KUN HELSINKIN RAKENNETTIN CITY

KESKUSTAN VUOSINA 1945–1990 VALMISTUNEET LIIKERAKENNUKSET

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO

KUN
HELSINKIIN
RAKENNETTIN
CITY

KUN HELSINKIIN RAKENNETTIIN CITY
KESKUSTAN VUOSINA 1945–1990 VALMISTUNEET LIIKERAKENNUKSET

JULKAISIJA:
HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO

TEKIJÄ:
AURA KIVILAAKSO

TYÖN OHJAUS JA KUVATOIMITUS:
JOHANNA BJÖRKMAN

ULKOASU JA TAITTO:
SUSANNA VUORINEN

KANNEN KUVAT:
VALOKUVA: SAKARI KIURU/ HKM, 2013
PIIRROKSET: HELSINGIN KAUPUNGIN
RAKENNUSVALVONTAVIRASTON ARKISTO
ALEKSANTERINKATU 9 JA 40, ETELÄRANTA 10,
KAISANIEMENKATU 9 JA 10

BALTO PRINT 2014

©HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO JA TEKIJÄ

ISBN 978-952-272-792-3
ISBN 978-952-272-793-0 (PDF)

KUN HELSINKIIN RAKENNETTIN CITY

KESKUSTAN VUOSINA 1945–1990 VALMISTUNEET LIIKERAKENNUKSET

↓ INVENTOINNIN RAJAUS POHJAA KAUPUNKISUUNNITTELUVIRASTON 1980-LUVULLA MÄÄRITTELEMÄÄN "CITYYN", JOSKIN LIIKEKESKUSTA ON NYT ULOTETTU LAAJEMMIN KAMPIN ALUEELLE.

KAMPPI & KAMPEN
KAARTIN
3
GARDE
Kajsaniemi
Musiikkitalo
Eduskuntapuisto
Eduskuntatalo
Riksdagshuset
Museo
Nervanderin puistikko
Pikkuparlamentin puisto
Lilla Parlamentets park
Nykytaiteen museo
Postikuja
Posti
Postgatan
Elielinaukio
Elielplatsen
Asemaaukio
Stationsplatsen
Helsinki Helsingfors päärautatieasema
Rautatientori
Järnvägstorget
Rautatientorin metroasema
Metrostation Järnvägstorget
Helsingin yliopisto
Helsingfors universitet
Kansallisteatteri
Nationalteatern
Kansallistori
Eero Erkon katu
Töölönlahdenkatu
Vilhelmsgatan
Vilhonkatu
Berggatan
Kaisaniemenkatu
Fabianinkatu
Fredsgatan
Kyrkogatan
Unioninkatu
Yliopistonkatu
Universitetsgatan
Senaatintori
Senatstorget
Ateneum
Ateneumin aukio
Kaivokatu
Apteekki
Asematunneli
Stationstunneln
Centralgatan
Brunnsgatan
Arkadiankatu
Paasikivenaukio
Salomonkatu
Hannu Kiviston aukio
Linja-autoasema
Narinkka
Narinken
Annanaukio
Annaplatsen
Tennispalatsinaukio
Tennispalatsskvären
Simonkatu
Simonsgatan
Kolmensepänaukio
Alexandersgatan
Mannerheimintie
Runebergintaitu
Runebergin esplanadi
Runebergsesplanaden
Teatteriespl.
Teaterespl.
Norra Esplanaden
Södra Esplanaden
Etelä-esplanadi
Erottaja
Skillnaden
Kaserntori
Kasernmarkn
Kaserntorget
Norra Magasinsg
Södra Magasinsg
Pohjoinen Makasiinik
Etelä Makasiinik
Rikhardinkatu
Ludviginkatu
Pelastusas
Vss
Kalevankatu
Ressuaukio
Lönnrotinkatu
Lönnrotinpuistikko
Vanha kirkkopuisto
Gamla kyrkoparken
Bulevardi
Bulevarden
Skiltnäsgatan
Erottajankatu
Uudenmaankatu
Kamppi
Kampin metroasema
Metrostation Kampen
Kampintori
Kamptorget
Kansakoulukatu
Kansaskolan
Malminkatu
Malmgatan
Lapinlahdenkatu
Lapinlahden puistikko
Lastenlehto
Ruoholahdenkatu
Albertinkatu
Hotelli
Lapinrinne
Lappbrinken
Fredriksgatan
Erikinkatu
Urho Kekkosen katu
Urho Kekkonens gata
Salomonsg
Jakobsg
Antinkatu
Antingg
Olavinkatu
Olofsg
Pohj. Rautatiekatu
Et. Rautatiekatu
Aurorankatu
Auroragatan
Dagmarinkatu
Dagmarsgatan
Nervanderinkatu
Nervandersgatan
Freesenkatu
Eduskuntakatu
Kansalaistori
Musiikkitalo
Kansallis-teatteri
Nationalteatern
Bergholmintie
Bergholmsg
Yrjö-Koskinen katu
Yrjö-Koskinens gata
Varsa puistikko
Peruskoulu
Kaisaniemenkatu
Fabianinkatu
Fredsgatan
Kyrkogatan
Unioninkatu
Yliopistonkatu
Universitetsgatan
Glogatan
Vuorikatu
Mikonkatu
Kauppiaskatu
Keskuskatu
Kolmensepänaukio
Kalevankatu
Ressuaukio
Lönnrotinkatu
Lönnrotinpuistikko
Gränsgatan
Erottajankatu
Kasarmikatu
Kasernmarkn
Kasernmarkn
Kasernmarkn

LUKIJALLE

Toisen maailmansodan jälkeinen nuorinkin modernistinen rakennuskanta on peruskorjausiässä. Nyt on viimeinen hetki arvioida ja arvottaa tämän rakennuskannan historiallista potentiaalia - mitkä kohteet nousevat suojelun piiriin ja säilytettäviksi seuraaville polville. Modernismin suojelukohteet on seulottava suuresta joukosta rakennuksia, muodostaahan aikavälillä 1945–1990 rakennetut talot reilut 60 % koko Helsingin rakennuskannasta.

Ennen käsillä olevaa Helsinki City -inventointia ovat kaupunginmuseo ja kaupunkisuunnitteluvirasto tuottaneet useita sotien jälkeisten lähiöiden inventointeja jo lähes parin vuosikymmenen ajan. Kaupunginmuseon kulttuuriympäristöyksikkö on koko 2000-luvun, yhä tihenevään tahtiin ottanut kantaa nuoren, sotien jälkeisen rakennusperinnön säilyttämiseen ja korjausrakentamiseen.

Nyt on vuorossa Helsingin liikekeskusta, jonka vuoden 1939 jälkeinen rakennuskanta on rajattu aikaisempien kaupunginosainventointien ulkopuolelle. Vuorossa ovat ”ympäristörikoksiksikin” nimetyt rakennukset.

Helsinki City -inventointi on Helsingin kaupunginmuseon toteuttama selvitys liike-elämän tarkoituksiin vuosina 1945–1990 valmistuneista Helsingin keskustan rakennuksista. Inventointi on rajattu kaupungin ytimeen, niin kutsutun liikekeskustan alueelle. Rajaus pohjaa kaupunkisuunnitteluviraston julkaisussa *Liikekeskustan kaavoitus- ja kehittämisperiaatteet* (1987) määrittelemään ”cityyn”, joskin liikekeskusta on nyt ulotettu laajemmin Kampin alueelle.

Inventoitavalla alueella rakennuksia on yhteensä noin 250, joista 65 kuuluu tähän inventointiin. Koko keskustan rakennuskannasta likimain neljännes on vuosina 1945–1990 rakennettuja liikerakennuksia. Vastaavasti kolme neljäsosaa keskustan rakennuksista on käyttötarkoitukseltaan liike- ja toimistorakennuksia.

Tutkimus muodostaa perustan arvottamiselle. Rakennukset liitetään syntykontekstiinsa ja ajan historiallisiin ja arkkitehtonisiin ilmiöihin. Säilyneisyys on merkittävä kriteeri arvioitaessa rakennuksen arvoja, kuinka hyvin alkuperäinen ominaisluonne, rakenteet, yksityiskohdat ja materiaalit ovat säilyneet.

Inventoinnin on tehnyt FM Aura Kivilaakso ja työtä ohjannut kaupunginmuseon tutkija FM Johanna Björkman. Ulkoasun Helsinki City -inventoinnille on luonut graafikko Susanna Vuorinen, ja valokuvaajat Sakari Kiuru, Juho Nurmi ja Jaana Maijala ovat kuvanneet rakennukset. Heille kaikille kuuluu lämpimät kiitokset! Kaupunginmuseo kiittää kaikkia isännöitsijöitä ja rakennusten huoltohenkilöitä, jotka ovat tehneet mahdolliseksi sisäänpääsyn lukittuihin tiloihin ja jakaneet tietoaan tutkijoille.

Helsingissä 10.9.2014
Anne Mäkinen
yksikön päällikkö, kulttuuriympäristö

↓ NÄKYMÄ MANNERHEIMINTIELTÄ.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

JOHDANTO

LIIKEKESKUSTAN RAKENTUMINEN

Helsingin liikekeskusta alkoi muodostua Kluuvin alueelle hallintokeskustan länsipuolelle jo 1880-luvulla, ja uusia liikerakennuksia nousi tasaiseen tahtiin koko 1900-luvun ajan. Kaupungin ensimmäinen asemakaava-arkkitehti Bertel Jung määritteli liikekeskustaksi eli cityksi suurkaupunkimaisesti rakennetun keskusta-alueen, jossa rakennukset palvelevat liike-elämää. Jung näki tämänsuuntaista kehitystä Helsingissä jo 1900-luvun alkuvuosina. Keskustan rakentuminen jatkui kulloinkin voimassa olleiden asemakaavojen ja rakennusjärjestysten ohjaamana, tarpeiden ja käytössä olleiden resurssien ohjaamana.

Kaupunkikuvan ajallinen ja eri ihanteita yhdistävä kerroksellisuus tulee hyvin esiin Helsinki City -inventoinnissa. Helsingin kaupunkikuvaa alettiin modernisoida suuressa mittakaavassa 1950-luvulla. Inventoiduista rakennuksista 1950-luvulla valmistuivat mm. Kaivotalo (1955), Rautatalo (1954), Elannon tavaratalo (Aleksanterinkatu 9, 1953) ja Lehtitalo (Annankatu 34, 1955). Lähes kaikki seudun toimisto- ja palvelutilat sijaitsivat vielä tuolloin Helsingin keskustassa. Kaupunkirakenne alkoi hajaantua 1960-luvulta lähtien, kun teollisuus alkoi keskittyä omille teollisuusalueilleen, toimistotaloja alettiin rakentaa kaupungin laitamille ja palvelut alkoivat levittäytyä tasaisemmin ympäri kaupunkia. Keskusta-alueen konttoristuminen kuitenkin jatkui edelleen. Helsingin ydinkeskustaan rakennettiinkin 1960-luvulla liikerakennuksia enemmän kuin minään muuna vuosikymmenenä sodan jälkeen. Vuosikymmenen aikana valmistuivat mm. Hotelli Marski (1961), Aikatalo (1961), City-Center (1966–67) ja Akateeminen kirjakauppa (1969). 1960-luvun lopulla Helsinkiin laadittiin vyöhykesuunnitelma, joka osaltaan laannutti keskusta-alueen toimistotilojen kasvua.

1970-luvulle tullessa keskustarakenteen uudistaminen oli jo herättänyt vireää vastakeskustelua. Esimerkiksi Pukevan (1971–73) ja Heimolan (1972) talojen rakentaminen liittyi arkkitehti Toivo Korhosen laatimaan laajempaan suunnitelmaan, jossa tarkoituksena oli koko Kameelin korttelin uudelleenrakentaminen. Tämänkaltaiset suuren mittakaavan muutossuunnitelmat saivat osakseen julkistakin kritiikkiä, ja vuosikymmenen ilmapiiriä kuvaa mm. rakennussuojeluaatteen vahvistuminen. Vuosikymmenen lopulla vuokrien hinnat alkoivat nopeasti kohota keskustan alueella. Myös asunnot olivat siirtymässä pois keskustan välittömästä läheisyydestä, jolloin pienet erikoisliikkeet ja kivijalkapuodit joutuivat asiakkaiden puutteesta lopettamaan toimintansa. Sen sijaan ravintoloiden,

INVENTOIDUT RAKENNUKSET VUOSIKYMMENITTÄIN.

50-LUKU 60-LUKU 70-LUKU 80-LUKU

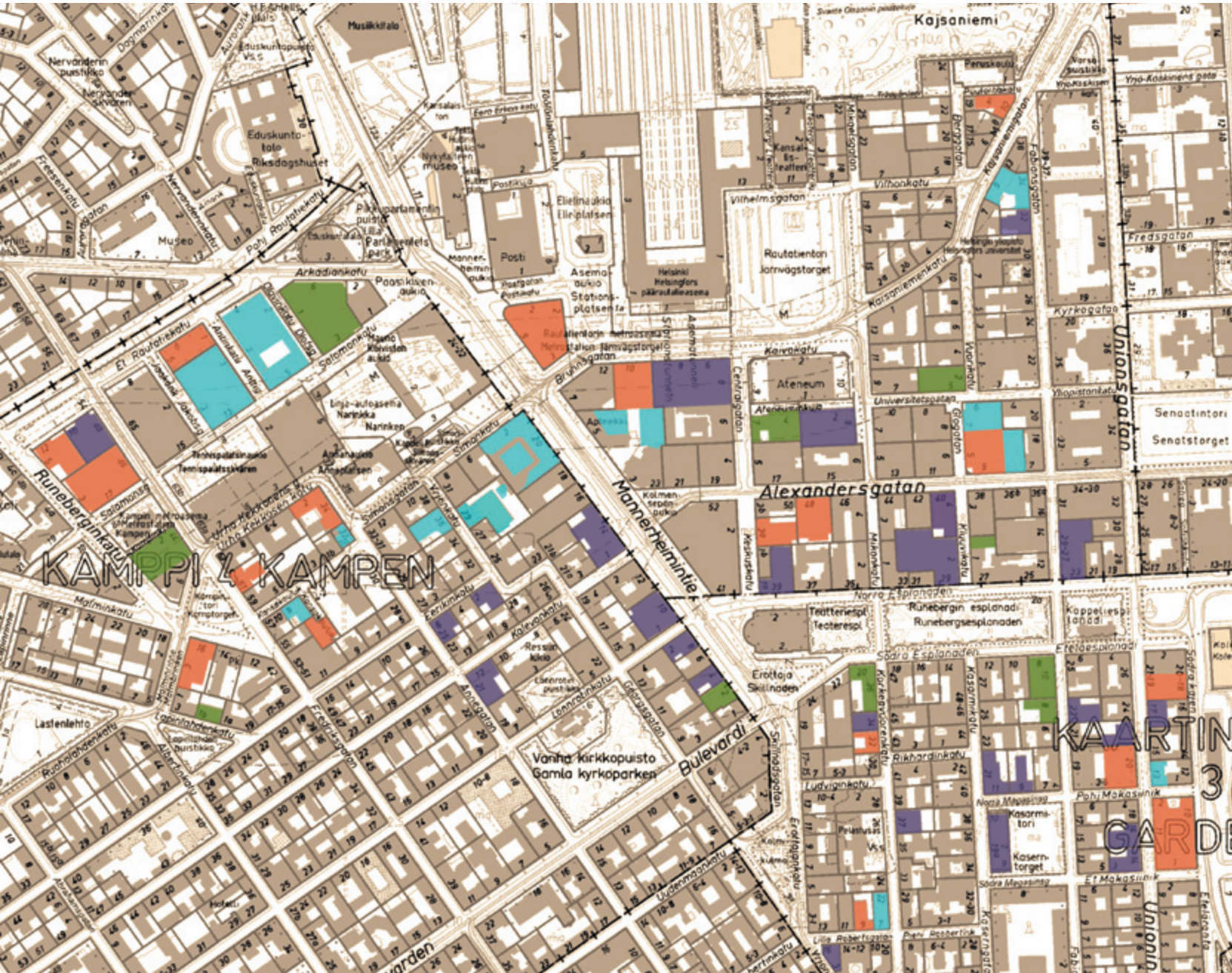

tavaratalojen, vaatekauppojen ja pankkien asiakaspalvelutilojen määrä alkoi nousta keskustassa. 1980-luvulla vuokrien hinnat jatkoivat kohoamistaan, jolloin aluekeskusten asema vahvistui ja keskustan rooli muuttui.

1980-luvulta eteenpäin Helsingin kaupunkisuunnittelussa on pyritty tiiviiseen suurkaupunkirakenteeseen. Vuosikymmenellä elettiin taloudellisen nousukauden aikaa, maa kaupungistui, asukkaiden vapaa-aika lisääntyi ja suomalaiset alkoivat omaksua uudenlaista kulutuskulttuuria. Rakentaminen lisääntyi ja Helsingin keskusta alkoi kiinnostaa kiinteistösijoittajia. Ajankuvaan kuuluivat uudenaikaiset suuren mittaluokan kauppakeskukset, joista Helsingin keskustassa kertovat korttelin läpäisevät ja useita tontteja yhteen liittävät Forumin (1985) ja Kluuvin kauppakeskukset (1989).

KESKUSTAN MODERNI RAKENNUSKANTA

Arkkitehtuurin modernismilla on tarkoitettu 1920-luvulta lähtien joukkoa erilaisia arkkitehtuurisuuntauksia. Modernistinen arkkitehtuuri merkitsi monille mm. sodanjälkeisen Suomen symbolista yhteyttä länsimaisuuteen, universaaleihin arvoihin ja hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiseen. Helsinkiin arkkitehtuurin uutuudet rantautuivat erityisesti liikerakentamisen mukana. Liikerakennuksia rakennuttivat Helsingin keskustaan 1950–1980-luvuilla erityisesti liikepankit, mutta rakennuttajina oli myös muita yrityksiä sekä yhteisöjä.

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa rakennettiin eteenpäin pyrkivissä tunnelmissa. Muotiin tuli uusiin rakennustekniikoihin ja -materiaaleihin panostaminen rakennusten monumentaalisuuden sijaan. Kantavana rakenteena suosittiin pilarirunkoa, jolloin väliseinät saatettiin toteuttaa kevyinä rakenteina ja sisätiloista saatiin muuntojoustavia. Lähtökohtana oli, että rakennuksissa voidaan tehdä muutoksia ja että ne sopeutuvat käyttäjien vaihtuviin tarpeisiin. Palkkeihin liittyvien välipohjalaattojen rinnalle tulivat myös yhtenäiset välipohjalaatat, jolloin välipohjarakennetta saatiin ohennettua ja kerrosmäärää lisättyä rakennusjärjestyksen edellyttämän rakennuksen maksimikorkeuden rajoissa. Konttori- ja liikerakennuksissa alettiin suosia kantavan pilarirakenteen kätkevää ns. verhorakennetta (*curtain wall*), jossa julkisivun luonnonkivestä, metallista tai lasilevyistä tehty verhous tuettiin joko erillisen runkojärjestelmän tai välipohjalaattojen ulokepalkkien varaan. Verhorakenteessa uloimmat kantavat pilarit sijaitsivat piilossa julkisivulinjan sisäpuolella.

Keskustan sodan jälkeen rakennetuista liikerakennuksista löytyy arkkitehtuuriltaan hyvin erilaisia esimerkkejä, minkä takia keskustan kaupunkikuvasta on muodostunut sekä visuaalisesti että historiallisesti kerrostunut. 1950-luvulta julkisivujen ilme muuttui horisontaalista vertikaaliksi tai verkkomaiseksi. Julkisivuverhouksen pintaan saatettiin esimerkiksi kiinnittää alumiinisia tai kuparisia pysty- ja vaakaprofiileja, kun suosioon tulivat ruudukkokuvioidut ns. rasterijulkisivut. Kadunvarren tiloissa oli usein yhtenäiset näyteikkunaseinät, jotka liittivät liiketilan ja katutilan yhteen. Myös korttelien sisäosat otettiin yhä useammin tehokkaaseen käyttöön kauppakujien muodossa. Esimerkiksi Helsingin yliopiston ylioppilaskunta rakennutti Kaivokadulta Vanhan ylioppilastalon viereen johtaneen, korttelin läpäisevän jalankulkuväylän Kaivotalon yhteyteen.

Keskustan rakentamisen suuntaviivat pysyivät samankaltaisina betoniarkkitehtuurin vuosikymmeneksi kutsutulla 1960-luvulla. Uudenaikaiset julkisivurakenteet olivat jo herättäneet kaupunkilaistenkin kiinnostuksen, ja asiasta keskusteltiin mm. päivälehtien yleisöosastoilla. Kritiikki kannusti arkkitehtikuntaa perustelemaan suunnittelemiensa konttoritalojen erikoisia julkisivuratkaisuja. Vuonna 1960 *Arkkitehti*-lehden toimitus pyysi alan ammattilaisilta vastauksia

↓ KAMPPIA HAHMOTELTIIN LIIKEKESKUSTAN LAAJENEMISALUEEKSI JO 1950-LUVULLA. KUVASSA KESKIMMÄISENÄ NÄKYVÄ TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS VALMISTUI SALOMONKADUN RIVISTÖÖN KAMPIN UUSISTA LIIKETALOISTA ENSIMMÄISENÄ VUONNA 1975. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

konttoritalojen julkisivuratkaisuja käsitelleeseen kiertokyselyyn. Vastauksissa painottui arkkitehtuurin yksilöllisyyden korostaminen ja ajatus siitä, että modernismin monia muotoja voi soveltaa uudisrakennuksissa tapauskohtaisesti, kunhan arkkitehtuurisuunnittelu on laadukasta. 1970-luvulla keskustelu uudisrakennusten sopeuttamisesta ympäristöönsä kiihtyi, ja julkisivuissa alettiin esimerkiksi suosia jälleen punatiiltä. 1980-luvulla katukuvaan palasivat mm. arkadit, erkkerit, vinot seinät ja katokset sekä muut epäsymmetriset ratkaisut.

MODERNIN RAKENNUSPERINNÖN ARVOTTAMINEN

Nuoren rakennuskannan arvojen määrittelyyn eli arvottamiseen liittyvät kysymykset ovat puhuttaneet rakennetun ympäristön asiantuntijoita jo pitkään. Aiheeseen liittyvä uraauurtava teos oli ympäristöministeriön vuonna 1992 julkaisema, Laura Tuomisen kirjoittama *1900-luvun rakennusperintö: luettelointi- ja suojelukysymyksiä*. Aihe on ollut esillä sen jälkeen monissa yhteyksissä, esimerkiksi Museoviraston koordinoiman *Rakennettu hyvinvointi* -verkoston teemahankkeissa. Viimeisimpinä vuosina modernia rakennusperintöä on tutkittu mm. Keski-Suomen museon ja Päijät-Hämeen maakuntamuseon toteuttamissa rakennusinventoinneissa. *Helsinki City* -inventointi liittyy osaltaan tähän valtakunnalliseen modernin rakennusperinnön arvoja määrittelevään keskusteluun tarkastelemalla aihetta nimenomaan liike-elämän rakentamisen ja markkinatalouden voimien muovaaman ympäristön näkökulmasta.

Nuoren rakennusperinnön arvottamisessa olennaiseen asemaan on noussut arvojen perustelemisen tarve, sillä nuoren kohteen arvon määrittelyyn ei voi soveltaa ikäkriteeriä. Toisekseen modernismin arkkitehtuurikohteiden joukossa on tunnettujen kohteiden lisäksi paljon anonyymejä, arjen käyttöarkkitehtuuria edustavia kohteita. Tällaisissa rakennuksissa kohteen arvoja on etsittävä muualta kuin sen taiteellisista ansioista tai suunnittelijan tunnettuudesta. Tarkasteltavia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi rakennustekniikka ja materiaalivalinnat, mutta myös kohteeseen liittyvät aineettomat arvot, kuten se, millaisia ilmiöitä sen rakentumisen taustalla vaikuttaa tai miten se liittyy osaksi laajempia historiallisia tapahtumaketjuja. Modernismin rakennukset ovat aineellisia kulttuuri-, yhteiskunta- ja poliittisen historian todisteita, ja ne kertovat viimeisimpien vuosikymmenten aikana vallinneista arvostuksista. Esimerkiksi Ruotsissa nuorta rakennusperintöä on alettu arvottaa siihen kiinnittyvän hyvinvointiyhteiskunnan rakentumiseen liittyvän yhteiskuntahistorian kautta.

Tässä inventoinnissa arvottamisen pohjana on käytetty Ruotsin *Riksantikvarieämbetet* -viraston julkaisemaa, Axel Unnerbäckin kirjoittamaa teosta *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse*. Ruotsalaisten laatimassa mallissa lähtökohtana on tunnistaa rakennuksen niin kutsutut dokumenttiarvot, kuten kulttuuri-, yhteiskunta-, sosiaali- tai henkilöhistorialliset arvot, sekä elämysarvot, joita ovat mm. rakennuksen arkkitehtoninen arvo, alkuperäisyys, edustavuus, symbolisuus ja jatkuvuus. Arvottamismallissa on yhtymäkohtia myös suomalaisiin käytäntöihin, sillä esimerkiksi laissa rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010) määritellyt suojelun edellytykset ovat luonteeltaan hyvin väljät, ja ne jättävät tilaa kohteiden arvojen tapauskohtaiselle määrittelylle. Perusarvojen tunnistamisen ja käsittelyn myötä on inventoinnissa johdettu rakennuksen suojeluun ja hoitoon liittyvät suositukset. Tehty arvottaminen on suuntaa-antavaa, ja se toimii pohjana kohteiden tarkemmalle arvottamiselle esimerkiksi kaavahankkeissa.
Kaikki inventoidut rakennukset ovat liike-elämän

→

ERILAISIA JULKISIVURATKAISUJA SALOMONKADULLA.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

tarkoituksiin rakennettuja modernistisia rakennuksia, joten niiden rakentamiseen vaikuttaneet ilmiöt ja tarkoitusperät ovat olleet melko yhteneväisiä. Toisekseen kaikkiin inventoituihin rakennuksiin liittyy käytön dynaamisuus ja tilojen muuntelutarve aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Inventoinnin arvottamisosuudessa ei siksi ole jokaisen kohteen kohdalla erikseen mainittu sitä, että hoidon ja käytön jatkuvuus on jokaiseen inventoituun rakennukseen liittyvä arvo ja piirre. Inventoinnissa on noussut esimerkiksi esiin, että keskustan modernistisissa liikerakennuksissa on rakennettu umpeen useita alun perin avoimiksi tarkoitettuja sisäpihoja, arkadeja ja parveketasanteita. Muutokset ovat liittyneet rakennusalan maksimointiin, mutta myös turvallisuus- ja siisteystekijöihin. Näinkin suuret rakenteelliset muutokset kertovat kuitenkin rakennusten mukautumisesta kunkin ajan tarpeisiin ja ihanteisiin – elämisestä ajan ja käyttäjiensä mukana.

SOKOS HOTEL PRESIDENTTI
SOKOS HOTEL PRESIDENTTI
TEERENP

KOHTEET

Aleksanterinkatu 9 17
Aleksanterinkatu 40 23
Aleksanterinkatu 48 29
Annankatu 21 35
Annankatu 32 39
Annankatu 34 43
Arkadiankatu 6 47
Eerikinkatu 6 51
Eteläesplanadi 20 55
Eteläinen Rautatiekatu 4, Hotelli Presidentti 61
Eteläinen Rautatiekatu 6 67
Eteläranta 10 71
Eteläranta 18 – Unioninkatu 19 77
Fabianinkatu 8 81
Fabianinkatu 10 85
Fabianinkatu 23 89
Fabianinkatu 29 95
Fabianinkatu 32 99
Fredrikinkatu 48 103
Fredrikinkatu 61 107
Kaisaniemenkatu 9-11 111
Kaisaniemenkatu 10, Hotel Arthur 115
Kaivokatu 6-8 – Keskuskatu 6-8, City-Center 119
Kaivokatu 10, Kaivotalo 127
Kampinkuja 2, Sähkötalo 133
Kansakoulukatu 8 139
Kansakoulukuja 3 143
Kasarmikatu 19a 147
Kasarmikatu 21 151
Keskuskatu 3a, Rautatalo 155
Keskuskatu 7 161
Kluuvikatu 1, Maxim 167
Kluuvikatu 7 – Aleksanterinkatu 7b, Kauppakeskus Kluuvi 173

Korkeavuorenkatu 32 179
Korkeavuorenkatu 34 183
Korkeavuorenkatu 37 187
Lapinlahdenkatu 1b 191
Malminkatu 16, Voimatalo 195
Mannerheimintie 2 201
Mannerheimintie 3-5 205
Mannerheimintie 4 209
Mannerheimintie 8 213
Mannerheimintie 9, Sokos 219
Mannerheimintie 10, Hotelli Marski 225
Mannerheimintie 14 231
Mannerheimintie 20 & Yrjönkatu 29, Kauppakeskus Forum 237
Mikonkatu 8, Aikatalo 243
Pieni Roobertinkatu 7 249
Pieni Roobertinkatu 9 253
Pieni Roobertinkatu 16 257
Pohjoinen Makasiinikatu 9 261
Pohjoisesplanadi 29, Kämp 265
Pohjoisesplanadi 39, Akateeminen Kirjakauppa 271
Runeberginkatu 5 277
Salomonkatu 13, Graniittitalo 281
Salomonkatu 17, Autotalo 285
Unioninkatu 13 291
Unioninkatu 14 295
Unioninkatu 16 299
Unioninkatu 17 303
Unioninkatu 20 307
Unioninkatu 22 311
Yliopistonkatu 5 315
Yrjönkatu 30 321
Yrjönkatu 36 327

↓

ELANNON NÄYTEIKKUNA
ILTAVALAISTUKSESSA VUONNA 1955.
CONSTANTIN GRÜNBERG/ HKM.

→

ELANNON TAVARATALON
JULKISIVUPIIRUSTUS. RVVA.

KATUOSOITE: ALEKSANTERINKATU 9
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1953
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0036-0022
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 355
SUUNNITTELIJA: VEIKKO LEISTÉN
RAKENNUTTAJA: OSUUSLIIKE ELANTO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TAVARATALO
NYKYKÄYTTÖ: KAUPPAKESKUS
OMISTAJA: KLUUVI ACQUISITION / ING REAL ESTATE
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2010 (SR-1)

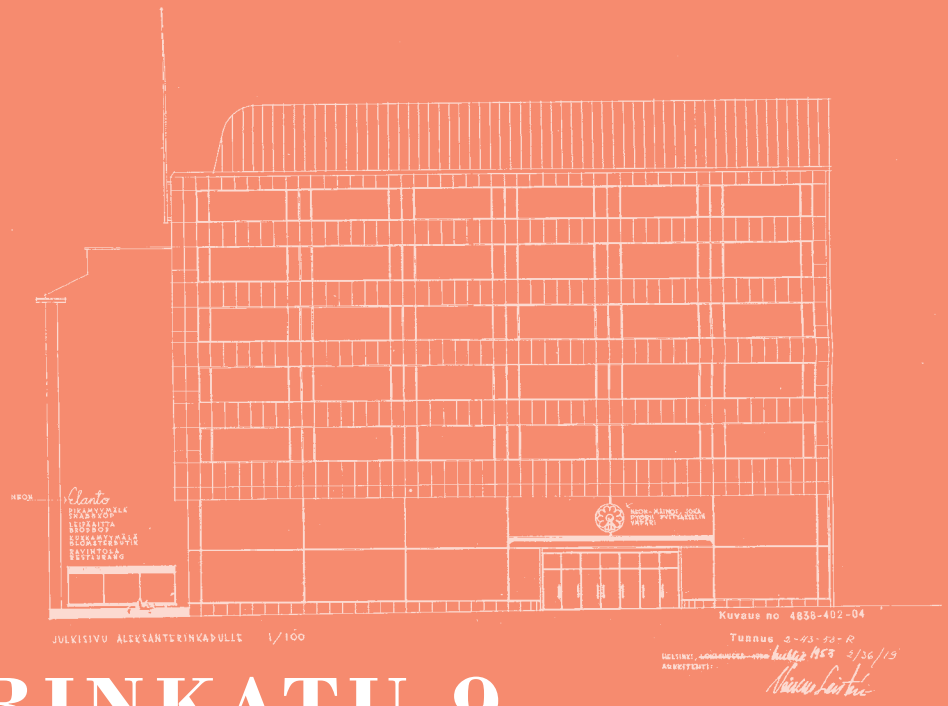

ALEKSANTERINKATU 9

Vuosina 1905–2003 toiminut, helsinkiläis-vasemmistolaista osuuskauppatraditiota edustava Osuusliike Elanto rakennutti kaupunkiin toimintansa aikana lukuisia rakennuksia: myymälöitä, asuintaloja, tuotantolaitoksia ja ravintoloita. Toiseen maailmansotaan mennessä Elanto oli kasvanut Skandinavian suurimmaksi osuusliikkeeksi. Elannon vuonna 1913 valmistunut päätavaratalo sijaitsi Siltasaaressa Hakaniementorin kupeessa. Pienempiä osuusmyymälöitä sijaitsi ympäri kaupungin – vuoteen 1960 mennessä niitä oli yli viisisataa.

Elannolla oli alusta pitäen ollut oma rakennusmestarinsa ja myöhemmin myös suunnittelutoimisto, mutta sen rakennuksia suunniteltiin paljon myös osuuskauppojen aatteellisena kattojärjestönä toimivan Kulutusosuuskuntien keskusliiton (KK) rakennusosastolla. Sodan jälkeen osuusliiketoiminnan merkitys muuttui kaupunkilaisten elämässä, kun elintaso nousi ja kuilu työväenluokan ja muun yhteiskunnan välillä kapeni. Uusi yhteiskunnallinen tilanne pakotti osuusliikkeenkin miettimään uusia liiketoiminnan muotoja. Elanto avasi ensimmäinen periaatteella “Ota itse – maksa kassaan!” toimivan pikamyymälänsä vuonna 1950, alkoi vuosikymmenen kuluessa laajentaa toimintaansa muuhunkin kuin elintarviketuotantoon ja välttämättömiin kulutustarvikkeisiin ja keskitti yhä suuremman osan tuotannostaan OTK:lle. Omanlaisensa vastaus kuluttajien muuttuviin tarpeisiin olivat uudenaikaiset kaupunkitavaratalot, jotka toivat maahan palan amerikkalaista luokatonta kulutusyhteiskuntaa.

Elanto osti Kluuvikadun ja Aleksanterinkadun kulmatontin vuonna 1915. Tontilla sijaitsi 1800-luvulla rakennetut hirsiset rakennukset sekä matalahko nelikerroksinen kivirakennus, johon Elanto vuonna 1931 avasi “Suur-Aitta”-nimisen myymälänsä. Kluuvikadun tavarataloa alettiin luonnostella jo 1930-luvulla KK:n rakennusosastolla, jonka pääsuunnittelijana tavaratalon suunnitellut arkkitehti Veikko Leistén toimi. Jo tuolloin oli tiedossa, että tontille nouseva Elannon tavaratalo olisi vain yksi osa laajemmasta, osissa rakennettavasta ja

← ELANNON TAVARATALO ON NYKYÄÄN OSA LAAJEMPAA, KLUUVIKADULLE JA YLIOPISTONKADULLE ULOTTUVAA KLUUVIN KAUPPAKESKUSTA. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→ JULKISIVUPIIRUSTUS ALEKSANTERINKATU 7B:N UUDISRAKENNUKSESTA. RVVA

puolet korttelista käsittävästä tavaratalokokonaisuudesta. Suunnittelutehtävä oli haastava, sillä uusi tavaratalo sijoittui ahtaalle tontille, jota vanhat rakennukset kolmesta suunnasta rajoittivat. Veikko Leistén lähti KK:sta 1940-luvulla, mutta sai vuonna 1949 tavaratalon suunnittelutyön tehtäväkseen uudelleen.

Ensimmäisissä, 1930-luvulla laadituissa piirustuksissa tavaratalon julkisivut oli luonnosteltu funktionalismin ihanteiden mukaan. Katujulkisivua hallitsivat tasajakoiset, koko rakennuksen mittaiset nauhaikkunat, muuten julkisivu oli suunniteltu rapattavaksi vaaleaksi. Rakennuksen kulma oli näissä suunnitelmissa pyöristetty. Lopulliseen tavarataloon tuli kalliimpi kiiltävä ja vaaleanharmaa graniittivuoraus, ja toteutuneet nauhaikkunat rytmitettiin toisin. Sekä julkisivujäsennyksestä että materiaalinkäytöstä saattoi tunnistaa

yhtymäkohtia samoihin aikoihin valmistuneeseen, arkkitehti Erkki Huttusen suunnittelemaan Sokoksen tavarataloon. Rakennuksen arkkitehtuuri sai valmistuessaan osakseen positiivista huomiota. Se esimerkiksi valittiin yhdeksi kohteeksi ensimmäiseen, vuonna 1953 järjestettyyn Suomi rakentaa -näyttelyyn.

Rakennustyöt tapahtuivat vuosina 1950–1953. Pääurakoitsijana toimi Helsingin Asuntokeskuskunta Haka ja rakennesuunnittelijana Ilmari Packalénin toimistossa työskennellyt DI Reino Huovilainen. Uusi tavaratalo avattiin Aleksanterinkadun ja Kluuvikadun kulmaan vuonna 1953. Tavaratalon alta purettiin kaksi puurakennusta, mutta Suur-Aitta säilytettiin toistaiseksi, joskin sen ensimmäisen kerroksen myymälätilan sisustukset uusittiin ja rakennus liitettiin uuteen tavarataloon. Elannon uuden tavaratalon pääsisäänkäynti oli kuuden lasioven levyinen. Sen päällä ollut Elannon yritystunnus, auringonkukka ja mehiläinen, oli tehty muodikkaasti pystyakselinsa ympäri pyörivänä neonvalomainoksena. Pimeän aikaan näkyvyyttä katukuvassa lisäsi suurten näyteikkunoiden kirkas neonloisteputkinauha. Rakennukseen tuli edistyksellisesti myös koneellinen ilmanvaihto sekä koneportaat.

Tavaratalossa oli alkujaan myymälätilaa viidessä kerroksessa yhteensä 3500 m^2. Myymäläkerrokset olivat pohjamuodoltaan lähes identtisiä keskenään. Niiden keskellä oli kahden pääpilarilinjan rajaama avara myyntihalli. Ensimmäisessä kerroksessa oli myymälätilojen lisäksi säästökassa ja asiakaspalvelupiste, toisessa kerroksessa kahvila. Varastotilat sijoittuivat kellarin lisäksi myös kuudenteen ja seitsemänteen kerrokseen (yht. 1700 m^2) sekä viereisiin, korttelin vanhoihin rakennuksiin. Varastotilaa tarvittiin paljon, sillä rakennus toimi myös Elannon tekstiilien ja vaatetavaroiden keskusvarastona. Toisekseen liiketilojen ilmavuuden lisäämiseksi kaikkia myytäviä tuotteita ei pidetty myymälätilassa, vaan esimerkiksi jalkineosastolla oli esillä ainoastaan kenkien mallikappaleet varsinaisen varaston ollessa “näkymättömissä, mutta käden ulottuvilla”. Myymälätiloissa ei juuri ollut tasoeroja tai väliseiniä, joten asiakas saattoi liikkua aina yhdessä kerroksessa esteettä.

Tavaratalon sisutukset oli suunniteltu huolella ja yksilöllisesti. Sisätilojen kokonaistunnelma poikkesi vuosina 1929–1930 valmistuneen Stockmannin tilajärjestelyistä, sillä Kluuvikadun ja Aleksanterinkadun kulmatontti oli verrattain ahdas, eikä rakennukseen siksi voinut harkita tavaratalon tunnuksena pidettyä keskusvalopihaa, vaan

rakennusala oli käytettävä mahdollisimman tehokkaasti hyödyksi. Tätä puutetta pyrkivät paikkaamaan kahden alimman kerroksen suuret näyteikkunat, ylimmän seitsemännen kerroksen kattolyhdyin valaistu keskushalli sekä talon tyylikkäät sisustukset. Veikko Leisténin ja Maija-Liisa Komulaisen suunnittelemat yhtenäiset sisustukset olivat samankaltaiset kuin muissakin Elannon myymälöissä: linjakkaita, lasivitriinein varustettuja myymälätiskejä ja avohyllyjä, joihin myytävät tuotteet oli järjestetty säntillisesti. Kulkuväylät oli päällystetty hygieenisin ja kulutusta kestävin lattialaatoin, kun taas tiskien takana oli pehmeämmät linoleumlattiat. Kiinteiden kalusteiden materiaaleina oli käytetty mm. jalopuuviilutusta, messinkiä ja marmoria. Porrashuone, Kone Oy:n valmistamat hissit ja koneportaat sekä IV-kuilut sijoitettiin rakennuksen sivustoille, jotta myyntialueista saatiin mahdollisimman suuria ja yhtenäisiä. Porrashuoneessa oli pyöristetyt nurkat, mustaksi maalatut teräsrunkoiset pinnakaiteet, lakatut puiset käsijohteet sekä mosaiikkibetoniset portaat.

Rakennuksen omistaja vaihtui 1980-luvulla, jolloin korttelissa sijainneet entiset Elannon kiinteistöt yhdistettiin puolet korttelista käsittäväksi kauppagalleriaksi ja korttelin keskelle tehtiin valopiha. Tässä yhteydessä rakennettiin myös kaksi uudisrakennusta osaksi kauppakeskusta (Aleksanterinkatu 7b ja Kluuvikatu 7). Uudistuksen jälkeen entisen tavaratalon 1.-3. kerroksissa ja kellarikerroksessa toimi

←

JALANKULKIJOITA ALEKSANTERINKADULLA ELANNON TAVARATALON EDUSTALLA VUONNA 1956. HKM.

pitkään Halosen vaateliike. Sitä ylemmät kerrokset olivat toimistokäytössä, mm. iltapäivälehden toimituksen tiloina. Kluuvin kauppakeskus uudistettiin täysin vuonna 2011.

KUVAUS

Aleksanterinkatu 9:ssä on seitsemän kerrosta, kellarikerros ja kaarevamuotoinen konehuonekerros. Nykyään rakennus on osa laajempaa, korttelin läpi ulottuvaa Kluuvin kauppakeskusta. Kantavana rakenteena on paikalla valettu pilarirunko, jossa pilaristo kapenee ylöspäin. Pääsisäänkäynnin kohdalla pilarit ovat jykevämpiä ja niiden jänneväli on pitempi. Ylimmässä seitsemännessä kerroksessa on kattolyhdyin valaistu keskushalli. Välipohjarakenteena on ontto, ekspandoitulla korkilla eristetty kaksoislaatta.

Katujulkisivuissa verhouksena on käytetty kiiltäviä vaaleanharmaita graniittilaattoja, jotka on kiinnitetty terässitein suoraan laastiin. Rakennuksen päädyssä on kuvanveistäjä Aimo Tukiaisen yli viiden metrin korkuinen graniittireliefi “Kuluttajaperhe”. Aleksanterinkadun puolella julkisivua hallitsevat linjakkaat nauhaikkunat. Kaksi alinta, hieman sisäänvedettyä kerrosta ovat pronssikehyksin jäsennettyä, rakennuksen kulmalla pyöristettyä näyteikkunaa. Pääsisäänkäynnin päällä on alkuperäinen leveä, lievästi ylöspäin nouseva lippa. Pihan puolella rakennuksen julkisivu on rapattu. Sokkeli on graniittia.

Tavaratalossa oli alun perin viisi myymäläkerrosta, kellarikerros ja ullakko. Kaksi ylintä kerrosta olivat toimisto- ja varastokäytössä. Rakennuksen sisätilat ovat muuttuneet alkuperäisestä muodostaan täysin. Kluuvin kauppakeskuksessa myymäläkäytössä ovat nykyään kolme alinta kerrosta ja ylin kellarikerros.

KESKEISET MUUTOKSET

Tavaratalosta suunniteltiin alun pitäenkin muuntojoustava, joten sisätiloissa on helposti pystytty toteuttamaan useita muutoksia rakennuksen historian aikana. Kiinteistön omistaja vaihtui 1980-luvulla, ja tavaratalo muutettiin Kluuvin kauppagalleriaksi vuonna 1985. Rakennus liitettiin ensimmäisestä ja toisesta kerroksessa osaksi uutta kauppagalleriaa. Pääsisäänkäyntiä kavennettiin noin kolmannekseen alkuperäisestä leveydestään, ja se vedettiin rakennusrungossa sisään. Rakennuksen päätyyn lisättiin Kluuvin kauppakeskuksen massiivinen sisäänkäyntikatos, jonka katolla oli ravintolan terassi. Korttelin laajuinen Kluuvin kauppakeskus uudistettiin täysin vuonna 2011. Korjaus- ja muutostöiden yhteydessä sisätilat saneerattiin ja mm. poistettiin 1980-luvulla tehty Aleksanterinkadun ja Kluuvikadun kulman sisäänkäyntikatos. Aleksanterinkadun varren pääsisäänkäyntiä levennettiin lähemmäs alkuperäistä asuaan, ja se vedettiin takaisin katulinjaan.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaiseen osuusliiketoimintaan liittyviä, kansallisestikin merkittäviä yhteiskunta- ja sosiaalihistoriallisia arvoja. Pitkät ja monia tunnettuja nimiä työllistäneet suunnittelu- ja rakennusajanjaksot liittävät rakennuksen keskeiseksi osaksi maamme arkkitehtuurihistoriaa. Näkyvällä paikalla sijaitsevan rakennuksen hyvin säilynyt ja laadukkaista materiaaleista tehty katujulkisivu rikastuttaa Aleksanterinkadun katukuvaa ja lisää sen ajallista kerroksisuutta. Rakennuksen käyttötarkoitus on säilynyt julkisena, kaupunkilaisille avoimena liiketilana, jossa on nähtävillä eri vuosikymmenten tarpeiden heijastuminen kaupunkitilaan. Yhdessä Sokoksen tavaratalon kanssa Aleksanterinkatu 9:n rakennus on ainoa Helsingin ydinkeskustaan 1950-luvulla rakennettu tavaratalorakennus. Se edustaa aikansa laadukasta arkkitehtuurisuunnittelua ja rakentamista.

Rakennus sijaitsee Aleksanterinkadun valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009), ja se on suojeltu asemakaavassa.

↗
JULKISIVU ALEKSANTERINKADULLE. RVVA.

←
RAKENNUKSESSA ON VALMISTUMISAJALLEEN TYYPILLINEN RASTERIJULKISIVU.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

KATUOSOITE: ALEKSANTERINKATU 40 – KLUUVIKATU 4
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1962
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0034-0023
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 348
SUUNNITTELIJA: ANTERO PERNAJA & N-H SANDELL
RAKENNUTTAJA: KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI
OMISTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1997

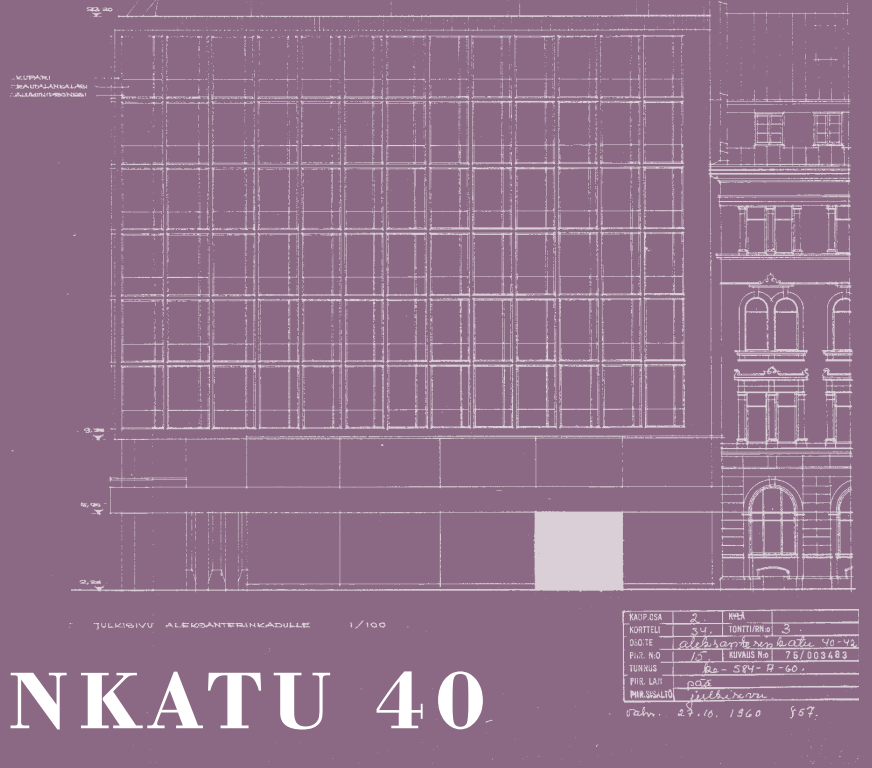

ALEKSANTERINKATU 40

Kansallis-Osake-Pankki rakensi 1960-luvulla kaksi uudisrakennusta Pohjoisesplanadiin, Kluuvikatuun, Aleksanterinkatuun ja Mikonkatuun rajautuvaan Antiloopin kortteliin. Näistä kuuluisampi on Pohjoisesplanadin puolelta purettu ja osittain uudelleen rekonstruoitu hotelli Kämpin talo. Aleksanterinkatu 40:n liiketalo rakennettiin vielä modernisoimattomaan kortteliin naapuritontilla Aleksanterinkatu 42:ssä olleen, vuonna 1892 valmistuneen, arkkitehti Onni Törnqvistin (myöh. Tarjanne) suunnitteleman Kansallis-Osake-Pankin pääkonttorin laajennukseksi. Tontin pankki oli ostanut kauppias E.J. Löfströmiltä jo vuonna 1907, ja paikalla oli tuolloin pääkonttorirakennuksen kanssa samankorkuinen ja hyvin yhteen sointuva, 1880-luvulla valmistunut nelikerroksinen kivitalo, jonka oli suunnitellut arkkitehti Theodor Höijer. Kansallis-Osake-Pankki oli alkuun toiminut vain rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa, mutta levittänyt toimintansa pian myös ylempiin kerroksiin. Vanha kivirakennus purettiin 1950-luvun lopussa uuden tehokkaamman konttoritalon tieltä.

Kansallis-Osake-Pankin johdossa oli 1960-luvulla yhtiön pitkäaikainen ja menestyksekäs pääjohtaja Matti Virkkunen, jonka kaudella pankki kasvoi teollistuvan ja rakennemuutoksien alaisen Suomen mukana. Pankin asiakaskunta laajeni, pankkitekniikka uudenaikaistui ja yhtiön toiminta levisi myös ulkomaille. Konttoriverkko kaksinkertaistui. Uusia sivukonttoreita perustettiin etenkin pääkaupunkiseudulle, jossa määrä kasvoi vuosien 1958 ja 1978 välillä 25:sta 78:ään. KOP rakennutti myös toimistotaloja, kuten Eteläesplanadin ja Korkeavuorenkadun kulmaan vuonna 1975 valmistuneen Brondankulman. KOP:n konttorirakentamisen huippuvuosi oli Aleksanterinkatu 40 liikerakennuksenkin valmistumisvuosi 1962, jolloin uusia konttoreita perustettiin kaikkiaan 18 ympäri maata.

Aleksanterinkatu 40:n suunnittelivat Teknillisen korkeakoulun huoneenrakennusopin professori Antero Pernaja ja hänen yhtiökumppaninsa arkkitehti

N.-H. Sandell vuosina 1957–1962. Rakennustyön suoritti Oy A. A. Palmberg Ab. Selkeälinjainen pankkisali noudatteli vaaleine kiiltävine pintoineen sodanjälkeiselle pankkiarkkitehtuurille tyypillistä pelkistettyä muotokieltä, joskin sen sijainti tontin sisäosassa oli vielä varsin perinteinen. Sali oli valaistu kattolyhdyin ja kattoon upotetuin valaisimin. Uudisrakennuksen julkisivu oli ympäristöstään poikkeava. Jo 1960-luvun lopussa korttelin ilme muuttui jälleen, kun Kansallis-Osake-Pankki laajensi pääkonttoriaan Kluuvikadun vartta aina Pohjoisesplanadille hotelli Kämpin tontille saakka. Siinä missä Antero Pernajan suunnittelema Aleksanterinkatu 40 sekä Antero Pernajan ja N-H. Sandellin suunnittelema Kluuvikatu 2 olivat suoralinjaisia moderneja liikerakennuksia, Pohjoisesplanadin puolella pääkonttorissa oli rekonstruoituna vanhan hotellin julkisivu.

Aleksanterinkatu 40:n rakennus on ollut KOP:n sekä eri yritysten käytössä. Ensimmäisessä kerroksessa oli alkujaan suuri pankkisali ja myymälätiloja, rakennuksen kulmalla ulos asti näkyvät koneportaat. Toisessa kerroksessa oli lisää myymäläiloja ja pankkisalin parvella konttoritiloja. Kerrokset 3-7 olivat pääsääntöisesti konttorikerroksia. Kansallis-Osake-Pankin jälkeen rakennuksessa on toiminut useita myymälöitä ja esim. työterveysasema. Pankkisali poistui käytöstä 1990-luvun puolivälin pankkifuusion seurauksena, minkä jälkeen se on ollut liiketilana. Kämp Gallerian avauduttua 1990-luvun lopussa rakennuksen alimmat myymäläkerrokset liittyivät osittain uuteen kauppakeskukseen. Rakennukseen avattiin vuonna 2007 Palace Kämp Group -osakeyhtiön rakentama uusi hotelli Hotel Glo.

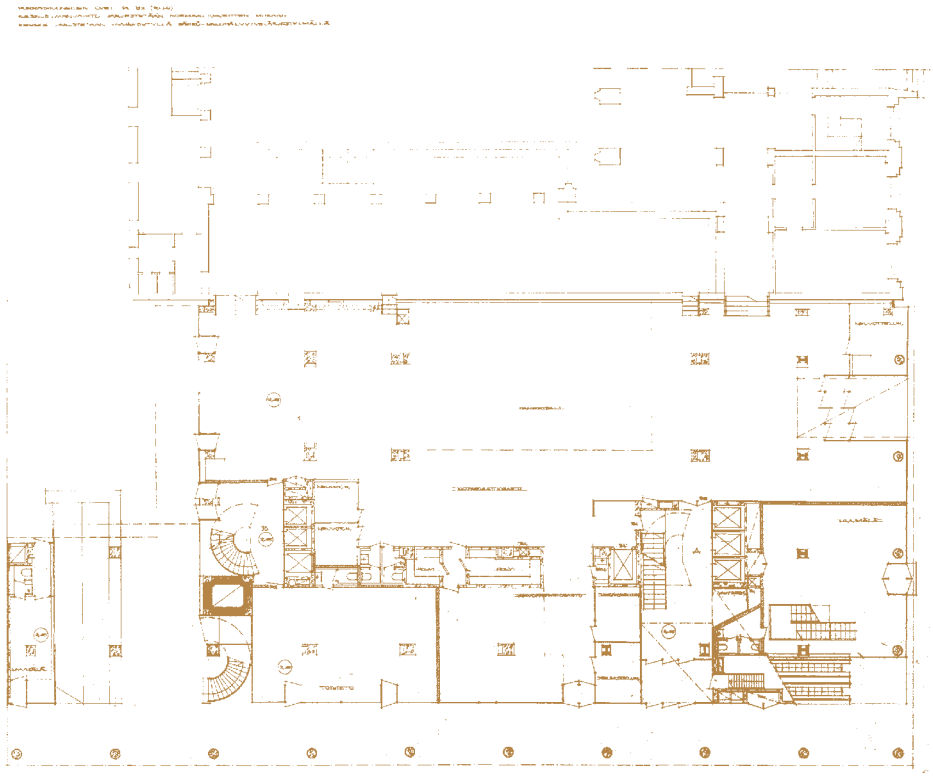

KUVAUS

Aleksanterinkatu 40:ssä on kahdeksan kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. Rakennuksen kulmalla kaksi alinta kerrosta olivat alkujaan avoimia siten, että kadulta pääsi ulkoliukuportaita pitkin suoraan ylemmälle tasolle. Kluuvikadun puolelle jäi näin arkadikäytävä ja toiseen kerrokseen avoin parveketila. Nykyään alimpien kerrosten näyteikkunajulkisivu on kuitenkin lähes samassa linjassa ylempien kerrosten kanssa. Valopihan kohdalla oli alkujaan pankkisali. Nykyään tila palvelee kaupunkilaisia osana korttelin läpi ulottuvaa kauppakeskusta. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarirakenne.

Rakennuksessa on liikerakennuksille 1950-luvulta lähtien tyypillinen rasterijulkisivu. Ikkunoiden väliset osat oli alun perin verhottu korkki- ja lasilevyin, mutta nykyään niissä on alumiinipronssista tehtyihin metallikehyksiin kiinnitettyä rautalankalasia. Julkisivun

↖

PANKKISALIN SIJAINTI TONTIN SISÄOSASSA OLI PERINTEINEN, MUTTA ULKOASULTAAN SALI EDUSTI SODANJÄLKEISELLE PANKKIARKKITEHTUURILLE TYYPILLISTÄ SELKEÄLINJAISUUTTA JA VAALEUTTA. SALI OLI KÄYTÖSSÄ 1990-LUVULLE ASTI. RVVA.

→

1970-LUVUN VALOKUVASSA NÄKYY RAKENNUKSEN ENSIMMÄISEN JA TOISEN KERROKSEN AVOIN OSA, JOKA ON MYÖHEMMIN MUUTETTU NIIN, ETTÄ JULKISIVUN LASISEINÄ ON VEDETTY LÄHEMMÄS KATULINJAA. KARI HAKLI /HKM, 1974.

ruudukon muodostavat umpiosat on verhottu kuparilevyllä. Kaksi alinta kerrosta ovat näyteikkunaa, ja sisäpihan puolella julkisivu on verhottu valkoisella julkisivulasilla. Muutoin suoralinjaisen rakennuksen katolla on korkea tyylitelty kuparipeltikatto.

Rakennus suunniteltiin toiminnalliseksi osaksi laajempaa Kansallis-Osake-Pankin pääkonttorikorttelia, jossa ajatuksena oli lisätä pankin tarvitsemaa rakennusalaa useita tontteja yhdistelemällä. Nykyään rakennus on osa Palace Kämp Groupin laajempaa hotellirintamaa sekä korttelin läpäisevää kauppakeskusta. Sisätilat ovat täysin saneeratut.

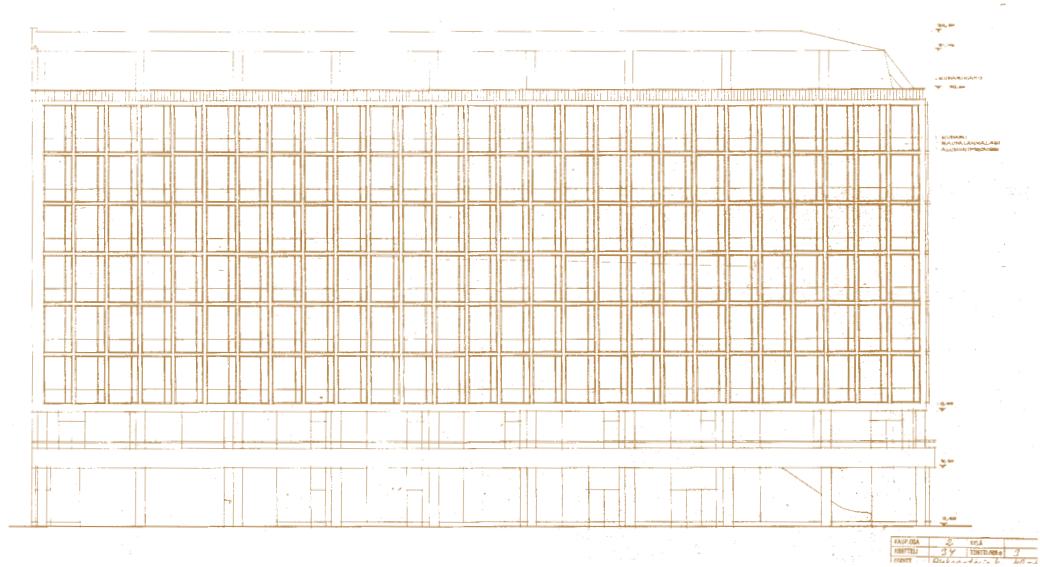

KESKEISET MUUTOKSET

Sisätiloissa tehtiin useita uudelleenjärjestelyjä jo Kansallis-Osake-Pankin aikana. Näkyvimmät muutokset tehtiin 1980-luvun puolivälissä, kun kulmalla sijainneet ulkoliukuportaat poistettiin ja julkisivun lasiseinää siirrettiin lähemmäs katulinjaa. Julkisivu muuttui alimpien kerrosten osalta jälleen 1990-luvun loppupuoliskolla, kun ensimmäisen ja toisen kerroksen lasiseinä tehtiin uudelleen lähes katulinjaan siten, että kantavat pylväät jätettiin edelleen julkisivupinnan ulkopuolelle. Kortteliin alettiin 1990-luvun lopussa rakentaa kauppakeskusta, Kämp Galleriaa (nyk. Galleria Esplanad), joka avattiin vuonna 1999. Vuonna 2007 avattua hotellia varten rakennuksessa tehtiin perusteellinen saneeraus ja käyttötarkoituksenmuutos.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Aleksanterinkadulla on ollut 1800-luvun lopulta lähtien tärkeä asema pankkien ja pankkiiriliikkeiden pääkonttorien keskittymänä. Aleksanterinkatu 40:n liikerakennus liittyy siten osaksi laajaa suomalaisten liikepankkien kulttuurihistoriaa. Sen suunnitteluhistoria ja rakennustekniset ratkaisut ilmentävät aikaansa ja kiinnittävät sen osaksi suomalaista arkkitehtuurihistoriaa. Rakennuksessa on sen valmistumisaikana liikerakennuksissa suosittu rasterijulkisivu. Rakennuksen ulkonäkö on muuttunut alkuperäisestä, ja sen alkuperäinen käyttötarkoitus on hämärtynyt lukuisten muutosten seurauksena. Sen sijaan esimerkiksi toimistokerrosten julkisivun muutostyöt on toteutettu tyyliin sopivalla tavalla. Rakennus asettuu osaksi Aleksanterinkadun ajallisesti kerrostunutta katuympäristöä.

Rakennus on osa Helsingin Aleksanterinkadun valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009).

↑
JULKISIVU KLUUVIKADULLE. RVVA

→
ALUN PERIN KANSALLIS-OSAKE-PANKIN RAKENNUTTAMAAN LIIKETALOON AVATTIIN VUONNA 2007 PALACE KÄMP GROUP -OSAKEYHTIÖN UUSI HOTELLI HOTEL GLO. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

GLO
GALLERIA ESPLANAD

↗
JULKISIVU ALEKSANTERINKADULLE. RVVA.

←
ARKKITEHTI KURT SIMBERGIN SUUNNITTELEMASSA ALEKSANTERINKATU 48:SSÄ ON SELKEÄLINJAINEN, KANTAVIEN PYSTYPILARIEN JAKSOTTAMA JULKISIVU, JOKA ON VERHOILTU KUPARIPELLILLÄ. SAKARI KIURU/ HKM, 2013.

KATUOSOITE: ALEKSANTERINKATU 48
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1958
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0008-0020
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 321
SUUNNITTELIJA: KURT SIMBERG
RAKENNUTTAJA: SIGRID JUSÉLIUS STIFTELSE
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTOTALO- JA LIIKETALO
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
OMISTAJA: SIGRID JUSÉLIUS STIFTELSE
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2009 (SR-2)

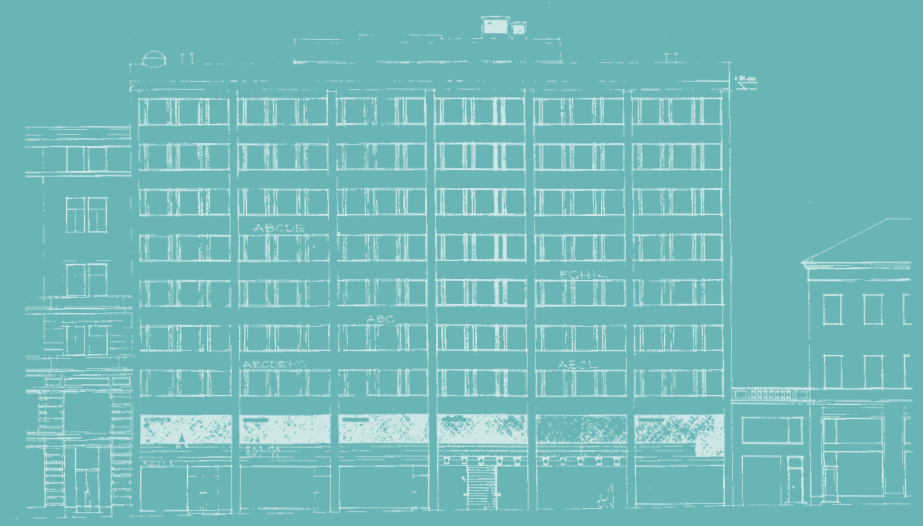

ALEKSANTERINKATU 48

Aleksanterinkatu 48:n tontilla sijaitsi 1900-luvun alkupuoliskolla 1840-luvulla rakennettu nelikerroksinen kivitalo, ns. Andsténin talo, joka oli harjakorkeudeltaan samankorkuinen viereisellä tontilla olevan Litoniuksen talon kanssa. Talon rakennuttaneen muurari- ja rakennusmestari Mikael Andsténin on sanottu olleen 1820–1840-luvuilla eniten yksityisiä asuinrakennushankkeita Helsingissä käynnistänyt henkilö. Aleksanterinkadun tontti myytiin vuonna 1924 Maakuntien Keskuspankki Oy:lle, joka viisi vuotta myöhemmin fuusioitui Kansallis-Osake-Pankin kanssa. Vuonna 1934 tontti myytiin suomenruotsalaisena tieteen tukijana tunnetulle Sigrid Juséliuksen säätiölle. Osto liittyi säätiön perustaneen ja vuonna 1930 kuolleen kauppaneuvos F. A. Juséliuksen omaisuuden realisointiin, missä yhteydessä tuore säätiö sijoitti varojaan myös muihin helsinkiläisiin kiinteistöihin. Säätiön tarkoituksena oli lisätä kiinteistösijoittamisella varallisuuttaan, jotta se voisi jakaa apurahoja lääketieteelliseen tutkimukseen. Varat alkoivatkin lisääntyä pian sodan jälkeen ja 1950-luku oli säätiölle tärkeää kasvun aikaa.

Aleksanterinkatu 48:n tontille haettiin rakennuslupaa jo vuonna 1953 suunnitelmin, joita ei kuitenkaan koskaan toteutettu. Marraskuussa 1954 säätiön hallitus sinetöi viimein päätöksen, jonka pohjalta Aleksanterinkatu 48:n tontilla oleva vanha rakennus purettiin ja sen tilalle rakennettiin tehokkaampi yhdeksänkerroksisen toimistotalo. Hanke rahoitettiin kahden muun kiinteistön ja osakkeiden myyntituloilla sekä lyhytkestoisilla lainoilla. Rakennuksen suunnitteli Helsinkiin 1950–1960-luvuilla useita samankaltaisia moderneja liikerakennuksia suunnitellut arkkitehti Kurt Simberg avustajanaan Karl-Erik Hagner. Simberg laati Aleksanterinkatu 48:n rakennuksen suunnittelun yhteydessä suunnitelman koko korttelin uudistamiseksi. Tarkoituksena oli, että korttelin autoliikenne tapahtuisi Mikonkadun ja Keskuskadun kautta ja että Aleksanterinkatu 48:n lämpökeskus palvelisi myös korttelin Esplanadin puoleisia tontteja 37 ja

35. Kokonaissuunnitelmasta toteutui kuitenkin ainoastaan Sigrid Juséliuksen säätiön tontin uudelleenrakentaminen. Uusi, ympäristöstään erottuva liikerakennus otettiin käyttöön vuodenvaiheessa 1957–1958, ja rakennustyöt päättyivät kokonaan helmikuussa 1958. Pääurakoitsijana toimi Suomen Tehdas- ja Asuinrakennus Oy.

Rakennustöiden päätyttyä Kurt Simberg esitteli *Arkkitehti*-lehdessä mm. liikerakennuksen uudenaikaista talotekniikkaa. Keskuspihan laidalla oli kaksi modernia hissiryhmää, joissa molemmissa oli kolme pikahissiä. Toimistotiloissa oli koneellinen ilmanvaihto ja lämmönlähteinä konvektiopatterit, liiketiloissa lattialämmitys ja lämminilmapuhaltimet. Rakennuksessa oli lisäksi automaattinen palohälytinjärjestelmä. Sisäpiha mahdollisti liiketilojen näyteikkuna-alan levittäytymisen tontin sisäosaan ja kahteen kerrokseen.

Aleksanterinkatu 48 on edelleen rakennuttajansa eli Sigrid Juséliuksen säätiön omistuksessa. Säätiö on vuokrannut sen toimitiloja vuosikymmenten aikana useille eri käyttäjille. Moni helsinkiläinen muistaa rakennuksen kuitenkin “Kuusisen talon” nimellä, sillä rakennuksessa toimi vuosikymmenien ajan Aleksanterinkadun katukuvaan vakiintunut Kuusisen tavaratalo. Tontille laadittiin 2000-luvulla säätiön aloitteesta uusi asemakaava, joka mahdollisti liiketilojen laajentamisen ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa sekä kellarikerroksessa. Asemakaavan muutos liittyi rakennuksessa aloitettuun pitkäjänteiseen kiinteistön korjaus- ja muutostyöhankkeeseen. Uusi asemakaava tuli voimaan vuonna 2009, ja liiketilojen laajennustyöt valmistuivat seuraavana vuonna.

KUVAUS

Aleksanterinkatu 48:ssä on yhdeksän kerrosta, yksi kellarikerros ja ullakkokerros. Ensimmäinen ja toinen kerros sekä nykyään myös puolet kellarikerroksesta toimivat liiketiloina. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista paikalla valettu pilarirakenne ja kantavia seiniä.

Selkeälinjainen, kantavien

←←

RAKENNUKSEN POHJAKERROKSESSA OLI LEVEÄ SISÄPIHALLE JOHTAVA SISÄÄNKÄYNTI, JOHON OLI SIJOITETTU LASIVITRIINEJÄ. TOINEN KERROS OLI OSIN AVOINTA ULKOTILAA. SISÄPIHA RAKENNETTIIN UMPEEN 2000-LUVULLA. H. HAVAS/ HKM, 1960-LUKU.

←

SIGRID JUSÉLIUKSEN SÄÄTIÖN RAKENNUTTAMA LIIKE- JA TOIMISTOTALO OLI VALMISTUESSAAN TONTILLA AIEMMIN SIJAINNUTTA RAKENNUSTA HUOMATTAVASTI TEHOKKAAMPI JA YMPÄRISTÖSTÄÄN EROTTUVA RAKENNUS. HEIKKI HAVAS/ HKM, 1960-LUKU.

→

POHJAKERROKSEN RAKENNUSPIIRUSTUS VUODELTA 1958. RVVA.

pystypilarien jaksottama julkisivu on verhottu sileällä kuparipellillä. Ensimmäinen ja toinen kerros ovat näyteikkunaa ja lievästi sisennetyt julkisivulinjasta. Toimistokerrosten ikkunat on vaihdettu vaiheittain, ja uudet ikkunat on tehty vanhan mallin mukaan täystammisina siten, että ruutujako on säilytetty.

Käynti rakennukseen tapahtui alun perin Aleksanterinkadulta suuren sisäänkäyntipihan kautta, mitä myymälätilat kahdessa kerroksessa ympäröivät. Aleksanterinkadulta nousi ulkoportaat suoraan sisäpihan toiselle tasolle. Sisäpiha rakennettiin umpeen 2000-luvulla. Entisen porttikäytävän kohdalla on nykyään sisäkäytävä, josta on käynti entisillä paikoillaan oleviin hissiryhmiin. Käytävän seinässä on jäljellä alkuperäistä kiillotettua mustaa graniittia, ja sen päähän on lisätty Sigrid Juséliuksen säätiön perustajasta F.A. Juséliuksesta valettu pronssireliefi, joka on kopio G.A. Granströmin vuonna 1927 tekemästä kipsityöstä. Vanhasta tilajäsentelystä kertovat toimistotiloihin johtavan rapun ylle julkisivuun jätetyt vanhat, alkuperäisenkaltaiset kuparivalaisimet.

KESKEISET MUUTOKSET

Liiketiloja ja toimistotiloja on muutettu useaan otteeseen. Myös julkisivuun tehtiin rakennuksen ensimmäisten vuosikymmenten aikana pieniä muutoksia. 1960-luvun lopussa porttikäytävässä sijainneet viisi pikkuvitriiniä korvattiin yhdellä suuremmalla ulkovitriinillä. 1980-luvun lopussa lisättiin Aleksanterinkadun julkisivulinjaan sisäänkäyntipihaan johtavan porttikäytävän eteen messinkiset taittoveräjät. 1990-luvun lopulla toisen kerroksen parvekkeen kaide uusittiin ja kaiteen yläpuolinen osa lasitettiin kehyksettömällä liukulasikolla. 2000-luvun taitteessa koko ullakkokerros uusittiin ja sitä laajennettiin. Rapattu länsijulkisivu korjattiin ja maalattiin kalkkimaalilla entiseen sävyyn 2000-luvun puolivälissä. Liiketilojen laajennustyöt valmistuivat keväällä

2010. Muutostöiden yhteydessä rakennuksen katujulkisivu muuttui oleellisesti, sillä tontin sisään ulottuvat ulkotilat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa muutettiin myymälätiloiksi rakentamalla Aleksanterinkadun puolelle uutta näyteikkunajulkisivua. Samassa yhteydessä yläkellarin varastotiloja muutettiin liiketiloiksi ja sisäpiha katettiin lasikatteella. Takapihalle tehtiin uusi lasiseinäinen laajennusosa.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajatahoonsa liittyvää kulttuurihistoriallista arvoa, joka korostuu sen ollessa yhä samassa omistuksessa. Huolellisesti suunniteltu rakennus muodostaa tärkeän osan arkkitehti Kurt Simbergin Helsinkiin suunnittelemien liikerakennusten sarjasta. Rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivu on valmistumisajalleen tyypillinen ja toimistokerrosten osalta hyvin säilynyt alkuperäisine kuparipeltiverhouksineen ja alkuperäisen mallin mukaisesti uusittuine tammiikkunoineen. Rakennus asettuu osaksi Aleksanterinkadun ajallisesti kerrostunutta rakennettua ympäristöä.

Rakennus sijaitsee Helsingin Aleksanterinkadun valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009), ja se on suojeltu asemakaavassa.

→
MONI MUISTAA RAKENNUKSEN "KUUSISEN TALONA", SILLÄ TALOSSA TOIMI VUOSIKYMMENIEN AJAN KUUSISEN TAVARATALO. NÄYTEIKKUNASSA JOULUN JA UUDENVUODEN KORISTELUA VUONNA 1960. VÄINÖ KANNISTO/ HKM.

↓

ARKKITEHTI TOIVO KORHOSEN SUUNNITTELEMAN TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUKSEN ULKOASU MUUTTUI 2000-LUVULLA, KUN JULKISIVUN VAALEAT BETONIELEMENTIT PINNOITETTIIN PUNAISIN GRANIITTILAATOIN. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU ANNANKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: ANNANKATU 21 – KALEVANKATU 12
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1967
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0066-0011
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 593
SUUNNITTELIJA: TOIVO KORHONEN
RAKENNUTTAJA: KIINTEISTÖ OY SATURNUS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY SATURNUS
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1966

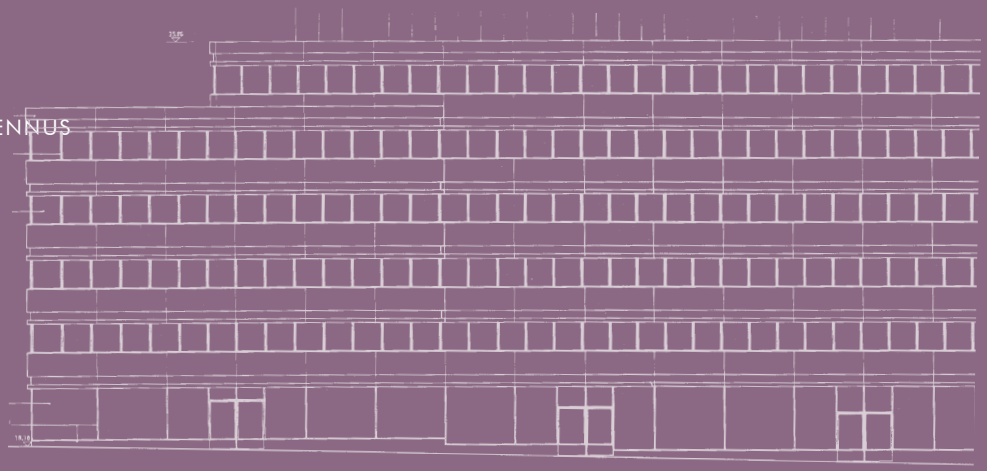

ANNANKATU 21

Annankatu 21:n rakennutti tarkoitusta varten perustettu kiinteistöosakeyhtiö, Kiinteistö Oy Saturnus, joka hallinnoi kiinteistöä yhä tänä päivänä. Uudisrakennuksen paikalta purettiin nelikerroksinen kivitalo. Rakennushankkeen mahdollistamiseksi tontille laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1966. Purku- ja rakennustyöt aloitettiin heti, kun tilanne sen mahdollisti siten, että uudisrakennus valmistui jo vuonna 1967.

Arkkitehti Toivo Korhosen suunnitteleman rakennuksen alkuperäinen julkisivu oli sileää vaaleaa betonielementtiä. Myös katolla oleva IV-konehuonekerros oli verhottu betonielementein. Alkuperäisissä Polar-liukulasi-ikkunoissa oli alumiinipuitteet. Ensimmäisen kerroksen pilarit oli päällystetty luonnonvärisellä alumiinilla, ja näyteikkunaseinän ikkunalasit oli kiinnitetty luonnonvärisiin alumiinikehyksiin. Vesikatto oli päällystetty huovalla ja singelikerroksella.

Kiinteistöosakeyhtiön ensimmäisiin käyttäjiin lukeutuivat mm. Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto (STTK) ja sen jäsenjärjestö Teknisten Liitto ry., jotka hankkivat toimitilat rakennuksen kolmannesta kerroksesta vuonna 1969. Ensimmäisen kerroksen liiketilat olivat mm. Suomen Yhdyspankin ja Spies-matkojen käytössä. Lisäksi rakennuksessa toimivat mm. Sähkölaitosyhdistys, Alkon laboratorio, Helsingin kauppakamari, Pelkki-Pellosyhtiöt ja Unicefin Suomen osasto.

KUVAUS

Annankatu 21 on viisi- ja kuusikerroksinen rakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta sekä IV-konehuonekerros. Kalevankadulta on ajoyhteys porttikäytävän kautta sisäpihalle ja ajoluiskaa pitkin kellarin paikoitushalliin. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkkirakenne, jossa kantavat pilarit sijaitsevat hieman ulkoseinälinjan sisäpuolella ja kohdilla, joilla alun perin sijaitsivat toimistokäytävien seinät.

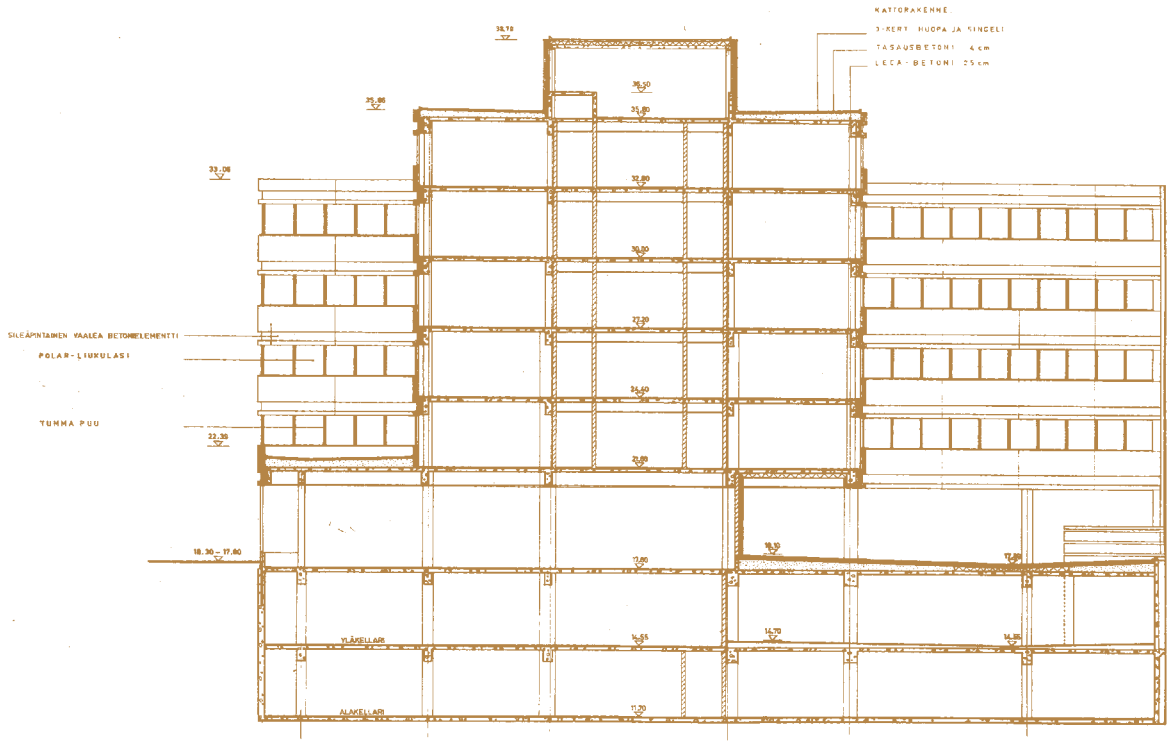

Kevyenä verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettua julkisivua hallitsevat linjakkaat nauhaikkunarivit. Julkisivut on rakennettu nk. sandwich-elementeistä, kun taas rakennuksen rapatuissa päädyissä on käytetty betonia ja siporexia. Julkisivut on pinnoitettu uudelleen 2000-luvun vaihteessa. Julkisivuelementtien verhouksena on nykyään poltettua Taivassalon punaista graniittia, ja konehuonekerros on verhottu Liedon punaisella ristipäähakatulla graniitilla. Betonielementtien alapintaan on kiinnitetty tummaksi patinoitua kuparipeltiä. Ikkunapuitteet ovat vaalean pronssin sävyistä alumiinia. Näyteikkunoissa on teräsprofiilit, ja sisäänkäyntien lyöntilistat ovat tummaksi patinoituvaa messinkiä. Sokkeli ja ensimmäisen kerroksen pilarit on päällystetty Taivassalon punaisella graniitilla.

Ensimmäisessä kerroksessa ja nykyään myös ylimmällä kellaritasolla on liiketiloja siten, että katukerros ja kellarikerros toimivat mm. yökerhona. Toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Pääporrashuone hisseineen sijaitsee tontin keskiosassa rakennuksen nivelessä. Hissiaulassa on käytetty mm. graniittia. Sen takana oleva portaikko on lähes alkuperäisasussaan mosaiikkibetonilattioineen ja seinään kiinnitettyine, teräs- ja puurakenteisine kaiteineen.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa tehtiin useita väliseinä- ja huonejakomuutoksia valmistumisen jälkeen 1960-, 1970-luvuilla ja 1980-luvuilla. Monet varhaisista muutoksista suunnitteli arkkitehti Toivo Korhonen

←

LEIKKAUSPIIRUSTUS. RAKENNUS ON TOISESTA KERROKSESTA YLÖSPÄIN T:N MUOTOINEN. RVVA.

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS VUODELTA 1966. RVVA.

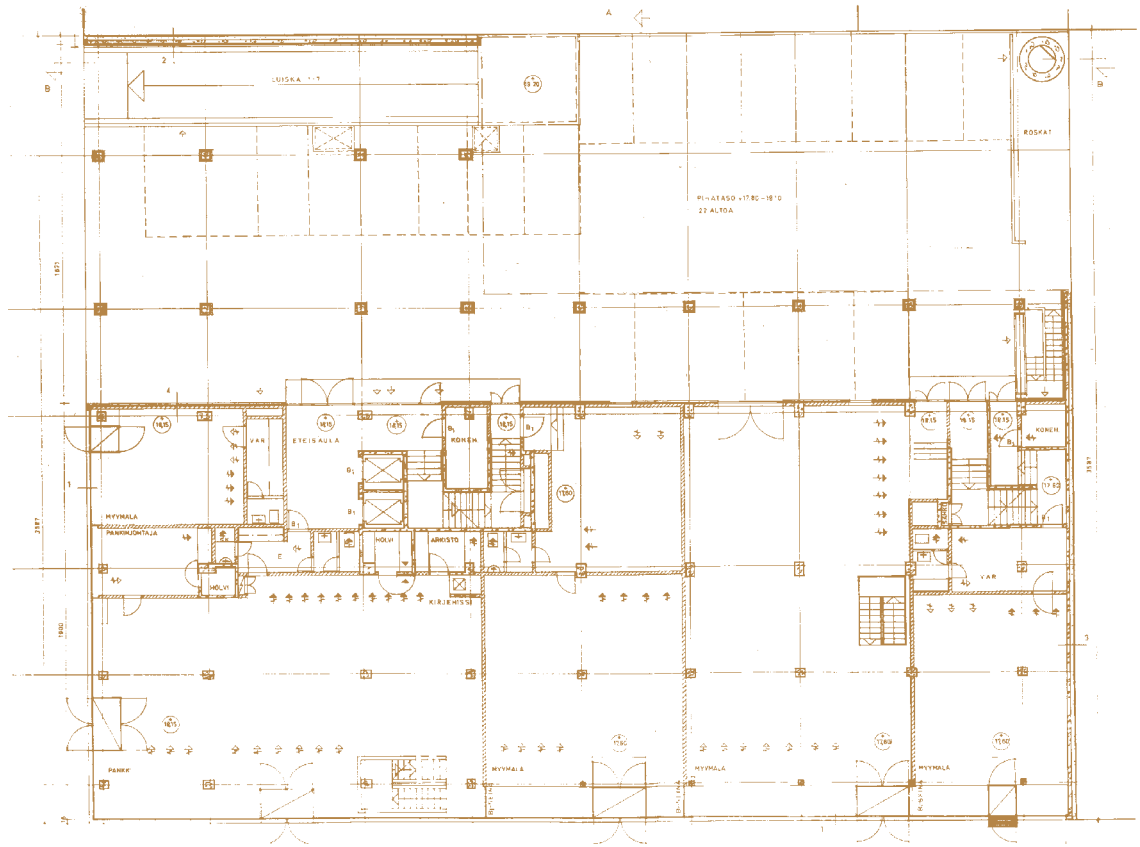

itse. 1980-luvun alussa ensimmäisessä kerroksessa ollut myymälätila muutettiin pankkisaliksi. 1990-luvun alussa Kalevankadulla olevan, sisäpihalle johtavan porttikäytävän eteen rakennettiin aita ja portti. Rakennuksen julkisivut uusittiin 2000-vaihteessa. Muutostöiden johdosta rakennuksen ulkonäkö muuttui merkittävästi, sillä niiden myötä mm. vanhat betonielementtipinnat peitettiin ja rakennukseen tuli graniittiverhous. 2000-luvun ensimmäisen kerroksen myymälätilat sekä osa ylemmästä kellaritasosta muutettiin ravintolatiloiksi. Lisäksi toisen kerroksen toimistotilat muutettiin koulutustiloiksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on tyypillinen 1960-luvun toimisto- ja liikerakennus muuntojoustavine pilarirakenteineen. Sen käyttötarkoitus on säilynyt, mutta ulkoasu on muuttunut oleellisesti julkisivujen pinnoittamisen myötä.

↓

SIMONKADUN PÄÄTTEENÄ, KULMATONTILLA SIJAITSEVA ANNANKATU 32:N LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUS EDUSTAA 1980-LUVUN KERROSTA PUNATIILI- JA GRANIITTIVERHOILTUINE JULKISIVUINEEN SEKÄ SÄRMIKKÄINE ERKKEREINEEN, KUITENKIN HUOMIOIDEN YMPÄRISTÖNSÄ. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU KANSAKOULUKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: ANNANKATU 32
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1987
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0162-0009
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 885
SUUNNITTELIJA: PAAVO MÄNTTÄRI YM.
RAKENNUTTAJA: POLAR-RAKENNUS OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ELO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2005

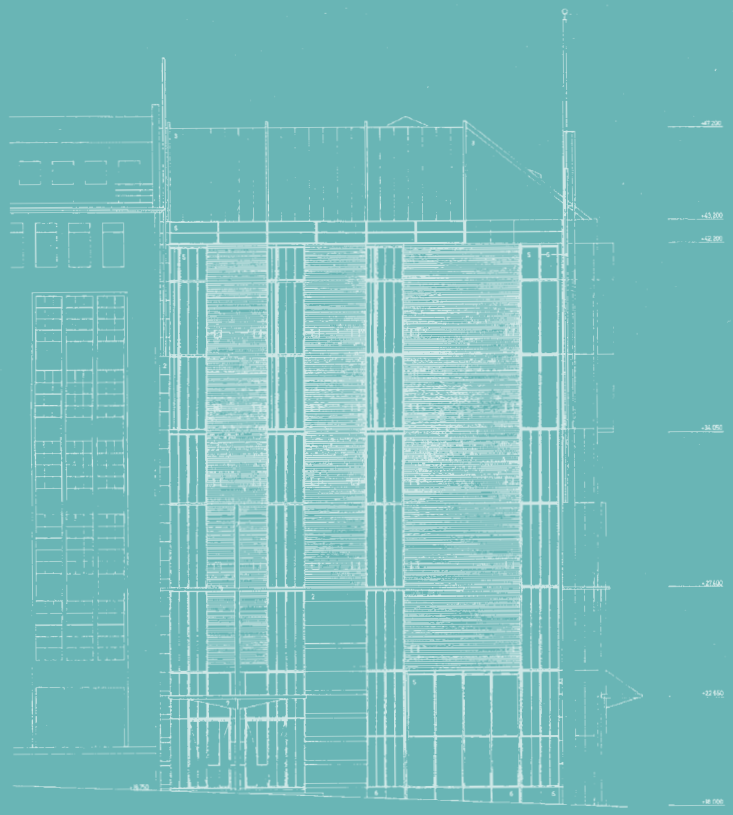

ANNANKATU 32

Annankatu 32 rakennettiin viereisellä tontilla Kansakoulukatu 1:ssä sijainneen Frenckellin kirjapainotalon laajennusosaksi. Ennen rakentamista tontti oli ollut rakentamaton, ja sitä oli käytetty paikoitustilana. Korttelin viimeinen, Frenckelin kirjapainon paperivarastona toiminut puutalo oli purettu paikalta jo 1960-luvulla. Rakentamista varten laadittiin uusi asemakaava, jossa tontti oli jaettu kahtia siten, että jo olleelle ja uudelle rakennukselle tuli molemmille omat tonttinsa.

Rakennuslupaa uudelle toimisto- ja liikerakennukselle hakivat Christoffer von Frenckel ja Polar-rakennusosakeyhtiö (Polar-Rakennus Oy), joka toimi myös kohteen rakentajana. Uudisrakennuksen arkkitehtisuunnittelusta vastasi Arkkitehtitoimisto P. Mänttäri Ky., jossa suunnitteluun osallistuivat Paavo Mänttäri, Roy Mänttäri, Jarmo Väänänen, Sirkku Kupiainen, Markku Simanainen, Heli Lipponen, Jyrki Heiskanen ja Matti Soppela. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Kalervo Kakko Ky. Rakennus toteutettiin kokonaisvastuurakentamisena (KVR-urakka).

Uudisrakennuksen rakentaminen tapahtui samanaikaisesti vanhan kirjapainorakennuksen saneerauksen kanssa. Kaupunki oli aikanaan lunastanut uudisrakennettavasta tontin osasta Kansakoulunkadun puolelta 260 cm leveän kaistan, joten uusi liiketalo sijoittui katulinjassa hieman sisemmäs kuin korttelin muut rakennukset. Rakennus suunniteltiin osaksi kirjapainotaloa siten, että ylemmässä kellarikerroksessa ei ollut tonttien välistä rajaseinää, eikä aukotusta ollut varustettu myöskään palo-ovin. Rakennukseen tehtiin tontin rajojen ulkopuolelle katutason alapuolelle sulkulaatat ja salaojat ja katualueelle ulotettiin sisäänkäyntikatoksen tukipilarit. Rakennusjärjestyksestä poiketen julkisivuun tuli myös erkkereitä alemmaksi kuin 3 m sekä pilastereita ja seinäverhoiluja. Näitä varten haettiin erillinen lupa kaupungininsinööriltä. Ajoyhteys rakennukseen järjestettiin myöhemmin tonttien 3 ja 6 kautta.

Annankatu 32 sai valmistuttuaan positiivista huomiota, sillä vuonna

1988 Arkkitehtitoimisto P. Mänttärille myönnettiin Kiviteollisuusliiton jakama Kivipalkinto kyseisen liikerakennuksen suunnittelusta. Palkinto myönnetään suunnittelijalle, joka on parhaiten käyttänyt pääsääntöisesti suomalaista luonnonkiveä suunnittelemassaan kohteessa.

Annankatu 32 sekä viereisillä tonteilla sijaitsevat Kiinteistö Oy Kampintalo (Annankatu 34) ja Kiinteistö Oy Kampinmäki (Kansakoulunkatu 1) siirtyivät Fennia-ryhmän omistukseen 2000-luvun alussa. Kiinteistöt hankittiin Fennialle pitkäaikaiseksi kiinteistösijoituskohteeksi ja tarkoituksena oli kehittää niistä Fennian kiinteistöjen "lippulaiva" arvokkaalle paikalle. Kiinteistö Oy Kampintalon osalta peruskorjaus saatiin päätöksen vuonna 2007. Annankatu 32:n osalta se valmistui alkuvuonna 2014. Saman vuoden alusta LähiTapiolan kanssa fuusioituneen Eläke-Fennian nimi muuttui Keskinäiseksi Työeläkevakuutusyhtiö Eloksi.

KUVAUS

Annankadun ja Kansakoulukadun kulmatontilla sijaitsevassa toimistorakennuksessa on seitsemän kerrosta, kaksi kellarikerrosta ja IV-konehuoneita sisältävä ullakkokerros. Kantavat ulkoseinät ja kantavat väliseinät on tehty teräsbetonista, välipohjat ovat ontelolaattaa. Kevyet väliseinät on tehty tiilestä sekä teräsrunkoon kiinnitetystä kipsilevystä. Annankatu 32:lla ja 34:lla on nykyään entisen sisäpihan kohdalla yhteinen, lasirakenteinen uudisosa.

Rakennuksen asema kaupunkikuvassa on keskeinen, sillä se sijaitsee nousevan Simonkadun päätteenä. Julkisivun vertikaalisuus kapeine, koko rakennuksen korkuisine ikkuna-aukotuksineen korostaa sijaintia entisestään. Ylimpien kerrosten kohdalla ikkunat ovat särmikkäästi ulkonevat. Punatiilipintaisen julkisivun materiaalivalinnoilla on huomioitu rakennuksen asettuminen ympäristöönsä. Tiilen lisäksi julkisivussa on käytetty kiiltäväksi hiottua punaista graniittia. Katto on tehty tummanruskeasta pellistä, sokkelin pinnassa on alumiinilevyä. Sisäänkäyntien yllä on ruostumattomasta teräksestä tehdyt sisäänkäyntikatokset.

Rakennus on nykyään kokonaisuudessaan Suomen suurimpiin lukeutuvan yksityisen lääkäriaseman käytössä. Kerrosala oli alkujaan 2 215 m^2 ja tilavuus 13 600 m^3. Rakennusta on myöhemmin laajennettu entisen sisäpihan kohdalle.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita muutoksia aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. 1990-luvun alkupuoliskolla katutason myymälä muutettiin ravintolaksi, ja vuosikymmenen lopulla ullakolle sijoitettiin sauna ja sosiaalitiloja. 2000-luvun lopussa yläkellariin rakennettiin liiketiloja ja näitä palvelevia sosiaalitiloja ja autojen pysäköinti siirrettiin alemmalle kellaritasolle. Vuonna 2011 aloitettiin rakennuksen laajamittainen, asemakaavan muutosta vaatinut laajennus- ja muutostyö. Rakennuksessa tehtiin mm. kerrosalaan laskettavien tilojen laajennuksia, peruskorjausta ja käyttötarkoituksenmuutoksia sekä täydennettiin tilojen taloteknisiä järjestelyitä. Annankatu 32:n sisäpihalle rakennettiin lasiseinäinen hissiaula. Muutostöiden seurauksena Annankatu 32:n rakennukseen tuli 352 k-m^2 uutta maanpäällistä kerrosalaa ja 484 k-m^2 uutta maanalaista kerrosalaa.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on edustava esimerkki 1980-luvun tyylistä punatiili- ja graniittiverhottuine julkisivuineen ja särmikkäine erkkereineen. Sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennus on säilynyt julkisivujen osalta lähes alkuperäisasussaan. Rakennuksen sijainti kaupunkikuvassa on keskeinen.

Rakennusta ei ole suojeltu asemakaavassa. Julkisivujen säilyttäminen alkuperäisasussaan on suositeltavaa.

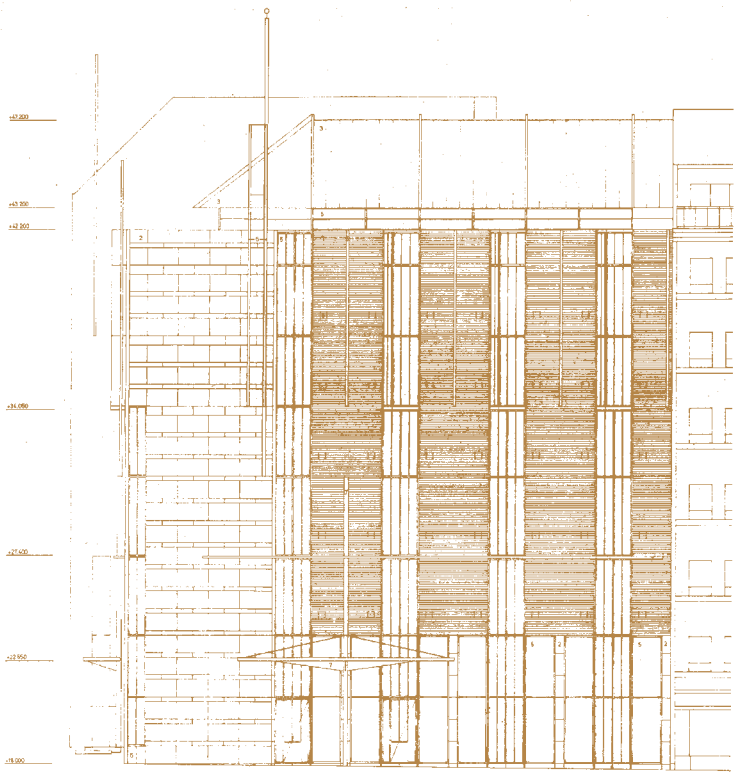

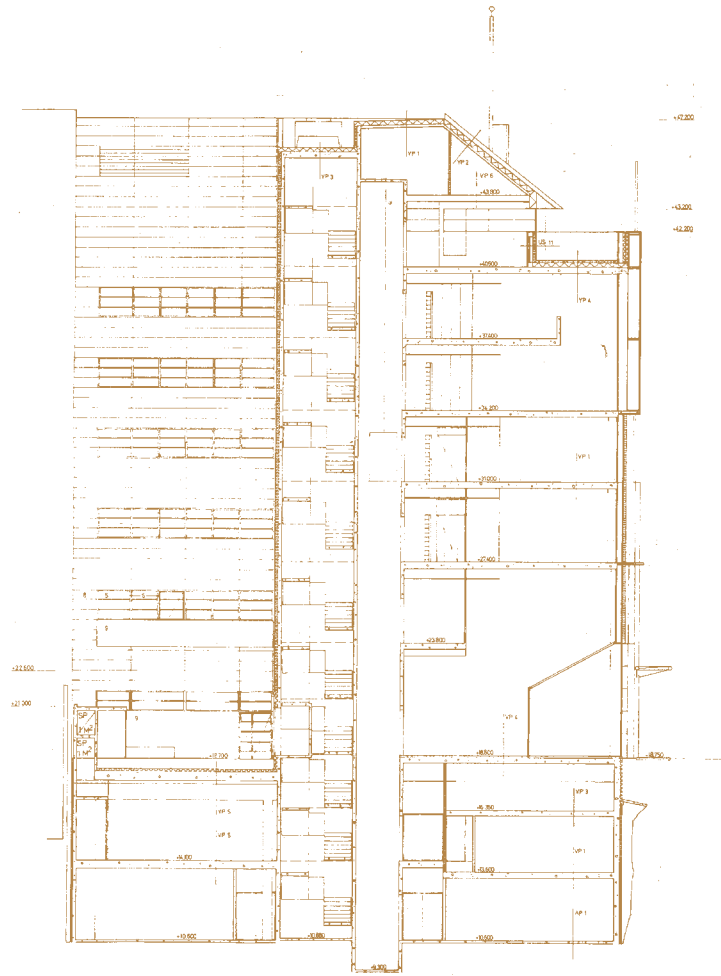

↑

JULKISIVU ANNANKADULLE. RVVA.

↑

LEIKKAUSPIIRUSTUS 7-KERROKSISESTA LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUKSESTA. LEIKKAUKSESSA NÄKYY SISÄÄNTULOAULAN JA VIIDENNEN KERROKSEN OSIN KAHDEN KERROKSEN KORKUINEN AVARA TILA. RVVA.

↓

RAUTATIEKIRJAKAUPPA OY:N (MYÖH. RAUTAKIRJA) RAKENNUTTAMA TOIMITALO. SUUNNITTELUSTA JÄRJESTETTIIN VUONNA 1939 ARKKITEHTIKUTSUKILPAILU, JONKA VOITTI ARKKITEHTI ELIAS PAALANEN. TALVISODAN SYTTYMISEN JOHDOSTA RAKENTAMINEN VIIVÄSTYI JA RAKENNUS VALMISTUI VASTA VUONNA 1955. PUNATIILISESSÄ JULKISIVUSSA NÄKYVÄT SEKÄ 1930-LUVUN FUNKTIONALISMI ETTÄ 1950-LUVUN PIIRTEET. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVUPIIRUSTUS ANNANKADULLE VUODELTA 1995. RAKENNUKSEN ALKUPERÄISET RAKENNUSLUPAPIIRUSTUKSET OVAT HUONOLAATUISET. RVVA.

KATUOSOITE: ANNANKATU 34 – URHO KEKKOSEN KATU 2
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1955
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0162-0002
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 879
SUUNNITTELIJA: ELIAS PAALANEN
RAKENNUTTAJA: RAUTATIEKIRJAKAUPPA OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ELO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2005 (SR-2)

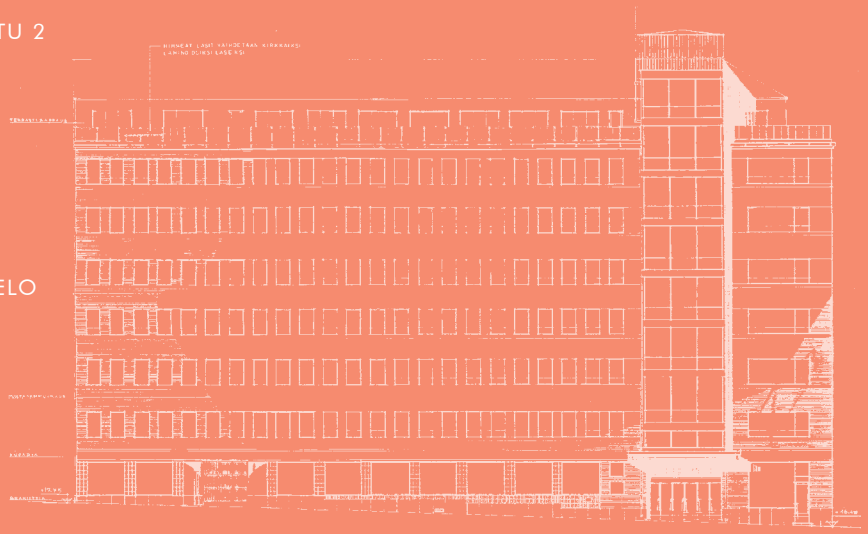

ANNANKATU 34

Rautatieasemilla harjoitettavaa lehtien ja kirjallisuuden kauppaa varten perustettu Rautatiekirjakauppa Osakeyhtiö (Rautatiekirjakauppa Oy 1967–1974 ja Rautakirja Oy 1974-) oli alkanut kasvaa 1930-luvun lopussa. Yhtiö alkoi etsiä tonttia Hietalahdessa sijainneen vanhan pääkonttorin, Kirjatalon, siirtämiseksi lähemmäs keskustaa. Toukokuussa 1939 yhtiö uutisoi, että pääkonttoria varten on ostettu kiinteistö Helsingistä Annankadun ja silloisen Kampinkadun eli nykyisen Urho Kekkosen kadun kulmasta. Tontti oli yksi Helsingin korkeimmista paikoista. Yhtiön johto piti rakentamista kiireellisenä, ja samana keväänä järjestettiin kutsukilpailu uuden pääkonttorirakennuksen suunnittelusta. Arkkitehtikilpailuun kutsuttiin arkkitehdit J. S. Sirén, Ole Gripenberg ja Elias Paalanen. Gripenberg oli suunnitellut samassa korttelissa sijaitsevan silloisen Frenckellin kirjapainotalon, Paalanen viereisellä tontilla Kampinkadun puolella sijaitsevan punatiilisen Hämäläisten talon. Rautakirja Oy:n johtokunta valitsi kilpailuehdotusten joukosta voittajaksi Elias Paalasen luonnoksen heinäkuussa 1939 pidetyssä kokouksessaan.

Aikaa lopullisten suunnitelmien hiomiseen Paalanen sai kolme kuukautta. Piirustukset valmistuivat määräajassa, mutta ne jäivät talvisodan syttymisen johdosta odottamaan uuden pääkonttorin rakentamista pitkäksi aikaa. Olojen vakiinnuttua Rautakirja Oy ryhtyi jälleen edistämään uuden toimitalon rakentamishanketta. Annankadun tontilla oli vanhoja puurakennuksia, joiden asukkaille oli vuokrasäännöstelyn takia löydettävä ennen purkamista uudet asunnot. Puurakennukset päästiin purkamaan vuoden 1951 alussa, ja samana vuonna alkoivat myös tontin maankaivu- ja louhintatyöt. Pian tämän jälkeen hanke joutui kuitenkin taas tauolle Helsingin olympialaisten vuoksi asetetun rakennuskiellon ja yhtiön pitkäaikaisen toimitusjohtajan sairastelun takia. Rakennustyöt seisoivat yhä vuonna 1953. Kaupunkilaiset alkoivat kutsua

keskeneräiselle rakennustyömaalle sadevedestä muodostunutta vesiallasta ”ankkalammikoksi”.

Uudeksi toimitusjohtajaksi ajateltu Severi Saarinen nimitettiin Rautakirjakauppa Oy:n varatoimitusjohtajaksi vuonna 1953. Pian tämän jälkeen keväällä 1954 päästiin uuden toimitalon rakennustöihin. Pääurakoitsijaksi valittiin Otto Wuorio Oy. Uuteen toimitaloon päätettiin siirtää koko yhtiön toiminta Köydenpunojankadulla sijainnutta puusepänverstasta lukuun ottamatta. Uuden toimitalon harjannostajaisia vietettiin 23.10.1954, ja se luovutettiin omistajalleen syksyllä 1955 samoihin aikoihin, jolloin yhtiön toimitusjohtaja vaihtui. Rakennuttajansa mukaan Lehtitaloksi nimetty toimistorakennus oli 55 000 m^3 tilavana suurimpia vuonna 1955 valmistuneita uudisrakennuksia maassamme. Sen tilaohjelmaan kuului 7137 m^2 toimistohuoneita, 205 m^2 liikehuoneita, 250 m^2 autojen korjaus- ja huoltotilaa sekä kaksi kahden huoneen asuinhuoneistoa ja yksi viiden huoneen asuinhuoneisto. Kellarikerroksissa oli varastotilaa 1961 m^2 sekä 786 m^2 suuruinen autohalli. Rakennuksen arvokkaimmat huonetilat, kuten johtajan ja johtokunnan huoneet, sijaitsivat Annankadun puolella rakennuksen kulmauksessa. Rakennuttajasta rakennuksesta kertoivat pääporrashuoneen yläosaan kiinnitetty, valokirjaimin toteutettu teksti “Lehtitalo” sekä porrashuoneen katolla sijainnut Rautakirjan tunnus “R”. Rautakirja Oy toimi Lehtitalossa aina vuoteen 1974. Rakennus myytiin 36,5 mmk kauppahinnasta vuonna 1973.

Elias Paalasen arkkitehtuuria on kutsuttu vähäeleiseksi, selkeäksi, tyylikkääksi ja pääpiirteiltään 1920-luvun klassismia henkiväksi. Lehtitalo on yksi Paalasen suunnittelu-uran keskeisistä rakennuksista. Viereisellä tontilla sijaitsee hänen kenties merkittävämpänä työnään pidetty Hämäläisten talo (1931), mistä Annankatu 34:n arkkitehtuuri poikkeaa entistä pelkistetymmällä muotokielellään. Vaikka rakennusten julkisivuista voi nähdä, miten arkkitehdin tyyli kehittyi parin vuosikymmenen aikana, on umpikorttelin yhtenäisyys ja tasapainoisuus huomioitu sopeuttamalla kahden eri vuosikymmenenä rakennetun rakennusten räystäslinjat toisiinsa. Lehtitalosta saattaakin todeta yhtenäisen kaupunkikuvan ihanteen, jonka Paalanen suunnittelussaan huomioi. Suunnittelijan töiden lisäksi hän toimi mm. Muinaistieteellisen toimikunnan (nyk. Museovirasto) arkkitehtina vuosina 1948–1951.

Kiinteistössä on sen historian aikana ollut mm. Kansallis-Osake-Pankin konttoritiloja, Hellas-Piano Oy, Helioksen myymälä, Philips huoltotoimisto sekä Rautatiekirjakauppa Oy:n, Imatran Voima Oy:n ja Fortumin toimistotiloja. Vuodesta 2006 vuoteen 2013 rakennuksessa toimi Talentumin kustannusliiketoiminta. Lehtitalona tunnettu talo on ollut ensin Kiinteistö Oy Kampinkatu 2:n hallinnoima. Myöhemmin Kampinkadun muutettua nimensä Urho Kekkosen kaduksi, taloa on hallinnoinut Kiinteistö Oy Kampintalo -niminen yhtiö. Kiinteistö siirtyi 2000-luvun alussa Eläke-Fennialle ja sen fuusioiduttua LähiTapiolan kanssa vuoden 2014 alussa uudelle Keskinäiselle Työeläkevakuutusyhtiö Elolle.

KUVAUS

Annankatu 34:ssa on kahdeksan kerrosta, kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketiloja ja sitä ylemmät kerrokset ovat toimistokäytössä. Sisäpihalle työntyi alun perin matala kaksikerroksinen pihasiipi, jota korotettiin 2010-luvulla viidellä kerroksella. Samassa yhteydessä sisäpihalle rakennettiin lasirakenteinen Annankatu 34:n ja 32:n yhteinen laajennusosa. Kantavana rakenteena toimii teräsbetonista tehty pilarirakenne. Välipohjat ovat ontelolaattaa.

Punatiilisessä, alkuperäisessä asussaan olevassa katujulkisivussa on havaittavissa sekä 1930-luvun funktionalismin että rakentamisajankohdan eli 1950-luvun piirteitä. Tummaa, punatiilistä seinäpintaa hallitsevat vaakalinjat säännöllisine ikkuna-aukotuksineen. Vaakalinjoja korostaa pystysuoran aiheen julkisivuun tuova, Annankadun puolella lähellä rakennuksen kulmaa sijaitseva lasinen pääporrashuone (B-porras). Pääsisäänkäynnin päällä on lievästi ulospäin nouseva, funkistyylinen lippa. Kadun puolella rakennusta kiertävät kattoterassit, joiden metallikaide on alkuperäinen. Kaiteeseen on myöhemmin

vaihdettu kirkkaat turvalasit. Toimistokerrosten puuikkunat ovat alkuperäiset. Katukerroksessa on näyteikkunoita, ja sokkelissa on käytetty graniittia. Sisäpihan puolella rakennuksen julkisivut ovat pesubetonipintaiset. Pihasiiven korotusosa on verhottu merialumiinilevyin.

Rakennuksen sisätilat käsittävät sekä uudistettuja toimisto- ja liiketiloja että kiinteiltä sisustuksiltaan alkuperäisessä asussaan olevat kulmahuoneet kuudennessa ja seitsemännessä kerroksessa. Näissä kulmahuoneissa on seinissä puiset kasettipaneloinnit, marmoriset ikkunapenkit ja lattiassa kalanruotokuvioiset parketit. Porrashuoneiden lattiat ovat mosaiikkibetonia ja teräskaiteiden käsijohteet puuta.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty lukuisia muutoksia useaan otteeseen. Toisessa kerroksessa sijainnut talonmiehen asunto muutettiin toimistotiloiksi 1960-luvulla ja vastaavasti viidennessä kerroksessa olevat toimistotilat muutettiin talonmiehen asunnoksi. Ullakkokerroksen asunto-, kerho- ja kirjastotilat muutettiin toimistotilaksi vuonna 1986, ja rakennuksen kolmannessa ja viidennessä kerroksessa sijainneet kaksi asuinhuoneistoa muutettiin toimistotiloiksi 1990-luvun lopussa. Vuonna 1983 Annankadun ja Urho Kekkosen kadun kulmassa olevan näyteikkunan muotoa muutettiin, mutta sen alkuperäinen vaakajako palautettiin takaisin 2000-luvun alussa. Rakennuksessa tehtiin mittava peruskorjaus kahdessa vaiheessa vuosina 2003–2007. Samassa yhteydessä uusittiin kiinteistöä koskeva asemakaava. Muutostöissä esimerkiksi rakennettiin maanalainen kulkuyhteys Urho Kekkosen kadun ali Kampin kauppakeskukseen ja muutettiin vesikaton muotoa. Sisäpihalle rakennettiin lasirakenteinen Annankatu 32:n ja 34:n yhteinen uudisosa, ja kaksikerroksista pihasiipeä korotettiin viidellä uudella toimistokerroksella.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajatahoonsa ja suunnittelijaansa liittyviä kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja. Se kertoo Helsingin liikekeskustan leviämisestä Kampin alueelle 1950-luvun osalta. Rakennus on suunniteltu huolellisesti, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Tehdyt muutokset on toteutettu rakennuksen arkkitehtonisia arvoja heikentämättä. 1930- ja 1950-lukujen arkkitehtuuri-ihanteista ammentavat julkisivut ovat säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan, ja rakennuksessa on jäljellä alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia. Rakennuksen kaupunkikuvallinen asema on tärkeä.

Rakennus on suojeltu asemakaavassa. Katujulkisivujen ja vesikaton muodon lisäksi suojelu koskee myös porrashuoneita sekä kuudennen ja seitsemännen kerroksen kulmahuoneita.

↓

1970-LUVULLA VALMISTUNEESSA SUOMEN YHDYSPANKIN JA POSTILAITOKSEN RAKENNUTTAMASSA JA ARKKITEHTI EINARI TERÄSVIRRAN SUUNNITTELEMASSA LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUKSESSA ON TUMMA, MESSINKILEVYIN VERHOTTU KASETTIJULKISIVU.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU SALOMONKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: ARKADIANKATU 6 – SALOMONKATU 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1975
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0192-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 943
SUUNNITTELIJA: EINARI TERÄSVIRTA
RAKENNUTTAJA: SUOMEN YHDYSPANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1974

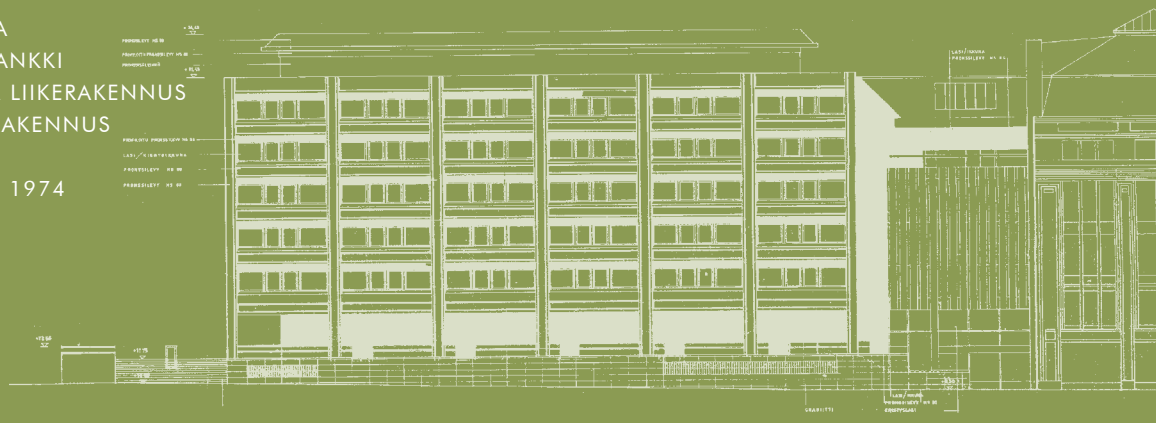

ARKADIANKATU 6

Nykyisin "Innotaloksi" kutsuttava toimisto- ja liikerakennus on nk. Hankkijan talon korttelissa, jossa sijaitsi 1800-luvun lopulla suomalaisen teatterin syntysijana pidetty Arkadiateatteri. Historiallinen teatteri purettiin jo 1900-luvun alussa Hankkijan talon eli silloisen Nikolajeffin autopalatsin (1913) rakentamisen yhteydessä. Vuonna 1914 autopalatsin viereen valmistui Selim A. Lindqvistin suunnittelema Maanviljelijäin Maitokeskuksen suuri meijeri- ja leipomorakennus. Kyseinen rakennus purettiin vuonna 1973, kun Suomen Yhdyspankki ja postilaitos rakennuttivat paikalle uuden toimistorakennuksen.

Kampin kolmion eli Lasipalatsin ja Leppäsuon välistä aluetta oli hahmoteltu liikekeskustan laajenemisalueeksi jo 1950-luvulla. Esimerkiksi Alvar Aalto oli pitänyt Kamppia Helsingin ns. Cityn luonnollisimpana laajenemisalueena vuonna 1961 valmistuneessa keskustasuunnitelmassaan. 1970-luvun lopulle tultaessa kiinnostus Kampin alueen rakentamista kohtaan oli lisääntynyt jo merkittävästi. Yritykset hakeutuivat alueelle sen liiketoimintaa tukevien mahdollisuuksien takia. Oli esimerkiksi tiedossa, että Helsinkiin rakennettaisiin metrorata, jonka yksi pysäkki sijoittuisi juuri Kamppiin. Kaupungin vuoden 1974 osayleiskaavassa alueen rakennustehokkuutta oli lisätty merkittävästi, ja uudisrakentamiselle oli osoitettu 245 000 k-m^2. Aluetta alettiin rakentaa tonteittain ja jopa kortteleittain, ja rakentamishankkeita varten laadittiin uusia postimerkkiasemakaavoja. Nykyinen nk. Innotalo oli alueen ensimmäinen uusi toimistorakennus.

Pohjoismaiden Yhdyspankki, joka 1970-luvulla yhdessä Kansallispankin kanssa hallitsi lähes 90:ää prosenttia Suomen seuraavalla vuosikymmenellä kuumenneista pankkimarkkinoista, muutti nimensä Suomen Yhdyspankiksi vuonna 1975. Samana vuonna valmistui Hankkijan talon kortteliin sen rakennuttama toimistotalo. Talon rakentaminen liittyi osaltaan vuonna 1973 tehtyyn kirjanpitolain uudistukseen, jonka seurauksena Yhdyspankki ryhtyi kerryttämään kiinteistöomaisuuttaan. Uuden

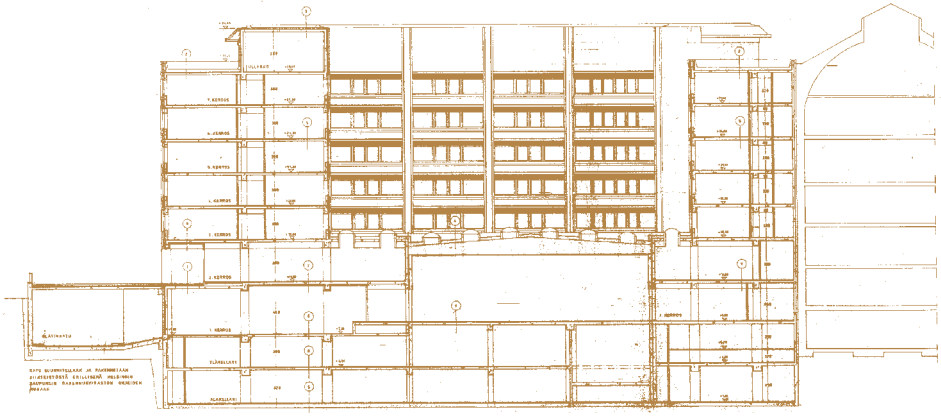

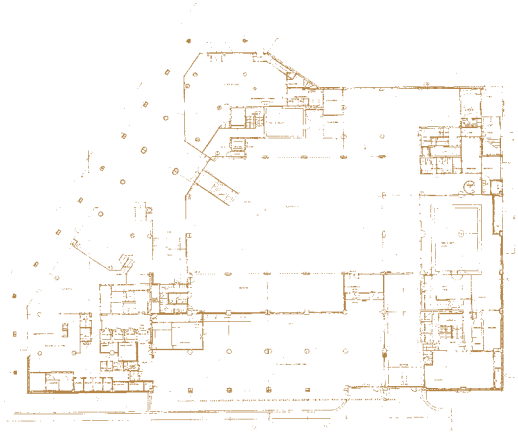

lain mukaan pankkien tuli jakaa taseessaan kiinteistöomaisuutensa erikseen sijoitus- ja käyttöomaisuuteen. Verottaja tulkitsi lakia siten, että mikäli pankin omistamassa kiinteistössä toimi pankin oma konttori, oli koko kiinteistö pankin käyttöomaisuutta. Tämän seurauksena pankit alkoivat rakennuttaa tuottoisia toimisto- ja liikerakennuksia, joiden tiloissa oli myös pankin oma sivukonttori. Kamppiin valmistuneen liiketalon kohdalla konttori sijaitsi Salomonkadun puolella Kampin kentän kupeessa. Yhdyspankin kiinteistöomaisuus kasvoi 1970- ja 1980-luvuilla kiihtyvällä vauhdilla.

Kampin uudisrakennuksen rakentamista varten laadittiin uusi asemakaava, jossa koko kortteli oli merkitty liikerakennusten korttelialueeksi. Vuonna 1974 hyväksytty asemakaava mahdollisti Maitokeskuksen rakennuksen purkamisen, ja siinä Hankkijan talo oli saanut suojelumerkinnän (ark). Uudisrakennuksen suunnitteli arkkitehti Einari Teräsvirta. Valmistuessaan rakennus asettui Salomonkatua hieman ylemmäs, mistä syystä sen eteen tehtiin linja-autoasemalle näkyvä, graniittilaatoin päällystetty muurirakenne.

Vuonna 1990 pankin omistusten hoitaminen annettiin Liikepankki Unitas Oy:lle. Vuoden 1995 pankkifuusion seurauksena kiinteistön omistajaksi tuli Merita Kiinteistöt Oy. Nykyään rakennuksen omistaa Sponda Oyj. Rakennuksen vuokralaisina on mm. Patentti- ja rekisterihallitus, ravintoloita ja erikoisliikkeitä.

KUVAUS

Arkadiankatu 6:ssa on seitsemän kerrosta, ullakkokerros ja kaksi kellarikerrosta. Ensimmäinen kerros on osin maan alla. Yhdessä vuonna 1913 valmistuneen nk. Hankkijan talon kanssa massiivinen rakennus peittää koko korttelin alan siten, että rakennuksen keskelle jää kolmannen kerroksen tasolta lähtien suuri valopiha. Alin kerros sisältää myymälätiloja, ja sitä ylemmistä kerroksista rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilarirunko ja kantavia seiniä.

Rakennuksessa on tumma messinkilevyin (MS-80) verhottu kasettijulkisivu säännöllisin välein toistuvine pilastereineen. Julkisivun muutoin raskaanoloista ilmettä elävöittävät sen pysty- ja vaakaosien selkeälinjaiset profiloinnit. Ensimmäinen kerros on sisäänvedetty siten, että katutasoon muodostuu rakennuksen kaikilla sivuilla pilarien rajaama arkadi. Arkadiankadun puolella on lisäksi suurempi sisäänkäyntisyvennys. Salomonkadun ja Olavinkadun puolella ullakkokerros sekä Arkadiankadun ja Mannerheimintien puolella kaksi ylintä kerrosta ovat sisäänvedetyt. Ullakkokerrosta kiertää pronssisäleikkö, ja vesikatto on kuparipeltiä. Katutasossa on

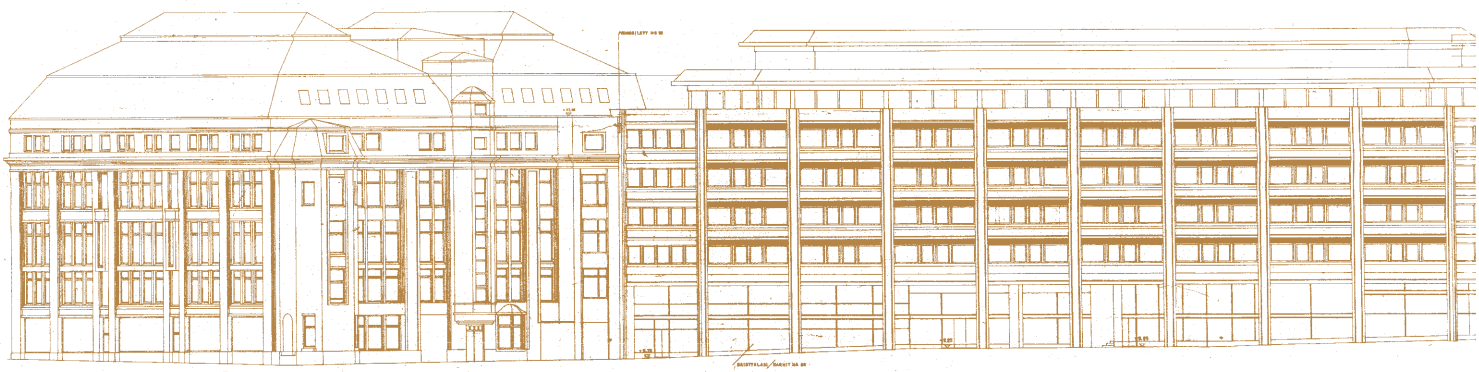

näyteikkunoita. Rakennuksen nykyinen ikkunajako on pitkälti alkuperäisenkaltainen.

Toisessa kerroksessa korttelin keskiosassa on suuri kahden kerroksen korkuinen liiketila (ent. postihalli), johon saadaan valoa valopihan kohdalla olevien kattolyhtyjen kautta. Rakennuksen toimisto- ja liiketilat ovat saneerattuja. Rakennuksen läpäisee Olavinkadulta Arkadiankadulle ulottuva, A-porrashuoneeseen vievä graniittilattiainen käytävä. Hissiauloissa on käytetty mm. marmoria.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty vuosikymmenten aikana lukuisia muutoksia. 1980-luvun muutoksiin kuuluivat mm. seitsemännessä kerroksessa sijaitsevan henkilökunnan ravintolatilan sisäiset muutokset sekä ravintolaan Arkadiankadun puolelle rakennettu kattoterassi.

Rakennus peruskorjattiin 1990-luvun puolivälin jälkeen. Ullakkokerroksen tasolle Olavinkadun puolelle rakennettiin uusi kattoterassi ja Olavinkadun puoleisia ulko-ovia uudistettiin. 2000-luvulla tehtiin mm. sisäänkäyntejä koskeneita muutoksia ja rakennuksen katolle lisättiin teksti “Innotalo”. Kampin keskuksen rakentamisen yhteydessä 2000-luvun puolivälissä toisessa kerroksessa Salomonkadun puolella sijainnut pankin konttori ja sen viereinen myymälähuoneisto muutettiin ravintolatilaksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on kiinteistösijoittamiseen, rakennuttajaansa ja suunnittelijaansa liittyviä liiketalous-, kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja. Se oli ensimmäinen vuoden 1974 yleiskaavan mukaisesti Kampin uuteen liikekeskustaan noussut toimistorakennus.

↑

JULKISIVU ARKADIANKADULLE. RVVA.

↖

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

↖↖

LEIKKAUSPIIRUSTUKSESSA NÄKYY RAKENNUKSEN KESKIOSASSA SUURI KAHDEN KERROKSEN KORKUINEN LIIKETILA, JOTA KÄYTETTIIN ALUN PERIN POSTIHALLINA. TILAAN SAATIIN VALOA KATTOLYHTYJEN KAUTTA. RVVA.

Rakennus on suunniteltu huolellisesti, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Tehdyt muutokset on toteutettu rakennuksen arkkitehtonisia arvoja kunnioittaen. Rakennuksen kaupunkikuvallinen asema on tärkeä.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

RAKENNUSLIIKE ARVO WESTERLUND RAKENNUTTI HOPEATALON YHTIÖN PÄÄKONTTORIKSI. RAKENNUS SAI NIMENSÄ JULKISIVUJEN PYSTYPROFIILIPELLEISTÄ, JOTKA OLI VALMISTETTU UUSHOPEASTA. RASTERIJULKISIVUSSA VUOROTTELEVAT HORISONTAALISESTI NAUHAIKKUNOIDEN KANSSA PRÄSSÄTYT KUPARILEVYT. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU ANNANKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: EERIKINKATU 6 – ANNANKATU 25
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1960
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0067-0007
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 605
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO HEIKKI SYSIMETSÄ
RAKENNUTTAJA: RAKENNUSLIIKE ARVO WESTERLUND OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: OSAKEYHTIÖ HOPEATALO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1959

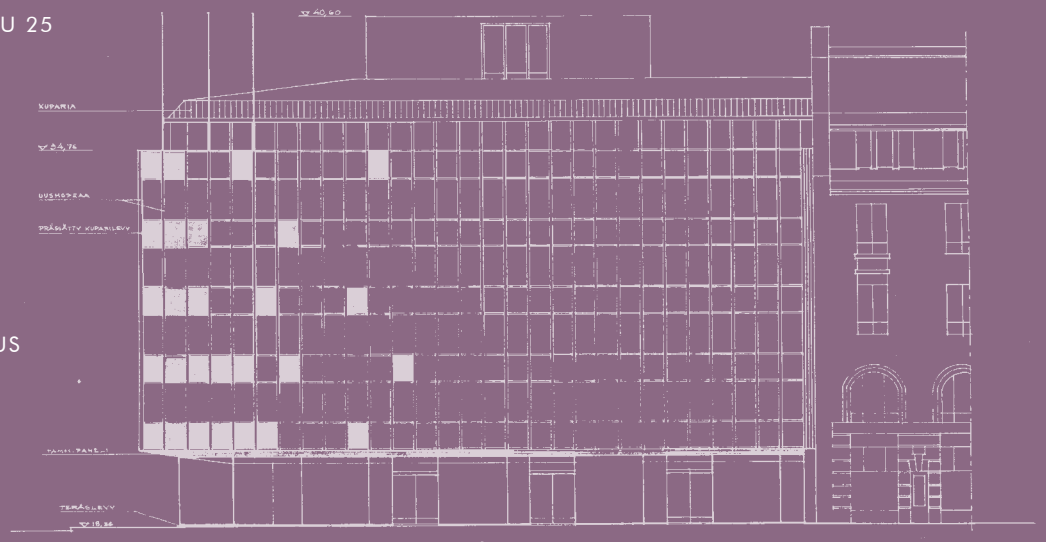

EERIKINKATU 6

Niin kutsutun Hopeatalon rakennuttajana toimi vuonna 1959 perustettu Rakennusliike Arvo Westerlund Oy. Yhtiö oli nimetty sen perustajajäsenen ja toimitusjohtajan, rakennusmestari Arvo Westerlundin mukaan. Rakennusliike Arvo Westerlund Oy teki Annankatu 25:een nousseesta "liikepalatsista" pääkonttorinsa. Uudisrakennusta varten perustettiin Osakeyhtiö Hopeatalo, joka sekin merkittiin kaupparekisteriin vuonna 1959. Rakennuksen tieltä purettiin Theodor Höijerin suunnittelema kivinen asuinrakennus.

Hopeatalon suunnitteli arkkitehti Heikki Sysimetsä, joka toimi tuolloin Rakennushallituksen suunnitteluosaston päällikkönä ja vuodesta 1972 pääjohtajana. Hopeatalo suunniteltiin kuitenkin Sysimetsän oman arkkitehtitoimiston työnä. Uudisrakennusta varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1959. Arvo Westerlundin yhtiö kasvoi 1960-luvun kuluessa yhdeksi maan suurimmista rakennusliikkeistä. Yhtiön muita rakennuskohteita olivat mm. Ylen Pasilan tv-studio 2 sekä Finlandia-talo.

Hopeatalolla on ollut sen historian aikana useita käyttäjiä. Rakennuksessa on ollut mm. Kodinpiste Oy:n myymälä, A. Virtasen huonekaluliike ja Rokotuskeskus Oy:n toimipiste. Kuudennessa kerroksessa oli alkujaan Tšekkoslovakian suurlähetystö kaupallisen osaston edustushuoneistoineen. Myöhemmin kerros oli kokonaan Slovakian suurlähetystön käytössä. Arvo Westerlund Oy myytiin vuonna 1982 Perusyhtymä Oy:lle, josta tuli vuonna 1999 SRV Yhtiöt Oyj:n tytäryhtiö. Vuonna 2008 SRV Westerlund Oy:n nimi muutettiin SRV Asunnot Oy:ksi.

KUVAUS

Eerikinkadun ja Annankadun rajaamalla kulmatontilla sijaitsevassa nk. Hopeatalossa on kuusi kerrosta, ullakkokerros ja kaksi kellarikerrosta. Eerikinkadun puolella on sisäpihalle vievä porttikäytävä,

jonka kautta pääsee alimman kerroksen paikoitushalliin johtavaan autohissiin. Ensimmäisessä kerroksessa ja nykyään myös ylemmällä kellaritasolla on liiketiloja. Toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne.

Rakennuksessa on prässätyin kuparilevyin verhottu rasterijulkisivu, jossa nauhaikkunoiden horisontaalisuutta rikkovat tihein välien toistuvat, uushopeasta tehdyt pystyprofiilit. Sisäpihan puolella julkisivuverhous on valkosementtimineriittiä ja pystyprofiilit kuparia. Toimistokerrosten tammi-ikkunat ylintä kerrosta lukuun ottamatta ovat alkuperäiset. Katukerroksessa on näyteikkunajulkisivu, ja se on sisäänvedetty. Sokkeli on päällystetty teräslevyin. Vesikatto on kuparia.

Rakennuksen sisätilat ovat pääasiassa saneerattuja, mutta toimistokerroksissa on osin jäljellä alkuperäisiä väliseiniä. Pääporrashuone ja sen vieressä oleva hissiryhmä sijaitsee tontin keskellä. Porrashuone on pitkälti alkuperäisasussaan vaaleanharmaine mosaiikkibetonilattioineen, punaiseksi maalattuine teräspinnakaiteineen ja puisine käsijohteineen. Sisäpihan puolella on yksi asunto.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty valmistumisen jälkeen useita väliseinä- ja huonejakomuutoksia. Porrashuoneeseen johtavaa ovea siirrettiin ja sisäänkäynnin sisennys rakennettiin umpeen 1990-luvun alussa. Vuonna 2008 haettiin rakennuslupaa vesi- ja viemärijohtojen uusimiselle sekä märkätilojen ja keittiöiden peruskorjaukselle. Putkiremontti valmistui pari vuotta myöhemmin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on suunniteltu huolellisesti, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivut ovat säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan ja patinoituneet kauniisti. Julkisivuratkaisu profiloituine kuparipelteineen ja uushopeisine pystyprofiileineen on yksilöllinen. Kulmatontilla sijaitsevan rakennuksen kaupunkikuvallinen asema on tärkeä.

Julkisivujen säilyttäminen ja niiden korjaustöiden toteuttaminen alkuperäisarkkitehtuuria kunnioittaen on suositeltavaa.

→

HOPEATALO KUVATTUNA HETI VALMISTUMISENSA JÄLKEEN EERIKINKADUN PUOLELTA. C. GRÜNBERG/ HKM 1962.

↓

MYYMÄLÄKERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

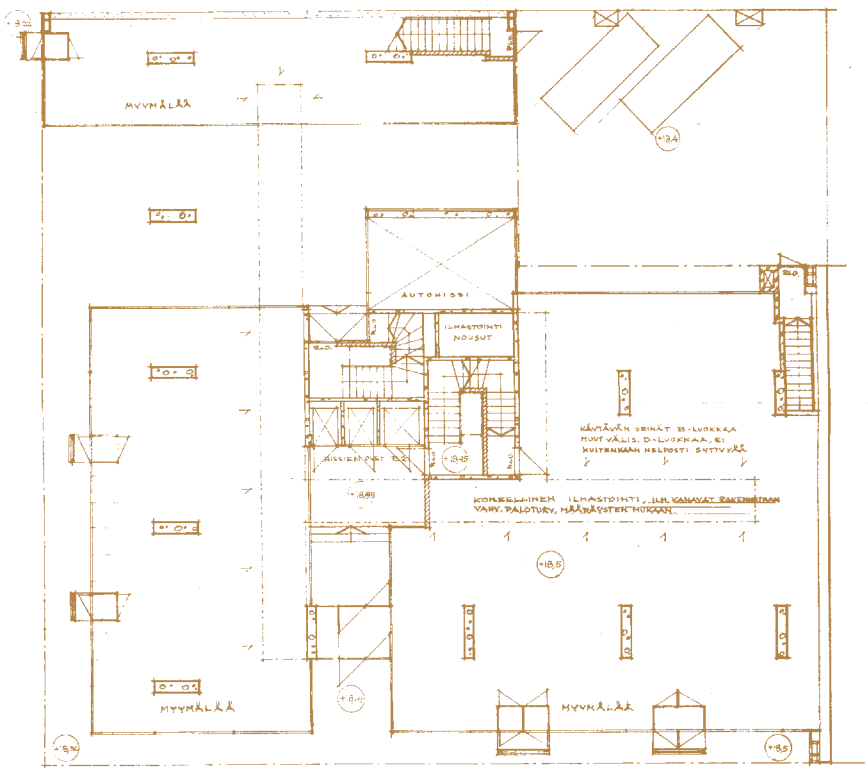

KARYLO

↓

KANSALLIS-OSAKE-PANKIN RAKENNUTTAMA JA ARKKITEHTI KEIJO PETÄJÄN SUUNNITTELEMA BRONDANKULMA KUVATTUNA VALMISTUMISENSA JÄLKEEN. KARI HAKLI/ HKM 1975.

→

JULKISIVU KORKEAVUORENKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: ETELÄESPLANADI 20
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1975
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0050-0010
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 452
SUUNNITTELIJA: KEIJO PETÄJÄ
RAKENNUTTAJA: KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: CBRE NORDIC PROPERTY FUND
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1972 (ASEMAKAAVAEHD. 2012, SR-2)

ETELÄESPLANADI 20

Brondankulma on saanut nimensä paikalta purettujen, Valter Jungin ja Emil Fabritiuksen suunnitteleman Brondan talon (1910) sekä sitä edeltäneen Korastileffin talossa (1840) toimineen, erityisesti taiteilijoiden suosiman, Karl Magnus Brondinin vuonna 1897 perustaman leipomo- ja kahvilaliikkeen mukaan. Brondinin kahvilan vakioasiakkaisiin kuuluivat esimerkiksi Jalmari Ruokokoski, Tyko Sallinen, Uuno Kailas, Joel Lehtonen, Tulenkantajien kirjailijat sekä Rudolf Koivu. Kahvilan lopetettua 1949 taiteilijaperinnettä jatkoivat Brondan talon piharakennuksessa ateljeitaan pitäneet nuoret kuvataiteilijat. Uuden liiketalon rakentaminen liittyi osaltaan 1960-luvulla alkaneeseen Esplanadin uudelleenrakentamiseen, missä yhteydessä suunniteltiin useiden puistoa ympäröivien 1800-luvun rakennusten purkamista. Esplanadilta purettiin 1960- ja 1970-luvuilla lopulta kuitenkin ainoastaan muutama rakennus, esimerkiksi Hotelli Kämp, Kino-Palatsi ja lopulta vuonna 1972 vanha Brondan talo.

Kansallis-Osake-Pankin kiinteistöosasto rakennutti Brondankulman 1970-luvulla öljykriisistä johtuneen laman aikana. Kiinteistö Oy Brondankulman suunnittelijaksi valittiin KOP:n silloisen pääjohtajan Matti Virkkusen tahdosta pankille aiemminkin suunnitelmia laatinut arkkitehti Keijo Petäjä. Suunnittelutyö kesti yhteensä kolme vuotta, ja siinä sovellettiin uusinta rakennustekniikkaa ja varustelutasoa. Suunnittelutyössä Petäjää avustivat arkkitehti Harald Raebiger, arkkitehtiyliopilas Lasse Jacobson sekä sisustusarkkitehti Leena Peltonen. Myös mm. Keijo ja Marja Petäjän 1970-luvun alussa arkkitehtuuria opiskelleet lapset Ritva Petäjä (nyk. Käpy Paavilainen) ja Juha Petäjä avustivat suunnitteluaikana vanhempiensa arkkitehtitoimistossa, mistä syystä heidän nimikirjaimiaan löytyy Brondankulman piirustuksista. Sisustussuunnitteluun osallistui sisustusarkkitehti Esa Vapaavuori. Uudisrakennus haki muotoaan useilla variaatioilla.

Esimerkiksi ensimmäisen kerroksen sisäänvedon sijaan alimpia kerroksia suunniteltiin ensin jopa täysin avoimiksi siten, että eri tasoja olisivat yhdistäneet ulkoportaat. Alaosan avoimuus typistyi kuitenkin ainoastaan katukerrokseen rakennetuksi kävelyarkadiksi.

Vanha Brondan talo piti purkaa jo 1960-luvun lopulla, mutta yleisen ilmapiirin käännyttyä purkamisvastaiseksi asia siirtyi 1970-luvun puolelle. Liiketalon rakentaminen päästiin aloittamaan purku- ja louhintatöiden päätyttyä vuoden 1973 alussa. Pääurakoitsijana toimi A. Puolimatka Oy, ja rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Erkki Juva Oy. Rakentamistyöt venyivät hieman alkuperäisestä aikataulustaan, sillä rakentamisvaiheessa nähtiin esimerkiksi työväestön ja "kapitalismia edustaneen" KOP:n arvoristiriitoihin liittyneitä työntekijöiden ulosmarsseja. Rakennus valmistui viimein vuonna 1975. Seuraavana vuonna Brondankulma esiteltiin yhtenä Suomi rakentaa 5 -näyttelyn kohteena.

Ajan purkamisvastainen ilmapiiri sekä uudisrakentamisen vaikutuksista kaupunkikuvaan aloitettu keskustelu vaikuttivat luonnollisesti myös arkkitehdin suunnittelutyöhön. Keijo Petäjä otti asian vakavasti ja perusteli myöhemmin *Arkkitehti*-lehdessä uudisrakennuksen muotoutumiseen vaikuttaneita valintojaan. Hän kertoi huomioineensa suunnittelussa sekä toiminnalliset että ympäristölliset seikat ja näki suunnittelijan keskeisenä tehtävänä tarvittavien toimintojen ja ympäristövaatimusten yhteen sopeuttamisen. Hän totesi, että Brondankulman jokainen yksityiskohta oli huolella suunniteltu.

Uudisrakennuksen pohjakaava perustui säännölliseen modulaarirakenteeseen. Normaalikerrosten käyttötila muodostui viidestätoista 9-silmäisestä ruudukosta, joissa silmäkoko vastasi aina yhtä työpaikkayksikköä. Rakennus suunniteltiin alkujaankin muuntojoustavaksi siten, että sen rakenteellinen runko ja perusjäsentely säilyisivät koko rakennuksen elinkaaren ajan. Käyttötilat ja niitä palvelevat tilat, kuten putkisto- ja saniteettitilat, oli erotettu pohjaratkaisussa toisistaan siten, että käyttötilat oli mahdollista pitää yhtenäisinä ja avarina. Alkuperäiset väliseinät oli tehty kahi-tiilestä tai Luja-levystä. Käytäviin rajoittuvien väliseinien yläosassa oli ikkunalasi. Julkisivun esikuvana toimivat arkkitehdin mukaan mm. Esplanadin-puiston lehmusten rungot kaarevine muotoineen sekä puiden verkkomaisesti tihentyvät oksistot. Julkisivussa korostuivat vaalean graniitin ja tumman pronssin sekä kiiltävien ja himmeiden pintojen väliset kontrastit. Sen vaaka- ja pystyaiheilla tavoiteltiin kävelevän ihmisen havaintokykyä mahdollisimman hyvin vastaavaa rytmiä. Petäjä itse korosti Brondankulman yhtenäisiä piirteitä ja mittakaavaa ympäristön muiden rakennusten sekä Esplanadin puiston kanssa. Moderni liikerakennus erottui ja erottuu silti ympäristöstään yksilöllisenä ja edustavana esimerkkinä 1970-luvun liikerakentamisesta.

→

ETELÄESPLANADIN PERUSKORJAUS VALMISTUI VUONNA 2014. JULKISIVUT SÄILYIVÄT ENNALLAAN, MUTTA SISÄTILAT UUDISTETTIIN TÄYSIN.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

HANNES SNELLMAN
BRONDA

Brondankulma siirtyi vuonna 1995 tapahtuneen pankkifuusion seurauksena Meritalle. Rakennuksen omistus vaihtui 2000-luvun alkupuolella ainakin kaksi kertaa. Vuonna 2007 rakennus siirtyi Bronda Properties -yhtiön omistukseen, ja vuonna 2010 sen osti ING Real Estate Invstment Management. Vuonna 2011 yhdysvaltalaistaustainen CBRE Global Investors -rahaston osti ING Real Estate Investment Managementin Euroopan ja Aasian toiminnot, ja rakennuksen omistaja vaihtui jälleen. Tontille on tekeillä uusi asemakaava, jossa Brondankulman julkisivut tullaan määrittelemään suojelluiksi.

KUVAUS

Eteläesplanadi 20:ssa sijaitseva nk. Brondankulma on kahdeksankerroksinen liikerakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta sekä IV-konehuonekerros. L-muotoinen rakennus sijaitsee rinnetontilla siten, että sen ensimmäinen kerros työntyy Korkeavuorenkadun puolella osin maan alle ja tontin keskelle muodostuu sisäpiha. Sisäpihalla on paikoitustilaa sekä kolmen alimman kerroksen yhdistävät auto- ja tavarahissit. Kantavana rakenteena ovat paikalla valettu pilarirakenne sekä tontin rajoilla porras- ja hissikuilujen kantavat teräsbetoniseinät. Kahdessa alimmassa kerroksessa kantavat pilarit sijaitsevat samassa linjassa julkisivujen kanssa. Toimistokerroksissa kantava pilarirakenne jää teräsbetonisten, välipohjarakenteisiin kiinnitettyjen julkisivuelementtien sisäpuolelle.

Kurun harmaalla graniitilla verhotut pysty- ja vaakarakenteet muodostavat julkisivuun toimistokerroksissa säännöllisen, kerroskorkeuksia ja tilajäsentelyä korostavan ruudukkokuvion. Poiketen Keijo Petäjän aiempina vuosikymmeninä suosimista suorakulmaisista muodoista, graniittiosien kaikki ulkokulmat on pyöristetty. Julkisivulle särmää tuovat terävämuotoiset aukotukset, jotka ovat lainanneet muotonsa ympäristön muilta rakennuksilta. Julkisivun laajojen lasipintojen kautta sisätila heijastuu ulos samoin kuin Esplanadin ympäristö on heijastunut rakennuksen muotokieleen. Esplanadin puolella on ensimmäisessä kerroksessa arkadi. Toimistokerroksissa on alkuperäiset, tammella päällystetyt kaksinkertaiset kippi-ikkunat, kun taas liiketiloissa on kiinteät teräsprofiiliikkunat. Sisäpihan puolella vaaleat rouhebetoniseinät on toteutettu teräsbetonisina ulkoseinäelementteinä.

Rakennuksen toimisto- ja liiketilat ovat täysin uusittuja, joskin julkisivussa käytetty ruudukkoaihe näkyy edelleen toimistotilojen 2000-luvulla uusituissa, alkuperäistä ideaa mukailevissa kasettikatoissa. Hissiaulojen seinäpinnat ovat marmoria. Toissijaisina poistumisteinä toimivat porrashuoneet vaaleine mosaiikkibetonilattioineen ja teräskaiteineen ovat pääosin alkuperäisessä asussaan. Kellarissa oli alkujaan mm. pankin johtokunnan viinikellari sekä 40 metriä pitkä ampumarata oleskelu- ja pukuhuoneineen ja asevarastoineen. Ampumarata on myöhemmin poistettu käytöstä, mutta viinikellari ja siihen liittyvä viininmaistajaistila ovat yhä olemassa.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätilat ovat muuttuneet moneen otteeseen vuosikymmenten aikana. 1980-luvun lopulla mm. muutettiin toisessa kerroksessa myymälätiloja toimistotiloiksi. Vuonna 1997 lisättiin Iskun myymälän sisäänkäynnin kohdalle katos mainosteksteineen. Vuosituhannen vaihteessa toisessa kerroksessa sijainnut entinen talonmiehen asunto muutettiin toimistotilaksi. Ennen vuonna 2012 alkanutta peruskorjausta seitsemäs ja kahdeksas kerros sekä katutason liiketila Korkeavuorenkadun puoleisine korkeine tiloineen olivat säilyneet suuremmitta muutoksitta, joskin liiketilasta hissiaulaan johtavaa ovea oli siirretty. Sen sijaan kellarikerroksissa tilojen käyttötarkoituksia oli jonkin verran muutettu, esimerkiksi viinikellari oli muutettu varastoksi ja ampumarata yksityiseksi viinikellariksi siihen liittyvine tiloineen. Rakennuksen peruskorjaus valmistui vuonna 2014. Saneerauksessa rakennuksen sisätilat uudistettiin täysin. Esimerkiksi kahdeksannen kerroksen saunaosasto muutettiin neuvotteluhuoneeksi. Julkisivut ovat säilyneet pääosin alkuperäisasussaan, joskin Keijo Petäjän suunnittelemista valomainosten kirjaintyypeistä on luovuttu asteittain vuosien 1975 ja 2006 välillä.

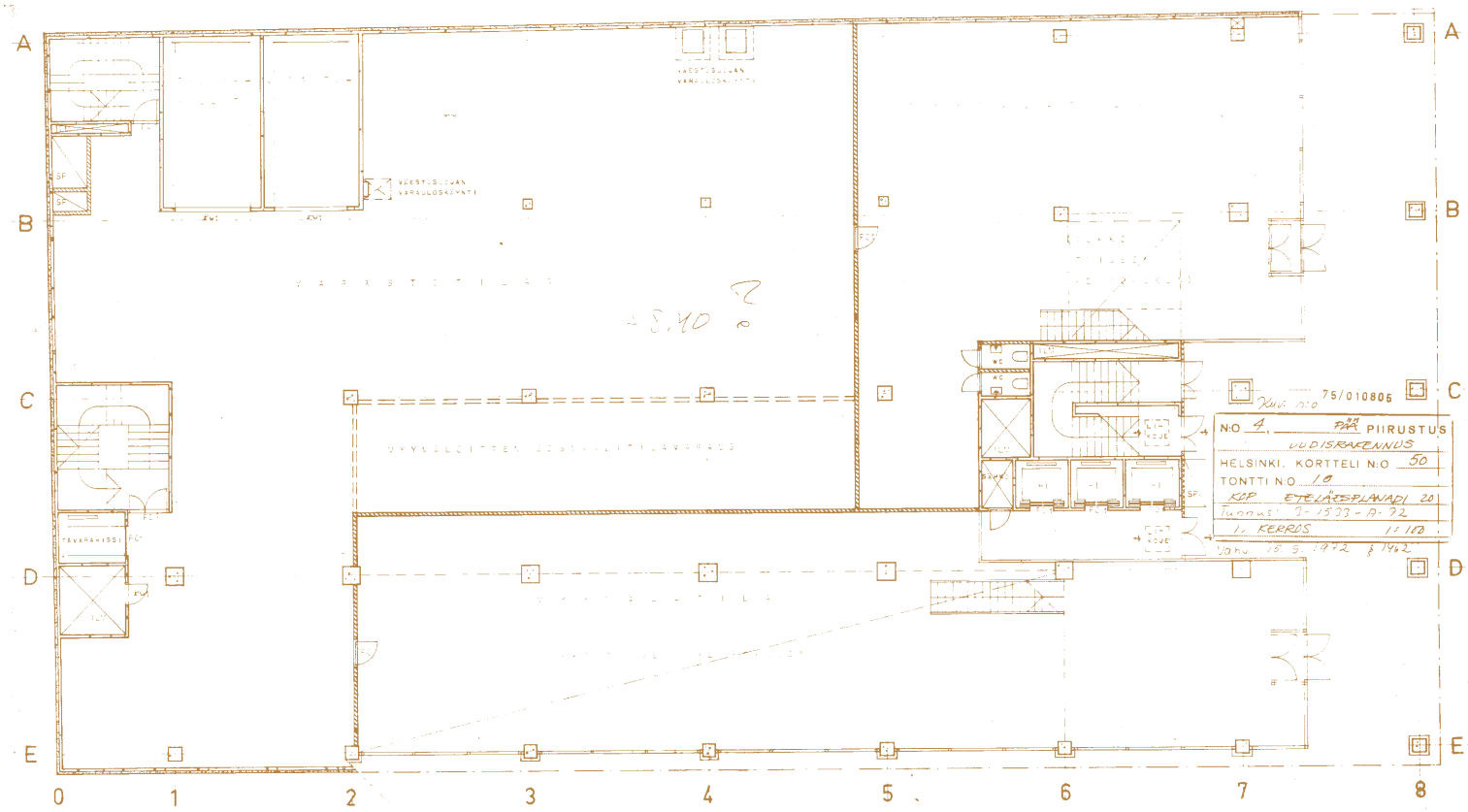

↑

RAKENNUKSEN POHJAKAAVA PERUSTUI SÄÄNNÖLLISEEN MODULAARIRAKENTEESEEN JA RAKENNUS SUUNNITELTIIN MUUNTOJOUSTAVAKSI. KAKSI ALINTA KERROSTA OLIVAT LIIKETILOINA JA YLIMMÄT KERROKSET TOIMISTOKÄYTÖSSÄ. RVVA.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus kertoo suomalaisesta liiketaloushistoriasta ja rakennussuojelun historiasta. Rakennus on suunniteltu huolellisesti, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivuratkaisu on yksilöllinen, ja julkisivut ovat säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennuksella on keskeinen kaupunkikuvallinen asema Eteläesplanadia rajaavan rakennusrivin osana.

Rakennus sijaitsee Esplanadi – Bulevardin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Sen suojelu ratkaistaan tekeillä olevassa asemakaavassa.

HOTELLI PRESIDENTTI SALOMONKADUN JA OLAVINKADUN SUUNTAAN. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVU SALOMONKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: ETELÄINEN RAUTATIEKATU 4 – OLAVINKATU 2 – SALOMONKATU 5 – ANTINKATU 2
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1980
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0212-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 946
SUUNNITTELIJA: PROJEKTISUUNNITTELU KRK OY (JAAKKO KONTIO, KALLE RÄIKE, SEPPO KILPIÄ)
RAKENNUTTAJA: POLAR-RAKENNUSYHTIÖT, RAKENNUSTYÖVÄEN LIITTO, LOMAMATKAT OY JA OSUUSLIIKE ELANTO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY SALOMONKATU 7-9
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1989

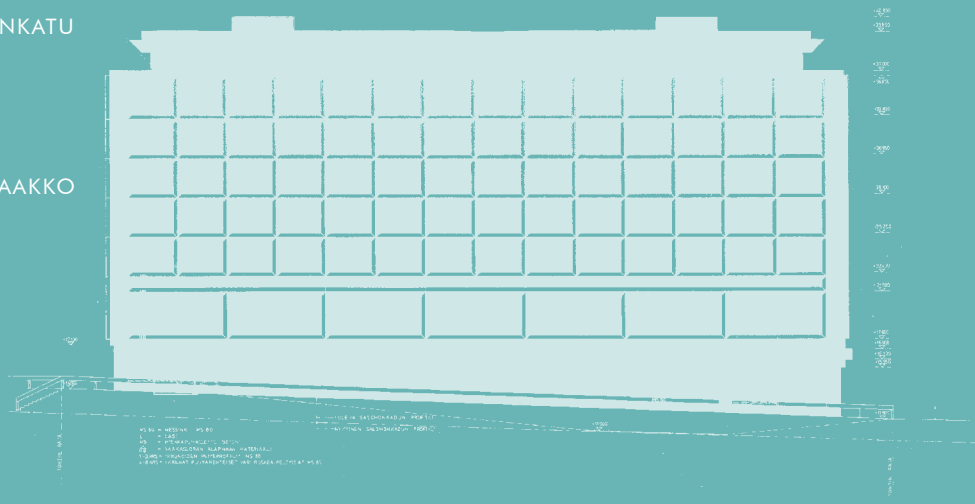

ETELÄINEN RAUTATIEKATU 4,
HOTELLI PRESIDENTTI

Ns. Kampin kolmion eli Lasipalatsin ja Leppäsuon välistä aluetta oli hahmoteltu liikekeskustanlaajenemisalueeksi jo 1950-luvulla. 1970-luvun lopulle tultaessa kiinnostus Kampin alueen rakentamista kohtaan oli lisääntynyt merkittävästi. Jo Alvar Aalto oli pitänyt Kamppia Helsingin ns. Cityn luonnollisimpana laajenemisalueena vuonna 1961 valmistuneessa keskustasuunnitelmassaan. Kaupungin vuoden 1974 osayleiskaavassa alueen rakennustehokkuutta oli lisätty, ja uudisrakentamiselle oli osoitettu 245 000 k-am^2. Kiinnostus Kampin alueen rakentamiseen liittyi kuitenkin myös siihen, että yritykset hakeutuivat alueelle sen liiketoimintaa tukevien mahdollisuuksien takia. Jo tuolloin oli esimerkiksi tiedossa, että Helsinkiin rakennettaisiin metrorata, jonka yksi pysäkki sijoittuisi juuri Kamppiin. Aluetta alettiin rakentaa tonteittain ja jopa korttelittain, ja rakentamishankkeita varten laadittiin uusia postimerkkiasemakaavoja. Uudisrakennusten koolla korostettiin Kampin asemaa uutena liikekeskustana. Myös Hotelli Presidentin rakentaminen oli yksi merkittävä osansa tätä Kampin alueen luonteen muutosta.

Hotelli Presidentti rakennettiin korttelin, joka muodostettiin vasta 1980-luvun vaihteessa. Paikalta purettiin vanha huoltoasema. Hotellihanketta varten laadittiin uusi korttelin kokoinen asemakaava (1977). Rakennuttajina toimivat Polar-rakennusyhtiöt, Rakennustyöväen liitto, Lomamatkat Oy sekä hankkeen operaattorina toiminut Osuusliike Elanto, joka oli juuri muuttamassa toimintansa suuntaa.

Päivittäistavarakaupan tyrehtyessä koko 1970-luku oli ollut osuusliikkeille tappiollinen. E-liikkeen ja SOK:n päivittäistavaramyymälöitä oli jouduttu lopettamaan 1960-luvun alun huippuvuosista 1980-luvun alkuun mennessä tuhansittain. Päätoimialan muuttuminen tappiolliseksi pakotti osuusliikkeen miettimään uusia toimintamuotoja. Ratkaisua etsittiin mm. hotelli- ja ravintolatoiminnasta. Elanto sitoi 1970-luvulla voimavaransa erinäisiin suurhankkeisiin: se osti Seurahuoneen, laajensi Hakaniemen tavarataloaan ja rakensi Kannelmäen Ekamarketin, Kaivopihan tavaratalon ja Hotelli Presidentin. Jo 1980-luvun puoliväliin mennessä voitiin

todeta, että Hotelli Presidentin, kuten monen muunkin Elannon suurhankkeen, toteuttaminen oli ollut taloudellisesti kannattavaa. Vuonna 1982 Elanto fuusioitui OTK:n kanssa ja sen liiketoiminnan tulos alkoi vähitellen parantua.

Hotellin suunnitteli Projektisuunnittelu KRK Oy eli Jaakko Kontio, Kalle Räike ja Seppo Kilpiä. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Lauri Mehto Ky. Hotelli oli toinen Kamppiin valmistuneista uusista suuren mittakaavan liikerakennuksista; ensimmäinen eli SYP:n liiketalo oli valmistunut viereiseen Hankkijan talon kortteliin vuonna 1975. Massiivisessa, koko korttelin peittävässä hotellirakennuksessa oli alkujaankin liki 500 huonetta.

Uuden hotellirakennuksen julkisivu oli tumma, kuten Hankkijan talossakin. Uudisrakennuksen julkisivu poikkesi kuitenkin muodoillaan ja yksityiskohdillaan Kampin vanhoista rakennuksista, eikä eroa lieventänyt hotellin sijoittuminen Salomonkadun toisella puolella olevaa linja-autoasemaa huomattavasti korkeammalle. Arkkitehtiopiskelijat kritisoivat Kampin alueen rakentamista siitä, ettei suunnitelmien sosiaaliseen sisältöön pystytty vaikuttamaan hyvälläkään arkkitehtuurisuunnittelulla, sillä kaupunkikuvan rakentumiseen vaikuttaa aina ensisijaisesti se, miten ja millä perustein rakennusoikeuksia jaetaan. Hotelli Presidentin kortteli yhdessä Salomonkadun ja Eteläisen Rautatiekadun väliin jäävine naapurikortteleineen kertovatkin osaltaan juuri tästä, keskustan rakentamisesta markkinatalouden lähtökohdista ja liiketoiminnan tarpeisiin.

Hotellin julkisivusuunnitelmat olivat vuonna 1978 kahteen otteeseen julkisivulautakunnan kommentoitavana, eikä toimikunta puoltanut suunnitelmia kummallakaan kerralla, sillä suunniteltu betonijulkisivu ei ollut julkisivutoimikunnan vuonna 1973 Kampin alueelle laatimien ohjeiden mukainen. Suunnitteluvaiheessa tutkittiin siksi myös graniittiverhottua julkisivuvaihtoehtoa. Lokakuussa 1978 rakennuslautakunta kuitenkin poisti maistraatin myöntämään rakennuslupaan sisältyneen ehdon julkisivurakenteiden yksityiskohtaisen suunnitelman hyväksyttämisestä rakennustarkastusviranomaisilla ennen kyseisen työvaiheen aloittamista. Valmistuneessa hotellissa oli siten lopulta betonijulkisivu.

Ulkomaisten matkailijoiden määrä oli alkanut kasvaa Suomessa 1960-luvulta lähtien. Turistien kasvavat vaatimukset ja toisaalta hotellien enenevä määrä kannustivat parantamaan hotellien palveluntarjontaa. Jo 1970-luvulla uusissa hotelleissa oli tarjolla majoituspalveluiden lisäksi mm. kokous- ja urheilutilamahdollisuuksia. Myös Hotelli Presidentissä panostettiin uudenaikaiseen toiminnallisuuteen. Hotelli tarjosi asiakkailleen paitsi majoitustilat, myös

←←
HOTELLI PRESIDENTIN JULKISIVU ETELÄISELLE RAUTATIEKADULLE. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

←
HOTELLI PRESIDENTIN SISÄPIHAA. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

↓
RAKENNUKSEN ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRROS. RVVA.

↓↓
LEIKKAUSPIIRUSTUS RAKENNUSKOKONAISUUDESTA. RVVA.

virkistysmahdollisuuksia useissa ravintoloissa, yökerhossa ja uima-altaallisella saunaosastolla. Hotellissa oli lisäksi elokuvateatterit (Kosmos 1 ja Kosmos 2) 483 hengelle, oma noin 2500 m² autohalli sekä väestösuoja. Lisäksi Hotelli Presidentti oli maan ensimmäinen hotelli, joka tarjosi asiakkailleen kattavat atk-järjestelmät. Se rakennettiin ensisijaisesti neuvostoliittolaisille turisteille, mikä näkyi esimerkiksi rakennuksen sisustuksessa. Vuonna 1980 valmistuneen rakennuksen vihkivät käyttöön tasavallan presidentti Urho Kekkonen ja pääministeri Mauno Koivisto.

Rakennus on säilyttänyt asemansa yhtenä Kampin alueen keskeisistä hotelleista. Hotelli muuttui Ramada Presidentti Hotelliksi 1980-luvun puolivälin jälkeen. Rakennuksessa sijaitsi raha-automaattiyhdistyksen Casino Ray joulukuusta 1991 vuoteen 2004, jolloin se muutti Fennian taloon. Samana vuonna Osuusliike Elanto ja HOK fuusioituivat ja Hotelli Presidentti liitettiin Sokos Hotels -ketjuun.

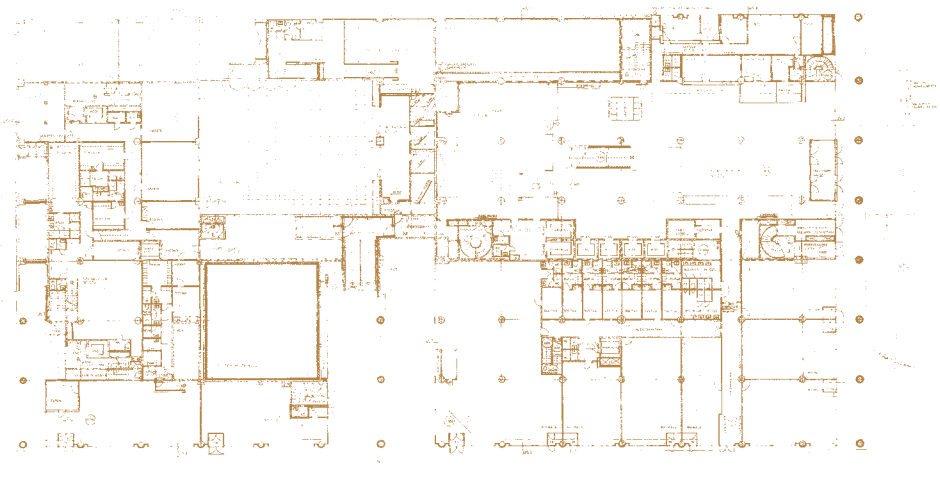

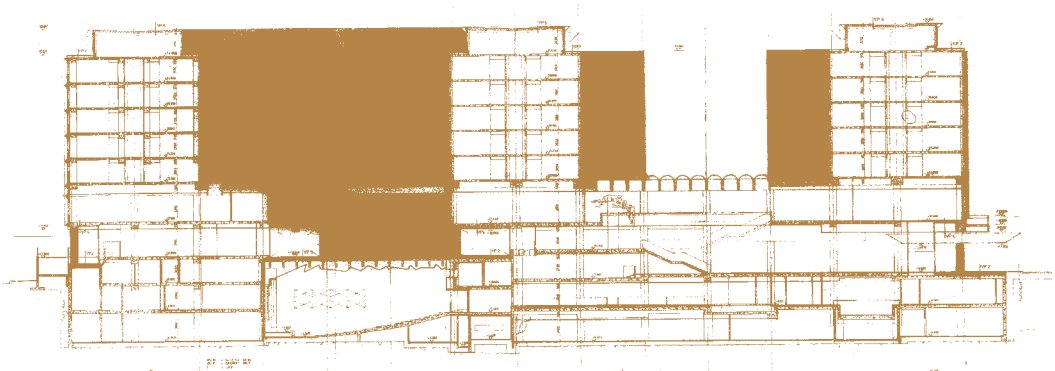

KUVAUS

Hotelli Presidentti on kahdeksankerroksinen rakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Koko korttelin laajuisen rakennuksen keskellä on suuri sisäpiha ja kaksi valokuilua. Ensimmäinen, toinen ja osittain myös kolmas kerros sisältävät pääasiassa liiketiloja. Kerrokset 4-8 ovat hotellikäytössä. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirunko.

Rakennuksen julkisivujen ruutuelementit ovat värjättyä, hiekkapuhallettua betonia. Kasettikuviointia korostavat ikkunoiden alla olevat metallilevyverhoukset (MS-80). Kahdessa alimmassa kerroksessa on suuret, koko kerroksen korkuiset ikkunat. Alin kerros on sisennetty Eteläisen Rautatiekadun ja Salomonkadun puolella siten, että katutasoon muodostuu pylväin rajatut arkadit. Pääsisäänkäynti sijaitsee Eteläisen

Rautatiekadun puolella, jossa osa katutilasta palvelee hotellin eteen pysähtyviä autoja. Pääsisäänkäyntiä korostaa massiivinen, aaltoilevan muotoinen sisäänkäyntikatos. Sisäpihan julkisivu on hotellihuoneiden kohdalla samanlainen ruutuelementeistä tehty kuin katujulkisivuissa, mutta hotellikäytävien kohdalla se on verhottu silein betonielementein. Katutason pylväät ja puolipylväät sekä ikkunat on verhottu metallilevyin lukuun ottamatta kerroksia 4-8, joissa ikkunoiden puitteet ovat tummanruskeaksi kuultokäsiteltyä puuta. Sisäpiha on päällystetty betonilaatoilla.

Hotellissa on lähes 500 huonetta, teatteri, useita ravintoloita ja kahviloita sekä yökerho. Kahden kerroksen korkuiseen vastaanottoaulaan kuljetaan Eteläisen Rautatiekadun puolelta. Aula sijaitsee osittain valokuilun kohdalla siten, että sinne saadaan luonnonvaloa kattolyhtyjen kautta. Hotellin arkkitehtuuri on suunniteltu sisustuksia myöten neuvostoturistien mieltymyksiä ajatellen.

KESKEISET MUUTOKSET

Hotellia on uudistettu useaan otteeseen sen valmistumisen jälkeen. 2000-luvun alussa rakennettiin nykyisen Antinkadun puoleiseen julkisivuun ravintolan uusi sisäänkäynti portaineen ja katoksineen. Pääsisäänkäyntiä kohennettiin kiillottamalla katoksen alapinta, vaihtamalla katukiveys ja asentamalla uusia valaisimia. Kampin keskuksen rakentamisen yhteydessä 2000-luvun puolivälissä Antinkadun ja Olavinkadun puolilla katua korotettiin, jolloin myös hotellin jalankulkualue täytyi nostaa samaan tasoon. Auditorioksi muutetusta entisestä elokuvateatterista avattiin uusi poistumistie B-porrashuoneeseen, ja Antinkadun puolelle tehtiin uusi kongressikeskuksen sisäänkäynti ja pitkä lippa. Toisen kerroksen ravintolasali muutettiin bankettitilaksi, pelisali loungeksi ja aulaksi. Viimeisin iso uudistus valmistui vuonna 2007, minkä yhteydessä mm. kiinteistön sisäpihalle tehtiin uusi ravintolan terassi, entinen istutusallas poistettiin ja pihakannen rakenteet vesieristyksineen uusittiin. Olavinkadun ja nyk. Antinkadun puoleisilla julkisivuilla kadulta sisäpihalle johtavat aukot suljettiin taittoveräjillä ja kalteriporteilla.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa yhtenä Kamppiin rakennetun Helsingin uuden liikekeskustan, nk. cityn, liikerakennuksena sekä suomalaisen matkailuhistorian merkkikohteena. Rakennuksen betonielementtiarkkitehtuuri ilmentää aikaansa. Julkisivut ovat säilyneet pitkälti alkuperäisessä asussaan.

→
HOTELLIN AULA 1980-LUVUN LOPULLA. HKM.

VASTAANOTTO RECEPTION

↓

VALTION KIRJAPAINOTALOKSI ALUN PERIN RAKENNETTU TOIMISTORAKENNUS VALMISTUI VUONNA 1952. RAKENNUKSEN JULKISIVUSSA ON TERRASTIRAPPAUS. TALON TUNNUSPIIRTEENÄ TOIMIVAT JAAKONKADUN JA ANTINKADUN PUOLELLA LASISET PORRASHUONEET, JOTKA NOUSEVAT RÄYSTÄSLINJAA KORKEAMMALLE. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU ETELÄISELLE RAUTATIEKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: JAAKONKATU 5 – ANTINKATU 1 – ETELÄINEN RAUTATIEKATU 6
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0213-0012
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 947
SUUNNITTELIJA: ANTERO PERNAJA
RAKENNUTTAJA: SUOMEN VALTIO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA TEOLLISUUSRAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SENAATTI-KIINTEISTÖT OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1980

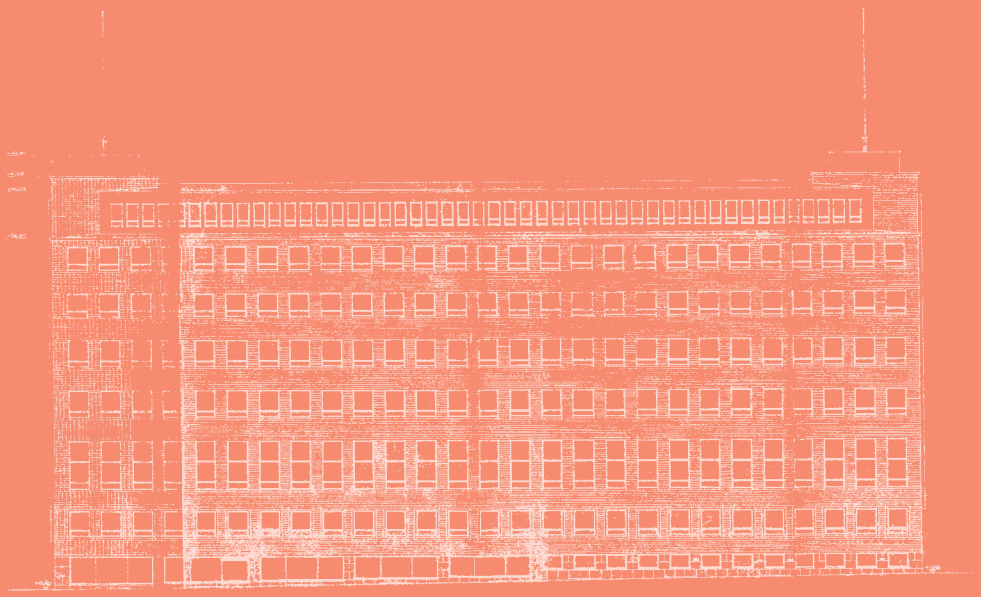

ETELÄINEN RAUTATIEKATU 6

Osoitteessa Eteläinen Rautatiekatu 6 sijaitseva toimistorakennus rakennettiin valtion kirjapainotaloksi 1950-luvun alussa. Vuonna 1859 perustettu Senaatin kirjapaino oli toiminut 1900-luvun alusta lähtien senaatin talon sivurakennuksessa Senaatintorin kupeessa. Senaatti päätti vuonna 1909, että kaikki Helsingissä valtion kustannuksella tehtävät painotyöt tulee tehdä senaatin kirjapainossa. Valtion kirjapainoa sääteleviä lakeja ja asetuksia säädettiin vuosien kuluessa lisää, jolloin töiden, niihin käytettävien kirjapainolaitteiden ja työntekijöiden määrä kasvoi merkittävästi. Senaatintorin laidalla olevat tilat kävivät kirjapainolle pian erittäin ahtaiksi. Uuden kirjapainotalon rakentamissuunnitelmat käynnistyivät ensimmäisen kerran jo vuonna 1913, mutta ensimmäisen maailmansodan syttyminen siirsi suunnitelmien toteuttamista tuonnemmaksi. Viimein vuonna 1928 hallitus sai asetettua toimikunnan pohtimaan kirjapainotalon sijoittamispaikkaan liittyviä kysymyksiä. Valtio varasi kaksi miljoonaa markkaa talon rakentamisen aloittamiseen vuosien 1929 ja 1930 budjeteista. Sopiva tontti löytyi, ja uutta kirjapainotaloa varten ehdittiin teettää piirustuksetkin, mutta asiaa ei taaskaan saatu edistettyä, jolloin suunniteltu tontti käytettiin toisiin tarkoituksiin.

Valtio sai tontin Annankatu 40:stä (nyk. Antinkatu 1) viimein 1930-luvun lopussa samassa yhteydessä, kun se suoritti Helsingin kaupungin kanssa postitalon rakentamiseen liittyneen aluevaihdon. Kampin city-alue oli tuolloin vielä rakentumaton. Tontin sijainti oli kirjapainolle erinomainen, sillä se sijaitsi lähellä sen tärkeintä asiakaista eli eduskuntaa. Eduskunta myönsi kirjapainotalon rakentamiselle kuusi miljoonaa markkaa vuoden 1939 tulo- ja menoarviossa, ja seuraavana vuonna valtioneuvosto teki päätöksen talon rakentamisen aloittamisesta. Talon perustustyöt aloitettiin loppukesästä 1940. Seuraavana keväänä alkanut materiaali- ja työvoimapula kuitenkin keskeytti työt siten, että ne saatettiin käynnistää uudelleen vasta jatkosodan päätyttyä. Rakennustyöt

aloitettiin uudelleen 1950-luvun alussa. Rakennuksen suunnittelijana olleen, rakennushallituksen suunnitteluosaston yliarkkitehtina vuosina 1940–1951 toimineen Antero Pernajan suunnitteleman alkuperäiset pääpiirustukset on päivätty 15.6.1949.

1950-luvulle tultaessa Valtioneuvoston kirjapaino oli monipuolinen teollisuuslaitos ja yksi maan keskeisimmistä kirjapainotaloista. Se toimi aktiivisesti yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa ja pyrki siten koko maan graafisen teollisuuden kehittämiseen. Lähtökohtana oli, että valtion kirjapainolla on käytettävissä ajanmukainen tekninen laitteisto ja osaava, hyvin koulutettu henkilökunta. 1950-luvun alussa henkilökunnan määrä oli suuri, sillä tehtäviä oli lukuisia ja kaikki toiminnot tehtiin vielä manuaalisesti. Uusi Valtioneuvoston kirjapainotalo valmistui Eteläiselle Rautatiekadulle vuonna 1952. Uudisrakennus sisälsi kirjapainotilojen lisäksi myös Virallisen lehden, Valtion julkaisutoimiston, Valtion elokuvatarkastamon ja Tilastollisen päätoimiston tilat. Sitomon tilat sijaitsivat rakennuksen kuudennessa ja seitsemännessä kerroksessa. Niitä alemmissa kerroksissa olivat latomosalit. Varsinainen painosali sijaitsi huonekorkeudeltaan muita kerroksia korkeammassa kolmannessa kerroksessa suuren lasikaton alla. Vuosia tilan sekä nykyaikaisen tekniikan puutteesta kärsineellä valtion kirjapainolla oli vihdoin riittävästi tilaa, mutta myös uudistettu koneisto ja moderni kalusto. Rakennuksessa oli lisäksi uudenaikainen ilmanvaihtokoneisto, joka sääteli lämpöä ja ilmankosteutta rakennuksen jokaisessa kerroksessa. Henkilökunnalle oli varattu 300 paikan ruokala. Koska Kampin kentän puoleinen osa korttelista oli vielä jäsentymätön, rakennuksen eteläpäätyä käytettiin mainonnassa. Ennen Graniittitalon (1985) valmistumista rakennuksen kylkeen oli maalattu mm. Partekin mainoslauseita.

Kirjapainon käytössä oli uudisrakennuksesta ainoastaan puolet, ja koska tämän työt jatkuvasti lisääntyivät, todettiin toimitilat jo 1950-luvulla jälleen ahtaiksi. Vuonna 1958 kirjapainon johtajaksi tuli aiemmin K. J. Gummerus Oy:n tuotantojohtajana työskennellyt Simo Kavanne, joka otti uuden kirjapainotalon rakennuttamisen kautensa yhdeksi suureksi projektiksi. Vuonna 1967 Valtioneuvoston kirjapaino Valtion julkaisutoimisto ja Virallinen lehti yhdistettiin Valtion painatuskeskukseksi (nykyisin Edita Oyj). Uusi kirjapainotalo valmistui Hakuninmaalle vuonna 1975, ja Eteläisen Rautatiekadun painotaloa alettiin muuttaa valtion virastotaloksi.

Koska Valtion painatuskeskuksen tärkein asiakas, eduskunta, sijaitsi yhä Arkadianmäellä, sijoitettiin Annankadun kiinteistöön Valtion painatuskeskuksen monistamo, joka toimi Eteläisen Rautatiekadun kiinteistössä edelleen myöhemmin, kun valtion kirjapainotoiminnot oli yhtiöitetty. Painatuskeskus Oy muutti nimensä vuoden 1996 alussa Oy Edita Ab:ksi, jonka jälkeen pikapainon nimeksi tuli EDITA Express. Nykyään rakennuksen omistajana on Senaatti-kiinteistöt.

KUVAUS

Graniittitalon korttelissa sijaitsevassa rakennuksessa on seitsemän kerrosta, ullakkokerros ja kaksi maanalaista kellarikerrosta. Tontin sisäosaan jää valopiha, jonka rakennus jakaa viereisellä tontilla sijaitsevan Graniittitalon kanssa. Eteläinen Rautatiekatu 6:n kohdalla valopihan kantena on kolmannen kerroksen lasikatto. Kantavana rakenteena on teräsbetonista paikalla valettu pilarirunko. Rakennus on kokonaan toimistokäytössä.

Rakennuksen julkisivussa on vaaleanruskea terrastirappaus, ja sokkeli on verhottu harmaagraniitilla. Rakennuksen tunnuspiirteinä toimivat Jaakonkadun ja Antinkadun puolella olevat lasiset porrashuoneet, jotka nousevat hieman kattolinjaa ylemmäs. Julkisivussa on säännölliset ikkuna-aukotukset, joissa ikkunoiden alaosaa jakavat vaakasuuntaiset tuuletusikkunat. Osa ikkunoista on vaihdettu 2010-luvulla puualumiini-ikkunoiksi, joiden jako ja värisävy noudattelevat alkuperäisten puuikkunoiden ilmettä. Porraskäytävien alkuperäiset ikkunat on tehty kuultolakatusta männystä tammi-ikkunan ilmettä mukaillen. Rakennuksen vesikatot ja ikkunoiden vesipellitykset ovat kuparipeltiä.

Rakennuksessa on nykyään runsaasti erilaisia toimistotiloja. Kolmannen kerroksen eli entisen konesalin huonekorkeus on muita suurempi, mikä näkyy myös julkisivun aukotuksista. Porrashuoneet vaaleine mosaiikkibetonilattioineen, maalattuine teräskaiteineen ja lakattuine puisine käsijohteineen ovat pitkälti alkuperäisasussaan.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätilat ovat muuttuneet alkuperäisasustaan. Vuonna 1975 haettiin rakennuslupaa rakennuksen käyttötarkoituksen muutokselle kirjapainotalosta toimistorakennukseksi. 1980-luvun alkupuoliskolla viereiselle tontille rakennettiin koko lopun korttelin peittävä massiivinen Graniittitalo, jonka rakentamisen yhteydessä vahvistettiin myös Eteläisen Rautatiekatu 6:n perustuksia. 2000-luvun alussa seitsemännessä kerroksessa sijainnut ruokala muutettiin toimistotiloiksi. Vuonna 2004 Antinkadun ja Jaakonkadun puolille rakennettiin uudet sisäänkäynnit katoksineen ja tuulikaappeineen. 2010-luvun alussa osa rakennuksen puuikkunoista uusittiin puualumiini-ikkunoiksi siten, että ikkunoiden jako ja väri säilytettiin entisellään, ja ikkunoiden vesipellitykset uusittiin kuparisina. Porrashuoneiden vanhat puuikkunat olivat säilyttämiskelpoiset, ja ne kunnostettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Valtion rakennuttamana kohteena rakennuksella on yhteiskunta- ja kulttuurihistoriallista merkitystä. Rakennus on huolella suunniteltu, ja sen arkkitehtuurin laatu on korkealuokkaista. Julkisivujen alkuperäinen rappaus sekä porrashuoneet ovat säilyneet. Tehdyt muutokset on sopeutettu rakennuksen alkuperäisarkkitehtuuriin.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

←

JULKISIVUT ANNANKADULLE JA JAAKONKADULLE. RVVA.

←←

LEIKKAUSPIIRUSTUKSESSA NÄKYY PAINOSALI, JOKA SIJAITSI MUITA KERROKSIA KORKEAMMASSA KOLMANNESSA KERROKSESSA SUUREN LASIKATON ALLA. RVVA.

↗
JULKISIVU ETELÄRANTAAN. RVVA.

←
VASTAVALMISTUNUT ETELÄRANTA 10.
HEIKKI HAVAS/ HKM 1952.

KATUOSOITE: ETELÄRANTA 10
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0054-0010
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 488
SUUNNITTELIJA: VILJO REVELL & KEIJO PETÄJÄ
RAKENNUTTAJA: TEOLLISUUSKESKUS OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: TEOLLISUUSKESKUS OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1960

ETELÄRANTA 10

Suomen Työnantajien Keskusliitto (STK) oli ostanut Aleksanterinkatu 16:n ja 18:n tontit vuonna 1941 tarkoituksenaan rakentaa niille moderni liiketalo, mikä olisi edellyttänyt suuren osan tontilla olleiden rakennusten, mm. Sederholmin talon, purkamista. Kaupunki ei ollut hankkeelle myötämielinen ja ehdotti siksi STK:lle Aleksanterinkadun tonttien vaihtamista Eteläsataman länsirannalla sijainneeseen, kaupungin hienoimpiin kuuluneeseen Eteläranta 10:n tonttiin siten, että kaupunki tulisi osakkaaksi perustettavaan kiinteistöyhtiöön. Kauppaan sisältyi myös muita ehtoja, kuten että uudisrakennuksen tulisi valmistua maaliskuuhun 1952 mennessä ja että sen tulisi sisältää myös uudenaikainen hotelli liitännäispalveluineen. Mutkikkaiden neuvottelujen jälkeen kaupunki ja STK saivat sovittua Eteläranta 10:n tonttikaupasta. Uuden kiinteistön rakentamista varten perustettiin kiinteistöyhtiö nimeltä Teollisuuskeskus Oy.

Kansainvälinen Olympiakomitea oli myöntänyt Suomelle vuoden 1952 kisaisännyyden vuonna 1947, ja sen seurauksena pääkaupungissa käynnistettiin useita uusia rakennushankkeita. Loppuvuodesta 1948 Suomen Teollisuusliitto, Suomen Työnantajien Keskusliitto ja muutama näiden aliyhdistyksiä toimeenpani Eteläranta 10:een rakennettavan teollisuuden keskustalon yleisen arkkitehtuurikilpailun tarkoituksenaan rakentaa kortteliin ajanmukainen toimisto- ja liiketalo ensisijaisesti kilpailun toimeenpanneiden järjestöjen ja laitosten käyttöön. Kilpailussa etsittiin sekä tarkoituksenmukaista että arvokasta rakennustaiteellista muotoilua hyödyntävää ratkaisua, sillä edustavalla paikalla sijaitsevasta rakennuksesta oli tarkoitus tulla “Suomen teollisuuden päätalo ja symbooli”, kuten Aarne Ervin ja Oiva Kallion laatimassa kilpailuohjelmassa kirjoitettiin. Rakennukseen oli tarkoitus sijoittaa toimeenpanijatahojen ja kaupungin käyttöön tulevien sekä vuokrattavien konttoreiden lisäksi näyttely- ja liikehuoneistoja, mannermaista luokkaa edustava noin 60-huoneinen hotelli, ravintolatiloja, kokoushuoneita, tilaa

autoille sekä erilaisia toimintaa tukevia tiloja. Uudisrakennuksen alta tontilta purettiin Ruotsin vallan ajalla armeijan käyttöön rakennettu pitkä ja kaksikerroksinen punatiilinen makasiinirakennus, joka sittemmin oli toiminut mm. tullin pakkahuoneena.

Kilpailun voittivat arkkitehdit Viljo Revell ja Keijo Petäjä ehdotuksellaan "Ratas". Avustajina kilpailuehdotuksen laatimisessa olivat toimineet arkkitehtiylioppilaat Osmo Sipari ja Eero Eerikäinen siten, että päävastuun ehdotuksen suunnittelusta oli kantanut Eerikäinen. Revellillä oli kilpailussa myös kaksi muuta ehdotusta, joista Revellin ja Petäjän ehdotus "Aula" lunastettiin. Voittaneessa ehdotuksessa lähtökohtana oli mm. rakennuspaikan luonnonsuhteiden hyväksikäyttö sekä pyrkimys tilajäsentelyn, rakenteiden ja liikennesuhteiden selkeyteen. Rakennuksen massa oli viistetysti H-muotoinen siten, että alin ja toinen kerros olivat mahdollisimman avointa ulkotilaa suuren rakennusmassan painon ja ahtauden lieventämiseksi. Ratkaisua kehuttiin arvostelupöytäkirjassa mm. ekonomiseksi ja eri toiminnot hyvin kiteyttäneeksi vaihtoehdoksi. Muista ehdotuksista poiketen rakennukseen oli saatu mahdutettua sallitun korkeuden puitteissa kymmenen kerrosta. Yhdestoista kerros neuvoteltiin kaupungin kanssa myöhemmin. Paikoitus oli sijoitettu täysin avoimeen toiseen kerrokseen, jolloin paikoitustilaa varten ei tarvinnut rakentaa erillistä ilmastointihuonetta kellarikerroksiin. Eri

↑

ETELÄRANTA 10. RAKENNUS TUNNETAAN EHKÄ PARHAITEN PALACEN NIMELLÄ JOHTUEN RAKENNUKSESSA VUOTEEN 2009 SAAKKA TOIMINEESTA HOTELLISTA. RAKENNUS ON KESKEINEN OSA ETELÄSATAMAN MAISEMAA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

↗

TEOLLISUUSKESKUS RAKENTEILLA. RAKENNUSHANKE VIIVÄSTYI, MUTTA HOTELLI SAATIIN AVATTUA VIIKKO ENNEN HELSINGIN OLYMPIALAISIA. ATTE MATILAINEN/ HKM 1951.

toiminnot oli saatu sijoitettua rakennukseen toimivasti siten, että rakennuksen keskiosassa Unioninkatua ja Etelärantaa yhdistävässä keskushallissa sijaitsevat modernit hissiryhmät ja pääportaat johdattivat käyttäjät kaikkiin kerroksiin tehokkaasti.

Lopullisten piirustusten laatimistehtävä annettiin Revellin ja Petäjän perustamalle yhteiselle arkkitehtitoimistolle. Petäjä kuitenkin jättäytyi työstä pian sivuun. Sisustukset suunnittelivat sisustusarkkitehdit Olli Borg ja Antti Nurmesniemi, jotka tekivät työnsä Laajasalossa sijainneesta Revellin toimistosta käsin ollakseen mahdollisimman tiivis osa suunnittelutyöryhmää. Rakennesuunnittelusta vastasivat Magnus Malmberg ja Väinö J. Hintikka. Kaksiosaisessa rakennustyössä urakoitsijoina toimivat maanpoisto- ja perustustöiden aikana A. Palmberg ja rakennusvaiheessa A. W. Liljeberg Oy.

Rakennushankkeen aikataulu oli tiukka, ja sitä hankaloittivat edelleen mm. sodanjälkeinen kiihkeä inflaatio, sementtipula sekä vuoden 1951 lakot. Ajan taloudellinen kehitys aiheutti rakennushankkeeseen myös joitakin ohjelmallisia muutoksia. Esimerkiksi avoin toisen kerroksen paikoitustila rakennettiin rakennuttajan tahdosta suurimmalta osin umpeen nettopinta-alan ja siten myös uudisrakennuksen taloudellisen tuottavuuden lisäämiseksi. Toiseen kerrokseen sijoitettiin näin mm. tavaratalo Palazzon tilat. Rakennus ei valmistunut määräaikaan mennessä, mutta hotelli saatiin avattua parahiksi viikko ennen Helsingin Olympialaisia 12.7.1952. Rakennus oli kisojen ajan olympiakisaorganisaation käytössä. Loput kerrokset valmistuivat loppuvuodesta 1952 siten, että viimeiset käyttäjät muuttivat tiloihinsa tammikuun 1953 lopussa.

Valmista rakennusta on kutsuttu Olympiakaupungin moderneimmaksi ja amerikkalaisvaikutteisimmaksi liikerakennukseksi, kansainvälisen modernismin ensimmäiseksi edustajaksi Helsingissä sekä Revellin uran läpimurtotyöksi. Se käsitti monia uudenaikaisia ratkaisuja, kuten yhteispuhelinvaihteen, Frenger-kattosäteilylämmitysjärjestelmän sekä Carrier-ilmanvaihtojärjestelmän. Myös rakennuksen sisustukset oli suunniteltu kokonaisuuteen sopiviksi. Palacen

tunnetuksi tullut saunaosasto oli jaettu kolmeen yksikköön, joita saattoi käyttää sekä samanaikaisesti että kutakin erikseen. Jokaisessa yksikössä oli omat löyly-, puku- ja lepohuoneensa sekä parvekkeensa. Saunan sisustuksessa oli käytetty mäntyä, lattiassa keramiikkalaattaa ja pukuhuoneissa teakparkettia kumikittisaumoin. Teollisuuskeskuksen työmaalla valetut julkisivulaatat olivat myös yksi betonielementtitekniikan pioneerikohde Suomessa.

Rakennus tunnetaan ehkä parhaiten Palacen nimellä johtuen rakennuksessa vuoteen 2009 toimineesta hotellista. Hotellikäytössä rakennukseen liittyy myös värikästä kulttuurihistoriaa, sillä hotelli- ja ravintolavieraina rakennuksessa on ollut mm. useita kuninkaallisia, valtiopäämiehiä, kuten vakiovieraisiin kuulunut Kekkonen, Paasikivi, Nikita Hruštšov ja Margaret Thatcher, sekä filmitähtiä. Palacen tiloissa on myös solmittu Suomen historiaan vaikuttaneita merkittäviä sopimuksia. Esimerkiksi vuonna 1963 saatiin Palacen STK:n hallituksen kokoushuoneessa päätökseen pitkään kestänyt sähkölakko. Paperien allekirjoittamisen jälkeen silloinen valtakunnansovittelija kuoli niille sijoilleen.

Palacen talo on valmistumisestaan lähtien ollut keskeinen osa Eteläsataman maisemaa, ja se on ollut yksi ensimmäisistä rakennuksista, jotka toivottavat mereltä tulevat laivat tervetulleiksi Helsinkiin. Rakennus on edelleen työnantaja- ja teollisuusjärjestöjen, kuten Elinkeinoelämän keskusliiton, STK:n ja Teknologiateollisuuden käytössä. Kymmenennes kerros on ravintolakäytössä, mutta hotellin tilat muutettiin 2010-luvun vaihteessa pääasiassa toimistokäyttöön. Eteläisen Makasiinikadun puolella oli alkujaan osin rakennuksen sisällä sijainnut Shellin huoltoasema, joka muutettiin paikoitushalliksi 2000-luvulla.

KUVAUS

Teollisuuskeskus eli nk. Palace on yksitoistakerroksinen toimisto- ja liikerakennus, jossa on yksi kellarikerros. Rakennus sijaitsee merelle päin viettävällä rinnetontilla. Kaksi ensimmäistä kerrosta peittävät koko tontin ja käsittävät pääasiassa liike- ja kokoustiloja. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus muodostuu kahdesta kapenevasta rakennusrungosta ja näitä yhdistävästä, kerrostenvälisen liikenteen sisältävästä välikappaleesta siten, että rakennuksen

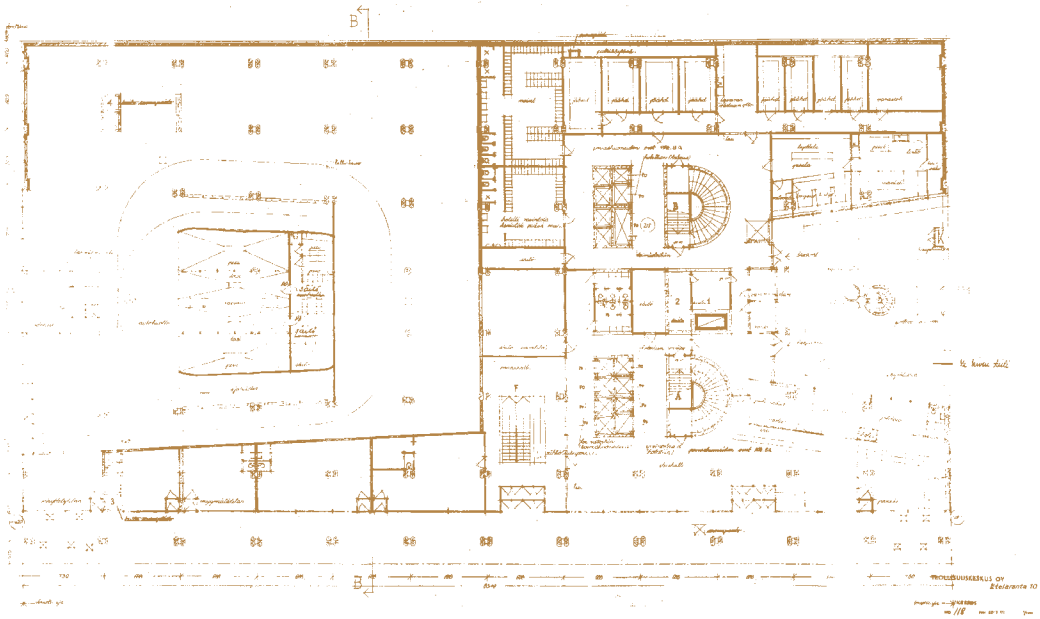

→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS VUODELTA 1950. RVVA.

pohjakaava on näissä kerroksissa viistetysti H-muotoinen. Alun perin kerrokset 3-8 olivat toimistokerroksia ja kerroksissa 9-11 oli hotelli- ja ravintolatilat sekä saunaosastot. Nykyään myös entisen hotellin tilat ovat toimistotiloina. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilari-palkki-laattarakenne.

Julkisivua hallitsevat säännölliset nauhaikkunat. Alimmat kerrokset ovat Etelärannan puolella sisäänvedetyt siten, että katutasoon muodostuu massiivista rakennusta kannattavien betonipylväiden rajaama arkadi ja toisen kerroksen tasolle terassi. Avoimet alimmat kerrokset osin avaavat merinäköalan toisen kerroksen läpi Unioninkadulle asti. Suoralinjaisen rakennuksen kattomuoto kevenee ylöspäin kerros kerrokselta. Julkisivussa on Kevytbetoni Oy:n valmistamat vaaleat, hiotut betonilaatat. Pääsisäänkäynti sijaitsee Etelärannan puolella.

Jotta tontille on saatu mahdutettua mahdollisimman monta kerrosta sallitun rakennuskorkeuden rajoissa, rakennuksessa on verrattain matala huonekorkeus, pääasiassa 270 cm. Toimistohuoneistojen vaihtelevat koot suunniteltiin alkujaan suhteellisen pysyviksi johtuen siitä, että kyseessä oli osake- eivätkä vuokrahuoneistot. Sisätiloissa on edelleen jäljellä alkuperäisiä rakennusosia, joskin toimistotiloja on myös saneerattu moneen otteeseen. Hotellin lopettaminen vuonna 2009 muutti rakennuksen luonnetta, kun entiset hotelli- ja saunatilat muutettiin toimisto- ja kokoushuoneiksi. Kymmenennen kerroksen ravintola toimii edelleen, ja ravintolatiloissa on jäljellä mm. alkuperäisiä lasitiiliä ja väliovia.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty sen historian aikana monia sisätilamuutoksia. 1970-luvun alussa ensimmäiseen kerrokseen tehtiin pankkisali ja toimistokerrosten ikkunat uusittiin äänierityksen parantamiseksi. 1990-luvulla tehtiin mm. ikkunoiden sijoittelun muutoksia Unioninkadun puolella. Lisäksi kaikki julkisivujen tummentuneet betonielementit hiottiin ja niihin lisättiin suoja-ainekäsittely. 2000-luvulla mm. laajennettiin 2. kerroksessa sijainnutta ravintolaa ja pihajulkisivun alkuperäinen ikkunajako palautettiin. Ensimmäisessä kerroksessa sijainnut autohuoltamo aputiloineen sekä kellarikerroksen johtanut toinen ajoramppi purettiin. Rakennuksen pääsisäänkäynnin ovet muutettiin automaattioviksi ja tuulikaapin runko uusittiin. Lisäksi näyteikkunavyöhykkeeseen tehtiin julkisivua alkuperäiseen suuntaan palauttavia muutoksia. 10. kerroksessa sijaitsevan keittiön yläpuolinen tila jaettiin välipohjilla, jolloin uusille tasoille saatiin toimisto- ja neuvottelutiloja. 10. ja 11. kerrosten terassien kaiteet uusittiin. Vuonna 2011 valmistuivat toimistorakennuksen muutostyöt, jossa rakennuksen 11. kerroksessa sijainneen saunaosaston käyttötarkoitus muutettiin kokoustiloiksi, yhdeksännessä kerroksessa sijainneet hotellihuoneet muutettiin toimistotiloiksi ja toisessa kerroksessa ravintola- ja kahvilakäytössä ollut tila muutettiin toimistotilaksi aputiloineen. Vanhan saunaosaston saunat purettiin ja niiden tilalle rakennettiin kokoushuoneita sekä yksi uusi saunaosasto aputiloineen. Myös julkisivussa tehtiin ikkuna- ja ovimuutoksia.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennukseen liittyy runsaasti kulttuuri- ja yhteiskuntahistoriallisia arvoja, sillä se on osa Helsingin Olympialaisten historiaa sekä merkittävässä roolissa suomalaisten työnantaja- ja teollisuusjärjestöjen historiassa. Rakennus edustaa aikansa edistyksellistä arkkitehtuuria, ja siinä yhdistyy kansainvälisen rationalismin muotokieli sekä kotimaiset rakennusmateriaalit. Tehdyt muutokset on pyritty sopeuttamaan alkuperäisarkkitehtuuriin. Rakennuksessa on jäljellä paljon alkuperäisiä rakennusosia. Sen sijainti Helsingin kaupunkikuvassa on keskeinen, ja se näkyy yhtenä ensimmäisistä Eteläsatamaan saapuviin laivoihin.

Rakennus sijaitsee Helsingin kauppatorin valtakunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä (RKY 2009), ja se kuuluu DOCOMOMOn modernismin merkkiteoksia Suomen arkkitehtuurissa esittelevään listaukseen. Rakennus tulee suojella asemakaavassa.

→
JULKISIVU ETELÄRANTAAN. RVVA.

←
UNIONINKATU 19. ETELÄRANTA 18:STA KORTTELIN LÄPI UNIONINKADULLE ULOTTUVA RAKENNUS ON ETELÄESPLANADI 2:SSA SIJAITSEVAN, VUONNA 1912 VALMISTUNEEN LIIKETALON LAAJENNUSOSA. LAAJENNUKSEN RAKENNUTTI SUOMEN PAPERITEHTAIDEN YHDISTYS. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

↓
ETELÄRANTA 18.
JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: ETELÄRANTA 18 – UNIONINKATU 19
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0046-0020
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 419
SUUNNITTELIJA: OLE GRIPENBERG
RAKENNUTTAJA: SUOMEN PAPERITEHTAIDEN YHDISTYS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: AAM FINLAND OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1949

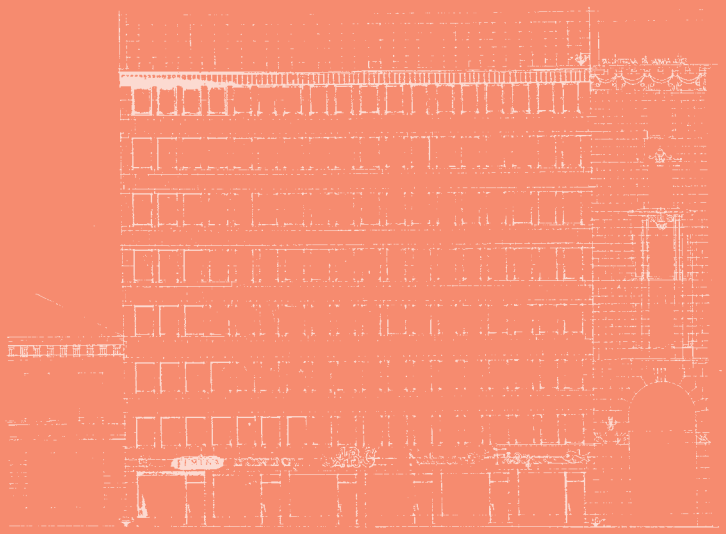

ETELÄRANTA 18 – UNIONINKATU 19

Vakuutusyhtiö Suomi osti 1900-luvun alussa tontin Eteläesplanadi 2:sta tarkoituksenaan rakentaa sille yhtiön uusi pääkonttori. Suunnitelmat muuttuivat pian, kun paikalle päätettiin rakentaa vuokrattavia liike-, toimisto- ja asuinhuoneistoja sisältävä rakennus. Yhtiö tilasi piirustukset arkkitehti Karl Lindahlilta, ja viisikerroksinen, harmaagraniitilla verhottu liikepalatsi valmistui vuonna 1912. Vuonna 1919 vakuutusyhtiö Suomi möi rakennuksen vuotta aiemmin perustetulle Suomen Paperitehtaitten Yhdistykselle, jonka jälkeen rakennukseen muutti paperialan yhdistyksiä. Tilat kävivät vähitellen ahtaiksi, ja rakennusta korotettiin yhdellä kerroksella vuonna 1932. Muutossuunnitelmat tilattiin arkkitehti Ole Gripenbergiltä. Vuonna 1939 Suomen Paperitehtaitten Yhdistys osti rakennuksen naapuritontit Eteläranta 18:sta ja Unioninkatu 19:stä, ja tonteilla sijainneet 1800-luvulla rakennetut rakennukset purettiin. Ehdotukset tonteille rakennettavan Eteläesplanadi 2:n laajennusosan suunnittelemiseksi ehdittiin tilata Alvar Aallolta, Ole Gripenbergiltä, J.S. Sirénilta, Uno Ullbergilta ja Arkkitehtitoimisto Jung & Jungilta vielä ennen talvisodan syttymistä. Sodan takia hanke jäi kuitenkin odottamaan toteuttamistaan.

Vuonna 1945 Suomen Paperitehtaitten Yhdistys tilasi uudisrakennuksen piirustukset Ole Gripenbergiltä. Rakennustyöt käynnistyivät vuonna 1948, mutta viivästyivät jonkin verran mm. lakkojen ja materiaalipulan takia. Kokonaisuudessaan rakennus saatiin valmiiksi olympiavuonna 1952. Etelärannan katukuva muuttui tuolloin merkittävästi, sillä samana vuonna valmistui viereiseen kortteliin koko korttelin laajuinen Oy Teollisuuskeskus Ab:n liiketalo. Uudisrakennuksessa Etelärannan puoleinen osa oli varattu ensimmäisen kerroksen liikehuoneistoja lukuun ottamatta toimistotiloiksi, kun taas Unioninkadun puolella kuudennessa kerroksessa oli 15 majoituskäyttöön tarkoitettua huonetta ja seitsemännessä kerroksessa henkilökunnan holvikattoinen ruokala kattoterasseineen. Rakennuksen ilmanvaihto oli toteutettu osin painovoimaisena ja

osin koneellisella poistoilmanvaihdolla varustettuna.

1960-luvun alussa naapuritontille Unioninkatu 17:ään uuden toimistotalon rakennuttanut Viktor Ek vuokrasi osan uudisrakennuksestaan Suomen Paperitehtaitten Yhdistykselle. Järjestelyn myötä paperialan yhdistykset saivat jälleen lisää toimisto- ja paikoitustilaa, ja henkilökunnan ruokala siirrettiin seitsemännestä kerroksesta valopihan kohdalle. Unioninkatu 17:n tiloista luovuttiin 25 vuoden kuluttua vuonna 1987.

Kiinteistö Oy Eteläesplanadi 2 siirtyi vuonna 1996 Yhtyneet Paperitehtaat Oy:n, Repola Oy:n ja Kymmene Oy:n muodostamalle metsäteollisuusyhtiö UPM-Kymmene Oy:lle. Rakennuskompleksin on omistanut vuoden 2014 alusta kiinteistösijoitusyhtiö Aberdeen Asset Management Finland Oy.

KUVAUS

Eteläranta 18:sta korttelin läpi Unioninkatu 19:ään ulottuva rakennus on Eteläesplanadi 2:ssa sijaitsevan, vuonna 1912 valmistuneen suuren liiketalon laajennusosa. Rinteessä sijaitseva rakennuskompleksi muodostuu kahdesta erillisestä, seitsemän- ja kahdeksankerroksisesta rakennuksesta sekä näitä yhdistävistä siipiosista. Rakennuksen keskelle pihasiipien väliin jää näin lasikatteinen valopiha. Rakennuksessa on lisäksi koko tonttien laajuinen kellarikerros ja ullakkokerrokset. Kantavana rakenteena on teräsbetoninen pilari-palkkirunko, jossa pilarit sijaitsevat ulkoseinien ja käytävien seinälinjojen kohdilla. Välipohjat ovat paikalla valettuja teräsbetonilaattoja.

Julkisivu on Etelärannan puolella päällystetty Eteläranta 2:n tavoin harmaagraniittilaatoilla, ja ensimmäisessä kerroksessa on näyteikkunat. Unioninkadun puolella julkisivu on vaatimattomampi ja rapattu. Molempia katujulkisivuja rytmittävät säännöllisiin riveihin järjestetyt pystysuuntaiset ikkunaaukotukset, jotka Unioninkadun puolella ovat hieman kapeammat. Unioninkadun puolella on lisäksi seitsemännen kerroksen kohdalla kattoterassi, ja katutason ikkunoiden edessä on taivutetusta teräksestä tehdyt koristeelliset suojakaiteet. Toimistokerrosten ikkunat olivat alun perin pääasiassa kaksipuitteisia sisäänulos aukeavia puuikkunoita, mutta niitä on myöhemmin uusittu.

Rakennuksissa olevat toimistotilat ovat pääosin saneerattuja. Pääporrashuone sijaitsee korttelin keskellä päärakennuksen sisääntuloaulan jatkeena. Sen lattia on vaaleanharmaata mosaiikkibetonia, jossa kullekin porrastasanteelle on merkitty tummemmalla mosaiikkibetonilla kerrosnumero roomalaisin numeroin. Kaiteet on tehty taivutetuista, vaaleanharmaaksi maalatuista teräspinnoista. Hissikorit ja hissien ootratut ovet ovat alkuperäiset. Pääporrashuoneen vieressä ullakkokerroksessa on lähes alkuperäisessä asussaan säilynyt kokoushuone taukotiloineen ja alkuperäisine pöytineen. Kokoushuoneen lattiassa on kalanruotoparketti ja seinissä puupaneelit. Tamminen alakatto on uusittu vuonna 2005, ja kokoustilan alkuperäinen kattovalaisin on poistettu paikaltaan vuonna 2014.

KESKEISET MUUTOKSET

Ensimmäiset rakennuslupaa vaatineet muutokset tehtiin 1960-luvun alussa, jolloin henkilökunnan ravintola siirrettiin Unioninkadun puoleisen osan seitsemännestä kerroksesta valopihalle ensimmäiseen kerrokseen, entiseen konttori- ja näyttelytilaan. Samassa yhteydessä puhkaistiin uusia kulkuyhteyksiä Unioninkatu 17:ään valmistuneeseen uudisrakennukseen. 1970-luvun alussa mm. kuudennessa kerroksessa olleet majoitushuoneet muutettiin toimistotiloiksi. 1980-luvulla rakennukseen mm. rakennettiin kokonaan koneellinen ilmanvaihto ja Unioninkatu 19:n ja 17:n väliset kulkuyhteydet rakennettiin umpeen. Rakennus peruskorjattiin 1990-luvun puolivälissä, jolloin mm. vahtimestarin asunto muutettiin toimistotiloiksi ja toimistotilat saneerattiin. Rakennuksen eteläpäätyyn ylimmän kerroksen tasolle puhkaistiin neljä uutta ikkunaa. 2000-luvun vaihteessa mm. kolmannessa kerroksessa sijainnut talonmiehen asunto muutettiin toimistotilaksi. Vuonna 2005 Etelärannan puoleiset myymälätilat muutettiin valopihan henkilöstöravintolaan liittyväksi henkilökunnan kahvilaksi ja valopihalle rakennettiin maisemahissi.

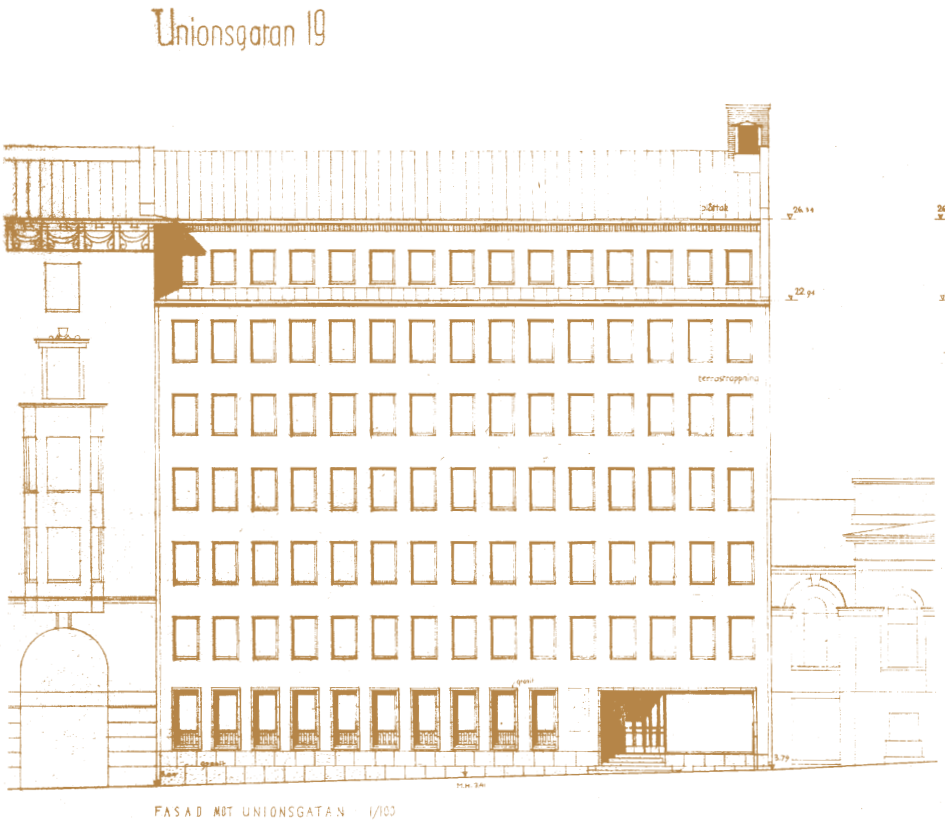

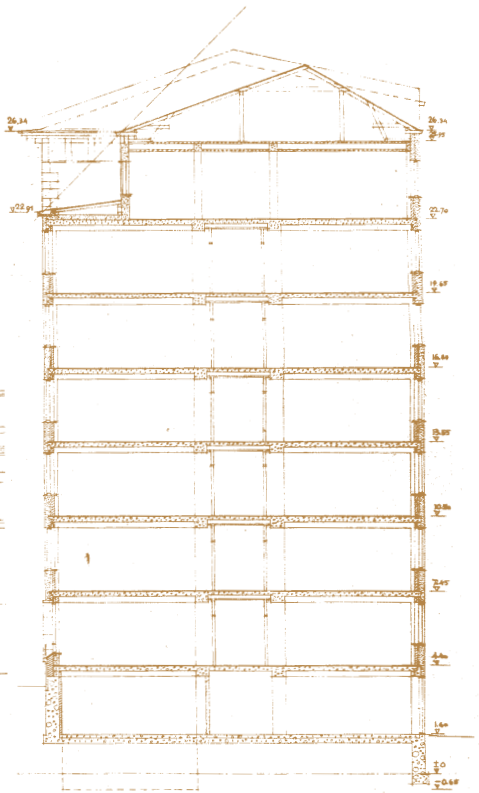

Kahdeksannessa kerroksessa muutettiin toimistotilaa kattoikkunalla varustetuksi edustusruokalaksi. Lisäksi kahden eteläpäätyyn vuonna 1996 puhkaistun ikkunan paikalle sovitettiin uusi parveke. Etelärannan puoleiset ensimmäisen kerroksen tilat ovat sittemmin muuttuneet takaisin liiketiloiksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttamis-, suunnittelu- ja käyttöhistoriaansa liittyviä kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja. Se on yksilöllisine yksityiskohtineen hyvin suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksessa on jäljellä alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia. Sillä on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Etelärannan merelle näkyvää rakennusrivistöä.

Rakennus sijaitsee Helsingin kauppatorin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Julkisivut ja alkuperäiset sisätilat tulee suojella asemakaavassa.

↑

JULKISIVU UNIONINKADULLE JA LEIKKAUSPIIRUSTUS VUODELTA 1948. RVVA.

↗
JULKISIVU FABIANINKADULLE.
RVVA.

←
1972 VALMISTUNEESSA TOIMISTORAKENNUKSESSA ON TUMMA, VERTIKAALINEN RASTERIJULKISIVU. RAKENNUKSESSA TEHTIIN 2000-LUVULLA ALKUPERÄISARKKITEHTUURIN HENKEÄ NOUDATTELEVA JULKISIVUREMONTTI, JOSSA MM. IKKUNOIDEN ALLA OLEVAT VANHAT KLINKKERIPINNAT UUSITTIIN. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: FABIANINKATU 8
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1972
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0048-0012
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 433
SUUNNITTELIJA: MARIANNA JA MIKKO HELIÖVAARA
RAKENNUTTAJA: KIINTEISTÖ OY TEOHYPO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: FENNIA
KAAVATILANNE: ASEMAKAAVA 1971

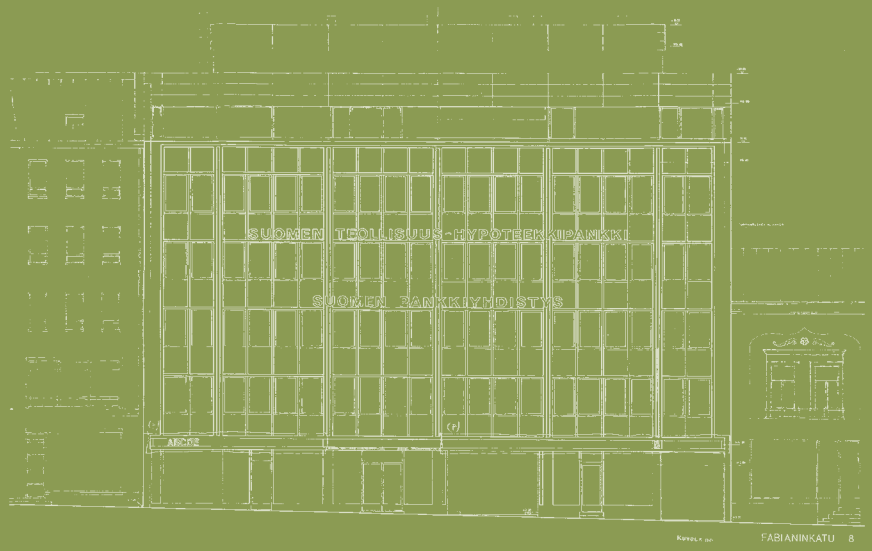

FABIANINKATU 8

Fabianinkatu 8 rakennettiin yrityksille ja kunnille pitkäaikaisia kuoletuslainoja myöntäneen Suomen Teollisuus-Hypoteekkipankin (myöh. Suomen Teollisuuspankki Oy) sekä pankkityönantajien yhteistyö- ja etujärjestönä toimineen Suomen Pankkiyhdistyksen toimitaloksi. Sen rakentamista varten perustettiin Kiinteistö Oy Teohypo. Paikalta purettiin Albert Petreliuksen suunnittelema, vuonna 1890 valmistunut asuin- ja liiketalo. Uudisrakennusta varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1971. Uusi toimistorakennus valmistui vuonna 1972.

Suomen Teollisuuspankki Oy sulautui Meritaan vuonna 1998. Vuonna 2008 rakennuksen omistajaksi tuli Vahinkovakuutusyhtiö Fennia.

KUVAUS

Fabianinkatu 8 on kuusikerroksinen rakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta. Tontin sisäosaan työntyy matalampi yksi- ja kaksikerroksinen pihasiipi. Sen vieressä on avara sisäpiha, jonne pääsee kulkemaan Fabianinkadulta leveän porttikäytävän läpi siten, että ensimmäisen kerroksen liiketilat ulottuvat myös sisäpihan puolelle. Rakennus on toisesta kerroksesta ylöspäin toimistokäytössä. Fabianinkadulta on ajoyhteys luiskaa pitkin kellarikerroksiin.

Rakennuksessa on tumma ja ilmeeltään vertikaalinen rasterijulkisivu. Sitä rytmittävät säännöllisin välein ulkonevat pilasterit, joiden välissä on aina neljä ikkunaruutua. Kukin ruudukkokuvio muodostuu ikkunalasista ja sen alla olevasta tummasta, klinkkeripintaisesta kasettikuviosta. Pilasterien verhoukset, klinkkerialueita rajaavat kehykset ja ikkunoiden vesipellitykset on tehty messinkipellistä (MS-80). Alimmassa kerroksessa on näyteikkunoita sekä kadun että sisäpihan puolella. Aulaan johtavan pääsisäänkäynnin päällä on näyttävä sisäänkäyntikatos. Ylin kerros on sisennetty, ja vesikatto on messinkipeltiä.

Rakennuksessa on kaksi porrashuonetta kierreportaineen. Pääportaaseen johtavan aulan lattia on kiiltäväksi vahattua punatiiltä, seinissä on marmoria. Hissien ovet ovat tumaksi petsattua viilua. Ylemmissä kerroksissa on saneerattua toimistotilaa.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa tehtiin ensimmäisinä vuosikymmeninä poikkeuksellisen vähän rakennuslupaa vaatineita muutoksia. Ensimmäiset suuremmat muutokset tehtiin 2000-luvun alussa, kun kuudennessa kerroksessa olleet keittiö- ja ruokailutilat muutettiin toimistokäyttöön ja mm. viidennestä kerroksesta puhkaistiin kulkuyhteys Fabianinkatu 10:een. Lisäksi suurin osa ensimmäisen kerroksen liiketiloista sekä pihasiiven toisessa kerroksessa sijainnut entinen huoltohenkilökunnan asunto muutettiin työterveysasemaksi. Muutoksen yhteydessä osa pihasiiven julkisivusta uusittiin. Rakennuksessa tehtiin julkisivuremontti 2000-luvun puolivälissä, missä yhteydessä ikkunoiden alla olevat vanhat klinkkeripinnat vaihdettiin. Uudet, vanhan mallin mukaan valitut klinkkerit (100 x 200) ovat Pukkila Oy:n valmistamia ja sävyltään tummanruskeita. Myös klinkkeripintoja erottavat messinkikehykset sekä ikkunoiden messinkiset vesipellit uusittiin. Vuonna 2007 haettiin rakennuslupaa kellarissa varastotilojen muuttamiselle paikoitustilaksi ja saunaosaston sekä uima-altaan muuttamiselle varastotilaksi. Vuotta myöhemmin ensimmäisen kerroksen työterveysaseman tilat muutettiin ruoanvalmistuskonsultoinnin tiloiksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on tyypillinen betonipilarirunkoinen ja kasettijulkisivuinen 1970-luvun toimistorakennus. Julkisivujen uusiminen on toteutettu alkuperäisarkkitehtuurin hengessä.

↓

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

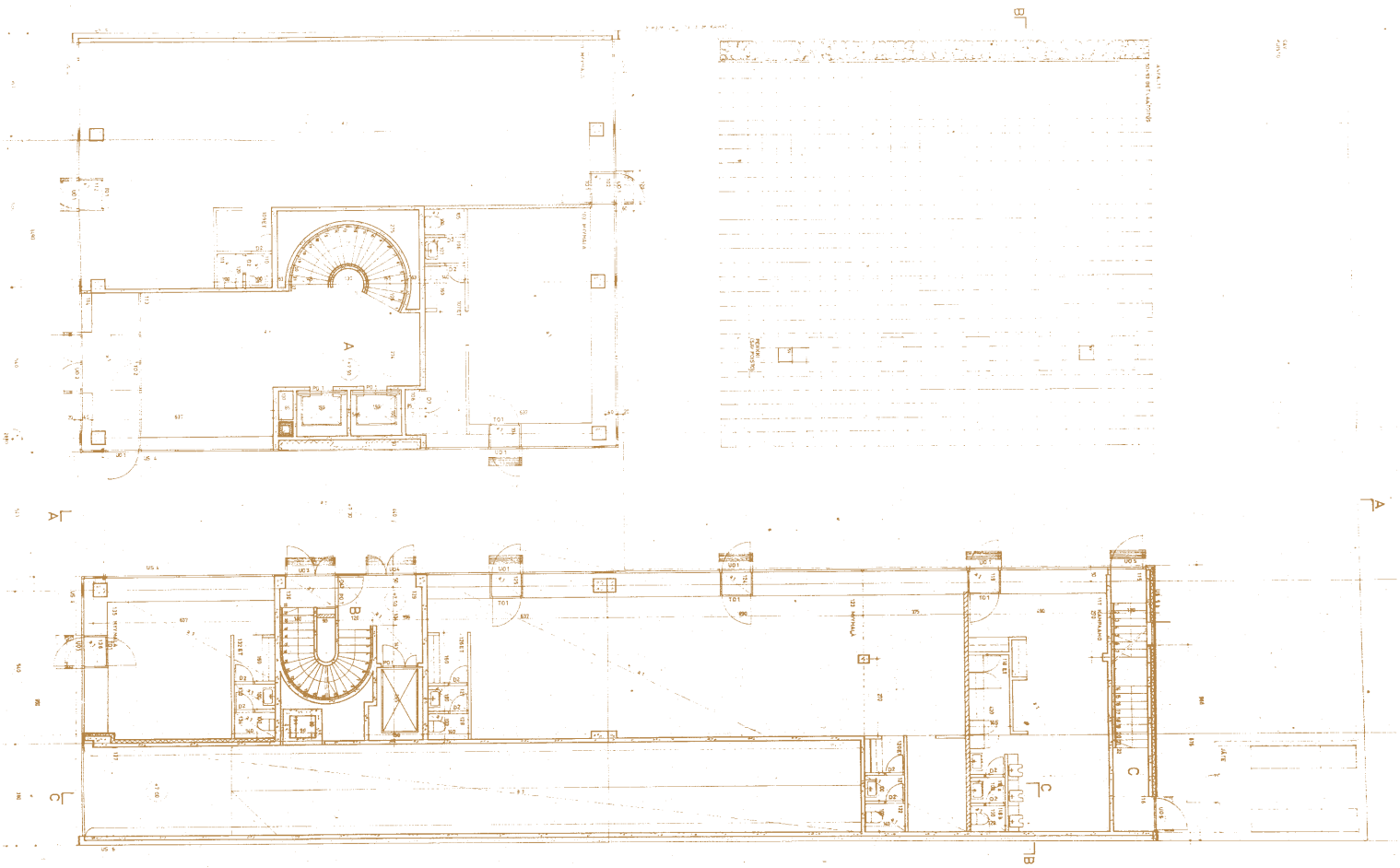

↗
JULKISIVU FABIANINKADULLE.
RVVA.

←
SUOMEN VIENTILUOTTO
RAKENNUTTI VUONNA
1977 VALMISTUNEEN
TOIMISTORAKENNUKSEN
FABIANINKATU 10:EEN.
JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: FABIANINKATU 10
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1977
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0048-0010
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 432
SUUNNITTELIJA: JAAKKO JA KAARINA LAAPOTTI KY
RAKENNUTTAJA: SUOMEN VIENTILUOTTO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: FENNIA
KAAVATILANNE: ASEMAKAAVA 1973

FABIANINKATU 10

Fabianinkatu 10:ssä sijaitsevan toimistotalon rakennutti valtion 1960-luvulta lähtien omistama, vuonna 1956 perustettu Suomen Vientiluotto, jonka tarkoituksena on edistää Suomesta tapahtuvaa vientiä ja alustoimitusten rahoitusta. Suomen Vientiluotto oli toiminut aluksi Eteläranta 6:ssa, sitten Unioninkatu 7:ssä. Yhtiön toiminta laajeni merkittävästi 1970-luvun alussa, jonka seurauksena henkilöstömäärä kaksinkertaistui parin vuoden sisällä. Yhtiö tarvitsi lisää toimitilaa.

Suomen Vientiluoton toiminta oli ollut yhtiön toiminnan ajan erittäin kannattavaa. Oman toimitalon rakentaminen näytti siksi mahdolliselta. Vuonna 1973 yhtiö osti Eteläesplanadi 8:ssa olevan kiinteistön Suomen Väri- ja Vernissatehdas Oy:ltä. Paikalla sijaitsivat Esplanadin puolella rakennustoimisto Kiseleff & Heikelin suunnittelema, vuonna 1884 valmistunut kolmikerroksinen kivitalo sekä Fabianinkadun puolella kaksikerroksinen kivitalo runsaine eklektisine koristeornamentteineen. Tontille laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1973. Kaava mahdollisti viisi- ja kuusikerroksisen toimistotalon rakentamisen paikalle edellyttäen, että Esplanadin puolella olevan vanhan kivitalon katujulkisivut ja kattomuoto säilytetään. Uudisosa integroitiin näin osaksi Kiseleff & Heikelin suunnittelemaa rakennusta, jonka julkisivut restauroitiin osana mittavaa rakennushanketta. Rakennussuunnitelmat tilattiin Jaakko ja Kaarina Laapotti Ky:ltä.

Uudisrakennus tarjosi valoisat tilat Suomen Vientiluotto Oy:n eri toiminnoille. Sitä alettiin kutsua “Vientitaloksi”. Valtaosa rakennuksen tiloista vuokrattiin kuitenkin ulkopuolisille tahoille. Rakennuksessa oli avara valopiha, jonka pintaalaa ei asemakaavan mukaan laskettu mukaan tontin kerrosalaan. Valopiha oli katettu viidennen kerroksen tasolta alumiinikehyksiin kiinnitetyin lujitemuovisin kattoikkunoin, jotka myöhemmin korvattiin lasikatteella. Aluksi oli tarkoitus, että myös Vientitakuulaitos muuttaa Fabianinkadulle. Nämä suunnitelmat jouduttiin kuitenkin perumaan, kun rakennukseen sijoitettiin kauppa- ja

teollisuusministeriön, valtionvarainministeriön ja Suomen Pankin vaatimuksesta Pohjoismainen investointipankki. Lisäksi rakennukseen tuli pienempiä vuokralaisia. Vähitellen rakennus siirtyi kuitenkin kokonaan Suomen Vientiluoton käyttöön.

Vientiluotto toimi rakennuksessa vuosia, mistä syystä rakennuksessa tehdyt muutostyötkin ovat jääneet vähäisiksi. Suomen Vientiluotto Oy fuusioitiin valtion omistaman Postipankki Oyj:n kanssa osaksi uutta Leonia-konsernia vuonna 1997. Vuonna 2001 perustettiin uusi Suomen Vientiluotto Oy, jonka tehtävät olivat suppeammat kuin alkuperäisellä yhtiöllä. Vuonna 2004 yhtiö sulautettiin Finnveraan, ja Fabianinkatu 10:stä tuli Finnveran pääkonttori. Rakennuksen on omistanut vuodesta 2008 lähtien Vahinkovakuutusyhtiö Fennia.

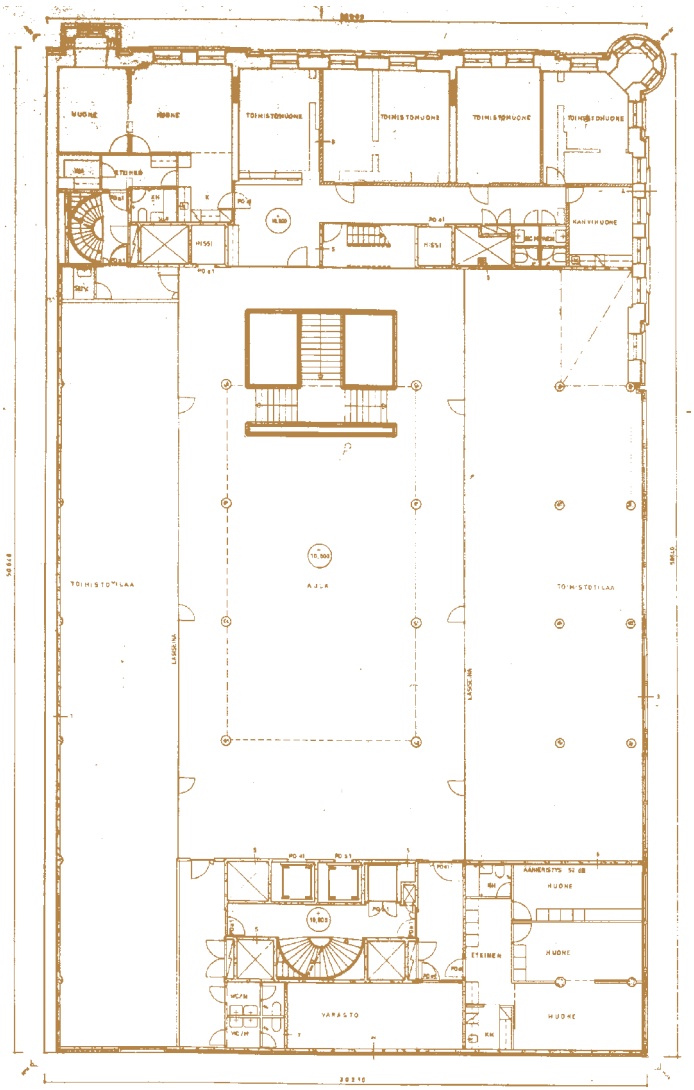

KUVAUS

Fabianinkatu 10:ssä sijaitseva viisi- ja kuusikerroksinen rakennus on rakennettu tontilla Eteläesplanadin puolella olevan kolmikerroksisen kivitalon jatkeeksi. Rakennus madaltuu porrastetusti Eteläesplanadille päin siten, että sen kattolinja on samalla korkeudella vanhan rakennuksen katonharjan kanssa. Rakennuksessa on kolme kellarikerrosta ja IV-konehuonekerros. Tontin keskellä on korkea lasikatteinen valopiha. Rakennus on toimistokäytössä, ja sen kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne kantavilla teräsbetonilaatoilla. Rakennuksessa on samankaltainen julkisivuratkaisu kuin viereiselle tontille Fabianinkatu 8:aan muutamaa vuotta aiemmin valmistuneessa rakennuksessa. Tumma rasterijulkisivu on ilmeeltään selkeän vertikaalinen, ja sitä rytmittävät säännöllisin välein ulkonevat pilasterit. Pystysuuntaiset ikkunaaukotukset toistuvat pilasterien väleissä neljän sarjoissa. Kukin ruudukkokuvio muodostuu ikkunalastista ja sen alla olevasta metallikasetista. Alin kerros on pääasiassa näyteikkunaa. Rakennuksen julkisivuverhous ja julkisivun ovi-, ikkuna- ja porttirakenteet on tehty kova-anodisoiduista tummanruskeista alumiiniprofiileista. Myös korkeamman

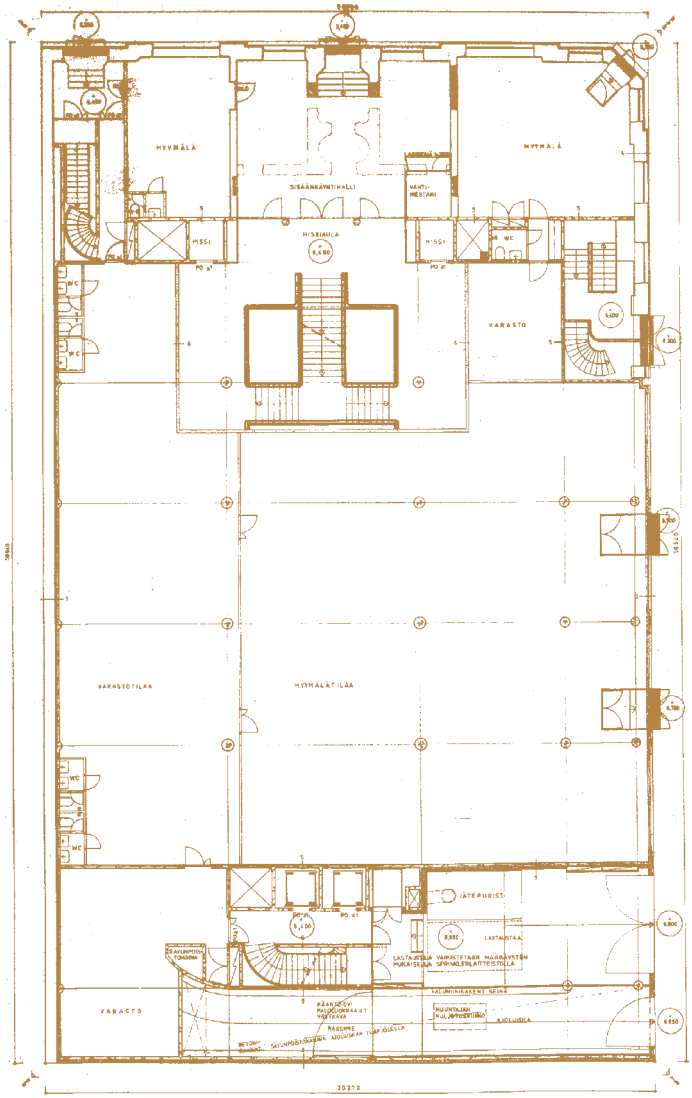

osan ullakkokerros on verhottu tummanruskealla alumiinilla. Matalamman rakennusosan vesikatto on sen sijaan tummanruskeaa happokäsiteltyä kuparilevyä. Matalan osan ylimmän kerroksen kohdalla on kattoterassi.

Pääporrashuone hisseineen sijaitsee uuden ja vanhan osan liittymäkohdassa tontin keskiosassa. Toimistokerrokset sisältävät saneerattuja toimistohuoneita, jotka sijoittuvat valopihan ympärille ja kadunmyötäisesti. Ensimmäisellä kellaritasolla on mm. uima-allasosasto, suojahuone ja kokoustilaa. Fabianinkadulta on ajoyhteys luiskaa pitkin keskimmäiselle kellaritasolle.

←

ENSIMMÄISEN JA TOISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUKSET. RVVA.

KESKEISET MUUTOKSET

Fabianinkatu 10:ssä on tehty verrattain vähän rakennuslupaa vaatineita muutoksia. 1990-luvun alussa kuudennessa kerroksessa muutettiin toimistotilaa ruokasali- ja keittiötiloiksi. Vuosikymmenen lopussa toisessa kerroksessa sijainneet huoltohenkilökunnan asunnot muutettiin toimistotiloiksi. 2000-luvulla rakennuksen sisätiloissa tehtiin muutamia käyttötarkoituksia ja kulkuyhteyksiä koskeneita muutoksia. Näiden lisäksi Fabianinkadun julkisivuun rakennettiin uusi ruostumattomasta teräksestä ja lasista tehty sisäänkäyntikatos ja valopihan kovamuoviset kattolyhdyt muutettiin lasikatteeksi. 2000-luvun puolivälissä ensimmäisen kerroksen liiketila muutettiin kahvilaksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Valtion omistaman liikelaitoksen rakennuttamalla rakennuksella on suomalaiseen yhteiskuntahistoriaan liittyviä arvoja. Rakennus on tyypillinen 1970-luvun toimistorakennus betonipilarirunkoineen ja kasettijulkisivuineen. Rakennus on säilynyt osin alkuperäisasussaan.

↗

JULKISIVU FABIANINKADULLE. RVVA.

←

TUKKUKAUPPOJEN OSAKEYHTIÖN RAKENNUTTAMA TOIMISTORAKENNUS VALMISTUI 1960-LUVUN ALUSSA. TUKON OMAN ARKKITEHTIOSASTON ARKKITEHTI PEKKA SAAREMA SUUNNITTELI RAKENNUKSEN. RAKENNUKSEN ULKOASU ON UUSITTU 1990-LUVULLA EIKÄ SIITÄ VOI ENÄÄ TUNNISTAA ALKUPERÄISTÄ NAUHAIKKUNAJULKISIVUA.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: FABIANINKATU 23
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1962
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0047-0013
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 425
SUUNNITTELIJA: PEKKA SAAREMA
RAKENNUTTAJA: TUKKUKAUPPOJEN OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1973*

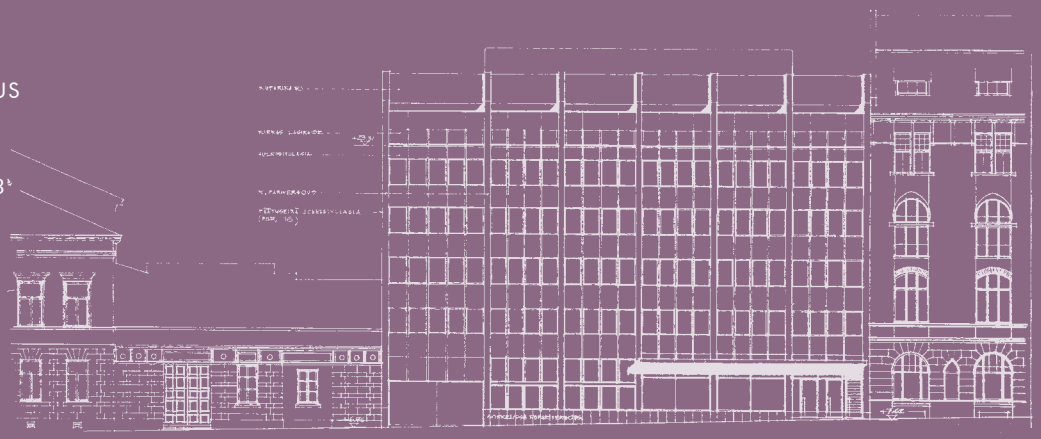

FABIANINKATU 23

Itsenäisen tukkukaupan keskusliikkeenä toiminut, Suomen Tukkukauppiaiden Liiton jäseninä olevien tukkuliikkeiden omistama Tukkukauppojen Oy eli Tuko perustettiin vuonna 1942, kun Suomen Tukkukauppiaiden Osakeyhtiö, Tukkukunta r.l., Tulitikku Oy ja Helsingin Margariini Oy fuusioituivat. Perustetun yhtiön pääkonttori sijoitettiin Aleksanterinkatu 19:stä vuokrattuihin tiloihin Stockmannia vastapäätä. Yhtiö osti Ab Fabian -nimisen kiinteistön Fabianinkatu 23:sta jo 1940-luvulla. Paikalla sijaitsi nelikerroksinen kivitalo, johon Tukon maatalousosasto ja maali- ja öljyosasto muuttivat. Ennen pitkää Tuko alkoi kuitenkin suunnitella uuden toimitalon rakentamista Fabianinkadun tontilleen.

Tukon oma rakennustoiminta oli aktiivista, ja yhtiöllä oli oma arkkitehtiosastonsa uusien myymälä- ja varastorakennusten suunnittelua varten eri puolille maata. Osaston esimiehenä toimi 1960-luvun alussa arkkitehti Pekka Saarema, josta tuli myös Fabianinkadun toimitalon suunnittelija. Tuko pääsi muuttamaan uuteen toimitaloonsa syyskuussa 1962. Uudisrakennus tarjosi toimitilat myös Suomen Tukkukauppiaiden Liitolle sekä Teknillisen Tuonnin Keskusliitolle.

Uudisrakennus edusti aikansa tyypillistä konttoritaloarkkitehtuuria. Alkuperäisessä julkisivuratkaisussa oli selvemmät nauhaikkunat, joita rytmittivät säännöllisesti ulkonevat, kuparipeitteiset pilasterit. Ikkunarivien väleissä oli kaistaleet hohtavanvalkoista julkisivulasia. Myös rennakuksen Esplanadille näkyvä pääty oli verhottu valkoisella julkisivulasilla. Kadunmyötäistä, lasikaiteella varustettua kattoterassia kehystivät ylimmän kerroksen tasolla konstruktivistiset, kuparilla päällystetyt palkkirakenteet. Pääsisäänkäynnin päällä oli leveä lippa, jonka reunassa oli profiloitua kuparipeltiä. Rakennuksen yleisilme oli valoisa myös sisätiloissa, joissa osa toimistohuoneiden ja -käytävien seinistä oli yläosastaan lasia. Sisääntulohallin lattia oli vaaleaa marmoria, katossa oli upotetut valaisimet ja lasisen vastaanottokopin takana istuivat mm. talon puhelinvaihteenhoitajat. Kontrastia

→

RAKENNUKSEN SISÄTILOJA HETI VALMISTUMISEN JÄLKEEN. PIETINEN/ HKM.

sisääntuloaulan vaaleudelle antoivat hissiaulan mustin kaakelein verhotut seinät ja hissien viilupintaiset ovet. Elintarvikeosaston myynti tapahtui neljännestä kerroksesta, jossa oli myös näyttelytilaa myyntiesittelyitä varten. Viidennessä kerroksessa olivat Tukon kassa- ja kirjanpito-osastot. Ylimmässä kerroksessa oli alun perin henkilökunnan ruokailusali, mutta se siirrettiin ullakkokerroksesta ensimmäiseen kerrokseen valopihan kohdalle 1970-luvun alussa. Muutosta varten tehtiin tonttikohtainen asemakaavanmuutos, ja uusi asemakaava astui voimaan vuonna 1973.

Tuko ehti toimia Fabianinkadulla reilun neljännesvuosisadan, sillä vuonna 1986 aloitettiin uuden pääkonttorin suunnittelu Sörnäisiin. Kun uusi pääkonttori valmistui 1980-luvun lopussa, muutti sinne Fabianinkadun konttoritalon työntekijöiden lisäksi Tukon työntekijöitä myös Kalevankadulta ja Vantaan Hämeenkylästä, jossa oli toiminut mm. Tukon arkkitehtiosasto. Tukon jälkeen Fabianinkadun kiinteistön omistajaksi tuli Morgage Bank of Finland, jonka käyttöön rakennus peruskorjattiin. 2000-luvun vaihteessa rakennus myytiin Sponda Oyj:lle.

KUVAUS

Fabianinkatu 23:ssa on kuusi kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. Rakennus on toisesta kerroksesta ylöspäin T-muotoinen siten, että sisäpihalle työntyvän siiven toisella puolella on avoin sisäpiha ja toisella puolella ensimmäisen kerroksen peittävä, kattoprismoin varustettu valopiha. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkki-rakenne.

Rakennuksen julkisivu on uusittu täysin uudenlaiseksi 1990-luvulla. Alkuperäinen nauhaikkunajulkisivun ajatus on hämärtynyt, ja rakennuksen julkisivu on nykyään ennemminkin vaaleanharmaalla graniitilla verhottu harva ruudukko, jossa kussakin ruudussa on neljä ikkunaa ja näiden alla siniharmaata sävylasia. Ikkuna- ja julkisivulasien väleissä on rosteriteräksiset listat. Kuparikatto on maalattu. Ylin kerros on sisennetty siten, että kuudennen kerroksen

←
RAKENNUKSEN SISÄTILOJA HETI VALMISTUMISEN JÄLKEEN. PIETINEN/ HKM.

→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

kohdalle jää kadunsuuntainen kattoterassi. Fabianinkadulta on porttikäytäväyhteys sisäpihalle ja luiskaa pitkin kellarikerrokseen.

Fabianinkatu 23 on nykyään osa laajempaa Sponda Oyj:n omistamaa Havis Business Centeriä. Rakennus on peruskorjattu kauttaaltaan vuonna 1990, ja sen sisätilojen pintoja on uusittu tämän jälkeenkin. A-porrashuone on rakennuksen nivelessä avaran sisääntulohallin perällä. B-porrashuone sijaitsee pihasiiven kärjessä.

KESKEISET MUUTOKSET

Fabianinkatu 23:n rakennus on uusittu sekä sisä- että ulkopinnoiltaan täydellisesti. Rakennus koki perusteellisen muodonmuutoksen vuonna 1990, kun se peruskorjattiin kauttaaltaan. Tässä yhteydessä sisäänkäyntisyvennys rakennettiin umpeen ja rakennukseen tehtiin uusi pääsisäänkäynti tuulikaappeineen. Ensimmäiseen kerrokseen tuli lääkäriasema vastaanottohuoneineen, jolloin myös valopihan kohta jaettiin väliseinin useiksi pieniksi huoneiksi. Kellarikerrokseen tehtiin mm. neuvottelu- ja seminaaritiloja. Julkisivu sai uuden vaaleanharmaan graniittiverhouksen myötä täysin uuden ilmeen. Kuparikatto maalattiin mustaksi, ja sisäänkäynnin ylle rakennettiin uusi leveä rosteriteräksinen sisäänkäyntikatos. 1990-luvun puolivälissä ensimmäisen kerroksen tilat muutettiin toimistohuoneiksi ja muutamaa vuotta aiemmin tehtyjä vastaanottohuoneiden väliseiniä purettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajansa ja suunnittelijoidensa ansiosta suomalaiseen liiketaloushistoriaan ja arkkitehtuurihistoriaan liittyviä arvoja. Se on ollut valmistuessaan ajalleen tyypillinen, huolella suunniteltu ja laadukkaista materiaaleista rakennettu toimistorakennus. Rakennuksen luonne ja ulkoasu ovat kuitenkin muuttuneet täydellisesti sekä sisätilojen että julkisivujen osalta.

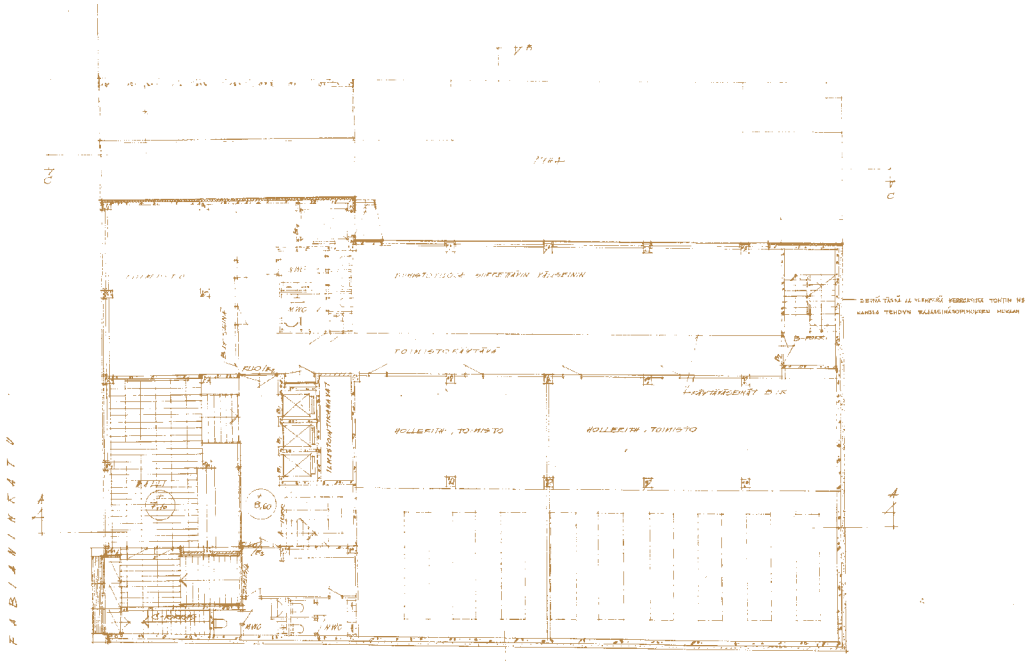
FABIANINKATU

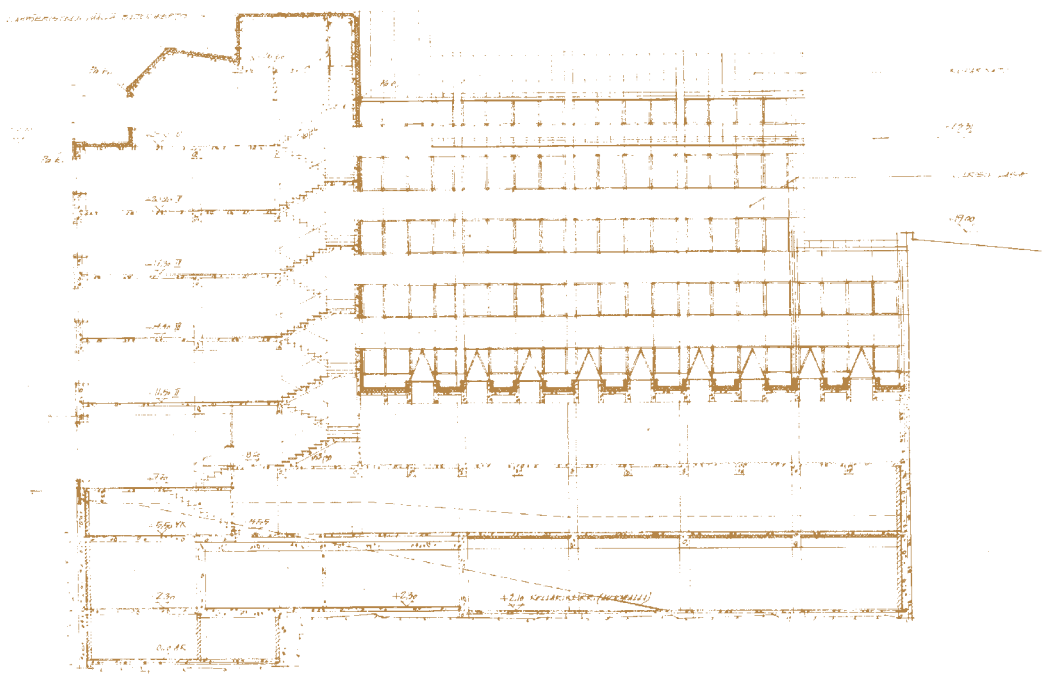

←

FABIANINKATU 29 RAKENNETTIIN POHJOISMAIDEN YHDYSPANKIN PÄÄKONTTORIN LAAJENNUSOSAKSI VUONNA 1964. SE LIITTYI OSAKSI FABIANINKATU 27:SSÄ SIJAITSEVAA, 1830-LUVULLA RAKENNETTUA KOLMEKERROKSISTA TALOA. SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHTANA OLI PANKKIRAKENNUKSEN SOPEUTTAMINEN OLEVAAN KAUPUNKIKUVAAN MASSOITTELUN AVULLA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014

↗

JULKISIVU FABIANINKADULLE. JULKISIVUN RASTEROINTI JA KOOKKAAT IKKUNAT EDUSTAVAT ARKKITEHTI ALVAR AALLON HELSINGIN KESKUSTAAN SUUNNITTELEMILLE TOIMISTORAKENNUKSILLE TYYPILLISTÄ RATKAISUA. RAKENNUS ON PORRASTETTU KAHDESSA VAIHEESSA LIITTYMÄÄN FABIANINKATU 27:N KOLMIKERROKSISEEN RAKENNUKSEEN. RVVA.

KATUOSOITE: FABIANINKATU 27–29
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1964
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0032-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 331
SUUNNITTELIJA: ALVAR AALTO
RAKENNUTTAJA: POHJOISMAIDEN YHDYSPANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1988

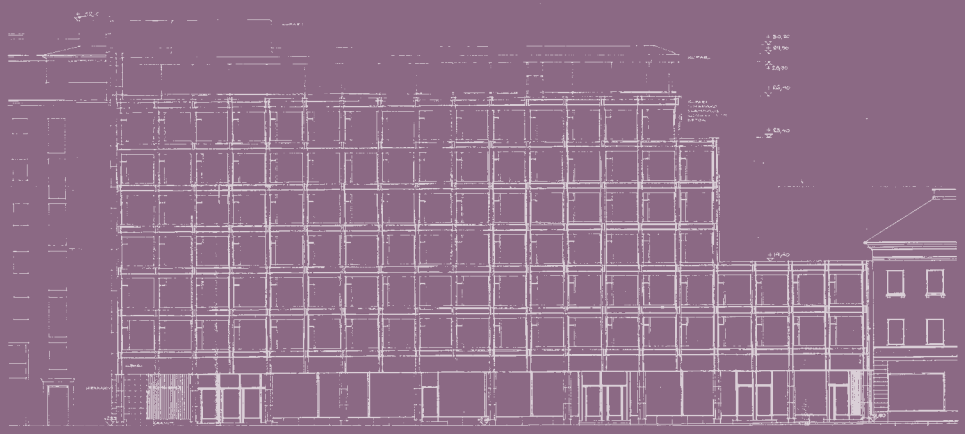

FABIANINKATU 29

Pohjoismaiden Yhdyspankin pääkonttori valmistui Arkkitehtitoimisto Frosterus & Gripenbergin suunnitelmien mukaan Senaatintorin kulmaukseen vuonna 1936. Parikymmentä vuotta myöhemmin Pohjoismainen Yhdyspankki alkoi suunnitella notariaattisiiven rakentamista pääkonttoriinsa. Vuosina 1953 ja 1956 Fabianinkatu 27–29:n tonteille haettiin rakennuslupaa arkkitehtien Ole & Bertel Gripenberg laatimilla piirustuksilla. Gripenbergin suunnitelmassa Pohjoisesplanadin puolella nykyäänkin sijaitseva empiretyylinen, räätälimestari August Palmqvistin rakennuttama ja arkkitehti Anders Fredrik Granstedtin suunnittelema, vuonna 1838 valmistunut talo olisi purettu. Tämä suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut.

Vuonna 1960 notariaattisiiven suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Alvar Aallolle. Uudelleenmääritellyssä suunnittelutehtävässä pankkirakennuksen laajennusosa oli tarkoitus rakentaa Palmqvistin taloa vasten siten, että vain Palmqvistin talon Fabianinkadun suuntainen matala siipi puretaan. Tehtävä oli haastava mm. siksi, koska uudisrakennuksen toiselle puolelle jäänyt Pohjoismaiden Yhdyspankin massiivinen punagraniitilla verhottu pankkipalatsi oli kahdeksankerroksinen, kun taas Palmqvistin talo oli ainoastaan kolmikerroksinen. Aalto ratkaisi haasteen suunnittelemalla uudisrakennuksesta porrastetun. Esplanadille näkyvä rakennuksen päätyosa sai pankin pääkonttorin tavoin punaisen graniittiverhouksen.

Rakennuslupaa haettiin vuonna 1962. Rakennesuunnittelijana toimi Insinööritoimisto Magnus Malmberg ja työn suorittajana Oy Kreuto Ab. Vuonna 1964 valmistuneessa toimisto- ja liikerakennuksessa oli myymälä- ja toimistotilojen lisäksi koulutustilaa, autosuoja, teknillisiä tiloja sekä yksi neljän huoneen asuinhuoneisto. Alvar Aalto suunnitteli rakennukseen myös pronssisin kirjaimin toteutetut mainostekstit. Lisäksi arkadikäytävän pohjoispäätyyn asennettiin kivilaatta, johon oli hakattu Pohjoismaiden Yhdyspankin liiketunnus ja nimi. Myös uudisosan notariaattisalin sekä kahvilan sisustukset ja huonekalut olivat Aallon käsialaa. Pankkisalin seinälle hän suunnitteli suurikokoisen reliefin puusta sekä Carraran marmorista ja mustasta

marmorista tehdyistä kuutioista. Reliefi kuvaa Kotkan kaupunkia sekä Sunilan ja Inkeroisten tehtaita. Vastaavanlaisen reliefin Aalto suunnitteli myös Pohjoismaiden Yhdyspankin Lahden konttoriin.

Rakennuksessa oli Pohjoismaiden Yhdyspankin ja Suomen Yhdyspankin tilojen lisäksi pitkään mm. Artekin myymälä. Pohjoismaiden Yhdyspankki muutti nimensä Suomen Yhdyspankiksi vuonna 1975. Vuonna 1990 pankin omistusten hoitaminen annettiin Liikepankki Unitas Oy:lle. Vuoden 1995 pankkifuusion seurauksena kiinteistön omistajaksi tuli Merita Kiinteistöt Oy. Rakennus pysyi pankin omistuksessa aina 2000-luvun vaihteeseen.

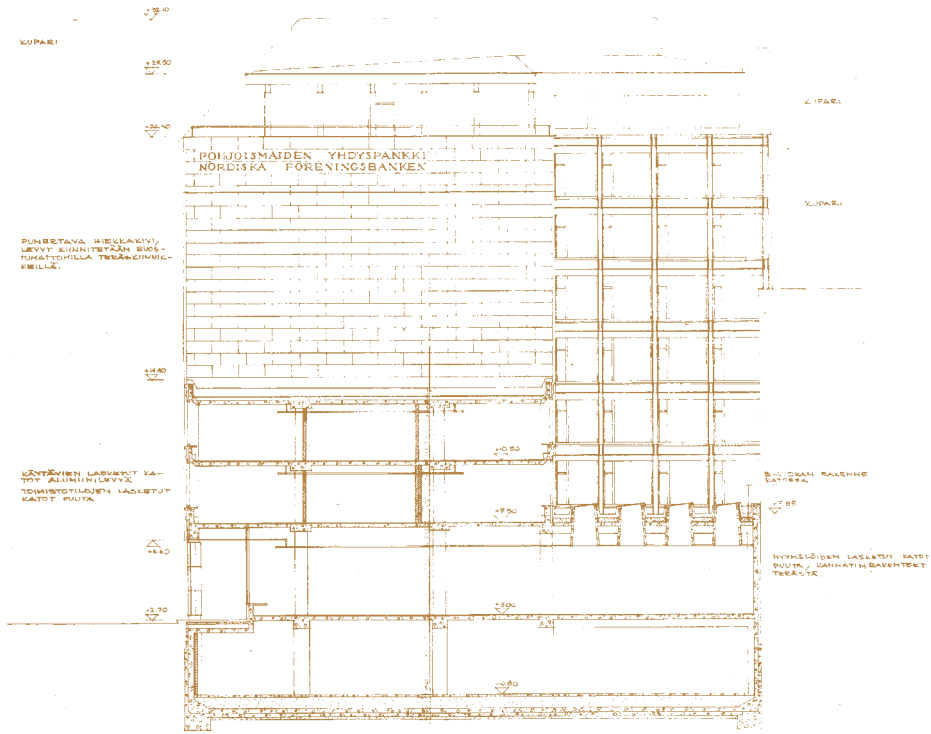

KUVAUS

Fabianinkatu 29 on Pohjoismaiden Yhdyspankin pääkonttorin laajennusosaksi rakennettu toimisto- ja liikerakennus, jossa on kahdeksan kerrosta ja yksi kellarikerros. Rakennus on osa Pohjoisesplanadin kulmassa sijaitsevan, 1830-luvulla rakennetun Fabianinkatu 27:n ja Fabianinkatu 29:n muodostamaa kiinteistökokonaisuutta. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketilaa ja sitä ylemmät kerrokset ovat toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista paikalla valettu pilarirakenne.

Suunnittelun lähtökohtana on ollut pankkirakennuksen uudisosan sopeuttaminen olevaan kaupunkirakenteeseen, mikä näkyy sekä Fabianinkatu 29:n massoittelussa että hillityssä, pronssiprofiilein verhotussa rasterijulkisivussa. Rakennus on porrastettu kahdessa vaiheessa Esplanadin puolella olevan kolmikerroksisen rakennuksen korkuiseksi siten, että se liittyy myös Aleksanterinkadun puolella olevan, kahdeksankerroksisen rakennuksen räystäslinjaan. Julkisivussa on kookkaiden ikkunaruutujen sekä kuparipellillä päällystetyn ruudukon muodostama verkko. Julkisivuratkaisu on hyvin tyypillinen Aallon Helsingin keskustaan suunnittelemille toimisto- ja liikerakennuksille. Ensimmäinen kerros on sisennetty siten, että Fabianinkadun varteen muodostuu arkadikäytävä rajaavine pilareineen. Myös ylin kerros on sisennetty siten, että sitä kiertää Fabianinkadun ja Esplanadin suuntainen, L-muotoinen kattoterassi. Esplanadille näkyvä päätyosa on verhottu punaisin graniittilaatoin.

Alkuperäisessä tilaohjelmassa rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli pankkisali, kaksi myymälähuoneistoa ja kahvila. Myymälätilaan, kahvilaan ja pankkisalia kiertäviin toimistohuoneisiin saatiin valoa pyöreiden kattolyhtyjen kautta. Kuusi ylempää kerrosta oli varattu pankin toimistotiloiksi. Ylimmässä kerroksessa oli mm. kaksi auditoriota. Toimistokerroksissa sisätiloja muutettiin vuosikymmenten aikana

← ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

←← LEIKKAUSPIIRROS RVVA.

Vuonna 2006 Fabianinkatu 29 ja 27 peruskorjattiin. Tässä yhteydessä ensimmäisen kerroksen pankki- ja liiketilojen sekä toisen kerroksen toimistotilojen alkuperäisessä asussa säilyneet rakennusosat korjattiin ja myöhemmin tehtyjä muutoksia palautettiin rakennushistoriallisen selvityksen mukaisesti. Muut toimistotilat uusittiin. Kahdeksanteen kerrokseen rakennettiin uusi saunaosasto sekä neuvottelutilat. Vanha paternosterhissi poistettiin.

moneen otteeseen. Nykyään niiden ulkoasu on 2000-luvulla tehdyn saneerauksen jäljiltä siten, että ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa on jäljellä alkuperäisiä tai alkuperäisenkaltaiseen asuunsa palautettuja sisätiloja. Entisen pankkisalin kattoikkunat, valaisimet ja seinäreliefi ovat yhä paikallaan. Ylemmät kerrokset on uudistettu alkuperäisenkaltaisia tila-, materiaali- ja valaistusratkaisuja hyödyntäen.

KESKEISET MUUTOKSET

Jo vuonna 1965 ensimmäisessä kerroksessa olleen myymälä-kahvilahuoneiston väliseinää siirrettiin ja sen yläosa muutettiin lasiseinäksi. 1960-luvun lopulla mm. laajennettiin PYP:n notariaattitoimistoa ja muutettiin ensimmäisen kerroksen myymälätila näyttelytilaksi. 1970-luvulla tehtiin toimistotilojen muutostöitä. 1980-luvulla mm. kahdeksannen kerroksen työtilojen ikkunat varustettiin julkisivussa näkyvillä, ulkopuolisilla metallisäleiköillä ja pihanpuoleiset kiinteät ikkunasäleet poistettiin. 1990-luvulla tehtiin kaikissa toimistokerroksissa huonejaon muutoksia ja mm. toisen ja kolmannen kerroksen asunnot poistettiin. Kellarikerroksen ja kolmannen kerroksen välille rakennettiin uusi hissi, jonka konehuone rakennettiin ullakkokerrokseen. Vuonna 2004 ensimmäisessä kerroksessa sijainnut kahvila muutettiin osin toimistoksi siten, että toimiston ja pankkisalin välille tehtiin uusi oviaukko. Osa kahvilasta muutettiin puolestaan myymälätilaksi, joka yhdistettiin viereiseen myymälähuoneistoon.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suunnittelijaansa liittyviä merkittäviä arkkitehtuuri- ja henkilöhistoriallisia arvoja. Se kertoo myös suomalaisten liikepankkien historiasta. Rakennus on yksilöllisine yksityiskohtineen hyvin suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksessa on jäljellä alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia. Sillä on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rakennus sijaitsee Esplanadi-Bulevardin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa ympäristössä (RKY 2009). Sitä koskeva asemakaava on ns. vanhan osan asemakaava vuodelta 1988, missä on suojeltu ainoastaan Esplanadin puoleinen osa Fabianinkatu 27:ssa. Rakennus tulee suojella asemakaavassa.

→

RAKENNUKSEN JULKISIVU ON AJAN TOIMISTOTALOILLE TYYPILLINEN NK. CURTAIN WALL ELI VERHORAKENTEENA TEHTY RASTERIJULKISIVU. RVVA.

←

HELSINGIN YLIOPISTON NYKYÄÄN OMISTAMA NK. VUORITALO ON SUOMEN LUTERILAISEN EVANKELIUMIYHDISTYKSEN RAKENNUTTAMA TOIMISTO- JA LIIKETALO. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: FABIANINKATU 32
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1960
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0037-0018
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 364
SUUNNITTELIJA: SEPPO HYTÖNEN
RAKENNUTTAJA: SUOMEN LUTERILAINEN EVANKELIUMIYHDISTYS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN YLIOPISTO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2010

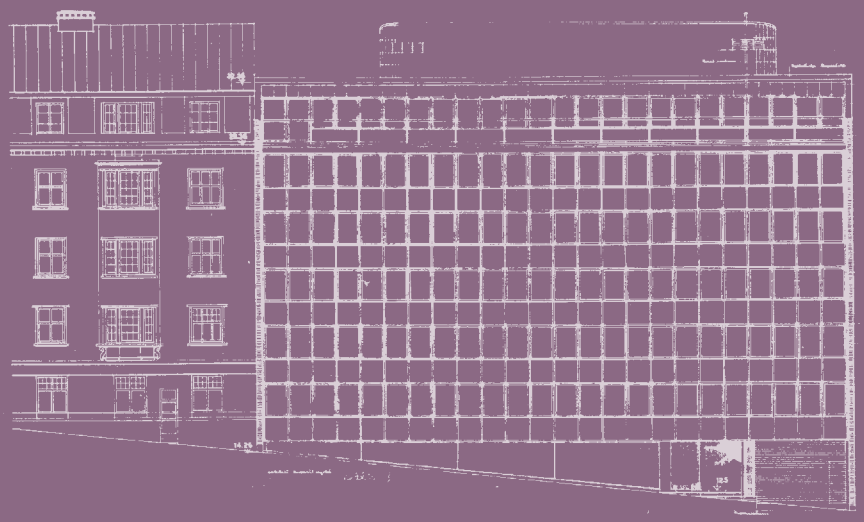

FABIANINKATU 32

Fabianinkatu 32:n rakennutti vuonna 1893 perustettu Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, jolle 1950-luku oli ollut taloudellisesti suotuisaa aikaa. Liikkeen kasvu näkyi mm. rukoushuoneiden lisääntymisenä eri puolilla maata. Helsingissä yhdistyksellä oli Kallion rukoushuone ja Luther-kirkko Fredrikinkadulla. Vuosikymmenen kuluessa yhdistys käynnisti toimistotalon rakentamishankkeen Fabianinkadulle sekä Kallion rukoushuoneen muutos- ja korjaustyöt.

Fabianinkatu 32:n eli nk. Vuoritalon rakennustyöt alkoivat huhtikuussa 1959, ja rakennus valmistui huhtikuussa seuraavana vuonna. Rakennushankkeen kokonaiskustannukset olivat 1,84 miljoonaa markkaa. Uudisrakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli mm. myymälä- ja paikoitustilaa. Kellarikerroksessa oli mm. pieni ajopiha, väestösuoja ja runsaasti varastotilaa. Ylemmissä kerroksissa oli pilarirakenteen mahdollistamaa muuntojoustavaa toimistotilaa. 1970-luvun puolivälissä saatettiin todeta, että Fabianinkadun kiinteistö oli tukenut yhdistyksen taloutta merkittävästi.

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen jälkeen kiinteistö siirtyi valtion omistukseen, ja rakennus oli työvoimaministeriön käytössä. 2000-luvun alussa rakennuksessa toimivat mm. Ajoneuvohallintokeskus ja Suomen teologinen instituutti. Kiinteistö Oy Fabianinkatu 32:n omistanut Nordea Henkivakuutus Suomi Oy haki kiinteistöön asemakaavan muutosta vuonna 2003 tarkoituksenaan kehittää kiinteistöä ja lisätä sen rakennusoikeutta kellaritiloissa. Rakennus myytiin Helsingin yliopiston rahastoille vuonna 2008.

Vuonna 2010 voimaan tullut uusi asemakaava poisti liiketilavelvoitteen rakennuksen ensimmäisestä kerroksesta. Yliopisto saneerasi rakennuksen osaksi keskustakampuskokonaisuuttaan, missä yhteydessä Kaisa-talon alle rakennettu lastaus- ja huoltoliikennetila yhdistettiin palvelemaan myös Fabianinkatu 32:a. Nykyään rakennuksessa toimii mm. Helsingin yliopiston tila- ja kiinteistökeskus, Helsingin yliopiston avoin yliopisto

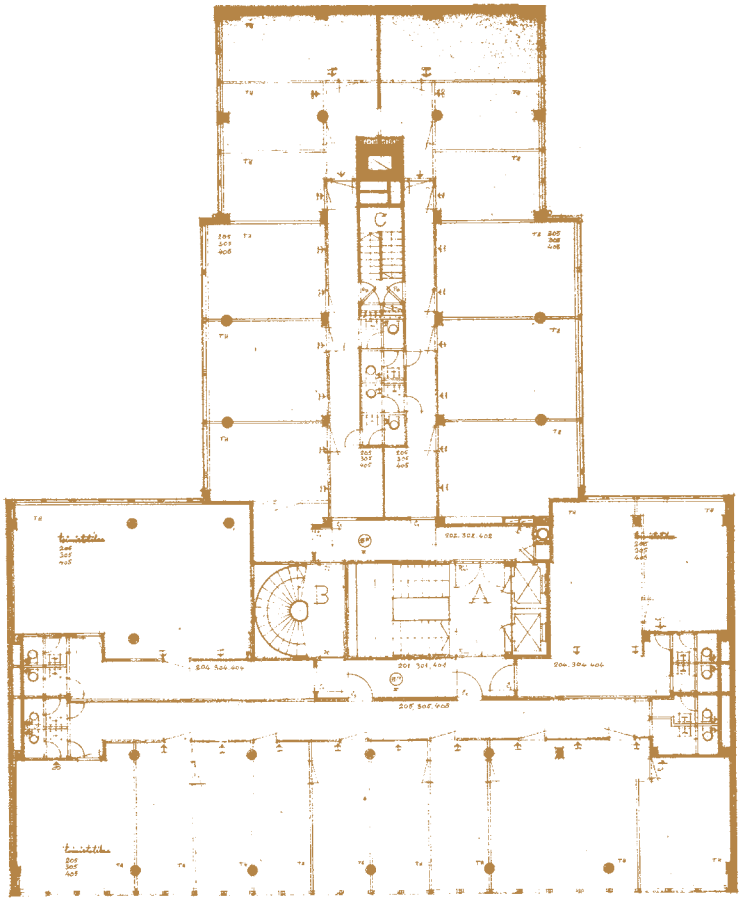

2 kerros 1/100

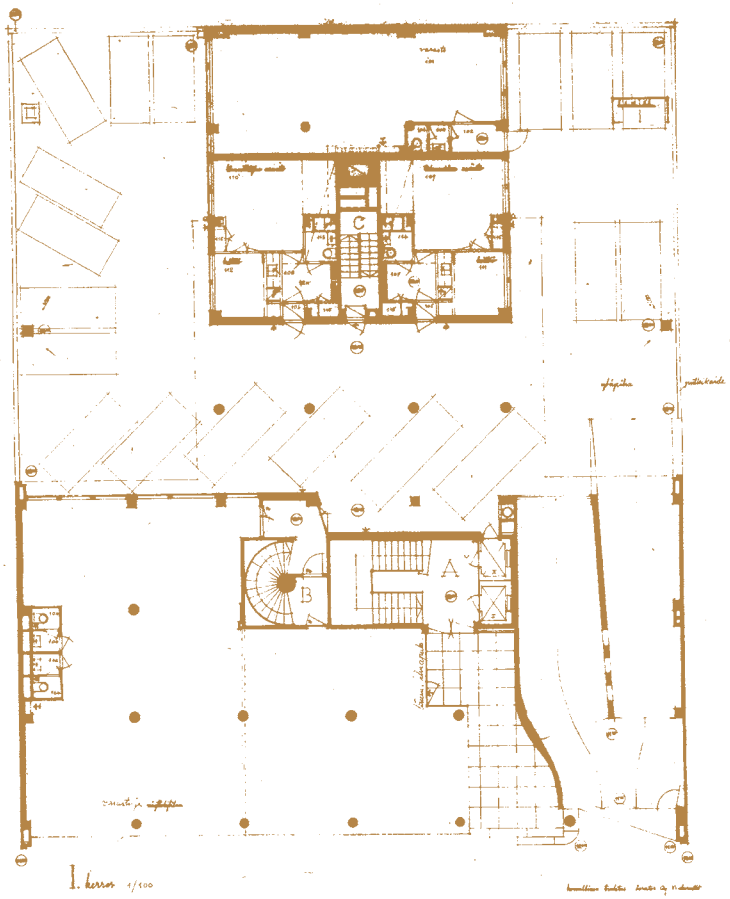

1. kerros 1/100

sekä Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia.

KUVAUS

Fabianinkatu 32:ssa on seitsemän kerrosta, yksi kellarikerros ja ullakkokerros. T-muotoinen rakennus sijaitsee jyrkällä rinnetontilla siten, että tontin sisäosaan työntyy pitkä pihasiipi ja katusiiven ensimmäinen kerros on osin maan alla. Rakennus on yhdistetty viereisellä tontilla sijaitsevaan, vuonna 2012 valmistuneeseen Kaisa-taloon. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkkirakenne.

Rakennuksessa on 1950-luvulta lähtien konttoritaloille tyypillinen, verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettu rasterijulkisivu. Julkisivun ikkunanauhojen väliin jäävät osat on tehty mustasta Mabrik-lasista ja lasilaattojen välilistat tummuneen kuparin sävyyn maalatusta alumiinista (alun perin kuparia).

←
ENSIMMÄISEN JA TOISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUKSET. RVVA.

Katusiiven ensimmäinen kerros on näyteikkunaa. Sisäänkäyntisyvennyksen päälle on myöhemmin lisätty teräsrakenteinen katos. Ylin kerros on sisennetty siten, että sen kohdalle jää pitkä kadunsuuntainen kattoterassi. Pihan puolella julkisivu on verhottu mineriittilevyin. Vesikatto on harmaaksi maalattua peltiä. Fabianinkadulta on ajoyhteys sisäpihalle ja kellarikerrokseen.

Pääporrashuone sijaitsee tontin keskellä rakennuksen nivelessä palvellen siten samalla sekä katu- että pihasiipeä. Porrashuoneen lattia on mustaa ja vaaleaa mosaiikkibetonia, kaiteet tummaksi maalattua terästä ja käsijohteet mustaa akryylimuovia. Ensimmäisen kerroksen entinen liiketila on nykyään kokoustilana. Ylemmissä kerroksissa on saneerattua toimistotilaa.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa ja julkisivun alaosassa tehtiin vähäisiä muutoksia jo pian valmistumisen jälkeen. 1960-luvun lopussa viereiselle tontille alettiin rakentaa Toivo Korhosen suunnittelemaa Pukevan tavaratalorakennusta, missä yhteydessä myös Fabianinkatu 32:n kellarikerroksen seinä ja kantavia pilareita jouduttiin uusimaan. Perustuksia vahvistettiin uudestaan 1980-luvun alussa. Rakennus peruskorjattiin 1990-luvun lopussa. Kellarikerrokseen rakennettiin kuntosali ja pihasiiven asunnot ja varastotilaa muutettiin toimiston työntekijöiden kahvio- ja saunatiloiksi. Pääsisäänkäynnin päälle rakennettiin teräsrakenteinen sisäänkäyntikatos. Ullakkokerrokseen rakennettiin saunaosasto kattoterasseineen ja ullakon IV-konehuoneita laajennettiin koko katusiiven mittaiseksi. Vuonna 2006 rakennuksen katujulkisivu korjattiin, missä yhteydessä alkuperäisiä tummuneita kuparilistoja vaihdettiin alumiinisiin, tummuneen kuparin sävyyn maalattuihin listoihin, ensimmäiseen kerrokseen asennettiin uudet näyteikkunat ja ajoluiskalle johtavan porttikäytävän ovi vaihdettiin teräksiseen nosto-oveen. 2010-luvulla Kaisa-talon rakentamisen yhteydessä Fabianinkadun kiinteistöön rakennettiin uusi, samalla Kaisa-taloa palveleva porrashuone.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on tyypillinen 1960-luvun toimistorakennus pilarirakenteen mahdollistamine muunneltavine toimistotiloineen ja rasterijulkisivuineen.

↓

FREDRIKINKATU 48 TORNIN JULKISIVUN ALKUPERÄINEN MARMORILAATOITUS VAIHDETTIIN 2000-LUVULLA VALKOBETONISIKSI KUORIELEMENTEIKSI, SILLÄ ALKUPERÄISET MARMORILAATAT OLIVAT PAHOIN KÄYRISTYNEET JA HALKEILLEET. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVUSSA ETELÄISELLE RAUTATIEKADULLE NÄKYY AUTOTALOKORTTELILLE MÄÄRÄTTY KORKEIDEN TORNIEN JA NIIDEN VÄLISTEN MATALAMPIEN OSIEN RATKAISU. AUTOTALO PEITTI KORTTELISTA PUOLET, ETELÄISEN RAUTATIEKADUN PUOLELLA KORTTELI JAETTIIN KAHDEKSI TONTIKSI. RVVA.

KATUOSOITE: FREDRIKINKATU 48
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1962
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0217-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 952
SUUNNITTELIJA: R.-V. LUUKKONEN & CO.
RAKENNUTTAJA: KAMPINTORNI OY (POHJA-YHTYMÄ)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: LÄHITAPIOLA KIINTEISTÖVARAINHOITO OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1957

FREDRIKINKATU 48

Fredrikinkatu 48:ssä sijaitsevan toimistorakennuksen tontti syntyi korttelissa vuonna 1955 suoritetun tonttijaon yhteydessä. Jako liittyi Korpivaara & Halla Oy:n jo 1940-luvulla käynnistämään Autotalon rakentamishankkeeseen. Autotalon oli määrä peittää korttelista puolet, kun taas Eteläisen Rautatiekadun puolella kortteli oli jaettu edelleen kahdeksi tontiksi. Autotalon asemakaava astui voimaan vuonna 1955, ja Eteläisen Rautatiekadun puolen tonteilla uusi asemakaava tuli voimaan kaksi vuotta myöhemmin. Uudessa asemakaavassa Runeberginkatu 5:n ja Fredrikinkatu 48:n tonteille oli hahmoteltu rakennettavan yksitoistakerroksiset tornit, joiden väliin sai tehdä nelikerroksisen rakennusosan ja korttelin sisäosaan matalamman kaksikerroksisen osan. Eteläisen Rautatiekadun varteen oli tonteilla varattu tilaa pysäköinnille. Paikalla oli aiemmin ollut Helsingin kaupungin liikennelaitoksen linja-autotalleina toimineita matalia varastorakennuksia.

Eteläisen Rautatiekadun puoleiset tontit omisti SOK:n alainen vakuutuksiin keskittynyt, ns. puolueetonta osuusliiketoimintaa edustava Pohja-Yhtymä, jonka toiminta oli kasvanut tasaisesti 1940-luvun puolivälistä lähtien. Fredrikinkadun puoleiselle tontille oli tarkoitus rakentaa uusi liiketalo. Talon rakentamista varten perustettiin vuonna 1960 Pohja-Yhtymän uusi tytäryhtiö Kampintorni Oy, joka toimi uuden toimistotalon rakennuttajana. Talon suunnittelijaksi tuli aiemmin Aarne Hytösen kanssa useita kohteita suunnitellut ja vuonna 1960 oman toimiston perustanut arkkitehti Risto-Veikko Luukkonen. Rakennesuunnittelijana toimi Insinööritoimisto Eino Viljo ja pääurakoitsijana Rakennustoimisto A. Puolimatka Oy.

Uudisrakennus valmistui vuonna 1962 – neljä vuotta myöhemmin kuin Pohja-Yhtymän viereiselle tontille rakennuttama pääkonttori sekä Salomoninkadun puoleisella tontilla sijaitseva, paljon julkisuutta saanut Autotalo. Kaupungin tavoite oli kehittää Kamppia uutena kasvun painopistealueena, ja kaupungin tuleva ydinkeskusta, nk. “city”, oli tarkoitus sijoittaa juuri Kampin

alueelle. Pohja-Yhtymän rakennuttamat nk. Pohjantalo ja Kampintorni olivat osa tätä Helsingin liikekeskustan kehittämishanketta. Torniosan katolla pyörivä Mercedes-Bentzin valomainos on ollut paikalla talon valmistumisesta lähtien. Mainoksen asentamista kannatti kirjallisella myöntymyksellä myös arkkitehti R.-V. Luukkonen edellyttäen, ettei katolle asenneta muita mainoslaitteita.

Pohja-Yhtymä fuusioitui Aura-Yhtymän kanssa vuonna 1982, jolloin yrityksen nimeksi otettiin Keskinäinen vakuutusyhtiö Tapiola. Rakennus on edelleen LähiTapiolan omistuksessa, ja sen tiloissa toimii useita vuokralaisia. Kampintorni Oy lopetettiin vuonna 2000, ja vuodesta 2002 lähtien rakennusta on hallinnoinut Kiinteistö Oy Fredrikinkatu 48. Rakennus on osa LähiTapiolan omistamaa Autotalokorttelia.

KUVAUS

Autotalon kanssa samassa korttelissa sijaitseva Fredrikinkatu 48 on yksitoistakerroksisesta tornista sekä matalammasta kaksi- ja nelikerroksisesta osasta muodostuva kokonaisuus. Rakennuksella on neljä yhteistä kellarikerrosta viereisellä tontilla sijaitsevan Runeberginkatu 5:n kanssa. Ylimmällä kellaritasolla on laajat paikoitustilat sekä mm. autojen pesupaikka. Tasakattoisen tornin päällä on teknisiä tiloja sisältävä ullakkokerros. Kaksi alinta kerrosta käsittävät liiketiloja ja kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilari-palkki -laatta-rakenne.

Suoralinjaisen rakennuksen kaksi alinta kerrosta ovat näyteikkunaa, ja ylemmissä kerroksissa on nauhaikkunat. Julkisivuissa oli alkujaan 25 mm vaaleista marmorilaatoista tehty verhous. 2000-luvulla alkuperäinen julkisivuverhous vaihdettiin, sillä alkuperäiset marmorilaatat olivat käyristyneet ja halkeilleet. Nykyään rakennuksessa on ulkoseinään asennettuun teräsrankaan kiinnitetyt, kuitubetoniset hiotut valkobetoniset kuorielementit (Oka 2000-järjestelmä), jotka on valmistettu varta vasten Fredrikinkatu 48:ää varten tehdyin muotein. Julkisivuremontin yhteydessä rakennuksen vaippaa on mm. ulkoseinien suoristamisen takia kasvatettu alkuperäisestä. Fredrikinkadun puolella sijaitsevan kaksikerroksisen osan julkisivussa on mustaa graniittia. Ullakkokerroksen päällä pyörii rakennukselle tunnusomainen, halkaisijaltaan 350 cm suuruinen Mercedes-Benzin yritystunnus.

Toimistokerroksiin kuljetaan hissillä, ja rautalankalasiseinän taakse piilotettu portaikko toimii pääasiassa hätäpoistumistienä. Hissiaulojen pinnat on uusittu 2000-luvun korjausten yhteydessä. Toimistokerroksissa on eri aikoina vuokralaisten tarpeiden mukaisesti saneerattuja tiloja, joskin kerroksissa on satunnaisesti jäljellä mm. alkuperäisiä vetimiä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty vuosikymmenten aikana lukuisia muutoksia aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Ensimmäisen ja toisen kerroksen kauppakäytävät yhdistävä koneporras muutettiin tavalliseksi portaaksi1970-luvun puolivälissä. Vuonna 1978 rakennettiin Runeberginkatu 5:n ja Fredrikinkatu 48:n välisen nelikerroksisen osan päälle viidensien kerrosten toimistotilat yhdistävä uusi yhdyskäytävä. Samana vuonna lisättiin portit rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa olevan sisäänkäynnin eteen. 1990-luvun alussa toisessa kerroksessa sijainneet kolme ravintolahuoneistoa yhdistettiin yhdeksi suureksi yökerhoksi ja toisen kerroksen kauppakuja muutettiin sisätilaksi. Vuonna 1994 rakennuksen torniosan ikkunat vaihdettiin 3.-11. kerroksissa. Kolme vuotta myöhemmin (1997) ikkunajakoa muutettiin myös 1. ja 2. kerroksissa. Ikkunoiden vaihdon yhteydessä huomattiin, että julkisivun marmoriverhous oli pahoin kärsinyt. Siksi 2000-luvun alussa toteutettiin julkisivuremontti, jossa vanhat marmorilaatat kiinnikkeineen poistettiin ja tilalle asennettiin kuitubetonisia hiottuja valkobetonisia kuorielementtejä. Toisen kerroksen vesikate uusittiin ja kattotasanteelta poistettiin noin sata kattolyhtyä, joiden betonirungot kuitenkin säilytettiin. 2010-luvun vaihteessa mm. rakennettiin uusi yökerhon sisääntulokatos Fredrikinkadun puolelle.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus kertoo maamme liiketaloushistoriasta sekä Kampin rakentumisesta Helsingin liikekeskustan osa-alueeksi. Sen rakentamisessa käytettiin kalliita materiaaleja, mutta tehdyt muutokset ovat muuttaneet rakennuksen alkuperäisarkkitehtuuria. Autotalo-korttelin rakennuksilla on tärkeä kaupunkikuvallinen asema, ja niiden tornit muodostavat erityislaatuisen kokonaisuuden Helsingin keskustassa ilmentäen aikansa amerikkalaishenkistä tulevaisuususkoa.

↓

JULKISIVU FREDRIKINKADULLE. RVVA.

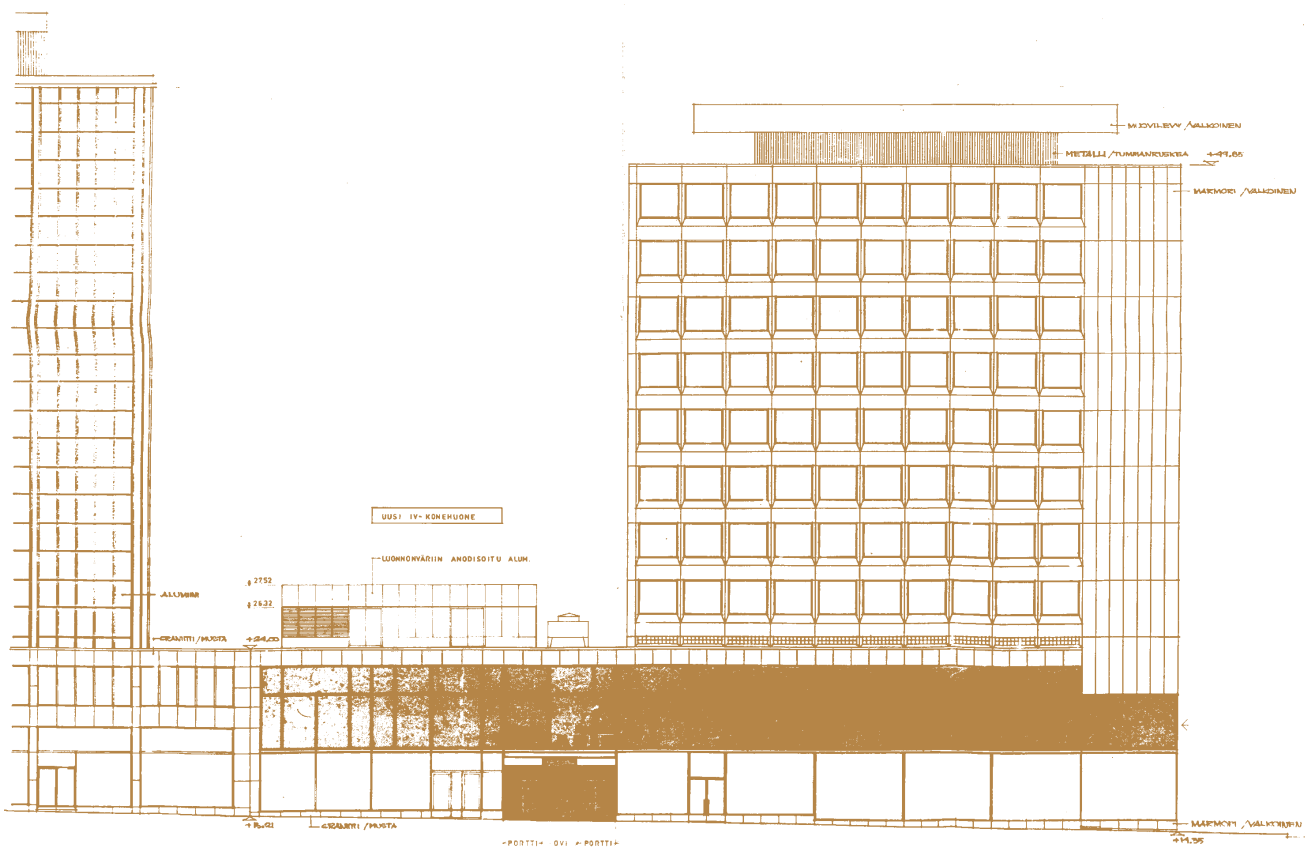

→

JULKISIVU FREDRIKINKADULLE RVVA.

←

HELSINGIN RAUHANYHDISTYKSEN RAKENNUTTAMA TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS FREDRIKINKADULLA SOPEUTUI OLEVAAN KAUPUNKIKUVAAN JULKISIVUMATERIAALILTAAN JA YMPÄRÖIVIEN RAKENNUSTEN RÄYSTÄSKORKEUTTA NOUDATTAEN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: FREDRIKINKATU 61
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1958
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0162-0061
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 888
SUUNNITTELIJA: RAUNO RAUNIO, LEENA JA KALLE NIUKKANEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN RAUHANYHDISTYS RY.
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY FREDRIKINKATU 61
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1958

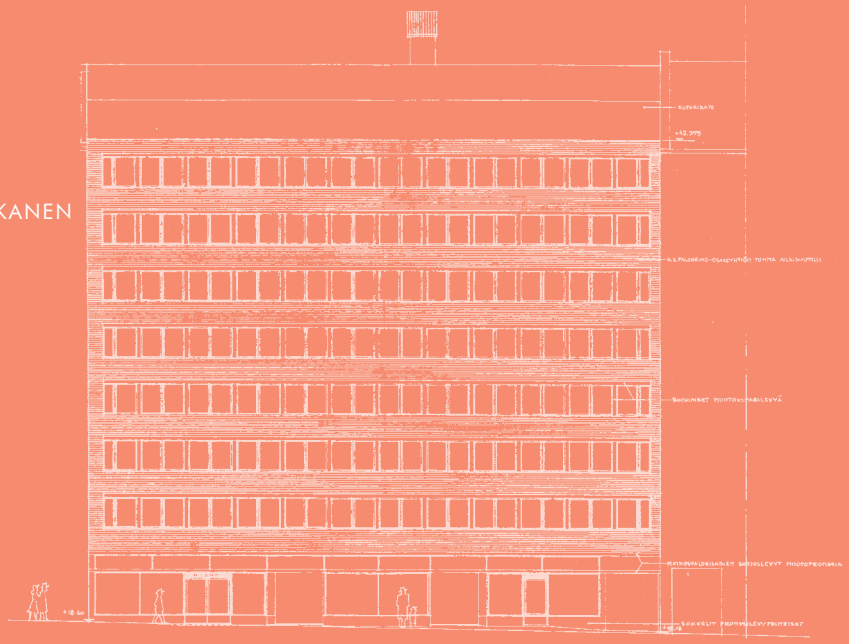

FREDRIKINKATU 61

Fredrikinkatu 61:ssä sijaitsi vielä 1950-luvun alkupuoliskolla kaksikerroksinen rakennusryhmä, jonka Helsingin lestadiolaiset olivat talkoovoimin rakentaneet 1800-luvun lopulla. Kadunvarren vuonna 1884 käyttöön otettu rakennus oli pystytetty J. W. Nymanin vuokraamalle tontille, sillä uskovaisilla ei vielä tuolloin ollut omaa yhdistystään, joka olisi voinut vuokrata maan omiin nimiinsä. Lestadiolaisten virallinen järjestäytyminen tapahtui vasta seurantalon valmistumisen jälkeen. Vuonna 1883 annettu asetus mahdollisti yhdistysten perustamisen “tieteellisiä, taloudellisia ja muita yleishyödyllisiä tarkoituksia varten”, ja tämän asetuksen mahdollistamana perustettiin vuonna 1888 Rauhanyhdistykset Helsinkiin, Turkuun ja Tornioon. Kiinteistö siirtyi myöhemmin kokonaan Helsingin Rauhanyhdistyksen omistukseen.

Helsingin Rauhanyhdistys toimi Fredrikinkadun kaksikerroksisessa rakennuksessa pitkälle yli puolivuosisataa, joskin talon seurahuoneet oli vuokrattu kansakoululle ensimmäisen maailmansodan vuosina. 1950-luvun alussa vanhoillislestadiolaisiin ja uusheränneisiin jakaantuneiden käyttäjien määrä oli lisääntynyt niin, että seurahuoneen käyttöä jouduttiin vuorottelemaan. Vuonna 1950 yhdistys alkoi suunnitella Fredrikinkadun seurakuntasalin suurentamista. Töihin päästiin Suomen Yhdyspankin antaman lainan turvin, ja vanha seurahuone purettiin vuonna 1957. Louhintatöiden jälkeen SYP kuitenkin lopetti hankkeen rahoittamisen. Sen seurauksena Rauhanyhdistys ry. möi omistamansa tontin Karjanlahti Oy -nimiselle rakennusliikkeelle, joka rakensi paikalle uuden kiinteistöosakeyhtiömuotoisen toimistotalon. Vastaavasti Rauhanyhdistys ry. sekä uusheränneiden perustama Lestadiolainen Lähetysyhdistys ry. ostivat uudisrakennuksesta kaksi kellarikerroksiin sijoitettua seurahuonetta sekä talonmiesten asuntoihin oikeuttaneet osakkeet. Toimisto- ja liikerakennus valmistui vuonna 1958 ja

sen pihasiipi vuotta myöhemmin. Myöhemmin Helsingin Rauhanyhdistys ry. osti vielä 120 m² liiketilaa rakennuksen ensimmäisestä kerroksesta.

Fredrikinkatu 61:ssä oli rakennuksen valmistuttua noin 343 m² myymälätilaa, 4190 m² toimistotiloja, 912 m² suuruiset seurakuntasalitilat, teknisen henkilökunnan asuinhuoneistot sekä 226 m² suuruinen väestönsuoja. Lisäksi rakennuksessa oli runsaasti varastotilaa. Helsingin Rauhanyhdistyksen jäsenmäärä jatkoi kasvuaan Fredrikinkadun seurakuntakodin valmistumisen jälkeen. Vuoteen 1978 mennessä jäsenmäärä oli taas kaksinkertaistunut rakennuksen valmistumisajasta. Rauhanyhdistyksen ja Lestadiolaisen lähetysyhdistyksen neuvottelut Fredrikinkadun tilojen laajentamisesta eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta. 1980-luvun alussa Rauhanyhdistys sai luvan uuden seurakuntakodin rakentamiselle Oulunkylään. Se valmistui vuonna 1984, jolloin yhdistyksen säännöllinen toiminta siirtyi pois Fredrikinkadulta.

Fredrikinkatu 61 on ollut valmistumisestaan lähtien lukuisten eri yritysten ja yhdistysten käytössä. Rakennuksessa on ollut myös mm. Saksan Liittotasavallan suurlähetystö ja työterveysasema. Toinen seurakuntasali on säilyttänyt käyttötarkoituksensa ja on yhä Pääkaupunkiseudun Lestadiolainen Uusherätys -nimisen yhdistyksen käytössä. Helsingin Rauhanyhdistys ry:n entisessä seurakuntasalissa ja siihen liittyvässä liiketilassa toimii askarteluliike.

→ ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

→→ JULKISIVU SISÄPIHALLE. RVVA.

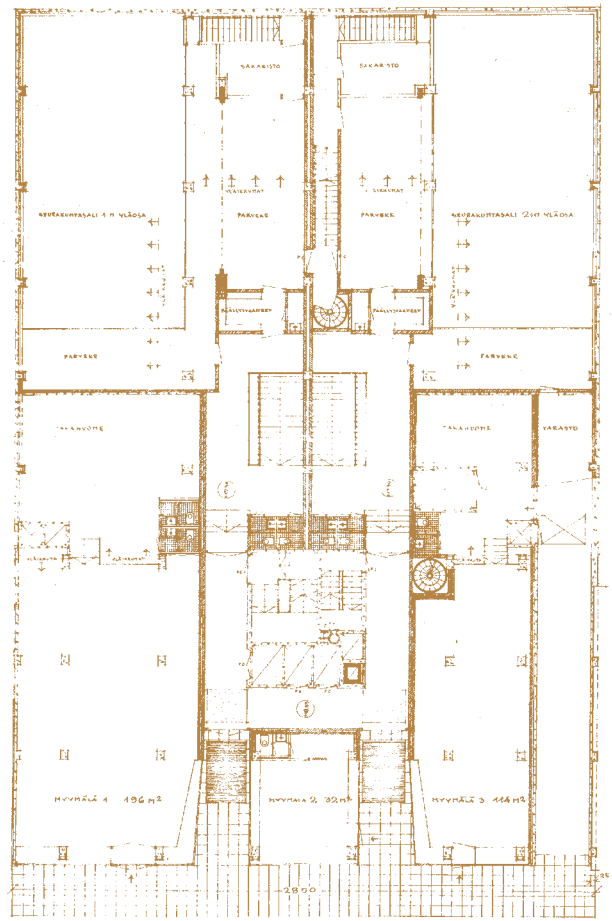

KUVAUS

Fredrikinkatu 61 on kiinteistöosakeyhtiömuotoinen toimisto- ja liikerakennus, jossa toimisto- ja myymälähuoneistot ovat pääosin osakkeenomistajien käytössä. T-muotoisen rakennuksen katusiivessä on kahdeksan kerrosta ja ullakkokerros, kun taas porrastetusti ylöspäin kapeneva pihasiipi on matalampi seitsemänkerroksinen. Rakennuksessa on lisäksi kaksi maanalaista kellarikerrosta, joista ylemmällä tasolla tontin takaosassa sijaitsee kaksi seurakuntasaleiksi rakennettua korkeampaa tilaa. Kantavana rakenteena rakennuksessa on betoninen pilarirakenne.

Julkisivu on toteutettu verhorakenteena (*curtain wall*), ja sitä jäsentävät yhtenäiset nauhaikkunarivit. Katujulkisivu on verhottu P. E. Paloheimo Osakeyhtiön valmistamilla tummilla julkisivutiilillä. Ikkunakarmien suojukset on tehty muotokuparilevyistä. Alin kerros

on näyteikkunaseinää, ja sen halkaisee kaksi rakennuksen takaosaan työntyvää porttikäytävää. Porttikäytävien lattia on graniittia, ja rakennuksen sokkeli ja näyteikkunoiden kehykset ovat pronssilevypeitteiset. Katukerroksen liiketiloissa on jäljellä alkuperäisiä ulko-ovia puisine vetimineen. Ullakkokerros on sisennetty, ja se kätkeytyy kuparisen vesikaton alle. Pihan puolen rapattu ja harmaanruskeaksi maalattu julkisivu ja ikkunat on uusittu 2000-luvulla.

Rakennuksessa on eri aikoina saneerattuja toimisto- ja myymälähuoneistoja sekä kolme huoltohenkilökunnan asuntoa. Myös toimistokerrosten yhteiset käytävät on saneerattu. Toinen seurakuntasali parvekkeineen on muutettu liiketilaksi. Toinen seurakuntasali on yhä alkuperäiskäytössään, mutta sen pinnat on uusittu 2000-luvulla. Katukerroksen hissiaula mustine seinäkaakeleineen ja viilutettuine hissinovineen on alkuperäisasussaan.

KESKEISET MUUTOKSET

Fredrikinkatu 61:n kiinteistöä koskeneista muutostöistä on jätetty valmistumisen jälkeen verrattain vähän rakennuslupahakemuksia. Muutoksia on kuitenkin tehty aika ajoin ja sisätiloja on saneerattu aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi 1980-luvun alkupuoliskolla ensimmäisessä kerroksessa ollut toimistohuoneisto muutettiin työterveysasemaksi. Samoihin aikoihin toinen seurakuntasalihuoneisto muutettiin myynti-näyttelytilaksi. 1990-luvun alussa Fredrikinkadun puolella ylimpien kerrosten ikkunat vaihdettiin alumiiniikkunoiksi, joissa pintakäsittelynä on alkuperäistä värisävyä vastaava polttomaalaus. Vuoden 2014 alussa valmistuivat pihajulkisivua koskeneet muutostyöt, joissa julkisivuihin tehtiin lisälämmöneristys ja uusi kaksikerrosrappaus. Pihan puolella olevat tuuletusparvekkeet uusittiin alkuperäisenkaltaisiksi, mutta nykyisiä määräyksiä noudattaviksi. Toimistokerrosten ikkunat vaihdettiin puualumiini-ikkunoiksi. Ikkunoiden pellitykset uusittiin luonnonväriin eloksoiduilla alumiinipelleillä. Porrashuoneiden ikkunat ja parvekkeiden ovet uusittiin alkuperäisen mallin mukaisiksi puuikkunoina ja -ovina, ja sokkeliin liittyvät rautalankalasiset puuikkunat kunnostettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajatahoihinsa liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se on tyypillinen ja edustava 1950-luvun lopun betonipilarirunkoinen toimistorakennus, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Katujulkisivu ja alimman kerroksen hissiaula ovat säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennus on kaupunkikuvallisesti näkyvällä paikalla Kampintorin kupeessa.

Rakennuksen katujulkisivun säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

KAISANIEMENKADULTA FABIANINKADULLE ULOTTUVA SUURI TOIMISTORAKENNUS VALMISTUI VUONNA 1985. VAIKKA JULKISIVU ILMENTÄÄKIN OMAN AIKANSA ARKKITEHTUURIA, SOPEUTUU RAKENNUS HYVIN KAISANIEMENKADUN PUNATIILIVALTAISEEN KAUPUNKIKUVAAN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU KAISANIEMENKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: KAISANIEMENKATU 9-11 – FABIANINKATU 34–36
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1985
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0037-0014
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 361
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO JAUHIAINEN & NUUTTILA
RAKENNUTTAJA: TEOLLISTAMISRAHASTO OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: POHJOISMAIDEN INVESTOINTIPANKKI – NORDISKA INVESTERINGSBANKEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1996

KAISANIEMENKATU 9-11

Kaisaniemenkatu 9-11:n rakennutti valtion omistama, vuonna 1954 perustettu Teollistamisrahasto Oy, joka oli Suomen ensimmäinen erityisrahoituslaitos. Osakeyhtiön tarkoituksena oli rahoittaa pienen ja keskisuuren teollisuuden investointeja. Yhtiö oli toiminut vuodesta 1959 vuoteen 1963 Aikatalosta vuokratuissa tiloissa, sen jälkeen isommissa tiloissa Lönnrotinkatu 13:ssa. 1970-luvun kuluessa yhtiön henkilökunta yli kaksinkertaistui mm. siksi, koska Teollistamisrahasto Oy fuusioitui Matkailun kehittämisrahaston kanssa. Yhtiölle päätettiin rakentaa oma toimitalo Kaisaniemenkadulta Fabianinkadulle ulottuvalle tontille.

Uudisrakennuksen tieltä purettiin Kaisaniemenkadun puolelta Arvo O. Aallon piirtämä, vain pari vuosikymmentä aikaisemmin vuonna 1955 valmistunut rakennus, jossa oli ollut mm. Pukevan tavaratalon osastoja. Fabianinkadun puolelta purettiin puolestaan Eino Tuompon piirtämä, vuonna 1970 valmistunut paikoitustalo. Uudisrakennuksen suunnitelmat tilattiin Arkkitehtitoimisto Jauhiainen & Nuuttilalta. Rakennuslupaa haettiin vuonna 1983, ja rakennus valmistui kaksi vuotta myöhemmin.

Uudisrakennus oli suuri, sillä se peitti alleen kaksi tonttia sekä Kaisaniemenkadun että Fabianinkadun puolelta. Aikaansa ilmentävä julkisivu kuitenkin sopeutui Kaisaniemenkadun punatiilivaltaiseen katukuvaan. Rakennus kätki sisäänsä runsaasti sekä liike- että toimistotilaa. Seitsemännessä kerroksessa oli teknisten tilojen lisäksi huoltohenkilökunnan asuinhuoneisto ja ullakkokerroksessa saunaosasto uima-altaineen.

Teollisuusrahasto Oy:n toimintaympäristö muuttui 1990-luvun laman myötä. Vuonna 1996 Teollisuusrahasto Oy sulautettiin osaksi Halndelsbanken Finans Abp:tä, ja sen toiminta loppui. Rakennuksen omistajaksi tuli Pohjoismaiden Investointipankki, jonka lisäksi rakennuksessa on toiminut 2000-luvulla mm. ja Pohjoismaiden Suomen instituutti.

→
JULKISIVUT KAISANIEMENKADULLE JA FABIANINKADULLE OVAT YHDENMUKAISET. RVVA.

→→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

→→→
LEIKKAUS POHJOISEEN. KAISANIEMENKADUN JA FABIANINKADUN VÄLISTEN SIIPIEN VÄLIIN JÄÄ KOLMANNEN KERROKSEN TASOLLA SISÄPIHA. RVVA.

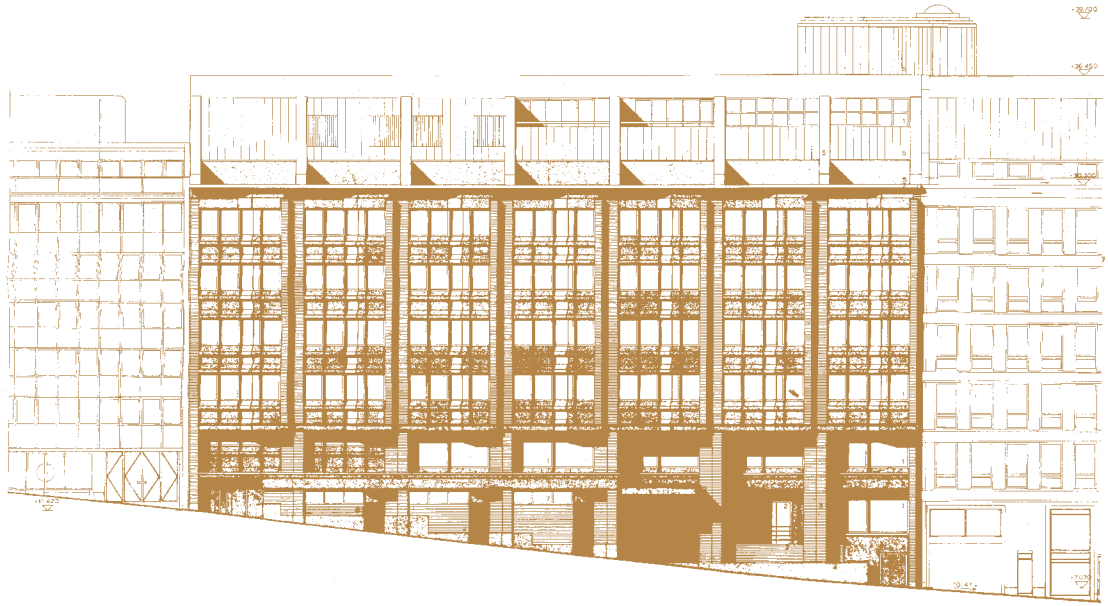

KUVAUS

Kaisaniemenkadulta Fabianinkadulle ulottuvassa, korttelin läpäisevässä rakennuksessa on seitsemän kerrosta, ullakko ja kolme kellarikerrosta. Kokonaisuus muodostuu Kaisaniemenkadun ja Fabianinkadun suuntaisista siivistä siten, että korttelin keskelle muodostuu kolmannen kerroksen tasolta sisäpiha. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne.

Katujulkisivuratkaisut ovat Kaisaniemenkadun ja Fabianinkadun puolilla samankaltaiset. Ruudukkokuvioituja julkisivuja jaksottavat neljän ikkunan välein toistuvat tummanpunaisilla julkisivutiilillä verhotut pilasterit, ja näiden väleissä julkisivu aaltoilee eri tasoissa. Ikkunoiden väliin jäävät umpiosat on verhottu messinkipellillä. Kaisaniemenkadun puolella kaksi alinta kerrosta on näyteikkunaa. Pääsisäänkäynti on sisennetty, ja sen päällä on sisäänkäyntikatos. Fabianinkadun puolella alimmassa kerroksessa on tummennetut ikkunat sekä tummanpunainen julkisivutiiliverhous. Myös Fabianinkadun sisäänkäynti on sisennetty, ja sen päällä on näyttävä sisäänkäyntikatos. Sokkeli on harmaata graniittia. Pihan puolella julkisivussa on valkoiset sileävaletut betonielementit, ja ikkunat toistuvat neljän ryhmissä. Vesikatto on tummanruskeaa pvf-pinnoitettua teräspeltiä.

Pääporrashuone hissiryhmineen ja kierreportaineen sijaitsee tontin keskiosassa katusiipien yhtymäkohdassa. Kaksi alinta kerrosta sisältävät myymälä- ja näyttelytiloja. Kolmannessa kerroksessa on toimistotilaa sekä avara sisäpihalle avautuva ruokalatila.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa tehtiin sen valmistumisen jälkeen vain vähäisiä muutoksia, sillä rakennuslupahakemuksia ei juuri jätetty. 1990-luvulla lopulla toisen kerroksen myymälätila muutettiin toimisto- ja neuvottelutilaksi, ja Fabianinkadun puolella ensimmäisen kerroksen osin

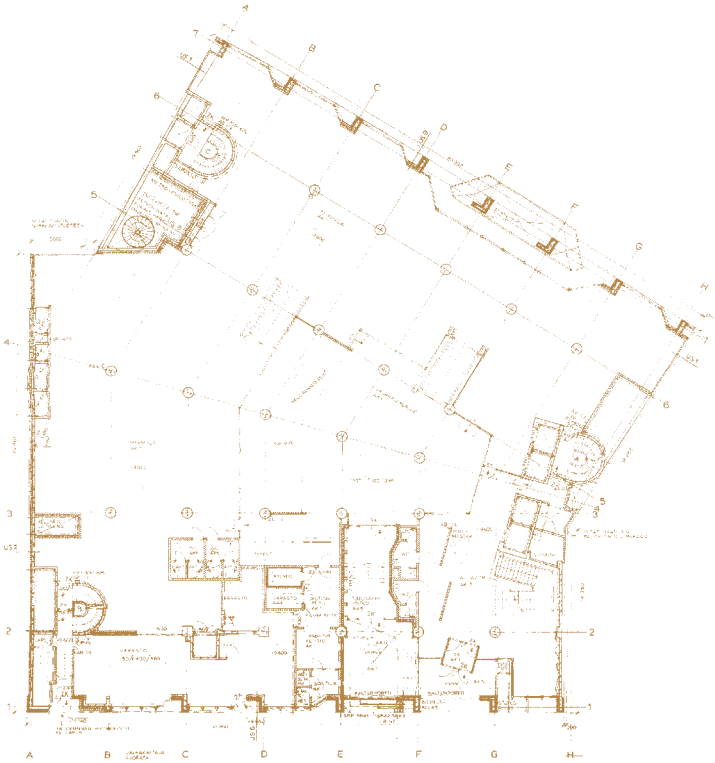

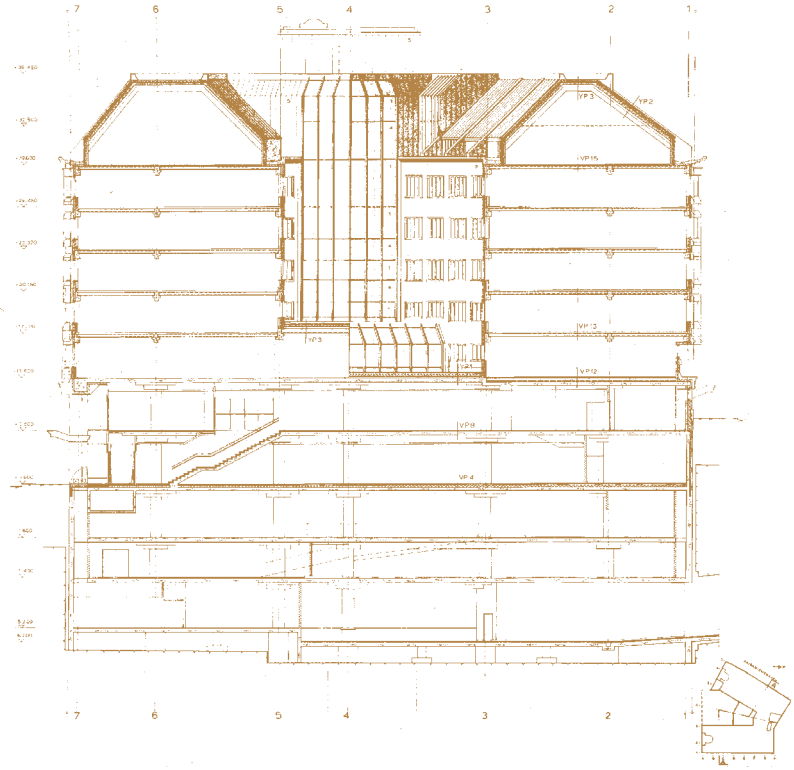

maanalaisia sosiaalitiloja muutettiin neuvottelutiloiksi. Lisäksi Kaisaniemenkadun puolelle tehtiin metroasemalle johtava käyntiporras. 2000-luvun alussa ensimmäinen kerros jaettiin pienemmiksi tiloiksi kevyin väliseinin siten, että kerroksen keskelle jäi Kaisaniemenkadulta Fabianinkadulle johtava yleinen jalankulkuväylä. Kerrokseen tuli mm. kirjasto ja lehtienlukusali. Vuosikymmenen lopussa ullakkokerroksessa ollut uima-allas purettiin, ja sen tilalle tehtiin saunaosaston oheistiloja ja neuvotteluhuoneita.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Valtion omistaman liikelaitoksen rakennuttamalla rakennuksella on yhteiskuntahistoriallisia arvoja. Sillä on oma asemansa myös suomalaisessa arkkitehtuurihistoriassa. Rakennuksen suunnittelu ja materiaalit ovat kestäviä ja aikaansa ilmentäviä. Rakennus on pitkälti alkuperäisasussaan.

Katujulkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↗
JULKISIVU KAISANIEMENKADULLE. RVVA.

←
NMKY:N HOTELLI- JA LIIKERAKENNUKSEN SUUNNITTELU ALKOI 1930-LUVULLA, MUTTA TALO VALMISTUI VASTA VUONNA 1957. RAKENNUKSEN JULKISIVU ON SÄILYNYT SUURELTA OSIN ALKUPERÄISENÄ, LUKUUN OTTAMATTA TUOREINTA SEINÄMAALAUSTA VUODELTA 2010. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: KAISANIEMENKATU 10 – VUORIKATU 19 – PUUTARHAKATU 4
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1957
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0041-0009
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 378
SUUNNITTELIJA: AARNE HYTÖNEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN NUORTEN MIESTEN KRISTILLINEN YHDISTYS (HNMKY)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY KAISANIEMENKATU 10
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1940

KAISANIEMENKATU 10,
HOTEL ARTHUR

Kristillistä nuorisotyötä harjoittava Helsingin Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys (HNMKY) rakennutti maan ensimmäisen nuorisotalon Vuorikatu 17:ään 1900-luvun alussa. Vuonna 1907 valmistuneessa rakennuksessa toimi myös HNMKY:n omistama majoitusliike Hotelli Hospiz. Vuorikadun rakennuksen lisäksi HNMKY omisti sen vieressä olevan Vuorikadun ja Puutarhakadun kulmatontin sekä sillä sijaitsevan matalan puutalon. Puutalon tilalle suunniteltiin 1930-luvulla uusi ja tehokkaampi kivitalo, jonka piirustukset arkkitehdit Martti Talvioja ja Kaj Englund laativat. Suunnitelmien toteutuminen kuitenkin siirtyi, sillä tilanne muuttui kesäkuussa 1937, kun HNMKY osti Helsingin kaupungin järjestämässä huutokaupassa myös Puutarhakadun ja Kaisaniemenkadun 545 m² suuruisen kulmatontin mataline kivitaloineen. HNMKY:n tonteille laadittiin uusi asemakaava, joka sai lainvoiman vuonna 1940.

HNMKY tilasi uudet, Vuorikadulta Kaisaniemenkadulle asti ulottuvan rakennuksen suunnitelmat professori Yrjö Lindegreniltä. Ne olivat vuoden 1939 alussa niin pitkällä, että rakennushankkeen olisi saattanut aloittaa. Taloudellisista syistä rakentamiseen ei kuitenkaan vielä ryhdytty. Hanketta siirsi edelleen sotien aika, jolloin HNMKY:n toiminta oli hiljaisempaa, sekä yhdistyksen toisen maailmansodan jälkeen heikentynyt taloudellinen tilanne. Lamakauden huippu toteutui vuonna 1945, jolloin yhdistyksen muuttotaseen alijäämä oli yli 1,5 miljoonaa markkaa. Myös sodanjälkeinen poliittinen tilanne nakersi yhdistyksen toimintaa. Vuonna 1946 NMKY:n Maailmanliitto myönsi HNMKY:lle 250 000 markan avustuksen, jonka turvin yhdistys sinnitteli lamakauden yli.

1950-luvulle tultaessa HNMKY alkoi jälleen suunnitella omistamiensa tonttien rakentamista. Vanhojen puutalojen ja kivirakennuksen purkutyöt ajoittuivat elo-syyskuulle 1955, ja keväällä 1956 pääurakoitsijana toiminut Rakennusliike Otto Wuorio aloitti uuden, Aarne Hytösen ja R-V. Luukkosen toimiston suunnitteleman noin 35 000 m² suuruisen talon rakennustyöt. Pääpiirustukset

→
JULKISIVU PUUTARHAKADULLE. RVVA.

→→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

→
→
6.-7. KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. HOTELLIHUONEET SIJAITSIVAT YLIMMISSÄ KERROKSISSA, ALEMMISSA KERROKSISSA OLI MYYMÄLÄ- JA TOIMISTOTILOJA. RVVA.

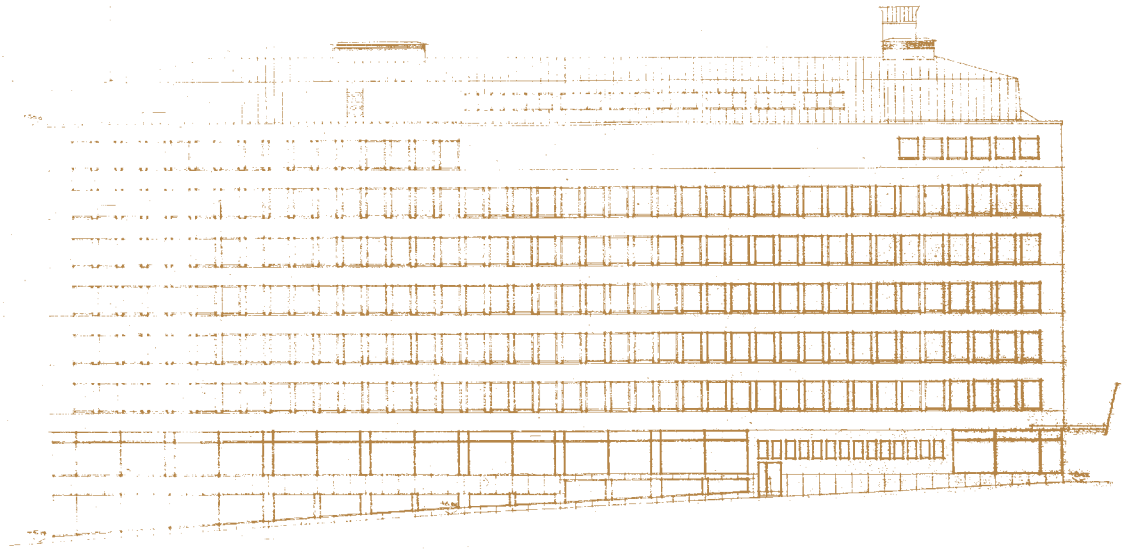

oli allekirjoittanut Aarne Hytönen. Harjannostajaisia vietettiin joulukuussa 1956 ja talon vihkiäisjuhlia viimein joulukuussa 1957. Kaisaniemenkatu 10:n valmistumisjuhla sijoittui samaan aikaan vanhan talon 50-vuotisjuhlan kanssa.

Rakennusta varten perustetun Kiinteistö Oy Kaisaniemenkatu 10:n ensimmäisiä osakkaita olivat HNMKY:n lisäksi Kirkon Keskusrahasto ja Kirkon Perhe-eläkekassa, Metsäliitto, Kansallis-Osake-Pankki, Suomen Rautatieläisten Liitto ry., Siipipyörä Oy ja Tukkuliike Kello-Tuomi Oy. Myymälä-kerroksessa oli KOP:n konttori, kangaskauppa, turkiskauppa sekä kahdeksan sisämyymälää Puutarhakadun puolella. Toisessa kerroksessa oli mm. NMKY:n kahdensadan asiakaspaikan ravintola nykyaikaisine, koneellistettuine keittiöineen. Viidennessä ja kuudennessa kerroksessa oli mm. HNMKY:n omistaman Hotelli Hospizin majoitustiloja. Ylimmässä kerroksessa Vuorikadun puolella oli lisäksi yhdistystoimintaa palveleva voimistelusali.

Rakennus on ollut vuosikymmenten aikana eri vuokralaisten käytössä. Vuonna 1993 majoitusliikkeen nimi muutettiin Hotel Arthuriksi NMKY:n perustajajäseniin kuuluneen professori Arthur Hjeltin mukaan. Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskus on toiminut Kaisaniemenkadun liiketilassa vuodesta 2002 lähtien.

KUVAUS

Kaisaniemenkatu 10 on kahdeksankerroksinen rakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta ja IV-konehuonekerros. Rinnetontilla sijaitsevan, kahdesta siivestä muodostuvan rakennuksen ensimmäinen kerros työntyy osin maan alle siten, että Vuorikadun puolella maanpäällisiä kerroksia on seitsemän. Rakennuksen ensimmäinen ja toinen kerros ovat myymälä-, kahvila- ja näyttelytiloina. Niitä ylemmissä kerroksissa on toimistotiloja sekä hotelli. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkkirakenne ja kantavia seiniä.

Ruskeaa, terrastirapattua julkisivua hallitsevat Kaisaniemenkadun ja Puutarhakadun sivuilla nauhaikkunat. Rakennuksen kulma on Kaisaniemenkadun ja Puutarhakadun risteyksessä viistetty siten, että julkisivuun jää Hakaniemestä katsottuna nykyään seinämaalauksena hyödynnetty ikkunaton pääty. Kahdessa

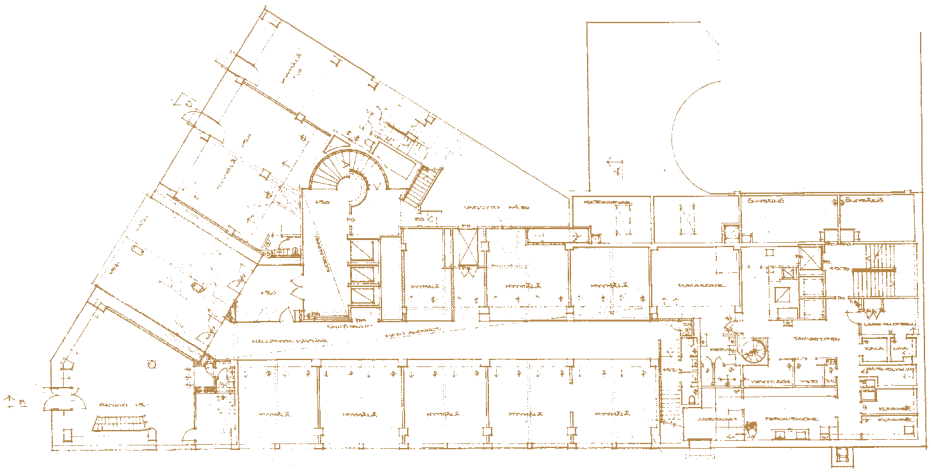

alimmassa kerroksessa on Kaisaniemenkadun ja Puutarhakadun puolella näyteikkunat. Alin kerros on verhottu mustalla hiotulla graniitilla. Vuorikadun puolella julkisivussa näkyvien käytäväikkunoiden välisissä pinnoissa on ruskea peltiverhous (alun perin rihlattu kupari tai alumiini). Rakennuksen vesikatto on kuparia.

Rakennuksen sisätilat on saneerattu 2000-luvulla. Kaisaniemenkadun puoleisessa siivessä on pääasiassa konttoritilaa. Hotelli Arthurin tilat sijaitsevat Puutarhakadun siivessä, ja hotellin sisäänkäynti on Vuorikadun puolella. Kellarikerroksessa on varasto- ja teknisiä tiloja.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa tehtiin 1960-luvulla vähäisiä muutoksia. 1970-luvulla tehtiin sisäisiä muutoksia lähes kaikissa kerroksissa. 1980-luvulla pankin konttori muutti pois rakennuksesta, ja sen tilat muutettiin myymäläksi. 1990-luvun lopussa Kaisaniemenkadun puolella ensimmäisen kerroksen myymälätila ja toisen kerroksen toimistotila muutettiin kerhotilaksi. 2000-luvun alussa tehtiin näyteikkunoita ja sisäänkäyntikatoksia koskeneita muutoksia. Kaisaniemenkadun päätyyn maalattiin Fazerin liikemainos 2000-luvun puolivälissä. Rakennuksessa tehtiin peruskorjaus vuonna 2007, missä yhteydessä myös seitsemäs kerros muutettiin toimistokäytöstä hotellikäyttöön. Vuonna 2010 Kaisaniemenkadun puoleiseen ensimmäisen kerroksen kokoontumistilaan tehtiin kahvila ja rakennuksen päätyyn Fazerin painoksen paikalle maalattiin uusi taideteos. 2010-luvun kuluessa myös kolmannessa ja neljännessä kerroksessa on muutettu toimistotilaa hotelliksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on Helsingin NMKY:n toimintaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sen suunnittelu ja materiaalit ovat kestäviä ja aikaansa ilmentäviä. Julkisivut ovat pitkälti alkuperäisasussaan.

Rakennuksen katujulkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

CITY-CENTERIN LAAJAMITTAISET MUUTOSTYÖT VALMISTUIVAT VUONNA 2013. KAIKKI LIIKETILAT UUDISTETTIIN, SISÄPIHALLE VALMISTUI UUDISRAKENNUS, KOLMANNEN KERROKSEN PAIKOITUSTILA MUUTETTIIN LIIKETILAKSI JA BETONISET AJOLUISKAT KESKUSKADULTA PURETTIIN. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVU KAIVOKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: KAIVOKATU 6-8 – KESKUSKATU 6-8
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1967
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0096-0032
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 389 JA 390
SUUNNITTELIJA: VILJO REVELL & HEIKKI CASTRÉN
RAKENNUTTAJA: OY JULIUS TALLBERG AB, HELSINGIN OSAKEPANKKI (HOP) & VALTION RAUTATIET (VR)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2006 (SR-2)

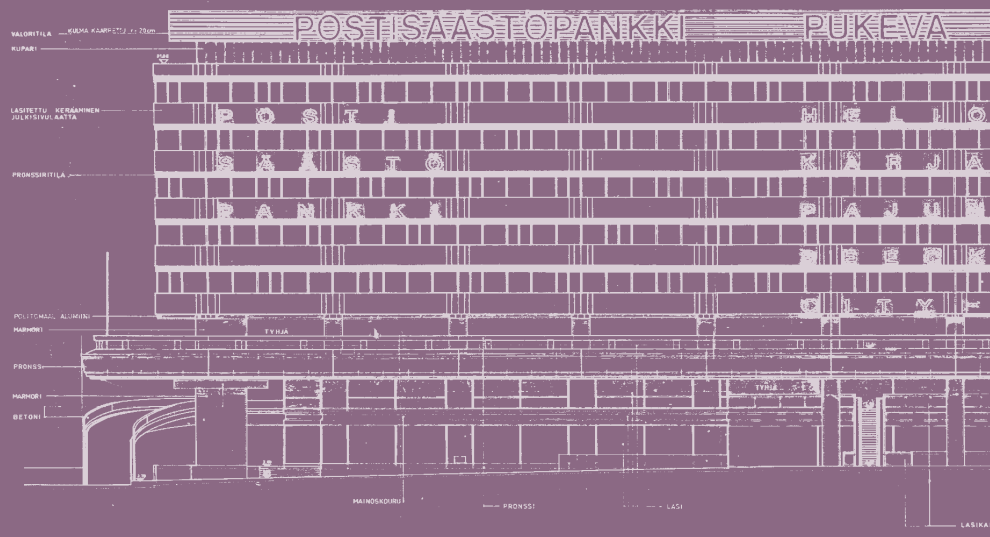

KAIVOKATU 6-8 – KESKUSKATU 6-8, CITY-CENTER

Keskuskatu 6, Kaivokatu 8 sekä Tallbergin liiketalon tontti (Aleksanterinkatu 21) olivat 1900-luvun alussa Julius Tallbergin omistuksessa. Tallbergin ajatuksena oli rakentaa kortteliin uudenaikainen liiketalo sekä Aleksanterinkadulta Kaivokadulle ulottuva kauppakäytävä. Hän kehitti suunnitelmaa yhdessä Eliel Saarisen kanssa. Korttelin ensimmäinen, kolmesta toisiinsa liitetystä sisäpihasta koostuva kauppakäytävä valmistui vuonna 1910. Siitä muodostui suosittu kulkureitti rautatieaseman ja 1930-luvulla valmistuneen Stockmannin tavaratalon välille. Viidenkymmenen vuoden kuluttua käytävää ympäröivien rakennusten todettiin kuitenkin olevan teknillisesti, toiminnallisesti ja kaupallisesti vanhentuneita.

City-Centerin yleissuunnittelu käynnistettiin vuonna 1958 tonttien omistajien Tallbergin, Helsingin Osakepankin (HOP) ja Valtion rautateiden (VR) toimesta. Tarkoituksena oli koko korttelin käsittävän, ulkoisesti yhtenäisen, mutta eri taloyhtiöistä muodostuvan kokonaisuuden rakentaminen. Suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Viljo Revellille, joka paraikaa työskenteli Torontossa kaupungintalosuunnitelmiensa parissa. Ensimmäiset, Torontosta käsin laaditut suunnitelmat valmistuivat vuonna 1960. Pääsuunnittelijoina toimivat Viljo Revell ja Heikki Castrén, mutta ensimmäisten luonnosten laatimiseen osallistuivat myös Bengt Lundsten ja Seppo Valjus. Hotelli Palacessa tammikuussa 1960 pidetyssä esittelytilaisuudessa nähtiin kaksi erilaista vaihtoehtoa korttelin uudelleenrakentamiseksi. Vaihtoehdossa B oli Keskuskadun ja Kaivokadun kulmatontille hahmoteltu hotellikäyttöön tarkoitettua tornitaloa. Tilaajat valitsivat jatkotyöstettäväksi vaihtoehdon A, sillä se vastasi paremmin tilaajien yhteisiä intressejä. Suunnitelmassa esitettiin koko korttelin puolikkaan uudelleenrakentamista Kaivotalon viereisestä tontista alkaen Kaivokadun, Keskuskadun ja Aleksanterinkadun vartta aina Vanhalle ylioppilastalolle saakka.

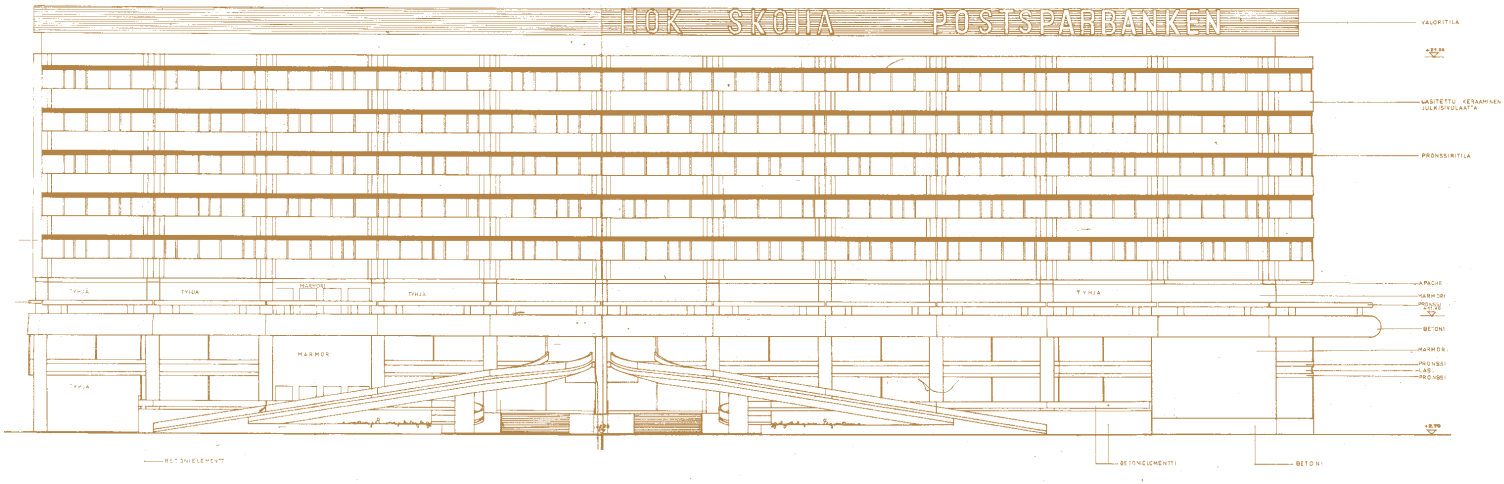

↑
JULKISIVU KESKUSKADULLE. RVVA.

↗
LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

Jatkotyöstetty suunnitelma hyväksyttiin kesäkuussa 1960, jonka jälkeen hanketta varten haettiin asemakaavan muutosta. Sitä tarvittiin mm. katualueelle työntyville paikoitustasolle ja ajorampeille, tonttirajojen muutoksille sekä Kaivokadun ja Keskuskadun kulmassa olleen viisteen poistamiselle. Myös viiden kellarikerroksen rakentamista varten tarvittiin erityislupa, sillä voimassa olleen rakennusjärjestyksen mukaan kellaritiloja sai rakentaa enintään kuuden metrin syvyyteen, kun taas City-Centerissä Kaivokadun puolelle jouduttiin rakentamaan 14 metrin syvyyteen ulottuva patolevy pohjavesitason säilyttämiseksi. Revell itse joutui olemaan suunnitteluaikana paljon poissa Suomesta, joten käytännön vastuun jatkosuunnittelutyöstä kantoi Castrén. Viljo Revell kuoli marraskuussa 1964, minkä jälkeen suunnittelutyötä jatkoi Arkkitehtitoimisto Heikki Castrén & Co. Rakennesuunnitelmat laati Insinööritoimisto Magnus Malmberg.

City-Center rakennettiin paikalle, jolla aiemmin sijaitsivat F. A. Sjöströmin ja Theodor Höijerin suunnittelema, vuonna 1878 valmistunut rautatiehenkilökunnan rakennus, sittemmin Suojeluskuntain kauppa Oy:n eli Skohan talo (Kaivokatu 6), Selim A. Lindqvistin suunnittelema, vuonna 1904 valmistunut yksikerroksinen basaarirakennus (Keskuskatu 8) sekä vuonna 1909 valmistunut, Eliel Saarisen suunnittelema Tallbergin liiketalo (Kaivokatu 8). City-korttelin ensimmäiseen rakennusvaiheeseen kuului Kaivokadun ja Keskuskadun puolella sijaitsevien Tallbergin tonttien ja ns. Skohan kulman uudelleenrakentaminen. Skohan talon purkaminen tapahtui

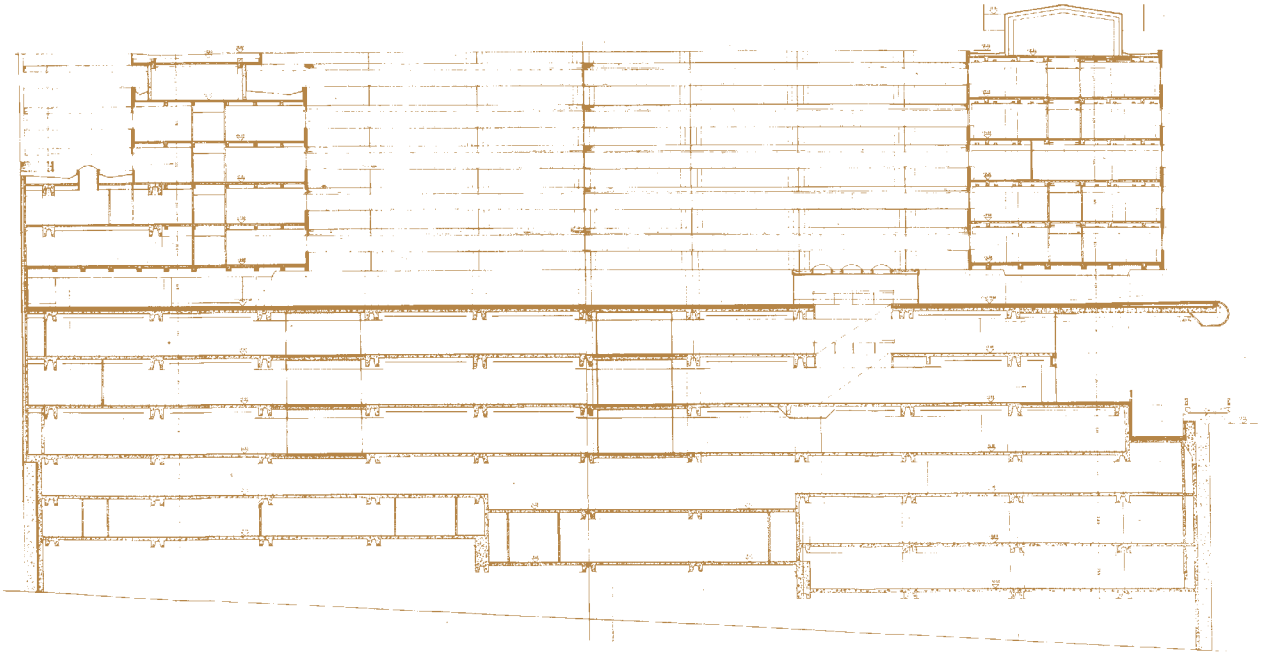

vuonna 1964, mistä muodostui pian kaupunkia paljon puhuttanut kulttuuriskandaali. Pohjarakennus- ja patoseinätöiden valmistuttua varsinaiset rakennustyöt alkoivat loppuvuodesta 1965. Urakkakilpailun perusteella rakentamistyöt annettiin Keskuskatu 6:n ja Kaivokatu 8:n osalta Otto Wuorio Oy:lle ja Kaivokatu 6:n osalta KK:n insinööriosastolle. Kaivokadun tunnelin urakoitsijaksi tuli Otto Wuorio Oy. Harjakorkeuden ensimmäisenä saavutti Kaivokatu 8. City-Center valmistui kolmen tontin laajuisena huhtikuussa 1967, ja Asematunneli valmistui myöhemmin samana vuonna. Tallbergin liiketalo Aleksanterinkatu 21:ssa sekä Hermeksen talo (Keskuskatu 4) jäivät vielä odottamaan myöhempää rakennusvaihetta, joka näin suunnitellussa muodossaan jäi kuitenkin toteuttamatta.

City-Centerin rakennuksessa näkyivät Revellin arkkitehtuurille ominaiset piirteet, kuten muotokielen horisontaalisuus, julkisivujen tasajako, yksityiskohtien niukat muodot ja rakenteellisuus. Esimerkiksi liikekerroksissa betonirungon sileävalettu pinta oli alkujaan jätetty lähes kauttaaltaan näkyviin. City-Centerin aikalaisia Revellin tuotannossa ovat mm. Vaasan Revellcenter (1962) ja Turun KOP:n kolmio (1964). Uuden toimisto- ja liiketalon tilaohjelma oli Revellille tyypillinen, mutta yleisesti ottaen poikkeava, sillä alimmissa kerroksissa sijaitsevien liiketilojen ja näiden päällä sijaitsevan itsenäisen toimistotalon väliin jäi avoin, paikoitustilaksi tarkoitettu kerros. Olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria olivat Keskuskadun puolelle sijoitetut, ylös pysäköintikerrokseen ja alas kellarin lastaustiloihin johtavat betoniset ajorampit. Ratkaisun ydinajatuksena oli eri tonttien pysäköinnin ja huoltoliikenteen järjestäminen rakennukseen keskitetysti, ja se mahdollisti kalliimpien katutason tilojen varaamisen täysin liikekäyttöön. Toisaalta paikoitustilojen sijoittaminen kellarikerrokseen olisi vaatinut oman ylimääräisen koneellisen ilmanvaihtojärjestelmänsä.

Paikoituskerrosta ympäröivä massiivinen puolipyöreä betonireuna, ns. “makkara”, sekä kerrokseen johtavat ajorampit antoivat rakennukselle sen leimallisen ulkoasun. Parkkitaso työntyi ulos muusta rakennusmassasta, sillä pysäköintijärjestelyn uloin ajoväylä sijaitsi osittain tonttirajojen ulkopuolella. Tason reunasta suunniteltiin aluksi suorakulmaista, mutta se muutettiin rakennuslupavaiheessa pehmeämuotoisemmaksi.

→

MAKKARATALON AJORAMPIT KESKUSKADULLA VUONNA 1970. EEVA RISTA/ HKM.

Helsingin Sanomissa julkaistun Karin pilapiirroksen innoittamana rakennusta alettiin pian kutsua “Makkarataloksi”. Kaupunkikuvaan oli asettunut uudenlainen, autojen ja autoilevien ihmisten ehdoilla rakennettu elementti, kun taas jalankulkijat oli ohjattu maan alle Rautatieasemalle johtavaan tunneliyhteyteen.

Korttelia saneerattiin kahteen otteeseen 1980-luvulla. Ensimmäisessä vaiheessa (1979–1983) uudistettiin korttelin vanhempia rakennuksia Aleksanterinkadun puolella ja City-käytävässä. Viimeistään Hermeksen kiinteistön ja City-Centerin väliin rakennetulla 3,5 metriä leveällä, rakennukset yhteen liittävällä ns. Prismalla (1982) sinetöitiin päätös siitä, ettei City-kortteli -hankkeen myöhempää vaihetta toteuteta Revellin ja Castrénin suunnittelemassa muodossa. Saneerauksen toisessa vaiheessa puututtiin City-Centerin tontin toiminnallisuuden parantamiseen. Vuosina 1985–1987 haettiin vielä rakennuslupaa Hermeksen tontin sisäpihan uudisrakentamiseksi, mutta suunnitelma jäi sellaisenaan toteuttamatta. Saneerauksissa suunnittelijoina toimivat Arkkitehtitoimisto Castrén- Jauhiainen-Nuuttila

P

(1972–1980), Heikki Castrénin kuoltua Arkkitehtitoimisto Jauhiainen-Nuuttila (1980–1988) ja myöhemmin Arkkitehtitoimisto CJN Oy.

City-Centerin rakentaminen oli yksi 1960-luvun ikonisista tapahtumista, sillä rakennusta on useaan otteeseen kutsuttu yhdeksi 1960-luvun kaupunkirakenteen modernisaation epäonniseksi esimerkiksi. Rakennusta kritisoitiin voimakkaasti esimerkiksi Vilhem Helanderin ja Mikael Sundmanin *Kenen Helsinki* -teoksessa, ja kaupunkilaiset ovat äänestäneet sen useaan otteeseen Helsingin rumimmaksi rakennukseksi. 2000-luvun alussa keskustelu kääntyi, kun asemakaavaa alettiin uudistaa City-Centerin muutossuunnitelmia varten. Rakennus nousi kulttuuriympäristön ammattilaisten keskuudessa keskeiseksi kaupunkikuvan kehittämiseen liittyneeksi keskusteluaiheeksi, jota puitiin niin mediassa kuin asiantuntijoiden kesken. Tontin uusi asemakaava astui voimaan vuonna 2006. Rakennus on määritelty siinä kaupunkikuvallisesti, arkkitehtonisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi ja suojelluksi. Uusi kaava myös yhdisti City-Centerin tontit yhdeksi tontiksi (nro 32). City-Centerin laajamittaiset muutostyöt, joiden yhteydessä mm. Keskuskadun puoleiset ajorampit poistettiin ja sen puoleisen julkisivun alaosa rakennettiin täysin uudelleen, valmistuivat vuonna 2013.

KUVAUS

City-Center eli ns. Makkaratalo on kolmen tontin alueella sijaitseva yhtenäinen rakennuskokonaisuus, joka koostuu neljästä osasta: laajoista maanalaisista tiloista, kahdesta maanpäällisestä liikekerroksesta, niiden päällä olevasta entisestä paikoitustasosta ja kokonaisuuden päällä itsenäisesti seisovasta, viisikerroksisesta konttoritalosta. Maanpäällisiä kerroksia on entinen paikoitustasanne mukaan lukien kahdeksan ja ullakkokerros. Kellarikerroksia on viisi, joista ylin sisältää liiketiloja. Ylimmästä kellarikerroksesta on yhteys sekä katutason liiketiloihin että Asematunneliin. Rakennuksessa on teräsbetonista valettu pilaripalkkirunko.

Alun perin pysäköintitasoksi tarkoitetun kerroksen voimakas vaakareuna jakaa julkisivun kahteen osaan. Toimistokerroksia hallitsevat linjakkaat, rakennuksen kulman yli ulottuvat nauhaikkunat. Toimistokerrosten julkisivu on verhottu oliivinvihreällä Höganäsin klinkkerillä. Ikkunoiden yläreunassa on pronssiritilää. Teknisiä tiloja sisältävän, kupariverhotun ullakkokerroksen seinät on vedetty 45 astetta sisäänpäin, ja kerrosta korostaa leveä valoritilä mainosteksteineen. Alemmissa kerroksissa on puolestaan näyteikkunajulkisivu. Keskuskadun puolella julkisivu oli alkujaan voimakkaasi sisään vedetty siten, että katukuvaa hallitsivat kolmanteen kerrokseen ja kellariin johtavat raskasrakenteiset, tontin sisäosaan taittuvat betoniset ajoluiskat. Luiskien ja

←

CITY-CENTER LAAJAMITTAISEN UUDISTAMISEN JÄLKEEN. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

←←

KESKUSKADUN PUOLELLA ON JÄTETTY NÄKYVIIN PAIKOITUSKERROKSEEN JOHTANUTTA RAMPPIA TUKENUT FRAGMENTTI. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

Keskuskadun puoleisen julkisivun väliin jäi jalankulkijoille varattu ulkokäytävä, arkadi, ulkohissiryhmineen ja avoportaineen. 2000-luvun muutoksissa Keskuskadun puoli muuttui, kun ajorampit poistettiin ja katulinjaan rakennettiin uusi näyteikkunajulkisivu.

Rakennuksen halkaisee kaksi kauppakäytävää, joiden lattiat olivat alun perin betonilaattaa ja alakatot apache-lautaa. Kauppakäytävien lattiamateriaali vaihdettiin jo 1980-luvulla luonnonkiveen. Rakennuksessa oli alkujaan myös kapea, Keskuskadulle johtava pieniä myymälätiloja sisältävä nk. Marmorikuja, joka 2000-luvun muutoksissa purettiin sisäpihalle rakennetun, liike- ja toimistotiloja sisältävän yhdeksänkerroksisen uudisrakennuksen tieltä. Muutostöiden yhteydessä myös kolmannen kerroksen paikoitustilat rakennettiin sisätilaksi. Sen keskelle jäävä uusi lasikatteinen ja kahdelta sivuseinältään lasinen keskeisaula tuo valoa niin toimistokerroksiin kuin maanpäällisiin ja maanalaisiin myymälätiloihin ja jalankulkukäytäviin.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa ja etenkin sen sisätiloissa on tehty useita muutoksia vuosikymmenten aikana. Laajamittaisia ja arkkitehtuuriin olennaisesti vaikuttaneita muutoksia on tehty etenkin 1980-luvulla toteutetuissa saneerauksissa sekä 2010-luvun vaihteen uudisrakennushankkeessa. Vuosina 1981–1983 tehdyssä saneerauksessa mm. rakennettiin City-Centerin ja Hermeksen talon väliin lasijulkisivuinen, prisman muotoinen kapea uudisrakennus (valm. 1982). 1990-luvun alussa rakennuksen halkaisevat jalankulkukäytävät erotettiin ulkotilasta uusin messinkikehyksisin lasiseinin ja -ovin. Vuonna 2003 haettiin rakennuslupaa määräaikaiselle (5 v.) liiketilojen ja jalankulkukäytävien sijainnin muuttamiselle, Asematunnelin tasolta katutasoon johtavien liukuportaiden purkamiselle sekä kantaviin rakenteisiin kohdistuville muutoksille. Pari vuotta myöhemmin rakennuksessa toteutettiin laajahko linjasaneeraus. Vuonna 2013 valmistuneen saneerauksen yhteydessä rakennuksen kaikki liiketilat uudistettiin. Kolmannen kerroksen paikoitusalue muutettiin lämpimäksi liiketilaksi ja rakennuksen sisäpihalle rakennettiin uusi yhdeksänkerroksinen toimisto- ja liikerakennus. Uudisrakennukseen tehtiin lasikatteinen ja kahdelta sivultaan lasinen keskeisaula, ns. valopiha, joka tuo valoa kaikkiin kerroksiin. Julkisivu muuttui kävelykaduksi muutetun Keskuskadun puolella oleellisesti, kun betoniset ajoluiskat purettiin ja kolmannen kerroksen uloketason alapuolinen julkisivu vedettiin katulinjaan.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on maamme liiketaloushistoriaan sekä rakennussuojelun historiaan liittyviä arvoja. Se on arkkitehtonisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas. Rakennuksen tyyli on yksilöllinen johtuen julkisivuja kiertävän tasanteen leveästä ja pyöreästä listasta, nk. makkarasta. Toimistokerrosten julkisivut ovat pitkälti alkuperäisasussaan.

Rakennuksen suojelu on ratkaisu asemakaavassa, jossa suojelluiksi on määritelty julkisivujen tyyli ja vesikaton perusmuoto.

↓

HELSINGIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTIEN RAKENNUTTAMA KAIVOTALO VALMISTUI VUONNA 1955. TOIMISTO- JA LIIKETALON RASTERIJULKISIVU ON SÄILYNYT, MUTTA ALKUPERÄISET KIPPI-IKKUNAT ON VAIHDETTU. JUHO NURMI/ HKM 2013.

→

JULKISIVU KAIVOKADULLE. ENSIMMÄISISSÄ SUUNNITELMISSA JULKISIVUN VERHOILU OLI ESITETTY TOTEUTETTAVAKSI ERIVÄRISIN ELOKSOIDUIN ALUMIINILEVYIN, MUTTA TOTEUTUS TEHTIIN ALUMIINILISTOITETTUNA, VALKOISEN JULKISIVULASIN JA IKKUNOIDEN MUODOSTAMANA RASTERIJULKISIVUNA. RVVA.

KATUOSOITE: KAIVOKATU 10
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1955
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0096-0009
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 394
SUUNNITTELIJA: PAULI SALOMAA
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA (HYY)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA (HYY)
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2002

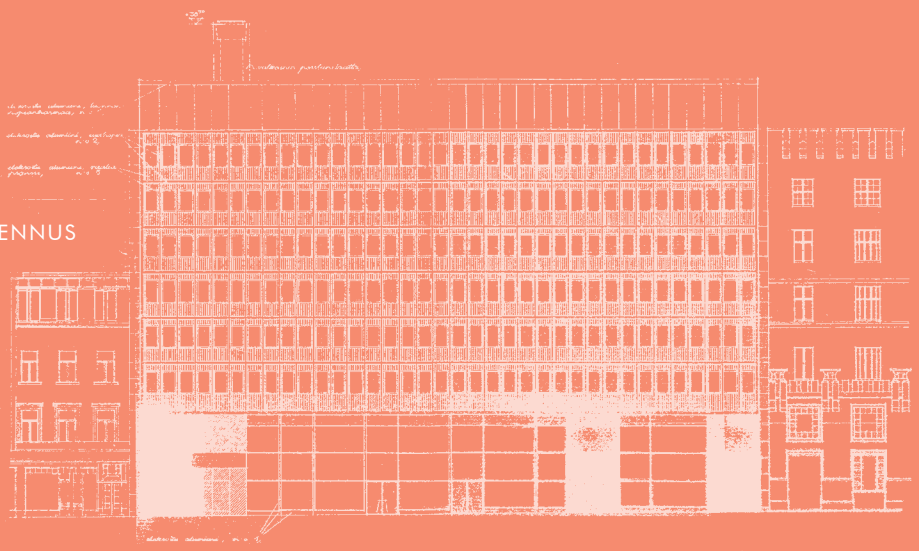

KAIVOKATU 10, KAIVOTALO

Kaivotalon rakentaminen oli Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan (HYY) merkittävin taloudellinen hanke 1950-luvulla. Ylioppilaskunta lunasti Kaivokatu 10:n tontin Rautatiehallitukselta vuonna 1929 viiden miljoonan markan kauppahinnalla. Tontti siirtyi HYY:n hallintaan vuonna 1938. Keskeisellä paikalla sijaitsevien rakennusten tuotto-odotukset olivat korkeat. Ylioppilaskunta omisti myös Mannerheimintie 3:ssa ja 5:ssä sijaitsevat Vanhan ja Uuden ylioppilastalon sekä korttelin sisäosassa sijainneen Helge Ranckenin suunnitteleman, vuonna 1889 valmistuneen ylioppilaskunnan kirjastotalon. Kaivotalon tontti muodostettiin HYY:n tontteja yhdistelemällä siten, että korttelin läpäisevä tontti mahdollisti myymälätilojen rakentamisen myös korttelin sisäosaan. Ylioppilaskunnan suunnitelmissa oli muodostaa paikalle ns. City-käytävän kaltainen, Mannerheimintieltä Kaivokadulle johtava kauppakuja.

Kesäkuussa 1938 käynnistettiin yleinen arkkitehtikilpailu korttelin kehittämisestä. Tarkoituksena oli löytää suunnitelma HYY:n omistamille tonteille rakennettavaksi liiketaloksi siten, että ainoastaan Uusi ylioppilastalo säilytetään. Kilpailussa jaetulle toiselle sijalle tulivat Jussi Paatela ja Hugo Harmia työryhmineen. Sodan sekä HYY:n Leppäsuolle rakennuttamien, arkkitehti Pauli Salomaan suunnittelemien ylioppilasasuntoloiden rakentamisen takia suunnitelmien toteuttamista jouduttiin kuitenkin siirtämään. Vuonna 1950 järjestettiin uusi arkkitehtikilpailu Kaivokatu 10:een rakennettavasta liiketalosta. Kutsukilpailun voitti arkkitehti Pauli Salomaa avustajinaan Eino Tuompo ja K. A. Pinomaa. Suunnittelutehtävä annettiin Salomaalle, joka toteutti sitä varten opintomatkan Pohjoismaiden pääkaupunkeihin. Matkan tarkoituksena oli tutustua uudenaikaisissa liikerakennuksissa käytettyihin ratkaisuihin niin yleisen arkkitehtuurisuunnittelun kuin rakennusteknisten ratkaisujen osalta.

Kaivotalo valmistui vuonna 1955. Pääurakoitsijana toimi Rakennustoimisto Juho L. Aalto. Toteutuneessa suunnitelmassa Vanha ylioppilastalo

säilyi korttelin toisella puolella, mutta mm. vanha kirjastorakennus purettiin. Vanhan ylioppilastalon viereltä lähti Kaivokadulle johtava kauppakuja. Kaivokatu 6:ssa ja 8:ssa sijaitsevia Tallbergin liiketaloa ja Skohan taloa mittakaavaltaan huomattavasti suurempi Kaivotalo muutti Rautatieaseman edustan katukuvaa oleellisesti. Se erottui ympäristöstään myös uudenaikaisen ja valoisan ilmeensä ansiosta. Kaivokadun puolella funktionalismin suosimat yhtenäiset nauhaikkunapinnat olivat saaneet väistyä standardisoidun ruudukkomaisen lasijulkisivun tieltä. Uudesta aikakaudesta kertoivat myös julkisivuun kiinnitetyt yhtenäiset valomainokset ja nauhana liikkuvat, sähköiset uutistekstit. Kaivokadun puolelle sijoitetut ulkoliukuportaat olivat ennennäkemättömät Helsingissä. Keskeinen sijainti ja rakennuksessa nähdyt uutuudet houkuttivat Kaivotaloon merkittäviä vuokralaisia, esimerkiksi Valmetin sekä Yhdysvaltain Tiedotustoimiston. Kaivokadun varren liiketiloissa toimivat vierekkäin rakennushankkeen suurimpiin rahoittajiin kuuluneet Postisäästöpankki ja Kansallis-Osake-Pankki.

Korttelin sisäosaan suunnitellun myymälälamellin rakentaminen viivästyi taloudellisista syistä muutamalla vuodella, sillä kaikkia tiloja ei heti saatu vuokrattua. Vuonna 1958 valmistuivat tontin sisäosassa olevan sisäpihan portaat, ja alun perinkin tilapäiseksi tarkoitettu, 1970-luvun lopulla purettu pihasiipi valmistui vuonna 1959. Varastoja ja teknisiä tiloja käsittäneiden kellarikerrosten keskellä oli ajopihat, joihin ajettiin Kaivokadulta rullaportin takana ollutta ajoluiskaa pitkin. Yläkellarissa oli lisäksi suurehko näyttelyhalli. Ensimmäisissä suunnitelmissa Kaivotalon julkisivuverhousta suunniteltiin toteutettavaksi erivärisillä eloksoiduilla alumiinilevyillä (luonnonhopeanharmaa, uushopea, vaalea pronssi). Lopullisessa ratkaisussa oli kuitenkin alumiinilistoitetusta valkoisesta julkisivulasista toteutettu rasterijulkisivu. Seuraavalla vuosikymmenellä Kaivokadun rakennusrivistö kasvoi yhtenäiseen kattokorkeuteen City-Centerin valmistuttua.

Metron suunnittelu käynnisti myös Kaivopihan alueen uudistamishankkeen, jota alettiin valmistella jo vuonna 1973. Metroverkon keskeisin asema oli tarkoitus rakentaa Rautatieaseman tuntumaan, joten HYY päätti hyödyntää käyttämätöntä rakennusoikeuttaan ja sijoittaa Kaivotalon kohdalle metroaseman sisäänkäynnin. Kaivotalon matalia osia korotettiin, ja korttelin keskeltä purettiin Kaivotalon pihasiipi. Tilalle rakennettiin kaksi uutta liikerakennusta, nk. Citytalo ja Hansatalo, joista Citytalon läpi oli katutasossa poikittainen kulkuyhteys suoraan City-käytävään. Korttelin keskelle muodostettiin uusi aukio suihkulähteineen – Kaivopiha. Hankkeen arkkitehtina toimi Kosti Kuronen.

1980-luvun uudistukset lisäsivät HYY:n kiinteistöjen tuottavuusastetta merkittävästi. Metron rakentamisesta lähtien Kaivotalo yhdessä korttelin muiden rakennusten kanssa on muodostanut HYY:n talouden tärkeimmän tulonlähteen. Kaivotalo on vuokrattu kokonaisuudessaan eri yritysten käyttöön. Toimistotiloja vuokraavat nykyään mm. Patria Oyj ja Deutsche Bank AG.

KUVAUS

Kaivotalossa on kahdeksankerrosta, kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Kahdessa alimmassa kerroksessa on liiketiloja, ja kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu, moduulimitoitettu pilarirunko laattavälipohjineen. Tontin keskelle jäi alun perin massiivisten pilaripalkkirakenteiden kehystämä, kaksikerroksinen avoin sisäpiha näyttävine portaineen. Lisäksi korttelin sisäosaan työntyi matalampi pihasiipi, joka purettiin 1980-luvulla valmistuneiden korttelin muutostöiden yhteydessä. Samalla sisäpiha rakennettiin umpeen siten, että vanhat pilari- ja palkkirakenteet jäivät kannattamaan uutta, lasiteräsrakenteista Kaivokäytävän valokattoa.

Kaivotalossa on rasterikuvioitu, verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettu julkisivu. Kaivokadun puolella kaksi alinta kerrosta on yhtenäistä näyteikkunapintaa. Ylemmissä kerroksissa julkisivu muodostuu vaipparakenteena toimiviin siporex-elementteihin alumiini- ja teräskehyksin kiinnitetyistä ikkunanauhoista ja näiden väliin jäävistä, valkoisesta läpivärjätystä julkisivulasista toteutetuista

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

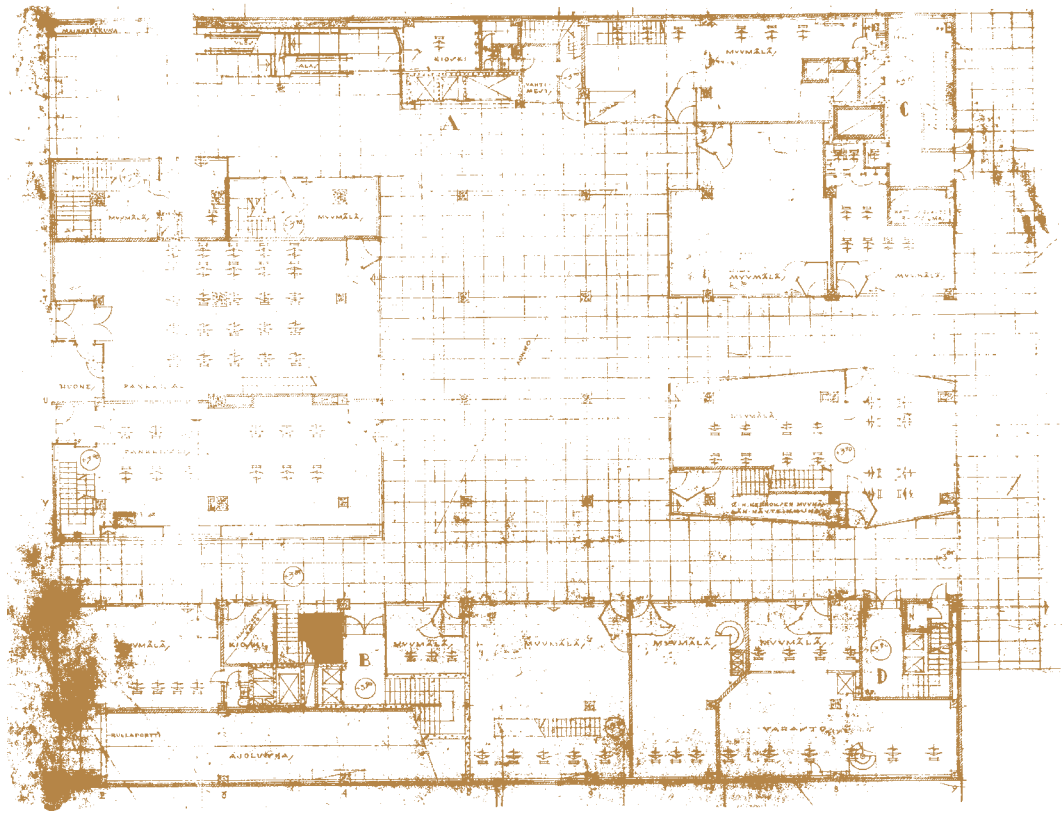

nauhoista. Kaivokadun puolella julkisivuun on kiinnitetty lisäksi rakennukselle verkkomaisen ilmeen antavia alumiinisia pysty- ja vaakaprofiileja. Ylimpänä näkyy ullakkokerrosta korostava ritilärakenne mainosteksteineen. Sisäpihan puolella julkisivu on riisutumpi ja porrastettu, ja siellä ullakkokerrosta kiertää kattoterassi. Alkuperäiset kippi-ikkunat on vaihdettu myöhemmin sisään-sisään aukeaviin puualumiini-ikkunoihin.

Toimistotilat on saneerattu eri aikoina, joskin jäljellä on myös joitakin alkuperäisiä väliseiniä ja -ovia. Toimistokäytävien väliseinät olivat alkujaan kiviainetta, kevyet väliseinät lastulevyä tai kimpeä sekä rihlattua lasia.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty lukuisia muutoksia sen historian aikana. Esimerkiksi 1970-luvun alussa Kaivokadun puolelle lisättiin uusi sisäänkäynti ja kiinteistö liitettiin kaukolämpöverkkoon. Tässä yhteydessä alakellariin rakennettiin 20

auton paikoitushalli, yläkellariin uusi myymälätila ja neljänteen kerrokseen lämpöteknikon asunto. 1970-luvun lopussa aloitettiin korttelin laajamittainen uudistamishanke, jossa Kaivotalon pihasiipi purettiin ja alimmat kerrokset saneerattiin täysin. Vuonna 1981 valmistui tontin itäsivulle uusi nelikerroksinen tavaratalo (Citytalo) ja länsisivulle nelikerroksinen, liiketiloja ja kaksi elokuvateatteria käsittävä lisärakennus (Hansatalo). Sisäpiha muutettiin osittain sisätilaksi siten, että Kaivotalon valoaukko katettiin lasiteräsrakenteisella valokatteella. Sisäpiha oli näin muuttunut osaksi Kaivokäytävää. Myös Kaivotalon ylemmissä kerroksissa tehtiin sisätilamuutoksia 1980-luvulla. Näistä suurimpia oli ullakkokerroksen osin kylmän ullakkotilan muuttaminen lämpöeristetyksi harjoitussali- ja saunatiloiksi lisätiloineen. 1990-luvun vaihteessa ensimmäisen ja toisen kerroksen myymälätiloista osa muutettiin pelihalliksi ja kerrosten välille rakennettiin uusi avoporras sekä tavaralavanostin. Vuonna 1997 entinen katutason pankkisali jaettiin ravintolaksi ja myymäläksi, ravintolan varastotilat sijoitettiin kellarikerrokseen ja niihin johtava porras purettiin. Vuonna 2001 Kaivotalon toisen kerroksen pankkisalin käyttötarkoitus muutettiin bingohalliksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on Helsingin yliopiston ylioppilaskuntaan ja Rautatieaseman ympäristön kehitykseen liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se edustaa 1950-luvun edistyksellistä liiketaloarkkitehtuuria toimistotilojen muunneltavuutta parantavine betonipilarirunkoineen ja julkisivuratkaisuineen. Rakennuksen luonne on muuttunut 1970-luvulla oleellisesti, mutta jäljellä on paljon myös alkuperäistä. Rakennus on kaupunkikuvallisesti tärkeällä paikalla Rautatieaseman pääsisäänkäynnin edessä.

Rakennuksessa tehtävien toimenpiteiden toteuttaminen alkuperäisarkkitehtuuria tukevalla tavalla tai sitä palauttaen on suositeltavaa.

↓
KAIVOKÄYTÄVÄ.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

↓

KAIVOTALO ON JUURI VALMISTUMASSA. MITTAKAAVALTAAN YMPÄRISTÖÄÄN HUOMATTAVASTI SUUREMPI KAIVOTALO MUUTTI RAUTATIEASEMAN EDUSTAN KATUKUVAA OLEELLISESTI. HEIKKI HAVAS/ HKM.

↗

JULKISIVUPIIRUSTUKSISSA NÄKYY, MITEN ALVAR AALTO YHDISTI SUUREN LAAJENNUSOSAN 1930-LUVULLA VALMISTUNEESEEN, ARKKITEHTI GUNNAR TAUCHERIN SUUNNITTELEMAAN SÄHKÖTALOON. RAKENNUKSILLA ON YHTEINEN RÄYSTÄSLINJA JA NIITÄ YHDISTÄÄ SEN YLÄPUOLELLA PYRAMIDIMAINEN KATTORAKENNE. RVVA.

←

JULKISIVU RUNEBERGINKADULLE. JUSSI TIAINEN/ HKM 1997.

KATUOSOITE: KAMPINKUJA 2
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1973
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0216-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 950
SUUNNITTELIJA: ALVAR AALTO
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN KAUPUNGIN SÄHKÖLAITOS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY HELSINGIN SÄHKÖTALO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2004 (SR-1)

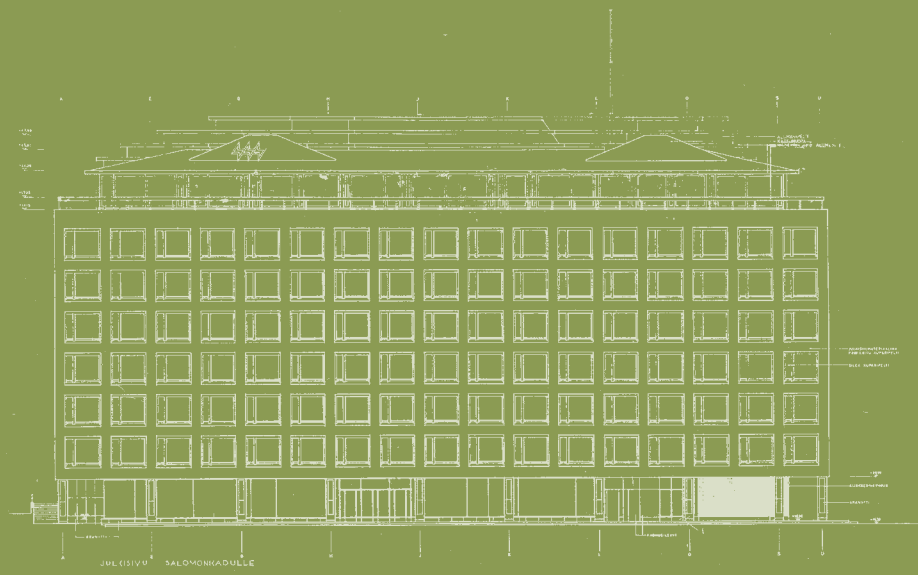

KAMPINKUJA 2, SÄHKÖTALO

Kampissa sijaitseva Sähkötalo on ainoa Alvar Aallon vuonna 1961 laatimasta keskustasuunnitelmasta toteutunut osa. Helsingin kaupungin sähkölaitoksen toimitaloksi tarkoitettu rakennus rakennettiin kaupunginarkkitehti Gunnar Taucherin suunnitteleman, vuonna 1939 valmistuneen Kampin sähköaseman laajennusosaksi siten, että nämä kaksi muodostivat yhdessä sekä toiminnallisesti että arkkitehtonisesti eheän, koko korttelin laajuisen kokonaisuuden.

Helsingin kaupungin kasvaessa kaupungin sähkönkulutus oli lisääntynyt tasaisesti. 1960-luvulla tultaessa kaupungin sähkölaitos teki kaupungille esityksen Kampin sähköaseman laajentamiseksi siten, että uuteen rakennukseen saataisiin myös sähkölaitoksen keskusvalvomo ja toimitilat. Helsingin kaupunginhallitus varasi koko vanhan sähköaseman korttelin Helsingin kaupungin sähkölaitokselle toukokuussa 1963, ja uudisrakennuksen suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Alvar Aallolle seuraavana vuonna. Tarkoituksena oli, että sähköasema laajennettaisiin tontille, joka aiemmin oli ollut paikoitusalueena. Rakentaminen ajoitettiin samaan aikaan vanhan sähköaseman saneerauksen kanssa. Aallon toimistossa rakennuksen suunnitteluun osallistui arkkitehti Heimo Paanajärvi avustajanaan arkkitehti Kari Hyvärinen. Rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Magnus Malmberg.

Rakennustyöt päästiin aloittamaan kaupungin rahoitusvaikeuksien takia vasta vuonna 1970. Pitkä suunnitteluaika hyödynnettiin mm. kartoittamalla tarkkaan kaikkien sähkölaitoksen osastojen toimitaloon liittyvät erityistarpeet. Pääurakoitsijaksi tuli Teräsbetoni Oy:n ja Polar Oy:n varta vasten muodostama Työryhmä Sähkötalo. Rakennustyöt viivästyivät hieman lakkojen takia. Uusi toimitalo valmistui viimein tammikuussa 1973.

Sähkötaloa on kutsuttu kokonaistaideteokseksi, sillä Aalto suunnitteli rakennukseen myös kiinteän sisustuksen sekä keskeisten edustus- ja julkisten tilojen sisustukset. Rakennuksessa toistuivat Aallon muuallakin suosimat elementit,

kuten keskelle jäävä, rakennuksen sydämenä toimiva valopiha kattoikkunoineen eli eräänlainen italialaishenkinen piazza. Rakennus esiteltiin *Arkkitehti*-lehdessä, ja se sai arkkitehtikunnalta yleisesti ottaen myönteisen arvion. Aikalaiset suhtautuivat uudisrakennukseen kuitenkin ristiriitaisin tuntein. Osa kaupunkilaisista kritisoi rakennushanketta mm. varojen tuhlauksesta. Rakennuskustannukset olivat nimittäin ylittäneet reilusti keskimääräisen tason johtuen osin sähkökeskuksen vaatimista erityisrakenteista.

Rakennus palvelee yhä Helsingin kaupungin sähkölaitoksen eli nykyisen Helsingin Energian toimitalona. Se on säilyttänyt asemansa yhtenä Kampin alueen maamerkkinä, joskin maisema sen ympärillä muuttunut merkittävästi. Ympäristön ensimmäisiin muutoksiin lukeutui metroradan Kampin pysäkin rakentaminen Sähkötalon pääsisäänkäynnin eteen 1980-luvulla. Seuraavalla vuosikymmenellä Sähkötalon viereen valmistui suuri hotellirakennus, Radisson SAS. Kamppiin vuosikymmenien ajan suunniteltu keskus valmistui vuonna 2006. Kampin keskuksen rakentaminen vaikutti myös Sähkötalon alimpiin kerroksiin, kun rakennus yhdistettiin maanalaisista kerroksista toiminnalliseksi osaksi uutta kauppa- ja liikennekeskusta.

KUVAUS

Sähkötalo muodostuu 1930-luvulla rakennetusta sähköasemarakennuksesta (Gunnar Taucher) ja sen laajennusosasta (Alvar Aalto). Rakennuksessa on kahdeksan maanpäällistä kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. Korttelin keskelle jää valopiha. Ensimmäinen ja toinen kerros sisältävät nykyään liiketiloja sekä asiakaspalvelu- ja kokoustiloja, ja kerrokset 3-8 ovat toimistokäytössä. Ylimmässä kerroksessa on ravintola ja kellarikerroksissa mm. Helsingin Energian Kampin sähkökeskus. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirunko.

Sähkötalon julkisivu muodostuu kahdesta osasta: jykevästä ja suoralinjaisesta, punatiilipintaisesta vanhasta osasta sekä Aallon suunnittelemasta uudisosasta. Aallon osan ruudukkokuvioitu julkisivu on verhottu poimutetulla kuparipellillä siten, että sen tumma pinta muodostaa sopusointuisen, mutta silti omaleimaisen parin vanhan osan julkisivulle. Rakennuksilla on yhteinen kattolinja, ja niitä yhdistää kattolinjan yläpuolinen pyramidimainen kattorakenne valkoisine korostenauhoineen. Kahdeksatta kerrosta kiertää kattoterassi. Aallon suunnittelemassa osassa ensimmäinen kerros on voimakkaasti sisennetty siten, että katutasoon jää osin graniitilla päällystettyjen betonipilarien

←

KAMPIN SÄHKÖTALO KAMPINKUJAN PUOLELTA. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

←←

SÄHKÖTALON JULKISIVUT MALMINRINTEELLE JA FREDRIKINKADULLE. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

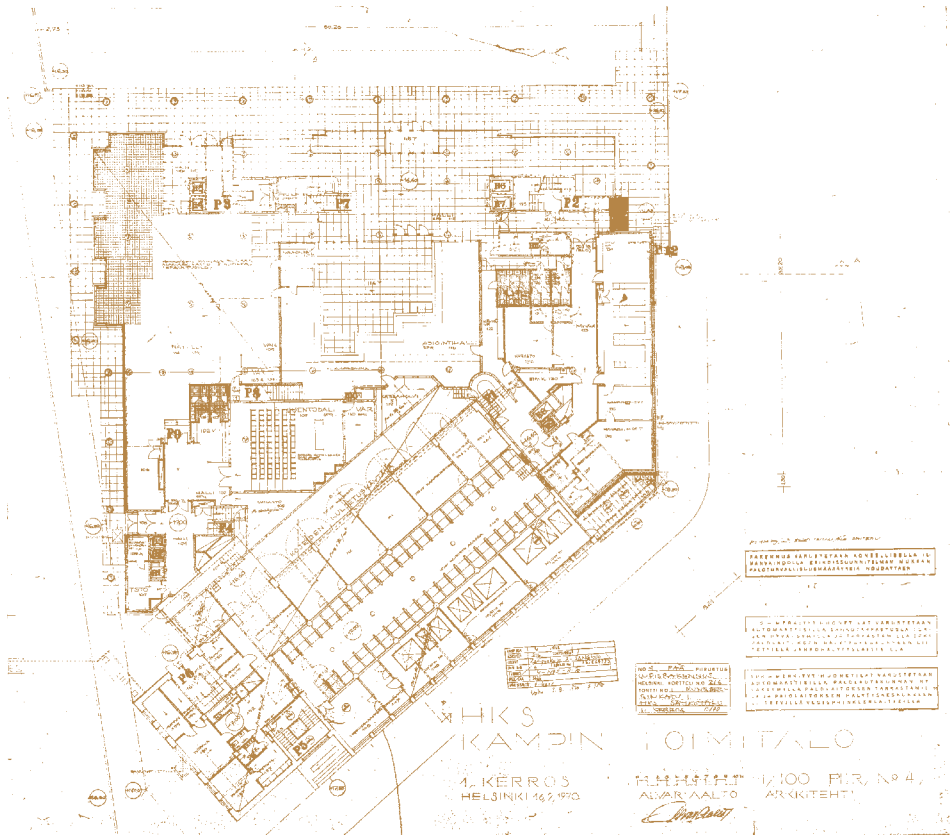

rajaama arkadi. Pääsisäänkäynti sijaitsee Kampin metroaseman puolella arkadin suojassa. Toimistokerroksissa on alkuperäiset puuikkunat kuparipellillä päällystettyine tuuletusluukkuineen. Alimman kerroksen kohdalla julkisivu on näyteikkunaa. Julkisivuun on myöhemmin lisätty arkkitehti Juha Leiviskän suunnittelema valaistus. Rakennuksen vesikatto on huopaa.

Rakennuksen keskelle jäävä kahden kerroksen korkuinen ja suurilla kattoprismoilla varustettu valopiha on entinen asiakaspalveluhalli, mutta nykyään se toimii kaikille avoimena kahvilana. Valopihaa kiertää parvikerros, ja sen lattiapinnat ovat Öölannin kalkkikiveä. Pohjakerroksen seinät on päällystetty Aallon arkkitehtuurissa paljon käytetyillä Arabian valmistamilla sinisillä, lasitetuilla Aalto-sauvalaatoilla. Toimistokerrosten hissiauloissa on samaa lasitettua sauvalaattaa valkoisena.

KESKEISET MUUTOKSET

Sähkötalo on toiminut koko historiansa ajan Helsingin kaupungin sähkölaitoksen, sittemmin Helsingin Energian toimitalona, ja rakennus on säilynyt pääasiassa hyvin alkuperäisasussaan. 1980-luvulla ensimmäiseen kerrokseen tehtiin uusi opetuskeittiö ja toisen kerroksen yleisöparvelle uusi ATK-keskus. 1990-luvulla Radisson SAS -hotellin rakentamisen yhteydessä Sähkötalon kellariin johtanut ajoyhteys ja porras poistettiin Runeberginkadulta, Kampin sähköasemalle johtavaa maanalaista huoltotunnelia siirrettiin, sähköaseman ilmanvaihtokuilu ja porraskuilu uudistettiin ja sähköasemalta tehtiin

uusi oviyhteys toimitaloon. Sähkötalon julkisivun valaistus on vuodelta 1996. Juha Leiviskän suunnittelema valaistus perustuu valokuitutekniikkaan siten, että väriä vaihtavat valokaapelit on kiinnitetty ikkunoiden kohdille. 2000-luvun alussa Kampin keskuksen rakentamisen yhteydessä Sähkötalo liitettiin maanalaisella yhteydellä uuteen kauppakeskukseen ja rakennuksen alimmat kerrokset uudistettiin. Muutostyöt valmistuivat vuonna 2007. Ylimmälle kellaritasolle sekä katukerrokseen rakennettiin ravintola- ja liiketiloja.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suunnittelijaansa liittyviä merkittäviä arkkitehtuuri- ja henkilöhistoriallisia arvoja. Sillä on myös Kampin alueen rakentumisesta ja Helsingin sähkölaitoksen historiasta kertovia kulttuurihistoriallisia arvoja. Rakennus on yksilöllisine yksityiskohtineen hyvin suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia on jäljellä runsaasti. Rakennuksella on erittäin tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rakennus on suojeltu asemakaavassa sr-1 -merkinnällä. Suojelu koskee myös rakennuksen arvokkaita sisätiloja, jotka on määritelty tarkemmin kaavamerkinnän määräysosassa.

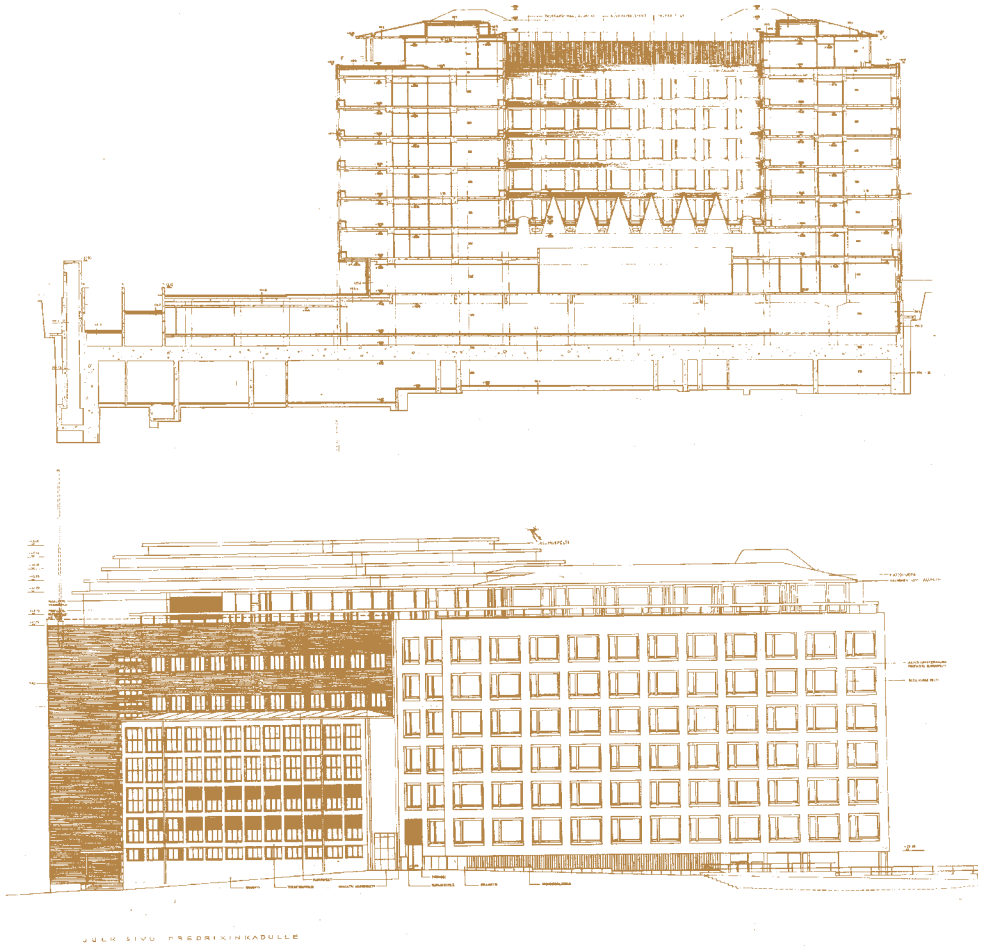

↑ JULKISIVUPIIRUSTUKSISSA NÄKYY, MITEN ALVAR AALTO YHDISTI SUUREN LAAJENNUSOSAN 1930-LUVULLA VALMISTUNEESEEN, ARKKITEHTI GUNNAR TAUCHERIN SUUNNITTELEMAAN SÄHKÖTALOON. RAKENNUKSILLA ON YHTEINEN RÄYSTÄSLINJA JA NIITÄ YHDISTÄÄ SEN YLÄPUOLELLA PYRAMIDIMAINEN KATTORAKENNE. RVVA.

↑ LEIKKAUSPIIRUSTUKSESTA NÄKYY, MITEN SÄHKÖTALON KESKELLE JÄI KAHDEN KERROKSEN KORKUINEN, KATTOPRISMOIN VALAISTU ASIAKASPALVELUTILA. RVVA.

→ JULKISIVU RUNEBERGINKADULLE. JUSSI TIAINEN/ HKM 1997.

↓

VUONNA 1985 VALMISTUNUT TOIMISTORAKENNUS KANSAKOULUKUJAN JA KANSAKOULUKADUN KULMASSA TÄYDENSI KANSAKOULUKADUN PUNATIILIVALTAISTA KATUKUVAA. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

RAKENNUSLUPAPIIRUSTUKSET VUODELTA 1982. RVVA.

KATUOSOITE: KANSAKOULUKATU 8 – KANSAKOULUKUJA 1
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1985
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0001-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 535
SUUNNITTELIJA: VEIKKO MALMIO & CO.
RAKENNUTTAJA: YRITTÄJÄINVAKUUTUS-FENNIA
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ELO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2004

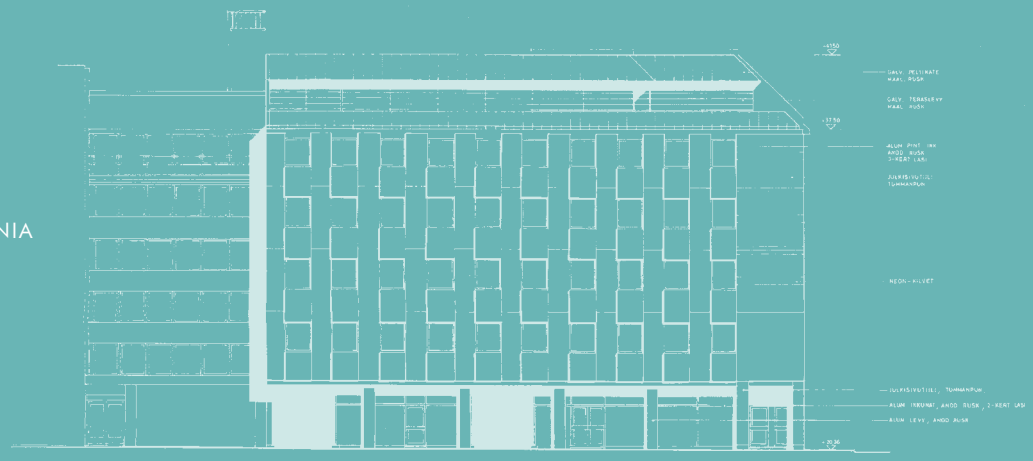

KANSAKOULUKATU 8

1980-luvun alussa Kansakoulukatu 8:n tontilla sijaitsi Aulis Rankan suunnittelema, vuonna 1927 valmistunut asuin- ja liiketalo, jonka oli alkujaan rakennuttanut Suomen Teosofinen seura. Rakennus ehti olla viidenkymmenen vuoden aikana sekä Isänmaallisen Kansanliikkeen että tamperelaisen Monosen säätiön omistuksessa. Viimeisessä vaiheessa rakennuksen omisti Eläke-Fennian edeltäjä Yrittäjäin Vakuutus Keskinäinen Yhtiö (vuodesta 1984 lähtien Yrittäjäinvakuutus-Fennia), joka purki sen 1980-luvun alussa paikalle rakennettavan uuden toimitalon tieltä. Uudisrakennuksen suunnittelijaksi valittiin Veikko Malmion arkkitehtitoimisto. Malmio oli 1950-luvun lopulta lähtien suunnittelut useita liikerakennuksia ympäri maata ja käyttänyt elementtitekniikkaa suunnittelemissaan rakennuksissa 1980-luvulle tultaessa jo vuosikymmeniä.

Rakennuslupaa haettiin vuonna 1977, ja toimitalo valmistui viimein vuonna 1986. Valmistuessaan rakennus asettui Kansakoulukadun punatiilivaltaiseen katukuvaan, joskin sen ilme oli uudenaikainen, kun esimerkiksi sen julkisivujen tasoerot toivat vaihtelua aiemmilla vuosikymmenillä suosituille sileille pinnoille. Elementtitekniikalla toteutettu liiketalo edusti ajalleen tyypillistä rakentamista, joskin monissa ratkaisuissa näkyi rakennuttajatahon vakavaraisuus. Rakennuksen ullakkokerrokseen sijoitettiin esimerkiksi noin 86 m^2 suuruinen saunaosasto siihen liittyvine kattoterasseineen. Saunaosaston rakentamista vaati ympäristöministeriön poikkeuslupapäätöstä, joka Yrittäjäin Vakuutus-Fennialle myönnettiin lokakuussa 1984. Kellarikerroksiin pääsi ajamaan Kansakoulukujan puolelta rakennuksen läpäisevää ajoluiskaa pitkin.

Tontille laadittiin 2000-luvulla uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 2004. Kaava mahdollisti Kansakoulukatu 8:n kehittämisen yhdessä Eläke-Fennian omistaman, viereisellä tontilla sijaitsevan vuonna 1929 valmistuneen Fredrikinkatu 57:n kanssa kokonaisuutena. Uudessa kaavassa Fredrikinkatu 57 on merkitty suojelluksi

→
→ →
RAKENNUSLUPAPIIRUSTUKSET
VUODELTA 1982. RVVA.

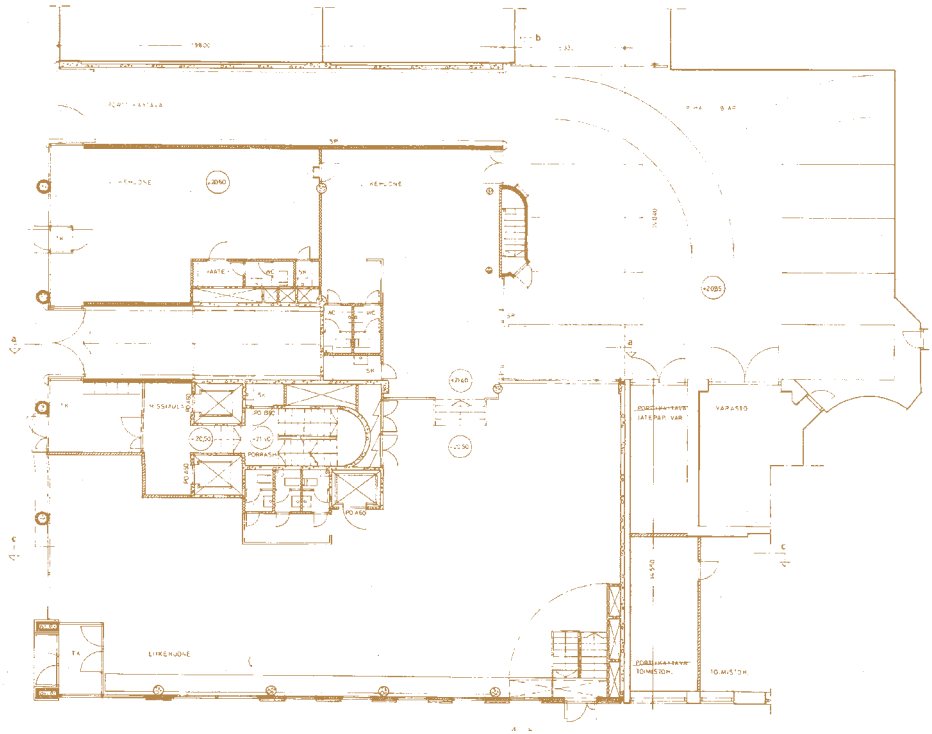

rakennukseksi, mutta Kansakoulukatu 8:lla suojelumerkintää ei ole.

Yrittäjäinvakuutus-Fennia on muuttanut nimeään useaan otteeseen. Vuoden 2014 alussa Eläke-Fennia ja Lähitapiola Eläkeyhtiö fuusioituivat, jolloin yritys otti nimekseen Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Elo. Rakennus on edelleen Fennia-konsernin omistuksessa ja palvelee yhtiön omina konttoritiloina.

KUVAUS

Kansakoulukatu 8:ssa on viisi kerrosta, ullakko ja kolme kellarikerrosta. Ensimmäinen kerros on kerroskorkeudeltaan muita korkeampi. L-muotoinen rakennus jättää sisäpihan tontin keskelle. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketilaa, ja muuten rakennus on toimistokäytössä. Kantavina rakenteina ovat betonielementtirakenteiset kantavat seinät sekä julkisivulinjaan sijoitetut kantavat pilarit siten, että toimistotilat on jätetty vapaiksi kantavista rakenteista.

Säännöllisten neliönmuotoisten ikkunaaukotusten rytmittämää julkisivua elävöittävät julkisivun tasonvaihtelut. Verhouksena on käytetty Kolsan tiilitehtaan valmistamia tummanpunaisia julkisivutiiliä. Ikkunat, näyteikkunoiden kehykset ja alimman kerroksen kohdalla olevien pylväiden verhous olivat alkujaan ruskeaa, eloksoitua alumiinia, mutta ikkunoiden ja katukerroksen sävy on muutettu sittemmin harmaaksi ja ensimmäisen kerroksen näyteikkunaseinä rakennettu uudelleen. Nykyään lievästi sisennetyssä katukerroksessa olevien näyteikkunoiden edessä on ruostumattomasta teräksestä valmistetut vaakaputket ja näyteikkunoissa kiiltoanodisoidusta alumiinista tehdyt ikkunaprofiilit. Ensimmäisen kerroksen kohdalla on rakennuksen kulman yli ulottuva, ruostumattomasta teräksestä tehty lippa. Katukerrosta rajaavissa pylväissä ja osassa katukerroksen ulkoseinää on ruostumattomasta teräksestä tehty verhous. Toimistokerrosten uusituissa MSE-ikkunoissa on harmaaksi polttomaalatut, anodisoidusta alumiinista tehdyt karmit ja puitteet. Alkuperäinen pelti- ja teräslevykatto on nykyään harmaa.

Rakennuksen sisätilat ovat täysin

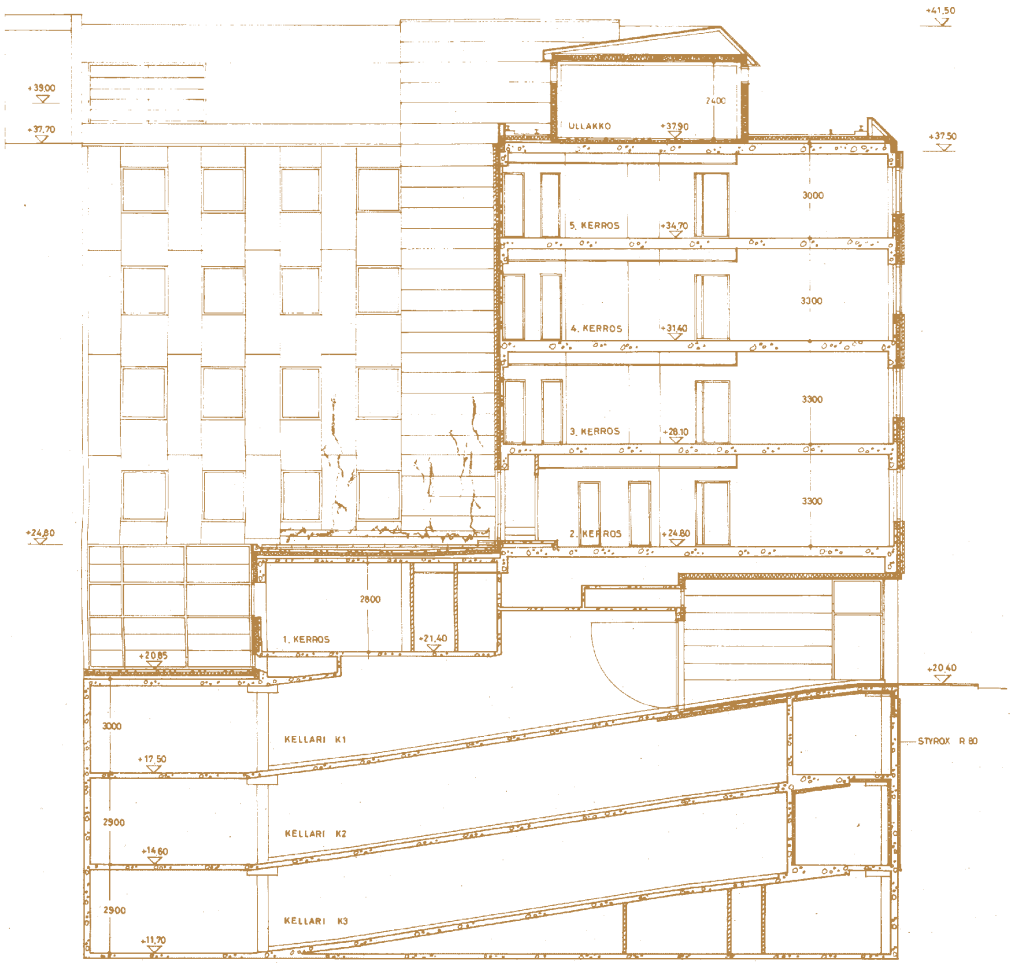

saneerattuja. Porrashuone sijaitsee sisäpihan puolella rakennuksen nivelessä. Ensimmäisessä kerroksessa on asiakaspalvelutila.

KESKEISET MUUTOKSET

Toimistokerroksissa ja liiketiloissa tehtiin väliseinämuutoksia jo pian valmistumisen jälkeen. Rakennus peruskorjattiin kauttaaltaan 1990-luvun lopussa, jolloin myös julkisivujen ilme muuttui. Sisätiloissa tehtiin korjausten lisäksi myös käyttötarkoituksenmuutoksia. 2000-luvun vaihteessa ja uuden vuosituhannen kuluessa on tehty käyttötarkoituksenmuutoksia ensimmäisessä kerroksessa ja kellarikerroksissa. Lisäksi rakennuksesta on avattu kulkuyhteyksiä viereisellä tontilla olevaan Kansakoulukuja 3:een. Vuonna 2004 saatiin rakennuslupa sisäpihan muuttamiselle lämpimäksi tilaksi rakentamalla pihan ylle kiinteä lasikate. Hanke oli Kansakoulukatu 8:n ja Fredrikinkatu 57:n yhteinen. Katetulle sisäpihalle saatiin näin molempien rakennusten henkilökuntaa palveleva ruokala.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on arkkitehtuuriltaan ja rakennustekniikaltaan tyypillinen 1980-luvun toimisto- ja liikerakennus. Sen käyttötarkoitus on säilynyt, mutta ulkoasu on osittain muuttunut julkisivujen muutostöiden myötä.

↗
JULKISIVUPIIRROKSESSA NÄKYY ANNANKADUN SUUNTAINEN PÄÄTY, JONKA KESKIOSA ON LASITIILTÄ. RVVA.

←
HELSINGIN SUOMALAISEN KLUBIN TOIMISTOTALO VALMISTUI VUONNA 1959. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: KANSAKOULUKUJA 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1959
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0001-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 534
SUUNNITTELIJA: VÄINÖ VÄHÄKALLIO & OLLI SAIJONMAA
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN SUOMALAINEN KLUBI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN SUOMALAINEN KLUBI
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1958

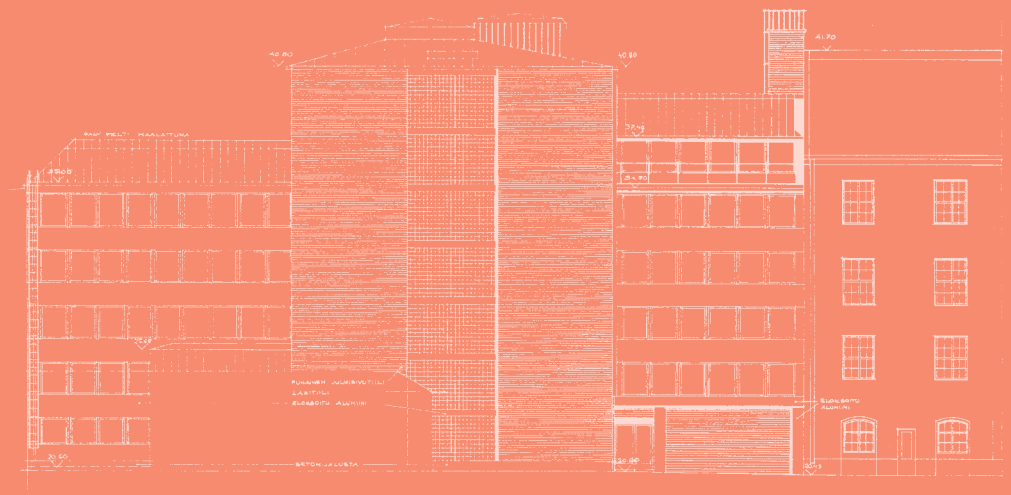

KANSAKOULUKUJA 3

Kansakouluja 3 rakennettiin 1800-luvulla perustetun suomenmielisen Helsingin Suomalaisen Klubin aloitteesta klubin toimitaloksi. Useissa osoitteissa vuokralla toimineen klubin jäsenistön ajatuksena oli jo pitkään ollut hankkia oma klubihuoneisto tai rakennus, jossa toimia. Asia eteni vuonna 1943, jolloin perustettiin yhdistys oman talon rakentamista edistämään. Helsingin Suomalaisen Klubin Kannatusyhdistys ry:n johtokuntaan valittiin vaikutusvaltaisia miehiä, kuten pääjohtaja Tauno Angervo, pankinjohtaja Paul Klinge, pääjohtaja Väinö Vähäkallio ja merenkulkuneuvos Antti Wihuri. Johtokunnan puheenjohtajaksi tuli Rakennushallituksen silloinen pääjohtaja Jussi Lappi-Seppälä.

Kannatusyhdistyksen varat alkoivat karttua nopeasti. Vuonna 1950 yhdistys osti rakennusta varten tontin Kirkkokatu 12:sta, mutta joutui luopumaan siitä, kun Helsingin yliopisto sai valtioneuvostolta kyseisen tontin pakkolunastusoikeuden. Yliopisto lunasti tontin Helsingin Suomalaiselta Klubilta 28 miljoonalla markalla, mikä tarkoitti, että klubi tienasi epäonnistuneilla tonttikaupoillaan 10 miljoonaa markkaa.

Vuonna 1953 Helsingin Suomalainen Klubi osti 13 miljoonalla markalla Oy Nopak Ab -nimisen yhtiön osakekannan, sillä klubia kiinnosti yhtiön Kansakoulukatu 3:ssa omistama tontti. Paikalla sijaitsi kaksi matalaa, asuinkäytössä ollutta puutaloa. Vanhat rakennukset purettiin vuonna 1956, kun klubi oli ensin hankkinut uudet asunnot kaikille tontin asukkaille. Siihen mennessä klubi oli jo myynyt 49 % Oy Nopak Ab:n osakkeista WSOY:n Kouluaitta Oy:lle. Näin klubin ei tarvinnut ottaa suurta lainaa rakennuksen rakentamista varten, vaan rakennushankkeen loppurahoitus saatiin Väinö Vähäkallion ja Antti Wihurin takaamalla lainalla.

Uusirakennuksen suunnittelun lähtökohdaksi tuli rakennuksen sopeuttaminen Helsingin Suomalaisen Klubin sekä Kouluaitta Oy:n tarpeisiin. Hanketta varten oli laadittava uusi asemakaava, ja jo tontin saamiseen voimallisesti vaikuttanut Väinö Vähäkallio toimi jälleen aktiivisesti hankkiessaan rakennusoikeutta

uudelle rakennukselle. Louhintatyöt aloitettiin vuonna 1957 ja rakennustöihin päästiin, kun uusi asemakaava astui voimaan vuonna 25.2.1958. Uudisrakennuksen ensimmäiset luonnokset laatineen Vähäkallio sairastumisen myötä suunnitelmien loppuun saattaminen annettiin arkkitehti Olli Saijonmaalle. Pääurakoitsijana toimi Lauri Vidingin Rakennustoimisto Oy.

Vähäkallio kuoli maaliskuussa 1959, ja hänen viimeiseksi suunnittelutyökseen jäänyt Kansakoulukuja 3:n vihkiäisiä vietettiin 13. marraskuuta samana vuonna. Helsingin Suomalainen Klubi omisti uudisrakennuksen kerrokset 4-7 ja WSOY kerrokset 1-3. Kellarikerroksista suuri osa palveli WSOY:n kirjavarastona. Pohjakerroksessa oli mm. Kouluaitan näyttelytila ja konttori. Varsinainen klubihuoneisto sijaitsi kerroksissa 5-7. Neljäs kerros oli vuorattavana toimistotilana. Yksi Helsingin Suomalaisen Klubin kabinettihuoneista nimettiin rakennushankkeen läpiviemiseen voimallisesti vaikuttaneen Väinö Vähäkallion mukaan.

Rakennuksen omistussuhteet muuttuivat vuonna 1972, kun Suomalaisen Klubin Kannatusyhdistys ry. siirsi osakkeensa Helsingin Suomalainen Klubi ry:lle. Myöhemmin samana vuonna WSOY siirsi toimintansa Porvooseen ja myi osuutensa Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiölle. Helsingin Suomalainen Klubi osti kiinteistöosakeyhtiön loput osakkeet Kokoomukselta vuonna 1999, josta lähtien rakennus on ollut

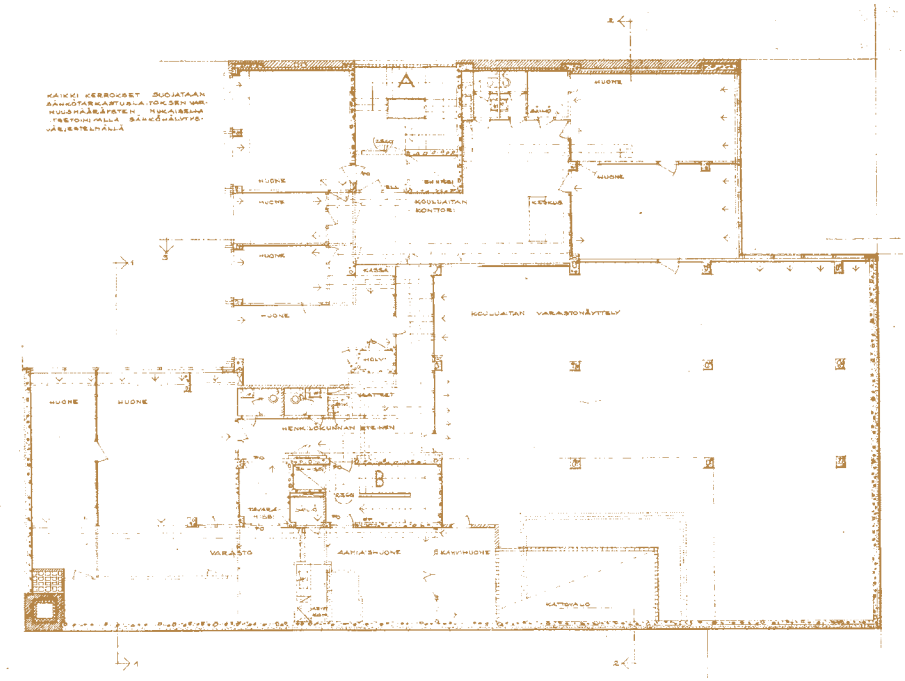

kokonaisuudessaan klubin omistuksessa. Kokoomus muutti puoluetoimistonsa pois rakennuksesta syyskuussa 2000.

KUVAUS

Kansakoulukuja 3 on kuusi- ja seitsemänkerroksinen toimistorakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketiloja ja sitä ylemmissä kerroksissa toimisto- ja yhteisökäytössä olevia tiloja. Kantavana rakenteena on teräsbetoninen pilarirakenne.

Rakennuksen Annankadulle näkyvä pääty on osin lasitiiliseinää ja verhottu punaisilla julkisivutiilillä. Lasitiiliseinän takana on rakennuksen pääporrashuone. Kansakoulukujan puoleinen katujulkisivu on uusittu 1980-luvulla. Siinä on rasterikuvio, jossa ikkunat on kiinnitetty eloksoidusta alumiinista valmistettuihin kehikkoihin. Alin kerros on näyteikkunaa, ja sokkeli on verhottu mustalla graniitilla. Korttelin sisäosaan avautuvissa julkisivuissa on nauhaikkunat, joiden väliin jäävät kaistaleet on verhottu eloksoidulla alumiinilla. Muilla kuin Kansakoulukujan puoleisella sivulla sokkeli on betonipintainen. Ikkunapuitteet ovat alumiinia, vesikatto maalattua galvanoitua peltiä.

Rakennuksessa on kaksi rappukäytävää henkilöhisseineen. A-porraskäytävässä on uusittu pintoja, mutta harmaaksi maalatut teräskaiteet mustine akryylimuovisine käsijohteineen ovat alkuperäiset. Helsingin Suomalaisen

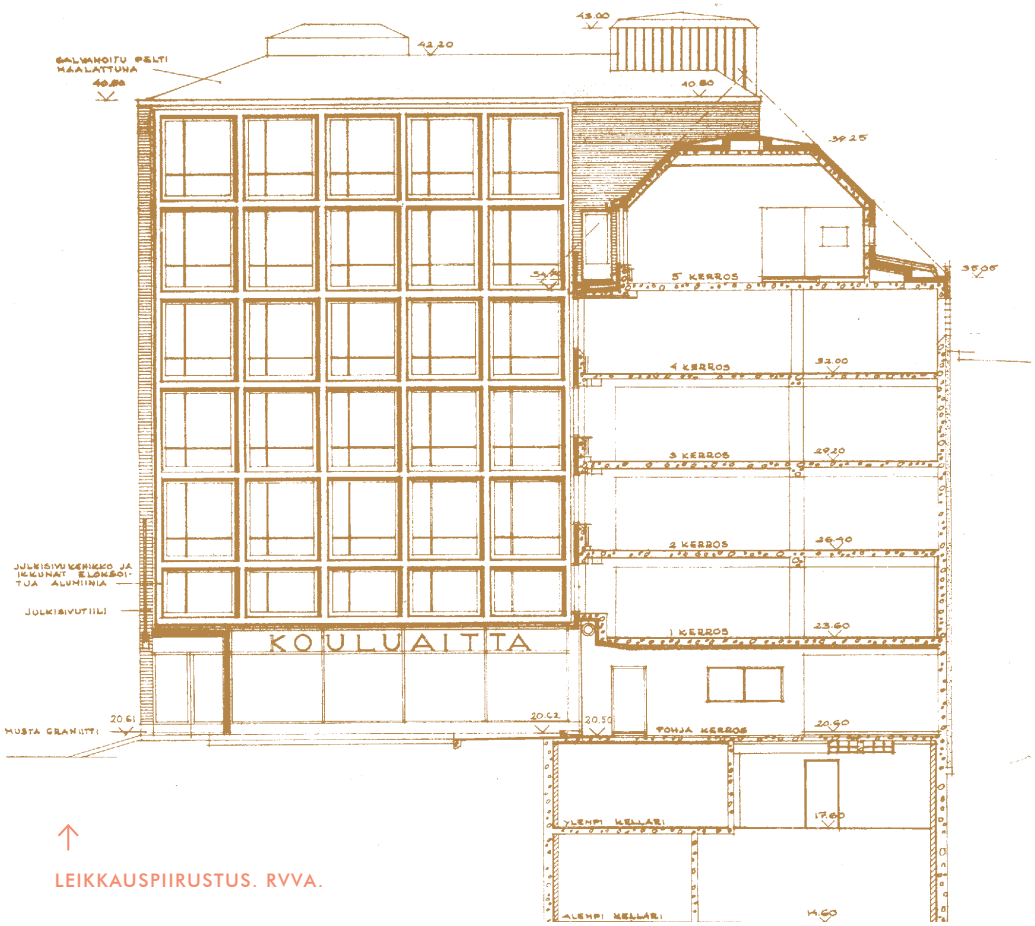

↑ LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

↖ ENSIMMÄINEN KERROS. RVVA.

Klubin huoneisto sijaitsee kerroksissa 5-7 siten, että viidennessä kerroksessa on klubin juhlasali siihen liittyvine kabinetti-, keittiö- ja baaritiloineen, kuudennessa kerroksessa kirjasto, biljardihuone ja kaksi kabinettia ja seitsemännessä viisi kabinettia.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty sen historian aikana paljon muutoksia. Esimerkiksi putkistoja ja ilmastointilaitteita on uusittu vaiheittain. 1980-luvulla mm. uusittiin Kansakoulukujan puoleiset julkisivut ja ulko-ovet sekä klubihuoneiston juhlasalin ilmastointi ja rakennus liitettiin kaukolämpöverkkoon. 1990-luvulla rakennuksen palovaurioista kärsinyt itäjulkisivu ja myrskytuhoista kärsinyt eteläjulkisivu uusittiin ja ikkunat uusittiin. 2000-luvun alussa kiinteistölle mm. rakennettiin oma muuntaja ja Fredrikinkadun puolella oleva sisäpiha uusittiin. Myös välipihan pohjarakenteet ja kattoikkuna sekä Helsingin Suomalaisen Klubin viidennessä kerroksessa sijaitseva keittiö ja ilmastointi uusittiin. Lisäksi rakennus yhdistettiin ensimmäisestä ja toisesta kerroksesta viereisellä tontilla olevaan Kansakoulukuja 1:een (Kansakoulukatu 8). Vuonna 2006 entinen talonmiehen asunto (40 m^2) muutettiin toimistotilaksi. 2010-luvun alussa rakennuksen talotekniikka peruskorjattiin 1.-3. kerroksissa. Vuonna 2013 Kansakoulukadulle näkyvä parveke lasitettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on Helsingin Suomalaiseen Klubiin ja rakennuttamiseen osallistuneihin vaikutusvaltaisiin henkilöihin liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se on arkkitehtuuriltaan ja rakennustekniikaltaan tyypillinen 1950-luvun rakennus. Tehdyt muutokset on toteutettu alkuperäisarkkitehtuurin hengessä.

Rakennuksen julkisivujen ulkoasun säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

ALUN PERIN VÄLIAIKAISEKSI NÄYTTELY- JA LIIKERAKENNUKSEKSI TARKOITETTU KASARMITORIN UUSI HALLI VALMISTUI VUONNA 1960 PAIKALLA AIEMMIN SIJAINNEEN KAUPPAHALLIN PAIKALLE. LIIKETILOJEN KÄYTTÄJÄT OVAT VAIHTUNEET USEASTI, JA RAKENNUKSESSA ON TEHTY LUKUISIA SISÄTILOJEN JA JULKISIVUN MUUTOKSIA. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVUPIIRUSTUS KASARMITORILLE. RVVA.

KATUOSOITE: KASARMIKATU 19A
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1960
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0210-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 526
SUUNNITTELIJA: ILKKA MARTAS
RAKENNUTTAJA: KASARMINTORIN NÄYTTELYHALLI OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: NÄYTTELY- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: KAUPPAKESKUS
OMISTAJA: LÄHITAPIOLA KIINTEISTÖVARAINHOITO OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1999

KASARMIKATU 19a

Kasarmitorin reunalla sijaitsi 1900-luvun alkupuoliskon Selim A. Lindqvistin suunnittelema kauppahalli, nk. Kaartinhalli. Kaupunkilaisten vastustuksesta huolimatta vanha, useita pieniä myymälöitä sisältänyt kauppahalli purettiin 1950-luvun lopussa Kasarmitorin näyttelyhalli Oy -nimisen yhtiön samalle paikalle rakennuttaman uudisrakennuksen tieltä. Väliaikaiseksi näyttely- ja liikerakennukseksi tarkoitetun rakennuksen suunnittelijaksi tuli arkkitehti Ilkka Martas.

Uusi halli valmistui vuonna 1960. Sen yläkellari oli näyttelytilana, alakellarissa oli paikoitushalli ja mm. väestönsuoja. Ensimmäisessä, Kasarmitorin suuntaan avautuvassa kerroksessa oli näyttelyhallin parvekeosa, baari (Kaartinravintola Oy) siihen liittyvine tiloineen sekä Unionin huoltoasema monipuolisine palveluineen. Toisessa kerroksessa eli Kasarmikadun puolelle avautuvassa kerroksessa oli Kansallis-Osake-Pankin konttori, myymälähuoneita sekä hallimyymälä täynnä pieniä myyntikoppeja. Pohjoisen Makasiinikadun kulmaan mahtui vielä pieni talonmiehen asunto. Rakennuksen horisontaalista ilmettä rikkoivat rakennuksen Pohjoisen Makasiinikadun päähän sijoitetut korkeat lipputangot.

Kasarmitorin uudessa hallissa on ollut sen historian aikana mm. Suomen Väri- ja Vernissatehdas Oy:n myymälä, Hankkijan automyynti, Finnish Design Center sekä Australian valtion tiedotustoimisto. Ylemmällä kellaritasolla toimi vuosina 1980–1982 Hollywood 1-2 -niminen elokuvateatteri. Nykyään rakennuksessa on mm. yksi suuri elintarvikemyymälä, posti ja vanhan huoltoaseman tiloissa hampurilaisravintola drive-in -tiskeineen. Kasarmitorin alle tehtiin vuosituhannen vaihteessa uusi pysäköintiluola, missä yhteydessä myös Kasarmitorin hallin kiinteistölle laadittiin uusi asemakaava. Uudessa kaavassa kiinteistö sai lisää rakennusoikeutta kellarikerrokseen sijoitettavia kokoontumis- ja liikuntatiloja varten.

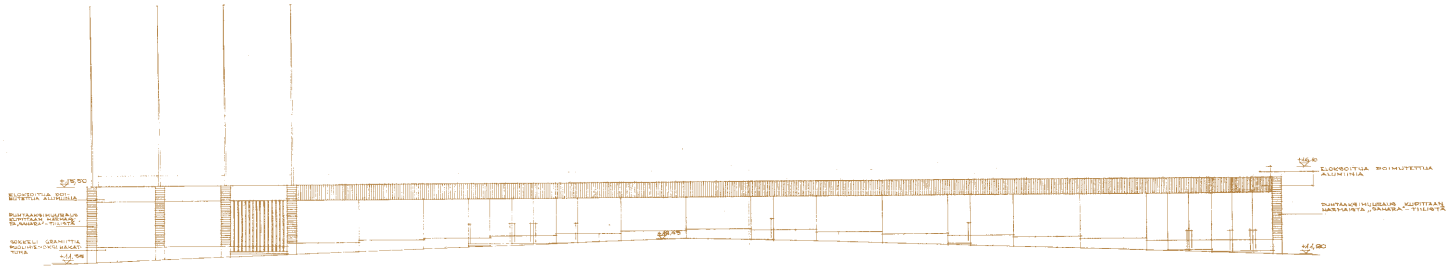

KUVAUS

Kasarmikatu 19a on pitkä ja matala kaksikerroksinen liikerakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta. Se sijaitsee rinnetontilla siten, että ensimmäinen kerros on osin maan alla ja Kasarmikadun puolella sisäänkäynti tapahtuu rakennuksen toisen kerroksen tasolta. Kantavana rakenteena rakennuksessa on betoninen pilarirakenne.

Rakennuksen ilme on sen mittasuhteista johtuen voimakkaan horisontaalinen. Julkisivu on pääosin näyteikkunaa. Osa julkisivusta, pääasiassa Eteläisen Makasiinikadun ja Pohjoisen Makasiinikadun päädyt, on puhtaaksi muurattua tiiliseinää, jossa kivet ovat Kupittaan harmaata Sahara-tiiltä ja saumat harmaanruskeaa laastia. Julkisivun muuratut osat on maalattu myöhemmin vaaleiksi. Julkisivussa oli alkujaan runsaasti poimutettua eloksoitua alumiinia, mutta verhoukset on myöhemmin vaihdettu teräspeltiin, joka nykyään on maalattu vaaleaksi. Sokkeli on puolihienoksi hakattua graniittia.

Sisätilat ovat vuokralaisten tarpeisiin saneerattuja nykyaikaisia myymälä-, ravintola- ja asiakaspalvelutiloja. Rakennuksen alkuperäinen idea on muuttunut, kun pienet myymälähuoneet ja -kopit on purettu ja yhdistetty suuremmiksi liiketiloiksi. Kellarikerrokset ovat nykyään pääasiassa liikunta- ja kokoontumistiloina.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty lukuisia sisätila- ja julkisivumuutoksia heti 1960-luvulta lähtien. Esimerkiksi ylemmällä kellaritasolla ollut näyttelytila muutettiin varastoksi 1960-luvun lopussa. 1970-luvulla ensimmäisen kerroksen ravintolatila muutettiin väri- ja tapettimyymäläksi, yläkellarin varastotila tanssihalliksi ja ensimmäiseen kerrokseen tuli uusi pieni kahvilatila. Vuosikymmenen lopulla tapettiliikkeen tila muutettiin valintamyymäläksi ja kellariin tehtiin sen kylmäsäilytystiloja. Ensimmäiset suuremmat julkisivumuutokset

↑

RAKENNUKSEN ILME ON SEN MITTASUHTEISTA JOHTUEN VOIMAKKAAN HORISONTAALINEN. JULKISIVUPIIRUSTUS KASARMIKADULLE. RVVA.

→

POHJAPIIRUSTUKSET 1. JA 2. KERROS. RVVA.

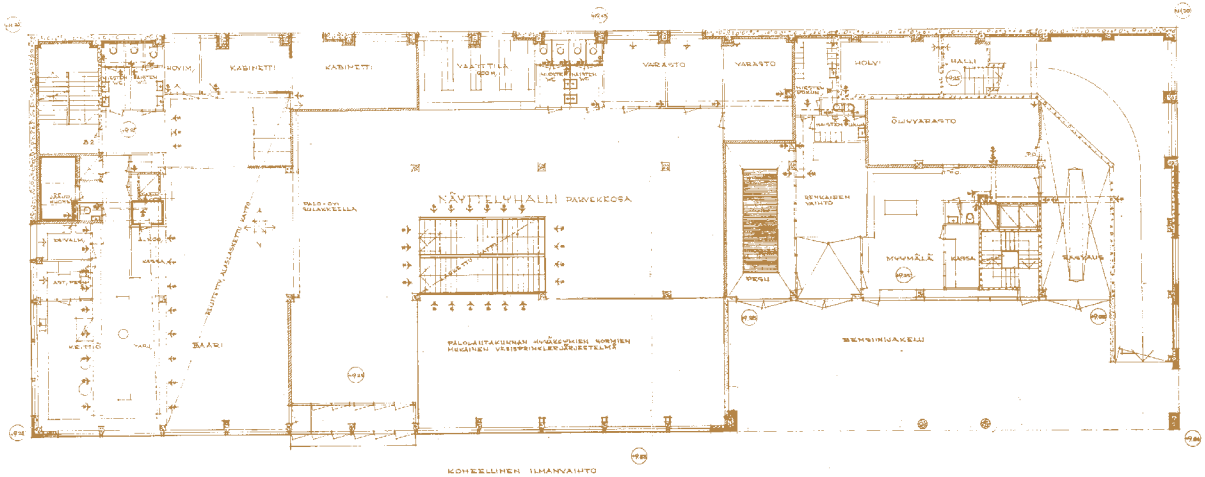

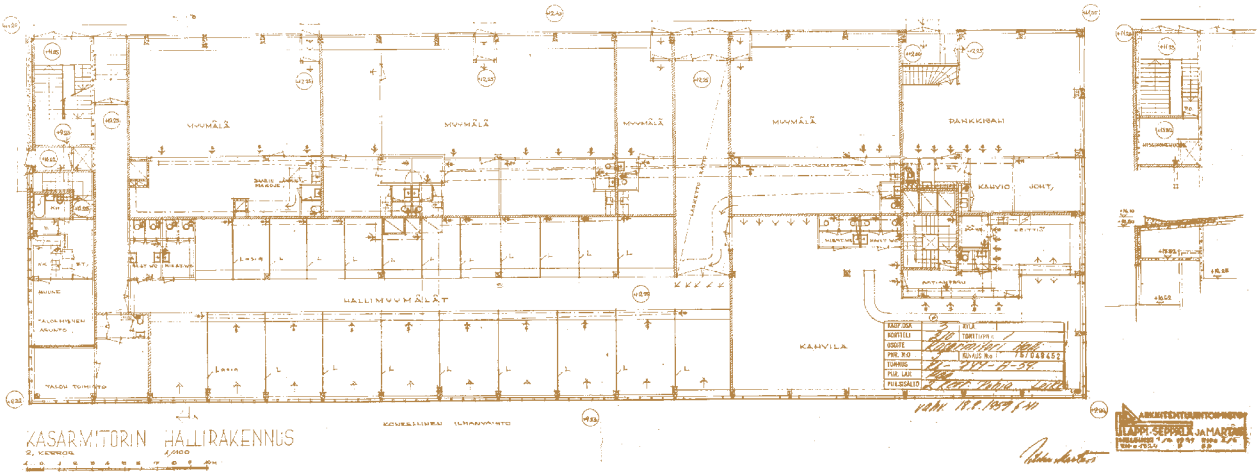

tehtiin vuonna 1980, kun Kasarmitorin puoleisessa julkisivussa vaihdettiin alumiiniverhousta ja ikkunoiden puupuitteita teräsprofiileihin ja -säleikköihin sekä teräspeltiin. Julkisivumuutokset liittyivät sisätiloissa tehtyihin mittaviin muutoksiin, kun ylempi kellarikerros muutettiin viisi salia käsittävän elokuvateatterin tiloiksi. Pari vuotta myöhemmin ylempi kellarikerros muutettiin jälleen tanssikoulun harjoitustilaksi ja autohalliksi. 1990-luvulla ensimmäisen kerroksen huoltoasema muutettiin drive-in -hampurilaisravintolaksi ja sen viereen rakennettiin postin asiakas- ja jakelutilat. Toinen kerros muutettiin kokonaisuudessaan yhdeksi suureksi myymälätilaksi aputiloineen. 2000-luvulla mm. lisättiin katoksia liiketilojen sisäänkäyntien päälle, ja rakennuksesta avattiin yhteys Kasarmitorin alle rakennettuun maanalaiseen pysäköintitilaan. Lisäksi hampurilaisravintolahuoneistossa tehtiin muutoksia ja sen drive-in -myyntipistettä laajennettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksen alkuperäinen luonne ja ulkoasu ovat muuttuneet rakennuksessa tehtyjen muutosten myötä.

↓

HELSINGIN KAUPUNGIN RAKENNUSVIRASTO SAI OMAN TOIMISTOTALON 1960-LUVUN ALUSSA KASARMIKADUN JA POHJOISEN MAKASIINIKADUN KULMATONTILLE. KAHDEKSAN VUOTTA MYÖHEMMIN VALMISTUI LAAJENNUSOSA POHJOINEN MAKASIINIKATU 9:ÄÄN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU KASARMIKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: KASARMIKATU 21
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1961
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0048-0007
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 431
SUUNNITTELIJA: LAURI PAJAMIES
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN KAUPUNKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN KAUPUNKI
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1958

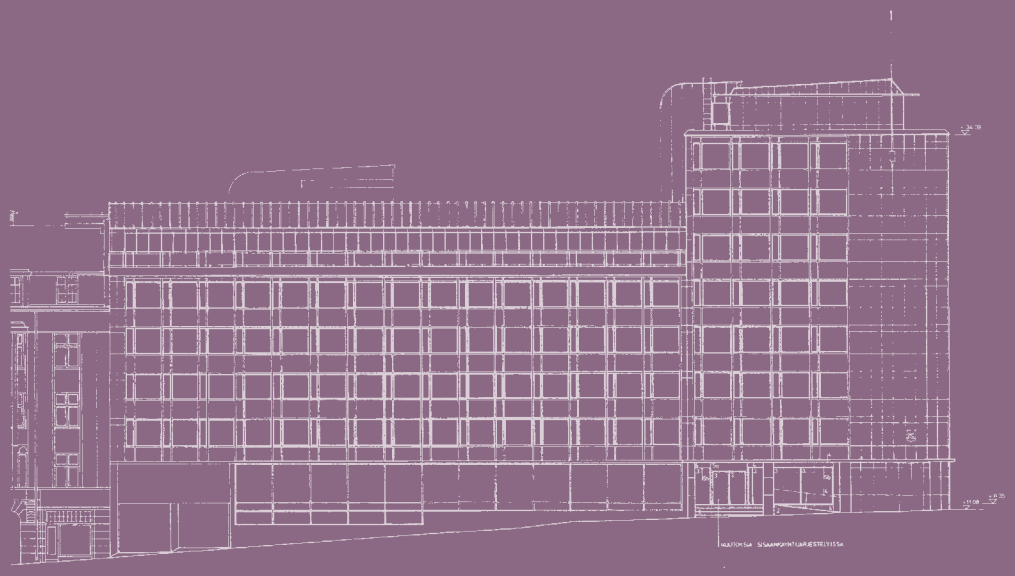

KASARMIKATU 21

Helsingin kaupungin omistamalle Kasarmikatu 21:n tontille rakennettiin 1830-luvulla C. L. Engelin suunnittelema kaksikerroksinen kivitalo, jossa aloitti kaupungin ensimmäinen "rahvaankoulu". Rakennus oli pitkään ainoa Helsingin kaupungin omistama kansakoulu, sillä muut kansakoulut toimivat vuokratiloissa. Vuonna 1918 rakennus luovutettiin kaupungin rakennuskonttorin käyttöön. Ajan mittaan vanhan talon tarjoamat tilat kävivät kuitenkin rakennuskonttorille ja sen seuraajalle rakennustoimistolle ahtaiksi. Rakennustoimiston osastoja jouduttiin siten sijoittamaan muualta vuokrattuihin tiloihin.

Kun Helsingin kaupungin rakennusvirasto perustettiin vuonna 1954, sijaitsivat sen toimitilat jo viidessä eri paikassa. Kasarmikatu 21:n rakennuksessa toimivat sen osastoista kaupungininsinööri, kansliaosasto, katurakennusosasto ja tiliosasto. Jo tuolloin suunniteltiin kaikkien osastojen sijoittamista saman katon alle omaan toimitaloon. Suunnitelmat elivät ennen lopullisen päätöksen syntymistä. Vuonna 1953 kaupunginvaltuusto varasi tontin Unioninkatu 43:stä rakennusviraston uutta toimitaloa varten. Nämä suunnitelmat eivät kuitenkaan toteutuneet. Vuonna 1957 valtuusto päätti rakennusviraston sijoittamisesta Kasarmikatu 21:een vanhan koulurakennuksen paikalle. Kasarmikatu 21:n tontille laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1958. Hanketta suunniteltiin talon omin voimin, ja rakennuksen piirustukset laadittiin rakennusviraston arkkitehtuuritoimistossa. Pääpiirustukset allekirjoitti kaupunginarkkitehti Lauri Pajamies.

Yhdeksänkerroksinen ja tilavuudeltaan 33 800 m^3 suuruinen virastotalo vihittiin käyttöön 17.2.1961. Avajaisissa kaupungininsinööri Starck esitti huolensa viraston ylemmän teknillisen henkilökunnan puutteesta ja totesi, että uuden toimitalon myötä viraston seuraava askel olisi pyrkiä rakennusviraston työntekijöiden koulutustason nostamiseen. Rakennusviraston johtosääntöä muutettiinkin vielä samana vuonna, ja uusi johtosääntö mm. vahvisti kaupungininsinöörin asemaa. Muutosten seurauksena

viraston osastojakoa muutettiin ja tehtiin tiettyjä virkajärjestelyitä. Esimerkiksi talorakennusosaston suunnittelutoimiston päällikkönä toimineen apulaiskaupunginarkkitehdin rinnalle tuli toinen apulaiskaupunginarkkitehdin virka. Molempien näiden esimiehenä oli talorakennusosaston päällikkönä toiminut kaupunginarkkitehti.

Kolme vuotta myöhemmin kaupunki hankki omistukseensa viereisellä tontilla Pohjoinen Makasiinikatu 9:ssä olleen kiinteistön, ja tontille rakennettiin Kasarmikatu 21:n laajennusosa. Vuonna 1969 valmistuneen uudisosan suunnittelijana toimi rakennusviraston arkkitehti Hely Ijäs. Kasarmikatu 21 ja Pohjoinen Makasiinikatu 9 ovat valmistumisestaan lähtien toimineet samassa käytössä kaupungin rakennusviraston toimitalokokonaisuutena.

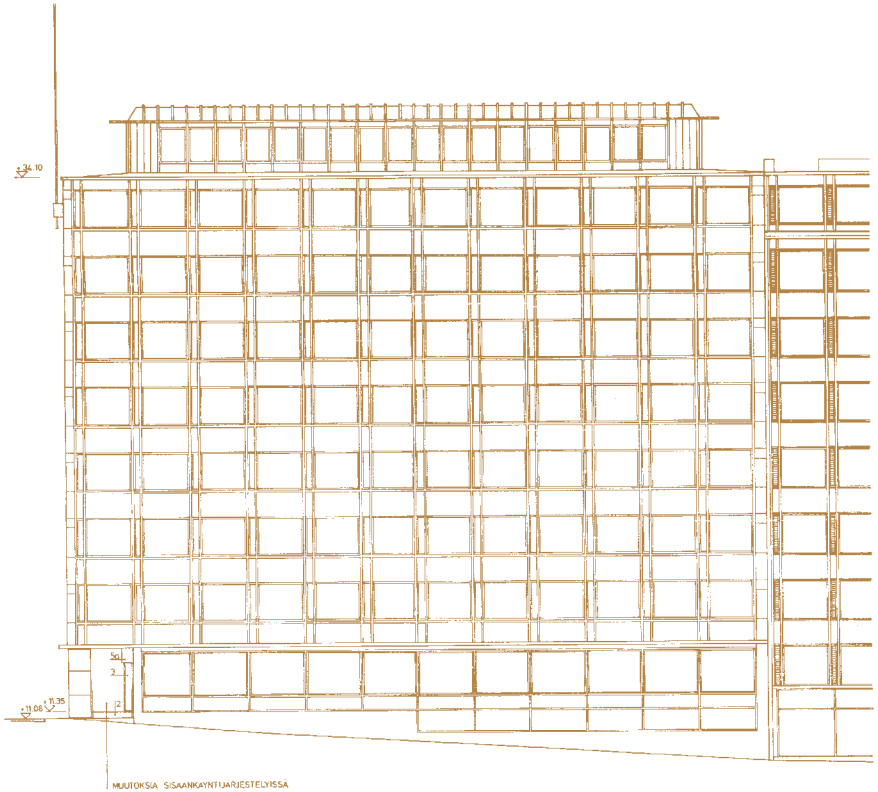

KUVAUS

Kasarmikatu 21 on kuusi- ja yhdeksänkerroksinen toimistorakennus, jossa on kaksi kellarikerrosta. L-muotoinen rakennus rajaa tontin keskelle Pohjoinen Makasiinikatu 9:n kanssa yhteisen, paikoituskäytössä olevan sisäpihan. Rakennus on virastotalo ja kokonaisuudessaan toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkki-rakenne.

Rakennuksessa on valmistumisajalleen tyypillinen verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettu rasterijulkisivu, jossa ikkunoiden alle jäävät osat on päällystetty keinokivi-julkisivulaatoin. Ikkunoiden ja julkisivulaattojen saumojen kohdille on kiinnitetty metallisia pysty- ja vaakaprofiileja, jotka antavat rakennukselle sen verkkomaisen ilmeen. Ensimmäinen kerros on näyteikkunaa, ja kerros on Kasarmikadun puolella sisennetty siten, että pääsisäänkäynnille kuljetaan pilarien rajaaman, luiskalla varustetun arkadin kautta. Yhdeksäs kerros eli ullakkokerros on sisennetty sekä Kasarmikadun että Pohjoisen Makasiinikadun puolella. Kasarmikadun puolella rakennuksen päädyssä oleva umpinainen osuus oli alkujaan päällystetty mosaiikkibetonilaatoin, mutta sen pinta muutettiin 2000-luvulla vaaleaksi maalatuksi kolmikerroslämpörappaukseksi. Myös pihajulkisivu on rapattu ja maalattu vaaleaksi. Ikkunat ovat alkuperäiset yhdeksännen kerroksen ikkunoita lukuun ottamatta. Vesikatto on maalattua peltiä.

Sisätiloissa on runsaasti alkuperäisiä rakennusosia, kuten väliseiniä, ovia ja vetimiä. Ensimmäiseen kerrokseen on tehty 2000-luvulla uudet kokous- ja neuvottelutilat. Hissiaulat ovat kaikissa kerroksissa alkuperäisasussa viilutettuine ovineen, lattioiden mustine vinyylilaattoineen ja rautalankalasista tehtyine väliseinineen. Kullekin kerrostasanteelle on merkitty valkoinen kerrosnumero

←
JULKISIVU POHJOISELLE MAKASIINIKADULLE. RVVA.

→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RAKENNUKSEN SISÄTILOISSA ON TEHTY JATKUVASTI KÄYTÖN VAATIMIA MUUTOKSIA. RVVA.

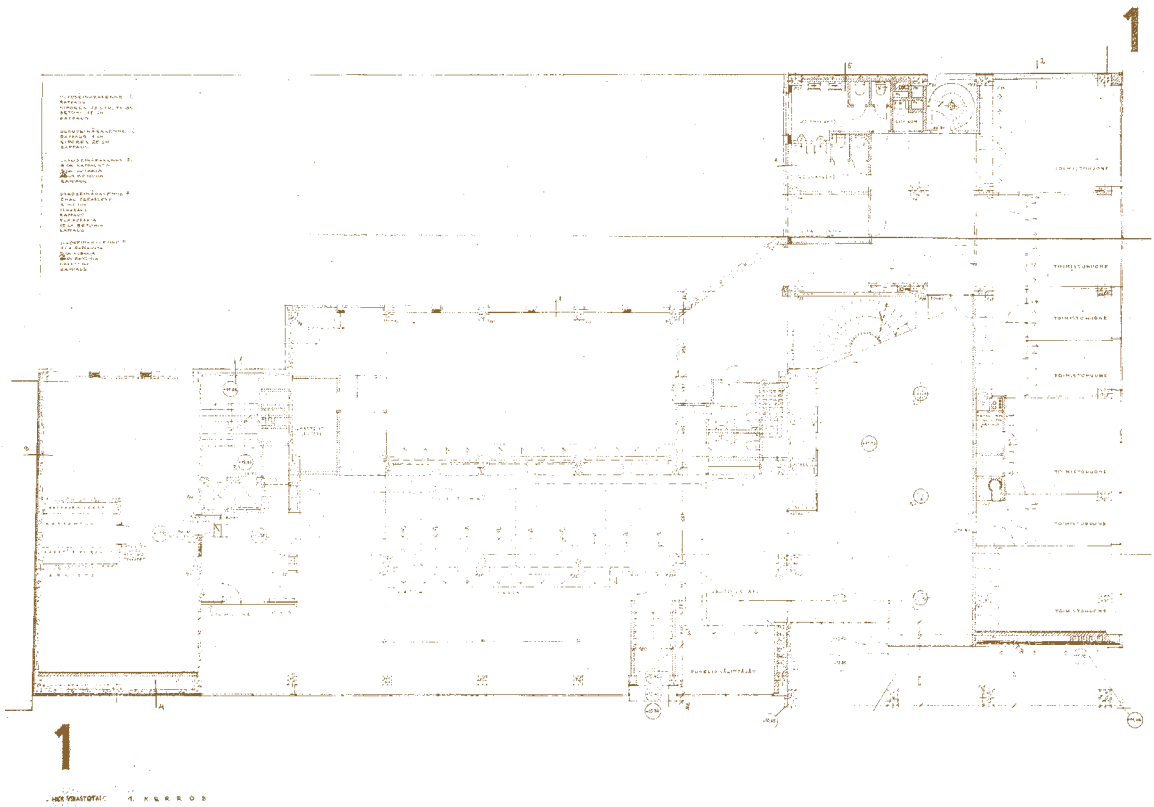

roomalaisin numeroin. Hissiryhmän vieressä on alkuperäinen, näyttävä kierreporras, jonka astimet on pinnoitettu mustalla vinyylillä, teräskaiteiden kapeat pystypinnat on maalattu mustiksi ja käsijohteet ovat mustaa akryylimuovia.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa tehtiin yksittäisiä, huonetilojen käyttöön liittyneitä muutoksia jo 1960-, 1970- ja 1980-luvuilla. 1990-luvun muutoksiin lukeutuivat ensimmäisen kerroksen sisääntulojärjestelyjen muutos, missä yhteydessä Kasarmikadun puolelle rakennettiin loiva asvalttiluiska esteetöntä sisäänkäyntiä varten, sekä ullakolla olleen varastotilan muutos toimistohuoneeksi. 2000-luvun alussa julkisivun mosaiikkibetonilaatoin päällystetyt osat muutettiin rapatuiksi. 2000-luvun puolivälin jälkeen yleisten töiden lautakunnan kokoushuone siirrettiin ensimmäiseen kerrokseen ja arkisto pihakerrokseen. Lisäksi tehtiin mm. ensimmäisen kerroksen palvelupistettä koskeneita muutoksia. Vuosikymmenen lopussa yhdeksännen kerroksen puuikkunat vaihdettiin uusiin ikkunoihin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajatahoonsa liittyviä yhteiskuntahistoriallisia arvoja, mikä korostuu sen ollessa yhä samassa omistuksessa. Julkisivu on valmistumisajalleen tyypillinen rasterijulkisivu, joka on säilynyt toimistokerrosten osalta alkuperäisasussaan. Rakennuksen käyttötarkoitus ja osa kiinteistä sisustuksista on säilynyt. Rakennus asettuu osaksi Kasarmikadun ajallisesti kerrostunutta rakennettua ympäristöä.

←

ARKKITEHTI ALVAR AALLON SUUNNITTELEMA RAUTATALO KESKUSKADULLA ON KAHDEKSANKERROKSINEN TOIMISTO- JA LIIKETALO YHDELLÄ KESKUSTAN KESKEISIMMISTÄ PAIKOISTA.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

RAUTATALON JULKISIVURATKAISU ON AALLON HELSINKIIN SUUNNITTELEMILLE LIIKETALOILLE TYYPILLINEN: VERKKOMAINEN JULKISIVU, JONKA KATUFASADI ON PROFILOIDUSTA KUPARIPELLISTÄ VERHOILTU KEVYT RAKENNE JA KANTAVA RUNKO ON VEDETTY KATULINJASTA SISEMMÄS. RVVA.

↓

RAUTATALON PORTAIKKO SISÄÄNTULOAULASSA.
FRED RUNEBERG/ HKM N. 1955.

KATUOSOITE: KESKUSKATU 3A
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1954
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0008-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 317
SUUNNITTELIJA: ALVAR AALTO
RAKENNUTTAJA: HAKASALMEN OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
OMISTAJA: ALFRED KORDELININ SIVISTYSRAHASTO, ALKON ELÄKESÄÄTIÖ, JENNY JA ANTTI WIHURIN RAHASTO, SUOMEN KULTTUURIRAHASTO
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2000 (SRS)

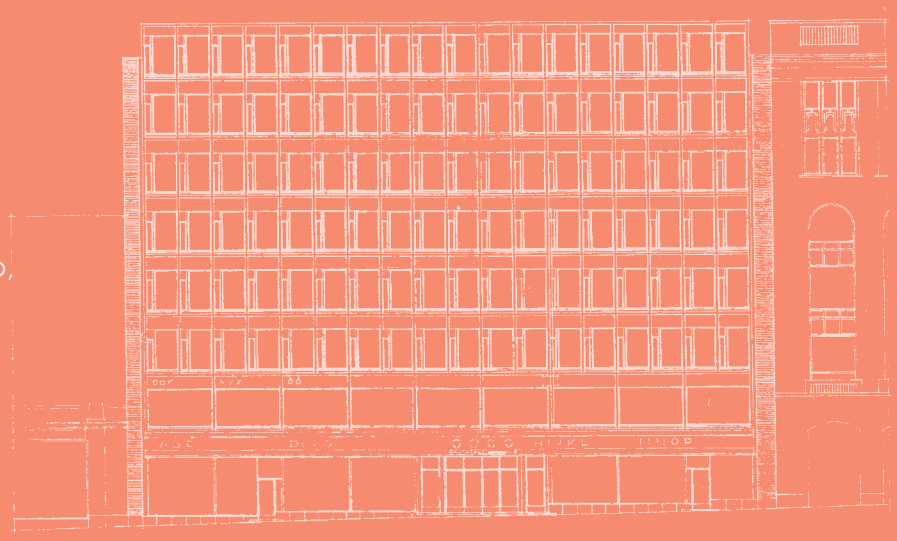

KESKUSKATU 3a,
RAUTATALO

Rautatalon rakennutti Rautakonttorin, Rautakauppojen Oy:n ja Turkiskauppiaiden Oy:n vuonna 1945 perustama kiinteistöyhtiö Hakasalmen Oy. Yhtiö hankki pian perustamisensa jälkeen tontin Helsingin ydinkeskustasta Keskuskatu 3:sta tarkoituksenaan rakennuttaa tontille uudenaikainen toimisto- ja liiketalo. Joulukuussa 1950 Hakasalmen Oy kutsui professori Alvar Aallon sekä arkkitehdit Viljo Rewellin, Aarne Ervin ja Markus Tavion kilpailemaan Helsingin ydinkeskustaan Keskuskatu 3:een rakennettavan liiketalon suunnittelusta. Kilpailuohjelmassa ohjeistettiin kilpailijoita keskittymään erityisesti uudisrakennuksen ja sen lähiympäristön suhteisiin ja huomioimaan erityisesti Eliel Saarisen 1920-luvulla Keskuskatu 1:een suunnittelema punatiilinen liiketalo. Kilpailu päättyi huhtikuun lopussa seuraavana vuonna.

Palkintolautakunta vertaili arvioinnissaan erityisesti eri kilpailuehdotusten taloudellisia ja arkkitehtonisia ominaisuuksia. Kilpailun voitti Alvar Aalto ehdotuksellaan “Casa”. Kilpailuehdotuksessa lähtökohtana oli rakennuksen sopeuttaminen ympäristöönsä, mitä arvostelulautakunta pitikin erityisen onnistuneena. Rakennuksen kohokohta oli tontin sisäosaan jäävä suuri keskushalli, jota esitettiin kilpailuehdotuksessa viiden kerroksen korkuiseksi. Lautakunta kuitenkin toivoi valokattoa pudotettavan yhtä kerrosta alemmalle tasolle.

Rakennustyöt alkoivat keväällä 1953. Pääurakoitsijana toimi Rakennustoimisto Arvonen Oy ja rakennesuunnitelmista vastasi diplomi-insinööri Magnus Malmberg. Aallon toimistossa rakennuksen suunnitteluun osallistuivat toimistoarkkitehdit Keijo Ström, Maunu Kitunen, John Meiling ja Lina-Christina Aaltonen. Rakennuksen alin lattiataso sijoittui 80 cm merenpinnan alapuolelle, mistä syystä rakennuksen perusmuuri valettiin irti kallioseinästä siten, että väliin kertyvä pohjavesi voidaan ohjata pumppaamalla pois. Rautatalo valmistui syksyllä 1954 ja pihan puoleinen korotusosa vuonna 1957. Seuraavana vuonna Aalto esitteli uudisrakennuksen *Arkkitehti*-lehdessä todeten, että

uudisrakennuksen sovittaminen kaupunkiympäristöön on yhtä vaikeaa kuin sen sijoittaminen luontoympäristöön. Hän rinnasti näin olemassa olevan kaupunkistruktuurin luonnonmaisemaan arkkitehtuurisuunnittelua ohjaavana tekijänä. Rautatalon runko, sisäinen rakenne ja verkkomainen julkisivuratkaisu olivat perua juuri tästä, olemassa olevan kaupunkirakenteen huomioimisesta uudisrakennuksen toiminnallisessa ja visuaalisessa suunnittelussa. Julkisivuratkaisussa oli löydettävissä sekä vertikaalisia että horisontaaleja aineksia siten, että rakennus Aallon mukaan liittyi harmonisesti sekä lähietäisyydellä että hieman kauempanakin oleviin rakennuksiin niiden muotokieltä suoranaisesti kuitenkaan imitoimatta. Suunnittelun lähtökohtana Aalto kuitenkin kertoi olleen rakennuksen suunnittelu "sisältä ulospäin". Rakennuksen sydän oli lopullisessa ratkaisussa kolmen kerroksen korkuiseksi muotoutunut keskuspiha, "marmorihalli". Sen marmoriverhouksessa Aaltoa innoitti erityisesi italialainen rakennusperinne. Pyöreiden, kartiomaisten ja moniliittilasilevyllä peitettyjen kattoikkunoiden valaisema keskuspiha oli Aallolle kuin italialaishenkinen piazza. Aalto kirjoitti, että kattolyhtyjen prototyyppi oli Turun Sanomien kirjapainotalossa ja että ne esiintyivät myöhemmin myös Paimion parantolassa ja Viipurin kirjastossa. Marmoripihalla oli alkujaan suihkulähde elävine, puutarha-arkkitehti Paul Olssonin suunnittelemine istutuksineen.

Aallon arkkitehtuurille tunnusomaiset messinkiset Rautatalo-vetimet olivat nimensä mukaisesti käytössä Rautatalossa ensimmäistä kertaa. Myös Aallon suunnittelema Nauris-valaisin nähtiin Rautatalossa ensimmäistä kertaa. Aalto käytti valaisinta myöhemmin mm. Kansaneläkelaitoksen ruokalassa. Aalto suunnitteli myös sisustukset marmoripihaa ympäröineisiin liiketiloihin. Valopihan keskellä oli kaupunkilaisten suosima Colombia-kahvila. Moderni ja ennennäkemätöntäkin teknologiaa, kuten "ajattelevat hissit", sisältänyt uudenaikainen rakennus sai osakseen runsaasti huomiota niin kaupunkilaisten kuin arkkitehtikunnan keskuudessa. Siitä kirjoitettiin paljon lehdistössä, ja Rautatalo esiteltiin esimerkiksi Helsingin Taidehallissa vuonna 1958 järjestetyssä Suomi rakentaa 2 -näyttelyssä. Helsingin yleiskaavaehdotuksessa 1960 Rautatalo toimi edustavana esimerkkinä liiketaloarkkitehtuurin nykyajasta. Rautataloon liittynyt runsas ja positiivinen huomio oli osatekijänä siinä, että Aalto asetettiin tietynlaiseen sankari-arkkitehdin asemaan.

Valmistuneen rakennuksen pääkäyttäjä oli Rautakauppojen Oy. Tämän lisäksi rakennuksessa toimi myös muita vuokralaisia. Alun perin myös toinen kerros sisälsi kaupunkilaisille avoimia liiketiloja. Liiketiloissa oli Colombia-kahvilan lisäksi mm. Artekin huonekaluliike ja galleria, Marimekon myymälä sekä Karjakunnan liha- ja leikemyymälä. Rautatalon rakennuttanut Hakasalmen Oy lakkautettiin vuonna 1976.

→

RAUTATALO.
JUSSI TIAINEN/ HKM 1997.

→→

ASIAKKAITA RAUTATALON COLOMBIA-KAHVILASSA 1960-LUVUN LOPULLA.
PIETINEN/ HKM.

Rautatalo suojeltiin rakennussuojelulailla vuonna 1991. Kahvilana käytetyn tilan sisustukset vaihdettiin 1990-luvun muutostöiden yhteydessä uusiin, jolloin vanhat huonekalut, kuten metallijalkaiset puupöydät, mustalla nahalla verhoillut nojatuolit ja jakkarat siirrettiin varastoon ja osin Alvar Aalto -museon kokoelmin. Sittemmin osa näistä kalusteista päätyi Akateemisen kirjakaupan kolmanteen kerrokseen avattuun kahvilaan. Rautatalon kalusteista osa on teetetty myöhemmin alkuperäisen mallin mukaan.

Rakennuksen omistajana oli Hakasalmen Oy:n jälkeen Rautakonttori Oy ja Turkiskauppiaitten Oy, 1990-luvun vaihteesta Eläkevakuutusosakeyhtiö Ilmarinen ja sittemmin Pohjola-Yhtiöt. Vuonna 2006 Rautatalo siirtyi Alfred Kordelinin yleisen sivistysrahaston, Alkon eläkesäätiön, Jenny ja Antti Wihurin rahaston sekä Suomen Kulttuurirahaston yhteisomistukseen. Rakennuksen vuokralaisena on ollut samasta vuodesta lähtien Nordea. Rakennuksessa toimii Nordean Private Banking -osasto, joten Marmoripiha on nykyään kaupunkilaisilta suljettu yksityistila.

→

RAKENNUKSEN ENSIMMÄISESSÄ KERROKSESSA ON OLLUT ALUSTA PITÄEN LIIKETILOJA JA TOISESTA KERROKSESTA YLÖSPÄIN PÄÄOSIN TOIMISTOJA. RAKENNUKSEN KESKELLÄ SIJAITSEE KOLMIKERROKSINEN VALOPIHA (2.-4. KRS). RVVA.

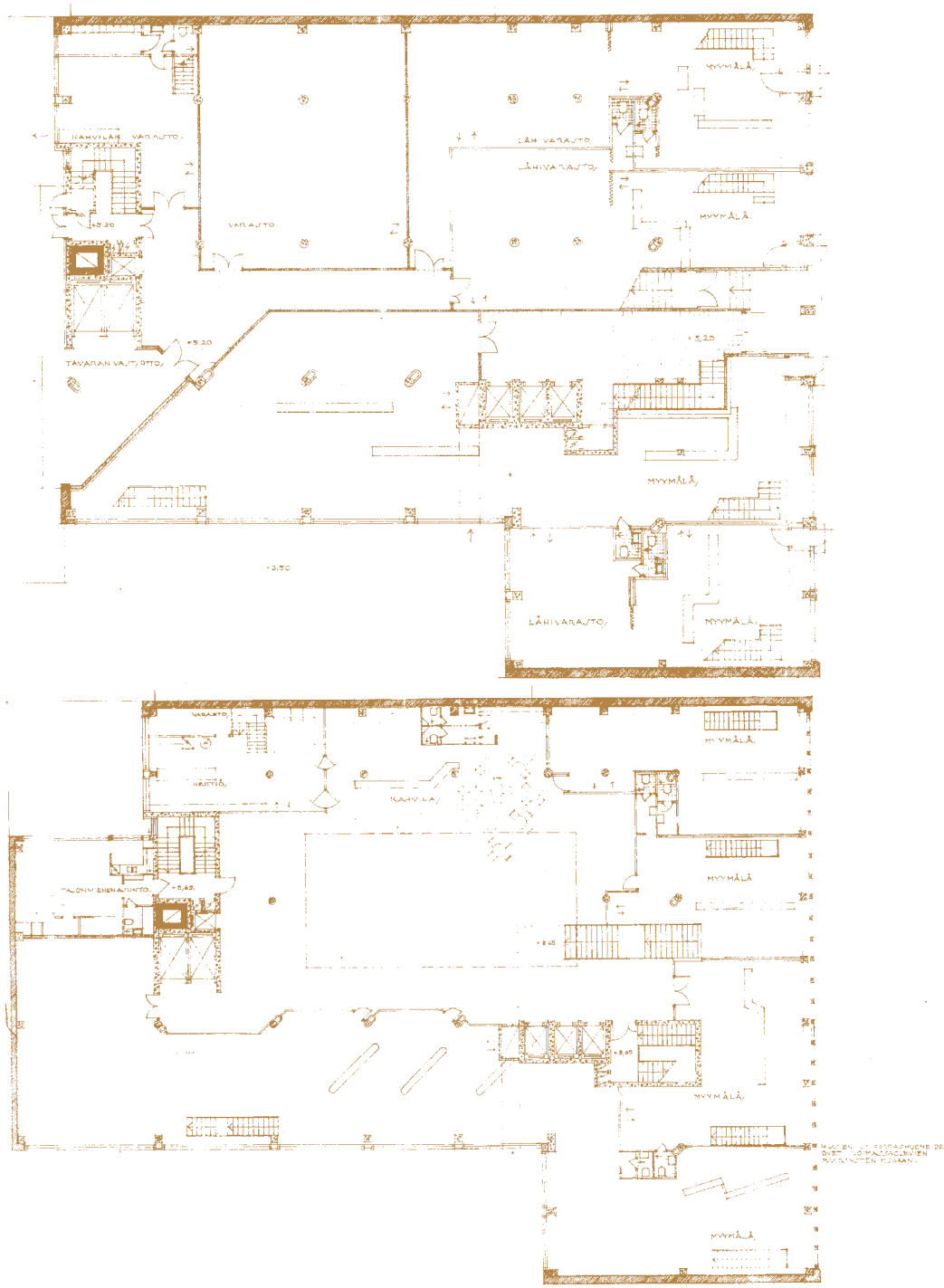

KUVAUS

Rautatalo on kahdeksankerroksinen toimisto- ja liiketalo, jossa on kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Se sijaitsee keskellä korttelia verrattain syvällä tontilla. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketiloja, ja toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on pääasiassa toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarirunko.

Rautatalo sijaitsee yhdellä Helsingin keskeisimmistä paikoista korkean punatiilisen liiketalon ja matalan asuinrakennuksen välissä. Sen suunnittelun lähtökohtana on ollut rakennuksen sopeuttaminen ajallisesti ja visuaalisesti kerrostuneeseen kaupunkiympäristöön. Rakennuksen verkkomainen julkisivuratkaisu on Aallon Helsinkiin suunnittelemille liiketaloille tyypillinen, ja se ammentaa ympäristön monimuotoisuudesta. Julkisivu perustuu kaksoisrunkoon, jossa kadulle näkyvä fasadi on kevyt rakenne, kun taas kantava runko on vedetty katulinjasta sisemmäs. Verkkorakenteen voimakas profilointi antaa julkisivulle elävän ilmeen. Julkisivuverhouksena on käytetty profiloitua kuparipeltiä. Kaksi alinta kerrosta on näyteikkunaa. Sokkeli on harmaata graniittia. Sisäpihan puolella on nauhaikkunat ja vaalea rappaus. Domus Litoniin vastaisella tonttirajalla oleva päätyseinä on punatiilinen.

Sisätiloissa rakennuksen sydämenä toimii kolmen kerroksen korkuinen keskushalli, johon noustaan pääsisäänkäynniltä portaita pitkin. Sen lattiat on päällystetty Carraran marmorilla ja parvikäytävien seinät hiekkapuhalletulla travertiinilla. Marmoripihalle valoa tuovat pyöreät, kartiomalliset ja taustavalaistut kattolyhdyt, joiden peitteenä on monoliittilasilevy. Marmoripihan ylin parveke on vedetty sisään valaistuksen parantamiseksi. Välipohjat oli alun perin päällystetty suoraan linoleumilla. Pääporrashuone ja siihen liittyvä hissiryhmä sijaitsee valopihan sisäänkäynnin puoleisessa päädyssä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa tehtiin 1960- ja 1970-luvuilla useita muutoksia. Pihan puoleisten julkisivujen alumiinipeltipinnat muutettiin 1970-luvun alussa samalla rihlauksella varustetuiksi, vaaleanharmaiksi ja muovipintaisiksi teräslevyiksi. Vuonna 1976 haettiin lupaa mm. keskushallia ympäröivien myymälätilojen liittämiselle kahvilatilaan lasiseiniä purkamalla. Keskushallin kahvilatila palautettiin alkuperäiseen kokoonsa vuonna 1985. Vuonna 1986 Stockmann laajensi tilojaan Keskuskadun alle aivan Rautatalon tontin rajalle, missä yhteydessä myös Rautatalon perustuksia ja niiden alaista kalliota vahvistettiin. Vuonna 1991 valmistui Rautatalon ensimmäinen peruskorjaushanke. Tässä yhteydessä mm. muutettiin toisessa kerroksessa sijainnut entinen talonmiehen asunto toimistoksi, laajennettiin jälleen keskushalliin liittyvää kahvilaa ja kunnostettiin keskushallin alakatot. Myöhemmin 1990-luvulla tehtiin muutoksia myös toimistokerroksissa. 2000-luvun alussa rakennuksessa tehtiin peruskorjaus ja muutostöitä. Korttelin keskiosaan rajoittuvalle tontin osalle rakennettiin kokonaisalaltaan 225 m^2:n lisärakennus. Ensimmäisessä kerroksessa ja yläkellarissa ollut myymälähuoneisto muutettiin ravintolatilaksi. Vuosina 2008–2010 Stockmannin tavaratalon ja Akateemisen kirjakaupan myymälätilat laajennettiin Rautatalon alempaan kellarikerrokseen. Muutokset ovat jatkuneet 2010-luvulla toimistotilojen modernisoinnilla.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suunnittelijaansa liittyviä merkittäviä arkkitehtuuri- ja henkilöhistoriallisia arvoja. Se on yksilöllisine yksityiskohtineen hyvin suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksessa on jäljellä alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia. Rautatalolla on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rautatalo on määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (RKY 2009) ja se kuuluu myös DOCOMOMOn modernismin merkkiteoksia Suomen arkkitehtuurissa esittelevään listaukseen. Rautatalo on suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010). Suojelupäätöksen mukaan suojelun kohteena ovat “katujulkisivu, rakennukseen kuuluva valopiha, sisääntuloaula portaikkoineen, valopihaa kattavan lasikaton ulkopuoliset valaisimet ja kahvilana käytetyn tilan kiinteä sisustus alkuperäisenä säilyneiltä osiltaan. Kiinteään sisustukseen kuuluvat myyntitiski, suihkulähde, kahvilan muusta valopihasta erottava, huonekasveille tarkoitettu matala seinämä, sisääntuloa vastapäätä oleva seinämä marmoripenkkeineen sekä kahvilan kiinteät valaisimet.”

→
JULKISIVU KESKUSKADULLE. RVVA.

←
KESKUSKATU 7:N JULKISIVURAKENTEET UUSITTIIN TOIMISTOKERROKSISSA VUONNA 2007. TUOLLOIN UUSITTIIN ULKOSEINIEN KEVYT RUNKO, LÄMPÖERISTEET, OSA SISÄPUOLEN VERHOILUSTA, OSA ULKOPUOLEN MESSINKIVERHOILUSTA JA IKKUNAT. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: KESKUSKATU 7
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1970
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0097-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 399 JA 400
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTUURITOIMISTO HEIKKI CASTRÉN & CO / HEIKKI CASTRÉN, JUHANI KATAINEN & ANNIKKI NURMINEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN OSAKEPANKKI (HOP)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
OMISTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1994

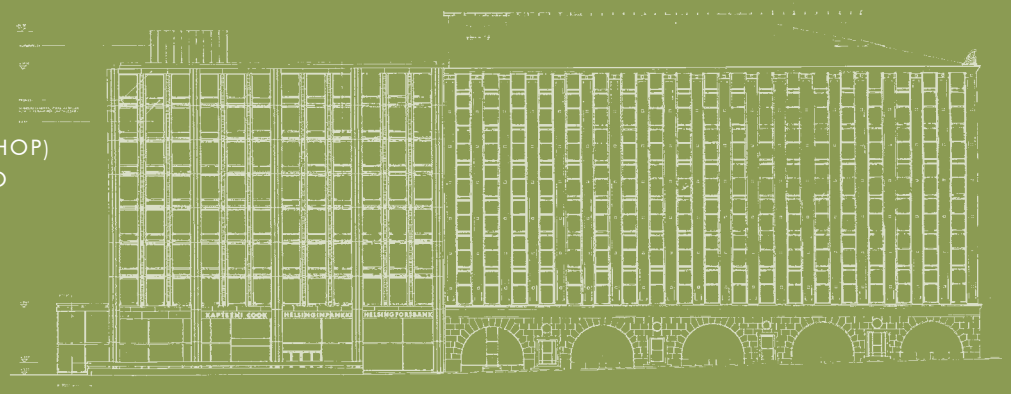

KESKUSKATU 7

Keskuskatu 7:n liiketalo rakennettiin paikalle, jolla aiemmin sijaitsi Theodor Höijerin suunnittelema entinen vapaapalokunnantalo. VPK:n talo myytiin Suomen Liittopankki Oy:lle vuonna 1920 ja muutettiin seuraavana vuonna pankin pääkonttoriksi arkkitehti Karl Lindahlin suunnitelmien mukaan. P. E. Blomstedtin suunnittelema Liittopankin uudisrakennus valmistui Aleksanterinkadun ja Keskuskadun kulmaan vuonna 1929. Se sijaitsi katulinjassa VPK:n taloa huomattavasti sisempänä, sillä katua haluttiin leventää. Liittopankki yhdistyi vuonna 1931 Helsingin Osuuspankin (HOP) kanssa. Vuonna 1946 Keskuskatu 7:n rakennuksessa alkoi toimia Kalevalaisten Naisten Liiton ylläpitämä Ravintola Kestikartano, jonka kuuluisat, rajakarjalaista muotokieltä lainanneet hirsisisustukset olivat arkkitehti Aarne Ervin suunnittelemat. Rakennuksen edessä oli kaupunkilaisten suosima puistikko Ville Vallgrenin Albert Edelfeltistä veistämine patsaineen.

Kun rahoitusmarkkinat alkoivat sotien jälkeen toipua, alkoi HOP:n kiinnostus kiinteistösijoittamiseen kasvaa. Pankin kiinteistöomistus kasvoi merkittävästi 1960- ja 1970-luvuilla uusien rakennuskohteiden ja saneeraushankkeiden ansiosta. Kun HOP yhdistyi Suomen Yhdyspankin kanssa vuonna 1984, oli sen konttoreiden määrä kasvanut jo 115:aan. Keskuskatu 7:n tontin rakentamista alettiin suunnitella 1960-luvun alussa. Uudisrakennuksen suunnittelutehtävä annettiin Viljo Rewellille vuonna 1964, mutta Rewell ei ehtinyt saada ensimmäisiä piirustuksia valmiiksi ennen kuolemaansa. Keskeneräiset piirustukset annettiin näin Rewellin toimistossa työskennelleen Heikki Castrénin työstettäviksi.

VPK:n talo purettiin vuonna 1967. Tapauksen on sanottu tuoneen HOP:lle negatiivista mainetta, sillä vanhojen rakennusten purkamisista oli jo alettu käydä vilkasta julkista keskustelua. Esimerkiksi *Kenen Helsinki* -teoksessa kritisoitiin keskustatonttien uudelleenrakentamisia, jotka aiheuttivat palveluiden köyhtymistä, kun kaupunkitilaa rakennettiin “suurpääoman” ehdoin.

Kirjassa kummasteltiin myös Keskuskadun puolelle ilmestyneitä ajoluiskia, jotka nielaisivat tieltään puiston ja osan Keskuskatu 7:n kohdalla olevasta katutilasta. Uuden liiketalon rakentamiselle oli kaupunkikuvan kannalta kuitenkin myös puolustajansa. Hanke saattoi loppuun P. E. Blomstedtin jo vuonna 1930 esittämän ajatuksen siitä, että Ateneum-rakennuksen taustaksi tulisi rakentaa yhtenäinen, "neutraali" liiketalorivi. Toisekseen uuden liiketalon rakentaminen mahdollisti Keskuskadun leventämisen koko korttelin mitalta, sillä entinen VPK:n talo sijaitsi yhä katualueella huolimatta siitä, että sen ulkonevat porrastornit oli jo aiemmin purettu. Lähtökohtana Keskuskatu 7:n suunnittelulle olikin suunnittelijoiden mukaan rakennuksen massoittelu umpikorttelirakennuksena kaupunkikuvaa eheyttävällä tavalla. Rakennuksen muotokieli tuli suunnittelijoille siten kuin "valmiiksi määriteltynä".

Castrénin toimistossa liiketalon pääsuunnittelijoina toimivat Heikki Castrén, Juhani Katainen ja Annikki Nurminen. Rakennuksen halkaisi pituussuunnassa samankaltainen kauppakuja kuin Aikatalonkin. Uusi liiketalo suunniteltiin kulmastaan pilareille, jolloin rakennuksen alaosa Keskuskadun puolella jäi jalankulkijaliikenteelle avoimeksi. Sisäpihalle johtava avoin alin kerros ikään kuin jatkoi Ateneumin viereistä puistikkoa Keskuskatu 7:n tontin sisäosaan saakka. Keskuskadun suuntaisia kahta ajoluiskaa suunniteltiin ensin lähemmäs rakennusta uloimman pilaririvin molemmin puolin. Luiskat rakennettiin kuitenkin ulommas Keskuskadun varrelle siten, että niistä toinen sijoittui Ateneumin sivulle. Tältä ajoluiskalta oli käynti myös kellarikerroksessa sijainneeseen autopankkiin, jollaisia oli alettu rakentaa Suomeen 1960-luvulla. Vastaavanlainen drive in -pankki oli nähty esimerkiksi KOP:n Hakaniemeen rakennuttamassa Ympyrätalossa (1968). Katutasoon rakennettiin vielä 57 m^2 suuruinen kioskirakennus asemakaavan sallimalla tavalla. Rakennuksen omistajasta kertoivat ullakkokerroksen julkisivuun kiinnitetyt pronssisivuiset ja valkoakryylipintaiset kirjaimet "HOP HAB".

Keskuskatu 7:n omistajaksi tuli HOP:n jälkeen Suomen Yhdyspankki Oy vuonna 1984, kun pankit yhdistyivät. Rakennus siirtyi Meritalta Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen omistukseen 1990-luvulla. Toimisto- ja liiketiloissa on toiminut vuosikymmenten aikana useita vuokralaisia. Alkuaikoina suuri vuokralainen oli mm. Mobiloil, jolla oli toimistoalaa liki 900 m^2. Nykyään päävuokralaisia ovat mm. Diacor ja kansainvälinen asianajotoimisto Rochier.

KUVAUS

Keskuskatu 7:ssä on kahdeksan kerrosta, ullakkokerros ja kolme kellarikerrosta, jotka ulottuvat osin Keskuskadun alle. Ateneuminkujan puolelle työntyy matalampi, kaksikerroksinen (kerrokset 1 ja 1,5) rakennusmassa. Liiketalon halkaisee Keskuskadulta Aikatalolle ulottuva jalankulkuväylä, joka sijaitsee katutasossa pääosin toimistokerrosten rajaaman sisäpihan kohdalla. Jalankulkuväylän kohdalla sisätilaan tuovat luonnonvaloa pyöreät kattolyhdyt ja myöhemmin tehty vino lasikatto. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirunko.

Rakennuksessa on alimpien kerrosten kohdalla näyteikkunajulkisivu. Toisesta kerroksesta ylöspäin on tumma rasterijulkisivu säännöllisin välein ulkonevine pilastereineen. Kukin ruudukkokuvio muodostuu ikkunalasista ja sen alla olevasta kapeasta tummasta lasista, joka alun perin oli taustamaalattua julkisivulasia, mutta joka 2000-luvun julkisivukorjauksessa muutettiin kaksiosaiseksi lasirakenteeksi siten, että päällimmäisenä on kirkasta lasia ja sen alla tummaa palonsuojalasia. Julkisivun umpiosat on verhottu messinkipellillä (MS-80).

Pilareilla seisovan rakennuksen kulma oli jätetty Keskuskadun puolella alun perin avoimeksi, ja tontin sisäosassa oli pieni sisäpiha. Tältä ns. piazzalta oli oma sisäänkäyntinsä viereisessä, entisessä Liittopankin rakennuksessa sijainneeseen HOP:n pankkisaliin. Sisäpiha rakennettiin umpeen vuonna 1996 ja katettiin uudella, vinolla valokatolla. Tämänkin jälkeen Keskuskadun puoleisella kulmalla näyteikkunaseinä oli kuitenkin sisäänvedetty siten, että rakennusmassan alle jäi pieni arkadinkaltainen ulkotila. Kulma rakennettiin kokonaan umpeen vuonna 2013.

↑
RAKENNUKSEN OMISTAJASTA KERTOIVAT JULKISIVUUN KIINNITETYT KIRJAIMET "HOP HAB". ERKKI SALMELA/ HKM 1976.

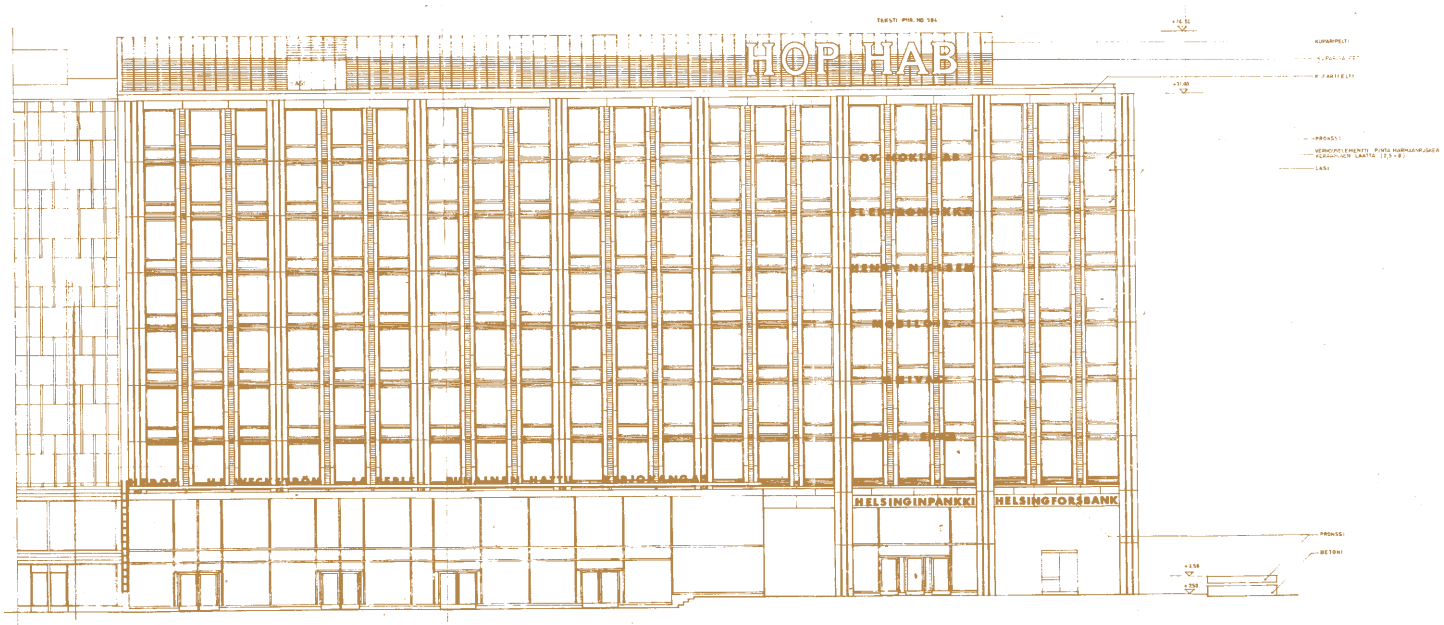

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita muutoksia vuosikymmenten aikana. Vuosina 1978–1979 rakennus yhdistettiin toisesta kerroksesta (nyk. 1,5. kerros) Aikatalon tiloihin, kun toisessa kerroksessa sijainnutta myymälätilaa muutettiin ravintolan baariksi ja neljäksi kabinetiksi sekä naapurikiinteistön Bio Bristolin tiloihin liitetyksi studioteatteriksi. 1980-luvun loppupuolella Ateneuminkujalle rakennettiin yhdessä Aikatalo Oy:n kanssa uudet pienmyymälät, joita Keskuskatu 7:n osuudelle mahtui kolme kappaletta. 1990-luvulla mm. muutettiin pohjakerroksessa sijaitseva myymälätila ravintolaksi, Ateneuminkujan pinnoite uusittiin ja kujalle asennettiin uusia valaisimia ja mainoksia. Vuonna 1996 liikerakennusta laajennettiin rakentamalla Keskuskadun puoleinen piha-alue uuden asemakaavan sallimalla tavalla lämmitettäväksi, pääasiassa jalankulkuväyliä ja pihaa käsittäväksi valokatteiseksi tilaksi. Keskuskatu 7:n kerrosten numerointi muutettiin vastaamaan viereisen WTC:n rakennuksen kerrosten tasoja. Keskuskadun sisäänkäynnin kohdalle rakennettiin uusi katos. Toisessa kerroksessa olleet, vuonna 1979 tehdyt elokuvateatteri ja näyttelytila muutettiin kokoustilaksi. Rakennuksen julkisivurakenteet uusittiin toimistokerroksissa vuonna 2007, jolloin lähtökohtana oli uuden julkisivun toteuttaminen vanhan mallin mukaan. Korjaustöissä ulkoseinien kevyt runko, lämpöeristeet, osa sisäpuolisista verhouksista ja ikkunat sekä osa ulkopuolisista messinkiverhouksista vaihdettiin uusiin. Uudesta runkorakenteesta johtuen julkisivujen ulkopinta pilasterien välissä siirtyi 120 mm ulospäin. Viimeisimmän, vuonna 2014 valmistuvan saneeraushankkeen yhteydessä näyteikkunaseinä vedettiin Keskuskadun puolella lähes katulinjaan. Kävelypasaasin varrelta purettiin kiinteitä, myöhemmin tehtyjä myymäläkoppeja, jolloin alimmasta kerroksesta tuli avointa, yhtenäistä tilaa. Muutostöissä rakennettiin uusi

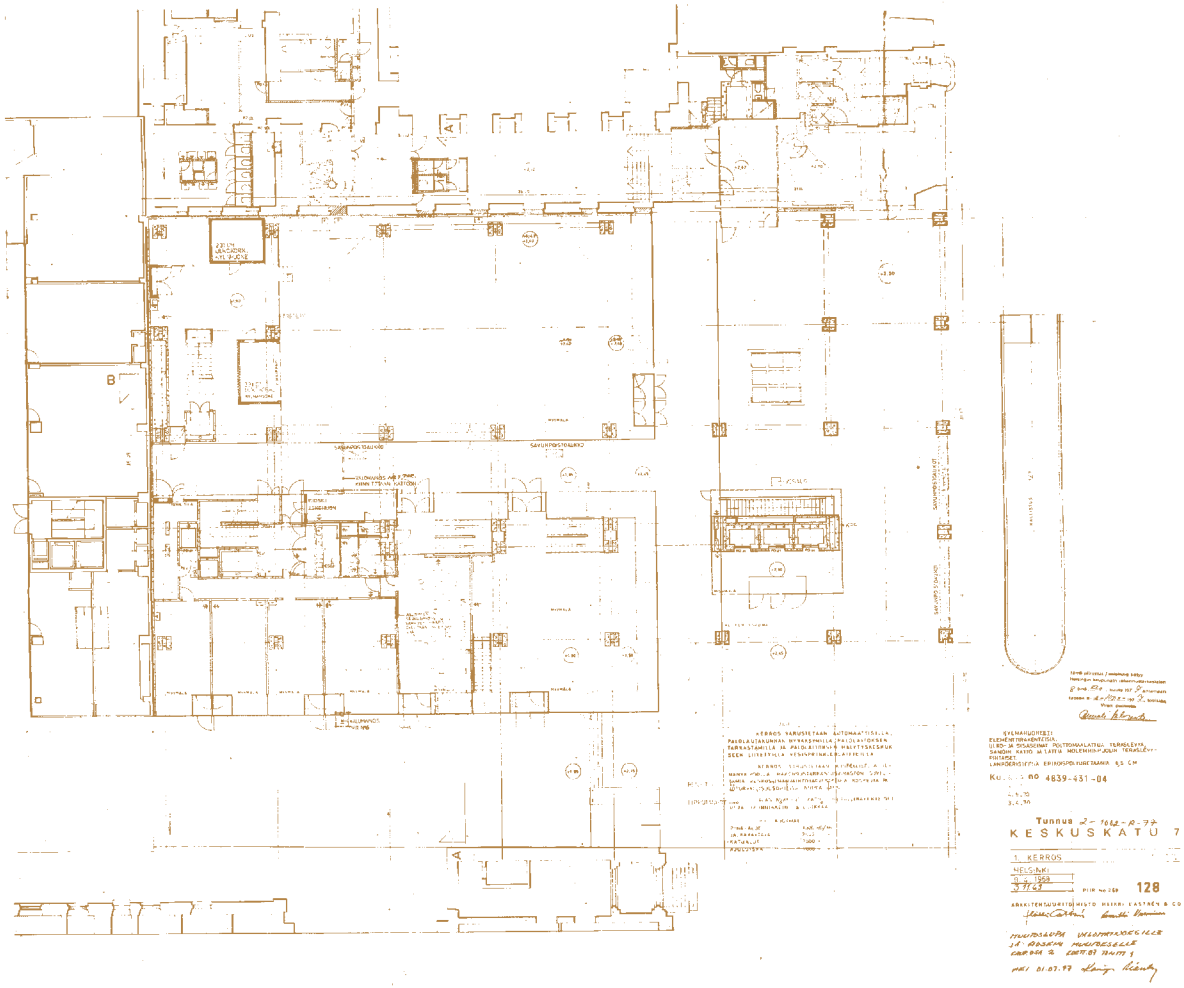

↖ JULKISIVU ATENEUMINKUJALLE. RVVA.

↗ PILAREILLA SEISOVAN RAKENNUKSEN KESKUSKADUN KULMA JÄTETTIIN ALUN PERIN AVOIMEKSI NIIN, ETTÄ ULKOTILA ULOTTUI KESKUSKADUN SUUNTAISEN RAKENNUSMASSAN ALI LÄHES TONTIN KESKIOSAAN SAAKKA. RVVA.

hissiryhmä lähelle Keskuskadun kulmalla sijaitsevaa päähissiryhmää.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisten liikepankkien historiaan ja rakennussuojelun historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sen suunnitteluhistoria ja rakennustekniset ratkaisut ilmentävät aikaansa ja kiinnittävät sen osaksi suomalaista arkkitehtuurihistoriaa. Rakennuksessa on sen valmistumisaikana liikerakennuksissa suosittu rasterijulkisivu. Rakennuksen ulkonäkö on muuttunut alkuperäisestä, joskin toimistokerrosten julkisivun muutostyöt on toteutettu tyyliin sopivalla tavalla. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

→

JULKISIVUPIIRUSTUS. RVVA.

←

ELOKUVATEATTERI MAXIM ON KAPEA RAKENNUS FAZERIN LIIKETALON JA NK. GRÖNQVISTIN TALON VÄLISSÄ. PELKÄSTÄÄN ELOKUVATEATTERIKSI RAKENNETTU RAKENNUS ON HELSINGIN KESKUSTAN ALUEELLA HARVINAISUUS. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

↓

MAXIMIN SISÄTILAT KUVATTUNA JUURI AVAAMISEN JÄLKEEN. KARI HAKLI/ HKM 1975.

KATUOSOITE: KLUUVIKATU 1
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1979
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0033-0010
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 339
SUUNNITTELIJA: ELIEL MUONIOVAARA
RAKENNUTTAJA: AB F.W. GRÖNQVIST
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: ELOKUVATEATTERI
NYKYKÄYTTÖ: ELOKUVATEATTERI
OMISTAJA: OY F.W. GRÖNQVIST AB
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1972 (ARK-L)

JULKISIVU KLUUVIKADULLE

KLUUVIKATU 1, MAXIM

Kluuvikatu 1:ssä on toiminut elokuvateatteri aina vuodesta 1909 lähtien. Elokuvateatteri Maxim on siten Suomen vanhin samalla paikalla edelleen toimiva elokuvateatteri. Ensimmäinen teatteri toimi kultaseppämestari Carl Viktor Thalénin rakennuttamassa, vuonna 1863 valmistuneessa rakennuksessa Olympia-nimellä vuoteen 1923 ja Piccadilly-nimellä vuoteen 1931 asti. Tämän jälkeen elokuvateatteri muutti nimensä Maximiksi, ja sen sisustukset uusittiin arkkitehti David Frölander-Ulfin suunnitelmien mukaisesti. Yhden teatterisalin sisältänyt rakennus purettiin huonokuntoisena vuonna 1972. Paikalle rakennettiin nykyaikaisella tekniikalla varustettu, kaksi teatterisalia sisältävä teatterirakennus. Rakennuttajana toimi tontin omistaja Ab F.W. Grönqvist, jonka tunnetumpi omistus on viereisellä tontilla Pohjoisesplanadin puolella oleva, puolet korttelista peittävä nk. Grönqvistin talo. Yhtiö peruskorjasi Grönqvistin talon vuosina 1970–1971 ja rakennutti uuden elokuvateatterin heti tämän jälkeen.

Rakentamisen mahdollisti 9.3.1972 vahvistettu uusi asemakaava, jossa määrättiin, että tontilla ollut rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas sisätila voidaan purkaa, mikäli riittävä määrä sen vanhoja sisustusosia siirretään uuteen teatterisaliin. Helsingin kaupungin rakennuskulttuuritoimikunta esitti lisäksi lausunnossaan, että sali-interiöörin ohella myös vanhan teatterin sisäänkäyntiovet sekä osia yleisötilojen paneloinneista istuimineen sisällytetään säilytettäviin ja uudelleen rakennettaviin yksityiskohtiin. Uudisrakennussuunnitelmassa uuden teatterirakennuksen pienempi sali saatettiin puretun teatterisalin mukaiseen asuun. Lisäksi pienemmän salin lämpiötilan seinäverhouksiin käytettiin puretun rakennuksen yleisöaulan seinäpaneeleja istuimineen. Ulko-ovien osalta kuitenkin todettiin, etteivät ne vastaa uudisrakennukselle asetettuja käyttövaatimuksia.

Uuden teatterirakennuksen suunnittelijana toimi arkkitehti Eliel Muoniovaara, joka on tullut tunnetuksi mm. juuri elokuvateatterien suunnittelijana.

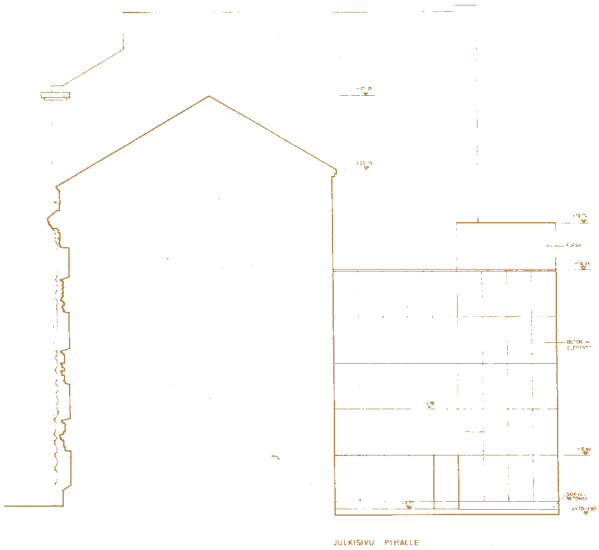

← JULKISIVUPIIRUSTUS. RVVA.

→ MAXIMIN SISÄTILAT KUVATTUNA JUURI AVAAMISEN JÄLKEEN. KARI HAKLI/ HKM 1975.

Rakennesuunnittelijana toimi insinööritoimisto Paloheimo & Ollila. Muoniovaaran mukaan Maximin elokuvasalien suunnittelu oli yksi hänen uransa kiinnostavimmista ja haastavimmista töistä. Uudisrakennus sijoittui kapealle tontille kahden täysin erilaisen rakennuksen väliin. Uudisrakennuksen rakentaminen edellytti Pohjoisesplanadin puolella viereisellä tontilla olevan nk. Grönqvistin talon päätyseinän osittaista purkamista ja uudelleenrakentamista neljännen ja viidennen kerroksen tasoilla. Muoniovaara itse piti lopputulosta onnistuneena. Uudisrakennus laskettiin syvälle maan sisään siten, että sen syvyys maanpinnasta oli sama kuin puretun rakennuksen korkeus oli ollut. Sektorinmuotoisten eli taaksepäin hieman leviävien elokuvasalien toteutuksen rinnalla Muoniovaara harkitsi tarkkaan myös rakennuksen ulkonäköä. Muoniovaaran toimistossa suunnitteluun osallistui sisustusarkkitehti Pekka Heimola, joka myös toimi rakennushankkeessa rakennuttajan valtuuttamana asiamiehenä. Elokuvasalien penkit eli nk. Maximtuolit olivat Heimolan suunnittelemat. Nämä tuolit olivat sittemmin käytössä myös vuonna 1980 valmistuneessa Hotelli Presidentissä toimineessa Kino Kosmoksessa.

Elokuvateatteri Maximin rakennus on säilynyt samassa käytössä sen koko historian ajan. Teatteri siirtyi Sandrew Metronomen käyttöön 1990-luvun lopussa ja Finnkinolle vuonna 2006.

KUVAUS

Elokuvateatteri Maximin rakennus sijaitsee kapealla paikalla nk. Grönqvistin

MAXIM 12
LES VALSEUSES
MAXIM 1

talon (1883) ja Fazerin liiketalon (1930) välissä, ja se on rakennettu Grönqvistin talon laajennusosaksi. Rakennuksessa on viisi maanpäällistä kerrosta ja yksi kellarikerros. Se on kokonaan elokuvateatterin käytössä. Kantavana rakenteena ovat teräsbetonista valetut kantavat seinät, jotka sijoittuvat tontinrajojen suuntaisesti siten, että rakennuksen katu- ja pihajulkisivut on voitu toteuttaa verhorakenteena (*curtain wall*).

Rakennuksen katujulkisivu näkyy Kluuvikadulle kapeana lasisena seinämänä korkeampien Grönqvistin talon ja Fazerin talon välissä. Julkisivumateriaaleina on käytetty alimpien kerrosten

↓

PURETUN VANHAN ELOKUVATEATTERIN PAIKALLE VALMISTUNEEN MAXIMIN SISÄTILAT KUVATTUNA JUURI AVAAMISEN JÄLKEEN. KARI HAKLI/ HKM 1975.

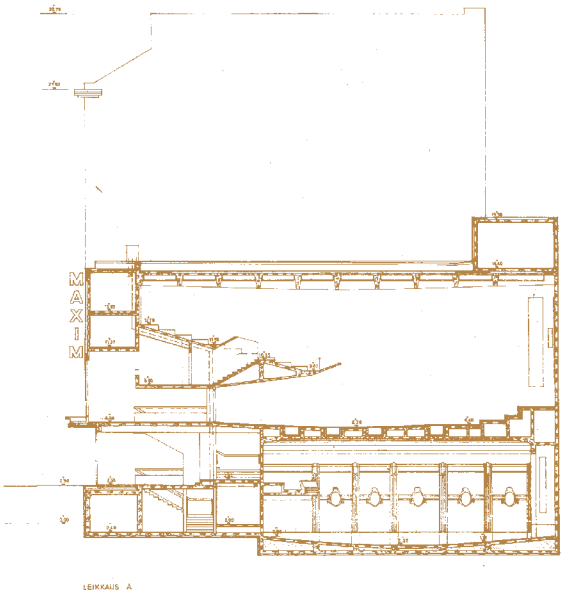

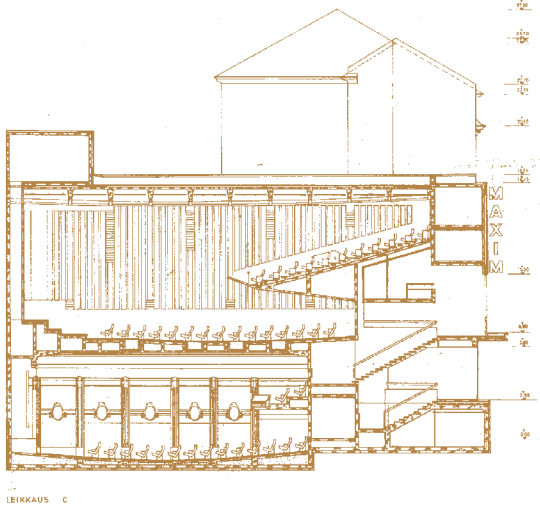

↑ LEIKKAUSPIIRUSTUKSESTA KÄY ILMI, MITEN ELOKUVATEATTERIN KAKSI SALIA SIJOITETTIIN PÄÄLLEKKÄIN. RVVA.

kohdalla kirkasta karkaistua lasia ja ylemmissä kerroksissa ruskeaa julkisivulasia. Kattolistat, koko rakennuksen levyisen sisäänkäyntikatoksen listat ja lasien kiinnityksessä käytetyt metallikehykset ovat kuparia. Pihajulkisivussa on betonielementtipinta.

Teatterissa on kaksi salia, joista pienemmässä on 241 asiakaspaikkaa ja suuremmassa 360 paikkaa. Pienempi, kahden kerroksen korkuinen sali sijaitsee rakennuksen kellarikerroksessa. Salissa on pieni parvi sekä paikalta puretun, 1930-luvulla valmistuneen vanhan elokuvateatteri Maximin sisutuksia, kuten seinävalaisimet, seinäpaneelit, kullatut reliefit ja friisit. Suurempi sali eli Maxim 2 on korkeampi, ja se sisältää permannon lisäksi kaksi suurta yleisöparvea. Sen sisäänkäynti on rakennuksen toisessa kerroksessa. Neljäs ja viides kerros käsittävät muutaman toimistohuoneen.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennus on ollut jatkuvasti elokuvateatterikäytössä, mistä syystä siinä ei juuri ole tehty rakennuslupaa vaatineita muutostöitä. Elokuvateatteri peruskorjattiin vuonna 1997, jolloin elokuvateatterien esitystekniikka sekä molempien salien penkit uusittiin. Samassa yhteydessä muutettiin julkisivussa olevan Maxim-valomainoksen väri punaiseksi ja lisättiin sisäänkäyntikatokseen liittyvät valoviivat.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennukseen liittyy kulttuurihistoriallisia arvoja maan vanhimpana samalla paikalla toimivana elokuvateatterina, vaikkakin kyseessä on 1970-luvulla uudelleen rakennettu teatterirakennus. Pelkästään elokuvateatterin käyttöön tarkoitettu rakennus on Helsingin keskustan alueella harvinainen. Rakennuksen julkisivut ja sisätilat ovat säilyneet alkuperäisasussaan.

Rakennus sijaitsee Esplanadi-Bulevardin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Asemakaavassa elokuvateatterille varattu tontin osa on suojeltu ark-l -merkinnällä, joskin suojelumerkintä koskee paikalta puretun rakennuksen kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaaksi määriteltyjä sisätiloja.

↓

PUOLEN KORTTELIN LAAJUINEN KLUUVIN KAUPPAKESKUS VALMISTUI 1980-LUVUN LOPULLA. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVUPIIRUSTUKSESSA NÄKYY KAUPPAKESKUKSEN KOLME ERILAISTA JA ERI-IKÄISTÄ JULKISIVUA KLUUVIKADUN SUUNTAAN. RVVA.

KATUOSOITE: KLUUVIKATU 7 – ALEKSANTERINKATU 7B
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1988–89
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0036-0022
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 357 JA 358
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO JAUHIAINEN – NUUTTILA
RAKENNUTTAJA: KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: KAUPPAKESKUS- JA TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: KAUPPAKESKUS- JA TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KLUUVI ACQUISITION / ING REAL ESTATE
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2010

KLUUVIKATU 7
–ALEKSANTERINKATU 7b, KAUPPAKESKUS KLUUVI

Kluuvin kauppakeskuksen rakentamista oli suunniteltu jo 1960-luvulla, jolloin Osuusliike Elanto suunnitteli laajentavansa Aleksanterinkatu 9:ään vuonna 1953 valmistunutta tavarataloaan yli puolen korttelin suuruiseksi. Tavaratalon lisäksi Elanto omisti korttelista Kluuvikatu 5a:n vuonna 1885 valmistuneen kivitalon (Theodor Höijer), Kluuvikatu 5b:n 1900-luvun alussa valmistuneet kaksikerroksiset kivitalot (Selim A. Lindqvist), Hallituskatu 10:n vuonna 1898 valmistuneen punatiilisen entisen kirjapainotalon (Arkkitehtitoimisto Grahn – Hedman – Wasastjerna) sekä Aleksanterinkatu 7b:ssä sijainneen, 1900-luvun alussa valmistuneen Elannon Suur-Aitan rakennuksen (Selim A. Lindqvist). Elannon suunnitelmissa oli purkaa osa näistä rakennuksista ja rakentaa paikalle laaja uudisrakennus. Esimerkiksi Kluuvikatu 5b:n rakennuksista oli jo 1950-luvulla Suomi rakentaa 1 -näyttelyn julkaisussa todettu, etteivät "paksumuuriset rakennukset ja rajoitettu tila" ole Elannon pikamyymälän ihanne ja että "myymälähuone on irrallinen vaakittu laatikko [ ] perustuksiltaan painuneessa rakennuksessa". Oli selvää, että jossain vaiheessa tulee ajankohtaiseksi rakentaa tilalle liiketarkoituksia paremmin palveleva ja rakennusalaa tehokkaammin hyödyntävä uudisrakennus.

Suunnitelmat uuden liiketalokokonaisuuden rakentamiselle laadittiin KK:n arkkitehtiosastolla. Vuoden 1967 ensimmäisessä *Arkkitehti*-lehdessä Elannon tavaratalon laajennus mainittiin yhtenä Helsingin "vanhan cityn" uudisrakennussuunnitelman osana. Arkkitehti Toivo Korhosen toimistossa piirretyssä havainnekuvassa kortteli oli tarkoitus rakentaa uudestaan Hallituskadulta Kluuvikadun vartta aina Elannon vanhaan tavaratalorakennukseen saakka. Uutta kauppakeskusta suunnitelleen arkkitehti Jouko Ylihannun samaisessa lehdessä antaman selostuksen mukaan uuden tavaratalokompleksin julkisivu olisi ollut Kluuvikadulle yhtenäinen ja vanhan tavaratalon tavoin harmaagraniitilla verhottu. Ylimmässä kerroksessa ja kattotasanteella olisi ollut paikoitustilaa,

johon olisi ajettu Yliopistonkadun puolelta ja korttelin keskiosaan sijoitettua, akselinsa ympäri kiertävää ajoluiskaa pitkin. Korttelinpuolikaan uudelleenrakentamista käsiteltiin 1970-luvulla mm. kaupunkisuunnittelulautakunnassa. Samanaikaisesti koko osuuskauppaliikkeen taloudellinen tilanne alkoi kuitenkin kiristyä.

Elanto möi tavaratalokiinteistönsä Rakennuskunta Hakalle vuonna 1982. Korttelia koskeneet uudisrakennussuunnitelmat jatkuivat omistussuhteiden vaihtumisesta huolimatta, ja korttelia koskeva uusi asemakaava tuli kaupunginvaltuuston käsittelyyn vuonna 1983. Elannon KK:ssa teettämiin suunnitelmiin kaava ei täysin vastannut, sillä siinä oli merkitty suojelluiksi Kluuvikatu 5a:n ja Hallituskatu 10:n julkisivut ja kattomuodot. Suojelun kompensaationa tonttien rakentamisoikeutta oli lisätty. Tonttien omistussuhde muuttui jälleen vuonna 1985, jolloin ne siirtyivät Suomen suurimman liikepankin, pörssiyhtiön ja osakeyhtiön asemat saavuttaneen Kansallis-Osake-Pankin omistukseen.

Arkkitehtitoimisto Jauhiainen – Nuuttilan suunnittelemalle kauppakeskukselle haettiin rakennuslupaa vuonna 1986. Suunnitelmissa Kluuvikatu 5:n ja Hallituskatu 10:n julkisivut oli integroitu osaksi uudisrakennusta, joka muuten peitti koko korttelinpuolikkaan. Myös entinen Elannon tavaratalo oli sulautettu osaksi uutta kauppakeskusta. Kauppakeskuksen tieltä purettiin Kluuvikatu 5b:n ja Aleksanterinkatu 7b:n matalat kivirakennukset siten, että Kluuvikadun puolelle saatiin rakennettua viisi maanpäällistä kerrosta ja rinteessä olevassa korttelissa alempana sijaitsevan Aleksanterinkadun puolelle seitsemän maanpäällistä kerrosta. Kauppakeskuksessa oli alkujaan kolme diagonaalisesti sijoitettua pääkäytävää, joihin kulku tapahtui Kluuvikadun ja Yliopistonkadun kulmasta, Kluuvikadun ja Aleksanterinkadun kulmasta sekä Aleksanterinkadulta. Myymälätilat sijaitsivat ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa näiden käytävien varrella. Korttelin keskellä oli kahden kerroksen korkuinen keskushalli. Kellarikerrokset olivat varastotiloina ja autohalleina, ylemmissä kerroksissa oli toimistotiloja. Ullakkokerroksessa oli lisäksi henkilökunnan sauna.

Useita tontteja ja sekä vanhaa että uutta rakentamista yhdistelevä rakennuskokonaisuus edusti valmistuessaan ajalle tyypillistä ilmiötä eli kiinteistöjalostusta, jossa lähtökohtana oli liiketoiminnallisesti hyvällä paikalla sijaitsevien kiinteistöjen tuoton maksimointi. Kauppakeskuskompleksin markkinavoimien ohjaama idea ja mm. julkisivuissa käytetyt laadukkaat materiaalit kuvaavat hyvin ajan henkeä, joka johti lopulta maan talouden ylikuumenemiseen.

Kluuvin kauppakeskuksen omistajat ovat vaihtuneet 1990-luvulta lähtien jälkeen monta kertaa. 2000-luvun alussa Ilmarinen möi Kluuvin kauppakeskuksen britannialaiselle Doughty Hanson -sijoitusyhtiöille. Vuonna 2007 myynnissä olleen kauppakeskuksen osti ING

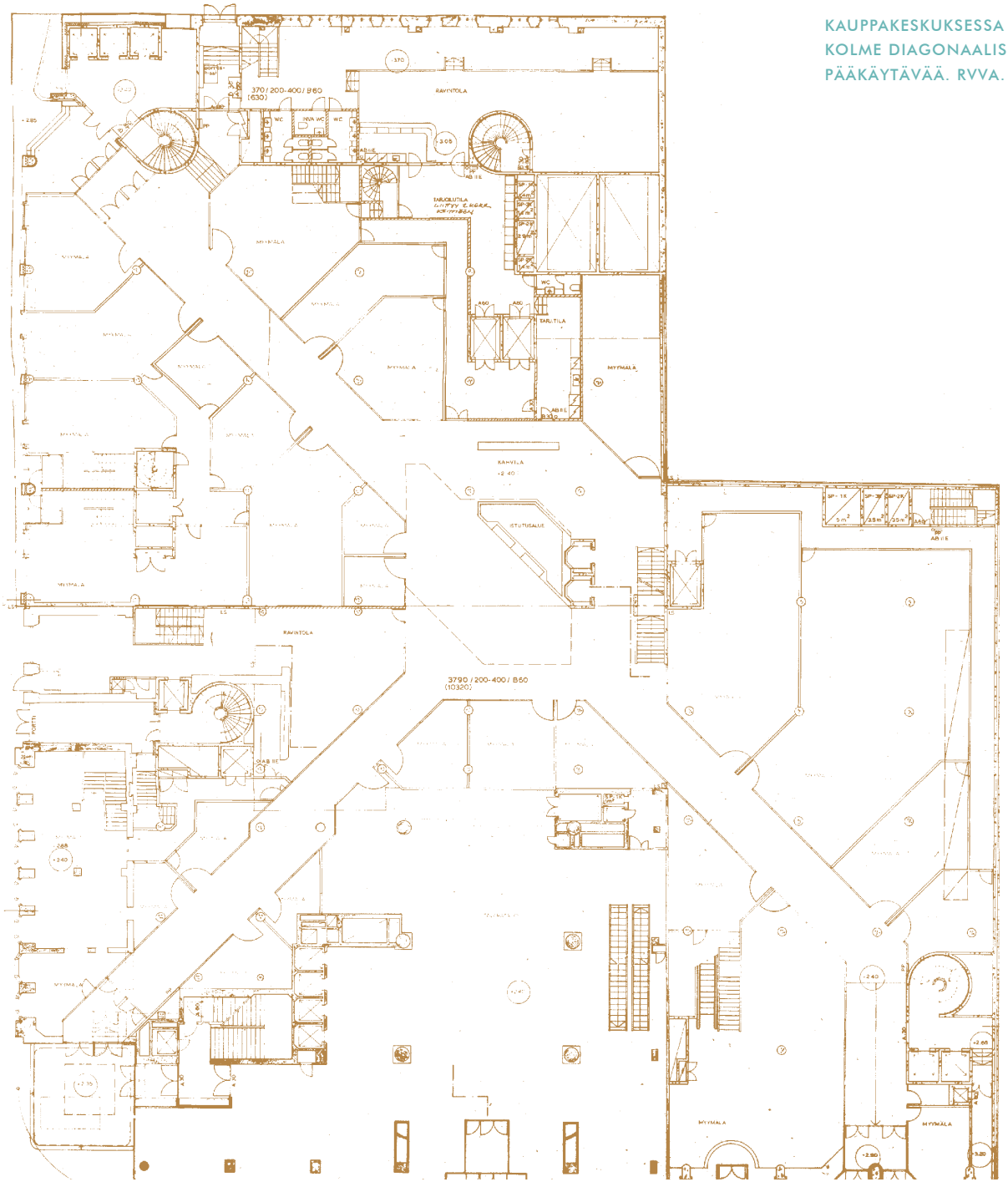

KAUPPAKESKUKSESSA OLI ALKUJAAN KOLME DIAGONAALISESTI SIJOITETTUA PÄÄKÄYTÄVÄÄ. RVVA.

REIM -niminen sijoitusyhtiö. Uuden omistajan myötä kauppakeskus uudistettiin täysin siten, että lähtökohtana oli jälleen liiketaloudellisesti erinomaisella paikalla olevien kiinteistöjen tuoton maksimointi. Kauppakeskus avattiin uusittuna vuonna 2011.

KUVAUS

Kluuvin kauppakeskus on useiden tonttien laajuinen kokonaisuus, josta tässä inventointikortissa käsitellään vuosina 1988–89 valmistuneita, Arkkitehtitoimisto Jauhiainen – Nuuttilan suunnittelemia osia osoitteissa Kluuvikatu 7 ja Aleksanterinkatu 7b. Kluuvikatu 7:n rakennuksessa on viisi kerrosta, kolme kellarikerrosta ja ullakkokerros. Aleksanterinkatu 7b:n puolella kauppakeskuksessa on seitsemän maanpäällistä kerrosta, ullakkokerros ja kolme kellarikerrosta. Korttelin keskellä oli alkujaan kaksikerroksinen keskushalli, jota korotettiin 2000-luvun muutostöiden yhteydessä yhdellä lisäkerroksella. Kantavana rakenteena on molemmissa rakennuksissa betonista valettu pilarirakenne, jossa välipohjina on kantavia teräsbetonilaattoja ja ontelolaattoja.

Molempien rakennusten julkisivut on suunniteltu silmälläpitäen niiden asettumista ympäristöönsä. Kluuvikatu 7:ssä julkisivun verhouksena on sekä kiillotettua että ristipäähakattua punaista graniittia, messinkipuitteisiin kiinnitettyä lasia, kuparipeltiä ja messinkiä. Yliopistokadun (ent. Hallituskatu) puolella rakennuksen julkisivuna on vanhan, vuonna 1898 valmistuneen rakennuksen punatiilifasadi. Kluuvikadun suuntaista julkisivua jäsentää ristipäähakattujen graniittikaistaleiden muodostama harva ruudukko, ja kahdessa alimmassa kerroksessa on näyteikkunat. Yliopistokadun ja Kluuvikadun kulmassa on muuta rakennusmassaa korkeampi kapea lasitorni, joka osoittaa toimistokerroksiin johtavan porrashuoneen ja hissiryhmän paikan. Aleksanterinkatu 7b:n julkisivun jäsentely on samankaltainen kuin Kluuvikatu 7:ssä, mutta punaisen graniitin sijaan verhouksena on käytetty tummempaa kiillotettua punaruskeaa graniittia, alimpien kerrosten kohdalla mustaa graniittia. Kahdessa alimmassa kerroksessa on näyteikkunat, ja ne ovat julkisivulinjasta hieman sisempänä. Sisäänkäynnin kohdalla oli alun perin sisäänveto, joka rakennettiin 2010-luvun muutostöiden yhteydessä umpeen. Samalla sisäänkäynti siirrettiin julkisivun keskeltä sen vasempaan laitaan. Sisäänvedettyä ylintä kerrosta korostavat messinkiset palkkirakennelmat.

Kauppakeskuksen sisätiloissa on nykyään kerros kerrokselta ylöspäin vaalenevat betonilattiat. Myymälähuoneistot on erotettu yleisistä tiloista siirrettävin lasiseinin. Kluuvikatu 7:n ensimmäinen ja toinen kerros ovat myymäläkäytössä, kolmas ravintolakäytössä ja näitä ylemmät kerrokset toimistokäytössä. Aleksanterinkatu 7b:ssä myymälätiloja on myös ylimmällä kellaritasolla.

→

LEIKKAUSPIIRROKSESSA NÄKYY KAUPPAKESKUKSEN ENSIMMÄINEN VAIHE, JOLLOIN KAUPPAKESKUKSESSA OLI KAHDEN KERROKSEN KORKUINEN KESKUSHALLI. RVVA.

KESKEISET MUUTOKSET

Kauppakeskuksessa tehtiin useita väliseinä- ja huonejakomuutoksia 1990-luvun mittaan. Muutoksista huolimatta kauppakeskuksen alkuperäinen muoto ja ulkoasu pitkälti säilyivät 1990-luvun ajan. Julkisivussa näkyvimmät muutokset olivat Aleksanterinkadun puolelle 1990-luvun puolivälissä tehty uusi sisäänkäyntikatos spottivaloineen sekä Kluuvikadun ja Yliopistonkadun puoleisen sisäänkäynnin uusiminen

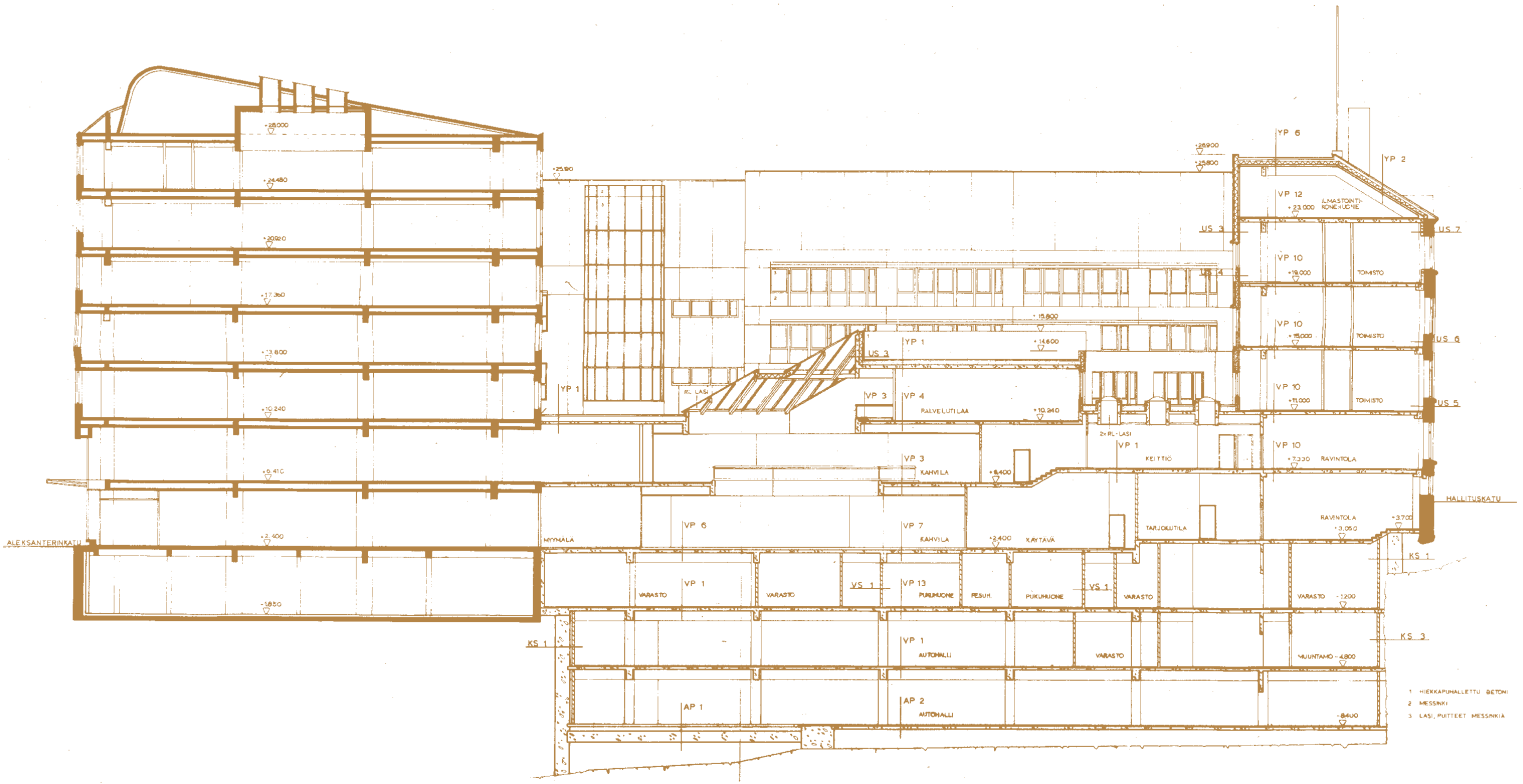

2000-luvun vaihteessa, jolloin sisäänkäynnin sisäänveto rakennettiin umpeen. Sisäänkäynnin päälle lisättiin tässä yhteydessä messinkipäällysteinen lippa. Vuonna 2009 aloitettiin Kluuvin kauppakeskuksen uudistushanke. Kauppakeskus avattiin laajennettuna vuonna 2011. Muutostöiden yhteydessä mm. kauppakeskuksen sisätilat uusittiin täysin siten, että pääkulkuväylä muuttui rakennuskokonaisuuden suoraan Aleksanterinkadulta Yliopistonkadulle läpäiseväksi. Keskusaulan kohdalle rakennettiin lasikatteinen kolmas kerros. Aleksanterinkadun puolella liiketilat ulotettiin ylimmälle kellaritasolle, sisäänkäyntiä siirrettiin, ja se rakennettiin julkisivulinjaan.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Kauppakeskuskokonaisuus edustaa 1980-luvun taloudellista nousukautta, kulutuskulttuuria ja kiinteistöjalustusta. Sillä on siten rakennushistoriallisten arvojensa rinnalla merkittäviä yhteiskunta- ja liiketaloushistoriallisia arvoja. Julkisivut ovat säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan.

Aleksanterinkatu 7b sijaitsee Helsingin Aleksanterinkadun valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Asemakaavassa on suojeltu Yliopistonkadun puolella oleva vanha punatiilijulkisivu sekä Kluuvikatu 5:n julkisivu.

→

KATUJULKISIVU ON PELKISTETTY. JULKISIVUVERHOUKSENA ON KÄYTETTY TRAVERTIINIA. RVVA.

←

ARKKITEHTUURIKUTSUKILPAILUN VOITTANEEN EHDOTUKSEN PERUSTEELLA RAKENNETTU OY VUOKSENNISKA AB:N TOIMITALO KORKEAVUORENKADULLA. RAKENNUKSEN SUUNNITTELI ARKKITEHTI WOLDEMAR BAECKMAN. MYÖS VIEREISEN TONTIN, KORKEAVUORENKATU 34, TOIMISTOTALO ON BAECKMANIN KÄSIALAA. JAANA MAIJALA /HKM 2014.

KATUOSOITE: KORKEAVUORENKATU 32
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1956
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0050-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 444
SUUNNITTELIJA: WOLDEMAR BAECKMAN
RAKENNUTTAJA: OY VUOKSENNISKA AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: NIAM OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1955

KORKEAVUORENKATU 32

Korkeavuorenkatu 32:ssa olevan liiketalon rakennuttaneen Vuoksenniska Oy:n juuret ulottuvat Nokialle sekä Ruokolahdelle Vuoksenniskan kylään. Näillä paikoilla toimi vuonna 1915 perustetun harkkorautaa ja metalliseoksia valmistavan yhtiön Elektrometallusgiska Aktiebolagetin ensimmäiset sulattimot. Kymmenisen vuotta myöhemmin yritys halusi perustaa puuhiomon Vuoksenniskassa olleen sulattimon yhteyteen. Ajan lainsäädäntö kuitenkin esti rautatehtaita harjoittamasta puunjalostustoimintaa, mistä syystä puuhiomoa varten perustettiin uusi osakeyhtiö, Oy Vuoksenniska Ab. Perheyrityksestä kasvoi pian nykyaikainen suurteollisuuslaitos. Vuonna 1935 Vuoksenniska Oy siirsi pääkonttorinsa Helsinkiin Korkeavuorenkadulla sijainneeseen matalaan puutaloon. Pääkonttoriin sijoitettiin mm. yhtiön korkein johto, myynti- ja hankintatoiminnot sekä kirjaamo. 1950-luvulle tultaessa yhtiö oli alkanut suunnitella uuden, nykyaikaisen konttorirakennuksen rakentamista samaiselle paikalle.

Konttoritalon rakentamista varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1955. Rakennuksen suunnittelusta järjestettiin vuosina 1954–1955 arkkitehtuurikutsukilpailu, jonka voitti arkkitehti Woldemar Baeckman. Hänen suunnitelmassaan lähtökohtana oli, että rakennuksen 26,5 metriä pitkät julkisivut hyödynnettiin kokonaan toimistoalueina, kun taas kerrostenvälinen liikenne oli sijoitettu 16 metriä syvän rakennusrungon sisäosaan. Rakennuttajan toiveesta rakennusoikeutta ei käytetty kokonaan, vaan tontin sisäosaan jätettiin suuri, liikenteeltä vapaa sisäpiha. Sen molemmin puolin olivat matalat pihasiivet, joista pohjoisenpuoleisessa oli kaksi huoltohenkilökunnan asuntoa, kun taas eteläpuoleisessa siivessä oli Vuoksenniska Oy:n laboratorio. Vuoksenniska Oy:llä ja vuokratarkoituksiin rakennetuilla ylempien kerrosten konttoritiloilla oli omat sisäänkäyntinsä. Ratkaisu osoittautui kuitenkin arkkitehdin mukaan pian valmistumisen jälkeen tarpeettomaksi. Ylimpään kerrokseen sijoitettiin mm. henkilöstön ruokala, josta oli suora

yhteys kattoterassille. Baeckmannin avustajina suunnittelussa toimivat arkkitehdit Anna-Liisa Hoikkala-Uski, Eini Ylipoti, Torsten Nygård ja Paula Leskelä sekä arkkitehtiylioppilas Kurt Moberg. Konttorirakennuksen rakennusurakoitsijana toimi Oy Insinööritoimisto Afred A. Palmberg. Rakennuksen värimaailmasta ja sisustusvalinnoista vastasi Tor Hertell Bitco Oy:stä. Loput huonekalut olivat Artekilta ja tanskalaiselta Wegneriltä. Valaistuksesta vastasi Orno Oy.

Perusteellinen suunnittelutyö näkyi uuden pääkonttorirakennuksen modernissa ja huolitellussa ilmeessä, mikä huomattiin myös arkkitehtikunnan keskuudessa. Vuoksenniska Oy:n pääkonttori esimerkiksi esiteltiin yhtenä Suomi rakentaa 2 -näyttelyn kohteena Helsingin Taidehallissa vuonna 1958. Rakennuksessa käytettiin laadukkaita ja kalliita materiaaleja, kuten arkkitehdin mukaan Suomen ilmastoon hyvin soveltuvaa travertiinia julkisivussa ja teakia puusepäntöissä. Pääkonttori ehdittiin saada valmiiksi vuonna 1956, jolloin Vuoksenniska Oy:llä meni vielä taloudellisesti erittäin hyvin. Pian tämän jälkeen yhtiön taloudellinen tilanne kuitenkin tiukkeni merkittävästi.

Rakennus on toiminut koko historiansa ajan toimistorakennuksena. Jo 1950-luvun lopussa viereiselle tontille alettiin rakentaa Woldemar Baeckamnin suunnittelemaa uutta liiketaloa, jonka rakennuttajana toimi Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo-Tarmo. Myös Korkeavuorenkatu 32 siirtyi ennen pitkää Sampo-konsernin omistukseen. Sampo-Tarmo omisti Korkeavuorenkatu 34:n ja 32:n vielä 1980-luvun alussa, jolloin Korkeavuorenkatu 32 toimi Finnlines Ltd:n pääkonttorina. Myöhemmin rakennukset omisti Sanoma Oyj, ja myös Korkeavuorenkatu 32:ssa oli Sanoma Oy:n tiloja ennen Sanomatalon valmistumista. 2000-luvulla Sanoma Oyj möi omistamansa rakennukset pääomasijoitusyhtiö Capman Oyj:lle. Rakennusten omistussuhteet ovat muuttuneet 2010-luvun kuluessa pariin otteeseen. Nykyään ne kuuluvat kansainväliselle pääomasijoitusyhtiö NIAM Oy:lle.

KUVAUS

Korkeavuorenkatu 32:ssa on kuusi kerrosta, kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Tontin sisäosassa on suurehko sisäpiha, jota rajaa molemmin puolin matalat kaksikerroksiset pihasiivet. Ensimmäisessä kerroksessa on kahden kerroksen korkuinen sisääntulohalli, ja muilta osin rakennus on toimistokäytössä. Pihasiivissä on nykyään kokous- ja toimistotiloja. Kantavana rakenteena rakennuksessa on betonisia, ulkoseinien tasalla olevia kantavia pilareita ja kantavia seiniä.

Rakennuksen katujulkisivu on hyvin pelkistetty ja sitä rytmittävät säännöllisin välein toistuvat ikkuna-aukotukset. Ylin kerros sisennetty siten, että sen kohdalle jää kadunsuuntainen kattoterassi turvalasikaiteineen. Pääsisäänkäynti ja katukerros sen oikealla puolella ovat sisäänvedetyt, mutta sisäänkäyntiarkadin eteen on 2000-luvulla lisätty hiekkapuhalletut, logotekstein (Capman) varustetut lasit. Julkisivuverhouksena on kadun puolella yhä alkuperäinen kellertävä travertiinilaatta. Kadun puolella on jäljellä myös alkuperäisiä tammi-ikkunoita. Pihajulkisivussa oli alkujaan keraamisin mosaiikkilaatoin verhotut kuorielementit, mutta nykyään niissä on vaaleankeltainen lämpörappaus. Sokkelissa on harmaata graniittia ja kuparipeltiä. Katto on kuparipeltiä.

Rakennuksen sisätilat on saneerattu 2000-luvulla. Sisääntuloaulassa ja porrashuoneessa on kuitenkin jäljellä alkuperäisiä rakennusosia. Esimerkiksi porrashuoneiden mosaiikkiseinät ja harmaaksi maalatut teräspinnaiset kaiteet puisine käsijohteineen ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Lisäksi sisääntuloaulassa on Vuoksenniska Oy:n perustajan, vuorineuvos Bernt Grönblomin pronssinen rintakuva.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty lukuisia muutoksia vuosikymmenten aikana. 1990-luvulla muutettiin pihasiiven toisessa kerroksessa ollut talonmiehen asunto toimistotiloiksi. Suurimmat muutokset tehtiin kuitenkin vasta 2000-luvun alussa rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä. Tässä yhteydessä mm. sisätilojen pinnat uusittiin ja pihajulkisivun vanhat, keraamisilla mosaiikkilaatoilla päällystetyt kuorielementit

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. TONTIN TAKAOSAAN ON JÄTETTY SUUREHKO SISÄPIHA. RVVA.

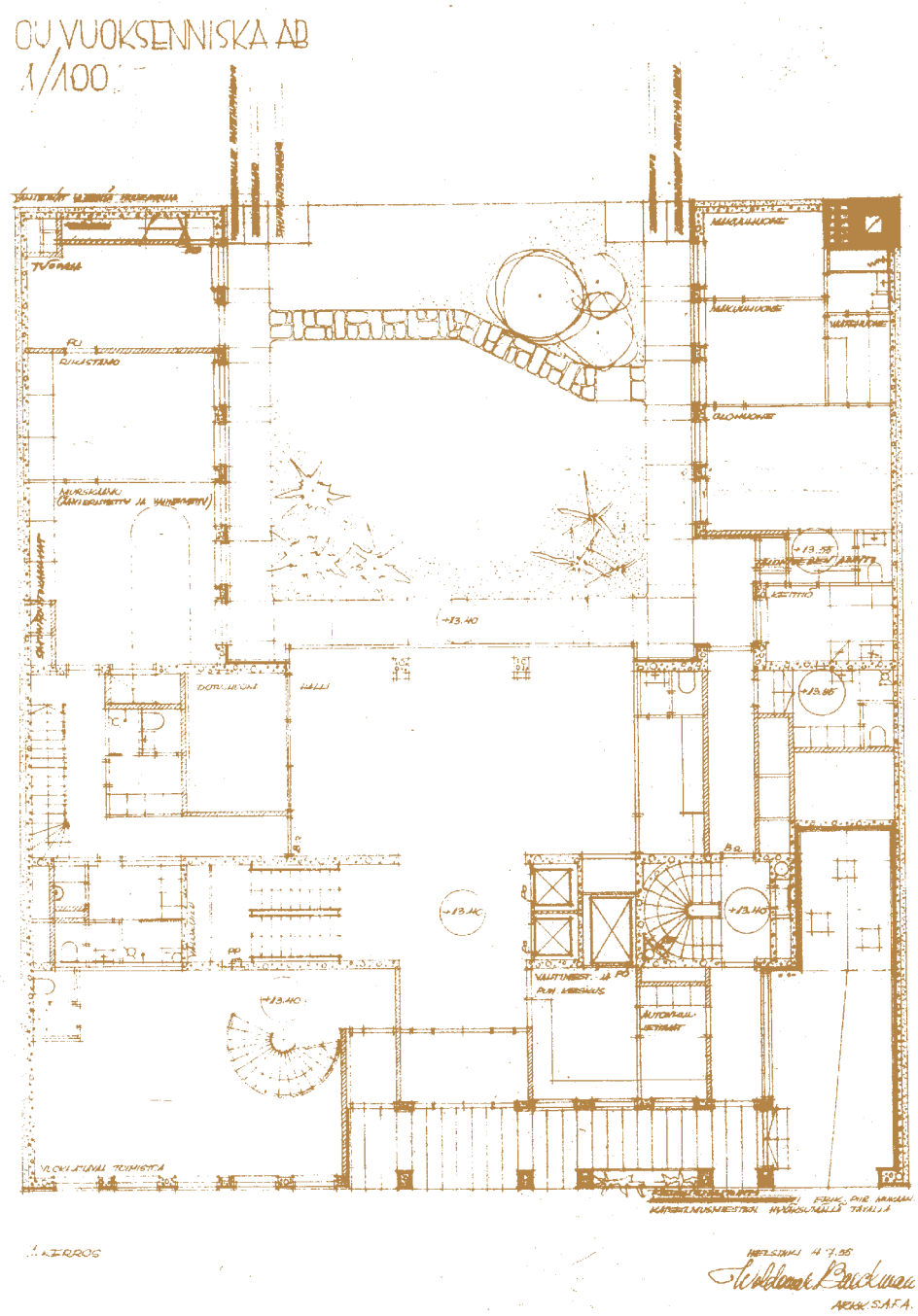

poistettiin ja korvattiin lämpörappauksella. Kattoterassin kaide ja ensimmäisen kerroksen näyteikkunaseinä uusittiin. Sisäänkäyntiarkadin eteen lisättiin lasit. Katujulkisivujen travertiiniverhous ja ikkunat säilyivät peruskorjauksessa alkuperäisenä. Sisäiloissa on tehty vähäisiä muutoksia peruskorjauksen jälkeenkin 2000-luvun kuluessa.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajaansa ja suunnittelijaansa liittyviä liiketalous-, kulttuuri- ja arkkitehtuurihistoriallisia arvoja. Se edustaa tekniikaltaan aikansa tyypillistä toimistotaloarkkitehtuuria, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksessa on jäljellä jonkin verran alkuperäisiä rakennusosia.

Rakennuksen katujulkisivu, sisätiloissa jäljellä olevat alkuperäiset kiinteät sisustukset sekä sisääntuloaulan muoto on syytä säilyttää.

↗

JULKISIVU KORKEAVUORENKADULLE. RVVA.

←

VAKUUTUSYHTIÖ SAMPO RAKENNUTTI KORKEAVUORENKATU 34 TOIMITALON, JONKA SUUNNITTELI MYÖS VIEREISEN TALON KORKEAVUORENKATU 32 SUUNNITELLUT ARKKITEHTI WOLDEMAR BAECKMAN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KATUOSOITE: KORKEAVUORENKATU 34
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1960
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0050-0002
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 443
SUUNNITTELIJA: WOLDEMAR BAECKMAN
RAKENNUTTAJA: KESKINÄINEN VAKUUTUSYHTIÖ SAMPO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: NIAM OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1959

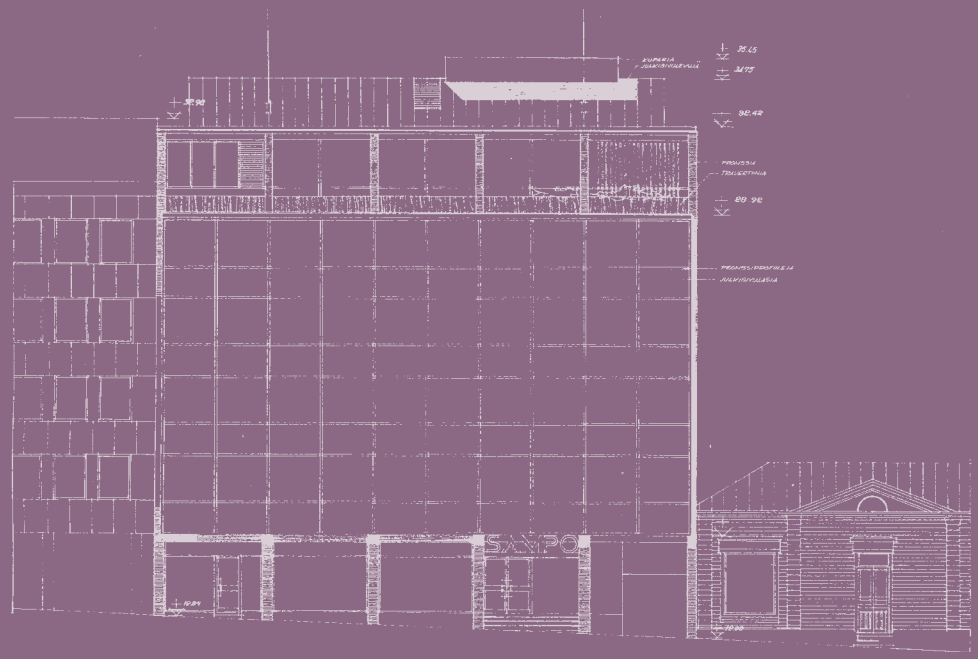

KORKEAVUORENKATU 34

Vuonna 1909 perustettu Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo oli 1950-luvun lopulle tultaessa kasvanut jo suuryhtiöksi. Muiden vakuutusyhtiöiden tapaan se kasvatti sodanjälkeisinä vuosikymmeninä vakuutustarjontaansa ja samalla markkinaosuuksiaan. Yhtiön pääkonttori sijaitsi Turussa Yliopistonkadun ja Puolalankadun kulmassa sijaitsevassa, arkkitehti Erik Bryggmanin suunnittelemassa ja vuonna 1938 valmistuneessa rakennuksessa. Sen lisäksi yhtiöllä oli useita sivukonttoreita eri puolilla maata. Helsingin konttori oli Sammolle erityisen tärkeä – sijaitsivathan pääkaupungissa maan keskusvirastot ja monet vakuutusalan yhteistoimintaelimet. Suuri konttori sijaitsi osoitteessa Aleksanterinkatu 36 eli Helsingin ydinkeskustassa.

Vuonna 1956 Sampo fuusioitui Merivakuutusosakeyhtiö Argon kanssa ja keskitti meri- ja kuljetusvakuutustoimintansa Helsingin konttorin yhteyteen. Samana vuonna Sampo osti tontin Korkeavuorenkatu 34:sta tarkoituksenaan rakentaa myös pääkaupunkiin oma toimitalo. Rakennuksen suunnittelusta järjestettiin arkkitehtuurikutsukilpailu, jonka voitti arkkitehti Woldemar Baeckman. Rakentamishanketta varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1959. Samana vuonna Sampo jätti uuden toimitalon rakennuslupahakemuksen ja rakennustyöt aloitettiin. Rakentaminen tapahtui hyvin nopeasti, ja uusi toimitalo valmistui jo vuonna 1960.

Uudenaikaisen toimistorakennuksen pihasiivessä oli vakuutusyhtiön avara, kahden kerroksen korkuinen konttori, johon saatiin valoa pyöreiden kattolyhtyjen kautta. Huoltomiehen asunto sijaitsi pihasiiven takaosassa kolmannessa kerroksessa. Tontin sisäosaan mahtui vielä pieni sisäpiha istutusaltaineen. Katusiipi oli varattu pääasiassa toimistotiloille siten, että kussakin kerroksessa sijaitsi myös yhtiön arkistotiloja. Johtajan, kenttäpäällikön ja tarkastajien huoneet sijaitsivat toisessa kerroksessa. Ylimmässä kerroksessa oli ruokasali,

kabinetteja ja koko katujulkisivun pituinen kattoterassi. Alkuperäisessä julkisivurakenteessa julkisivulasit oli kiinnitetty pronssiprofiileihin ja kattoterassin kaiteessa oli travertiinia ja kuparia. Ullakkokerros oli verhottu mineriittilevyillä. Rakennuksen valmistuessa Esplanadin puoleisella naapuritontilla sijaitsi vielä matala nk. Brondan talo, joten Korkeavuorenkatu 34:n eterniitillä verhottu päätyosa näkyi Esplanadille.

Meri- ja kuljetusvakuutusosaston kasvaminen edellytti Korkeavuorenkadun toimitalon laajentamista, jotka tehtiin vuosina 1966 ja 1969. Laajentaminen tapahtui Korkeavuorenkatu 32:aan, josta Sampo-Tarmo osti myynnissä olleen entisen Vuoksenniska Oy:n konttorirakennuksen. Keskinäinen vakuutusyhtiö Sampo-Tarmo omisti Korkeavuorenkatu 34:n ja 32:n vielä 1980-luvun alussa, jolloin Korkeavuorenkatu 34 toimi Finncarriers Oy:n pääkonttorina. Myöhemmin rakennukset omisti Sanoma Oyj, ja Korkeavuorenkatu 34 oli vuosina 1984–1999 eli ennen Sanomatalon valmistumista Ilta-Sanomien käytössä. 2000-luvulla Sanoma Oyj möi omistamansa rakennukset pääomasijoitusyhtiö Capman Oyj:lle. Rakennusten omistussuhteet ovat muuttuneet 2010-luvun kuluessa pariin otteeseen. Nykyään ne kuuluvat kansainväliselle pääomasijoitusyhtiö NIAM Oy:lle.

Korkeavuorenkatu 34:ssa on kuusi kerrosta, ullakko ja kaksi kellarikerrosta. Tontin sisäosassa on matalampi, kaksi- ja kolmikerroksinen pihasiipi. Rakennuksen ensimmäinen kerros on nykyään ravintolatilana, ja sitä ylemmät kerrokset ovat toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne.

Julkisivussa vuorottelevat nauhaikkunat ja niiden väliin jäävät kaistaleet ruskeaa julkisivulasia. Julkisivulasit on kiinnitetty pronssinvärisiksi eloksoituihin alumiiniprofiileihin. Katukerroksessa on näyteikkunat. Ylin kerros on sisennetty siten, että kuudennen kerroksen kohdalle jää kadunsuuntainen kattoterassi lasikaiteineen. Kattoterassia korostavat konstruktivistiset, pronssilla päällystetyt palkkirakennelmat. Ullakkokerros on päällystetty julkisivulaatoilla, ja vesikatto on kuparipeltiä. Sisäänkäynti on katulinjasta voimakkaasti sisennetty. Rakennuksen katujulkisivu ja ikkunat on uusittu 1970-luvun puolivälissä, mutta pihan puolen julkisivussa on jäljellä alkuperäisiä puuikkunoita.

Ensimmäisen kerroksen ravintolatila ja sitä ylemmät toimistotilat ovat vuokralaisten tarpeiden mukaisesti saneerattuja ja keskenään erilaisia. Sen sijaan alimman kerroksen hissiaulan marmorilattia ja hissiryhmän viilutetut seinät ovat alkuperäisiä. Alkuperäisessä asussaan oleva porrashuone sijaitsee

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

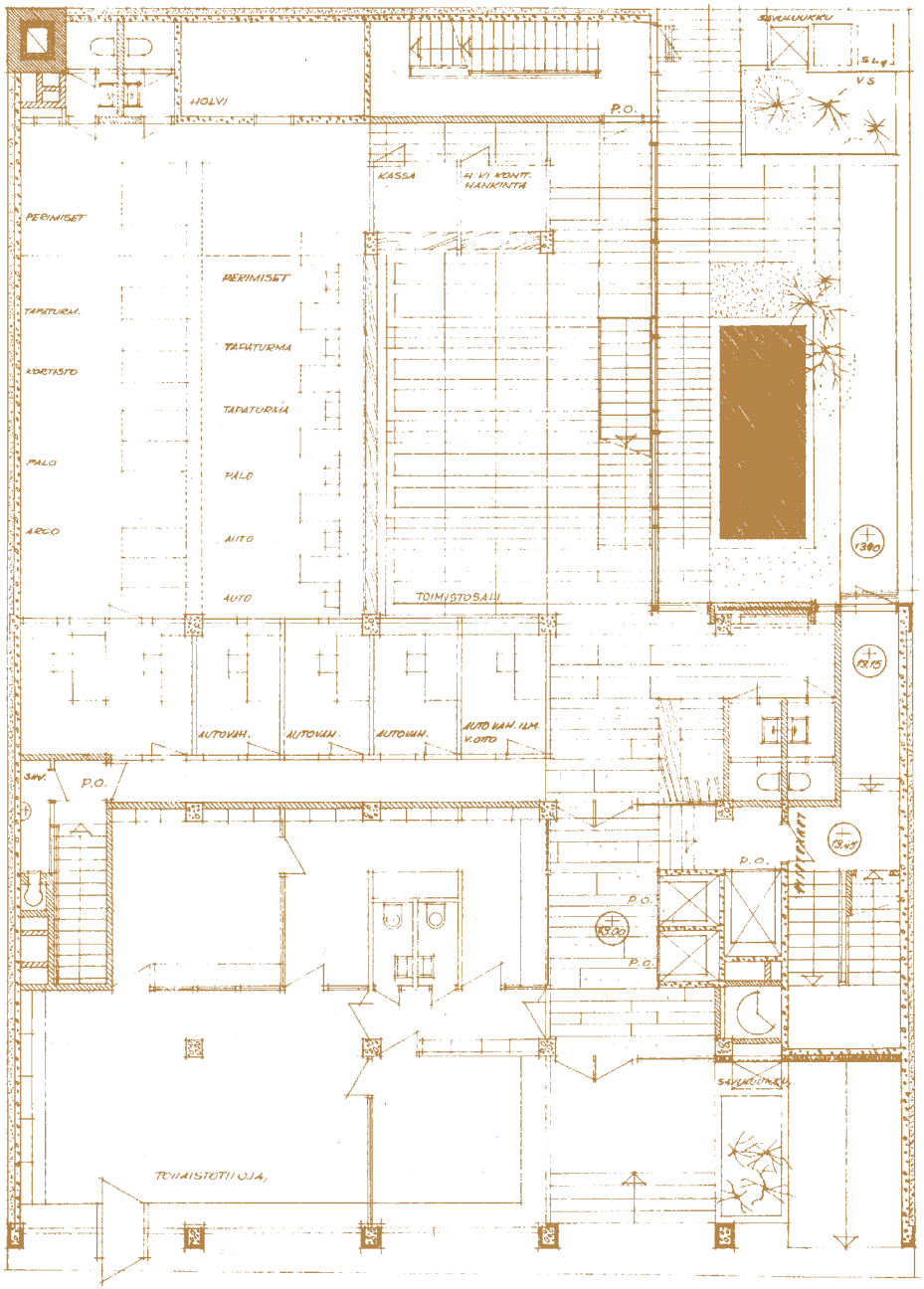

hissien takana ja toimii toimistotilojen hätäpoistumistienä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen julkisivua muutettiin jo 1970-luvun puolivälissä, kun vanhat ikkunat vaihdettiin Nokia Oy:n Kaapelitehtaan metalliosastolla valmistettuihin kolmilasisiin lämpölasi-ikkunoihin. 1980-luvulla pihasiiven kohdalla katukerroksessa sijainnut vakuutusyhtiön palvelukonttori muutettiin maisemakonttoriksi, jolloin vanhat palvelutiskit poistettiin. Vuonna 2000 rakennuksessa tehtiin linjasaneeraus, vesikatto uusittiin ja ullakkokerroksessa olevia IV-konehuoneita laajennettiin. Laajennuksen yhteydessä koko ullakkokerroksen mineriittilevyt vaihdettiin uusiin julkisivulevyihin. Pihasiivessä sijainnut entinen talonmiehen asunto muutettiin neuvottelutiloiksi. Vuonna 2004 rakennuksen ensimmäinen kerros muutettiin ravintolatilaksi. Sisäpihan peittävä terassi on todennäköisesti peräisin samalta vuodelta. 2000-luvun edetessä rakennuksessa on tehty lisää mm. sisäisiä huonejakomuutoksia.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suunnittelijaansa ja rakennuttajaansa liittyviä arkkitehtuurihistoriallisia ja kulttuurihistoriallisia arvoja. Rakennuksen julkisivut ja sisätilat ovat muuttuneet alkuperäisasustaan.

↗

JULKISIVU KORKEAVUORENKADULLE. RVVA.

←

HELSINGIN PUHELINYHDISTYKSEN RAKENNUTTAMA TOIMITALO VALMISTUI VUONNA 1967. SE RAKENNETTIIN KORKEAVUORENKADULLA SIJAINNEEN HPY:N PÄÄKIINTEISTÖN VIEREEN. MODERNI TOIMISTORAKENNUS ASETTUI VANHAN GRANIITTILINNAN VIEREEN AIKALAISARVIOIDEN MUKAAN HYVIN. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: KORKEAVUORENKATU 37
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1967
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0052-0033
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 478
SUUNNITTELIJA: R.-V. LUUKKONEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN PUHELINYHDISTYS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2005

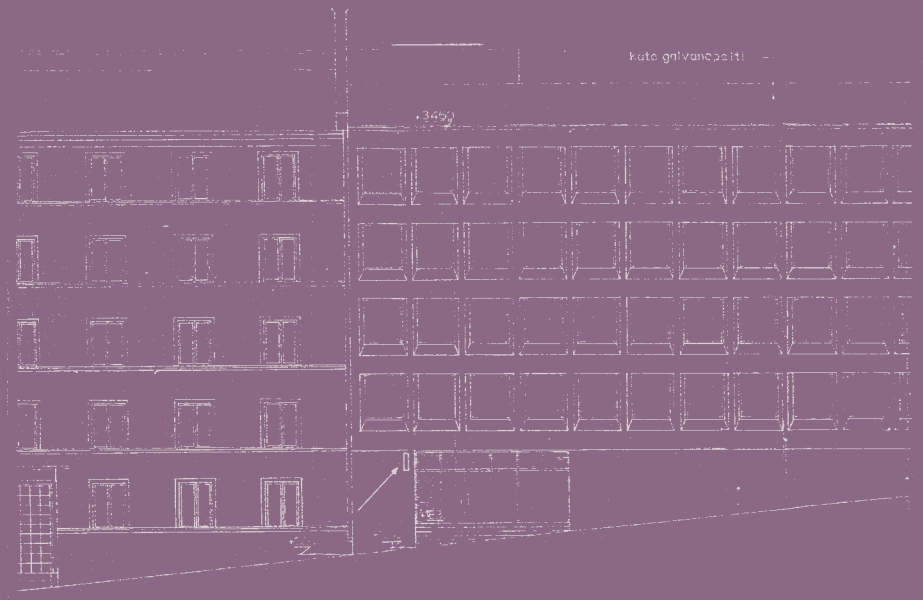

KORKEAVUORENKATU 37

Helsingin puhelinyhdistyksen (HPY) asiakaskunta kasvoi 1900-luvun alkupuoliskolla merkittävästi. Puhelinten määrän lisääntymisen rinnalla HPY sai vastata puhelinten automatisoinnin tuomiin tarpeisiin. Lars Sonckin suunnittelema HPY:n päärakennus oli valmistunut Korkeavuorenkatu 35:een vuonna 1905, ja puhelinyhdistyksellä oli useita tiloja ympäri pääkaupunkia. Toiminnan kasvaessa puhelinyhdistys laajensi olemassa olevia keskuksiaan ja hankki uusia tontteja. 1950-luvulle tultaessa Helsingin puhelinyhdistyksen toiminta oli vilkkaampaa kuin koskaan aiemmin. Korkeavuorenkadun jo moneen kertaan laajennetuissa tiloissa kärsittiin tilanahtaudesta, vaikka uusia keskuksia oli perustettu runsain mitoin ympäri seutukuntaa. Vuonna 1960 HPY:n pääkiinteistön muodostivat Korkeavuorenkatu 35:n lisäksi sen viereisillä tonteilla olevat Korkeavuorenkatu 31–33:n ja Kasarmikatu 36:n rakennukset. Näiden vieressä sijaitsevalla, valtion omistamalla Korkeavuorenkatu 37:n tontilla oli huonokuntoinen, 1800-luvulla rakennettu kivitalo, jota puhelinyhdistys piti tarkoituksiinsa sopimattomana, mutta sijainniltaan erinomaisena pääkiinteistön laajentamista ajatellen.

Korkeavuorenkatu 37:ssa olevan kiinteistön osto vaati erityisjärjestelyitä. Vuonna 1961 eduskunta luovutti tontin rouva Wredelle Königstedtin kartanoa vastaan, joka puolestaan möi tontin edelleen Helsingin puhelinyhdistykselle. Kaksi vuotta myöhemmin puhelinyhdistyksen hallitus sai käsiteltäväkseen uudisrakennussuunnitelmat, jossa tontille kaavailtiin viisi maanpäällistä ja viisi maanalaista kerrosta käsittävää uudisrakennusta. Rakennuksen suunnittelijana toimi arkkitehti Risto-Veikko Luukkonen. Suunnittelun yksi lähtökohta oli uudisrakennuksen sopeuttaminen Korkeavuorenkatu 35:ssa olevan graniittilinnan viereen.

Rakentamishanke eteni aluksi hitaasti, sillä suunnitelmat vaativat toteutuakseen mm. erinäisien lupien saamista. Rakennusjärjestys salli maanalaisten kerrosten kaivun ainoastaan kuuden metrin syvyyteen, mistä syystä

puhelinyhdistys haki maistraatilta erityisluvan maan louhimiselle 25 metriin. Lisäksi louhimistyöt vaativat naapuritalojen perustusten vahvistamista. Myöskään tontilla olleen vanhan rakennuksen purkamisluvan käsittely ei edennyt mutkattomasti, sillä rakennuskulttuurilautakunta toivoi rakennuksen säilyttämistä. Lopulta purkamislupa kuitenkin myönnettiin ja rakennustyöt saatettiin aloittaa. Hankkeen pääurakoitsijana toimi Karme Oy. Vaikka harmaagraniitilla verhottu toimistorakennus oli valmistuessaan moderni ja ympäristöstään erottuva, asettui se arvostelijoiden mukaan hyvin vanhan HPY:n graniittilinnan viereen.

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa valopihan kohdalla toimi pitkään Helsingin puhelinyhdistyksen asiakaspalvelu. HPY muuttui 1990-luvun lopulla osuuskunnaksi ja lopulta Elisa-nimiseksi osakeyhtiöksi. Elisa möi Koreavuorenkatu 35:n ja 37:n sekä Kasarmikatu 36:n kiinteistöt Sponda Oyj:lle vuonna 2004. Korkeavuorenkatu 37:n tilat olivat jo tuolloin olleet vuokrattuina ulkopuolisille. Kauppojen seurauksena näille kolmelle kiinteistölle laadittiin uusi asemakaava, jossa 1900-luvun alussa rakennetut Korkeavuorenkatu 31–35 ja Kasarmikatu 36 oli merkitty suojelluiksi. Korkeavuorenkatu 37 on ollut vuokrattuna Kustannusosakeyhtiö Tammelle vuodesta 2006 lähtien. Tammen kirjakauppa sijaitsee rakennuksen pohjakerroksessa.

KUVAUS

Korkeavuorenkatu 37:ssa on viisi kerrosta, viisi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Rakennus sijaitsee rinnetontilla siten, että katukerros työntyy osittain maan alle. Rakennuksen keskellä on valopiha. Ensimmäisessä kerroksessa on myymälätila, ja sitä ylemmät kerrokset ovat toimistokäytössä. Kellarikerroksissa on mm. neuvotteluhuoneita sekä varasto- ja teknisiä tiloja. Kantavana rakenteena on betoninen pilari-palkkirakenne, jossa kantavat pilarit sijaitsevat pääasiassa ulkoseinien kohdilla.

Rakennuksen yleisilmeeltään horisontaalista julkisivua hallitsee massiivinen ruudukkokuvio, jonka umpiosat on verhottu harmaalla, konehakatulla ja himmeäpintaisella graniitilla. Kunkin

ruudun sisällä on yksi suurehko ikkuna. Osittain maan alle työntyvä ensimmäinen kerros on verhottu kiillotetulla graniitilla. Pääsisäänkäynti on voimakkaasti sisennetty katulinjasta. Korkeavuorenkatu 35:a vasten olevan kapean yhdysosan julkisivu on lämpölasia ja eloksoitua alumiinia. Myös sisäpihan puolella julkisivu on verhottu eloksoidulla alumiinilla. Vesikatto on mustaksi maalattua galvanoitua peltiä.

Rakennuksen sisätilat on saneerattu 2000-luvulla. Porrashuoneiden lattiat ovat alkuperäistä harmaata mosaiikkibetonia, ja hissiaulan seinissä on graniittia. Jäljellä on myös alkuperäinen kierreportaikko.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa ja erityisesti sen sisätiloissa tehtiin muutoksia jo Helsingin puhelinyhdistyksen aikana. 1990-luvulla mm. rakennettiin tuulikaappi pääsisäänkäynnin yhteyteen ja muutettiin entinen puhelinkeskustila sekä varastotilaa toimistohuoneiksi. 1990-luvun puolivälissä ensimmäisen kerroksen asiakaspalvelutilan vesikatto uusittiin ja kattokuvut korvattiin uusilla kattoikkunoilla. 2000-luvun alussa tehtiin mm. vanhoille puhelinyhdistyksen teknisille tiloille käyttötarkoituksen muutoksia. Ensimmäisessä kerroksessa muutettiin toimistotilaa myymälätilaksi ja avotoimistotiloiksi, mistä syystä julkisivuun puhkaistiin uudet näyteikkunat. Lisäksi rakennukseen tehtiin mm. uusia märkätiloja ja toimistotiloja saneerattiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on HPY:n sekä Helsingin kaupungin tietoliikenteen historiaan liittyviä kulttuuri- ja yhteiskuntahistoriallisia arvoja. Rakennus on suunniteltu huolella, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivut ovat katukerroksessa tehtyjä muutoksia lukuun ottamatta pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennus asettuu hyvin osaksi Korkeavuorenkadun ajallisesti kerrostunutta katukuvaa.

↗
JULKISIVU LAPINLAHDENKADULLE.
RVVA.

←
VAKUUTUSYHTIÖ KALERVON RAKENNUTTAMAN TOIMISTOTALON ALKUPERÄINEN JULKISIVU ON TÄYSIN SANEERATTU 2000-LUVULLA. JULKISIVUN VANHAT KUORIELEMENTIT POISTETTIIN JA VAIHDETTIIN UUSIIN PESUBETONIPINTAISIIN SANDWICH-ELEMENTTEIHIN.
JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: LAPINLAHDENKATU 1 B
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1972
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0153-0002
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 803
SUUNNITTELIJA: VEIJO MARTIKAINEN
RAKENNUTTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ KALERVO
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN TYÖELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ VARMA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1993

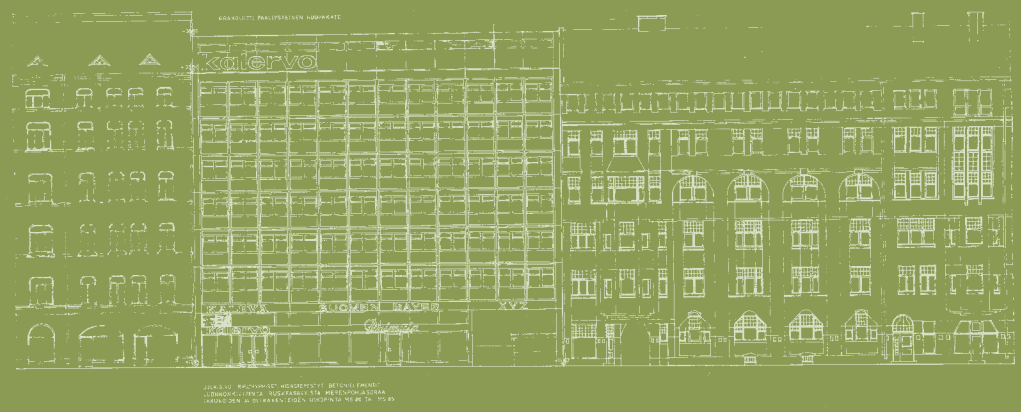

LAPINLAHDENKATU 1B

Lapinlahdenkatu 1b:ssä sijaitsi vielä 1960-luvulla 1920-luvulla valmistunut koulurakennus, jossa oli viimeisimpänä toiminut Lapinpuiston Yhteislyseo ja Helsingin Yhteislyseo. Alakerrassa oli liiketiloja sekä *Regia*-niminen elokuvateatteri. Rakennus purettiin 1970-luvun vaihteessa vuonna 1962 perustetun Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiö Kalervon toimitalon tieltä. Uudisrakennuksen suunnitteli arkkitehti Veijo Martikainen vuosien 1969 ja 1972 välillä.

Rakennuksen julkisivu toteutettiin betonikuorielementeistä, ja julkisivun sisäkuorena oli alun perin kevyt puulevy. Alkuperäisten hidastepestyjen betonielementtien kiviaines oli ruskeasävyistä merenpohjasoraa. Vakuutusyhtiö Kalervon pääkonttorin lisäksi rakennuksessa oli vakuutusyhtiö Kalevan toimisto sekä lääkeyhtiö Suomen Bayerin toimitilaa laboratorioineen. Toimistohuoneet sijaitsivat kadun ja pihan puolella kahdessa rivissä siten, että rakennuksen keskelle jäi kantavien seinien rajaamat aputilat sekä kerrostenväliset kulkuyhteydet. Ensimmäisessä kerroksessa toimi Primulan kahvila. Myöhemmin rakennuksessa toimi myös mm. IBM:n piirikonttori ja *Pihvipaikka* -niminen ravintola.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Kalervo sulautui Sampo-konserniin vuonna 1985 ja toimi sen jälkeen nimellä Eläke-Sampo. Rakennus siirtyi lopulta fuusioiden myötä työeläkevakuutusyhtiö Varmalle, jonka omistuksessa se on edelleen. Lapinlahdenkatu 1b on nykyään osa laajempaa Varman omistamaa toimistohotellikokonaisuutta.

KUVAUS

Lapinlahdenkatu 1b:ssä on seitsemän kerrosta sekä kellari- ja ullakkokerrokset. Rakennus on kokonaan toimistokäytössä. Kantavana rakenteena ovat julkisivulinjaa hieman sisemmäksi sijoitetut, paikalla valetut betonipilarit sekä kantavat seinät rakennuksen keskiosassa.

Rakennuksen kasettijulkisivu nauhaikkunoineen on uusittu 2000-luvulla. Julkisivu on tehty sekä kadun että

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. POHJAKERROKSESSA SIJAINNUT KAHVILA MUUTETTIIN ENSIN HENKILÖSTÖRAVINTOLAKSI JA 1990-LUVULLA TOIMISTOTILAKSI. RVVA.

sisäpihan puolella kevyenä rakenteena pesubetonipintaisista, Betoniluoma Oy:n valmistamista kuorielementeistä (sandwich-elementit). Julkisivuelementeissä kiviaineksena on käytetty punaista graniittia, ja elementtien pesusyvyys on vain hieman hienopesua syvempi. Tasonvaihtelujen ansiosta julkisivun ilme on reliefimäinen. Ikkunoiden ja ovirakenteiden ulkopinta on messinkipeltiä ja ajorampin ovi tummanruskeaksi maalattua teräspeltiä. Alin kerros on näyteikkunaa. Ylin kerros on verhottu kuparilla.

Rakennuksen sisätilat on saneerattu kauttaaltaan 2000-luvulla. Hissiaulassa on alkuperäinen vaalea mosaiikkibetonilattia, jossa kiviaines on tummaa. Pihakannen alla on paikoitustilaa.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen toimistokerroksissa tehtiin jo 1970-luvun lopulla mittavia väliseinä- ja huonejakomuutoksia. 1980-luvun alussa ensimmäisen kerroksen kahvila muutettiin henkilökunnan ravintolaksi. 1990-luvulla paikoitushallista avattiin uusi kulkuyhteys hissiaulaan, sisäänajoluiskien väliseinää siirrettiin ja pihatasoa korotettiin. Ensimmäisen kerroksen henkilöstöruokala muutettiin toimistotilaksi. Rakennus peruskorjattiin 2010-luvun alussa, missä yhteydessä sisätilat saneerattiin täysin ja ikkunat uusittiin. Julkisivun vanhat kuorielementit poistettiin ja vaihdettiin uusiin pesubetonipintaisiin sandwich-elementteihin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on rakennustekniikaltaan ja -materiaaleiltaan tyypillinen 1970-luvun toimistorakennus. Julkisivujen uusiminen on toteutettu alkuperäisarkkitehtuuria kunnioittaen.

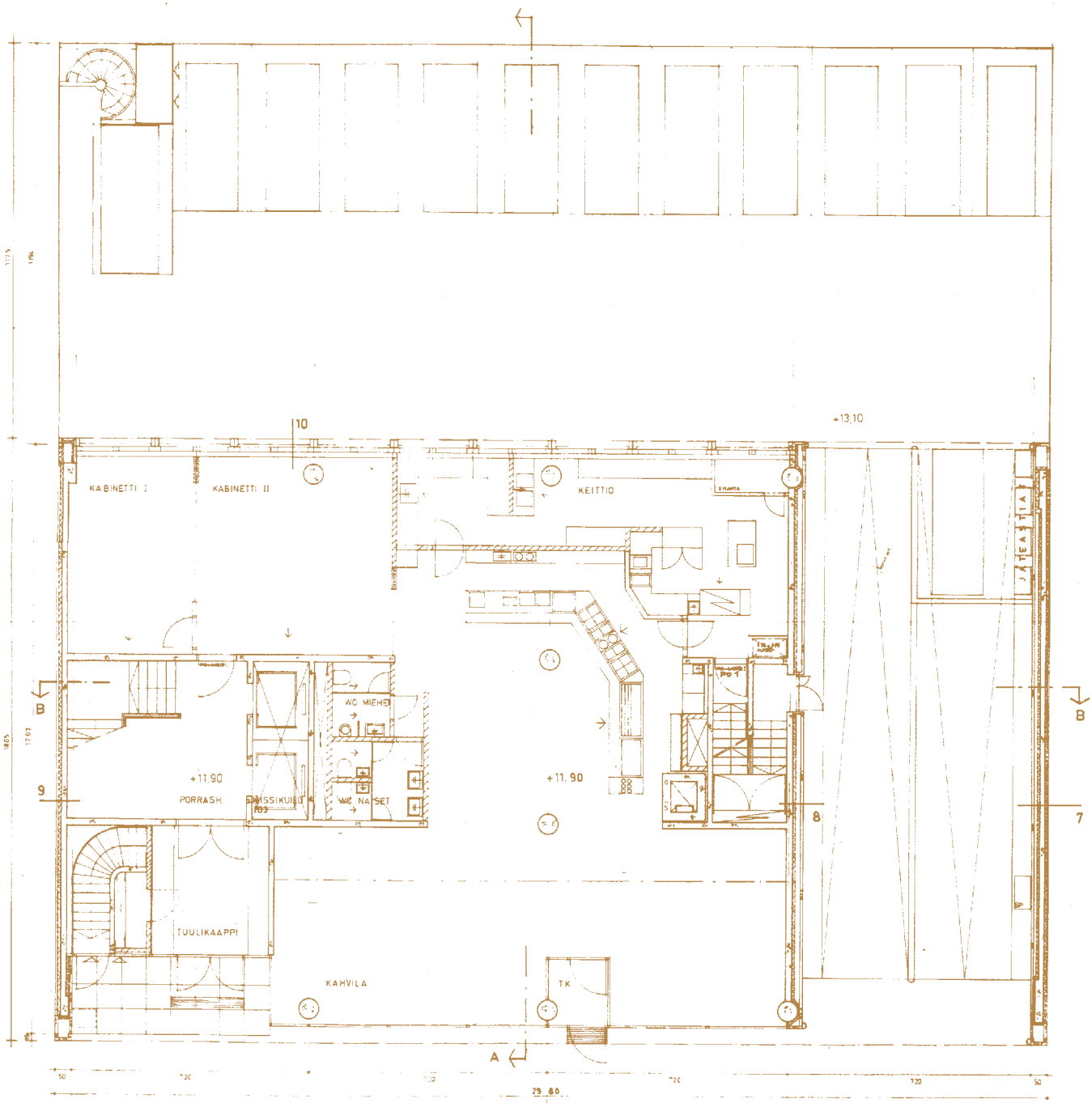

10
+13,10
KABINETTI I
KABINETTI II
KEITTIO
JATEASTIA
B
B
WC MIEHET
+11,90
PORRASH.
+11.90
9
8
7
TUULIKAAPPI
KAHVILA
TK
A
29.80

↓

VOIMATALO KUVATTUNA SÄHKÖTALON KATTOTERASSILTA. RAKENNUS PERUSKORJATTIIN KAUTTAALTAAN VUOSINA 2008–2009. KATUJULKISIVUISSA SÄILYTETTIIN ALKUPERÄISET BETONIELEMENTIT KERAAMISINE LAATTOINEEN, MUTTA PIHAN PUOLELLA JULKISIVU UUSITTIIN. SAKARI KIURU/HKM 2013.

→

PÄÄJULKISIVU MALMINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: MALMINKATU 16
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0153-0008
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 808
SUUNNITTELIJA: AARNE ERVI
RAKENNUTTAJA: IMATRAN VOIMA OY, OULUJOKI OY, KEMIJOKI OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: AXA REAL ESTATE INVEST MANAGER (AXA REIM)
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2001 (SR-1)

MALMINKATU 16, VOIMATALO

Imatran Voiman toimitilat olivat vuodesta 1930 lähtien sijainneet Stockmannin tavaratalon yläkerroksista vuokratuissa tiloissa, jotka kävivät 1940-luvun lopussa ahtaiksi. Valtion metallitehtaat ja Imatran Voima Oy ostivat Malminkadun ja Malminrinteen kulmatontin valtion voimayhtiöille rakennettavaa uutta toimitaloa varten vuonna 1947. Kampista ostetulla tontilla sijaitsi matalia puutaloja, jotka yhtiöt saivat purkaa edellyttäen, että niiden tilalle rakennutetaan uusia kaupungin vuokra-asuntoja Herttoniemeen. Yhtiöt perustivat Voimatalon rakentamista varten erillisen, Oy Malminkatu 16 -nimisen yhtiön.

Suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Aarne Erville (1910–1977), joka oli toiminut Oulujoki Oy:n voimalaitos- ja asuinalueiden pääarkkitehtina jo 1940-luvulta lähtien. Ervi luonnosteli Voimataloa ensin Salomonkadun ja Olavinkadun kortteliin. Entisenä Jälleenrakennustoimiston Standardisoimislaitoksen johtajana Ervi tunsi hyvin rationalismin ihanteet, jotka näkyivät Voimatalossa erityisesti julkisivujen standardisoiduissa ikkunoissa ja pohjakaavan moduulijaossa. Teollisen rakentamisen puolestapuhujana Ervi näki entisen työnantajansa Alvar Aallon tavoin, että rakennusten osat ovat standardisoitavissa, mutta rakennus itsessään tulee suunnitella yksilönä. Myös Voimatalo suunniteltiin tämän periaatteen mukaisesti.

Voimatalon rakentaminen edisti kaupungin jo vuonna 1948 järjestetyssä Helsingin keskiosien asemakaavakilpailussa asettamaa tavoitetta laajentaa Helsingin liikekeskusta Kamppiin asti. Purkutyöt alkoivat tontilla elokuussa 1948 ja uuden toimistotalon rakentaminen vuotta myöhemmin. Vaikka rakentamista haittasivat tuolloin vielä sekä pääoma- että materiaalipula, olivat rakennuttajatahot kuitenkin riittävän voimakkaita edistääkseen hanketta. Louhintatyöt päättyivät keväällä 1950. Runkotyö kesti viisi kuukautta, rakennustyöt yhteensä kaksi vuotta. Voimataloksi nimetty rakennus oli valmis keväällä 1951.

Rakentamisessa käytetyt uutuudet saivat myös lehdistön huomion. Työmaalla nähtiin esimerkiksi louhinta-aineksen kuorma-autoihin siirtävä kaivinkone ja kovametalliporia. Betoni valmistettiin

omalla asemallaan rakennuspaikalla ja pumpattiin käyttöpaikkoihinsa. A-betonisen rungon rinnalla käytetyt yhtenäiset välipohjalaatat olivat uutuus, joka – toisin kuin tuolloin tavallisesti käytetyt palkkivälipohjat – mahdollisti yhden lisäkerroksen sijoittamisen rakennukseen kokonaiskorkeuden rajoissa. Näin rakennukseen saatiin mahdutettua ullakkokerroksen, liiketiloille varatun katukerroksen ja kellarikerrosten väliin kuusi toimistokerrosta. Voimatalo oli uraauurtava myös kevyen ulkoseinärakenteen/kantavan pilarirakenteen mahdollistaman muutosjoustavuutensa ja miltei kokonaan toimistoille varatun käyttötarkoituksensa ansiosta.

Uudenaikaiset ratkaisut jatkuivat rakennuksen sisätiloissa ja talotekniikassa. Monipuoliset ja uudenaikaiset sähkölaitteet ja valaistusratkaisut veivätkin tavallista suuremman osan rakennushankkeen kokonaisbudjetista, mikä ei sinänsä ollut yllättävää, kun rakennuttajina toimivat voimayhtiöt. Rakennus lämpeni sähköllä, ja sähkökattiloiden tuottama lämpö varastoitiin öisin neljään suureen vesiakkumalaattoriin. Myymäläkerros lämpeni kattoon asennetulla säteilylämmityksellä, muualla talon lämmittivät lämpöpatterit. Osittainen ilmanvaihto kierrätti osan puhdistetusta huoneilmasta takaisin kanavistoon. Sisäkattoihin oli yhdistetty niin ilmanvaihto, upotettu valaistus kuin akustointi. Puhelinjohdot ja osa valaistuksen johdoista kätkettiin ikkunapenkkeihin. Talotekniikkaa johdettiin konemestarin valvomosta.

Ervin toimisto suunnitteli rakennuksen kokonaisuutena siten, että myös irtaimisto verhoja ja valaisimia myöten oli yhtenäisesti harkittua. *Arkkitehti*-lehdessä Ervi puhuikin Voimatalon “puolikiinteästä sisustuksesta”. Esimerkiksi käytävien seinät olivat rakennuksen normaalikerroksissa alun perin tehdasvalmisteisia vakiomittaisia kaapistoja, joihin saattoi valita joko hyllyt tai laatikot. Myös toimistohuoneissa käytävänpuoleiset seinät olivat kauttaaltaan puusepän valmistamia, käyttötarpeen mukaan muunneltavia kaapistoja, joissa oli standardoidut kehikot. Näillä

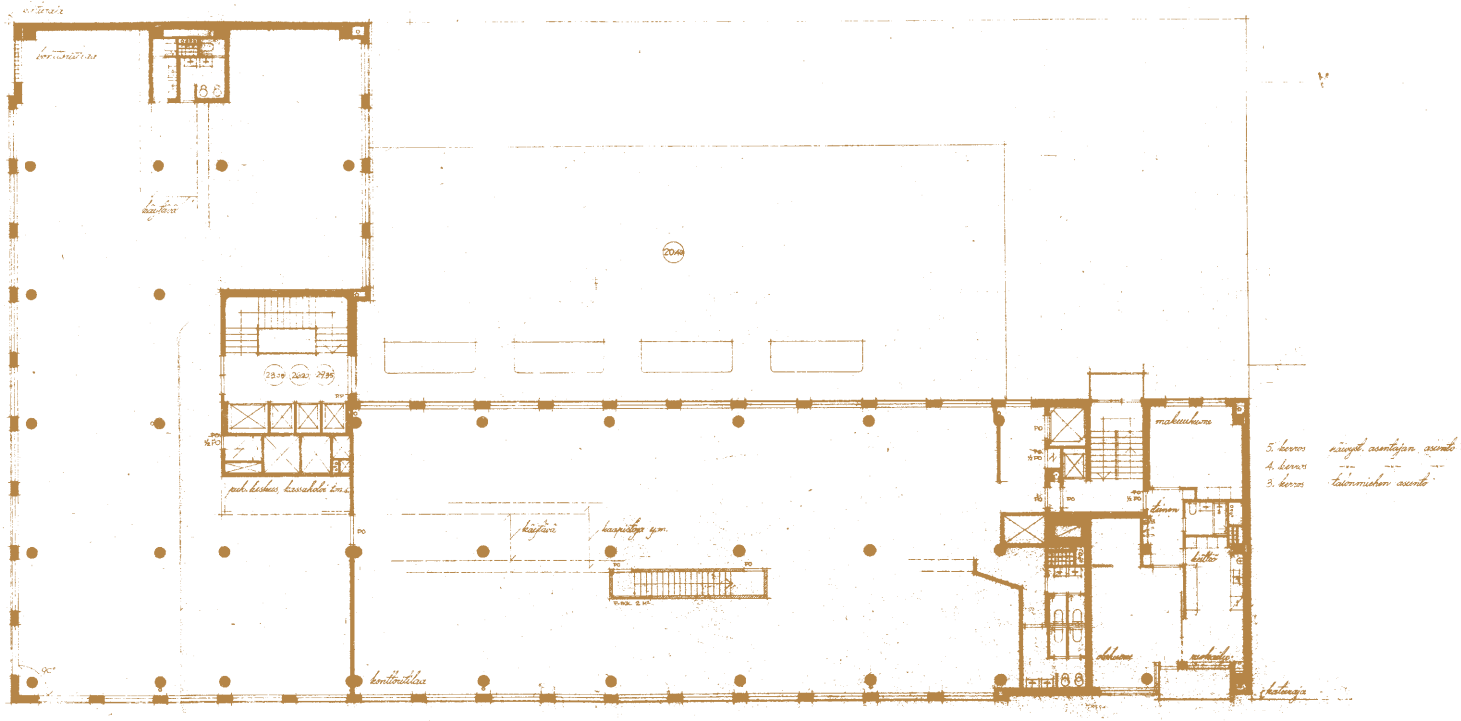

JULKISIVU MALMINRINTEELLE. RVVA.

3.-5. KERROKSEN POHJAPIIRUSTUKSET. TOIMISTOKERROKSET OVAT KESKENÄÄN SAMANLAISIA. VOIMATALO OLI MODERNI TOIMISTOTALO VALMISTUESSAAN MM. MUUNTOJOUSTAVUUTENSA ANSIOSTA. POHJAPIIRUSTUKSIIN EI OLE MERKITTY KEVYITÄ VÄLISEINIÄ, VAAN TILA OLI MUOKATTAVISSA TARPEEN MUKAAN. RVVA.

ratkaisuilla pyrittiin helpottamaan myöhempiä huoneiden käytön muutoksia ilman kaapistojen siirtoa.

Ervin arkkitehtitoimistossa Voimatalon suunnittelutyöhön osallistuivat arkkitehti Tapani Nironen sekä arkkitehdit Helvi Mather-Borgström ja Olli Kuusi. Sisustussuunnittelusta vastasivat Lasse Ollinkari ja Seppo Paatero. Rakennushankkeen pääurakoitsijana toimi Imatran Voima Oy. Ervin toimisto suunnitteli Voimataloon myös muutamia myöhempiä muutoksia, mm. voimajohto-osaston johtaja Lauri Haron ja hallintoneuvoston huoneiden sisustukset vuonna 1958.

Keskeisestä sijainnista johtuen rakennukseen sijoitettiin myös liiketiloja. Ensimmäisessä kerroksessa ja ylimmässä kellarikerroksessa oli myymälähuoneistoja sekä Aeron liikennetoimisto, johon lentoliikenteen bussit toivat asiakkaita. Kellarikerroksessa oli apu- ja varastotiloja, joihin osa myymälätiloistakin avautui. Rakennuttajien pääkonttoritilojen lisäksi rakennuksessa oli Outokumpu Oy:n pääkonttori sekä Keskusmetsäseura Tapion toimistotilat. Vuokralaisten tiloissa väliseinärakenteet ja kaapistot toteutettiin suurilta osin samalla tavalla kuin omistajien huoneistoissa.

Rakennuksessa on ollut sen historian aikana mm. SYP:n konttori, Sähkölaitosyhdistyksen neuvonta ja muutama työntekijöiden käyttöön tarkoitettu asunto,

jotka sittemmin on muutettu toimistotiloiksi. Rakennus on ollut tilapäisesti myös maa- ja metsätalousministeriön käytössä. Rakennus siirtyi 2000-luvulla Neste Oilin eläkesäätiöltä eurooppalaisen vakuutusyhtiön alaisen kiinteistösijoitusyhtiön (AXA REIM) omistukseen. Nykyään seitsemännen ja kahdeksannen kerroksen tilat ovat Rakennustieto Oy:n ja ylempi kellarikerros Saksalaisen koulun käytössä. Kellarikerroksen varastotiloissa on jäljellä aliperäisiä huonekaluja.

KUVAUS

Voimatalo on kahdeksankerroksinen toimisto- ja liikerakennus, jossa on kolme maanalaista kellarikerrosta. Ylin ja katutason kerros ovat sisäänvedettyjä. Kattokerroksessa kaarevan katon suojassa sijaitsi alun perin talon henkilökunnan aamiaisravintola ja kokoustila. Nämä tilat on palautettu 2000-luvulla alkuperäiseen käyttöönsä. Ensimmäisessä kerroksessa on myymälätiloja. Rakennuksen kantavana rakenteena on betoninen ruudukon muodostava runko. Moduulina koko talossa on käytetty 620 mm mittaa. Pilariväleissä toistuu sen kerrannainen 6200 millimetriä. Välipohjat ovat massiivilaattoja, ulkoseinät kevytrakenteisia teräskiskoihin kiinnitettyjä elementtejä. Päätyseinät on tehty tiilestä.

Ikkuna-aukotukset muodostavat muurimaiseen julkisivuun säännöllisen ruudukon. Ikkunat toistavat puolikkaan pilarivälin rytmiä. Julkisivussa kadunpuolella on alkuperäiset Arabian valmistamat, vaaleat ja poltetut keraamiset laatat. Pihan puolella oli alkujaan n. 60 x 140 cm suuruiset kellertävästä betonista tehdyt, hiotut julkisivuelementit, jotka on vaihdettu alkuperäistä ulkoasua tavoitteleviin valesaumattuihin, hienopestyihin väribetonielementteihin.

Kerroskorkeus toimistokerroksissa on noin 3,15 metriä. Rakennuksen kolmannessa, seitsemässä ja kahdeksannessa kerroksessa on jäljellä alkuperäisiä, Aarne Ervin arkkitehtitoimiston suunnittelemia kiinteitä sisustuksia. Vuonna 2001 voimaan tulleessa asemakaavassa suojelluiksi sisustuksiksi on määritelty pääporrashuone, kolmannen ja seitsemännen kerroksen kulmahuoneiden neuvottelutilat, seitsemännen kerroksen käytäväseinät kaapistoineen sekä ylimmän kerroksen ravintola- ja kabinettitilat. Muilta osin toimistokerrokset kuudenteen kerrokseen asti on muutettu avokonttoritilaksi.

KESKEISET MUUTOKSET

Liiketiloissa on tehty muutoksia useaan otteeseen 1950-luvun lopulta lähtien. Malminkadun puoleisen julkisivun lasitiiliset ikkunat vaihdettiin tavallisiksi ikkunoiksi jo 1950-luvun puolivälissä. Suurimmassa osassa toimistohuoneita uusittiin sähkökourut vuonna 1982. Isännöitsijän asunto muutettiin neuvottelu- ja edustustilaksi vuonna 1981 ja loput asunnot sekä saunatilat tauko- ja toimistotiloiksi 1998. Toimistokerrosten

→

POHJAKERROS. VOIMATALOON SIJOITETTIIN SEN KESKEISESTÄ SIJAINNISTA JOHTUEN MYÖS LIIKETILOJA. ENSIMMÄISESSÄ KERROKSESSA OLI ALUN PERIN MYYMÄLÄHUONEISTOJA. RVVA.

lattiat ja käytävien alakatot valaisimineen muutettiin 1990-luvulla. Toisessa kerroksessa myös käytävän ja huoneiden väliset kaapistot poistettiin 1990-luvulla. Vuonna 1991 pääsisäänkäynnin tuulikaappia laajennettiin. Näyteikkunat uusittiin vuosina 2001–2002. Asemakaavassa suojeltu toimistorakennus peruskorjattiin täydellisesti vuosina 2008–2009. Kunnostustöissä rakennuksen suojellut seitsemäs ja kahdeksas kerros säilytettiin tilajärjestelyiltään lähes alkuperäisessä asussaan. Normaalikerroksiin saneerattiin myös uutta, vaaleaa avokonttoritilaa. Vanhat hissit ja pihan puolen julkisivuelementit uusittiin alkuperäisarkkitehtuurin hengessä. Useaan otteeseen muutettuun pääsisäänkäyntiin palautettiin osittain alkuperäistä tunnelmaa.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisen energiateollisuuden historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja, ja se kertoo osaltaan Helsingin liikekeskustan levittäytymisestä Kampin alueelle. Rakennus kiinnittyy suunnittelijansa kautta tärkeäksi osaksi suomalaista arkkitehtuurihistoriaa. Voimatalo edustaa aikansa edistyksellistä rakentamista. Sen arkkitehtuuri on viimeisteltyä, ja siinä käytetyt materiaalit ovat laadukkaita. Rakennuksessa tehdyt muutokset on pyritty sopeuttamaan alkuperäisarkkitehtuuriin. Rakennuksessa on jäljellä verrattain paljon alkuperäisiä rakennusosia. Sillä on keskeinen asema Kampintorin kaupunkikuvassa.

Rakennuksen suojelu on ratkaistu asemakaavassa. Suojelu koskee myös osaa kiinteistä sisustuksista.

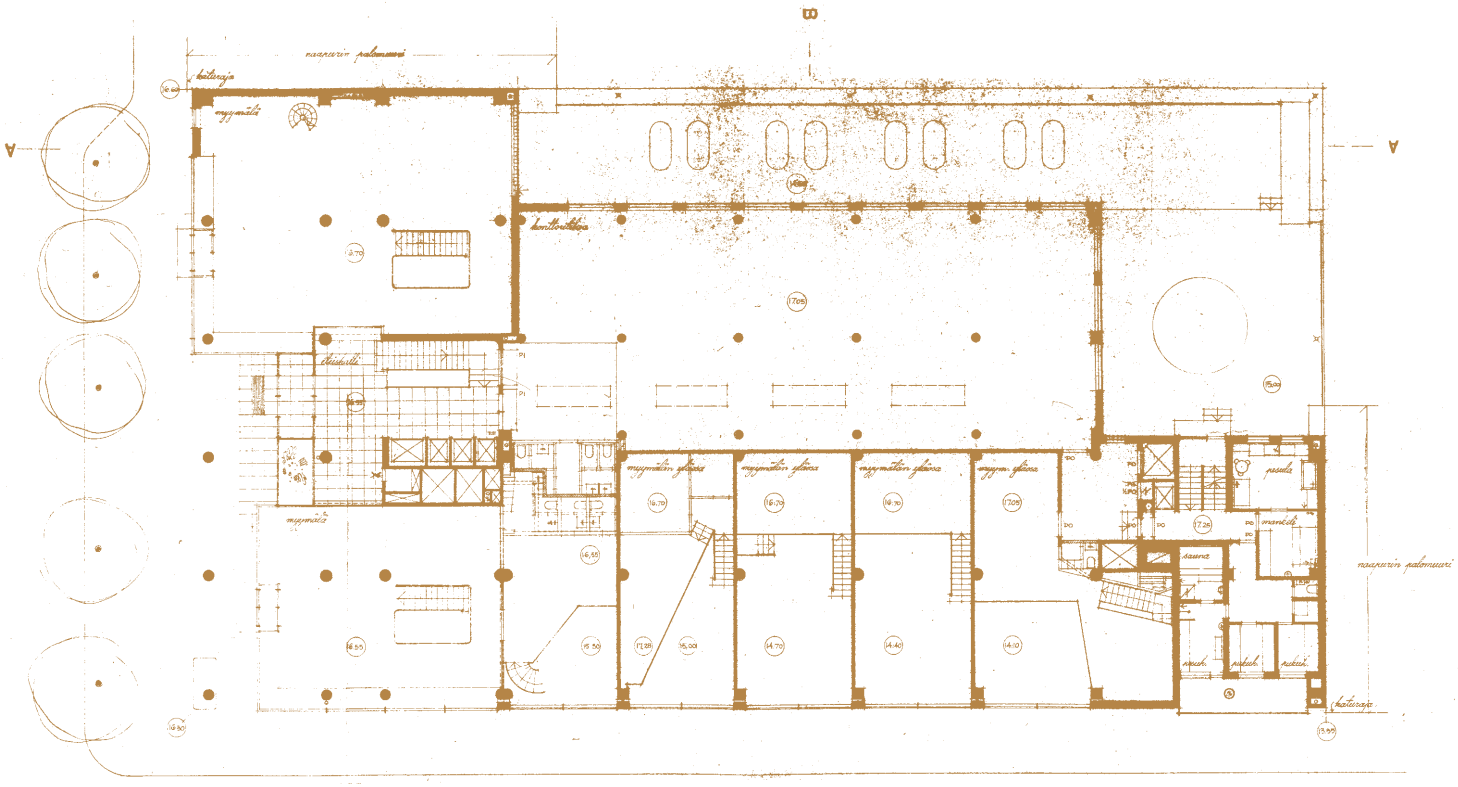

↓

MANNERHEIMINTIEN ALKUPÄÄ. MANNERHEIMINTIE 2 ON KUVASSA TOINEN RAKENNUS VASEMMALTA LUKIEN. SE ON VIEREISELLÄ TONTILLA BULEVARDI 1:SSÄ OLEVAN, VUONNA 1890 VALMISTUNEEN RAKENNUKSEN LAAJENNUS. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 2
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1978
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0062-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 564
SUUNNITTELIJA: RISTO SKOGSTRÖM
RAKENNUTTAJA: SUOMEN YHDYSPANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1975

MANNERHEIMINTIE 2

Pohjoismaiden Yhdyspankki, joka 1970-luvulla yhdessä Kansallispankin kanssa hallitsi lähes 90:ää prosenttia Suomen seuraavalla vuosikymmenellä kuumenneista pankkimarkkinoista, muutti nimensä Suomen Yhdyspankiksi vuonna 1975. Kirjanpitolakia oli uudistettu vuonna 1973, ja uuden lain mukaan pankkien tuli jakaa taseessaan kiinteistöomaisuutensa erikseen sijoitus- ja käyttöomaisuuteen. Verottaja tulkitsi lakia siten, että mikäli pankin omistamassa kiinteistössä toimi pankin oma konttori, oli koko kiinteistö pankin käyttöomaisuutta. Tämän seurauksena pankit alkoivat rakennuttaa tuottoisia toimisto- ja liikerakennuksia, joiden tiloissa oli pankin oma sivukonttori. Myös Yhdyspankki ryhtyi kerryttämään kiinteistöomaisuuttaan, ja sen kiinteistöomaisuus kasvoi 1970- ja 1980-luvuilla kiihtyvällä vauhdilla.

Mannerheimintie 2:ssa sijaitseva toimisto- ja liikerakennus rakennettiin Suomen Yhdyspankin toimesta pankin omistaman Bulevardi 1:n (Theodor Höijer) laajennusosaksi ja sijoitustarkoituksessa. Tontilta purettiin Florentin Granholmin suunnittelema, 1870-luvulla valmistunut nelikerroksinen asuinrakennus. Rakennuksessa oli toiminut 1930-luvulta alkaen kaupunkilaisten suosima, halpaan tavaraan keskittynyt Tempon tavaratalo. Tempo oli Suomen ensimmäinen tavaratalo, jonka toiminta perustui tavaroiden ryhmähinnoitteluun. Vuonna 1972 se jouduttiin kuitenkin sulkemaan kannattamattomana. Viereiselle Mannerheimintie 4:n tontille oli jo 1950-luvulla rakennettu Wulffin toimitalo.

Tontin rakentamista varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1975. Kaavassa edellytettiin, että uudisrakennuksen räystäskorkeuden tulee vastata viereisellä tontilla Bulevardin puolella olleen, asemakaavassa rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi rakennukseksi määritellyn rakennuksen räystäslinjaa, joskin kaava myös salli kahden lisäkerroksen rakentamisen räystäskorkeuden yläpuolelle. Kaavassa määriteltiin tontille myös paikka maanalaiselle pysäköintitilalle, johon sai rakentaa autohissin. Suunnittelutyö tilattiin arkkitehti Risto Skogströmiltä. Mannerheimintien eteläpään luonne muuttui 1950-luvulta

alkaen täysin, kun pienemmän mittakaavan omanneet kivitalot purettiin modernien liikerakennusten tieltä. Tontille vuonna 1978 valmistunut liikerakennus oli viimeisimpiä tähän kaupunkikehitykseen kuuluneita uudisrakennuksia. Pääurakoitsijana toimi Oy Yleinen Insinööritoimisto.

Vuonna 1990 Suomen Yhdyspankin omistusten hoitaminen annettiin Liikepankki Unitas Oy:lle, ja vuoden 1995 pankkifuusion seurauksena Mannerheimintie 2:n omistajaksi tuli Merita Kiinteistöt Oy. Rakennuksen suurin vuokralainen oli 1990-luvulla Silja Line Oy. Nykyään rakennus on Sponda Oyj:n omistuksessa, ja sen toimistotilat on vuokrattu useille yrityksille.

KUVAUS

Mannerheimintie 2 on rakennettu viereisellä tontilla Bulevardi 1:ssä olevan, vuonna 1890 valmistuneen rakennuksen laajennukseksi. Rakennuksessa on seitsemän kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. Sen ensimmäisen kerroksen huonekorkeus on suurempi kuin ylemmissä kerroksissa. Tontin sisäosassa oleva matalampi yksikerroksinen rakennusosa kattolyhtyineen on entinen pankkisali. Kantavana rakenteena on betonisia kantavia pilareita ja seiniä.

Julkisivussa on toimistokerrosten kohdalla säännöllisten pysty- ja vaakarakenteiden muodostama ruudukkokuvio. Sisäänkäynnit on sisennetty julkisivulinjasta. Mannerheimintielle näkyvä julkisivu on massiivisen oloinen johtuen rakennuksen suurista kerroskorkeuksista. Kaksi ylintä kerrosta on sisennetty siten, että ne jäävät rakennuksen Mannerheimintie 4:n ja Bulevardi 1:n räystäslinjoihin yhtyvän räystään yläpuolelle. Julkisivuverhouksena on käytetty punaista, hienoksi ristipäähakattua Vehmaan graniittia. Alimman kerroksen kohdalla on näyteikkunoita, ja siinä graniittiverhous on karkeaksi ristipäähakattu. Pellityksissä on käytetty tummaksi eloksoitua alumiinia. Sisäpihan puolella julkisivuverhouksena on luonnonväristä eloksoitua alumiinia. Vesikatto on mustaa teräspeltiä.

Rakennuksessa on yksi porrashuone, jossa on punagraniittiset lattiat, maalatut seinät ja teräksiset porraskaiteet. Ensimmäinen kerros on jaettu pienemmiksi myymälähuoneistoiksi. Toimistokerrokset on saneerattu eri aikoina vuokralaisten tarpeiden mukaisesti.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty useita muutoksia sen historian aikana. 2000-luvun alussa rakennuksen omistussuhteen muututtua kiinteistön autohalli yhdistettiin Spondan omistamaan Kiinteistö Oy Mansku 4:n naapurikiinteistöön. 2000-luvun puolivälissä mm. kuudennen kerroksen keittiö- ja ravintolatilat muutettiin toimistotiloiksi. Mannerheimintien sisäänkäyntien yläpuoliset ulkomainokset ja alakatot sekä sisäänkäyntien valaistus uusittiin ja näyteikkunoiden puitejakoa muutettiin. Vuosikymmenen lopussa kuudennen ja

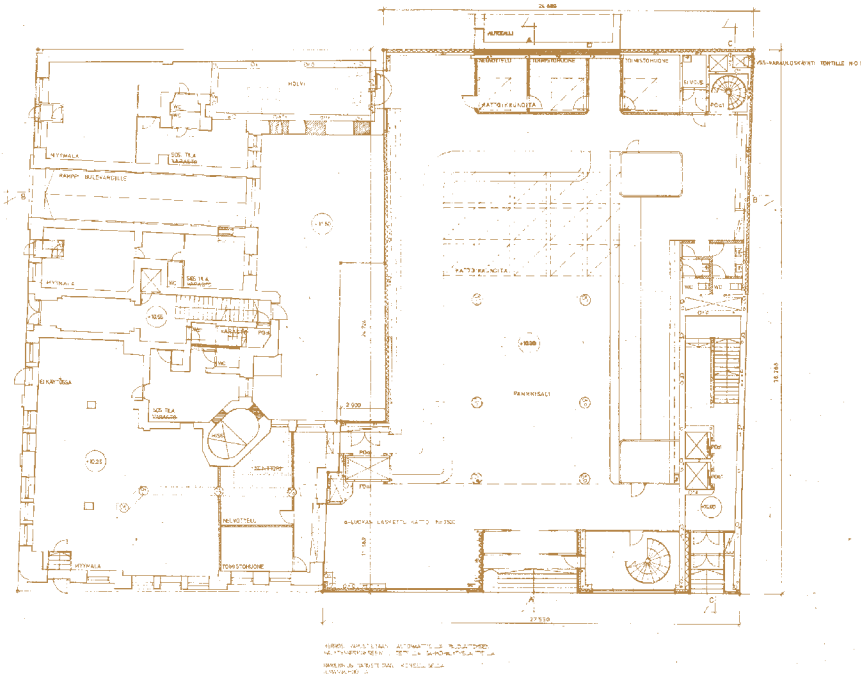

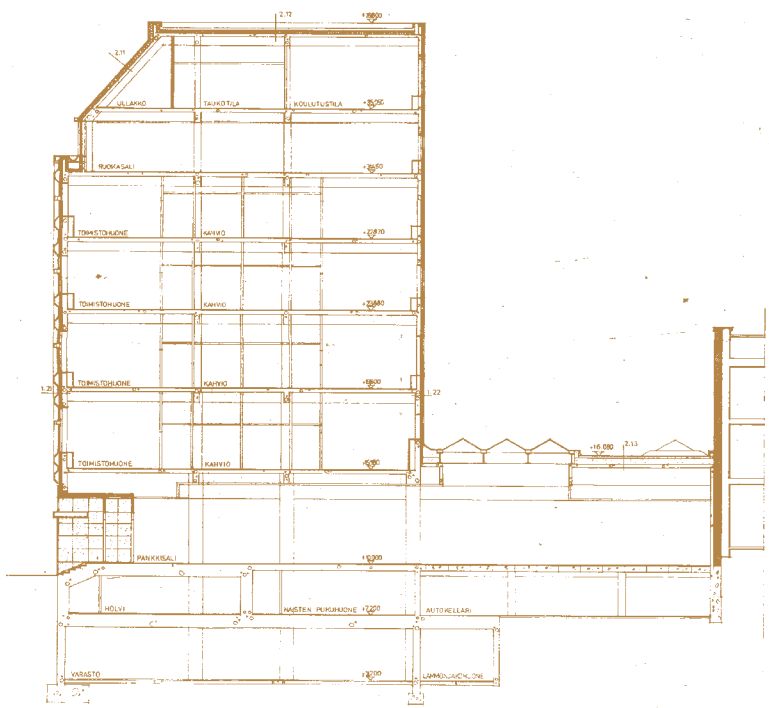

←←

YKSITYISKOHTA JULKISIVUSTA.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

←

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS VUODELTA 1975. RVVA.

↙

LEIKKAUSPIIRUSTUKSESSA NÄKYY, MITEN TONTIN SISÄOSAAN JÄI MATALA, YKSIKERROKSINEN RAKENNUSOSA KATTOLYHTYINEEN. PAIKALLA SIJAITSI ALUN PERIN PANKKISALI. RVVA.

seitsemännen kerroksen toimistohuoneistot yhdistettiin teräsrakenteisella avoportaalla. Pääsisäänkäynnin päällä ollut, myöhemmin lisätty katosrakennelma ja siihen liittynyt rulo-ovi purettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on liikepankkien historiaan ja kiinteistösijoittamiseen liittyviä yhteiskunta- ja kulttuurihistoriallisia arvoja. Se liittyy osaksi 1960-luvulla alkanutta Mannerheimintien eteläpään muutosta korttelinsa uusimpana rakennuksena. Rakennus edustaa aikansa tyypillistä, näyttävää liiketaloarkkitehtuuria, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Mannerheimintien eteläpään ajallisesti kerrostunutta ympäristöä.

↓

KAIVOPIHAA RAJAAVAT NK. CITYTALO JA HANSATALO, JOTKA RAKENNETTIIN UUDEN YLIOPPILASTALON JA KAIVOTALON LAAJENNUSOSIKSI 1970- JA 1980-LUKUJEN VAIHTEESSA. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVUPIIRUSTUS. CITY-TALON LIITTYMINEN VANHAAN YLIOPPILASTALOON. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 3-5
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1982
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0096-0009
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 391 JA 393
SUUNNITTELIJA: KOSTI KURONEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA (HYY)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TAVARATALO JA TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: MOLEMMAT TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUKSIA
OMISTAJA: HELSINGIN YLIOPISTON YLIOPPILASKUNTA (HYY)
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2002

MANNERHEIMINTIE 3-5

Kaivokadulta Mannerheimintielle ulottuva kauppakuja, Kaivokäytävä, avattiin korttelin läpäisevälle jalankulkuliikenteelle 1950-luvulla Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan (HYY) rakennuttaman Kaivotalon rakentamisen yhteydessä. Kaivotalon lisäksi sen viereiset, Mannerheimintie 3:ssa ja 5:ssä sijaitsevat tontit olivat HYY:n omistuksessa. Kun Helsingin kaupunki alkoi 1970-luvun alussa suunnitella metron rakentamista, päätti HYY käynnistää omia tonttejaan koskevan uudistamishankkeen. Metroverkon keskeisin asema oli tarkoitus rakentaa Rautatieaseman tuntumaan, joten HYY päätti hyödyntää käyttämätöntä rakennusoikeuttaan ja sijoittaa Kaivotalon kohdalle metroaseman sisäänkäynnin.

Kaivokäytävän uudistamista alettiin valmistella vuonna 1973, ja vuonna 1978 HYY perusti erityisen kekustakiinteistöprojektitoimikunnan hankkeen läpiviemistä varten. Citytalo ja Hansatalo rakennettiin osana tätä korttelin laajaa uudistamishanketta 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Citytalon paikalta purettiin Kaivotalon vuonna 1959 valmistunut matala pihasiipi, Hansatalon paikalta Uuden ylioppilastalon juhlasali. Korttelin keskelle muodostettiin uusi aukio suihkulähteineen – Kaivopiha.

Uudisrakennukset, niiden rajaaman Kaivopihan kiinteine penkkeineen, lyhtypylväineen ja kukkaistutuksineen sekä samalla toteutetut Kaivotalon alimpia kerroksia koskeneet uudistukset suunnitteli arkkitehti Kosti Kuronen. Uudisrakennuksissa käytetyt kaksoislasijulkisivut olivat Suomessa ensimmäiset laatuaan. Tavarataloksi suunnitellussa Citytalossa toimi alun perin Elannon tavaratalo. Citytalon läpi johti katutasossa poikittainen kulkuyhteys suoraan City-käytävään siten, että HYY vuokrasi rakennusta varten 480 m² suuruisen alueen Tallbergin tontilta. Hansatalon alimmissa kerroksissa oli mm. pieniä myymälä- ja ravintolatiloja, ja rakennuksen läpäisi Mannerheimintielle johtava lämmin jalankulkuyhteys. Kaivokäytävän uudistamishankkeen yhteydessä Uuden ylioppilastalon puolella toiminut vanha Bio Bio -elokuvateatteri purettiin, ja sen tilalle rakennettiin pääosin Hansatalon

kolmanteen kerrokseen sijoitetut uudet Bio Bio- ja Bio Illusion -nimiset elokuvateatterit.

HYY:n kiinteistöjen tuottavuusaste lisääntyi 1980-luvun uudistusten myötä merkittävästi. Metron rakentamisesta lähtien kaupungin keskeisimmällä paikalla sijaitsevan Kaivotalon korttelin rakennukset ovat muodostaneet HYY:n talouden tärkeimmän tulonlähteen. Esimerkiksi Citytalon läpi kulkee tänä päivänä arkisin jopa 45 000 ihmistä.

KUVAUS

Kaivopihaa rajaavat nk. Citytalo ja Hansatalo ovat Kaivotalon ja Uuden ylioppilastalon laajennusosiksi rakennettuja toimisto- ja liikerakennuksia. Näistä Citytalo sijaitsee Vanhan ylioppilastalon takana siten, että sen läpi on kulkuyhteys Kaivopihalta City-käytävään ja Wanhan tanssikellariin. Hansatalo sijaitsee Uuden ylioppilastalon kyljessä.

Citytalo on viisikerroksinen, alun perin tavarataloksi suunniteltu rakennus, jossa on yksi kellarikerros. Nykyään kerrokset 1-3 sisältävät erilaisia liiketiloja, kuten suurehkon UniCafen ravintolatilan, ja neljäs kerros on toimistokäytössä. Viidennessä kerroksessa on korkeampi 450 m^2 suuruinen tila, jota on käytetty mm. squash- ja bingohalleina. Hansatalo on viisikerroksinen rakennus, jossa on yksi kellarikerros. Hansatalon läpäisee Mannerheimintielle johtava lämmin jalankulkukäytävä ja siihen liittyvä valopiha, ns. Hansapiha. Rakennus on yhteydessä Helsingin keskustan maanalaiseen jalankulkuverkostoon siten, että Hansatalon tiloista pääsee kulkemaan sisäteitse asematunneliin ja Forumiin saakka. Hansapihalla oli alkujaan veistoksellinen suihkukaivo, joka on sittemmin poistettu. Kantavana rakenteena molemmissa rakennuksissa on teräsbetonista valettu pilarirunko.

Molemmissa rakennuksissa on kaksoislasijulkisivu, jossa kahden lasipinnan väliin on jätetty välitila. Rakenne vaikuttaa mm. rakennuksen energiankäyttöön ja valo-olosuhteisiin. Lasipinnoista ulommat on tehty laminoidusta, ruskeasta julkisivulasista ja kirkkaasta eristyslasista sekä anodisoiduista alumiiniprofiileista. Eri tasoille sijoitetut lasipinnat antavat julkisivulle eloisan ilmeen. Ensimmäiset kerrokset ovat sisäänvedetyt siten, että katutasoon jää graniitti- ja alumiiniverhottujen pilarien rajaamat arkadit. Myös ylimmät kerrokset on sisennetty. Julkisivuissa on lisäksi taustavalaistuja mainoskoteloja, ja Hansatalossa Kaivopihalle näkyvät, koko rakennuksen korkuiset ja julkisivusta pihalle työntyvät maisemahissit.

KESKEISET MUUTOKSET

1990-luvun lopussa Citytalon kolmannessa kerroksessa sijainneet pelihalli ja peliautomaattitilat muutettiin kahvilaksi ja jatkettavaksi toimistotilaksi. Vuonna 1997 Hansatalossa sijainneet ravintolat Villiviini ja Prunni lopettivat toimintansa, kun niiden tilat muutettiin ravintola Heartbreakersin tiloiksi. Uuden ylioppilastalon puolella toimineet elokuvateatterit lopettivat toimintansa vuonna 1998, kun sen tilat ja Hansatalon toisen kerroksen pienet myymälätilat muutettiin yhdeksi suureksi ravintolaksi. Vuosituhannen vaihteessa Citytalon viidennessä kerroksessa alusta asti sijainnut squashhalli muutettiin bingohalliksi ja kolmannessa kerroksessa sijainnut bingohalli muutettiin UniCafen opiskelijaruokalaksi. 2000-luvun puolivälissä Hansatalon 2.-4. kerroksen ravintolatiloissa tehtiin muutoksia ja ensimmäisen kerroksen ravintolatilan Kaivopihalle avautuvaan julkisivuikkunaan asennettiin liukulasit. Vuonna 2012 toteutettiin Kaivopihan perusteellinen korjaushanke, jossa pihan kiveys uusittiin. Korjaustöiden yhteydessä pihakannenalaiset vesi- ja lämpöeristeet uusittiin siten, että katupintaan saatiin lämmitys. Aukiolla olleet kiinteät penkit ja kukkaruukut poistettiin, mutta Kaivopihalle tunnusomainen suihkulähde säilytettiin. Myös Kaivopihan valaistus uusittiin Ylioppilasaukion valaistusta vastaavaksi, ja Kaivopihaa ja Ylioppilasaukiota yhdistävät portaat kunnostettiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksilla on Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan historiaan kiinnittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Ne ovat uusin vaihe HYY:n omistaman korttelin osan ajallisesti kerrostuneessa

↓

CITY-TALON JULKISIVU KAIVOPIHALLE. VIISIKERROKSISEN TOIMISTO- JA LIIKETALON SUUNNITTELI ARKKITEHTI KOSTI KURONEN. RVVA.

ympäristössä. Rakennukset edustavat aikansa edistyksellistä rakentamista kaksoislasijulkisivuineen. Julkisivut ja osa sisätiloista on alkuperäisasussaan. Rakennuksilla on Kaivopihaa rajaavina rakennuksina tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Alkuperäisen julkisivurakenteen säilyttäminen on suositeltavaa.

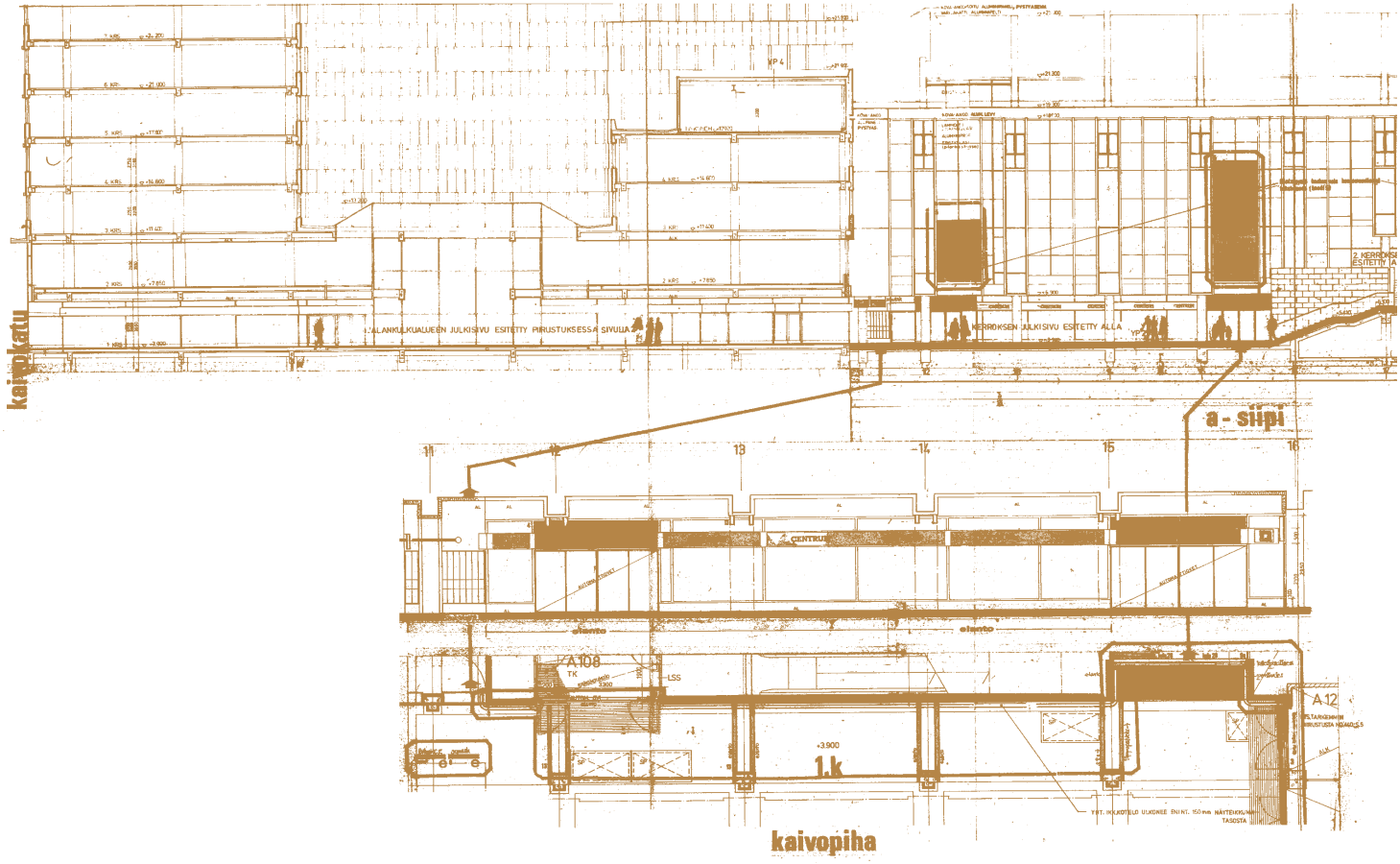

↓

MANNERHEIMINTIE ETELÄPÄÄ 1970-LUVUN ALUSSA. OY WULFF AB:N TOIMITALO KUVASSA TAKA-ALALLA.
JARNO PELTONEN/HKM 1971.

→

JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 4
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1965
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0062-0008
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 565
SUUNNITTELIJA: SIMBERG, KURT
RAKENNUTTAJA: WULFF OY AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKETALO
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1875

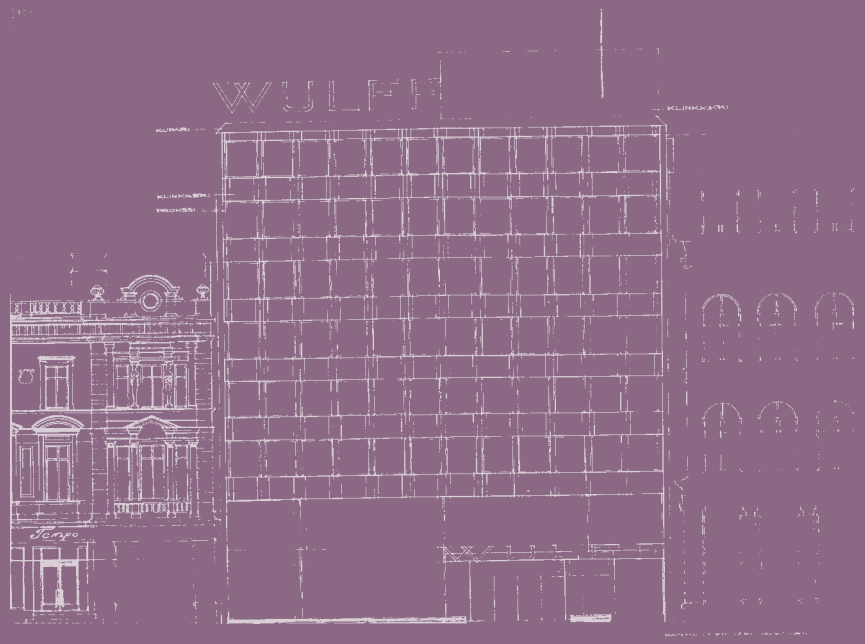

MANNERHEIMINTIE 4

Paperikauppias Thomas Wulff perusti ensimmäisen paperialan myymälänsä Fredrikinkatu 47:ään vuonna 1890. Toiminta oli alusta pitäen niin kannattavaa, että Wulffin oli siirryttävä suurempiin liiketiloihin jo samana vuonna. Vuonna 1897 paperikauppa laajeni vuokratiloihin Pohjoisesplanadin ja silloisen Heikinkadun (nyk. Mannerheimintie) kulmaan valmistuneeseen kivitaloon (Argos) ns. "Wulffin kulmaan". Vuonna 1918 toiminimi Th Wulff Oy/Ab:n toimitusjohtajaksi astui perustajan poika Einar Wulff. Hänen kautenaan vuoteen 1961 mennessä yhtiö oli kasvanut toimistotarvikekaupan johtavaksi tukkuliikkeeksi Suomessa ja sen työntekijämäärä oli kasvanut lähes viiteensataan.

Heikinkatu 8:n eli nykyisen Mannerheimintie 4:n tontti siirtyi Th Wulff Oy/Ab:n omistukseen vuonna 1939. Kiinteistön osto oli kuitenkin vasta toimi tulevaisuuden tarpeisiin varautuen, kun "Wulffin kulma" ei enää riittäisi palvelemaan yhtiön tarpeita. Onkin sanottu, että tontin osto oli yksi Einar Wulffin kaukonäköisimmistä teoista. Tontilla oli tuolloin noin 800 m^2 suuruinen, 1870-luvulla rakennettu Florentin Granholmin suunnittelema kivinen asuintalo, joka myöhemmin toimi myös Hufvudstadsbladetin painotalona. Rakennus tiedostettiin kuitenkin jo ostaessa Wulffin paperikauppaa harjoittavan yhtiön tarpeisiin sopimattomaksi. Yhtiöllä oli siten jo alun perinkin intresseissä rakentaa tontille uusi, ajanmukainen liiketalo, jonka suunnittelussa oli tarkoitus kiinnittää huomio "kalliin tontin tarkoituksenmukaiseen käyttöön". Vuonna 1945 yhtiö muutti nimensä Oy Wulff Ab:ksi. Yhtiön ensimmäiset osastot olivat siirtyneet Mannerheimintie 4:ään jo sodan aikana, ja vuonna 1954 valmistui Pitäjänmäelle yhtiön keskusvaraston ensimmäinen vaihe. Vuonna 1960 perheyrityksen toimitusjohtaja vaihtui jälleen, kun toimeen astui aiemmin yhtiön varatoimitusjohtajana työskennellyt Harry Wulff, Einar Wulffin poika. Samoihin aikoihin uuden toimitalon suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Kurt Simbergille (Arkkitehtitoimisto Kurt Simberg & Co). Ensimmäisissä piirustuksissaan

hän suunnitteli toimitaloon kuparijulkisivua, mutta valmistunut rakennus oli kuitenkin klinkkeriverhottu.

Harry Wulffin toimitusjohtajakautena yhtiön toimialoja kehitettiin määrätietoisesti. Oy Wulff Ab:n päätoimialana säilyi paperikauppa, joskin toiminta laajeni myös uusiin, atk-alan myyntituotteisiin sekä audiovisuaalisiin laitteistoihin. Pitäjänmäen varaston toinen ja lopullinen vaihe valmistui vuonna 1962. Mannerheimintie 4:n tontilla sijainnut vanha rakennus purettiin talvella 1964, ja uuteen toimitaloon päästiin muuttamaan jo seuraavana vuonna. Wulffin myymäläverkosto oli levinnyt tuohon mennessä jo niin, että Wulffin brändi sinisine valomainoksineen oli jo suurelle osalle kaupunkilaisista erittäin tuttu; yhtiöllä oli enimmillään kuusi sivuliikettä Helsingissä. Tästä huolimatta vain 15–20 % yrityksen liikevaihdosta tuli myymälöiden kautta valtaosan myynnistä tapahtuessa suoraan tukkukauppana teollisuuden, liikeyritysten, kuntien ja valtion kanssa.

Mannerheimintie 4:n liiketalon rakentamisen aikana tontin asemakaava oli vuodelta 1875, mutta voimassa olleen Helsingin kaupungin rakennusjärjestyksen (1946, muutettu 1958) mukaan tontille sai rakentaa seitsemänkerroksisen rakennuksen. Laattavälipohjat kuitenkin mahdollistivat yhden maanpäällisen lisäkerroksen rakentamisen sallitun korkeuden puitteissa. Kolmen kellarikerroksen rakentaminen vaati perusteelliset pohjatyöt. Maahan mm. valettiin yhdentoista metrin betonipylväät naapuritonttien pohjan lujittamiseksi. Työmaa herätti kaupunkilaisten ja myös median huomion, sillä urakoitsijan työmaaparakki oli sijoitettu kadun ylle siten, että liikenne joutui kulkemaan sen ali. Huomiota herätti myös työmaalla nähty suuri nostokurki. Valmistuessaan Wulffin toimitalo oli osa sitä leimallista luonteen muutosta, jonka Mannerheimintien eteläpää kävi läpi 1960-luvun kuluessa. Ensimmäinen, Helsingin ortodoksisen seurakunnan rakennuttama ja Pauli Salomaan suunnittelema moderni liikerakennus oli valmistunut kortteliin Heikinkadun ja Lönnrotinkadun kulmaan vuonna 1960, Hotelli Marski viereiseen kortteliin vain vuotta myöhemmin. Wulffin toimitalon valmistuessa oli samankaltaisia, rakennustehokkuudeltaan aiempaa huomattavasti suurempia liiketaloja Mannerheimintien varrella rivissä jo liuta.

Uudessa liiketalossa oli myymälätilaa neljä kertaa enemmän kuin Wulffin kulmalla oli ollut. Katukerroksessa sijaitsi 660 m^2 myymälätila, joka oli varustettu sprinklerilaittein. Ylin kellarikerros toimi näyttelytilana, sitä alemmissa kerroksissa oli teknisiä tiloja sekä henkilökunnan huoltotiloja. Toinen kerros oli yrityksen teknillisen osaston käytössä, kolmas johtokunnan tiloina. Viides, kuudes ja seitsemäs kerros oli alun perin vuokrattu ulkopuolisille, kahdeksannessa kerroksessa toimi Oy Wulff Ab:n tytäryhtiö Fenno-Paperi Oy. Wulffin omat konttoritilat sijaitsivat Yrjönkatu 11:ssä korttelin toisella puolella, johon Mannerheimintie 4:n rakennus oli yhdistetty. Lisäksi rakennuksessa oli kaksi väestönsuojaa, joissa oli suojahuonetilaa yhteensä 196 henkilölle.

Vuonna 1987 sijoitusyhtiö Sponsor Oy osti Oy Wulff Ab:n ja Wulff alkoi keskittyä toimistotarvikkeiden suoramyyntiin kuluttajamyynnin sijaan. Samana vuonna Vantaalle valmistui Wulffin uusi toimitalo. Aluksi uuteen toimitaloon sijoitettiin yrityksen varasto, huoltoosasto ja noutopiste, mutta vuonna 1988 siirtyivät yrityksen loputkin toiminnot Vantaalle. Tämän jälkeen rakennuksen omistajana oli Oy Mikumi Ab. Nykyään rakennus on Spondan omistuksessa.

KUVAUS

Mannerheimintie 4 on kahdeksankerroksinen toimisto- ja liikerakennus, jossa on kolme kellarikerrosta ja ullakkokerros. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarirakenne. Katukerros on osittain maanalainen siten, että sen päällä on tontin sisäosassa betonikatteinen sisäpiha. Perustukset on tuettu yksitoista metriä syvillä, paikalla valetuilla betonipylväillä. Ensimmäinen ja nykyään myös toinen kerros ovat myymäläkerroksia. Niitä ylemmät kerrokset ovat toimistokäytössä.

Katujulkisivussa on klinkkeriverhous ja rasterikuviointi. Ikkunoiden karmit on verhottu pronssilevyllä. Julkisivuverhous ja sisäänpäin aukeavat ikkunat ovat alkuperäiset. Kaksi alinta kerrosta

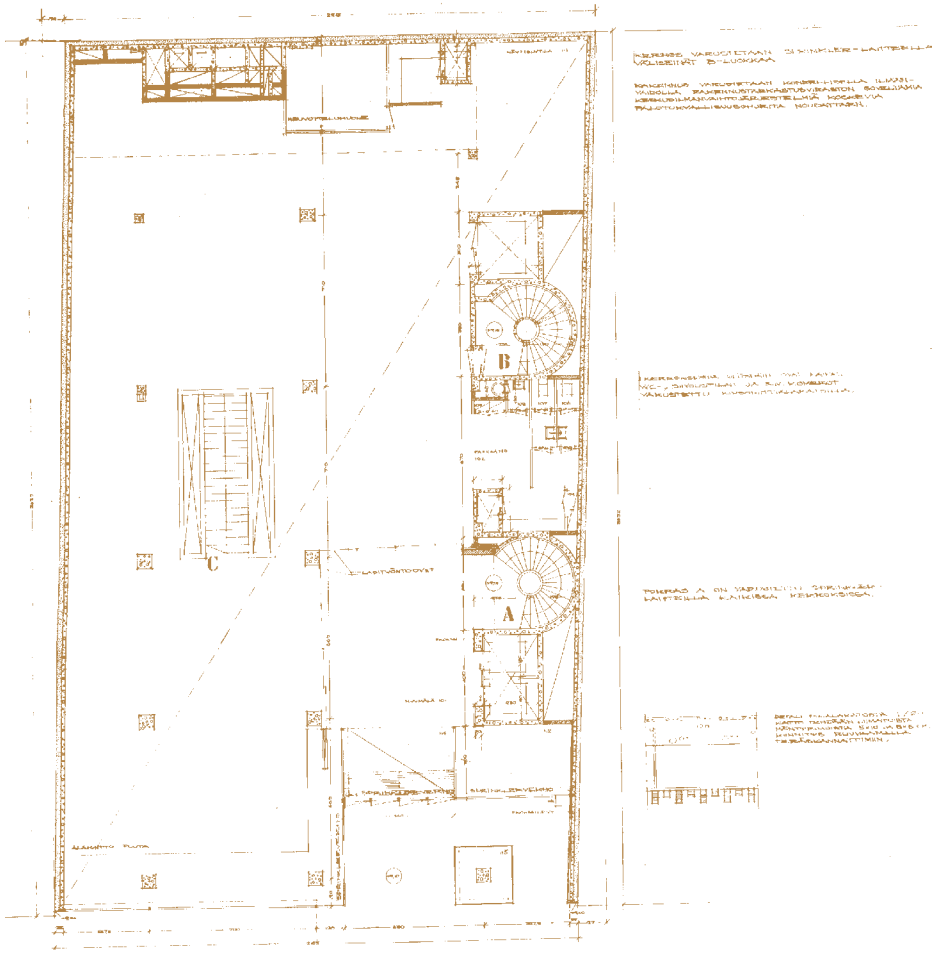

← ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS VUODELTA 1960. RVVA.

on näyteikkunaa. Mannerheimintien puolella katukerroksen julkisivun oikeassa laidassa oli alun perin sisään veto ja Wulffin myymälään johtanut tuulikaappi. Syvennys on kuitenkin myöhemmin vedetty katulinjaan, ja koko näyteikkunaseinä on rakennettu uudestaan. Sisäpihan ulkoseinät on tehty betonielementeistä, jotka on maalattu myöhemmin valkoisiksi.

Porraskäytävä on alkuperäisellä paikallaan, ja sen perällä olevat kierreportaat ovat alkuperäiset. Katukerroksessa porraskäytäväaulan lattiapinnoite ja hissit on kuitenkin uudistettu. Osa alkuperäisistä, Wulffin yritystunnuksella varustetuista vetimistä on jäljellä porraskäytävän ovissa.

KESKEISET MUUTOKSET

Sisätiloissa ja etenkin rakennuksen alimmissa kerroksissa on tehty vuosikymmenten aikana useita muutoksia. 1970-luvun alussa esimerkiksi muutettiin ylin kellarikerros eli entinen näyttelykerros myymälätilaksi. 1990-luvulla katukerroksen tuulikaappi ja sen viereistä näyteikkunatilaa muutettiin pienmyymäläksi. Tässä yhteydessä sisäänkäynnin sisennys rakennettiin lähemmäs katulinjaa. Ensimmäisen kerroksen muutostyöt jatkuivat 2000-luvun taitteessa, kun pääsisäänkäynnissä oleva syvennys poistettiin kokonaan asentamalla julkisivulinjaan liukuovet. 2000-luvun puolivälissä yläkellarin myymälänä toiminut liiketila muutettiin laserpelihalliksi. 2010-luvun alussa liiketiloja yhdistettiin jälleen, ja vuonna 2013 uusittiin käyttövesiputket koko rakennuksessa.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajaansa liittyviä liiketalous- ja kulttuurihistoriallisia arvoja, ja se on osa 1960-luvulla alkanutta Mannerheimintien eteläpään muutosta. Pilarirakenteinen ja rasterijulkisivuinen, huolellisesti suunniteltu rakennus edustaa aikansa tyypillistä liiketaloarkkitehtuuria. Rakennuksen katujulkisivu on toimistokerrosten osalta alkuperäisasussaan. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Mannerheimintien eteläpään ajallisesti kerrostunutta ympäristöä.

↓

LIIKETALON JULKISIVU ON TOTEUTETTU VERHORAKENTEENA, JOSSA ON KÄYTETTY JULKISIVULASIA JA IKKUNALASIA. IKKUNAJAKOA ON MUUTETTU MYÖHEMMIN JA JULKISIVULASIT VAIHDETTIIN 2000-LUVULLA SÄVYLTÄÄN VIHERTÄVÄN HARMAIKSI. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU KALEVANKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 8
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1960
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0062-0010
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 568
SUUNNITTELIJA: PAULI SALOMAA
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN ORTODOKSINEN SEURAKUNTA
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN ORTODOKSINEN SEURAKUNTA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2001

MANNERHEIMINTIE 8

Mannerheimintien eteläpään luonne muuttui 1960-luvun kuluessa merkittävästi, kun vanhoja matalia kivirakennuksia purettiin uusien, modernien ja tehokkaampien liikerakennusten tieltä. Mannerheimintie 8 oli ensimmäinen tähän ympäristöön 1960-luvun alussa noussut suuren mittakaavan liikerakennus. Sen rakennutti Helsingin ortodoksinen seurakunta, joka osti uudisrakennusta varten kaupungilta 240 m^2 ”iltatilaa” eli maksoi tontilla olleen rakennusoikeuden ylittämisestä.

Mannerheimintie 8:n liikerakennus rakennettiin paikalle, jolla aiemmin oli sijainnut nk. Tabunoffin koulutalo. Silloisen Heikinkadun ja Andreinkadun kulmatontille venäläisen kauppiaan Nikifor Tabunoffin rakennuttama ja August Bomanin suunnittelema rakennus oli valmistunut vuonna 1863. Vain vuosi rakennuksen valmistumisen jälkeen Tabunoff lahjoitti puolet ja möi toisen puolen Helsingin ortodoksiselle seurakunnalle, joka perusti rakennukseen venäjänkielistä opetusta tarjonneen kansakoulun. Rakennus palveli kouluna vuodesta 1864 aina vuoteen 1958 saakka. Viimeisimpänä siinä toimi Helsingin Suomalainen Yksityislyseo eli “Jylla”. Helsingin ortodoksinen seurakunta joutui teettämään rakennuksessa vuosien mittaan useita korjauksia ja muutoksia. Vanhaa koulutaloa mm. korotettiin. Rakennuksen hoitokulujen johdosta koulutalo tuotti jatkuvasti tappiota, mistä syystä seurakunta asetti kesäkuussa 1950 toimikunnan suunnittelemaan rakennuksen tulevaisuutta. Loppulausunnossaan toimikunta totesi, ettei vanhaa taloa kannata enää korjata ja suositteli uudenaikaisen liikerakennuksen rakennuttamista paikalle. Uuden talon rakennustoimikunta perustettiin syyskuussa 1955, ja saman vuoden lopulla seurakunta järjesti arkkitehtuurikilpailun liiketalon rakentamiseksi. Arkkitehtikilpailuun jätettiin kolme ehdotusta, joista arkkitehti Pauli Salomaan suunnitelmaa pidettiin parhaana. Suunnittelutehtävä annettiin Salomaalle lokakuussa 1956. Hänen suunnittelemansa oli myös mm. rautatieasemaa vastapäätä vuonna 1955 valmistunut, Helsingin yliopiston

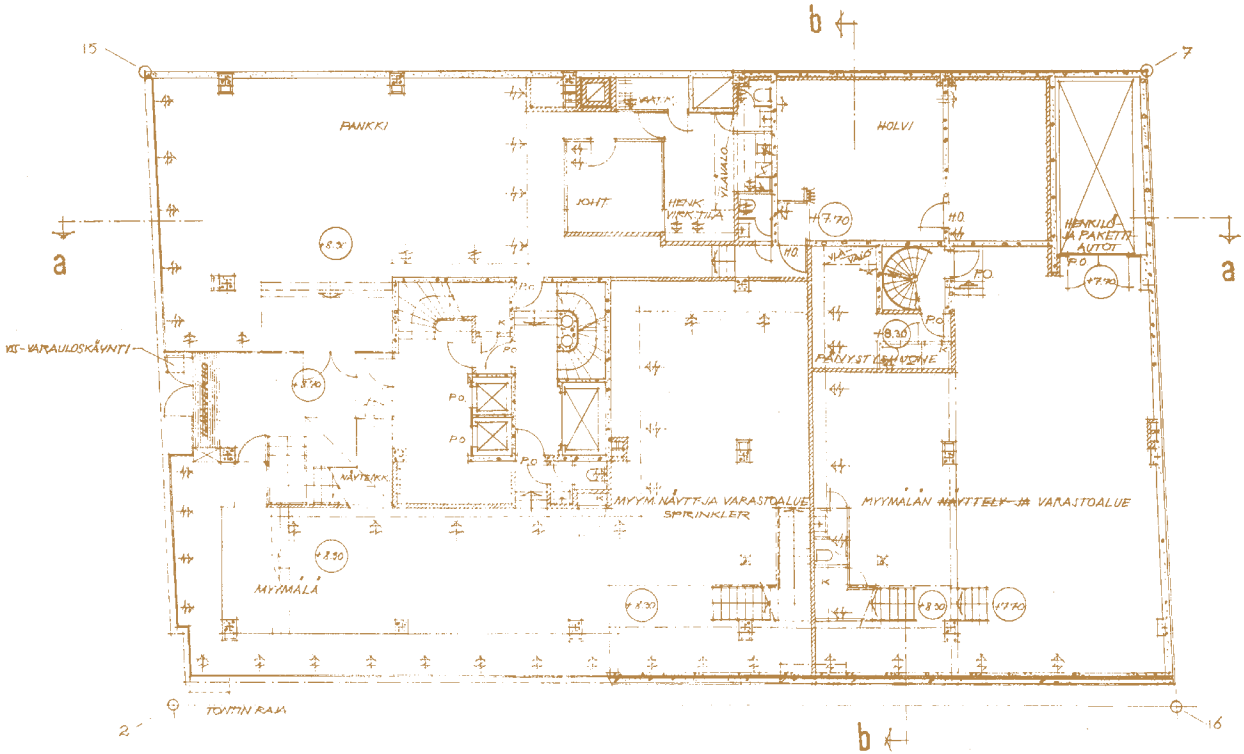

ylioppilaskunnan rakennuttama moderni liikerakennus eli Kaivotalo.

Tabunoffin talo purettiin vuonna 1958, ja uudisrakennuksen perusta- ja pohjatyöt valmistuivat elokuussa 1959. Ne vaativat sekä aikaa että seurakunnan varoja, sillä talon perustamisen yhteydessä oli samalla vahvistettava naapurirakennusten perustuksia. Uudisrakennuksen kustannukset nousivat 395 600 000 markkaan. Seurakunta rahoitti hankkeen pitkälti lainavaroin. Rakentamisaikataulu venyi alkuperäisestä muutamalla kuukaudella mm. lakkojen vuoksi. Valmis liikerakennus luovutettiin seurakunnalle viimein syksyllä 1960.

Uudisrakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli pankkisali ja toisessa kerroksessa *Kolme Kreiviä* -niminen kahvilaravintola. Talonmiehen asunto sijaitsi rakennuksen kolmannessa kerroksessa. Ajoyhteys sisäpihalle sekä kellarikerroksiin johtaneeseen autohissiin oli Lönnrotinkadun puolella toisen kerroksen tasolla olleesta porttikäytävästä. Rakennuksen alkuperäisessä julkisivussa ikkunoiden alapuoliset julkisivulasivyöhykkeet olivat kirkasta julkisivulasia, ja listoitukset oli alkujaan tehty osittain eloksoidusta alumiinista ja osittain posliiniemaloidusta alumiiniteräksestä. Sokkelissa sekä alimpien kerrosten listoituksissa oli julkisivupronssia. Lisäksi alkuperäisessä julkisivussa oli käytetty kuparilevyä ja ullakkokerroksen päällä olevan ilmastointihormin verhoilussa klinkkeriä. Alkuperäiseen suunnitelmaan kuului myös ensimmäistä ja toista kerrosta jakava, koko rakennuksen mittainen taustavalaistu mainoskotelo. Kaikki julkisivun materiaalit vaihdettiin 2000-luvun alun peruskorjauksen yhteydessä uusiin.

Taloudellisesti ajateltuna Helsingin ortodoksinen seurakunta rakensi liiketalon oikeaan aikaan, sillä 1960-luvun kuluessa tapahtunut rahan arvon lasku ja rakennuskustannusten kohoaminen kasvattivat rakennuksen arvoa. Parhaimmillaan rakennuksen yhdessä Helsingin ortodoksisen seurakunnan muiden kiinteistöjen kanssa tekemä tuotto vastasi jo puolia seurakunnan kaikista tuloista. Mannerheimintie 8:n osuus

↓

JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

←

POHJAPIIRUSTUS VUODELTA 1958. RVVA.

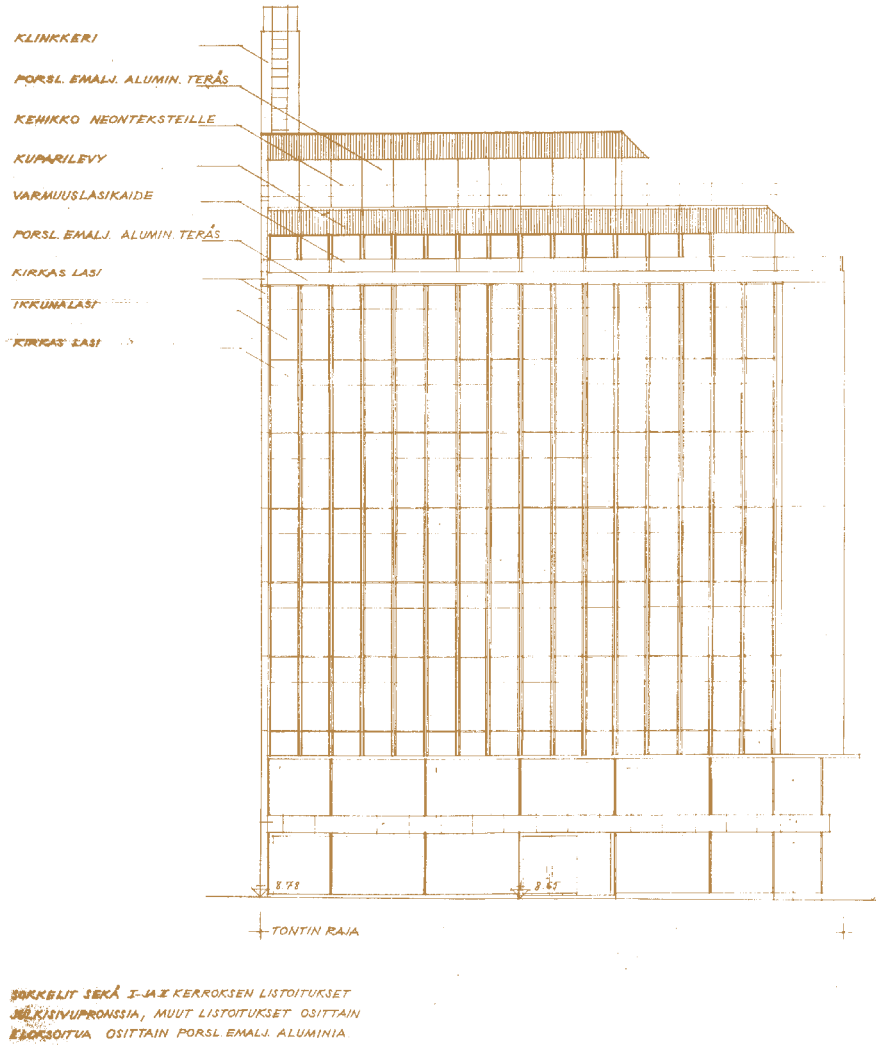

näistä tuotoista on ollut merkittävä, ja rakennuksen tilat ovat olleet 2000-luvulle asti pääsääntöisesti täysin vuokrattuja. Rakennuksessa on ollut mm. Askon myymälä, Arean pääkonttori, Helsingin Suomalaisen Säästöpankin ja Sampo pankin konttorit sekä IBM:n konttori. Patentti- ja rekisterihallituksen tavaramerkkitoimisto sijaitsi rakennuksessa vuodesta 1979 vuoteen 1988. Nykyään rakennuksessa toimii mm. *Kenkämarski* -niminen jalkinemyymälä sekä Tanskan suurlähetystö.

KUVAUS

Mannerheimintie 8:ssa on yhdeksän kerrosta, ullakkokerros ja kaksi kellarikerrosta. L-muotoisen rakennuksen Lönnrotinkadulle työntyvä siipi on matalampi; alun perin kuusikerroksista siipeä korotettiin kahdella kerroksella 2000-luvun alussa. Rakennuksen kaksi alinta kerrosta sekä yläkellari käsittävät myymälä- ja ravintolatiloja. Sitä ylemmistä kerroksista rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettuja pilareita ja kantavia seiniä.

Verhorakenteena (*curtain wall*) toteutetussa julkisivussa on käytetty julkisivulasia ja ikkunalasia. Julkisivun ikkunajako on muuttunut alkuperäisestä siten, että ikkunaruudun alareunaan on lisätty vaakajako. Ikkunoiden alapuolinen julkisivulasi on ollut 2000-luvun alusta lähtien väriltään vihertävän

harmaata. Julkisivun listoitukset ovat nykyään punaruskeaksi ja vaaleanharmaaksi polttomaalattua alumiinia. Kaksi alinta kerrosta ovat näyteikkunaa, ja niitä jakaa koko julkisivun mittainen, punaruskeaksi maalatusta teräksestä tehty mainoslista. Ylimmät kerrokset on sisennetty siten, että yhdeksännen kerroksen tasolle sekä Lönnrotinkadun puolen siivessä kuudennen kerroksen tasolle jää kapeat kattoterassit turvakaiteineen. Katolla oleva valomainoksille tarkoitettu teräskehikko on alkuperäinen. Pihajulkisivu on samankaltainen julkisivulasilla verhottu kuin kadun puolellakin.

Rakennus sisältää nykyään eri aikoina saneerattuja toimisto- ja liiketiloja. Toimistotilat sijoittuvat edelleen alkuperäisille paikoilleen, joskin niiden pinnat on uusittu ja väliseinäratkaisuja on muutettu. Liiketiloissa on tehty tätäkin suurempia muutoksia. Porrashuoneeseen Mannerheimintieltä johtavan sisääntulokäytävän luonnonkivipinnat ovat uudet, mutta portaan mosaiikkibetonipinnat ovat alkuperäisiä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita väliseinä- ja huonejakomuutoksia vuosikymmenten aikana. 1970-luvun alussa porrashuoneen kautta johtanut sisäänkäynti siirrettiin Mannerheimintien puoleiseen näyteikkunaseinään. Vuonna 1982 vaihdettiin Lönnrotinkadun puolella olevan porttikäytävän kadunpuoleiseen päähän uusi nosto-ovi. Vuonna 2003 valmistui kiinteistön laajempi peruskorjaus, jossa yläkellarikerros muutettiin pääosin liiketilaksi ja Lönnrotinkadun suuntaista siipeä korotettiin kahdella kerroksella siten, että kuudennen kerroksen laajennus sijoittuu sisäpihan puolelle ja seitsemännen kerroksen laajennus ullakkomaisena tilana tämän päälle. Näyteikkunat vaihdettiin kaksilasisiksi, ja toimistokerrosten vanhat kippi-ikkunat ja tekniset järjestelmät uusittiin. Ikkunoiden väliset julkisivulasipinnat korvattiin vihreän harmailla julkisivulaseilla ja vanhat listoitukset uusittiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on ensimmäisenä valmistunut 1960-luvulla alkaneeseen Mannerheimintien eteläpään luonteen muutokseen liittyvä rakennus. Pilarirakenteinen ja rasterijulkisivuinen rakennus edustaa aikansa tyypillistä liiketaloarkkitehtuuria. Rakennuksen ulkonäkö on kuitenkin muuttunut alkuperäisestä. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Mannerheimintien eteläpään ajallisesti kerrostunutta ympäristöä.

↓ HELSINGIN ORTODOKSISEN SEURAKUNNAN RAKENNUTTAMA LIIKE- JA TOIMISTOTALO MANNERHEIMINTIEN JA LÖNNROTINKADUN KULMATONTILLA VALMISTUI VUONNA 1960. TALO OLI ENSIMMÄINEN MANNERHEIMINTIEN ALKUPÄÄN UUSISTA, AIEMPAA SUUREMMAN MITTAKAAVAN LIIKERAKENNUKSISTA. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

↓

POSTITALO JA SOKOS KUVATTUNA OLYMPIAVUONNA 1952, JOLLOIN SOKOKSEN TAVARATALO VIHDOIN AVATTIIN. LIIKETALOA OLI RYHDYTTY RAKENTAMAAN JO VUONNA 1939, MUTTA SOTIEN TAKIA RAKENNUSHANKE VENYI. YRJÖ KOHONEN/ HKM.

→

TAVARATALON PÄÄSISÄÄNKÄYNTI ON MANNERHEIMINTIELTÄ, MUTTA SISÄÄNKÄYNNIT SIJOITETTIIN MYÖS KAIVOKADUN JA POSTIKADUN PUOLILLE. HOTELLI VAAKUNAN SISÄÄNKÄYNTI ON ASEMA-AUKION PUOLELTA. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 9
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0099-0013
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 405
SUUNNITTELIJA: ERKKI HUTTUNEN
RAKENNUTTAJA: OY SOKOS AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: LIIKE-, HOTELLI- JA RAVINTOLARAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: LIIKE-, HOTELLI- JA RAVINTOLARAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY VALTAKULMA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1995 (SR-1)

MANNERHEIMINTIE 9, SOKOS

SOK hankki silloisen Heikinkadun (nyk. Mannerheimintie) ja Asema-aukion väliin jäävän tontin 1930-luvun puolivälissä tarkoituksenaan rakentaa sille suurikokoinen liikerakennus. Tavaratalon lisäksi rakennukseen oli tarkoitus avata suurhotelli, joka palvelisi vuodelle 1940 kaavailtuja olympialaisia. SOK perusti hanketta varten uuden osakeyhtiön, Oy Sokos Ab:n, jonka nimivalintaa SOK:n toimitusjohtajaksi vuonna 1939 nimitetty Väinö Niiniluoto perusteli sillä, että “nimi on SOK kuinka päin sen sitten lukeekin”. Uudisrakennuksen suunnittelijaksi valittiin SOK:n rakennusosaston johtajana vuosina 1928–1941 työskennellyt arkkitehti Erkki Huttunen, joka aloitti rakennuksen suunnittelun keväällä 1938.

Huttunen suunnitteli tontille aluksi postitalon korkuista, yksitoistakerroksista ja H-muotoista rakennusta, joka olisi ylittänyt sallitun rakennuskorkeuden. Kaupunginhallitus ei hyväksynyt ehdotusta, vaan pyysi rakennuttajalta uusia suunnitelmia. Asiaa käsiteltiin uudestaan kaupunginvaltuustossa lokakuussa 1938, ja myös valtuusto epäsi suunnitellun rakennuksen julkisivulautakunnan ja kiinteistölautakunnan lausuntojen perusteella. Rakennuttajalle suositeltiin, että yhdelle Helsingin keskeisimmistä paikoista rakennetaan mieluummin rakennusjärjestyksen sallima seitsemänkerroksinen rakennus. Huttunen alkoi jalostaa suunnitelmiaan ja päätyi vaihtoehtoon, jossa seitsemänkerroksisen rakennuksen päälle tuli vielä kaksi sisennettyä kerrosta siten, että rakennus kapenee porrastetusti ylöspäin. Uudessa suunnitelmassa Heikinkadun ja Postikadun kulma oli lisäksi näyttävästi pyöristetty. Kiinteistölautakunta piti näitä suunnitelmia parempana kuin rakennusjärjestyksen sallimaa jyrkkäkattoista seitsemänkerroksista rakennusta, ja lopulta kaupunginvaltuusto antoi uudelle suunnitelmalle hyväksyntänsä edellyttäen, että SOK maksaa Helsingin kaupungille ullakkokerrosten sisustamisoikeudesta lähes kaksi miljoonaa markkaa. Perusteluna luvan myöntämiselle oli osin se, että rakennukseen tuleva hotelli helpotti Helsinkiin odotettujen olympialaisten majoitustarvetta.

Huttunen ryhtyi työstämään hyväksytyn suunnitelman pohjalta

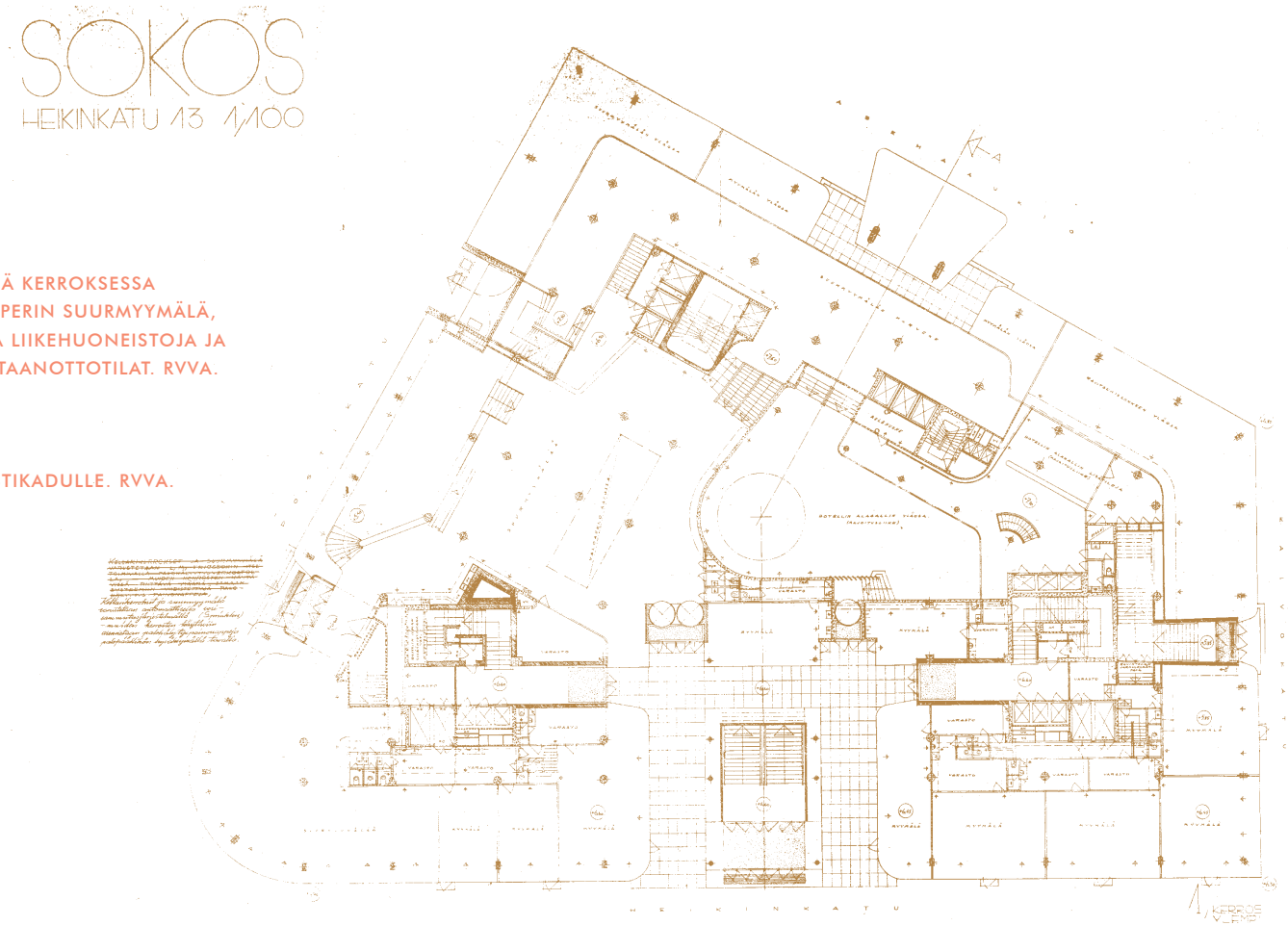

→
ENSIMMÄISESSÄ KERROKSESSA SIJAITSI ALUN PERIN SUURMYYMÄLÄ, VUOKRATTAVIA LIIKEHUONEISTOJA JA HOTELLIN VASTAANOTTOTILAT. RVVA.

→→
JULKISIVU POSTIKADULLE. RVVA.

yksityiskohtaisemmin SOK:n uutta liike-, hotelli- ja ravintolarakennusta. Liiketaloa alettiin rakentaa jo vuonna 1939, mutta sotien takia rakennushanke venyi. Sotien ajan Sokoksen rakennusrunko sai odottaa rakennustöiden jatkamista “paketoituna”. Keväällä 1946 rakennuksessa saatettiin jo avata ensimmäiset myymälät: HOK:n lihakauppa ja pukumyymälä, syksyllä lisäksi “pääkaupungin edustavin” kemikaalimyymälä. Vuonna 1949 rakennus otettiin laajemmin käyttöön. Aluksi siihen sijoitettiin valtion virastoja ja pieniä myymälöitä. Sokoksen tavaratalo, Hotelli Vaakuna ja HOK:n suuri Hehtaari-Hokki -niminen ravintola avattiin viimein olympiavuonna 1952. Näiden lisäksi rakennuksessa toimi useita muita pieniä HOK:n alaisia myymälöitä. Tavaratalon tilat sijaitsivat Asema-aukion puolella. Ylemmällä kellaritasolla oli autopiha.

SOK:n tytäryhtiö Oy Sokos Ab:n uudisrakennukseen perustama tavaratalo oli ensimmäinen SOK:n tavaratalo. Maaliskuussa 1952 avatussa tavaratalossa oli myynnissä useita sellaisia ulkomaisia tuotteita, joita ei muualta Suomessa vielä saanut. Sokos herätti välittömästi kaupunkilaisten mielenkiinnon, ja sen ovet jouduttiin väenpaljouden takia sulkemaan jo puoli tuntia avaamisen jälkeen siten, että uusia asiakkaita päästettiin sisään vain sitä mukaa kuin vanhoja poistui. Ensimmäisenä aukioloviikkonaan tavaratalossa asioi peräti

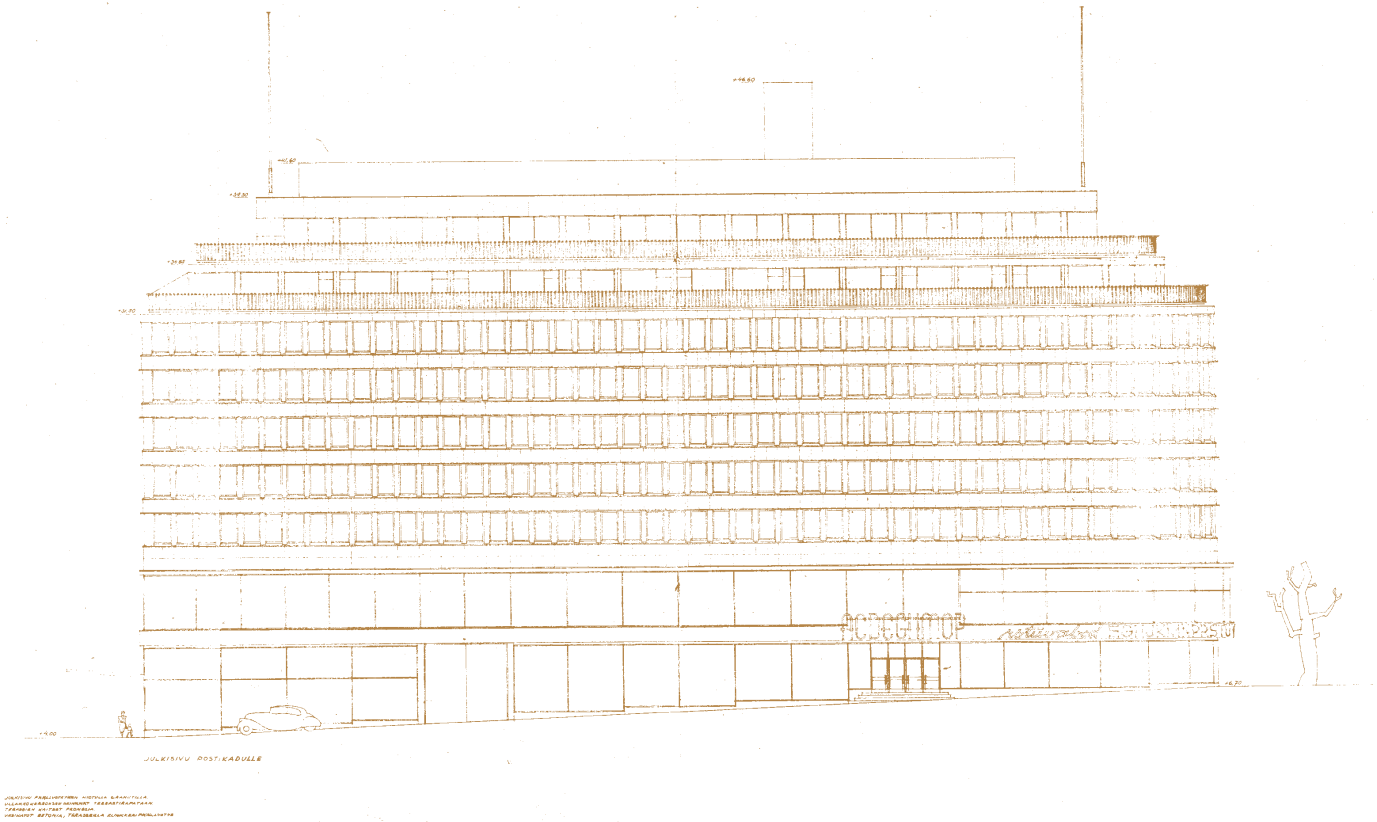

120 000 asiakasta. Helsinki oli siirtymässä puutteen ajasta kohti nykyaikaista kulutusyhteiskuntaa.

HOK:n suurravintola niitti huomiota yhtenä Pohjoismaiden suurimpana ravintolana 1400 hengen asiakaspaikkoineen. On myös sanottu, että Hehtaari-Hokki oli rakennuksen merkittävin tila. Ravintolaan kuljettiin Heikinkadulta (nyk. Mannerheimintie) graniitilla verhotun pääporrashuoneen kautta. Huonekalujen suunnittelijoina olivat Erkki Huttunen, Runar Engbom, Olavi Lieto ja Liisa Heinämaa. Eteishallissa on M. Schilkinin keramiikkareliefejä. Ravintola kuitenkin purettiin ja muutettiin osaksi tavarataloa vuonna 1966. Toinen merkittävä ravintolatila Sokoksessa oli vuonna 1947 avattu, ulkoilmaterassilla varustettu ravintola Vaakuna rakennuksen ylimmässä kerroksessa. Sen kiinteät sisustukset ovat osin säilyneet tähän päivään.

Sokos toimi avaamisestaan lähtien SOK:n lippulaivana. Menestyksekkään konseptin mukaisia Sokos-tavarataloja perustettiin 1960- ja 1970-lukujen kuluessa lähes kaikkiin Suomen kaupunkeihin. 1970-luvun lopulla SOK:n toiminta kääntyi kuitenkin tappiolliseksi. Helsingin keskustan Sokos-tavaratalo on silti pitänyt pintansa yhtenä SOK:n keskeisimmistä liikekeskuksista. Sokos-tavarataloa on myös kutsuttu SOK:n arkkitehti Erkki Huttusen uran merkittävimmäksi liiketaloksi. Huttunen tunnetaan erityisesti valkoisesta osuuskauppafunktionalismistaan, mutta Sokokseen hän valitsi tumman sävyn.

Liikerakennus on säilynyt SOK:n omistuksensa koko historiansa ajan, ja sitä hallinnoi nykyään vuonna 1992 perustettu Kiinteistö Oy Valtakulma. Tontille laadittiin uusi asemakaava 1990-luvun alussa. Vuonna 1995 voimaan tulleessa kaavassa rakennus on merkitty rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi ja suojelluksi siten, että julkisivujen ja vesikaton lisäksi myös sisätilat ovat säilytettäviä.

KUVAUS

Sokoksen liikerakennuksessa on yhdeksän kerrosta, kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Kaksi alinta kerrosta on kerroskorkeudeltaan suurempia siten, että kumpikin niistä on jaettavissa edelleen kahteen tasoon. Rakennus muodostuu avarasta valopihasta ja sitä kiertävästä korkeasta rakennusmassasta. Sen tiloista on maanalainen yhteys Asematunneliin ja Foorumiin. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne.

Koko korttelin laajuinen, veistoksellinen tavaratalorakennus hallitsee kaupunkikuvaa yhdellä Helsingin keskeisimmistä kortteleista. Katujulkisivuissa on 3.-7. kerrosten kohdilla linjakkaat nauhaikkunat, ja kaksi alinta kerrosta on näyteikkunaa. Ylimmät kerrokset on sisennetty siten, että niitä kiertää koko rakennuksen mittaiset kattoterassit ja rakennus kapenee porrastetusti ylöspäin. Julkisivu on päällystetty kiiltäväksi hiotulla tummalla graniitilla. Ullakkokerroksen seinissä on klinkkerilaatat. Mannerheimintien ja Postikadun kulma on pyöristetty. Sokoksen (Mannerheimintie) ja hotelli Vaakunan (Asema-aukio) pääsisäänkäynnit on sisennetty, ja niiden päällä on näyttävät funkistyyliset sisääntulokatokset. Myös Kaivokadun ja Postitalon puolilla on katulinjasta sisennetyt sisäänkäynnit. Vesikatto on kuparia. Pihajulkisivu on päällystetty vaaleilla keraamisilla laatoilla.

Rakennuksessa on säilynyt alkuperäisiä kiinteistä sisustuksia. Esimerkiksi Ravintola Loisteen tiloissa (ent. ravintola Vaakuna) on yhä jäljellä alkuperäisiä puupaneeleja, valaisimia ja kaiteita. Hotelli Vaakunan aulatilaa on muutettu, mutta Erkki Huttusen suunnittelemat huonekalut ja suihkukaivo Gunnar Finnen suunnittelemine veistoksineen ovat jäljellä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa on tehty sen historian aikana lukuisia muutoksia. 1960- ja 1970-lukujen kuluessa Sokoksen tavaratalon tilat laajenivat mm. entiseen ravintolahuoneistoon rakennuksen toisessa ja kolmannessa kerroksessa, hotelli Vaakunan alahallia muutettiin ja kuudes kerros muutettiin hotellitiloiksi. Ensimmäisen kerroksen julkisivuissa tehtiin pieniä muutoksia ja 3.-7. kerrosten vanhat tummaksi petsatut pystyakseliset kiertoikkunat korvattiin teräsvahvisteisilla, kolminkertaisilla umpiolaseilla varustetuilla ikkunoilla. Tavaratalo ja hotelli laajenivat edelleen 1980-luvulla, minkä lisäksi hotellin aula saneerattiin ja yläkellari muutettiin elintarvikemyymäläksi. Sisäänkäyntejä muutettiin ja näyteikkunoihin lisättiin uusia välikarmeja. Lisäksi mm. valopihan keskellä oleva lasiprisma vaihdettiin teräsrakenteiseen ja eristelasista tehtyyn rakenteeseen. 1990-luvulla mm. uusittiin sisäänkäynnit ja lisättiin markiisit alimpiin kerroksiin, laajennettiin ylemmän kellaritason elintarvikeliikkeen tiloja ja yhdistettiin rakennuksen kellaritila maanalaiseen huoltotunneliin. Merkittävä muutos oli valopihan katon nostaminen ylemmäs ja rakennuksen sisäosan muuttaminen uudentyyppiseksi lasikatteiseksi atriumtilaksi. Asema-aukion puolella ensimmäisessä kerroksessa ja ylemmällä kellaritasolla avattiin hampurilaisravintola, ja Asema-aukion ja Kaivokadun kulmalla olevaan ravintolaan liitettiin osin tavaratalon liiketilaan tuleva kahvila. Myös Mannerheimintien ja Kaivokadun kulmalla oleva asematunneliin johtava kulkuyhteys uusittiin. Muutokset ovat jatkuneet 2000- ja 2010-luvuilla.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on osuusliikkeen historiaan sekä ulkomailta levinneeseen tavaratalokulttuuriin liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sokoksen tavaratalo on yksi suomalaisen tavarataloarkkitehtuurin keskeisimmistä esimerkeistä. Sen arkkitehtuuri on viimeisteltyä ja yksilöllistä, ja siinä käytetyt materiaalit ovat laadukkaita. Rakennuksessa on jäljellä verrattain paljon alkuperäisiä rakennusosia. Rakennuksella on erittäin keskeinen asema Helsingin liikekeskustan kaupunkikuvassa.

Rakennuksen suojelu on ratkaistu asemakaavassa. Suojelu koskee myös osaa kiinteistä sisustuksista.

→

1950-LUVUN VÄRIKUVA SOKOKSESTA. HKM.

HOTELLI MARSKI KUVATTUNA VALMISTUMISENSA JÄLKEEN. KUVASSA NÄKYVÄT ALKUPERÄISET KIPPI-IKKUNAT JA RAKENNUKSEN KATUTASON JULKISIVUN SISÄÄNVETO NYKYISTÄ HUOMATTAVASTI SYVEMPÄNÄ. H.T. LEHMUSTO/ HKM 1963.

↗ JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 10
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1961
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0063-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 570
SUUNNITTELIJA: EINARI TERÄSVIRTA
RAKENNUTTAJA: OY YHTYNEET RAVINTOLAT AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: VALION ELÄKEKASSA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1959

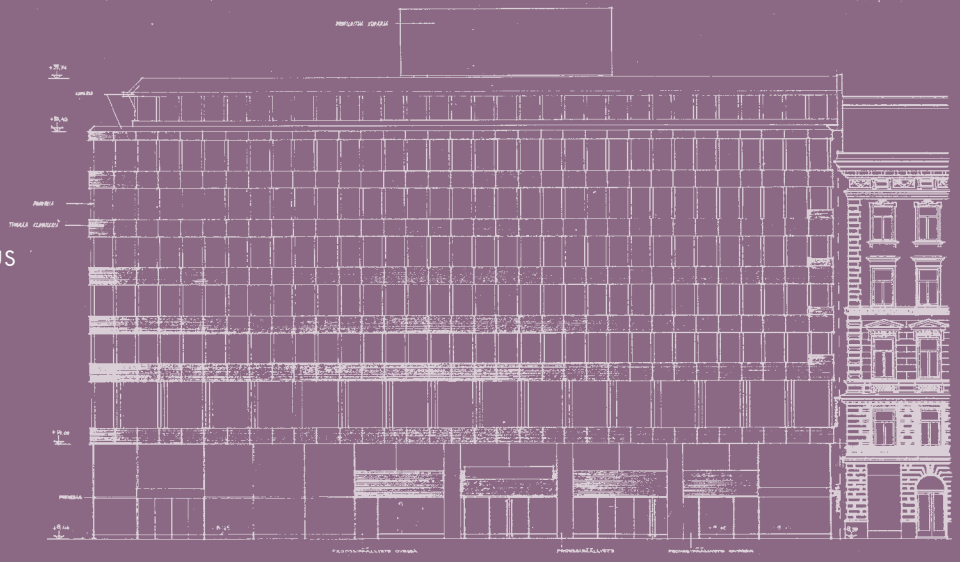

MANNERHEIMINTIE 10,
HOTELLI MARSKI

Hotelli- ja liiketalo Marskin rakentaminen liittyi Alkon tytäryhtiön Oy Yhtyneet Ravintolat Ab:n kasvun, rakentamisen ja uudistamisen aikaan. Yhtiön johdossa oli 1960-luvulla kauppaneuvos Aki Marte, jonka toimitusjohtajakaudella Yhtyneiden Ravintoloiden henkilökunta kasvoi ja yrityksestä tuli yksi hotelli- ja ravintola-alan merkittävimmistä toimijoista. Liiketoimintaa laajennettiin ns. eliitille tarkoitettujen loistoravintoloiden puolelle. Uusia liiketoimintakohteita olivat esimerkiksi Kalastajatorppa, Kulosaaren Casino ja Hotelli Marski.

Oy Alkoholiliike Ab ja Alkon Ravintolat Oy olivat ostaneet osoitteessa Mannerheimintie 10 sijaitsevan tontin vuonna 1948. Tontilla sijainnut Nikolai Kiseleffin rakennuttama ja F. A. Sjöströmin suunnittelema, vuonna 1877 valmistunut asuinrakennus päätettiin seuraavalla vuosikymmenellä purkaa sen heikkoon kuntoon ja “tuottamattomuuteen” vedoten. Helsingin Sanomissa kirjoitettiin vuonna 1958 Mannerheimintie 10:een suunnitellusta liiketalosta, jonka rakentaminen tulisi “siistimään” Mannerheimintien kasvoja. Lehden mukaan keskikaupungin kohdalla kadun länsipuolella oli “melkein yksinomaan vanhanaikaisia, epäkäytännöllisiä rakennuksia”, mikä liittyi osaltaan myös tonttien rakennustehokkuuteen. Yhtyneet Ravintolat osti Marskia varten kaupungilta 945 m^2 ylimääräistä rakennusoikeutta, jotta tontilla olleen rakennusoikeuden saattoi ylittää. Myös naapuritontteja purettiin ja rakennettiin 1960-luvun taitteessa uudelleen Aleksanterinkadun ja Mannerheimintien alkupäässä. Esimerkiksi Pauli Salomaan osoitteeseen Mannerheimintie 8 suunnittelema liikerakennus oli valmistunut vain vuotta aiemmin ortodoksisen seurakunnan purkaman ns. Tabunoffin talon tilalle.

Mannerheimintien varrelle rakennettavan hotelli- ja liiketalon suunnittelutehtävän yhtiö antoi arkkitehti Einari Teräsvirralle keväällä 1958 järjestetyn kutsukilpailun perusteella. Marskista muodostui yksi arkkitehdin uran merkittävimmistä töistä. Suunnittelutyössä häntä avustivat Ensio Lappalainen,

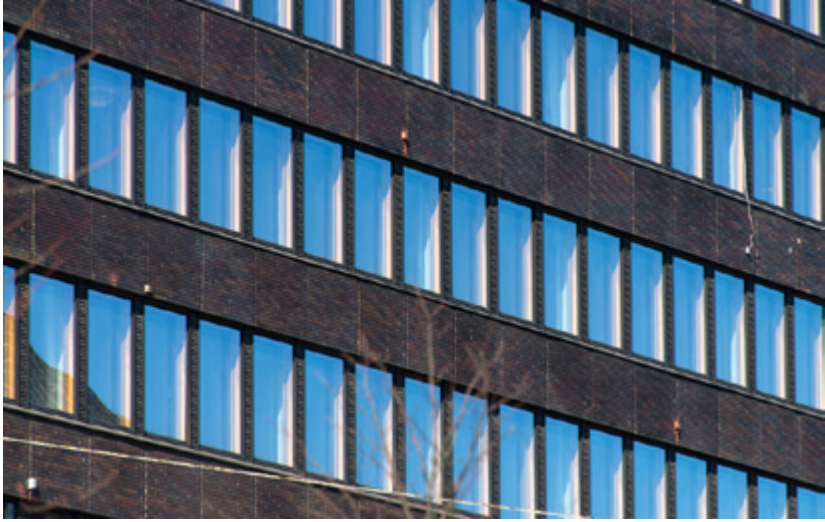

Eero Melanen, Kalevi Ruokosuo, Risto Mäkitalo, Raili Hietanen, Aulis Hämäläinen ja arkkitehtiylioppilas Eeva Rantanen. Vielä vuonna 1958 Helsingin Sanomat uutisoi tontille rakennettavasta suuresta 13-kerroksisesta ja noin 200 parkkipaikkaa käsittävästä hotelli- ja liiketalosta. Aivan näihin mittoihin valmistunut hotelli- ja liikerakennus ei kuitenkaan yltänyt.

Rakennusvaiheessa ilmeni joitakin hankaluuksia. Kaupunginhallitus kielsi sauna- ja parturitilojen rakentamisen rakennuksen ullakolle, sillä rakennusala oli jo ylittänyt 50 prosenttia valtuuston päättämästä maksimikerrosalasta. Myös myymälätilojen sijoittaminen ylimmälle kellaritasolle oli vastatuulessa, sillä kaupunki kielsi niiden sijoittamisen ikkunattomaan tilaan. Sisäasiainministeriö kuitenkin myönsi poikkeusluvan myöhemmin. Rakennuksen harjannostajaisia vietettiin vuoden 1960 lopulla. Rakennesuunnittelusta vastasi Ilmari Packalén. Pääurakoitsijana toimi Otto Wuorio Oy.

Hotelli Marskin liiketoiminta aloitettiin 1.2.1962. Lehdistö kirjoitti näyttävistä avajaisillallisista, joissa naisille jaettiin orkideat ja miehille hopeiset kortit, joilla heidät nimitettiin myöhemmin yöllä avatun seurapiiriklubin, M-klubin kunniajäseniksi. Klubin avasi juhlallisesti eduskunnan puhemies K. A. Fagerholm katkaisemalla toimitusjohtaja Marten pitelemän sinivalkoisen nauhan.

Alun perin Hotelli Marskissa oli 58 pääasiassa kahden hengen hotellihuonetta, jotka sijoittuivat rakennuksen kuudenteen ja seitsemänteen kerrokseen. Molemmissa kerroksissa oli lisäksi yksi kolmen huoneen sviitti. Alemmissa kerroksissa olivat tavaratalo Otra ja Kansallis-Osake-Pankin konttoritiloja. Otraan kuljettiin muodikkaita, leveitä kierreportaita pitkin. Kahdeksannessa kerroksessa oli vuokralaisena öljy-yhtiö Shell. Kolmannesta kerroksesta oli yhteys ns. tekniikkaparvelle, josta saattoi peililasien läpi tarkkailla toisessa kerroksessa sijainneen ravintolasalin tapahtumia. Jotta ravintolasali saatiin vapautettua kantavista pilareista, riippui kerroksen päällä oleva rakennusmassa ullakolle valettujen korkeiden, esijännitettyjen palkkirakenteiden varassa. Hotellihuoneiden määrää lisättiin jo 1970-luvulla, kun niitä sijoitettiin korttelin toisella puolella sijainneeseen toimistotaloon. Hotelli laajeni yhä 1990-luvun alussa Yrjönkatu 17:ään.

Hotelli Marskin arkkitehtuuriin liittyi laadukas sisustussuunnittelu. Hotelli- ja ravintolatilojen kalusteet suunnitteli Ilmari Tapiovaara, jonka kanssa Einari Teräsvirta neuvotteli myös muista sisustukseen liittyvistä kysymyksistä. Tapiovaara oli viettänyt aikaa 1950-luvulla Amerikassa työskennellen *Illinois Institute of Technology* -koulun sisustustaiteen osaston johtajan töiden ohella Mies van der Rohen arkkitehtitoimistossa. Suomeen palattuaan hän teki ensimmäisen lasikuiturunkoisen tuolinsa, Hotelli Marskin lasikuitumuovista ja vaahtokumista tehtyjen tuolien edeltäjän. Astiaston suunnittelivat Kaj Franck, Nanny Still ja Tapio Wirkkala. Ravintolan aulaa

← ←

ARKKITEHTI EINARI TERÄSVIRRAN YHTYNEILLE RAVINTOLOILLE SUUNNITTELEMA HOTELLI MARSKI EDUSTAA PUHDASLINJAISTA MODERNISTISTA LIIKERAKENTAMISTA. RAKENNUKSELLA ON MERKITTÄVÄ KAUPUNKIKUVALLINEN ASEMA OSANA MANNERHEIMINTIEN ETELÄPÄÄN AJALLISESTI KERROSTUNUTTA KATUMILJÖÖTÄ. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

←

IKKUNAT OLIVAT ALUN PERIN KIPPI-IKKUNAT, MUTTA NE VAIHDETTIIN 1990-LUVUN LOPULLA KIINTEIKSI PUU-ALUMIINI-IKKUNOIKSI, JOIDEN VÄLISSÄ ON KAPEAT TUULETUSIKKUNAT. JULKISIVUVERHOILU ON ALKUPERÄINEN. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

koristi Eeva Anttilan tilaustyönä tekemä, koko seinän peittävä taidetekstiili.

Rakennuksen sisustukset ovat muuttuneet vuosien saatossa moneen kertaan. Einari Teräsvirta esitteli *Arkkitehti*-lehdessä 11/1962 interiöörien keskeisiä alkuperäispiirteitä mainiten mm. toisessa kerroksessa sijainneen ravintolan teräsritiläelementeillä peitetyn sisäkaton, mikä samalla kätki taakseen monet tekniset ratkaisut, kuten äänenvaimennuspinnat, äänentoistolaitteet ja monet talotekniset järjestelmät. Klubiravintolan syrjälleen asetetusta mäntylaudasta tehty sisäkatto toimi saman periaatteen mukaisesti. Teräsvirta mainitsi myös vastaanottohallin lattiassa, hissiryhmän ulkoseinässä ja ravintolatilojen seinämissä käytetyn valkoista marmoria, hotellihuoneiden seinämateriaalina himmeäpintaista muovikangasta ja hotellihuoneiden seinien alaosissa tammipaneelia. Ravintolan lattia oli peitetty vaahtokumialustalla varustetulla villamatolla, hotellikerrosten lattiat boucle-matoilla. Ravintolatilan voimakkaassa värityksessä oli käytetty erilaisia vihreän sävyjä.

Hotelli Marskin käyttäjäkuntaan on lukeutunut useita kuuluisuuksia, kuten poliitikkoja, elokuvatähtiä, urheilijoita ja esimerkiksi Apollo 12:n miehistö. Hotelli on tullut tunnetuksi myös mm. poliitikkojen, vuorineuvosten ja ay-johtajen suosimana paikkana. Hotellin vakioasiakkaisiin kuului esimerkiksi presidentti Kekkonen, joka Marskin avajaisvuonna valittiin toiselle kaudelleen. Kekkosen kerrotaan saapuneen hotelliin aina sivuovesta ja kulkeneen sitä kautta henkilökuntahissillä nk. Sapeli-kabinettiin. Kekkonen suosi Marskia myös edustustilaisuuksiensa pitopaikkana. Tilaisuuksia valvoivat Supon edustajat juhlasalin katonrajassa sijanneesta tekniikkahuoneesta. Lisäksi Hotelli Marski toimi lehdistökeskuksena Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton välisissä Salt-neuvotteluissa 1969, vuoden 1973 Ety-kokouksessa sekä vuoden 1975 Etykin huippukokouksessa. Näissä yhteyksissä moni ulkomainen taho kuitenkin ihmetteli, miksi hotelli on nimetty Karl Marxin mukaan.

Lounas- ja kabinettineuvottelujen lisäksi Marskin korkea-arvoiset vieraat kokoontuivat rakennuksessa toimineella ns. M-klubilla, jonne ainoastaan jäsenet vieraineen pääsivät. Kaupungilla vitsailtiinkin, ettei maata johdettu eduskunnasta vaan Marskista käsin. M-klubin lisäksi rakennuksessa toimi Helsingin Sanomalehtimiesyhdistyksen vuonna 1962 perustama Helsingin Kansainvälinen Lehdistöklubi eli ns. Pressiklubi, jonka perustamiseen myös Yhtyneitten Ravintoloiden toimitusjohtaja Marte osallistui. Rakennuksen toisessa kerroksessa sijainneeseen lehdistökabinettiin kuljettiin pienestä ovesta Lönnrotinkadun puolelta. Sisään pääsi pressikortilla, vieraasta piti maksaa markka. Lehdistöklubi, M-klubi ja Teräsvirran mukaan katukerroksen keskeisenä tilana toiminut “hotellin seurusteluhalli” eli Kellobaari lopetettiin 1980-luvulla samassa yhteydessä, kun hotellin pääsali muutettiin kokous- ja juhlakäyttöön.

Nykyään Hotelli Marskin päärakennuksessa (Mannerheimintie 10) on 222 huonetta. Hotellissa on erikäyttöisiä kokoustiloja, saunat ja kuntohuone. Kokoustilat Carl ja Gustaf on nimetty Marsalkka Mannerheimin mukaan, kun taas kokoustilat Filip I-II, Neptun ja Talisman ovat saaneet nimensä tämän hevosilta. Sisustuksessa on käytetty mm. puuta, marmoria ja graniittia. Hotelli Marski on ollut vuodesta 1998 lähtien Hilton Groupin omistaman Scandic Hotels -ketjun hotelli. Rakennuksen omistus siirtyi 2010-luvun taitteessa Alkon eläkesäätiöltä Valion Eläkekassalle.

KUVAUS

Hotelli- ja liiketalo Marski on yhdeksänkerroksinen rakennus, jossa on kolme

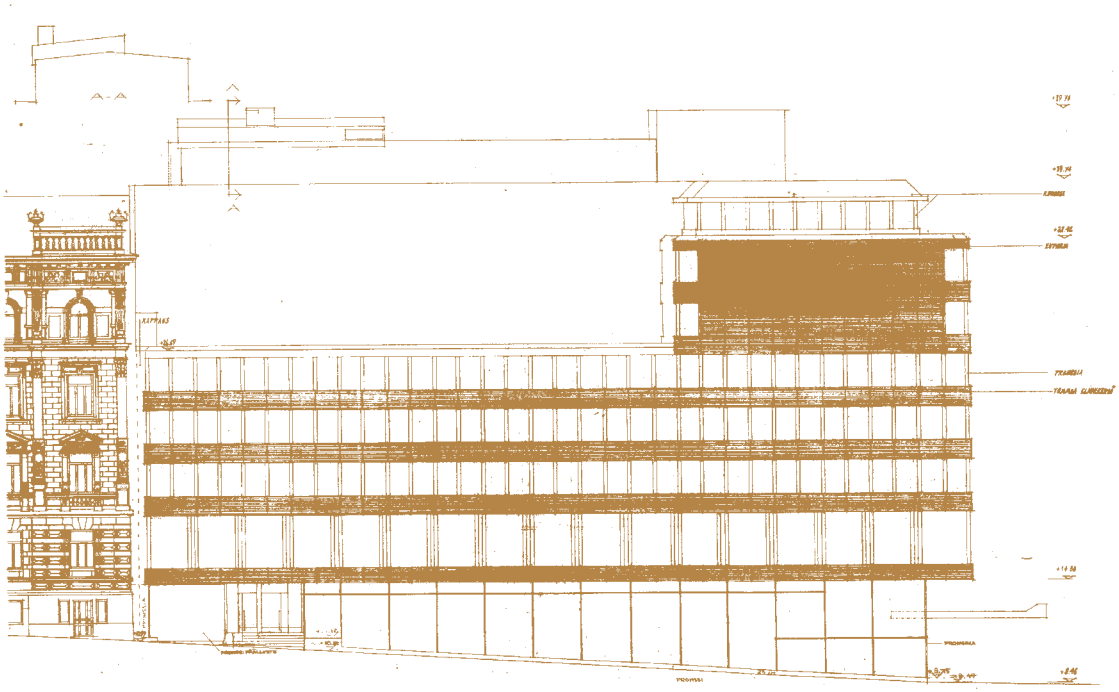

kellarikerrosta. Se sijaitsee Pohjoisesplanadin toisena päätteenä, kun taas kadun vastakkaisessa päässä on Enso-Gutzeitin pääkonttori. Kerroksissa 6-7, jotka alun perin olivat rakennuksen ainoat hotellihuonekerrokset, rakennuksen pohjakaava on T-muotoinen. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilarirunko.

Hotelli Marskia on pidetty yhtenä aikansa puhdaslinjaisimmista modernistisista liikerakennuksista. Verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettua julkisivua hallitsevat koko rakennuksen mittaiset nauhaikkunarivit, joka rakennuksen toisessa kerroksessa eli entisessä ravintolakerroksessa on muita leveämpi. Pohjakerros ja ensimmäinen kerros ovat näyteikkunaseinää. Ylin ja alin kerros ovat sisäänvedettyjä. Mannerheimintien puolella katutason uloin pilaririvi oli alkujaan vedetty julkisivulinjasta 3,5 m sisään, jotta jalankulkukäytävälle saatiin tilaa hotellin pääsisäänkäynnin eteen pysähtyville autoille. Alimpien kerrosten kohdalla julkisivun alkuperäinen ulkoasu on kuitenkin hämärtynyt, kun uusi näyteikkunaseinä on vedetty lähemmäs katulinjaa. Ikkunat olivat alun perin kolminkertaiset, pronssiset kippi-ikkunat, mutta ne vaihdettiin vuosina 1996–1997 toteutetussa remontissa kiinteiksi puualumiini-ikkunoiksi. Tummaksi poltetuista klinkkerisauvoista tehty julkisivuverhous on alkuperäinen. Vastaavaa klinkkeriä käytettiin alun perin myös interiöörien verhouksiin mm. hotellihalleissa, klubiravintolassa ja pankkihuoneistossa, mutta valtaosa sisätilojen alkuperäisistä kiinteistä sisustuksista on sittemmin poistettu.

Nykyään koko rakennus on hotellin käytössä. Toisen kerroksen ravintolatilat muutettiin hotellihuoneiksi ja tasoon tehtiin uusi pieni sisäpiha 1990-luvun lopussa. Rakennus on yhdistetty lasisella yhdyskäytävällä Yrjönkatu 17:n rakennukseen.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen ylin kerros otettiin hotellin käyttöön jo 1960-luvulla. 1970-luvun alussa myös toimistokäytössä olleet kerrokset 3-5 otettiin hotellikäyttöön ja lisää hotellihuoneita sijoitettiin korttelin toisella puolella sijainneeseen

←
JULKISIVU KALEVANKADULLE. RVVA.

→
POHJAKERROS, PIIRUSTUS
VUODELTA 1961. RVVA.

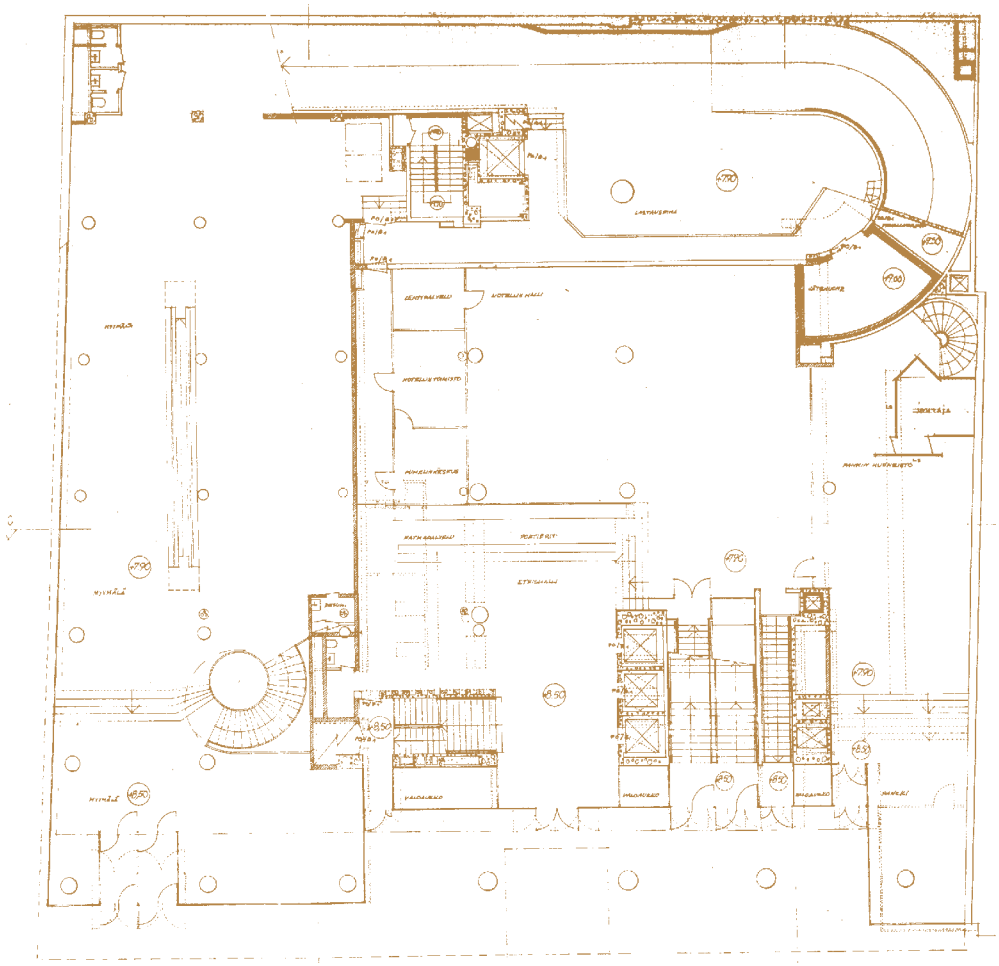

toimistotaloon. 1980-luvulla hotellin pääsali varattiin kokous- ja juhlakäyttöön ja M-klubi, Pressiklubi ja Kellobaari lopetettiin. 1990-luvun alussa hotelli laajeni Yrjönkatu 17:ssä sijaitsevaan, 1930-luvulla valmistuneeseen asuintaloon. Kulkuyhteys Mannerheimintien puoleisen ns. paraatipuolen ja uuden lisäosan välille järjestettiin sisäpihan poikki lasiseinäisen ja -kattoisen kulkusillan kautta. Vuonna 1996 päärakennuksen huoneet uudistettiin. Vuonna 1999 valmistuneessa remontissa toisen kerroksen juhla- ja kokoustilat muutettiin hotellihuoneiksi, joissa korkeat ikkunat ulottuvat lattiasta kattoon. Myös ensimmäisen kerroksen kahviotiloja muutettiin hotellihuoneiksi. Kellariravintolatiloista luovuttiin ja ne muutettiin paikoitustiloiksi. Ravintola, kahvila ja baari siirrettiin Mannerheimintien ja Lönnrotinkadun kulmaukseen. Tässä yhteydessä rakennus sai myös uuden lasisen julkisivun alaosan, kun sisäänvetoa pienennettiin siirtämällä julkisivua lähemmäs katulinjaa pohja- ja ensimmäisessä kerroksessa. Hotelli Marskiin on tekeillä asemakaavanmuutos.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Hotelli Marskilla on suomalaiseen hotelli- ja ravintolahistoriaan, arkkitehtuurihistoriaan sekä politiikkaan liittyviä merkittäviä kulttuuri- ja yhteiskuntahistoriallisia arvoja. Rakennus on suunniteltu huolella, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Mannerheimintien eteläpään ajallisesti kerrostunutta katukuvaa.

Rakennuksen käyttötarkoitus ja julkisivut on syytä säilyttää. Rakennus tulee suojella asemakaavassa.

↓

JULKISIVUSSA OLI ALUN PERIN TYYLILTÄÄN YHTENÄISET MAINOSTEKSTIT. JARNO PELTONEN/ HKM 1971.

→

JULKISIVU KALEVANKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 14 – KALEVANKATU 1
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1963
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0064-0014
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 583
SUUNNITTELIJA: KURT SIMBERG
RAKENNUTTAJA: HELSINFORS SPARBANK (HELSINGIN SÄÄSTÖPANKKI)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: AKTIA PANKKI OYJ, FÖRENINGEN KONSTSAMFUNDET JA ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ VERITAS
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2006

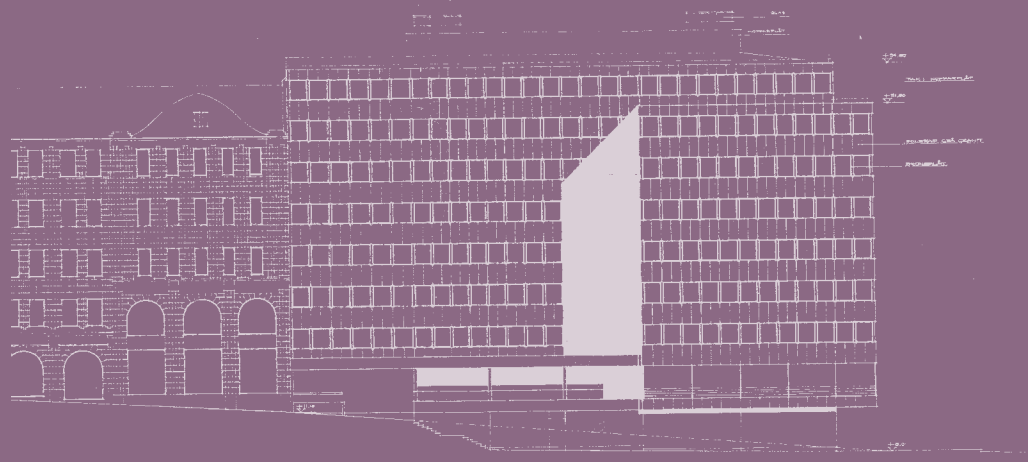

MANNERHEIMINTIE 14

Vuonna 1825 perustetun Suomen vanhimman talletuspankin, Helsingfors Sparbankin, ensimmäinen oma toimitalo sijaitsi Kasarmitorin kupeessa Kaartinkaupungissa. Jo pian Kasarmitorille asetuttuaan pankki kuitenkin toivoi löytävänsä toimitilat "lännemmästä", lähempää nykyistä liikekeskustaa. Vuonna 1932 valmistui Aleksanterinkatu 7:ään Helsingfors Sparbankin uusi pääkonttorirakennus (Ole Gripenberg), jonka sijainti ei sekään vielä tyydyttänyt pankin johtokuntaa. Vuosina 1938 ja 1941 pankki sai viimein ostettua kaksi vierekkäistä tonttia Helsingin keskeisimmältä paikalta ylioppilastaloa vastapäätä. Paikalle oli tarkoitus rakentaa pankin pääkonttorina toimiva uusi toimisto- ja liiketalo.

Kyseiset tontit olivat Heikinkadun varren tontit 3a ja 3, jotka yhdessä muodostavat nykyisen Mannerheimintie 14:n tontin. Toisella tontilla sijaitsi Theodor Höijerin suunnittelema uusrenessanssityylinen ns. Huberin talo, jossa aikanaan sijaitsi myös Höijerin oma arkkitehtitoimisto. Tämän vieressä oli vuonna 1890 valmistunut, Arkkitehtitoimisto Kiseleff & Heikelin suunnittelema nelikerroksinen asuin- ja liikerakennus. Helsingfors Sparbankin pääkonttorin suunnittelutehtävä annettiin ensin Arkkitehtitoimisto Jung & Jungille, mutta sodan ja sitä seuranneen lamakauden takia suunnitelmien toteuttamista jouduttiin siirtämään. Kun rakentaminen tuli jälleen ajankohtaisesti, eivät 1940-luvun alussa laaditut suunnitelmat vastanneet enää pankin muuttuneita tilantarpeita.

Vuonna 1955 uudelleen määritelty suunnittelutehtävä annettiin arkkitehti Kurt Simbergille, jota arkkitehtitoimistossa avusti Karl-Erik Hagner. Suunnittelutehtävä oli vaativa, sillä siinä keskityttiin arkkitehtuurin lisäksi myös pankin sisäisiin toimintoihin sekä viestintään. Vaihtoehtona tarkasteltiin myös vanhojen rakennusten kunnostamista ja laajentamista. Vuonna 1959 päädyttiin kuitenkin siihen, että on kannattavinta rakentaa kokonaan uusi toimisto- ja liikerakennus. Simberg teki pankin hallintojohtajan kanssa opintomatkoja Ruotsiin ja Länsi-Saksaan. Hän ehti

←

MANNERHEIMINTIE 14.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

↙

RAKENNUKSEN EDESSÄ MANNERHEIMINTIELLÄ OLI VINOPYSÄKÖINTIPAIKKOJA. VOLKER VON BONIN/ HKM 1972.

muokata suunnitelmiaan kahdeksan vuoden aikana paljon. Suunnitteluvaiheessa rakennukseen esimerkiksi kaavailtiin nauhaikkunajulkisivusta poikkeavaa jäsentelyä sekä Mannerheimintien puolelle koko rakennuksen mittaista arkadikäytävää pilareineen. Toteutunutta julkisivua hallitsivat kuitenkin säännölliset, tasapaksut nauhaikkunarivit ja arkadikäytävää rajaavista, katulinjaan sijoitetuista pilareista oli luovuttu. Rakennustyöt käynnistyivät syksyllä 1961 ja tilavuudeltaan 70 000 m^3 suuruinen, ympäristöstään voimakkaasti erottuva moderni toimisto- ja liikerakennus valmistui viimein toukokuussa 1963. Pääurakoitsijana toimi Rakennusliike Juho L. Aalto Oy.

Rakennuksen kerrosalasta 10 370 m^2 oli tarkoitettu toimistotiloiksi, 1670 m^2 liikehuoneistotiloiksi, 1830 m^2 varastotiloiksi ja 1656 m^2 autosuojatiloiksi. Näiden lisäksi rakennukseen tuli myös

kolme asuinhuoneistoa sekä 530 henkilön väestönsuojatilat. Ensimmäinen, toinen ja kolmas kerros olivat tarkoitettu kokonaan pankin käyttöön siten, että ensimmäisessä kerroksessa sijaitsivat kassapalvelut ja toisessa kerroksessa lainaosasto sekä notaarin palvelut. Pääovista astuttiin valoisaan, marmoriverhottuun näyttelytilaan ja sitä kautta pankkisaliin. Kirjaamo ja henkilökunnan tilat olivat kolmannessa kerroksessa. Muiden kerrosten toimistotilat sekä myymälätilaa ensimmäisestä kerroksesta oli vuokrattu eri yrityksille. Alimmassa kellarikerroksessa oli pysäköintitilaa ja kiinteistön teknisiä tiloja.

Kukon korttelia uudistettiin 1950-luvulta lähtien merkittävästi ja korttelin alle aiottiin rakentaa pysäköintitiloja. Rakennuksen suunnittelussa kiinnitettiin siksi erityistä huomiota koko korttelin liikennejärjestelyihin. Lähtökohtana oli, että Sparbankin tontin läpi saatettiin johtaa myös naapuritonttien liikennettä. Rakennuksen sisentäminen katulinjasta Kalevankadun puolella liittyi tähän, ja tarkoituksena oli, että Kalevankadulle rakennettavaa ajoluiskaa pitkin pääsee koko korttelia palveleviin pysäköintitiloihin. Aikalaiset arvostelivat ratkaisua, sillä kaupunkikuvaa koettiin kehitettävän liikenteen ja suuryritysten ehdoilla, ei käyttäjiä varten. Arvostelua saivat osakseen myös rakennuksen eteen Mannerheimintielle tehdyt yhdeksän vinopysäköintipaikkaa, joiden tieltä kaadettiin viisi suurta lehmusta.

Rakennus toteutettiin laadukkain materiaalein, ja suunnittelussa oli panostettu myös talotekniikkaan. Esimerkiksi toimistohuoneisiin oli asennettu valoa absorboivat alakatot. Lämmitys ja ilmastointi oli varustettu ilmankostuttimin. Alimmissa kerroksissa oli sprinklerit ja toimistokerroksissa palohälyttimet. Kiinteistö oli kytketty kaupungin kaukolämpöverkkoon. Hissejä rakennukseen mahtui peräti 15 kappaletta. Näistä viisi oli vuokrattuja toimistokerroksia palvelevia kymmenen hengen automaattisia pikahissejä, loput tavarahissejä sekä pankin sisäisiin tarpeisiin tarkoitettuja hissejä. Rakennuksessa oli myös neljä pääasiassa varapoistumisteiksi tarkoitettua porrasta. Julkisivuihin kiinnitettiin tyyliltään yhtenäiset mainostekstit.

Pankkisali sijaitsi katutasossa tontin keskellä korkeiden rakennussiipien ympäröimänä. Toisen kerroksen toimistoja käsittävät parvitilat avautuivat pankkisaliin. Salissa yhdistyivät vuosisadan alussa muotoutunut ylävalolla valaistujen pankkisalien perinne sekä uudenaikainen, 1960-luvun arkkitehtuurin pelkistetty, suoralinjainen muotokieli. Avaran ja valoisan pankkisalin laadukkaissa materiaaleissa ja yksityiskohdissa näkyi, että sekä suunnitteluun että toteutukseen oli panostettu. Ajanmukaisuus näkyi myös pankkihuoneiston tyylikkäissä kalusteissa. Palvelutiskit sijaitsivat muutoin suoralinjaisessa salissa leikkisän polveilevasti. Katujulkisivun sisä- ja ulkotilan yhdistävien suurten lasipintojen lisäksi saliin toivat luonnonvaloa moderni valokatto kattolyhtyineen ja tilan yläosan ikkunanauhoineen. Pankkisalin värimaailma oli luonnonläheinen, sillä kiinteän sisustuksen materiaaleina oli käytetty luonnonmateriaaleja, kuten sisäkatossa puuta ja verhouksissa marmoria. Pankkisalissa oli lisäksi reliefimäinen vaalea klinkkeriseinä. Pankin sisustuksista vastasi Artek Oy:n sisutusarkkitehti Leena Kolinen, ja valaisimet olivat Orno Oy:n Lisa Johansson-Papen suunnittelemat.

Rakennuksen ensimmäisiä myymälöitä olivat mm. Nybergin talouskauppa, apteekki, Fazer sekä Haka-Auto. Rakennuksessa toimi myös mm. Goethe-instituutti. 1990-luvun alussa Helsingin Säästöpankki fuusioitui useiden rannikkoalueen säästöpankkien kanssa, jolloin pankin nimeksi tuli Aktia Säästöpankki. Vuonna 2005 pankki möi osan pääkonttoristaan Föreningen Konstsamfundetille ja Eläkevakuutusyhtiö Veritakselle. Kaupan tarkoituksena oli ulottaa Forumin kauppakeskus pankin entisiin tiloihin sekä avata jalankulkuyhteys Forumista Mannerheimintie 14:n kiinteistön läpi Kalevankadulle saakka. Vuodesta 2008 pankin nimi on ollut Aktia Pankki Oyj.

KUVAUS

Mannerheimintie 14 on yhdeksänkerroksinen toimisto- ja liiketalo, jossa on kaksi kellarikerrosta. Sen kantavana rakenteena on teräsbetonista paikalla valettu pilarirakenne. Rakennuksen sijainti on korttelissa poikkeava, sillä se

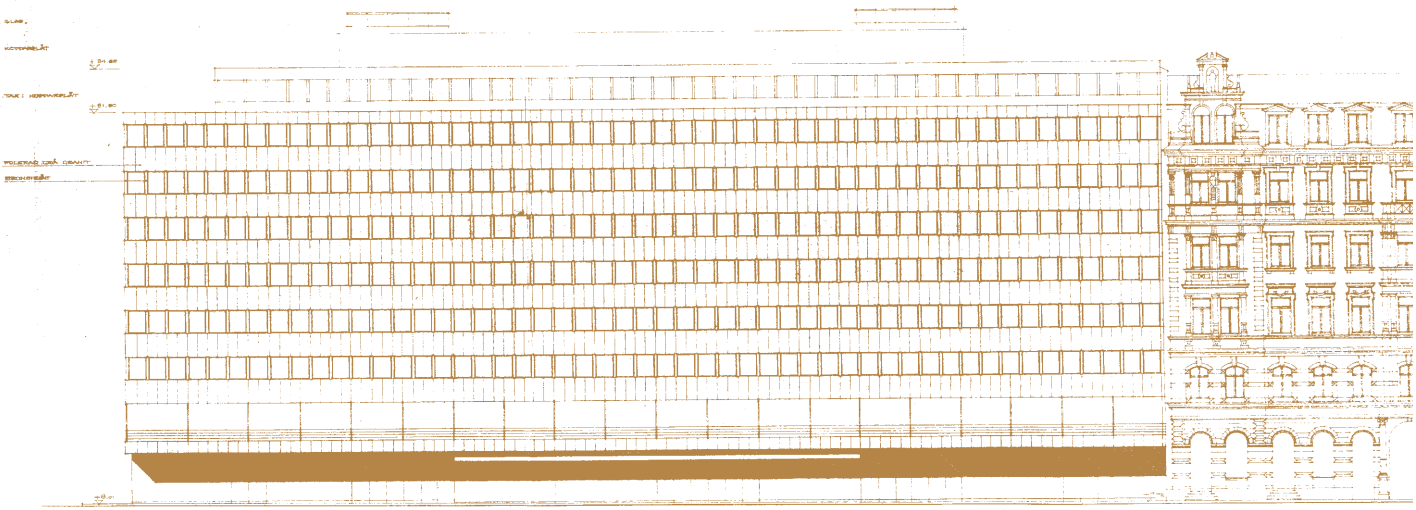

on sisennetty Kalevankadun katulinjasta. Kalevankadun puolella rakennuksen vierellä on näyttävä ajoluiska, joka vie korttelin alla oleviin pysäköintitiloihin, mm. nykyiseen Forumin parkkihalliin.

Rakennuksen ulkoasu on tyylikkään pelkistetty. Julkisivu on toteutettu ajan liikerakentamiselle tyypillisenä verhorakenteena (*curtain wall*), ja sitä hallitsevat linjakkaat, rakennuksen kulmalle asti ulottuvat nauhaikkunat pronssilevystä tehtyine korostuksineen. Ikkunoiden välissä on koruton ja ikkunarivien kanssa tasapaksu, kiillotettu harmaa graniittiverhous. Kaksi alinta kerrosta ovat näyteikkunaa. Julkisivu on Kalevankadun puolella porrastettu. Ylin eli yhdeksäs kerros on vedetty sisään räystäslinjasta. Sen päällä on teknisiä tiloja sisältävä kattokerros paviljonkimaisine tornirakennelmineen. Myös alin kerros on vedetty katulinjasta sisään. Alimman kerroksen arkadin katto on tehty kovapuusta. Vesikatto ja räystäät ovat kuparipeltiä.

Rakennuksen ensimmäinen ja toinen kerros toimivat nykyään liiketiloina, kun taas niitä ylemmät kerrokset (3-9) ovat toimistokäytössä. Katutasossa tontin keskellä sijaitsi alkujaan Helsingfors Sparbankin (nyk. Aktia) pankkisali. Rakennus on nykyään osa Forumin kauppakeskusta, joten pankkisalin kiinteät sisustukset on purettu. Vanhaa pankkisalia ympäröineiden parvien marmoripinta on kuitenkin yhä osin näkyvissä, ja pankkisalin reliefimäinen klinkkeriseinä on säilytetty, mutta suurimmalta osin peitetty. Salin marmorilattia on osin säilytetty uusien lattiarakenteiden alla.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty vuosien varrella useita muutoksia. Esimerkiksi 1980-luvun puolivälissä kolmannen kerroksen entinen ruokasali ja keittiö muutettiin toimistotiloiksi ja yhdeksänteen kerrokseen tehtiin uusi henkilökunnan ruokailu- ja keittiötila. 1990-luvun alussa rakennuksen neljännessä kerroksessa sijainnut asunto muutettiin pankin henkilökunnan kerhotilaksi ja toinen asunto jaettiin kahdeksi asunnoksi. Vuosikymmenen lopussa samaiset asunnot yhdistettiin yhdeksi asuinhuoneistoksi ja yksi asuinhuoneisto muutettiin voimistelutilaksi. 1990-luvulla entinen lasiseinin erotettu pankkiautomaattitila muutettiin myymälätilaksi, katukerroksessa sijainneen liikehuoneiston

←
JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

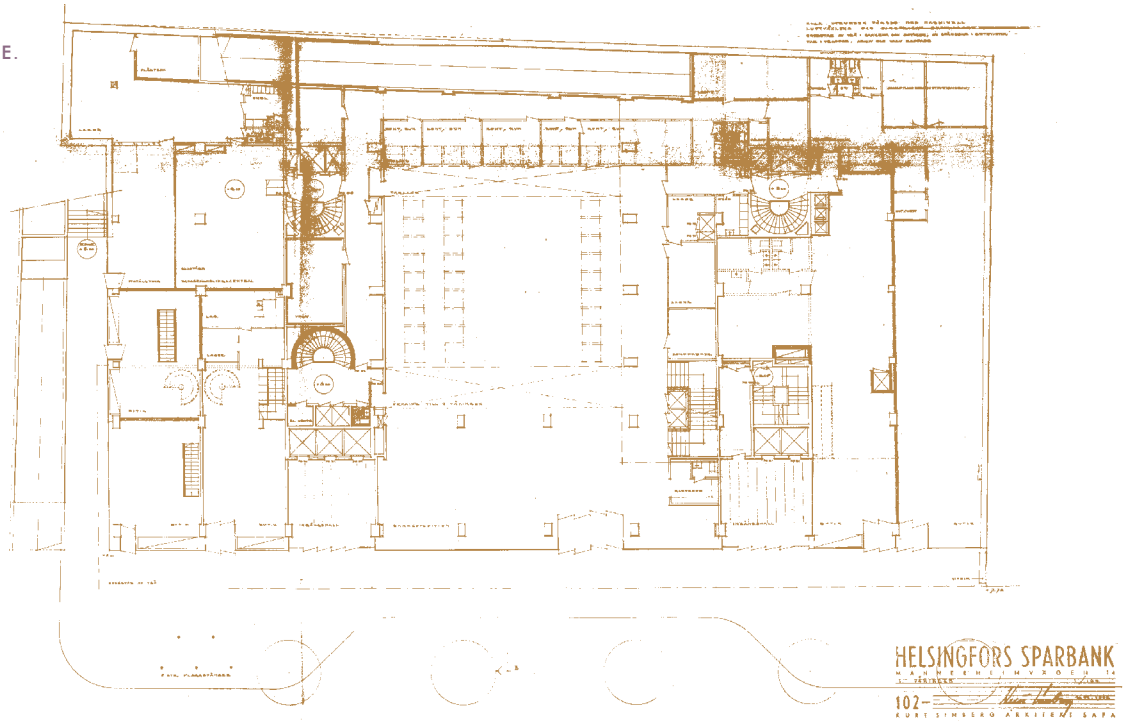

etuosaan rakennettiin lasiseinällä erotettu valuutanvaihtotila ja ulko-ovia muutettiin messinkikehys-lasioviksi. 2000-luvun taitteessa mm. katutasoon rakennettiin uusi pankin sisäänkäyntilippa Aktia- valomainoksineen ja ikkunajakoa muutettiin. Samoihin aikoihin tehtiin muutoksia mm. kattorakenteisiin siten, että pankkisalin vesikaton ylälasit ja lasikatto ummistettiin. Ensimmäisen kerroksen sisäänvedetyn osan kovapuinen katto uusittiin ja siihen asennettiin upotetut valaisimet. Muutamaa vuotta myöhemmin ensimmäisen kerroksen kaksi liiketilaa yhdistettiin ja julkisivu palautettiin näiden osalta alkuperäiseen asuunsa. Vuonna 2006 haettiin rakennuslupaa liiketilojen muutoksille, joissa Mannerheimintie 14:n tilat liitettiin Forumin kauppakeskuksen osaksi ensimmäisen kerroksen yleisökäytävällä sekä huoltokerroksen yhteydellä. Entinen pankkisali, toimistotiloja, terassiparveke ja osa porttikäytävää muutettiin ravintolatiloiksi ja teknisiä tiloja ja pankin holveja muutettiin myymäläksi. Mannerheimintien ja Kalevankadun puolelle rakennettiin uudet sisäänkäyntikatokset.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisten liikepankkien historiaan ja Mannerheimintien eteläpään 1960-luvulla alkaneeseen muutokseen liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se on keskeinen työ arkkitehti Kurt Simbergin tuotannossa. Rakennuksen arkkitehtuuri on viimeisteltyä, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivut ovat toimistokerrosten osalta pitkälti alkuperäisasussaan. Sisätiloissa tehdyt muutokset ovat hämärtäneet rakennuksen alkuperäistä olemusta. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Mannerheimintien eteläpään ajallisesti kerrostunutta ympäristöä.

Rakennuksen julkisivut tulee säilyttää. Asemakaavassa (2010) on määrätty rakennuksen ominaispiirteiden säilyttämisestä.

↓

KAUPPAKESKUS FORUM VALMISTUI VUONNA 1985 MANNERHEIMINTIEN JA SIMONKADUN KULMAAN.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVU MANNERHEIMINTIELLE. RVVA.

KATUOSOITE: MANNERHEIMINTIE 20 & YRJÖNKATU 29
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1985
KIINTEISTÖTUNNUS:
091-004-0064-0024 & 091-004-0064-0015
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 588 JA 584
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO KARI HYVÄRINEN, KAARLO LEPPÄNEN JA JAAKKO SUIHKONEN
RAKENNUTTAJA: OY CITY FORUM AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: LIIKE- JA TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖRAHASTO FORUM FASTIGHETS KB
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2012 (SR-J)

MANNERHEIMINTIE 20 & YRJÖNKATU 29, KAUPPAKESKUS FORUM

Kauppakeskus Forumin rakentaminen liittyy lähes puolet korttelista omistaneen liikemies Amos Andersonin suunnitelmiin. Samassa korttelissa Yrjönkadun puolella asunut Anderson oli suunnitellut liikekeskuksen rakennuttamista Heikinkadun (nyk. Mannerheimintie) varrella sijainneiden, mm. Aleksis Kiven asuntonakin toimineiden puutalojen tilalle jo tontin ostamisesta eli vuodesta 1908 lähtien. Vuonna 1928 järjestettyyn Kukon korttelin uudelleenjärjestelyä koskeneeseen arkkitehtikilpailuun kutsuttiin mm. Eliel Saarinen, joka ehdotti korkeaa tornia Mannerheimintien varteen rakennettavaksi. Saarisen suunnitelma kuitenkin myöhästyi kilpailusta, eikä sitä siksi voitu palkita. Kilpailu ei muutenkaan tuottanut toteutuneita tuloksia, joten Simonkadun ja Heikinkadun kulmaan päätettiin rakentaa tilapäinen liikerakennus. Luonnoksen laativat sekä Eero Saarinen että Simonkadun toisella puolella sijaitsevan Lasipalatsin suunnittelija Viljo Revell. Näitäkään funktionalistisia ehdotuksia ei toteutettu, vaan suunnittelutehtävän sai Andersonin paljon käyttämä arkkitehti W. G. Palmqvist.

Tontilla sijainneen Forumin ensimmäisen kauppakeskuksen rakentaminen aloitettiin jo ennen sotia. Tarkoituksena oli saada rakennus valmiiksi vuoden 1940 olympialaisiin. Sotien takia sekä olympialaiset että rakennushanke kuitenkin viivästyivät. Vuonna 1940 Anderson perusti Föreningen Konstsamfundet r.f. -nimisen säätiön, jonka määräsi ainoaksi perillisekseen. Vuonna 1947 kauppakeskuksen suunnitelmat otettiin uudelleen esiin. Alkuperäisistä suunnitelmista kerroksella ja elokuvateatterilla pienennetty, katolle sijoitetulla suurella mainosseinämällä varustettu kauppakeskus valmistui parahiksi vuoden 1952 olympialaisiin. Matalan, suorakaiteen muotoisen ja atriumpihalla varustetun rakennuksen nimestä järjestettiin nimikilpailu, jonka voitti ehdotus “Kenno”. Lopulliseksi nimeksi annettiin kuitenkin kauppakeskus Forum Henrici (Forum), Mercatorin kirjapainon toimitusjohtaja Henrik Ylikankaan mukaan. Nykyinen, vuonna 1985 valmistunut

uusi liikekeskusrakennus peri sittemmin edeltäjänsä kutsumanimen.

Tontin rakentaminen tuli jälleen ajankohtaiseksi 1960-luvun puolivälissä, sillä Alvar Aallon Keskustasuunnitelmassaan linjaamat muutokset ulottuivat Forumin tontille asti. Vuonna 1976 Konstsamfundet valmisteli asemakaavan muutosesityksen Helsingin kaupungille. Ajatuksena oli purkaa kaikki säätiön omistamat korttelissa sijainneet rakennukset Hufvudstadsbladetin talon ja Mercatorin rakennuksen julkisivuja lukuun ottamatta. Suunnitelmien saama julkinen keskustelu pakotti säätiön kuitenkin harkitsemaan asiaa uudelleen. Vuosina 1977–1978 Fastighets Aktiebolaget Forum Henricin toimeenpanemassa yleisessä aatekilpailussa lähdettiinkin siitä, että ainoastaan Forumin vanhan kauppakeskuksen sai purkaa.

Kilpailussa oli tarkoitus yhdistää noin puolet korttelista käsittävät tontit. Kaksivaiheisen kilpailun voittivat arkkitehdit Kaarlo Leppänen, Ilona Lehtinen, Jaakko Suihkonen ja Kari Hyvärinen ehdotuksellaan ”Kukonaskel II”, jossa kulku liiketiloihin ja rakennuksen läpi oli järjestetty avoimen jalankulkutorin kautta. Kilpailulautakunta kehotti jo arvostelupöytäkirjassa varautumaan jalankulkutorin kattamiseen ja sulkemiseen ilmaverhoin, mikäli kauppakeskuksen liiketaloudellinen omaleimaisuus tulisi sitä edellyttämään. Ehdotusta kehuttiin mm. toimintojen jäsentymisestä selkeästi tarkoituksenmukaisen jalankulkuverkoston varrelle sekä Mannerheimintien ja Simonkadun kulman vaikuttavasta, “tunnusomaisen kiintopisteen kaupunkikuvaan” tarjoavasta lasikulmasta. Myös rakennuksen massoittelun kehuttiin korostavan kauniisti kaupunkikuvan erikoisominaisuuksia. Energiakulutuksen kannalta ehdotus oli arvostelupöytäkirjan mukaan Simonkadun kulman “ylimitoitetusta lasipinnasta” huolimatta kilpailun edullisin. Voittajat saivat kauppakeskuksen suunnittelutehtävän itselleen ja perustivat sitä varten Arkkitehtitoimisto FOR-ARK Oy:n. Toteutuneessa ratkaisussa jalankulkutori oli arvostelulautakunnan ehdotuksen mukaisesti katettu.

Vuonna 1985 valmistuneessa, rakennuslupahakemuksen mukaisessa Forumin kauppakeskuksessa oli alkujaan 10 427 m^2 myymälätiloja, 7961 m^2 toimistotiloja sekä noin 1425 m^2 muita tiloja. Rakennuksessa oli myös autohalli 78 autolle. Ympäristöministeriö myönsi poikkeusluvan liikerakennuksen ylimpään kerrokseen suunnitellun, kerrosalaltaan 136 m^2 suuruisen teknisen tilan muuttamiselle saunaosastoksi. Sisäasiainministeriö myönsi puolestaan poikkeusluvan myymälätilojen väliselle luonnonvalaistukselle.

Kauppakeskus Forumin rakentaminen liittyi laajemmin Suomessa 1980-luvulla yleistyneeseen ilmiöön: suurten ja nykyaikaisten kauppakeskusten rakentamiseen. Forumin aikalaisia ovat Suomessa esimerkiksi Turun Hansa-kortteli (1985–1988) ja Tampereen Koskikeskus (1988). Aikalaiset suhtautuivat suunnitelmaan osin ristiriitaisesti. Erityisesti osa nuoremman polven arkkitehdeista kritisoi sitä “itsenäisyyden puutteesta ja ryhdittömyydestä”. Asenteesta kertoo osin se, ettei *Arkkitehti*-lehti julkaissut kauppakeskuksen esittelyä. Forumin sisätiloissa näkyi ajan liiketaloarkkitehtuurin henki. Kauppakeskuksilta vaadittiin muutosjoustavuutta ja sopeutumiskykyä, mistä Forumissa kertoivat esimerkiksi liiketilojen helposti muunneltavat lasiseinät ja kiinteiden rakenteiden vähäisyys. Lähtökohtana oli tilojen jatkuva muutos. Muunneltavuuden vastaparina toimivat tietyt pysyvät ratkaisut, kuten Forumin korkea keskushalli. Lattiapintojen valkoinen marmori korosti kokonaisuuden yhtenäisyyttä.

Kauppakeskus Forumin omisti Amos Andersonin omaisuutta hoitava Föreningen Konstsamfundet vuoteen 2008 asti, jolloin suurimman osan korttelin kiinteistöistä osti Kiinteistörahasto Forum Fastighets Kb. Kiinteistörahastolla on 11 omistajaa, joista suurin on edelleen Konstsamfundet. Kiinteistörahastoa ja kauppakeskusta hallinnoi Ab Forum Capita Oy. Siinä missä Forumin rakentaminen kertoi 1980-luvun taloudellisesta kasvusta ja liittyi yhteiskunnan kaupallistumiseen, vuoden 2008 omistusjärjestely kertoo suomalaista kulttuuriympäristöä laajemmin koskettavasta ilmiöstä: ulkomaisen omistuspohjan lisääntymisestä. 2000-luvulla ulkomaiset pääomasijoitusyhtiöt ovat lisänneet omistuksiaan Suomen markkinoilla merkittävästi. Myös kilpailu asiakkaista on kiristynyt

↓

FORUMIN VALOHALLI VUONNA 1986.
JAN ALANCO/ HKM.

kauppakeskusten välillä. Kaupunkilaisten liikkumismahdollisuudet ovat parantuneet ja uusia kauppakeskuksia on rakennettu useita. Esimerkiksi Forumin läheisyyteen valmistui vuonna 2006 uusi suuren mittaluokan kauppakeskus, Kampin keskus, joka sekin on ulkomaisen kiinteistösijoitusyhtiön omistuksessa.

KUVAUS

Forumin kauppakeskus on usean tontin laajuinen ja eri rakennuksia yhteen liittävä kokonaisuus. Tässä inventointikortissa käsitellään ainoastaan kauppakeskuksen vuonna 1985 valmistuneita rakennuksia.

↓ ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

↓ JULKISIVU YRJÖNKADULLE. RVVA.

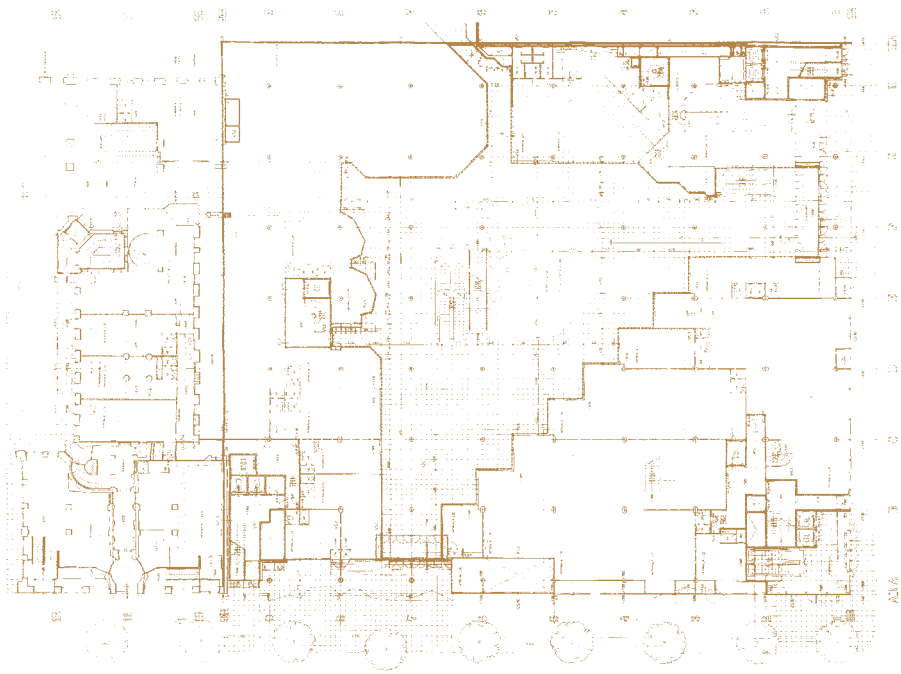

Mannerheimintie 20:ssa on seitsemän kerrosta, kaksi kellarikerrosta ja ullakkokerros. Sisätiloja vallitsee suuri valohalli. Vuonna 2012 alkaneiden, asemakaavanmuutosta vaatineiden muutos- ja laajennustöiden jälkeen liiketiloja on ollut rakennuksen kaikissa kerroksissa. Yrjönkatu 29:ssa on kuusi kerrosta ja neljä kellarikerrosta. L-muotoisen tontin sisäosassa on lisäksi nelikerroksinen rakennus. Sekä kadunvarren rakennuksessa että pihasiivessä alimmat kerrokset ovat liiketilaa. Pihasiiven ensimmäisessä kerroksessa on Amos Andersonin museon korkea ja valokatteinen näyttelytila. Yrjönkadun tontilla on myös matala kahvilapaviljonki, josta pääsee hissillä kauppakeskuksen alempiin kerroksiin ja alas pysäköintitiloihin

asti. Mannerheimintien ja Yrjönkadun puoleiset rakennukset liittyvät toisiinsa sekä liiketila- että kellarikerroksessa.

Mannerheimintie 20:n julkisivussa kaksi ylintä kerrosta ovat sisäänvedettyjä ja niitä korostavat voimakkaat vaakaulokelistat. Katujulkisivujen kaksi alinta kerrosta on näyteikkunaa ja kirkasta lasia. Ylemmissä, osin särmikkäästi poimutetuissa kerroksissa vaihtelevat nauhaikkunat ja niiden väliin jäävät vaakasuorat tummat julkisivulasilinjat. Lasit on kiinnitetty paikoilleen metallilistoin, mikä antaa julkisivulle rasterimaisen ulkoasun. Hallitsevin elementti on rakennuksen kulmaan jäävä 9 metriä leveä kirkas lasilyhty. Korttelin sisäpihalla sijaitsee kokoava ulkotori, Kukontori. Kukontorin puolella rakennuksen julkisivut on tehty pääosin valkoisesta särmätystä metallilevystä. Kukontorin toista puolta rajaa kauppakeskuksen Yrjönkatu 29:n puoleinen osa, jonka nauhaikkunoilla varustettu katujulkisivu on klinkkeripintainen. Pihaseinällä on kauppakeskuksen suuri ilmastointikuilu, joka nousee n. 15 metriä korttelin muiden rakennusten harjakorkeuden yläpuolelle. Kuilu on verhottu mattapintaisella lasilla, ja se on pimeällä valaistu sisältä päin. Ilmastointikuilu toimii siten samalla Forumin kauppakeskukselle tunnusomaisena "tornina".

Kauppakeskuksen julkisten tilojen lattiat on verhottu pääosin alkuperäisellä Carraran marmorilla. Liiketiloja rajaavat vakiorakenteiset, kerrosvälin korkuiset ja siirrettävät lasiseinät. Valohallin alimmassa kerroksessa eli rakennuksen ylimmässä kellarikerroksessa oli alun perin neljän kerroksen korkuinen taiteilija Kimmo Kaivannon veistos "Hopeiset sillat" ja vesiallas. Sininen ja pylonimainen, betonielementeistä tehty veistos on siirretty pois alkuperäiseltä paikaltaan. Rakennuksen toisessa kerroksessa on yhä Kaivannon suihkuveistos "Nereidi".

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on kauppakeskuksen muuttuvaisen luonteen takia tehty muutoksia alusta pitäen. Esimerkiksi myymälätilojen lasiseiniä on siirretty, myymälätiloja yhdistetty ja paloalueita muutettu. Vuonna 1987 pääsisäänkäynnin katokset uusittiin ja Mannerheimintien puolella näyteikkunatilaa muutettiin myymälä- ja ravintolatilaksi. Vuonna 1989 ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevaa infopistettä suurennettiin ja sen lasiseinät jatkettiin kattoon asti. Vuonna 1996 Mannerheimintien ja Simonkadun kulmauksessa sijainneeseen kioskimyymälään rakennettiin ulko-ovi ja tuulikaappi. Vuosina 1997–98 ravintola- eli ns. basement-kerros järjestettiin uudelleen ja kauppakeskus yhdistettiin Mannerheimintien jalankulkutunneliin. Asemakaavan muuttamista vaatineeseen kauppakeskuksen suureen muutos- ja laajennushankkeeseen ryhdyttiin vuonna 2012. Sen yhteydessä mm. liiketiloja laajennettiin Kukontorin tasolle sekä varasto- ja parkkihallin tiloihin. Ravintolatilat siirrettiin Kukontorille, joka samalla katettiin aiempaa laajemmin. Myös valohallia ja jalankulkuyhteyksiä muutettiin. Asemakaavanmuutoksen yhteydessä suojeltiin rakennuksen Simonkadun ja Mannerheimintien puoleiset julkisivut, sisäänkäynnit, lasikulma ja sen aula sekä kadunpuoleisten vesikattojen perusmuodot. Myös valopihan lasiprismakatto ja sen terassoituva muotoperiaate sekä suurin osa sisätilojen marmori- ja luonnonkivilattioista olivat muutostöissä säilytettäviä elementtejä.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus edustaa 1980-luvun taloudellisen kasvun aikaa ja yhteiskunnan kaupallistumista. Sillä on kulttuuri- ja rakennushistoriallista sekä yhteiskunta- ja liiketaloushistoriallista merkitystä. Rakennukset muodostavat huolella suunnitellun kokonaisuuden, ja niiden rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennuksissa on jäljellä alkuperäisiä rakennusosia. Julkisivut ovat pitkälti alkuperäisasussaan. Mannerheimintie 20:n rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema yhdellä Helsingin liikekeskustan keskeisimmistä tonteista.

Mannerheimintie 20:n suojelu on ratkaistu asemakaavassa julkisivuja koskevalla suojelumerkinnällä. Myös sisätilojen muodon ja alkuperäisten kiinteiden sisustusten kuten Carraran marmoripintojen säilyttäminen on suositeltavaa.

1990-LUVUN LOPUN UUDISTUSTÖISSÄ SANEERATTIIN KOKO JULKISIVU JA IKKUNOITA UUSITTIIN. JULKISIVUN YKSITYISKOHDAT SUUNNITELTIIN ALKUPERÄISSUUNNITELMIEN MUKAAN JA NÄIN JULKISIVUN ILME SÄILYI ENNALLAAN. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

JULKISIVU MIKONKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: MIKONKATU 8
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1961
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0097-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 402
SUUNNITTELIJA: ELIEL MUONIOVAARA
RAKENNUTTAJA: KAUPPANEUVOS OLGA AIKALA, AIKALAN KELLO JA KULTA OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUKSET
NYKYKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUKSET
OMISTAJA: AIKATALO OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1996

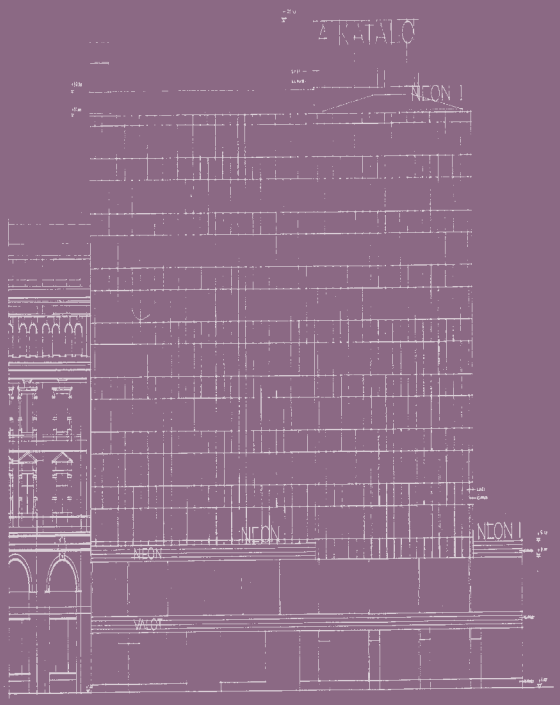

MIKONKATU 8,
AIKATALO

Aikatalo on saanut nimensä Aikalan Kello ja Kulta Oy:n johtajalta, Suomen ensimmäisiin naiskelloseppiin lukeutuneelta kauppaneuvos Olga Aikalalta (1883–1962), jota on kutsuttu yhdeksi Suomen historian merkittävimmistä yritysjohtajista. Olga Aikala jäi leskeksi ja kuuden lapsen yksinhuoltajaksi 25-vuotiaana, jolloin myös aviomiehen kanssa yhdessä perustettu yritys E. J. Aikala Oy, sittemmin Pohjolan Kello ja Kulta Oy ja Aikalan Kello ja Kulta Oy, siirtyi hänen johdettavakseen. Menestyksekäs yritys toi Suomeen 1950-luvun lopulla ensimmäiset paristorannekellot. Viimeisinä elinvuosinaan Olga Aikala rakennutti nimeään kantavan liiketalon Mikonkadulle.

Aikatalo rakennettiin kortteliin, jota pidettiin maaperänsä johdosta aikoinaan Kluuvin uusista kortteleista huonoimpana. Sen perustuksiin jouduttiin junttaamaan yhteensä 4,5 km paksuja betonipaaluja, sillä peruskallio löytyi vasta 16 metrin syvyydestä. Rakennustyöt alkoivat vuonna 1958, harjakaisia vietettiin elokuussa 1960 ja arkkitehti Eliel Muoniovaaran suunnittelema rakennus valmistui vuonna 1961. Muoniovaara suunnitteli rakennukseen myös Kello- ja kultasepänliike Aikalan sisustuksen. Aikatalon rakentaminen yhdessä viereiselle, Keskuskadun puoleiselle tontille (Keskuskatu 7) vuonna 1968 valmistuneen liikerakennuksen kanssa toteutti arkkitehti P. E. Blomstedtin jo vuonna 1930 esittämän idean Ateneumin ja uuden yhtenäisen, “neutraalin” liiketaloseinämän väliin jäävästä, Hallituskadulta (nyk. Yliopistonkatu) Keskuskadulle johtavasta kävelypasaasista. Pariisista esimerkin saaneiden pasaasien (*passages*) tavoitteina oli lisätä näyteikkunoita ja myymäläpinta-alaa.

Aikatalon julkisivussa ja sisäpihassa toistuivat jo 1950-luvun lopulla rakennetussa Kaivotalossa nähdyt piirteet. Rakennuksen halkaisevan, säänmuutoksille avoimen valopihan lisäksi näitä olivat mm. metallikehyksiin kiinnitetyin ikkuna- ja julkisivulasein toteutettu julkisivun verhorakenne sekä kaksi näyteikkunoin varustettua alinta kerrosta, joiden läpi kadulla kulkija saattoi nähdä

AIKATALON SISÄPIHA VUONNA 1971. MATTI HONKAVAARA/ HKM.

ELOKUVATEATTERI BRISTOL LOPETTI TOIMINTANSA AIKATALOSSA JOULUKUUSSA 2010. JUHO NURMI/ HKM 2010.

suoraan liiketiloihin. Näyteikkunat olivat pimeän aikaan näyttävästi valaistut. Sen sijaan rakennuksen sijoittuminen tontille oli Helsingissä uutta: se oli vedetty sisään korttelin katulinjasta ennakoiden kadun leventämistarvetta tulevaisuudessa lisääntyvän autoliikenteen tarpeisiin. Rakennukseen uudenaikaiseen talotekniikkaan kuuluivat mm. koneellinen ilmanvaihto ja sähkövastuksilla toimiva lattialämmitys. Sisäkatot oli pinnoitettu akustisilla kuitulevyillä. Julkisivussa käytetty, vuosikymmeniä muuttumattomana säilyvä kupari symboloi rakennuksen ajatonta kauneutta.

Arkkitehti Eliel Muoniovaaraa on kutsuttu maamme tunnetuimmaksi elokuvateatterisuunnittelijaksi. Hän laati uransa aikana yhteensä noin 90 elokuvasalin suunnitelmat. Myös Aikatalossa toimi elokuvateatteri aina vuoteen 2012 saakka. Bio Bristol sijoitettiin rakennuksen toiseen ja kolmanteen kerrokseen,

mikä oli uutta tuohon aikaan. Helsingin keskustassa sijaitsevan liikerakennuksen ensimmäisen kerroksen tiloja pidettiin tarkoitukseen liian kalliina, sillä elokuvateatteri on käytössä vain pienen ajan vuorokaudesta. Bio Bristol oli ainoa Helsinkiin 1960-luvulla rakennettu elokuvateatteri, ja sen 15 metrin pituinen laajakangas oli maan ensimmäinen. Leveän katsomon tuolit oli päällystetty alun perin turkoosilla plyysikankaalla. Suuren salin viereen rakennettiin 1979 pienempi sali, Bristol 2, jonka Muoniovaara niin ikään suunnitteli, vaikkakin piti haastavana elokuvateatterin sijoittamista niin matalaan tilaan.

Bio Bristolia käytettiin paljon myös muihin tarkoituksiin, kuten muotinäytöksiin ja erilaisiin julkistamistilaisuuksiin. Elokuvateatterin lipunmyyntiin ja odotusaulaan kuljettiin sisäpihan kautta leveitä ja kaartuvia portaita pitkin, jotka 2000-luvun alussa siirrettiin ja korvattiin suoralla, vähemmän tilaa vieväll ä ratkaisulla. Kaartuvat portaat, joita suuret elokuvajulisteet kehystivät, olivat suosittu elokuvatähtien kuvauspaikka. Niiden eteen saattoi jopa ajaa henkilöautolla. Bio Bristol lopetti toimintansa Aikatalossa joulukuussa 2010. Sen viimeisenä elokuvana esitettiin Ben-Hur, jonka ensi-ilta vuonna 1961 oli ollut myös ensimmäinen Bristolissa näytetty elokuva.

Aikatalossa on toiminut useita pieniä liikkeitä – myymälöitä, kahviloita ja ravintoloita, parturi-kampaamoja ja mm. pankki. Myös talon toimistotilat ovat olleet kymmenien yritysten käytössä. Nykyään rakennuksella on noin 60 omistajaa. Aikatalo Oy:n suurimmat omistajat ovat Eilakaisla Oy (n. 15 %), Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne (n. 11 %) sekä Autoalan keskusliitto ry. ja Autotuojat ry. (n. 9 %). Rakennus on yhdistetty korttelin muihin rakennuksiin.

← AIKATALON SISÄPIHA, JOKA KATETTIIN 1990-LUVUN LOPULLA SISÄTILAKSI. JUHO NURMI/ HKM 2014.

KUVAUS

Aikatalo on osittain kymmenkerroksinen liikerakennus, jossa on yksi kellarikerros. Ateneuminkujan puolelle työntyy matalampi kaksikerroksinen rakennusmassa, ja tontin sisäosassa Keskuskadun puoleisen naapurikiinteistön rajalla sijaitsee kolmikerroksinen elokuvateatterisiipi. Kaksi alinta kerrosta toimivat liiketiloina ja ylemmät kerrokset ovat

toimistokäytössä. Rakennuksen halkaisee pituussuunnassa suurehko sisäpiha, ts. kauppakuja, joka avaa korttelin sisäosan jalankulkijoiden käyttöön. Sen kautta on järjestetty kulku toisen kerroksen liiketiloihin, kuten entiseen elokuvateatteriin. Rakennuksen sijoittuminen kortteliin on poikkeuksellinen, sillä se on vedetty Mikonkadun puolella katulinjasta sisään.

Rakennuksessa on käytetty 1950-luvulla yleistynyttä ns. verhorakennetta (*curtain wall*), jossa julkisivuverhous on kiinnitetty kantavan rakenteen ulkopintaan. Aikatalossa kantavana rakenteena toimii liukuvalutekniikalla paikalla valettu teräsbetonirunko kantavine pilareineen. Ikkunoiden ja ovien kehykset sekä sisäosien kantorakenteet on valmistettu rautapalkeista hitsaamalla. Julkisivu on uusittu 1990-luvun lopussa. Julkisivun verhouksena on käytetty metallikehyksiin kiinnitettyä, taustamaalattua lämpökarkaistua julkisivulasia sekä ikkunalasia. Alimmissa kerroksissa julkisivu on näyteikkunapintaa, toimistokerrosten kohdalla se on ruudukkokuvioitu. Katolle on sijoitettu näyttävä, kulmikas ja julkisivulasilla verhottu IV-konehuone, jonka kylkeen on kiinnitetty valokirjaimin teksti “Aikatalo”. Katemateriaalina on kuparipelti.

Sisäpihan ja Ateneuminkujan kauppakujan johdosta näyteikkunoita on runsaasti ja liikepinta-ala on saatu ulotettua tontin takaosaan ja rakennuksen toiseen kerrokseen asti. Sisäpiha oli alkujaan kattamatonta ulkotilaa, mutta nykyään siinä on valokate. Aikatalon toisen kerroksen hissihallissa on kuvanveistäjä Leila Hietalan (Hietala-Hämäläinen) tekemä pronssireliefi (1976) liiketalon rakennuttaneesta kauppaneuvos Olga Aikalasta.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty muutoksia aina vuokralaisten tarpeiden mukaisesti. Ateneuminkujan puolella ollut ajoluiska poistettiin ja autohallin sisäänkäynti siirrettiin Mikonkadulle 1980-luvun lopussa. Ateneuminkujan pienmyymälät valmistuivat vuonna 1988. Ateneuminkujan pihapinnoite uusittiin ja laatoitettiin luonnonkivellä vuonna 1993. Samoihin aikoihin mm. lisättiin portit sisäpihalle johtavien käytävien eteen. Vuosina 1998–1999 toteutettiin nk. *Aikatalo uudistuu* -hanke, jota varten tontille laadittiin uusi asemakaava. Hankkeen myötä aiemmin avoimena ulkotilana ollut sisäpiha katettiin lasikatteella, ja sisäpihaan tehtiin uusi graniittilaatoitus. Elokuvateatteriin johtaneet kaarevat portaat muutettiin suoriksi ja siirrettiin. Katolla sijaitseva IV-konehuone uusittiin ja laajennettiin viereisen rakennuksen levyiseksi. Osana hanketta rakennuksen julkisivuihin 3.-10. kerrosten kohdalle asennettiin uudet ikkunat ja julkisivulasit vanhat ikkunat osaksi säilyttäen ja osaksi purkaen. Alkuperäisessä julkisivussa käytetystä kuparista luovuttiin kuparin ja alumiinin yhteensopimattomuuden takia, joten julkisivu uusittiin eloksoiduista alumiinirakennusosista. Vuosina 2000–2001 rakennuksen kolme sisäänkäyntiä varustettiin tuulikaapeilla ja neljäs sisäänkäynti erotettiin lämmitetyksi läpikulkutilaksi. Sisäänkäynteihin lisättiin valoseinäkkeet ja uudet automaattiovet. Bio Bristolin lopetettua elokuvateatterin penkit on poistettu ja salia ollaan muuttamassa kuntokeskukseksi. Tarkoitus kuitenkin on, että entisen elokuvateatterin sisäpuoli jää näkyville kuntokeskuksen tiloihin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on Aikalan Kello ja Kulta Oy:n historiaan sekä suomalaisen kaupunkisuunnittelun historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sen suunnitteluhistoria ja rakennustekniset ratkaisut ilmentävät aikaansa ja kiinnittävät sen osaksi suomalaista arkkitehtuurihistoriaa. Rakennuksessa on sen valmistumisaikana liikerakennuksissa suosittu, verhorakenteena toteutettu rasterijulkisivu. Aikatalon tunnuspiirre on rakennuksen halkaiseva kauppakuja. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema osana Ateneum-rakennuksen takaa Rautatientorille näkyvää rakennusriviä.

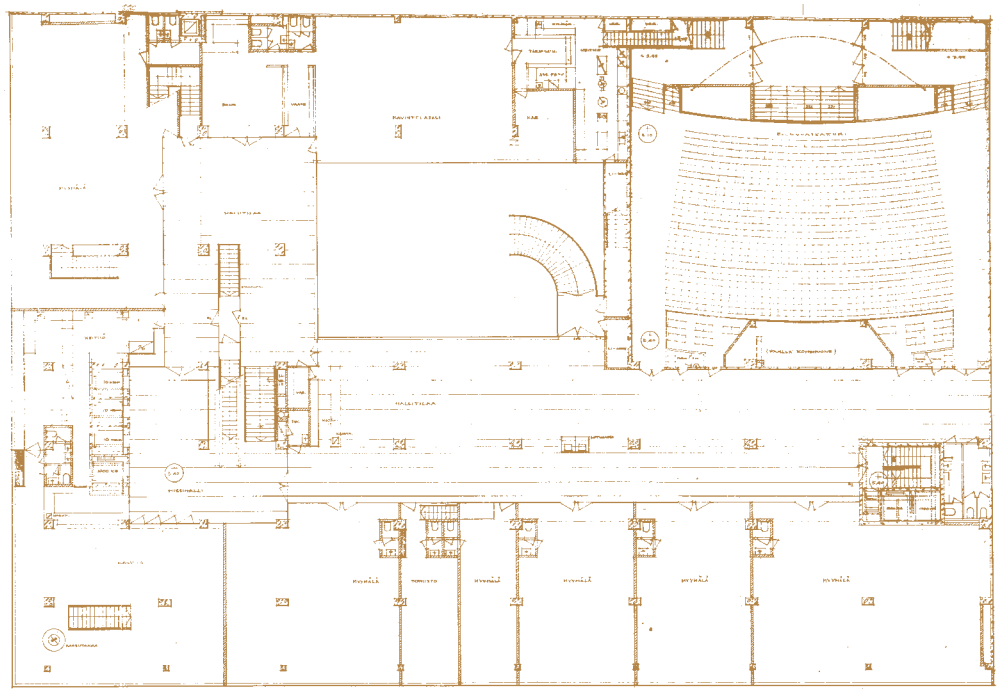

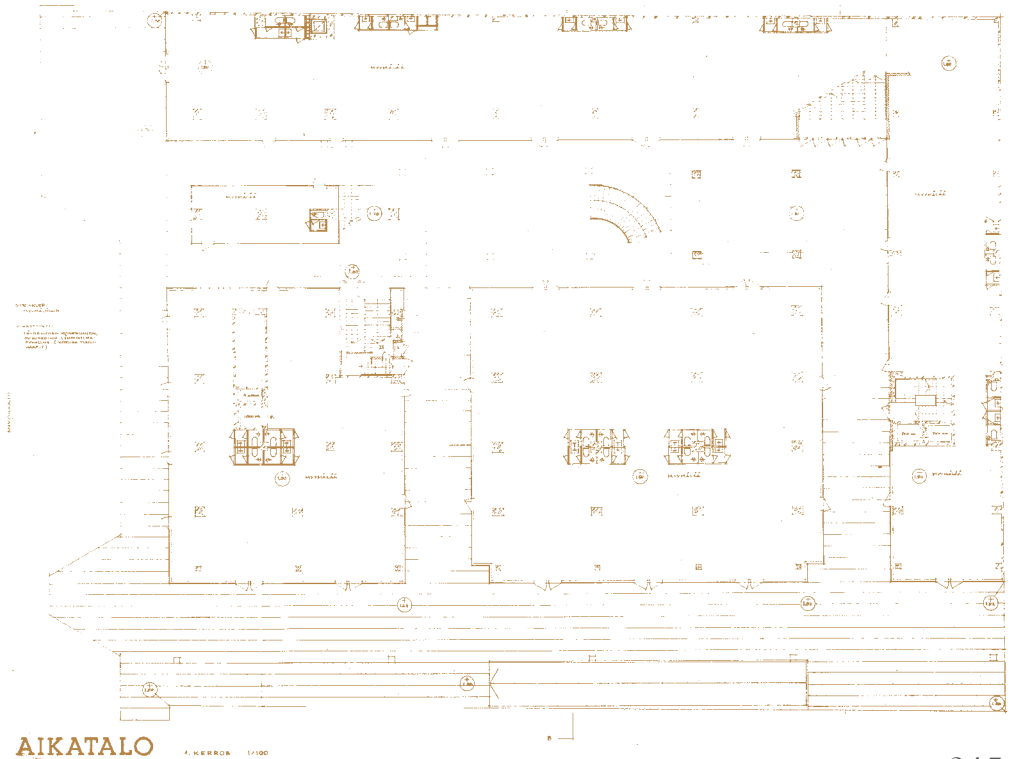

↗
TOISEN KERROKSEN
POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

→
ENSIMMÄISEN KERROKSEN
POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

AIKATALO 1. KERROS 1/100

↓

PIENI ROOBERTINKATU 7:N TOIMISTORAKENNUS VALMISTUI KULMATONTILLE VUONNA 1988. SEN PAIKALLA OLI VIELÄ 1980-LUVUN ALUSSA MATALA PUUTALO. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU KORKEAVUORENKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: PIENI ROOBERTINKATU 7 (KORKEAVUORENKATU 22)
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1988
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0051-0014
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 465
SUUNNITTELIJA: PEKKA HORNAMO
RAKENNUTTAJA: SVENSKA FRIFÖRSAMLINGEN RF.
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1984

PIENI ROOBERTINKATU 7

Pieni Roobertinkatu 7:n tontilla oli vielä 1980-luvun alussa matala puutalo, jonka Svenska Friförsamlingen rf. omisti. Seurakunnan päärakennus eli Andreaskirkko sijaitsi samalla tontilla puutalon vieressä. 1980-luvun alussa koko korttelin laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1984. Kaavan mahdollistamana haettiin vuonna 1986 rakennuslupaa puutalon paikalle rakennettavalle, viereisillä tonteilla olevia Andreaskirkkoa ja Pieni Roobertinkatu 9:ää korkeammalle uudisrakennukselle. Hanke ajoitettiin samaan aikaan kirkkorakennuksen aputilojen ja nuorisotilan saneerauksen kanssa. Uudisrakennuksen ja saneerauksen suunnitelmat laati arkkitehti Pekka Hornamo.

Uudisrakennus valmistui vuonna 1987. Rakennuksen toimistotiloissa on ollut sen historian aikana eri vuokralaisia. Alimmissa kellarikerroksissa on ollut naapuritontilla Pieni Roobertinkatu 9:ssä olleen Helsingin puhelinyhdistyksen, sittemmin Elisa Oyj:n teknisiä tiloja. Sponda Oyj osti rakennuksen 2000-luvun puolivälissä, ja rakennukseen sijoitettiin Spondan omistaman kiinteistösijoitusyhtiö Kapiteelin pääkonttori. Tontti jäi kuitenkin Svenska Friförsamlingen rf:n omistukseen.

KUVAUS

Pieni Roobertinkatu 7:ssä on kuusi kerrosta ja neljä kellarikerrosta. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketilaa, ja toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Katukerroksen liiketiloihin kuljetaan rakennuksen kulmasta, toimistokerroksiin johtavaan porraskäytävään Korkeavuorenkadulta. Lisäksi Pieni Roobertinkadun puolella olevalla auto- ja tavarahissillä on yhteys kellarikerroksiin. Kantavana rakenteena rakennuksessa on betoninen pilarirakenne.

Rakennuksen postmodernistinen julkisivu on toteutettu verhorakenteena (*curtain wall*) tiililaattaelementeistä (sävy terra). Julkisivun keskeisin elementti on rakennuksen kulmasta työntyvä erkkeri. Pystysuuntaisten ruutuikkunoiden väleissä on kapeat

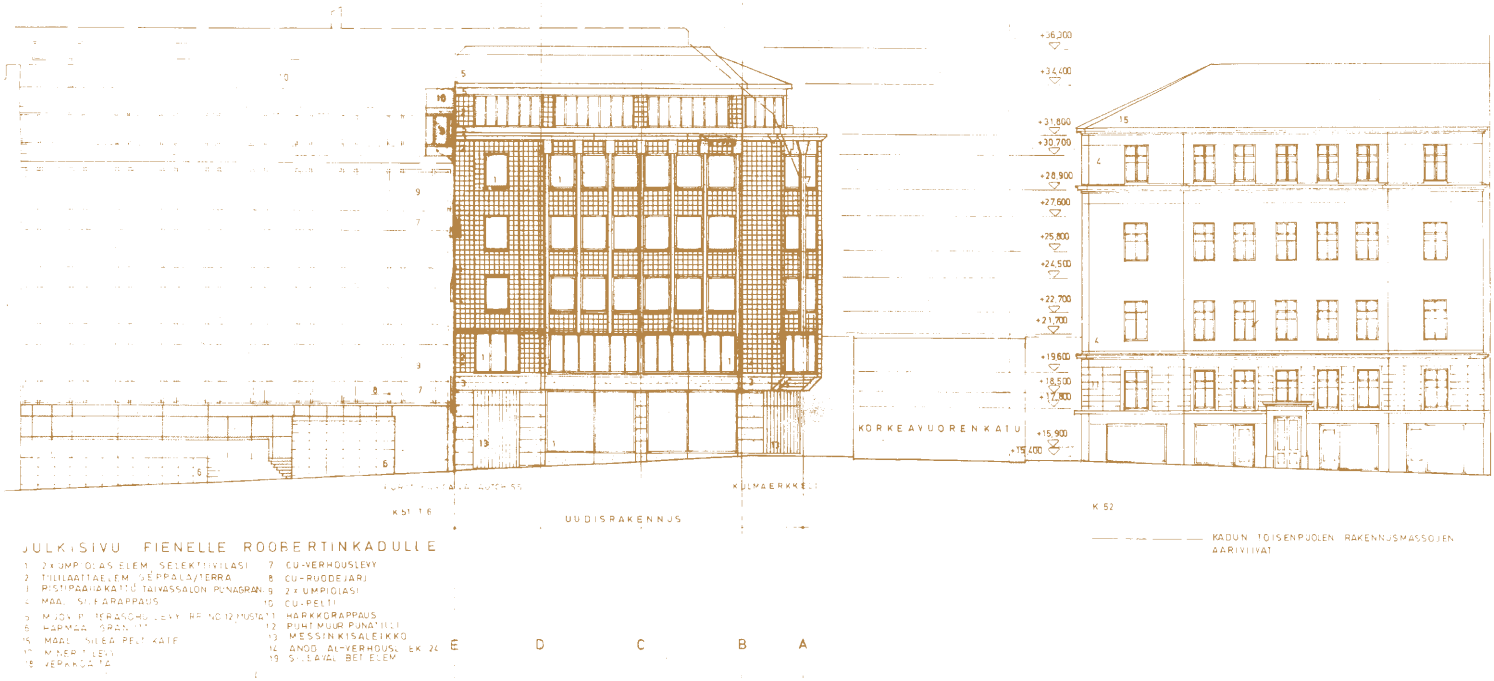

punagraniittiset pilasterit. Ylin kerros on sisennetty. Vesikatto on mustaa, muovipinnoitettua teräsohutlevyä, puupuitteiset ikkunat kaksikerroksisia umpiolasielementtejä. Ensimmäisessä kerroksessa on näyteikkunat ja sen umpiosat on verhottu ristipäähakatulla Taivassalon punaisella graniitilla. Autohissin ja liiketilan ovissa on messinkisäleiköt.

Rakennuksessa on käyttäjien tarpeisiin saneerattuja toimisto- ja liiketiloja. Porraskäytävän lattia on mosaiikkibetonia ja laminaattia.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksessa tehtiin joitakin sisäisiä muutoksia jo 1980-luvun lopussa, mutta seuraava rakennuslupahakemus jätettiin vasta vuonna 2000, kun ensimmäisessä kerroksessa palautettiin yksi suljettu oviaukko ja lisättiin palo-ovi. Muita rakennuslupahakemuksia ei ole jätetty, sillä rakennuksessa tehdyt muutostyöt ovat olleet lähinnä sisätilojen pintojen uusimisia.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on tyypillinen esimerkki 1980-luvun postmodernistisesta arkkitehtuurista punatiili- ja graniittiverhottuine julkisivuineen, pilastereineen ja erkkereineen. Rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Rakennus on säilynyt julkisivujen osalta alkuperäisasussaan.

Julkisivujen säilyttäminen alkuperäisasussa on suositeltavaa.

←
JULKISIVU PIENI ROOBERTINKADULLE. RVVA.

↓
LEIKKAUSPIIRRUSTUS. RVVA.

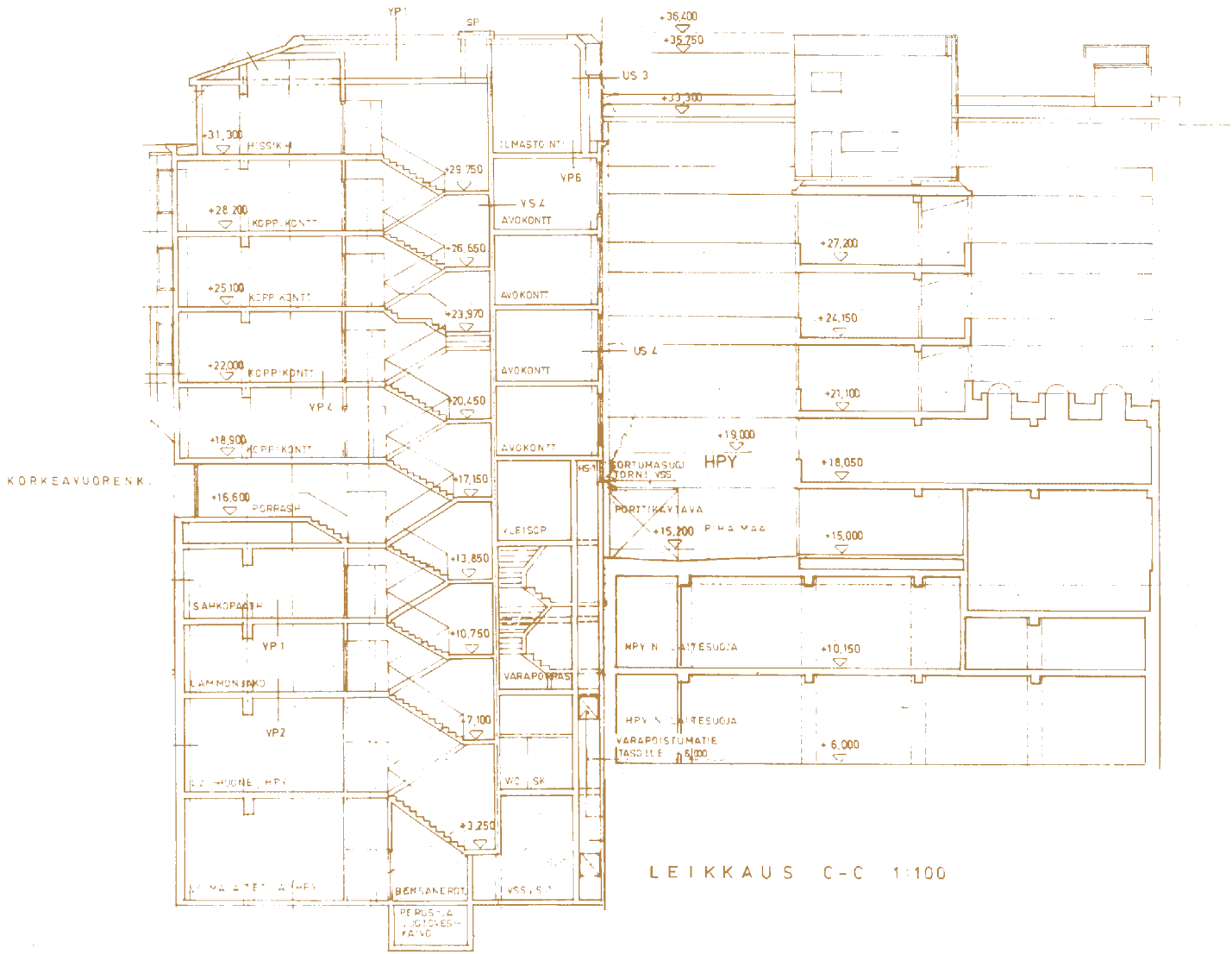

↓

ENTINEN HELSINGIN PUHELINYHDISTYKSEN TOIMITALO VALMISTUI VUONNA 1959. RAKENNUKSESSA ON AJAN KONTTORITALOILLE TYYPILLINEN RASTERIJULKISIVU. ARKKITEHTI KURT SIMBERGIN SUUNNITTELEMA TALO ESITELTIIN ARKKITEHTI-LEHDESSÄ HETI VALMISTUMISENSA JÄLKEEN. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU PIENELLE ROOBERTINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: PIENI ROOBERTINKATU 9
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1959
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0051-0006
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 460
SUUNNITTELIJA: KURT SIMBERG
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN PUHELINYHDISTYS
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1984

PIENI ROOBERTINKATU 9

Helsingin puhelinyhdistyksen asiakaskunta kasvoi 1900-luvun alkupuoliskolla merkittävästi. Puhelinten määrän lisääntymisen rinnalla HPY sai vastata puhelinten automatisoinnin tuomiin tarpeisiin. Lars Sonckin suunnittelema HPY:n päärakennus oli valmistunut Korkeavuorenkatu 35:een vuonna 1905, ja puhelinyhdistyksellä oli useita tiloja ympäri pääkaupunkia. Toiminnan kasvaessa puhelinyhdistys laajensi olemassa olevia keskuksiaan ja hankki uusia tontteja. Vuosien 1927 ja 1960 välillä palveluntarjontaan tarvittavien keskusten määrä kasvoi kaksinkertaiseksi. Vuonna 1939 HPY osti tontin osoitteesta Pieni Roobertinkatu 9 myöhempiä laajentamistarpeita ajatellen.

Sodan takia Pienen Roobertinkadun tontilla ei pariin vuosikymmeneen tapahtunut juuri mitään. 1950-luvulle tultaessa Helsingin puhelinyhdistyksen toiminta oli vilkkaampaa kuin koskaan aiemmin. Korkeavuorenkadun jo moneen kertaan laajennetuissa tiloissa kärsittiin tilanahtaudesta, vaikka uusia keskuksia oli perustettu runsain mitoin ympäri seutukuntaa. Joulukuussa 1957 yhdistyksen hallitus sinetöi päätöksen, jonka perusteella Pienen Roobertinkadun tontilla olevat puutalot saatettiin purkaa uusien toimitilojen tieltä. Seuraavana vuonna tontilla pidettiin rakennussäännön ja kaupungin rakennusjärjestyksen edellyttämä alustava katselmus rakennustyön aloittamiseksi ja aloitettiin louhintatyöt. Uuden toimitalon pääurakoitsijana toimi Rakennusliike Vasa Oy. Jo pian valmistumisen jälkeen saatettiin todeta, että talo rakennettiin tarpeeseen: 1960-luvulla HPY:n puhelinverkkoon liitettiin saman verran puhelimia kuin koko HPY:n toiminnan aikana oli aiemmin liitetty yhteensä.

Uuden toimirakennuksen suunnitteli arkkitehti Kurt Simberg avustajinaan Karl-Erik Hagner ja Per-Mauritz Ålander. Rakennus poikkesi valmistuessaan ympäristöstään paljon, sillä viereisillä tonteilla nykyäänkin sijaitsevien, 1800-luvun loppupuoliskolla valmistuneiden kivitalojen lisäksi viereisellä kulmatontilla oli vielä matala kaksikerroksinen puutalo. Kiinteistö

oli uudenaikainen myös sisältämänsä puhelintekniikan puolesta. Rakennukseen sijoitettiin puhelinkeskustilat 20 000 asiakkaan numeroita varten. Maanalaisissa kerroksissa oli yhdistyksen tarjoamiin puhelinpalveluihin liittyneitä teknisiä laitteistoja. Alemmasta kellarikerroksesta lähti viereisen tontin (nro 14) alittava kaapelitunneli ja yläkellarista toisen viereisen tontin (nro 12) alitse maanalainen käytävä. Katukerroksessa oli alkujaan sisäänkäyntiaulan lisäksi kaksi asuinhuoneistoa sekä runsaasti teknisiä tiloja, mm. pannu-, pumppu- ja tuuletinhuoneet sekä 15 000 litran polttoainesäiliö. Viidessä konttorikerroksessa sijaitsivat alkujaan Helsingin puhelinyhdistyksen rakennusosaston suunnittelupuoli ja piirustussalit. Rakennuksen teknisestä luonteesta kertoo se, että alkuperäisen tilaohjelman mukaan rakennuksessa oli 1870 m^2 toimistotilojen lisäksi jopa 1710 m^2 puhelinkeskus- ja teknillisiä tiloja.

Helsingin puhelinyhdistyksen uudessa toimitalossa oli ajan konttoritaloille tyypillinen, mutta uudenaikainen ja siksi monenlaisia mielipiteitä herättänyt rasterijulkisivu. 1960-luvun taitteessa konttoritalojen julkisivuissa nähtiin usein ulkoseinältä sisäänvedettyjä pilareita sekä yhtenäisiksi vaakaikkunoiksi sijoitettuja ikkunoita, joiden horisontaaliset linjat häivytettiin rakennuksen viimeistelyvaiheessa julkisivun ulkopuolelle ripustettavin metalliristikoin. Uudenaikaisista rasterijulkisivuista keskusteltiin 1960-luvun taitteessa esimerkiksi päivälehtien yleisöosastoilla. Lehdissä esitettiin mielipiteitä mm. julkisivujen värityksistä sekä väitettiin rakennusten olevan mielenkiintoisempia puolivalmiina kuin valmistuttuaan. Arkkitehti Kurt Simberg vastasi näihin kirjoituksiin *Arkkitehti*-lehdessä todeten Pieni Roobertinkatu 9:n liikerakennuksen julkisivujäsentelyn olevan sekä esteettisten että rakennusteknillisten syiden määräämä. Hän kirjoitti: “Koska rakennuksen ympäristö oli luonteeltaan enemmän vertikaali kuin horisontaali, sai julkisivu myös pystysuoran reliefin. Lisäksi vaati julkisivupäällystys – pelti – pystyt liikuntasaumat vaakasuoriin rintamuureihin, joten vertikaali jaotus myös rakennusteknillisesti oli välttämätön.” Simberg kuitenkin huomautti samassa kirjoituksessaan, että ruudukkokuvioitu julkisivu voi helposti muuttua persoonattomaksi ja steriiliksi ja että jo sanalla “rasterijulkisivu” on maneerin vivahde.

Helsingin puhelinyhdistys muuttui 1990-luvun lopulla osuuskunnaksi ja lopulta Elisa-nimiseksi osakeyhtiöksi. Nykyään rakennus on Spondan omistuksessa, ja sen toimistotilat on vuokrattu kokonaisuudessaan Syöpäjärjestöille. Kellarikerrokset ovat yhä Elisa Oyj:n käytössä. Rakennuksessa on yksi vuokrattu asunto, johon kuljetaan sisäpihan puolelta.

KUVAUS

Pieni Roobertinkatu 9:ssä on kuusi kerrosta sekä kaksi kellarikerrosta. Helsingin puhelinyhdistyksen rakennuttaman toimistotalon tilavuudesta suurin osa on sijoitettu maan alle. Rakennus on tilavuudeltaan 19 000 m^3, josta 10 000 m^3 sijaitsee katutason alapuolella kellarikerroksissa. Kantavana rakenteena on paikalla valettu pilarirunko sekä naapurirakennuksia vasten kantavat betoniseinät.

Rakennuksessa on kuparilevyin verhottu rasterijulkisivu, jossa nauhaikkunoita rajaa ristikkorakenne. Katukerroksessa julkisivu on näyteikkunaa ja umpiosat graniittia. Ensimmäinen kerros oli alkujaan sisään vedetty, mutta nykyään se on pääsisäänkäyntiä lukuun ottamatta katulinjassa. Ylemmissä kerroksissa julkisivu on pääosin alkuperäisessä asussaan. Pääsisäänkäynnin edessä oli alun perin kokonaisuuteen kuuluva puhelinkoppi, joka poistettiin pian rakennuksen valmistumisen jälkeen.

Rakennus on neljännessä ja viidennessä kerroksessa T-muotoinen siten, että tontin sisäosaan työntyvät toimistokäytävät saavat luonnonvaloa ikkunoista käytävän molemmin puolin. Ylin eli kuudes kerros on muita huomattavasti pienempi peittäen ainoastaan osittain rakennuksen kadunsuuntaisen osan. Pääporraskäytävä sijaitsee tontin keskellä rakennuksen nivelessä. Kellarikerrokset ovat pääasiassa suurta keskussalitilaa, mistä johtuen rakennuksen kantavat rakenteet on jaettu kokonaisuudessaan moduuleihin. Kellarikerroksissa oli alkujaan mm. koko rakennuksen pituiset kaapelikellarit sekä ylemmällä kellaritasolla viereisen kadun alle ulottuva noin 24 m^2

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

suuruinen kaapelikaivo. Kellaritilat ovat edelleen Elisa Oyj:n käytössä. Toisessa kerroksessa Fredrikinkadulta katsoen vasemmalla puolella rakennusta ovat entiset HPY:n arkisto- ja valojäljentämötilat pyöreine kattolyhtyineen.

KESKEISET MUUTOKSET

Alkuperäiseen suunnitelmaan kuulunut, jalkakäytävälle ulottunut puhelinkioski poistettiin jo 1960-luvun alussa ja pääsisäänkäynnin yhteyteen erotettiin lasiseinin uusi tila puhelinkioskia varten. 1970-luvun alussa tehtiin muutoksia mm. yläkellarin keskussalissa. 1980-luvulla tehtiin sisäisiä muutoksia, lujitettiin rakennuksen perustuksia ja rakennettiin pääovelle uusi tuulikaappi metallirunkoon kiinnitetystä hiotusta rautalankalasista. 1990-luvun alussa tehtiin väliseinämuutoksia rakennuksen kaikissa kerroksissa. Lisäksi mm. pääsisäänkäynnin ulko-oven paikkaa muutettiin. Vuonna 2000 toimistorakennuksen katutasossa ollut neuvotteluhuone muutettiin myymälätilaksi, ja rakennukseen tehtiin sisäänkäyntijärjestelyt liikuntaesteisille. 2000-luvun kuluessa tehtiin mm. kiinteistön vesi- ja viemäritöitä. Vuonna 2008 saatiin päätökseen muutostyöt, joissa mm. toinen ensimmäisessä kerroksessa olleista asunnoista muutettiin sosiaalitiloiksi ja neuvotteluhuoneeksi, asiakaspalvelupiste muutettiin myymäläksi ja vanhat sosiaalitilat muutettiin varastoksi ja vaatehuone tekniseksi tilaksi. Rakennuksessa tehtiin myös linjasaneeraus, märkätilojen vesieristyksiä sekä kevyiden väliseinien muutoksia.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on aikansa tyypillinen toimistorakennus pilarirunkoineen ja rasterikuvioituine julkisivuineen. Sillä on HPY:n ja Helsingin kaupungin tietoliikenteen historiaan liittyviä yhteiskuntahistoriallisia sekä rakennushistoriallisia arvoja. Rakennuksen arkkitehtuuri on huoliteltua ja käytetyt materiaalit laadukkaita. Julkisivut ovat toimistokerrosten osalta säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennus asettuu luontevaksi osaksi Pienen Roobertinkadun ajallisesti kerrostunutta ympäristöä.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

PIENI ROOBERTINKADUN JA YRJÖNKADUN KULMASSA, KOLMION MUOTOISELLA TONTILLA, SIJAITSEE HELSINGIN OSUUSKAUPAN RAKENNUTTAMA, VUONNA 1963 VALMISTUNUT TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU YRJÖNKADUN SUUNTAAN. RVVA.

KATUOSOITE: PIENI ROOBERTINKATU 16 – YRJÖNKATU 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1963
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0059-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 518
SUUNNITTELIJA: PAULI LEHTINEN
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN OSUUSKAUPPA (HOK)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY PIKKU-YRJÖ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1836

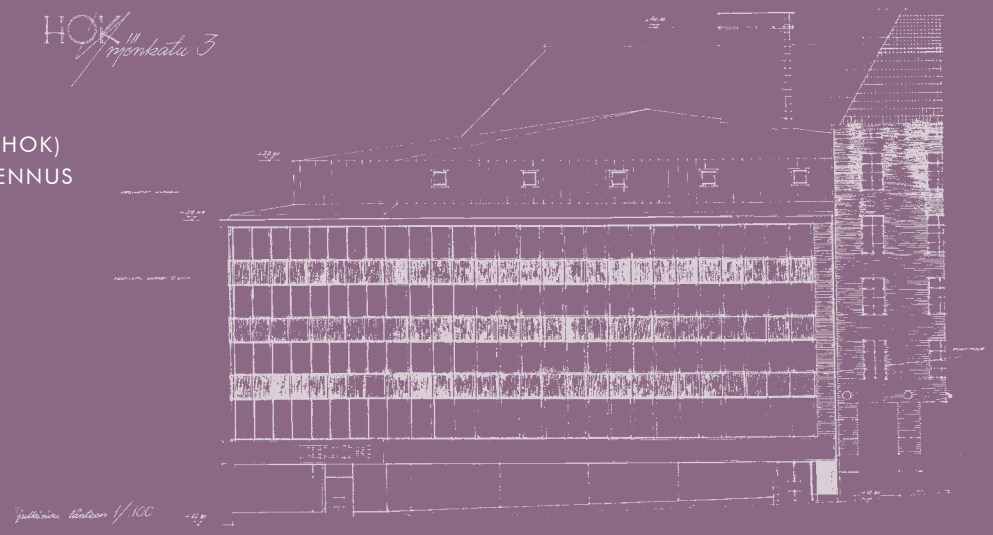

PIENI ROOBERTINKATU 16

Yrjönkadun ja Pienen Roobertinkadun kulmatontilla sijaitsi vielä 1950-luvulla Frithiof Mieritzin suunnittelema, vuonna 1889 valmistunut kaksikerroksinen tiilirakennus, jossa toimi anniskeluravintola. Kiinteistö siirtyi vuonna 1947 Helsingin Osuuskaupan (HOK) haltuun. HOK:n tarkoituksena oli alusta pitäen rakentaa paikalle uusi liikerakennus. Suunnitelmat laadittiin SOK:n rakennusosastolla Helsingissä, jossa piirustukset allekirjoitti arkkitehti Pauli Lehtinen.

Uudisrakennuksen rakennuslupahakemus jätettiin vuonna 1960. Huolellisesti suunnitellussa, aikansa parasta tekniikkaa hyödyntäneessä ja muuntojoustavassa rakennuksessa käytettiin laadukkaita ja kalliita materiaaleja. Rakennustyöt viivästyivät hieman, ja rakennus valmistui loppuvuodesta 1963 siten, että ensimmäiset käyttäjät pääsivät muuttamaan liiketaloon vuodenvaihteessa 1964. HOK:n asiakaslehdessä uutta liikerakennusta kutsuttiin nimellä Yrjönkulma. Uudisrakennuksen lisäksi HOK:lla oli Kaartinkaupungissa mm. pikamyymälä kolme vuotta aiemmin valmistuneessa Kaartinhallin kiinteistössä.

Viisikerroksisen rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa toimivat aluksi tammi-helmikuussa 1964 avatut HOK:n kenkäkauppa, kemikaalikauppa ja herkkumyymälä. Toisessa kerroksessa oli kampaamo sekä 5.3.1964 avattu aamiais- ja illanviettoravintola “Yrjön Grilli”, joka saavutti nopeasti kaupunkilaisten suosion. HOK korostikin, että Yrjön Grilli jatkoi osaltaan tontin yli satavuotista ravintolaperinnettä. Kolmas, neljäs ja viides kerros sisälsivät vuokrattavia toimistotiloja. Ensimmäisiin vuokralaisiin lukeutuivat Helsingin kaupunki, joka vuokrasi rakennuksesta kahta kerrosta, sekä Kuitulevytehtaiden myyntikonttori. Ullakkokerros oli ikkunaton varastotila.

1980-luvulle tultaessa myös rakennuksen toinen kerros muutettiin toimistokäyttöön. Rakennuksessa oli tämän jälkeen mm. lääkärikeskus. 1990-luvulta lähtien rakennuksessa on toiminut useita musiikkialan järjestöjä, mm. esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden

↓

POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

↓↓

TOISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. HOK:N RAVINTOLA "YRJÖN GRILLI" SIJAITSI RAKENNUKSEN TOISESSA KERROKSESSA. RVVA.

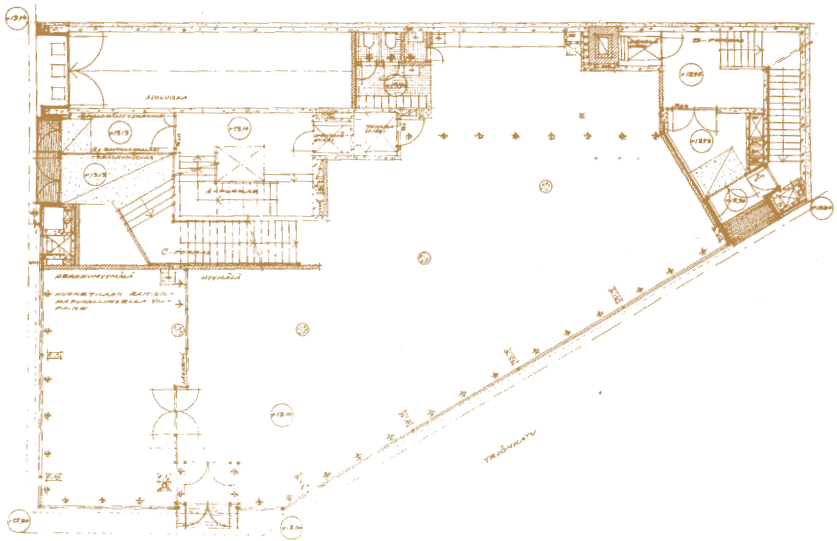

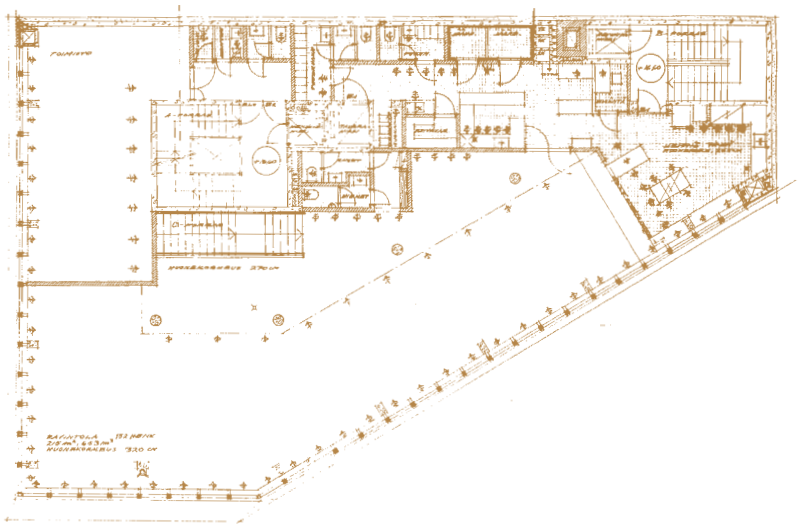

tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry. ja Suomen Muusikkojen Liitto ry. Kiinteistön omistaa Kiinteistö Oy Pikku-Yrjö.

KUVAUS

Pieni Roobertinkatu 16 sijaitsee kolmion muotoisella tontilla Pienen Roobertinkadun ja Yrjönkadun risteyksessä. Rakennuksessa on kuusi kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. Sen risteykseen osoittava kulma on viistetty tylpäksi siten, että katujulkisivu muodostuu kolmesta tasosta. Ensimmäisessä kerroksessa on liiketilaa, ja toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilari-palkki-rakenne sekä tonttien rajoilla kantavat seinät.

Rakennuksen verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettua julkisivua hallitsevat nauhaikkunat, joiden väliin jäävät osat on verhottu profiloidulla kuparilla (0,6 mm). Ensimmäinen kerros on näyteikkunaa, ja sokkeli on päällystetty kiillotetulla dioriitilla. Ylimmän kerroksen kohdalla on myöhemmin rakennettu lasikatteinen kattoterassi. Vesikatto on kuparia.

Rakennuksessa on kaksi porrashuonetta, joista pääporrashuoneeseen eli A-portaaseen kuljetaan Pienen Roobertinkadun puolelta. A-portaan lattia on harmaata mosaiikkibetonia, jossa

↓ JULKISIVU PIENELLE ROOBERTINKADULLE. RVVA.

betonilaattojen väleissä on ohuita geometrisiä metallikuvioita. Umpirakenteisen porraskaiteen käsijohteet ovat lakattua puuta. Toimistotilat on saneerattu 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa siten, että kantava betonirunko on hiekkapuhallettu osin esiin. Ullakkokerros on muutettu 2000-luvulla neuvottelu-, kokous- ja saunaosastotiloiksi.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita muutoksia vuosikymmenten aikana. Esimerkiksi 1970- ja 1980-luvuilla tehtiin muutoksia rakennuksen kaikissa kerroksissa. 1990-luvun puolivälistä 2000-luvun alkuun kestäneissä, vaiheittain edenneissä muutostöissä rakennuksen sisätilat saneerattiin täydellisesti. Betonirunko otettiin esiin ja hiekkapuhallettiin näkyville sisäseinissä ja -katoissa. Uivina rakenteina toteutetut lattiat päällystettiin linoleumilla. Ullakolla ollutta IV-konehuonetta laajennettiin ja ullakkokerros muutettiin kirjasto-, kokoontumis- ja saunaosastotiloiksi. Tässä yhteydessä kuudenteen kerrokseen avattiin suuret ikkunat aurinkosuojakatoksineen ja Yrjönkadun puolelle rakennettiin saunaosastoa palveleva kattoterassi. Lisäksi rakennuksen Pieneltä Roobertinkadulta A-portaaseen johtavaa pääsisäänkäyntiä muutettiin, ja sen päälle lisättiin vihertävästä, laminoidusta ja karkaistusta lasista tehty sisäänkäyntikatos.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on edustava ja aikaansa ilmentävä toimistorakennus pilarirunkoineen ja nauhaikkunajulkisivuineen. Sillä on osuusliikkeen historiaan liittyviä arkkitehtuuri-, kulttuuri- ja yhteiskuntahistoriallisia arvoja. Rakennuksen arkkitehtuuri on huoliteltua ja käytetyt materiaalit laadukkaita. Julkisivut ovat toimistokerrosten osalta säilyneet pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennus asettuu luontevasti osaksi Pienen Roobertinkadun ja Yrjönkadun ajallisesti kerrostunutta ympäristöä ja sillä on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

RAKENNUSVIRASTON TOIMITALON LAAJENNUS VALMISTUI POHJOISEN MAKASIINIKADUN VARTEEN VUONNA 1969. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVUPIIRUSTUS. RVVA.

KATUOSOITE: POHJOINEN MAKASIINIKATU 9
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1969
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0048-0002
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 427
SUUNNITTELIJA: HELY IJÄS
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN KAUPUNKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: HELSINGIN KAUPUNKI
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1836

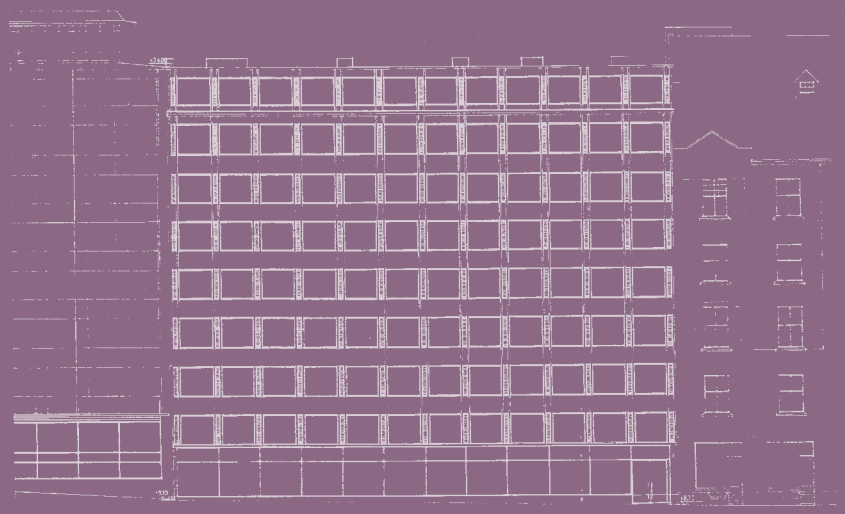

POHJOINEN MAKASIINIKATU 9

Osoitteessa Pohjoinen Makasiinikatu 9 sijaitsi 1900-luvun alkupuolella Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjernan suunnittelema, vuonna 1890 valmistunut asuinrakennus, jonka valtio osti virastotalokseen. Rakennuksessa toimi 1930-luvulla merivartioston esikunta ja sen jälkeen Helsingin sotilaspiirin esikunta. Rakennus vuokrattiin vuonna 1963 Helsingin kaupungille kodittomien miesten tilapäismajoitukseen tarkoitettua asuntolaa varten. Valtio luovutti kiinteistön omistusoikeudet Helsingin kaupungille vuonna 1964, ja ennen pitkää tontilla ollut, huonoon kuntoon päästetty rakennus päätettiin purkaa rakennusviraston päärakennuksen (Kasarmikatu 21) laajennusosan tieltä.

Piirustukset laadittiin Helsingin kaupungin rakennusviraston talo-osastolla, jossa piirustukset allekirjoitti rakennusvirastosta vuonna 1964 viran saanut arkkitehti Hely Ijäs. Paikalla ollut vanha rakennus purettiin vuonna 1967. Uudisrakennuksen rakennuslupahakemukseen liitetyt piirustukset oli päivätty samana vuonna. Rakentaminen tapahtui nopeasti, sillä rakennusvirasto pääsi muuttamaan virastotalonsa laajennusosaan jo vuonna 1969. Kasarmikatu 21 ja Pohjoinen Makasiinikatu 9 ovat valmistumisestaan lähtien toimineet samassa käytössä kaupungin rakennusviraston toimitalokokonaisuutena.

KUVAUS

Pohjoinen Makasiinikatu 9 on viereisellä tontilla Kasarmikatu 21:ssa sijaitsevan rakennuksen laajennusosa. T-muotoisen rakennus koostuu yhdeksänkerroksisesta katusiivestä ja tontin sisään työntyvästä seitsemänkerroksisesta pihasiivestä. Kellarikerroksia on kaksi, ja niissä oleviin paikoitushalleihin on ajoyhteys Kasarmikatu 21:n kautta. Pihasiiven alin kerros on avointa ulkotilaa ja paikoituskäytössä. Kantavana rakenteena katusiivessä on betoninen pilarirakenne, jossa kantavat pilarit sijaitsevat pääasiassa ulkoseinien tuntumassa julkisivulinjaa sisempänä sekä toimistokäytävien

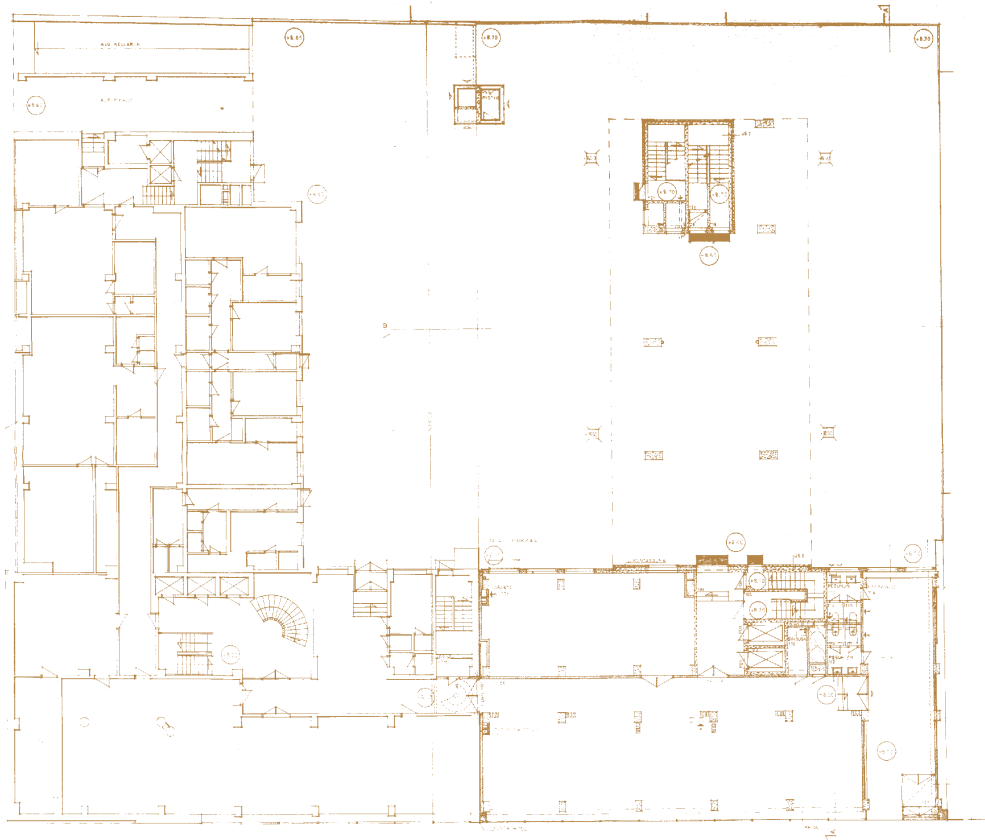

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

seinien kohdilla. Pihasiivessä kantavana rakenteena toimivat betoniset väliseinät. Välipohjina on kantavia teräsbetonilaattoja.

Kevyenä verhorakenteena (*curtain wall*) toteutetussa julkisivussa on nauhaikkunat, joiden yhtenäisyyttä rikkovat ikkunaruutujen väliin jäävät tuuletusruukut. Ratkaisu antaa julkisivulle verkkomaisen ilmeen. Julkisivun umpiosat on verhottu messinkilevyin (MS-80). Ylin kerros on sisäänvedetty ja sen ikkunat on vaihdettu. Alin kerros on näyteikkunaa, ja sokkeli on betonia. Rakennuksessa on tasakatto, joka on päällystetty huovalla. Katolla alkujaan ollut singelikerros on poistettu.

Sisätiloissa on osin alkuperäisasussaan olevaa toimistotilaa. Toimistohuoneissa on alkuperäiset syvät, talotekniikkaa sisältävät ikkunapenkit. Pääporrashuone sijaitsee tontin keskiosassa rakennuksen nivelessä ja palvelee siten sekä katu- että pihasiipiä. Katukerroksessa oli alun perin näyttelytilaa, mutta nykyään siellä on mm. HKR:n asiakaspalvelupiste ja toimistotilaa.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen kaikissa kerroksissa tehtiin luvanvaraisia väliseinämuutoksia jo 1970-luvulla. 1980-luvun puolivälissä pohjakerroksessa sijainnut näyttelytila jaettiin kahteen pienempään näyttelyhalliin ja kopiohuone muutettiin lomakevarastoksi. Vuosikymmen lopussa pihasiiven kärjessä ensimmäisessä kerroksessa ollut talonmiehen asunto muutettiin toimistoksi. Seuraava rakennuslupahakemus jätettiin vasta vuonna 2004, kun mm. ensimmäisen kerroksen

JUHO NURMI/ HKM 2014.

tarvikevarasto sekä luentosaliksi muutettu entinen näyttelytila muutettiin osin asiakaspalvelutilaksi ja osin toimistoksi. 2010-luvun alussa ylimmän kerroksen ikkunat ja niihin liittyvät vaurioituneet seinärakenteet uusittiin. Uudet puuikkunat peitettiin julkisivussa alkuperäisille paikoilleen palautetuilla messinkilevyillä.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajatahoonsa liittyviä yhteiskuntahistoriallisia arvoja, jotka korostuvat sen ollessa yhä samassa omistuksessa ja käytössä. Rakennus on aikansa tyypillinen toimistorakennus pilarirakenteineen ja verkkomaisine julkisivuratkaisuineen. Julkisivut ovat pitkälti alkuperäisasussaan, ja myös sisätiloissa on jäljellä runsaasti alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia. Rakennuksella on keskeinen kaupunkikuvallinen asema avaraa Kasarmitoria rajaavien rakennusten rivistössä.

←

HOTELLI KÄMP, ENTINEN KANSALLIS-OSAKE-PANKKI KLUUVIKADUN SUUNNASTA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

↗

JULKISIVUPIIRUSTUS VUODELTA 1969 POHJOISESPLANADILLE THEODOR HÖIJERIN ALKUPERÄISPIIRUSTUKSEN (1886) MUKAAN. RVVA.

KATUOSOITE: POHJOISESPLANADI 29
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1969
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0034-0018
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 342
SUUNNITTELIJA: ANTERO PERNAJA & N-H. SANDELL
RAKENNUTTAJA: KANSALLIS-OSAKE-PANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLIRAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1997 (SR-3)

POHJOISESPLANADI 29, KÄMP

Pohjoisesplanadi 29:ssä sijaitsi ennen Theodor Höijerin suunnittelema ja vuonna 1886 valmistunut hotellirakennus, jonka ravintola oli erityisesti taiteilijoiden suosiossa 1900-luvun vaihteen molemmin puolin. Hotellin vakioasiakkaisiin kuuluivat mm. Jean Sibelius, Robert Kajanus, Akseli Gallen-Kallela ja Armas Järnefelt. Historiallisen Kämp-hotellin tarina loppui 1960-luvulla, kun kiinteistön omistanut Kansallis-Osake-Pankki purki rakennuksen uuden konttorirakennuksensa tieltä. Purkaminen aiheutti kaupunkilaisten keskuudessa ennennäkemättömän kohun, jonka seurauksena KOP rekonstruoi vanhan hotellirakennuksen Esplanadin puoleisen julkisivun, pääporrashuoneen ja ensimmäisen kerroksen osaksi uutta, muutoin nykyaikaista konttorirakennustaan. Kämp-hotellin tapauksesta muodostui yksi Suomen tunnetuimmista purkamisista, ja se toimi osaltaan myös nykyaikaisen rakennussuojeluaatteen herättäjänä.

Hotelli Kämpin Peilisalissa vuonna 1889 perustetun Kansallis-Osake-Pankin pääkonttori oli valmistunut Aleksanterinkatu 42:ään vuonna 1892 arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelemaan rakennukseen. Vuonna 1907 pankki osti pääkonttorin viereisen Aleksanterinkatu 40:ssä olevan kiinteistön ja vuonna 1917 myös tämän viereisen kiinteistön eli hotelli Kämpin Esplanadin puolelta. Pankin työntekijöiden joukko kasvoi nopeasti ja 1960-luvulle tultaessa KOP omisti jo kaikki korttelin kiinteistöt. Kansallispankin johdossa oli 1960-luvulla yhtiön pitkäaikainen, menestyksekäs pääjohtaja Matti Virkkunen, jonka kaudella pankki kasvoi teollistuvan ja rakennemuutoksien alaisen Suomen mukana. Pankin asiakaskunta laajeni, pankkitekniikka uudenaikaistui ja yhtiön toiminta levisi myös ulkomaille. Konttoriverkko kaksinkertaistui. Uusia sivukonttoreita perustettiin etenkin pääkaupunkiseudulle, jossa määrä kasvoi vuosien 1958 ja 1978 välillä 25:sta 78:aan.

Aleksanterinkatu 40:n vanha kivitalo purettiin 1950-luvun lopussa uuden ja tehokkaamman konttoritalon tieltä.

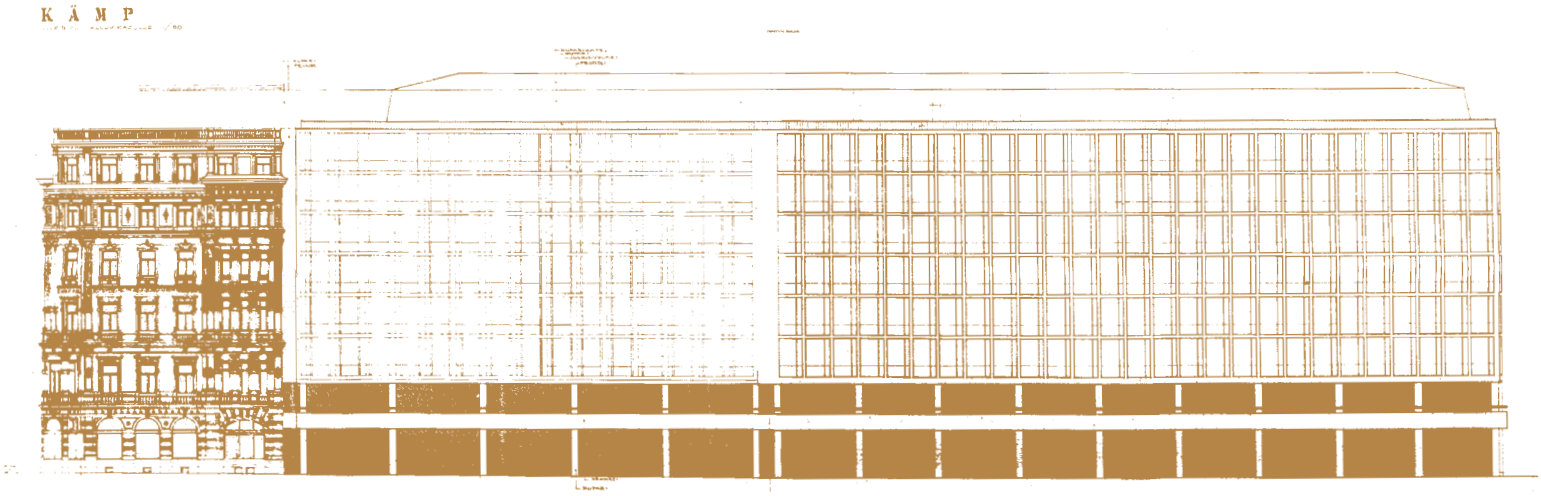

↑

KOLMEN KIINTEISTÖN MUODOSTAMA JULKISIVU KLUUVIKADULLE. RVVA.

→

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

Teknillisen korkeakoulun huoneenrakennusopin professori Antero Pernajan ja arkkitehti N-H. Sandellin suunnittelema rakennus valmistui vuonna 1962 ollen korttelin ensimmäinen modernistinen liiketalo. Samaan aikaan suunniteltiin jo Kämpin kiinteistön uudelleenrakentamista – pankin johto ilmoitti purkamispäätöksestä vuonna 1961. Perusteena oli se, että tontille oli mahdollista rakentaa silloisen rakennusoikeuden puitteissa kahdeksankerroksisen rakennuksen, kun taas vanhassa Kämpissä oli ainoastaan viisi kerrosta. Pankki suunnitteli ensin vanhan Kämpin julkisivun säilyttämistä, mutta totesi sen pian kiinteistön tuottoodotusten takia mahdottomaksi. Toisekseen pankki perusteli uuden rasterijulkisivun eheyttävän Kluuvikadun katukuvaa. Pääjohtaja Matti Virkkunen kertoi vanhan hotellirakennuksen olleen huonokuntoinen ja arvioi julkisuudessa useita muutoksia kokeneen rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon vähäiseksi. Lukuisat asiantuntijat, kansalaisjärjestöt ja jopa toimittajat esittivät asiasta eriävän mielipiteensä, minkä seurauksena pankki lopulta vuonna 1963 ilmoitti rakentavansa Theodor Höijerin suunnitteleman julkisivun uudelleen alkuperäisessä muodossaan. Pankki myös ilmoitti tekevänsä rakennukseen konttoritilojen lisäksi intiimin hotellin. Kohu laantui, joskaan pankin puhumaa hotellia ei toteutettu lainkaan. Sen sijaan Pohjoisesplanadin puoleiseen siipeen tuli pankin ylimmän johdon toimistot. Ensimmäisessä kerroksessa oli pankkisalit sekä Kluuvikadun että Pohjoisesplanadin puolella.

Kämpin rekonstruoinnista on keskusteltu rakennussuojelueettisestä näkökulmasta jatkuvasti 1960-luvulta lähtien. Ilmiötä, jossa vanha rakennus puretaan, mutta sen julkisivu säilytetään tai

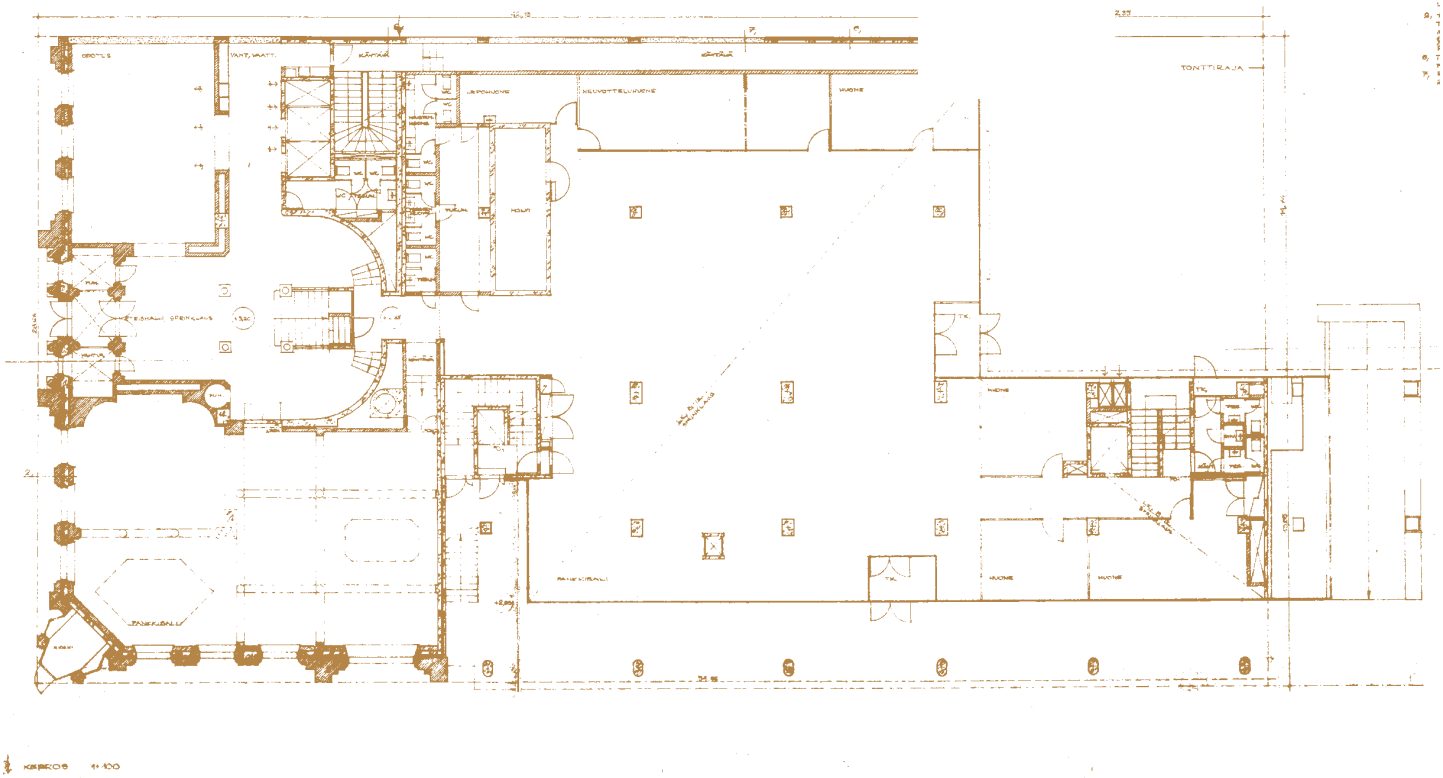

rekonstruoidaan osana uutta rakennusta, on sittemmin kutsuttu fasadismiksi. Rakennus palveli toimistorakennuksena aina 1990-luvun loppuun, jolloin se muutettiin luksushotelliksi. Rakennus siirtyi 2000-luvun alussa Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen omistukseen.

KUVAUS

Pohjoisesplanadi 29:ssa on Kluuvikadun puolella kahdeksan kerrosta ja Pohjoisesplanadin puolella saman rakennuskorkeuden puitteissa kuusi kerrosta. Tontin keskelle jää sisäpiha, jonka kohdalla on matalampi kaksi- ja kolmekerroksinen rakennusosa. Lisäksi rakennuksessa on ullakko ja kaksi kellarikerrosta. Kantavana rakenteena on Kluuvikadun puolella betoninen pilarirunko ja Esplanadin puolella kantavat betoniseinät.

Rakennuksen Esplanadin puoleisen osan julkisivu on vanhan, paikalta puretun 1800-luvulla valmistuneen hotellirakennuksen rekonstruktio. Kluuvikadun puolella julkisivu on samankaltainen rasterijulkisivu kuin muutamaa vuotta aiemmin Aleksanterinkatu 40:ään valmistuneessa rakennuksessa. Ikkunoiden välisissä osissa on metallikehyksiin kiinnitettyä julkisivulasia, ja julkisivun ruudukon muodostavat umpiosat on verhottu pronssilevyin. Ikkuna- ja umpiosien tasonvaihtelut antavat julkisivulle reliefimäisen vaikutelman. Ensimmäinen ja toinen kerros olivat alkujaan sisennetyt siten, että Kluuvikadulle jäi pilarien rajaama kaksitasoinen arkadikäytävä. Sisennys on myöhemmin rakennettu umpeen. Ensimmäistä ja toista kerrosta jakaa leveä lista, entinen parvekkeen kaide. Rakennuksen vesikatto on kuparipeltiä.

Rakennus on suunniteltu osaksi

laajempaa Kansallis-Osake-Pankin pääkonttorikorttelia, jossa ajatuksena oli lisätä pankin tarvitsemaa rakennusalaa useita tontteja yhdistelemällä. Nykyään rakennus on osa Palace Kämp Groupin laajempaa hotellirintamaa. Hotellitilat on rakennettu 1990-luvun lopulla. Pohjoisesplanadin puoleisen siiven ensimmäisessä kerroksessa on mm. ravintola ja baari. Toisessa kerroksessa on kabinetteja sekä sisäpihan kohdalla vanhan Kämpin mallin pohjalta muunneltu kahden kerroksen korkuinen Peilisali. Julkisivun lisäksi myös pääporrashuone on rekonstruktio vanhasta Kämpistä. Hotellin pääsisäänkäynti ja vastaanottoaula ovat Kluuvikadun puolella.

KESKEISET MUUTOKSET

Pohjoisesplanadi 29:n sisätiloissa tehtiin jo KOP:n aikana useita sisäisiä muutoksia. 1980-luvun lopussa Pohjoisesplanadin ja Kluuvikadun kulmahuoneessa rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa ollut pankkisali muutettiin vastaanottotilaksi. 1990-luvun alussa myös toisesta pankkisalista luovuttiin ja tila jaettiin kolmeksi myymälähuoneistoksi. Samassa yhteydessä Kluuvikadulta puhkaistiin uusi porttikäytäväyhteys sisäpihalle. Vuonna 1997 haettiin rakennuslupaa hotelli- ja liiketilojen muuttamiselle hotellikäyttöön. Samanaikaisesti korttelin rakennettiin Kämpin kauppakeskus, joka ulottuu osin myös Pohjoisesplanadi 29:n kiinteistöön. Kluuvikadun puoleisen osan alimpien kerrosten sisäänveto rakennettiin umpeen tekemällä uutta näyteikkunaseinää lähelle julkisivulinjaan siten, että entistä arkadikäytävää rajanneet pylväät jäivät lasiseinän ulkopuolelle. Lisäksi pääsisäänkäynnin päälle lisättiin leveä sisäänkäyntikatos. Pohjoisesplanadin puolella ensimmäiseen kerrokseen tehtiin hotellin ravintola- ja baaritilat. Ravintolatiloissa on tehty muutoksia edelleen 2000-luvun kuluessa. Vuonna 2011 Pohjoisesplanadin ja Kluuvikadun kulmaan rakennettiin kiinteä, lämmitettävä lasi- ja teräsrakenteinen terassi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Hotelli Kämpin rakennuksella on rakennussuojelun historiaan, suomalaisten liikepankkien historiaan sekä rekonstruoinnin johdosta välillisiä kultakauden kulttuurielämään liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se on maassamme harvinainen esimerkki puretun talon uudelleenrakentamisesta osin rekonstruoimalla. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rakennus sijaitsee Esplanadi-Bulevardin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Se on suojeltu asemakaavassa sr-3 -merkinnällä. Suojelu koskee rakennuksen Esplanadin puoleista julkisivua sekä uudelleenrakennettuja porrashuonetta, ensimmäisen kerroksen huonetiloja ja Peilisalia.

→

KANSALLIS-OSAKE-PANKIN
UUDELLEEN RAKENNUTTAMA KÄMP
VALMISTUMISENSA JÄLKEEN.
JARNO PELTONEN/ HKM 1971.

↓

AKATEEMISEN KIRJAKAUPAN RAKENNUS POHJOISESPLANADIN JA KESKUSKADUN KULMASSA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

→

JULKISIVU POHJOISESPLANADILLE. RVVA.

KATUOSOITE: POHJOISESPLANADI 39
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1969
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0008-0005
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 318
SUUNNITTELIJA: ALVAR AALTO
RAKENNUTTAJA: OY STOCKMANN AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: STOCKMANN OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2005 (SR-1)

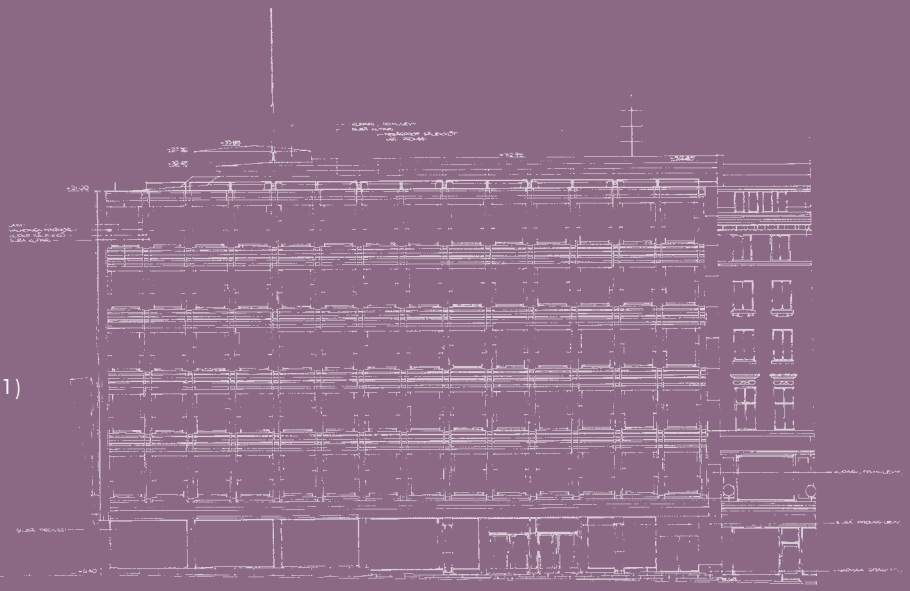

POHJOISESPLANADI 39,
AKATEEMINEN KIRJAKAUPPA

Stockmann Oy:n liikevaihto oli kasvanut tasaisesti yhtiön koko historian ajan. Sigurd Frosteruksen suunnittelema, vuonna 1930 valmistunut kahdeksankerroksinen tavaratalorakennus oli ensin tuntunut ylimitoitetulta, mutta 1960-luvulle tultaessa kaupunki oli kasvanut niin, että rakennus oli lunastanut paikkansa käytettynä helsinkiläisten ostospaikkana. Vuosikymmeneen liittyi kuitenkin myös epävarmuutta, sillä ostoskeskittymät olivat hajautumassa keskustan ulkopuolelle. Stockmann siirsi tukkunsa Helsingin keskustasta Pitäjänmäelle. Tämän lisäksi yhtiön oli mietittävä myös tavaratalokonseptinsa kehittämistä.

Stockmann järjesti vuonna 1961 kutsukilpailun Keskuskadun, Pohjoisesplanadin ja Mannerheimintien väliin jäävän tavaratalotonttinsa eteläosan uudelleenrakentamiseksi. Kilpailussa haettiin suunnitelmaa Argoksen talon eli entisen Wulffin kulman paikalle rakennettavalle tavaratalon laajennusosalle. Kilpailuun osallistui myös professori Alvar Aalto, jonka ehdotus “Aereus” valittiin neljän parhaan joukkoon ja jatkokilpailuun. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat, kun Stockmann osti vuonna 1963 tontin Keskuskadun toiselta puolen. Kilpailun toisessa vaiheessa suunniteltiinkin näin uudisrakennusta Pohjoisesplanadin ja Keskuskadun kulmassa olevalle tontille. Aalto voitti kilpailun ehdotuksellaan ”Palazzo Pitti”.

Pohjoisesplanadin ja Keskuskadun kulmassa olevalla tontilla oli vielä 1960-luvun alussa Suomen hienoimmiksikin kutsuttu 800 asiakaspaikan elokuvateatteri Kino-Palatsi. Vuonna 1911 valmistuneen rakennuksen olivat suunnitelleen arkkitehdit Valter Jung ja Emil Fabritius. Rakennuksessa oli edustavat ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät sisätilat. Kun Stockmannin rakennussuunnitelmat tulivat julki, herätti Kino-Palatsin tilanne kaupunkilaisten keskuudessa mittavaa keskustelua. Talon purkamista käsiteltiin esimerkiksi Vilhelm Helanderin ja Mikael

→

CAFE AALTO AVATTIIN VUONNA 1986 KIRJAKAUPAN TOISEEN KERROKSEEN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→ →

SISÄTILA KUVATTUNA TOISEN KERROKSEN PARVELTA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

Sundmanin vuonna 1970 ilmestyneessä *Kenen Helsinki* -pamfletissa. Rakennuksen säilyttämisen puolesta kirjoitettiin myös mm. vuonna 1964 julkaistussa teoksessa *Rakennusmuistomerkkimme ja niiden suojelu*. Vuonna 1965 rakennus kuitenkin purettiin Akateemisen kirjakaupan uudisrakennuksen tieltä.

Aalto sovelsi Kirjapalatsissa samaa suunnitteluparadigmaa kuin Rautatalossa kymmenisen vuotta aiemmin, joskin kulmatontilla sijaitsevan Kirjapalatsin tontti oli sijainniltaan haastavampi, sillä Keskuskadun ja Pohjoisesplanadin olemassa olleet julkisivurivit olivat luonteeltaan keskenään erilaisia. Siinä missä Keskuskadun puolella väritykseltään tummempi rakennuskanta oli rakennettu 1900-luvun alussa, Esplanadin puolella kulmarakennuksen tuli asettua osaksi 1800-luvulla syntynyttä kaupunkimiljöötä. Aalto ratkaisi haasteen käyttämällä Kirjapalatsin Keskuskadun ja Esplanadin puoleisissa ikkunakehyksissä eri väritystä. Julkisivussa on sama ruutukuviointi kuin Rautatalossa, joskin suurempien aukotusten johdosta enemmän lasipintaa. Aallon toimistossa suunnittelutyöhön osallistuivat arkkitehdit Paavo Mänttäri ja Matti Porkka avustajanaan arkkitehti Kari Hyvärinen. Rakennussuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Magnus Malmberg Oy ja pääurakoitsijana toimi A.W. Liljeberg Oy.

Uudisrakennus oli heti alun pitäen maanalaisessa yhteydessä Keskuskadun vastakkaisella puolella olevaan Stockmannin tavarataloon. Keskuskadun alle sijoitetut jalankulku- ja moottoriliikennetilat olivat kiinteistöjen yhteisiä. Kirjamyymälä sijaitsi ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa sekä ylimmällä kellaritasolla. Näitä ylemmät neljä kerrosta olivat toimistokäytössä. Ajo Kirjapalatsin kellarikerroksissa olleisiin paikoitustiloihin tapahtui Keskuskadulla Stockmannin tavaratalon kupeessa sijainnutta ajoluiskaa pitkin. Poistumisliikenne ohjattiin puolestaan Erottajalle.

Akateemisen kirjakaupan rakennus on ollut koko sen historian ajan samassa omistuksessa ja käytössä, joskin sen tiloissa on tapahtunut pieniä käyttöön liittyneitä muutoksia ja erityisesti kellarikerrokset ovat muuttuneet. Stockmannin kiinteistöille laadittiin 2000-luvun alussa uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 2005. Kaavassa Kirjapalatsi merkittiin suojelluksi rakennukseksi. Asemakaavan mukaan tontilla

suojeltavia sisätiloja ovat: “keskushalli ja sisäänkäyntiaula näkyvine portaineen sekä niiden kiinteät yksityiskohdat.”

KUVAUS

Akateemisen kirjakaupan rakennus eli nk. Kirjapalatsi on kuusi- ja kolmikerroksinen rakennus, jossa on neljä kellarikerrosta. Rakennus on L-muotoinen siten, että sen matala osa työntyy korttelin keskiosaan viereisellä tontilla Keskuskatu 1:ssä olevan toimistorakennuksen taitse. Kerrokset 1-3 ja ylin kellarikerros ovat Stockmannin tavaratalon kirjaosaston eli Akateemisen kirjakaupan tiloina, sitä ylemmät kerrokset toimistokäytössä. Rakennus on kellarikerroksessa Keskuskadun alittavassa yhteydessä Stockmannin tavarataloon. 2000-luvulla rakennus yhdistettiin yläkellarin tasolla myös Rautatalon puolelle avattuun Stockmannin myymälätilaan. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilarirunko ja kantavia seiniä.

Rakennuksen julkisivu on verhottu kuparilla, ja se muodostuu suurten, tasakorkuisten ikkuna-aukotusten ja niiden väliin jäävien pysty- ja vaakalinjojen piirtämästä ruudukosta. Keskuskadun

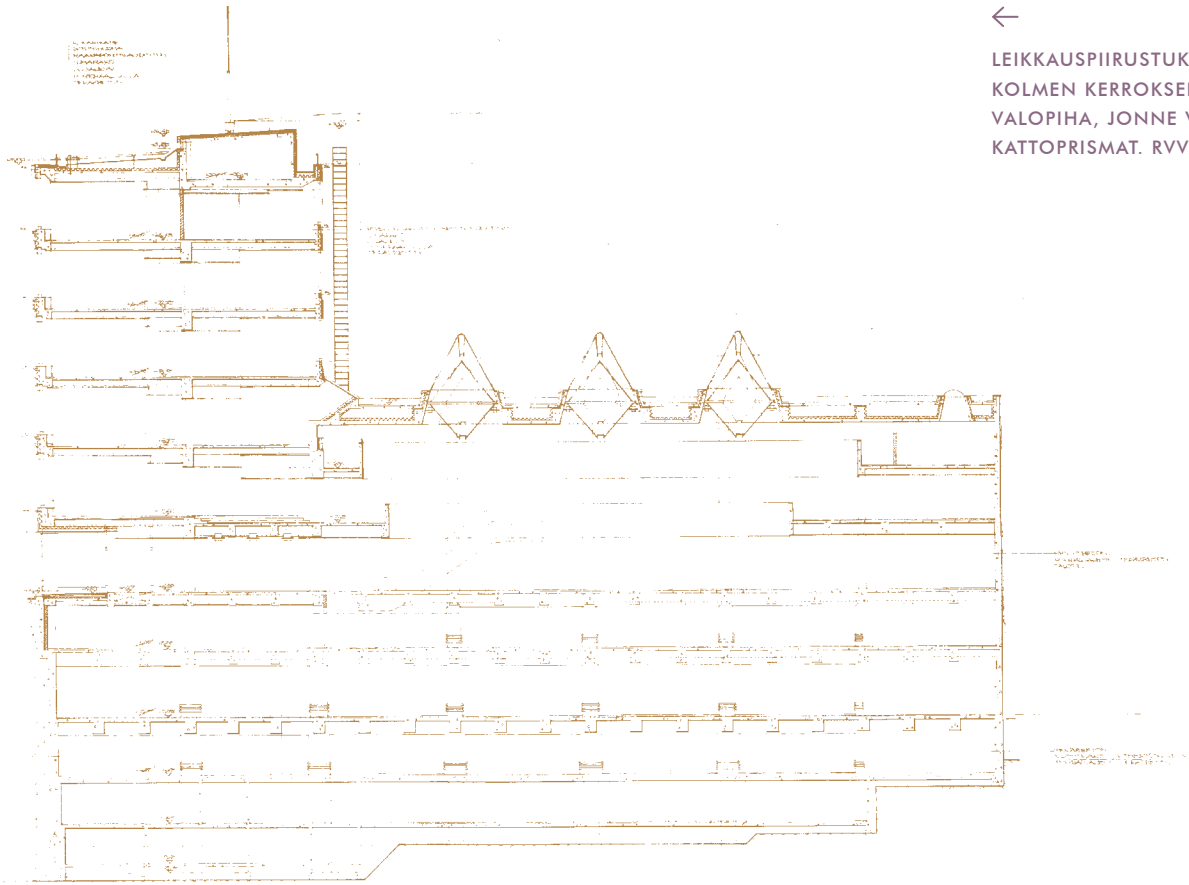

←

LEIKKAUSPIIRUSTUKSESSA NÄKYY KOLMEN KERROKSEN KORKUINEN VALOPIHA, JONNE VALOA TUOVAT KATTOPRISMAT. RVVA.

puolella ikkunakehykset ovat tummat, Pohjoisesplanadin puolella vaaleat ja marmoripintaiset. Ensimmäinen kerros on näyteikkunaa. Kirjakauppaan on kaksi sisäänkäyntiä, yksi rakennuksen molemmilla katujulkisivuilla. Molemmat sisäänkäynnit on sisennetty katulinjasta.

Rakennuksen sisätilojen keskeinen elementti on suuri, kolmen kerroksen läpäisevä ja kartiomaisesti ylöspäin levenevä valopiha, jonka parvet on päällystetty Carraran marmorilla ja lattiapinnat travertiinilla ja parketilla. Keskeishalliin tuovat valoa kolme kattoprismaa ylös- ja alaspäin työntyvine rakenteineen. Kirjakaupan myyntitilat levittäytyvät nykyään valopihan kaikkiin kerroksiin sekä ylimmälle kellaritasolle. Toisessa kerroksessa eli keskushallin alemmalla parvitasolla toimii nykyään Cafe Aalto -niminen kahvila, johon on siirretty osa Aallon Rautataloon suunnittelemista, paikaltaan 1990-luvulla poistetuista alkuperäisistä kahvilakalusteista.

KESKEISET MUUTOKSET

1970- ja 1980-luvuilla tehtiin sisätiloissa muutamia käyttötarkoituksenmuutoksia. Esimerkiksi kellaritiloihin rakennettiin Stockmannin Urheiluseura ry:n käyttöön kolmipaikkainen ampumarata. 1980-luvun alussa Pohjoisesplanadin puoleisen julkisivun marmorilevyjä vaihdettiin polttomaalattuihin alumiinilevyihin Alvar Aallon arkkitehtitoimiston laatimien suunnitelmien mukaisesti.

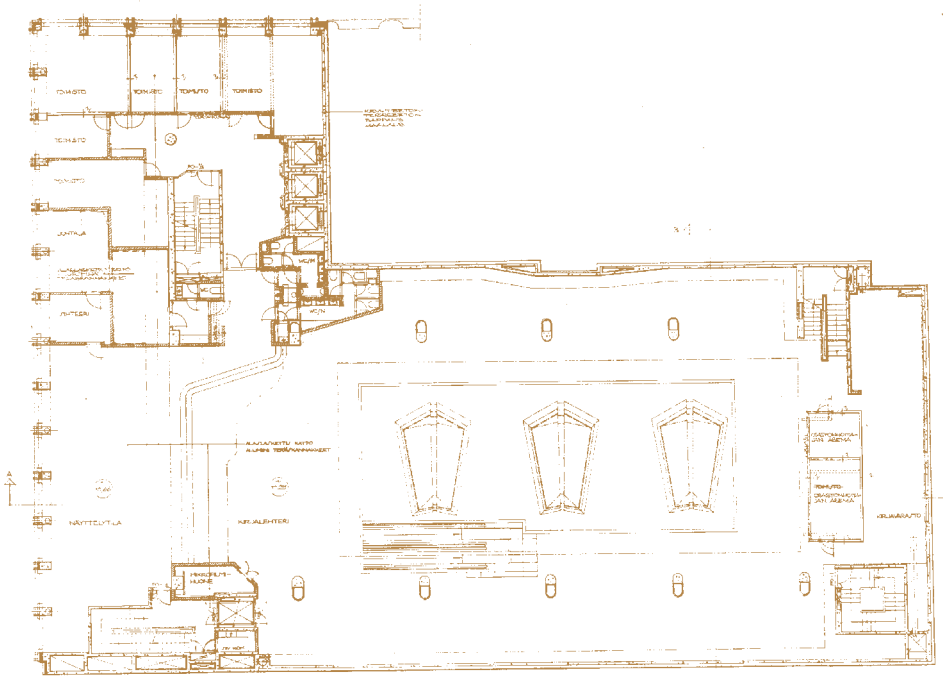

←

TOISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

Vuonna 1986 toiseen kerrokseen rakennettiin kahvio. 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa mm. siirrettiin katutasolla eteisaulassa oleva osastoivaa lasiseinää, poistettiin autohissi neljännestä ja toisesta kellarikerroksesta, muutettiin neljännessä kellarikerroksessa sijainneita varastotiloja henkilökunnan sosiaalitiloiksi, muutettiin yläkellarin autohalli myymälätilaksi ja rakennettiin kellarista uusi henkilö- ja tavarahissi myymälätiloihin. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa muutettiin toimisto- ja varastotiloja myymälätilaksi ja rakennettiin näiden kerrosten välille uudet liukuportaat. Lisäksi puhkaistiin kellaritasoilta yhteyksiä naapuritonteilla oleviin rakennuksiin. 2010-luvun vaihteessa rakennusta laajennettiin maanalaisissa kerroksissa osaksi Stockmannin tavarataloa. Muutostöissä mm. toisen ja kolmannen kellarikerroksen pysäköintitilat muutettiin Keskuskadun ali tavarataloon liittyväksi elintarvikemyymäläksi sekä sosiaali- ja varastotiloiksi. Lisäksi 1.-6. kerroksissa tehtiin tilajärjestelymuutoksia. Vuonna 2013 ensimmäisessä kerroksessa Keskuskadun ja Pohjoisesplanadin kulmauksessa ollut liiketila muutettiin kahvilatilaksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suunnittelijaansa liittyviä merkittäviä arkkitehtuuri- ja henkilöhistoriallisia arvoja. Sillä on myös suomalaisen rakennussuojelun historiaan ja Stockmanniin liittyviä kulttuuri- ja liiketaloushistoriallisia arvoja. Rakennus on yksilöllisine yksityiskohtineen hyvin suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Alkuperäisiä kiinteitä sisustuksia on runsaasti. Rakennuksella on tärkeä kaupunkikuvallinen asema.

Rakennus sijaitsee Esplanadi-Bulevardin valtakunnallisesti merkittävässä rakennetussa kulttuuriympäristössä (RKY 2009). Se on suojeltu asemakaavassa sr-1 -merkinnällä. Suojelu koskee myös rakennuksen arvokkaita sisätiloja, jotka on määritelty tarkemmin kaavamerkinnän määräysosassa.

↓

POHJA-YHTYMÄN RAKENNUTTAMA
TOIMISTOTALO VUONNA 1986.
B. MÖLLER/ HKM.

→

JULKISIVU RUNEBERGINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: RUNEBERGINKATU 5 – ETELÄINEN RAUTATIEKATU 12
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1958
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0217-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 953
SUUNNITTELIJA: ARMAS LEHTINEN
RAKENNUTTAJA: KAKSKULMA OY (POHJA-YHTYMÄ)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: LÄHITAPIOLA KIINTEISTÖVARAINHOITO OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1957

RUNEBERGINKATU 5

Runeberginkatu 5:ssä sijaitsevan toimisto- ja liikerakennuksen tontti syntyi Korpivaara & Halla Oy:n korttelissa jo 1940-luvulla käynnistämään Autotalon rakentamishankkeeseen liittyneen, vuonna 1955 suoritetun tonttijaon yhteydessä. Autotalon oli määrä peittää korttelista puolet, kun taas Eteläisen Rautatiekadun puolella kortteli oli jaettu edelleen kahdeksi tontiksi. Autotalon asemakaava astui voimaan vuonna 1955, ja Eteläisen Rautatiekadun puolella uusi asemakaava tuli voimaan kaksi vuotta myöhemmin. Uudessa asemakaavassa molemmille tonteille oli hahmoteltu rakennettavan yksitoistakerroksiset tornit, joiden väliin sai tehdä nelikerroksisen rakennusosan ja korttelin sisäosaan matalamman kaksikerroksisen osan. Eteläisen Rautatiekadun varteen oli tonteilla varattu tilaa pysäköinnille. Paikalla oli aiemmin ollut Helsingin kaupungin liikennelaitoksen linja-autotalleina toimineita matalia varastorakennuksia.

Eteläisen Rautatiekadun puoleiset tontit omisti SOK:n alainen vakuutuksiin keskittynyt, ns. puolueetonta osuusliiketoimintaa edustava Pohja-Yhtymä, jonka toiminta oli kasvanut tasaisesti 1940-luvun puolivälistä lähtien. Runeberginkadun tontille oli määrä rakentaa yhtiön uusi pääkonttori. Talon rakentamista varten perustettiin vuonna 1957 Pohja-Yhtymän uusi tytäryhtiö Kakskulma Oy, joka toimi uuden toimistotalon rakennuttajana. Talon suunnittelijaksi tuli arkkitehti Armas Veikko Lehtinen.

Kaupungin tavoite oli kehittää Kamppia uutena kasvun painopistealueena, ja kaupungin tuleva ydinkeskusta, nk. “city”, oli tarkoitus sijoittaa juuri Kampin alueelle. Pohja-Yhtymän rakennuttama, samana vuonna Autotalon kanssa valmistunut “Pohjantalo” oli osa tätä Helsingin liikekeskustan kehittämishanketta. Se ei kuitenkaan saanut osakseen yhtä paljon julkisuutta kuin Autotalo, joka miellettiin sodan jälkeen uudestaan esikuvaksi tulleen amerikkalaishenkisen pilvenpiirtäjäarkkitehtuurin ilmentymäksi. Esimerkiksi Keski-Helsingin asemakaavan mukaan Autotalon oli määrä olla Kampin alueen merkittävin rakennus. Vaikka Pohjantalon

arkkitehtuuri ei ollut yhtä edistyksellistä ja kokeilevaa kuin Autotalossa, oli esimerkiksi rakennuksen materiaalivalinnat laadukkaita ja aikaa kestäviä.

Rakennus toimi Pohja-Yhtymän pääkonttorina noin neljännesvuosisadan ajan. Pohja-Yhtymä fuusioitui Aura-Yhtymän kanssa vuonna 1982, jolloin yrityksen nimeksi otettiin Keskinäinen vakuutusyhtiö Tapiola. Rakennus on edelleen LähiTapiolan omistuksessa, ja sen tiloissa toimii useita yrityksiä vuokralaisina. Esimerkiksi Rakennustietokeskus toimi Runeberginkatu 5:ssä 1980-luvun puolivälistä vuoteen 2012, jolloin se muutti uusiin tiloihin Voimataloon. Runeberginkadun puoleisessa liiketilassa oli pitkään Helsingin Suomalainen Säästöpankin ja myöhemmin Postipankin konttori. Rakennuksen nimi on ollut vuodesta 2001 lähtien Kiinteistö Oy Runskivuori, ja se on osa LähiTapiolan omistamaa Autotalokorttelia.

KUVAUS

Autotalon kanssa samassa korttelissa sijaitseva entinen Pohja-Yhtymän pääkonttori on yksitoistakerroksisen tornin sekä matalan kaksi- ja nelikerroksisen osan muodostama kokonaisuus. Katukerroksessa on liikehuoneistoja, ja toisesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Rakennuksella on neljä yhteistä kellarikerrosta viereisellä tontilla sijaitsevan Fredrikinkatu 48:n kanssa. Ylimmällä kellaritasolla on laajat paikoitustilat sekä mm. autojen pesupaikka. Kellariin ajetaan Runeberginkadun puolella olevan ajopihan kautta. Kantavana rakenteena on betonista valettuja pilareita ja kantavia seiniä.

Rakennuksessa on nauhaikkunat, joita jaksottavat julkisivulinjassa sijaitsevat kantavat pilaririvit. Julkisivut on verhottu Runeberginkadun puolella sekä rakennuksen matalissa osissa profiloidulla, eloksoidulla alumiinilevyllä ja tornin muilla sivuilla kellertävin marmorilaatoin. Katutasossa verhouksena on käytetty graniittia, ja liiketiloissa on näyteikkunat. Tornin päällä on ullakkokerros. Matalan osan yläkerroksessa olevaan näyttelytilaan saadaan luonnonvaloa katolla sijaitsevien pyöreitten kattolyhtyjen kautta. Rakennuksen vesikatto on kuparipeltiä.

Pääporrashuone (B-porras) sijaitsee tornin Fredrikinkatu 48:n puoleisella sivulla. Sen matalaa osaa vasten (kerrokset 1-4) olevassa seinässä on lasitiiliä. Porrashuoneen lattia on tummanharmaata mosaiikkibetonia, porraskaiteiden pystypinnat punaruskeaksi maalattua terästä ja käsijohteet lakattua puuta. A-porras kierreportaineen sijaitsee tornin keskellä ja toimii toimistotilojen hätäpoistumistienä. Toimistokerroksissa on eri aikoina saneerattuja tiloja, joskin kerroksissa on jäljellä satunnaisesti alkuperäisiä vetimiä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty vuosikymmenten aikana lukuisia muutoksia aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Vuonna 1963, kun Fredrikinkadun puoleiselle tontille oli valmistunut Pohja-Yhtiöiden toinen liikerakennus (Kampintorni Oy), aukaistiin kiinteistöjen välille ensimmäisten kerrosten tasolla kauppakujayhteys. Vuonna 1978 rakennettiin Runeberginkatu 5:n ja Fredrikinkatu 48:n välisen nelikerroksisen osan päälle uusi yhdyskäytävä rakennusten viidensien kerrosten toimistotilojen välille. 1980-luvulla mm. uusittiin ovi- ja ikkunarakenteita, ja rakennettiin kaksikerroksisen osan vesikatolle uusi IV-konehuone. Ylimpään kellarikerrokseen sijoitettiin autovahinkotarkastusasema. 1990-luvulla rakennettiin mm. ulkotilana olleen kauppakäytävän eteen portti ja jaettiin rakennuksen ensimmäisen kerroksen tasolla olevat suuret näyteikkunat pystyjakopuitteilla. 2000-luvun alkupuolella mm. Eteläisen Rautatiekadun ja Runeberginkadun puoleisiin sisäänkäynteihin lisättiin uudet lasikatokset (n. 2 m x 0,9 m). Vuonna 2008 nelikerroksisen osan katolla olevan, vuonna 1978 rakennetun yhdyskäytävän nauhaikkunat poistettiin kosteusvaurion vuoksi. Ikkunoiden tilalle rakennettiin kuparipellillä verhottu ulkoseinä. Vuosina 2011–2012 rakennuksessa tehtiin sisäisiä muutostöitä sekä pieniä julkisivumuutoksia. Vuonna 2014 valmistuneessa rakennuksen perusparannushankkeessa rakennuksen alumiinijulkisivuosat uusittiin alkuperäistä vastaavilla alumiiniprofiileilla 50 mm lisälämmöneristekerroksen lisäämisen yhteydessä, ja

↑
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

julkisivun marmoriosat puhdistettiin. Katuun liittyvät piha-alueet päällystettiin harmailla graniittilaatoilla.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus kertoo maamme liiketaloushistoriasta sekä Kampin rakentumisesta Helsingin liikekeskustan osa-alueeksi. Se on huolellisesti suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivut ja pääporrashuone ovat osin alkuperäisasussaan. Autotalo-korttelin rakennuksilla on tärkeä kaupunkikuvallinen asema, ja niiden tornit muodostavat erityislaatuisen kokonaisuuden Helsingin keskustassa ilmentäen aikansa amerikkalaishenkistä tulevaisuususkoa.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓

GRANIITTITALON RAKENNUTTI KANSALLIS-OSAKE-PANKKI 1980-LUVUN PUOLIVÄLISSÄ. RAKENNUKSEN SUUNNITTELIVAT ARKKITEHDIT HEIKKI JA KAIJA SIREN.
SAKARI KIURU/ HKM 2013.

→

JULKISIVU SALOMONKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: SALOMONKATU 13 – JAAKONKATU 3 – ANTINKATU 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1985
KIINTEISTÖTUNNUS: 091- 004-0213-0013
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 948
SUUNNITTELIJA: HEIKKI JA KAIJA SIREN
RAKENNUTTAJA: KANSALLIS-OSAKE-PANKKI (KOP)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ ILMARINEN
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2004

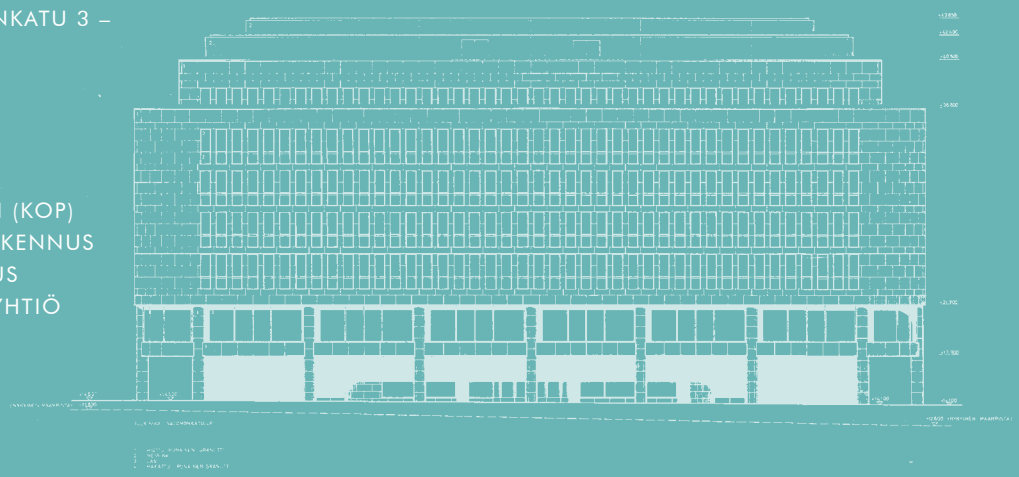

SALOMONKATU 13,
GRANIITTITALO

Graniittitalon rakennutti Kansallis-Osake-Pankki, jolle 1980-luvun alku oli suurta menestyksen aikaa. Pankki oli kasvanut Suomen suurimmaksi liikepankiksi, suurimmaksi pörssiyhtiöksi ja jopa maan suurimmaksi osakeyhtiöksi. Vuonna 1984 Kansallispankki avasi Lontooseen 446. sivukonttorinsa, jolloin Uusi Suomi uutisoi tapauksesta otsikolla: “City on vallattu”. Joulukuussa 1981 Kansallis-Osake-Pankki sai rakennusluvan Helsingin ”cityyn” eli Kamppiin rakennettavalle toimisto- ja liiketalolle, jonka suunnittelijana toimi Arkkitehtitoimisto Kaija ja Heikki Siren Oy ja rakennesuunnittelijana Erkki Juva Oy. Rakennus toteutettiin sijoitustarkoituksessa, mistä kertoi esimerkiksi uudisrakennuksen pienistä ja helposti vuokrattavista tiloista muodostuva tilaohjelma.

Massiivinen rakennus tuli täydentämään Autotalon ja Hotelli Presidentin rakentamisen aloittamaa korkeiden liikerakennusten rintamaa Kampissa. Sen rakentaminen liittyi kaupungin tavoitteeseen kehittää Kamppia uutena kasvun painopistealueena. Koko tontin peittävä rakennus ylitti kuitenkin osin asemakaavan mukaisen kerrosalan. KOP haki siksi poikkeuslupaa lämpimänä tilana rakennettavan jalankulkuväylän toteuttamiselle korttelin halki. Sisäasiainministeriö myönsi luvan marraskuussa 1982 todeten, ettei lämmin jalankulkuväylä haittaa kaavoituksen toteuttamista eikä muutakaan asutuksen järjestämistä.

Graniittitalon suunnitelmia hiottiin rakentamisen aikana paljon. Vuosien 1981 ja 1985 välillä jätettiin useita lupahakemuksia koskien rakennettavan liike- ja toimistorakennuksen muutoksia rakennuksen kaikissa kerroksissa. Vielä elokuussa 1985 saatiin ympäristöministeriön poikkeuslupa koskien liiketilojen sijoittamista ensimmäisen ja toisen kerroksen sisäosiin vastoin rakennusasetuksen 84 §:n 1. momentin määräyksiä. Poikkeuslupapäätöksessä todettiin, että kyseiset tilat valaistaan lasikaton ja sen alapuolella olevan välipohjaan jätetyn valoaukon kautta tulevalla välillisellä luonnonvalolla. Rakennus valmistui viimein loppuvuodesta 1985.

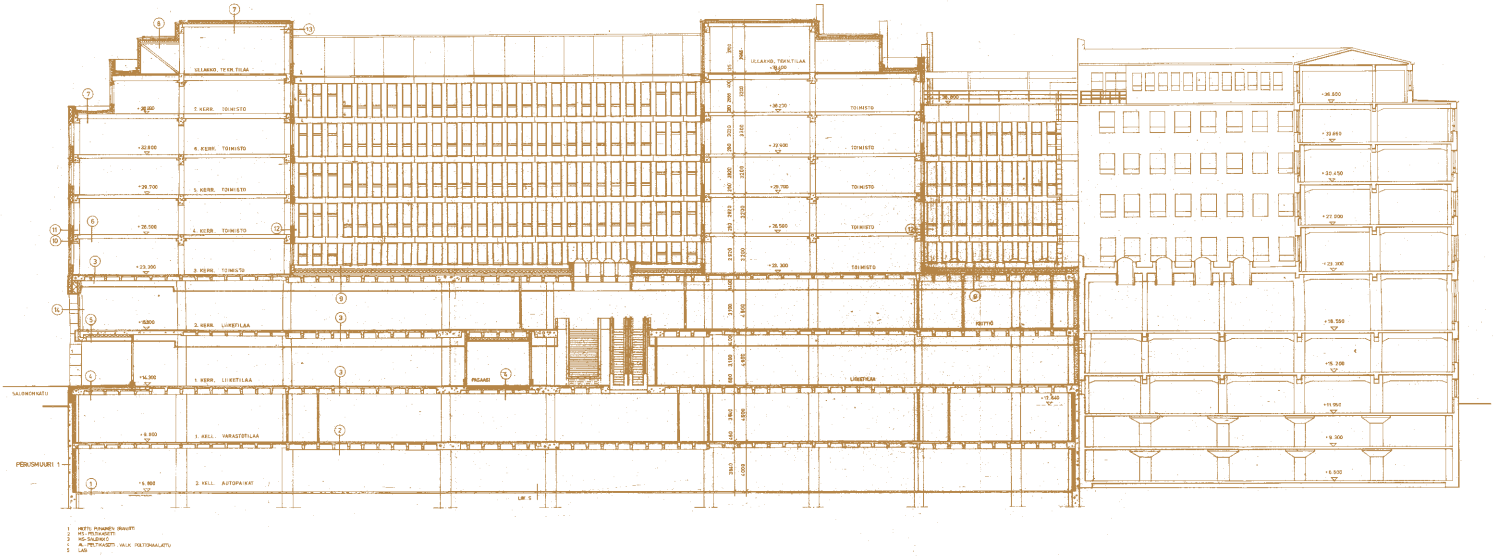

KOP:n jälkeen rakennuksen omistajana oli Merita Kiinteistöt Oy, ja nykyään sen omistaa Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. Graniittitalon tontille laadittiin 2000-luvun alussa uusi asemakaava, joka mahdollisti rakennuksen maanalaisten kerrosten rakentamisen osaksi viereiselle tontille noussutta Kampin keskusta. Uusi asemakaava astui voimaan vuonna 2004. Samana vuonna aloitettiin Graniittitalon peruskorjaus ja Kiviteollisuusliitto ry myönsi Heikki Sirenille elämäntyöpalkinnon ansiokkaasta kotimaisen kiven käytöstä suunnittelemissaan kohteissa.

KUVAUS

Graniittitalossa on seitsemän kerrosta, ullakkokerros ja kaksi kellarikerrosta. Tontin keskellä rakennuksen toisessa kerroksessa on lasikatteinen valopiha, joka toimii samalla lämpimänä jalankulkuväylänä korttelin läpi. Valopiha oli alkujaan kaksikerroksinen, mutta sen alempi taso muutettiin 2000-luvulla osaksi myymälätilaa (Anttila). Rakennuksen kaksi alinta kerrosta ja ylempi kellaritaso käsittävät pääasiassa liiketiloja, kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Ylin kellarikerros on yhdistetty Kampin keskukseen. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilarirunko.

Julkisivu on verhottu 40 mm paksuisin, kiiltäväksi hiotuin punaisin Taivassalon graniittilevyin. Sokkelissa on kiiltävälle graniittipinnalle kontrastia antavaa mattapintaista hakattua graniittia. Julkisivussa on säännölliset ja kapeamuotoiset ikkunat, joissa aukotusten vertikaalisuutta korostavat lasien alle asennetut messinkilevyt. Kahdessa alimmassa kerroksessa on näyteikkunat sekä kahden kerroksen korkuiset pylväsrivit. Alin kerros on sisennetty siten, että katutasoon muodostuu rakennuksen kaikilla katusivuilla pylväiden rajaama arkadi. Rakennuksen Salomonkadun puoleiset kulmat on näyttävästi pyöristetty. Ullakkokerros on verhottu messinkilevyllä.

Sisätiloissa on eri aikoina uusittuja toimisto- ja liiketiloja. Porrashuoneita ja hissiryhmiä on neljä, ja ne sijaitsevat eri puolilla rakennusta tontin kulmien läheisyydessä. Myös porrashuoneiden seinissä ja lattioissa on käytetty punagraniittia. Kellarikerroksissa oli alun perin mm. paikoitus- ja varastotilaa, mutta vuodesta 1999 lähtien maanalaiset kerrokset on muutettu liiketiloiksi siten, että Kampin keskuksen valmistuttua

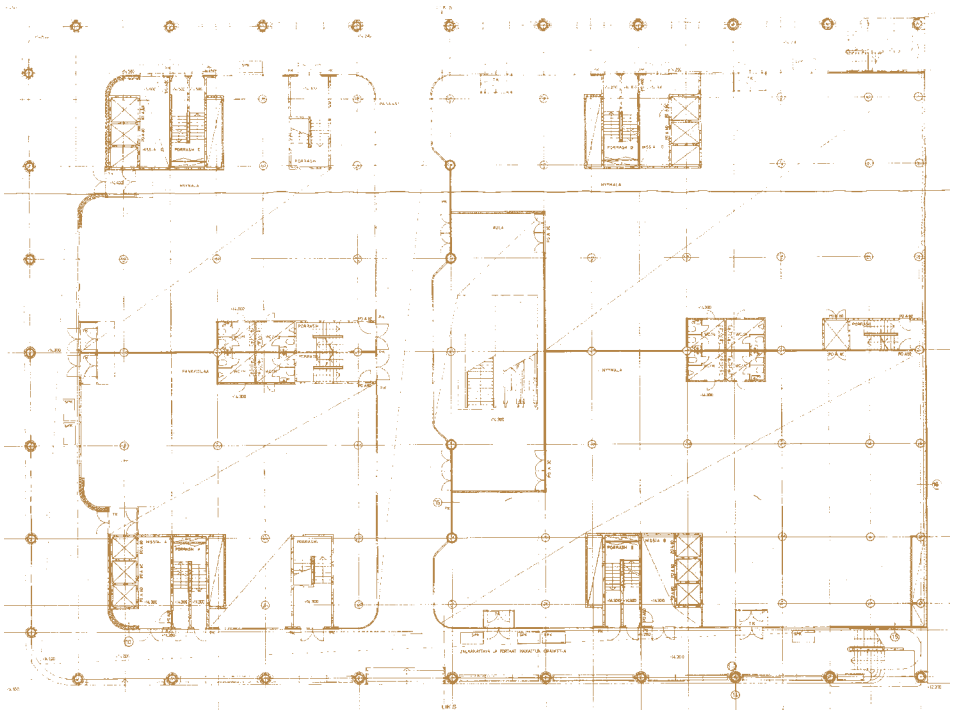

← ←
LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

←
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJA. RAKENNUKSESSA OLI ALUN PERIN LÄPIKULKUKÄYTÄVÄ RAKENNUKSEN KATUTASOLLA. RVVA.

Graniittitalo on ollut yhteydessä uuteen kauppakeskukseen. Esimerkiksi Kampin keskuksen K-Market sijaitsee Graniittitalon alapuolella.

KESKEISET MUUTOKSET

Graniittitalon sisätiloissa on tehty paljon muutoksia, sillä sekä liike- että toimistotilojen vuokralaiset ovat vaihtuneet tiheästi. Ensimmäisiin julkisivumuutoksiin kuului mm. pankkiautomaatin lisääminen Annankadun ja Salomonkadun kulmaan laajentamalla kulmatilaa arkadikäytävällä ulospäin. Rakennuksen tunnuksena yhä toimivat, pasaasin ulko-ovien yläpuolella sijaitsevat suuret G-kirjaimet lisättiin julkisivuun toisen kerroksen tasolle vuonna 1986. Vuonna 2004 aloitettiin osin Kampin keskuksen rakentamiseen yhteydessä olleet Graniittitalon laajennus- ja muutostyöt. Hankkeessa mm. yläkellarin tasolla muutettiin varastotilaa myymäläkäyttöön, Kampin keskuksen suuntaan oleva väliseinä purettiin ja myymälä liitettiin tehdyn aukon kautta Kampin keskukseen. Ensimmäisessä kerroksessa ollut läpikulkukäytävä muutettiin osaksi myymälää, missä yhteydessä läpikulkukäytävän yläpuolinen valoaukko valettiin umpeen. Rakennuksen toiseen kerrokseen tehtiin uusi vastaanotto- ja neuvottelukeskus, vanhaa myymälätilaa muutettiin toimistotilaksi ja toisaalle rakennettiin uutta liiketilaa. Viidennessä kerroksessa sijainneet asunnot muutettiin toimistotiloiksi, ja kuudenteen ja seitsemänteen kerrokseen rakennettiin kattamattomat kattoterassit. Rakennuksessa tehtiin myös taloteknisiä uudistuksia. Pari vuotta myöhemmin toisen kerroksen liiketiloja ja osa neuvottelukeskuksesta muutettiin työterveysasemaksi. Muutostyöt ovat jatkuneet toimistokerroksissa 2010-luvulla.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisten liikepankkien historiaan ja kiinteistösijoittamiseen liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja, ja se kertoo osaltaan Helsingin liikekeskustan levittäytymisestä Kampin alueelle. Graniittitalon arkkitehtuuri on huoliteltua, ja siinä käytetyt materiaalit ovat laadukkaita. Julkisivut ovat pitkälti alkuperäisasussaan. Rakennuksella on keskeinen asema Kampin alueen kaupunkikuvassa.

Rakennuksen julkisivujen säilyttäminen on suositeltavaa.

↓
POSTIKORTTI 1950-LUVULTA. HKM.

→
JULKISIVU SALOMONKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: FREDRIKINKATU 46 – SALOMONKATU 17 – RUNEBERGINKATU 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1958
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0217-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 951
SUUNNITTELIJA: EINO TUOMPO & VELI VALORINTA
RAKENNUTTAJA: HELSINGIN AUTOTALO OY
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: LÄHITAPIOLA KIINTEISTÖVARAINHOITO OY
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1955

SALOMONKATU 17,
AUTOTALO

Vuonna 1917 perustettu autojen maahantuontiyritys Korpivaara & Halla Oy (myöh. Korpivaara Oy) suunnitteli autohuoltotalon rakentamista Kamppiin jo 1940-luvulla ja yritti sodan aikana ostaa Salomonkadun päädyssä olevaa tonttia kaupungilta. Paikalla oli tuolloin Helsingin kaupungin liikennelaitoksen linja-autotalleina toimineita matalia varastorakennuksia. Viereisessä korttelissa oli jäljellä Kampin puisia työläisasuntoja. Tarkoituksena oli rakentaa paikalle nelikerroksinen toimitalo, jota olisi mahdollista korottaa myöhemmin. Vuonna 1945 kaupunginvaltuusto sitoutui myymään tontin Korpivaara & Halla Oy:lle sitten, kun korttelin tonttijako saadaan vahvistetuksi.

Autotalon ensimmäiset suunnitelmat laati arkkitehti Aarne Ervi, joka oli ollut Juhani Korpivaaran kanssa tekemisissä aiemmin muiden suunnittelutehtävien yhteydessä. Ervi suunnitteli Autotaloa vuosien 1940 ja 1952 välillä. Hänen suunnitelmiaan käytettiin mm. asemakaavan laatimisessa ja rakennuslupa-van hankkimisessa. Ervin työpöydällä Autotalon suunnitelmat elivät ja näkivät erilaisia muotoja. Vuonna 1946 Korpivaara Oy pyysi amerikkalaiselta autovalmistajalta lausuntoa piirustuksista ja suunnitellun rakennuksen soveltuvuudesta autokaupan tarpeisiin. Jatkosodan aikana hanke ei kuitenkaan edennyt, vaikka Korpivaara yrittikin sitä edistää.

Vuonna 1954 Korpivaara Oy sopi yhdessä Farming Oy -nimisen traktoreiden maahantuontiyrityksen kanssa Helsingin Autotalo Oy:n perustamisesta. Salomonkadun tontin oikeudet siirrettiin perustetulle yhtiölle. Kaupunki möi tontin Helsingin Autotalo Oy:lle vuonna 1955 edellyttäen, että rakennus valmistuu neljän vuoden kuluessa. Samana vuonna vahvistettiin tontin uusi asemakaava. Toteutuneen rakennuksen suunnittelijoiksi tulivat hanketta varten yhteisen arkkitehtitoimiston perustaneet arkkitehdit Eino Tuompo ja Veli Valorinta. Suunnittelua ohjasi jo aiemmin laadittu asemakaava, jossa oli mm. päätetty, että tontille rakennetaan kaksi kaksitoistakerroksista toimistotornia. Autotalon rakennesuunnittelusta vastasi Magnus Malmström.

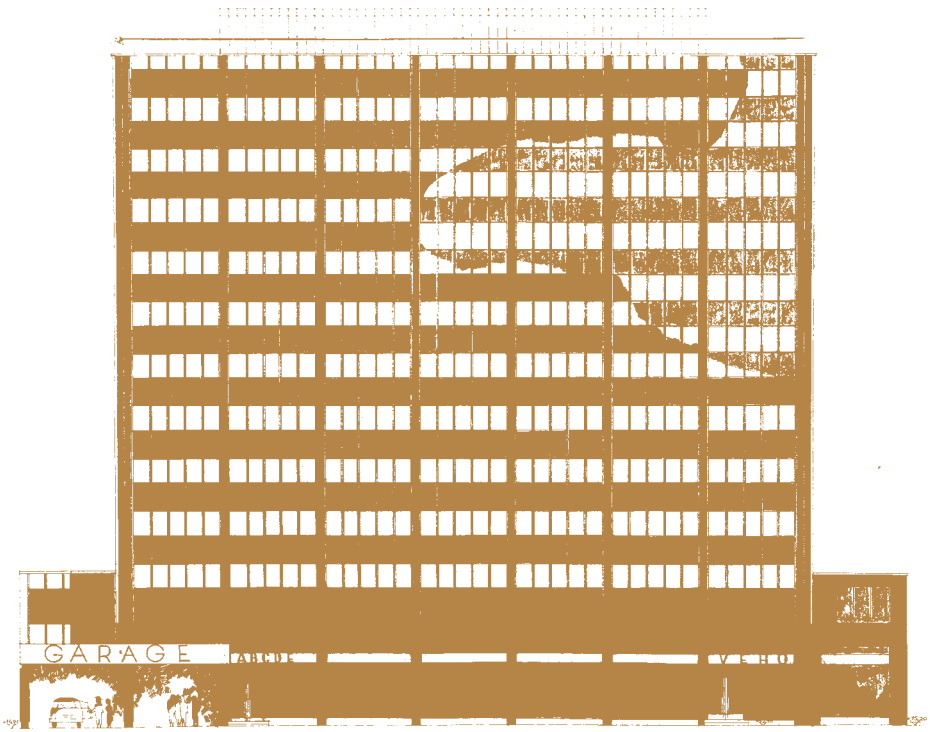

← JULKISIVU RUNEBERGINKADULLE. RVVA.

→ AUTOTALON A-PORTAAN HISSIAULA JA KATUTASON SISÄTILAA A- JA B-PORTAAN VÄLISSÄ. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

Uudisrakennus vihittiin käyttöönsä 21.3.1958, ja sen lähes kaikki toiminta liittyi autoihin. Rakennuksella oli valmistuessaan peräti 74 käyttäjätahoa. Katukerroksessa olivat automyymälät, huoltamo ja kahvila, ja koko tontin peittävät kellaritilat toimivat autohalleina. Toisessa kerroksessa oli toimistotiloja sekä Lido-niminen ravintola. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus oli toimistokäytössä. Tilaohjelmaan kuului jonkin verran maisemakonttoreita sekä pienteollisuushalleja.

Sotien jälkeen esikuviksi olivat nousseet uudestaan amerikkalaiset pilvenpiirtäjät. Valmistuessaan Autotalon tornit näkyivät kauas, sillä Kampin liikekeskusta oli vielä rakentumaton ja muu rakennuskanta rakennuksen välittömässä ympäristössä oli matalampaa. Toisekseen maasto laski Autotalolta rautatieasemalle päin ja nykyisen Kampin keskuksen paikalla oli linja-autoaseman monttu. Näyttävä rakennus sopi hyvin kaupungin tavoitteeseen kehittää Kamppia uutena kasvun painopistealueena. Keski-Helsingin asemakaavan mukaan Autotalon oli määrä olla alueen merkittävin rakennus. Autotalon valmistuttua Helsingin Sanomat uutisoi, että kaupungin tuleva ydinkeskusta eli nk. “city” tulee sijoittumaan Kamppiin. Autotalo oli merkittävä osa rakentumattoman Kampin vuosikymmeniä kestäneessä muutoksessa osaksi Helsingin keskeisintä liikekeskustaa.

Autotalon arkkitehtuuri ilmensi amerikkalaishenkistä tulevaisuususkoa, ja siinä oli viittauksia aikansa kansainvälisiin esikuviin. Niin kutsutun kansainvälisen tyylin tai kansainvälisen modernismin (*International Style*) piirteitä rakennuksessa edustivat veistoksellisuus, rakennuksen maamerkinomainen asema kaupunkikuvassa sekä julkisivun metalliruudukkojen muodostama rasterikuvio. Autotalon tärkeimpänä esikuvana on pidetty New Yorkissa sijaitsevaa Lever House (1951) -pilvenpiirtäjää, jonka perusratkaisu jalustan päällä seisovine torneineen ja tontin keskelle jäävine

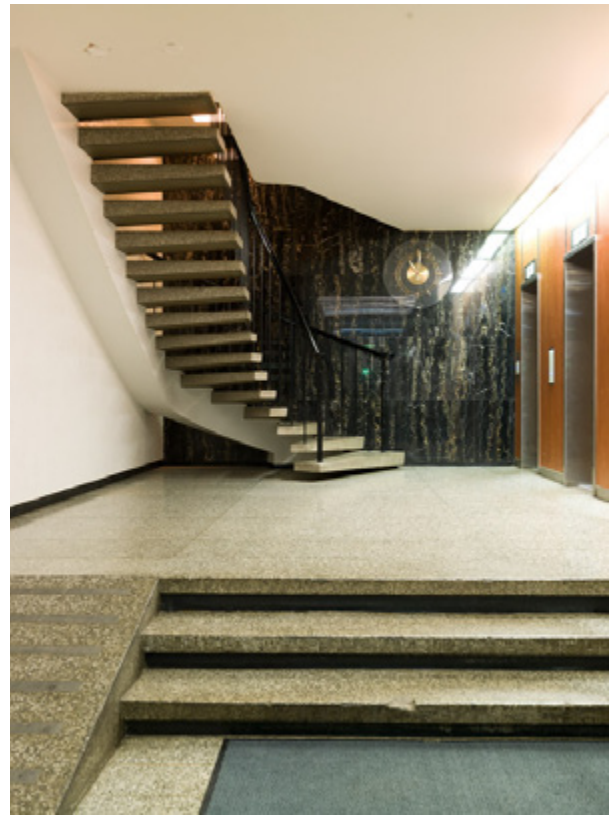

puolijulkisine sisääntulopihoineen on hyvin samankaltainen Autotalon kanssa. Autotalo oli kuitenkin jo valmistuessaan madallettu versio esikuvistaan. Kortteli täydentyi kahdella tornilla vuosina 1958 ja 1962, kun Armas Lehtisen suunnittelema Pohjantalo ja Risto-Veikko Luukkosen suunnittelema Kampintorni valmistuivat kortteliin Eteläisen Rautatiekadun puolelle.

Kapin keskuksen suunnittelu 2000-luvun vaihteessa muutti alueen kaupunkikuvaa olennaisesti. Autotalon osalta uusi Kampin keskus rakennettiin kuitenkin erilleen, eikä siihen esimerkiksi tehty uusia tornirakennelmia, kuten vielä arkkitehtuurikilpailussa oli ehdotettu. Nykyään Autotalossa on useita vuokralaisia. Rakennus toimii mm. Veho-konsernin pääkonttorina.

KUVAUS

Autotalo on kahden kaksitoistakerroksisen tornin muodostama rakennus, jossa on kolme maanalaista kerrosta. Tornit seisovat osittain matalamman rakennusmassan, ns. jalustan päällä. Rakennuksen kaksi alinta kerrosta ovat liiketiloina, ja kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus on toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarilaattajärjestelmä.

Autotalossa on 1950-luvulla suosioon tullut ns. rasterijulkisivu, jossa vuorottelevat nauhaikkunat ja niiden väliin jäävät metalliosat. Julkisivua rytmittävät lisäksi pystysuorat jakolinjat. Julkisivu on verhottu alimmissa kerroksissa kiillotetulla mustalla graniitilla ja eloksoidulla alumiinilla. Tornit on verhottu eloksoiduin alumiinilevyin ja IV-konehuonekerrokset profiloidulla pellillä. Tornien sekä julkisivujen rasterikuvion johdosta rakennuksen yleisilme on selkeän vertikaalinen. Kuhunkin pilariväliin on sijoitettu julkisivussa viisi ikkunaa, joita pohjakerroksissa

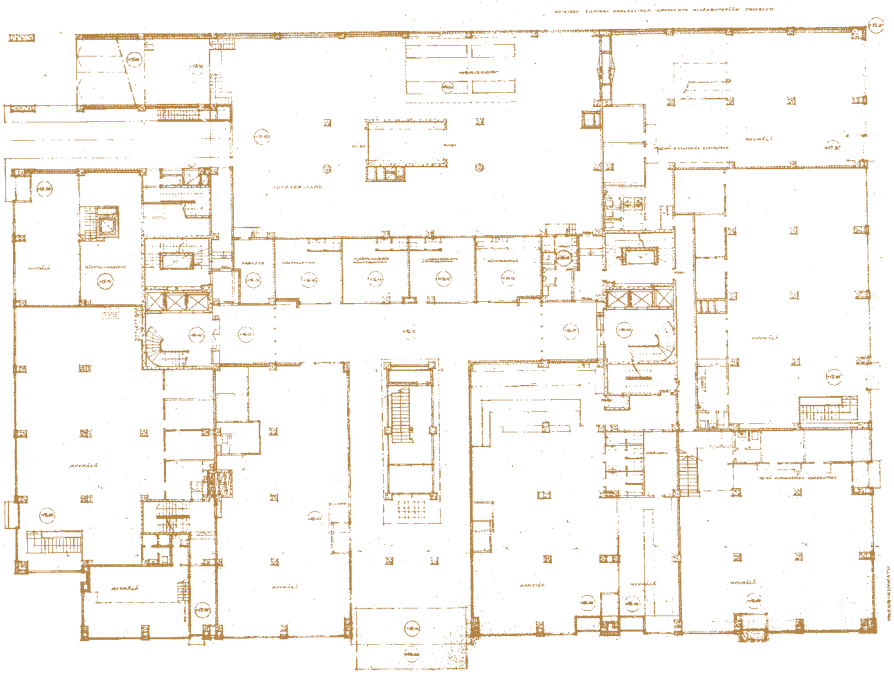

→
AUTOTALO. SAKARI KIURU/ HKM 2013.

←
ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

vastaa aina yksi suuri näyteikkuna. Julkisivuratkaisu mahdollistaa kevyiden väliseinien muuntelun joustavasti aina tarpeen mukaan. Rakennuksessa oli alun perin puuikkunat, jotka oli verhottu ulkopuolelta alumiinisella L-listalla. Ikkunat uusittiin 2000-luvun vaihteessa. Pääsisäänkäyntiä hallitsee suuri nouseva lippa, jonka alapintaan on kiinnitetty loisteputkivalaisimet.

Sisätiloissa pohjakerroksen halkaisevat käytävät, joiden seinien verhoilussa on käytetty vaaleaa kalkkikiveä ja hissiauloissa myös mustaa kiillotettua graniittia. Porrashuoneiden lattioissa on harmaata mosaiikkibetonia ja kerrostasanteilla alun perin vinyylilaattaa. Porrashuoneiden seinissä on lasitiiltä ja valkoiseksi maalattua kuviorappausta. Mustaksi maalattujen porraskaiteiden pienat ovat terästä ja käsijohteet puuta.

KESKEISET MUUTOKSET

Autotalon sisätiloissa on tehty lukuisia muutoksia aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Ensimmäiset muutokset tehtiin jo pian rakennuksen valmistumisen jälkeen. Esimerkiksi 1970-luvulla Korpivaara Oy:n neljännen kerroksen toimistotilasta poistettiin kaikki väliseinät, Primulan kahvilan tila muutettiin yleisötoimistoksi ja toisessa kerroksessa sijainneet ravintolatilat muutettiin toimistotiloiksi. 1980-luvulla rakennuksen toiseen kerrokseen tehtiin uusi kuntoilutila ja B-tornin ullakkokerroksessa sijainnut IV-konehuone muutettiin osin sauna-, sosiaali- ja virkistystiloiksi. Vuonna 1987 haettiin rakennuslupaa ensimmäiselle suuremmalle julkisivuun kohdistuvalle muutostyölle, kun kaakkoisjulkisivun vanha harmaa terrastirappaus korvattiin teräskaseteilla ja rapattiin ohutrappauksella (RR-julkisivujärjestelmä). Seinustalla matalan välimassan eteen asennettiin samalla uusi lasikaide ja rakennuksen keskiosan (nk. jalustan) kolmannen ja neljännen kerroksen ikkunat vaihdettiin. 1990-luvulla mm. Salomonkadun ja Fredrikinkadun kulmassa sijainnut liiketila muutettiin McDonald's -ketjun ravintolaksi ja ensimmäisessä kerroksessa sijainnut liiketila Ravintola Kampiksi. Fredrikinkadun puolella sijainneen myymälän paikalle rakennettiin pelihalli, ja kaksi huoltohenkilökunnan

asuntoa muutettiin toimistoiksi. Vuosituhannen taitteessa tehtiin taas laajempia julkisivumuutoksia, kun rakennuksen ikkunat ja alumiiniverhotut ulkoseinät uusittiin eloksoiduin alumiinilevyin. Samassa yhteydessä asennettiin uusi lisälämmöneristekerros. Runeberginkadun puoleisen myymälätilan ikkunat uusittiin ja pääsisäänkäyntiä siirrettiin. Pieniä, sekä sisätiloihin että julkisivuihin kohdistuneita muutoksia on tehty 2000-luvun mittaan useita lisää.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus kertoo maamme liiketaloushistoriasta sekä Kampin rakentumisesta Helsingin liikekeskustan osa-alueeksi. Se edustaa aikansa edistyksellistä ja maassamme harvinaista liiketaloarkkitehtuuria. Rakennus on huolella suunniteltu, ja sen rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Autotalolla on erittäin tärkeä kaupunkikuvallinen asema. Sen tornit muodostavat erityislaatuisen kokonaisuuden Helsingin keskustassa ilmentäen aikansa amerikkalaishenkistä tulevaisuususkoa.

Julkisivujen ilmeen ja porrashuoneiden alkuperäisten kiinteiden sisustusten säilyttäminen on suositeltavaa. Rakennuksen suojelu tullaan ratkaisemaan tekeillä olevassa asemakaavassa.

↓

UNIONINKATU 13 RAKENNETTIIN ETELÄRANTA 12:N LAAJENNUSOSAKSI. TOIMISTORAKENNUS VALMISTUI VUONNA 1979. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU UNIONINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 13 (ETELÄRANTA 12)
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1979
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0046-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 418
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO E. & O. HANSSON
RAKENNUTTAJA: INVESTA AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY ETELÄRANTA 12
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1977

UNIONINKATU 13

Unioninkatu 13 rakennettiin viereisellä tontilla olevan Eteläranta 12:n laajennusosaksi. Tonttien omistama kiinteistö kuului vielä 1950-luvun alussa Oy Esso Ab:lle, jonka pääkonttorina Eteläranta 12 oli toiminut vuodesta 1922 lähtien. Unioninkatu 13:n tontilla sijaitsi Esson huoltoasema. Pääkonttori myytiin vuonna 1954 vakuutusyhtiö Fennialle, joskin Esso jäi vielä vuokralaiseksi rakennukseen. Esso Oy muutti vuonna 1974 pois Kaartinkaupungista, kun sille valmistui uusi pääkonttorirakennus Espoon Olariin. Unioninkatu 13:een ja sen naapuritonteille laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1977. Unioninkatu 13:ssa sijainnut Esson huoltoasema purettiin vielä samana vuonna.

Unioninkatu 13:n rakennutti kiinteistösijoitusyhtiö Investa Ab. Rakennuslupaa arkkitehtien Ethel ja Ola Hanssonin arkkitehtitoimiston suunnittelemalle uudisrakennukselle haettiin vuonna 1977, ja Investan rakennus valmistui kaksi vuotta myöhemmin. Rakennuksen ensimmäinen kerros ja siihen liittyvä parvi (toinen kerros) olivat asiakaspalvelutilana. Toisessa kerroksessa oli myös puhelinvaihdehuone. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennus oli toimistokäytössä. Seitsemännessä kerroksessa oli henkilökunnan ruokasali.

1980-luvulla rakennukseen tuli Postisäästöpankin toimistotiloja, ja se yhdistettiin Unioninkadun alittavalla tunnelilla Postisäästöpankin omistamaan, vastakkaisella puolella sijaitsevaan Unioninkatu 20:een (nyk. Bank). Unioninkatu 13 on nykyään osa vuonna 1991 perustettua Kiinteistö Oy Eteläranta 12:a. Rakennuksessa on vuokrattavia toimistotiloja.

KUVAUS

Unioninkatu 13 on Eteläranta 12:ssa sijaitsevan, vuonna 1882 valmistuneen rakennuksen laajennusosa. Siinä on seitsemän kerrosta, kolme kellarikerrosta ja ullakkokerros. Katutasossa on avara kahden kerroksen korkuinen tila, entinen asiakaspalvelutila. Koko rakennus on toimistokäytössä, ja sisäpihalle sekä ylimmän kellaritason paikoitustilaan

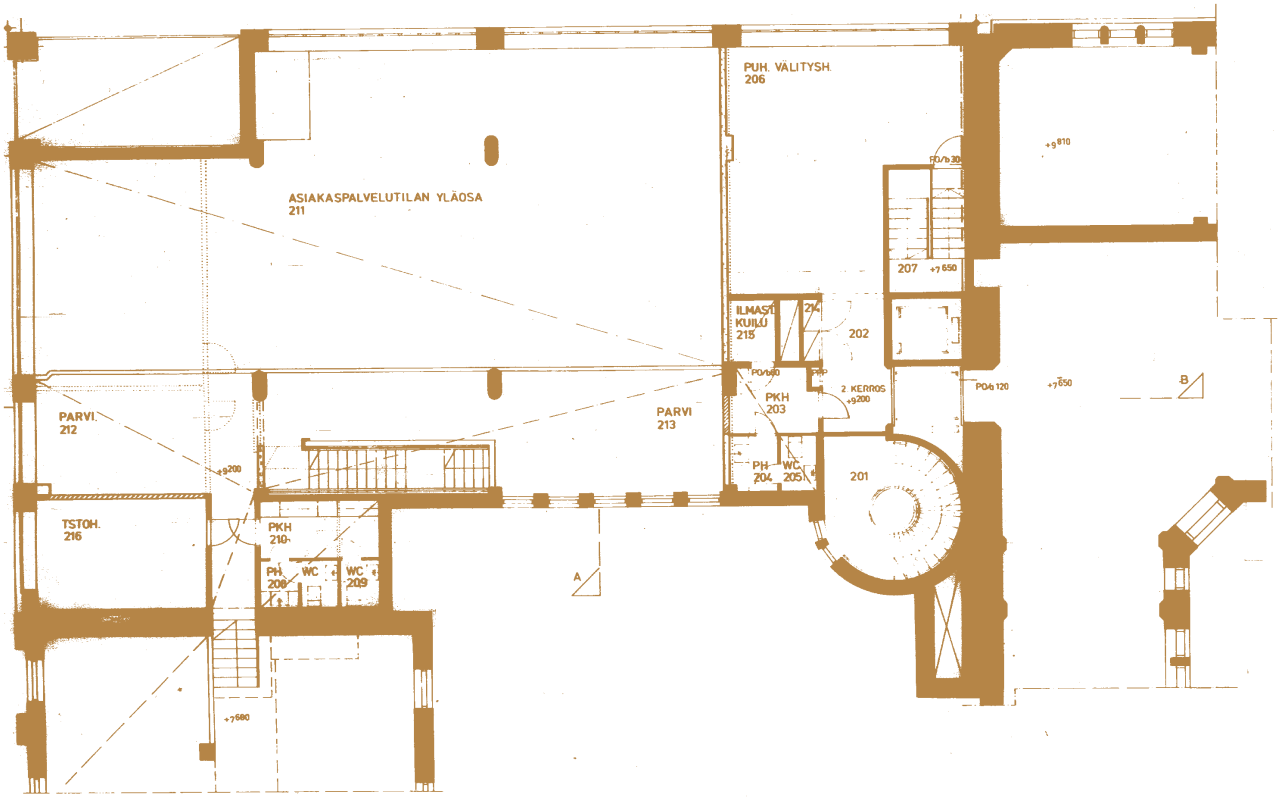

ajetaan alaspäin viettävän Pohjoisen Makasiinikadun puolelta. Kantavana rakenteena toimii betoninen pilari-laattarakenne.

Ilmeeltään postmodernistisen rakennuksen räystäät yhtyvät naapuritonteilla olevien 1800-luvun lopun rakennusten räystäslinjoihin. Kerrokset 3-5 on verhottu kellertävillä poltetuilla julkisivutiilillä ja kaksi alinta kerrosta harmailla graniittilaatoilla. Harmaagraniittia on lisäksi ohuina vaakalistoina tiiliverhotun osan välipohjien ja ikkunoiden kohdilla. Rakennuksen kulmassa Unioninkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun risteyksessä on sisäänkäyntisyvennys. Ensimmäisessä kerroksessa on näyteikkunat ja toisen kerroksen tasolla ruudukkoikkunat, joiden umpiosat on päällystetty tummalla messinkipellillä. Unioninkadun ulkoovet ovat alkuperäiset. Tummanruskea katto on galvanoitua peltiä.

Pääporrashuone hissiryhmineen ja pyöreine porrastorneineen sijaitsee sisäpihan puolella, ja siihen kuljetaan Unioninkadulta. Porraskäytävän lattia on harmaata mosaiikkibetonia.

KESKEISET MUUTOKSET

Unioninkatu 13:n rakennusta koskeneista muutoksista on jätetty verrattain vähän rakennuslupahakemuksia.

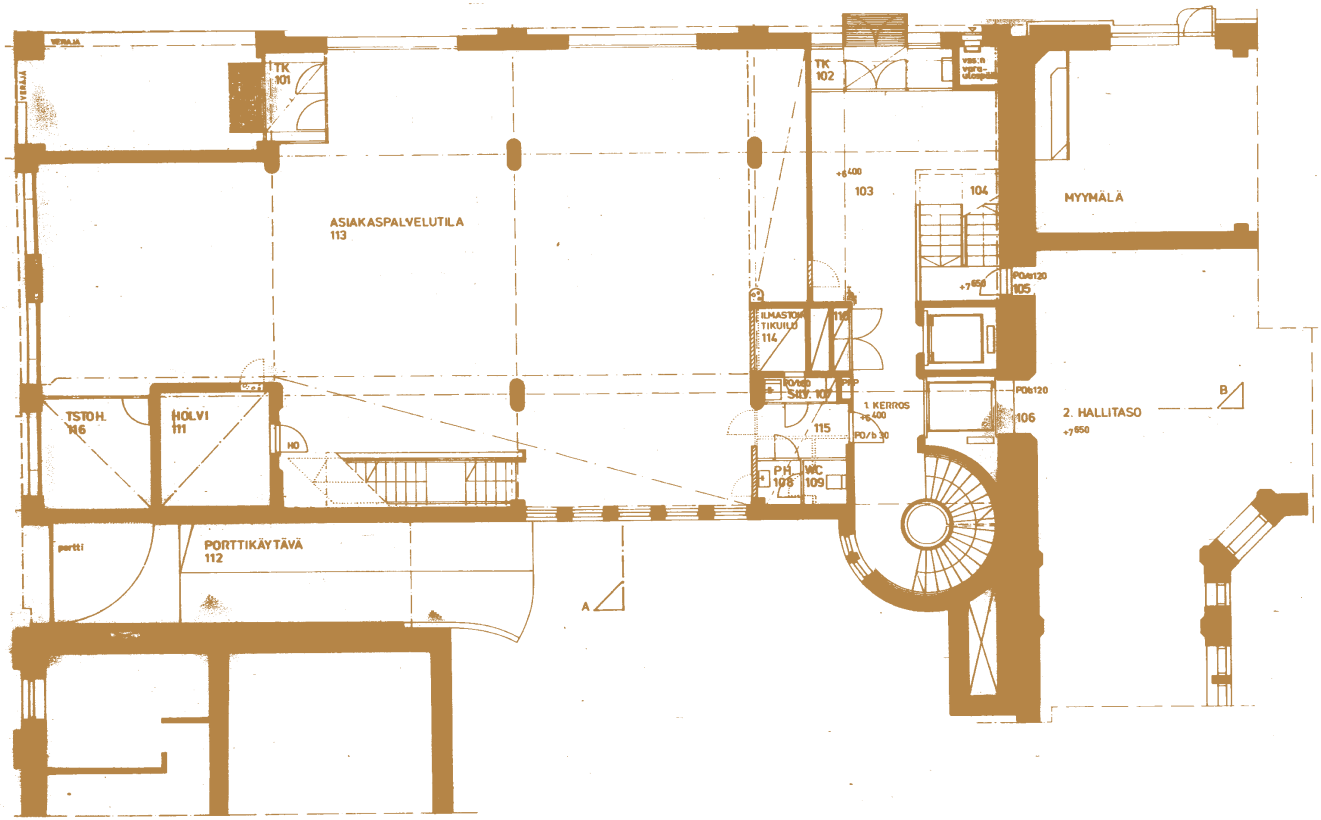

↑

ENSIMMÄISEN JA TOISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUKSET. KATUTASOSSA ON KAHDEN KERROKSEN KORKUINEN ENTINEN ASIAKASPALVELUTILA. RVVA.

1980-luvulla Unioninkadun ali louhittiin tunneli, joka yhdisti Unioninkatu 13:n vastakkaisella tontilla olevan Unioninkatu 20:n kanssa. Lisäksi seitsemännen kerroksen henkilöstöruokala muutettiin tilapäiseksi toimistotilaksi ja ensimmäisen kerroksen asiakaspalvelutila postikonttoriksi. Seuraava lupahakemus jätettiin vasta vuonna 2007, kun viidennen kerroksen toimistotilat muutettiin lääkäriaseman tiloiksi uusine laboratorio- ja wc-tiloineen. Samoihin aikoihin toisen ja kolmannen kerroksen välille rakennettiin uusi porrasyhteys.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus edustaa rakenneratkaisuiltaan aikansa tyypillistä toimistotaloarkkitehtuuria. Sen muotokielessä on havaittavissa jo postmodernistisia piirteitä, sillä julkisivuihin on otettu vaikutteita ympäröivistä kertaustyylisistä rakennuksista. Rakentamisessa on käytetty laadukkaita materiaaleja. Julkisivut ovat säilyneet alkuperäisasussaan, ja rakennuksessa on jäljellä paljon alkuperäisiä rakennusosia.

↓

ETELÄISEN MAKASIINIKADUN JA UNIONINKADUN KULMATONTIN TOIMISTORAKENNUKSEN SUUNNITTELI ARKKITEHTI KURT SIMBERG. RAKENNUS VALMISTUI 1969. RAKENNUKSEN JULKISIVU ON UUSITTU ALKUPERÄISESTÄ KLINKKERIPINTAISESTA RASTERIJULKISIVUSTA POIKKEAVAKSI 2000-LUVULLA.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU UNIONINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 14 – ETELÄINEN MAKASIINIKATU 3
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1969
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0053-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 485
SUUNNITTELIJA: KURT SIMBERG
RAKENNUTTAJA: KIINTEISTÖ OY UNIONINKATU 14
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: KIINTEISTÖ OY UNIONINKATU 14
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1967

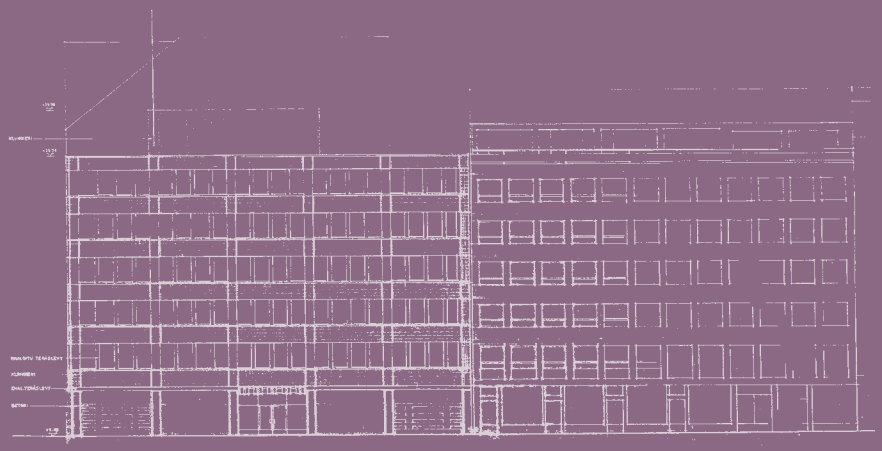

UNIONINKATU 14

Unioninkatu 14:n tontilla sijaitsi vielä 1960-luvun alussa Arkkitehtitoimisto Grahn, Hedman & Wasastjernan suunnittelema, vuonna 1897 valmistunut varakkaiden venäläisten kauppiaiden perheiden asuinrakennus. Kaupunkikivitalo oli asuinkäytössä 1960-luvun alkuun saakka. Rakennus oli päässyt rappeutumaan vuosien saatossa, ja viimeisimpinä aikoina siinä toimi kodittomien miesten asuntola. Alkuperäisten omistajasukujen perikunnat möivät huonokuntoisen rakennuksen lopulta tarkoitusta varten perustetulle Kiinteistö Oy Unioninkatu 14:lle, joka purki rakennuksen ja rakennutti sen paikalle uuden toimistotalon. Tätä varten tontille laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1967.

Uudisrakennuksen suunnittelijana toimi arkkitehti Kurt Simberg, joka vaikutti Helsingin katukuvaan myös monien muiden suunnittelemiensa kohteiden kautta 1950- ja 1960-luvuilla. Unioninkatu 14:n kanssa samaan aikaan ajoittuvat esimerkiksi Simbergin Mannerheimintie 4:ään suunnittelema Wulffin toimitalo (1965) ja Töölöön Kesäkadulle suunnittelema Yleisradion toimitalo (1968).

Unioninkatu 14:ssä oli alkujaan vaalea ja ilmeeltään vertikaalinen rasterijulkisivu. Sitä rytmittivät säännöllisin välein ulkonevat pilasterit, joiden välissä oli aina neljä pystysuuntaista ikkunaruutua. Julkisivumateriaalina oli klinkkeripintainen betonielementti. Ikkunoiden pystyjaot ja ensimmäisen kerroksen vaakalista oli päällystetty emaloidulla teräslevyllä. Katukerroksen arkadia rajaavat pilarit olivat pintakäsittelemätöntä betonia. Unioninkatu 14:ssä poikkeuksellista oli ensimmäisen kerroksen varaaminen kokonaisuudessaan paikoitusalueeksi siten, että paikoitustilat ulottuivat sisäpihan lisäksi myös osin rakennuksen alle. Paikoitusalueen ja ensimmäisen kerroksen kohdalle jäävän arkadin erottivat alun perin betoniaidat, mutta ne korvattiin 1980-luvulla lasivitriineillä.

Rakennuksessa on ollut vuosikymmenten saatossa käyttäjinä mm. Suomen Työnantajain Yleinen Ryhmä, Suomen Työnantajain Keskusliitto, Suomen

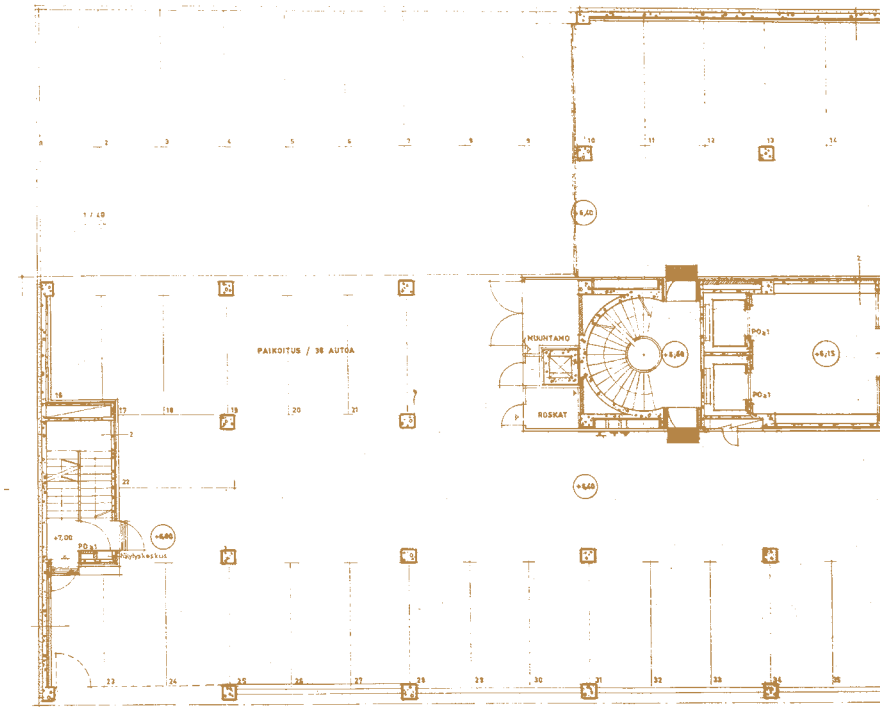

←

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. KATUTASO ON OLLUT ALUSTA LÄHTIEN PÄÄOSIN ULKOTILAA JA PAIKOITUSKÄYTÖSSÄ. RVVA.

→

3.-6. KERROS, POHJAPIIRUSTUS TOIMISTOKERROKSISTA. RVVA.

Rakennusteollisuusliitto, Elintarviketeollisuusliitto sekä Suomen Metalliteollisuuden Työnantajaliitto. 2000-luvun alussa rakennuksen pääkäyttäjäksi tuli Rakennusteollisuus RT Oy. Samoihin aikoihin entisen lakitoimiston tiloihin saneerattiin Betonitiedon, Betoniyhdistyksen ja RTT:n Betoniteollisuusjaoston rakennuttamana Betonikeskuksen näyttelytila, joka sisustettiin täysin uudelleen siten, että näyttelytilan pinnat saivat betoninkaltaisen, sementtijohdannaisilla toteutetun ulkoasun.

KUVAUS

Unioninkatu 14:ssä on seitsemän kerrosta ja yksi kellarikerros. Ensimmäinen kerros on ulkotilaa ja paikoituskäytössä, muilta osin rakennus on toimistokäytössä. L-muotoisen rakennuksen naapuritonttien vastaiset rajaseinät on tehty siporexista ja teräsbetonista, kun taas julkisivut on tehty betonielementeistä. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne, jossa kantavat pilarit on sijoitettu ulkoseinien linjaan ja alkuperäisten toimistokäytävien seinien kohdille.

Rakennuksen julkisivu on uusittu täysin uudennäköiseksi 2000-luvulla. Nykyään julkisivua hallitsevat nauhaikkunat tummanruskealla alumiinipellillä verhottuine pystyjakoineen. Julkisivun umpiosat on verhottu hiotuilla valkobetonisilla kuorielementeillä. Ensimmäinen kerros on sisennetty julkisivulinjasta siten, että sekä Unioninkadun että Eteläisen Makasiinikadun puolelle jää kävelyarkadit rajaavine, vaaleaksi suojakäsiteltyine betonipilareineen. Arkadin ja sisäpihalla sijaitsevan paikoitusalueen erottavat lasivitriinit. Seitsemäs kerros on sisennetty siten, että Unioninkadun puolelle jää pieni kattoterassi lasikaiteineen. Vesikatto on vaaleanruskeaa, pinnoitettua peltiä. Toimistokerroksissa on puualumiiniikkunat.

Unioninkadulla oleva pääsisäänkäynti johtaa hissiaulaan, jonka takana on porrashuone kierreportaineen. Rakennuksen sisätilat ovat täysin saneerattuja.

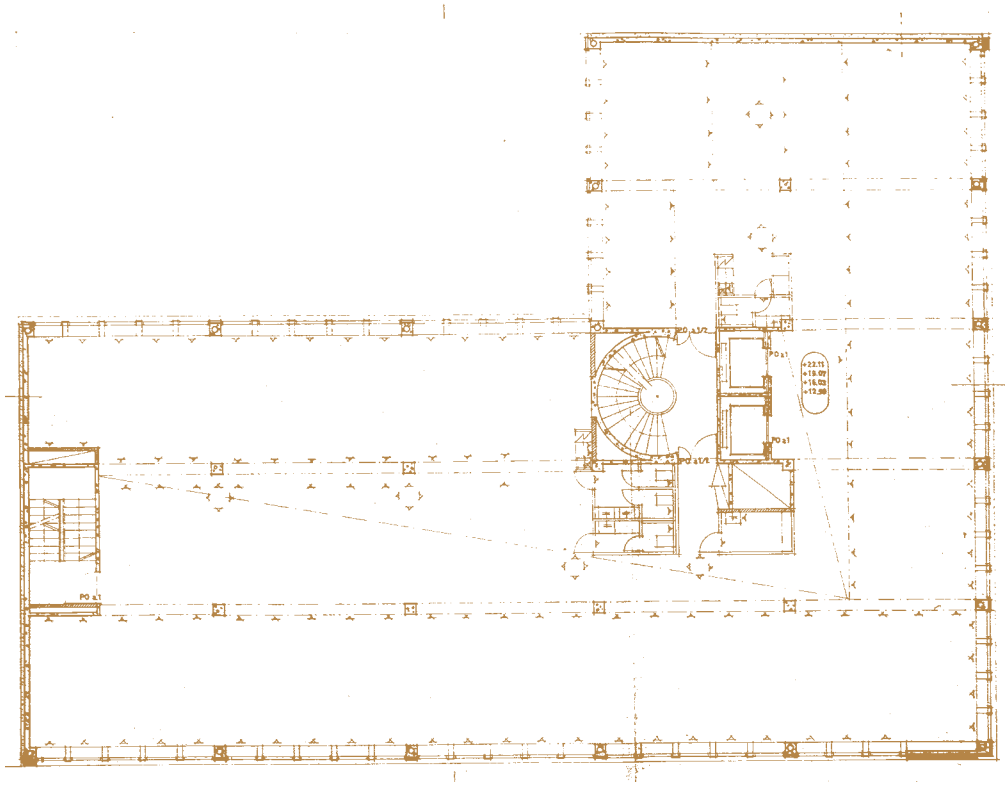

KESKEISET MUUTOKSET

1970- ja 1980-luvuilla tehtiin useita sisätilamuutoksia lähes kaikissa kerroksissa. Esimerkiksi kolmannessa kerroksessa muutettiin toimistotilaa ATK-huoneeksi ja kellarikerroksessa muutettiin arkisto- ja varastotilaa henkilökunnan ruokalaksi. 1980-luvun loppupuolella ullakkokerrosta laajennettiin saunalla ja sosiaalitiloilla, pääsisäänkäyntiin rakennettiin uusi tuulikaappi, katukerroksen paikoitustiloja suojaavat betoniaidat korvattiin vitriineillä ja paikoitusalueelle johtavien aukkojen eteen asennettiin alumiiniset työntöportit. 2000-luvun alussa rakennuksen ilmalämmitysjärjestelmä korjattiin ja julkisivu uusittiin. Muutostöissä klinkkeripintaiset kuorielementit purettiin ja korvattiin uusilla, elementtijaoltaan uudenlaisilla hiotuilla valkobetonisilla kuorielementeillä ja vanhat ikkunat korvattiin tummanruskeilla puualumiini-ikkunoilla. Katutason betonipilareihin tehtiin vaalea suojapinnoite ja katutason otsapinnan pellitys, vesipellitykset ja nauhaikkunoiden pystyjakojen verhoukset korvattiin tummanruskealla alumiinipellillä. Kattoterassin muovikaide vaihdettiin lasikaiteeksi. 2000-luvun kuluessa rakennuksessa tehtiin mittavia sisätilojen korjauksia, kun esimerkiksi toinen kerros ja kellarikerros saneerattiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on tyypillinen 1960-luvun toimisto- ja liikerakennus muuntojoustavine pilarirakenteineen. Sen käyttötarkoitus on säilynyt, mutta ulkoasu on muuttunut oleellisesti julkisivujen uusimisen myötä.

↗

JULKISIVU UNIONINKADULLE.
MUUTOSPIIRUSTUS VUODELTA 1982. RVVA.

←

YLEISRADION TOIMITALO VALMISTUI VUONNA 1952 SAMAAN KORTTELIIN, JOSSA SIJAITSIVAT YLEISRADION STUDIOT. TALON SUUNNITTELIVAT ARKKITEHDIT JUSSI PAATELA, VELI PAATELA JA REINO KOIVULA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 16
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1952
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0053-0019
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 487
SUUNNITTELIJA: JUSSI PAATELA, VELI PAATELA & REINO KOIVULA
RAKENNUTTAJA: OY YLEISRADIO AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SENAATTI-KIINTEISTÖT
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1982 (SR-2)

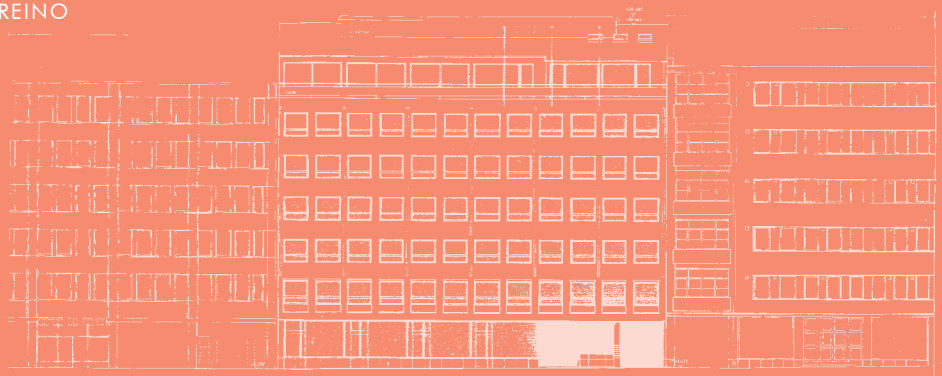

UNIONINKATU 16

Unioninkatu 16 rakennettiin Yleisradion toimitaloksi samaan kortteliin, jossa sijaitsivat jo valmiiksi Yleisradion studiot. Fabianinkatu 15 eli silloinen nk. Radiotalo oli suunniteltu alun perin Helsingin Säästöpankin rakennukseksi (Waldemar Aspelin, 1901), mutta se oli siirtynyt Yleisradion käyttöön vuonna 1934. Jo 1940-luvun alussa Radiotalossa kärsittiin tilanpuutteesta, eikä tilanne helpottunut toisen maailmansodan aikana. Yleisradion toiminta kasvoi sodan jälkeen kovaa vauhtia, mikä näkyi henkilökunnan lisääntymisenä. Siinä missä vuonna 1938 Yleisradion palveluksessa oli ollut 255 henkilöä, vuonna 1949 työntekijöitä oli jo 412. Näistä sata työskenteli Ylen radioasemilla eri puolilla Suomea.

Yleisradio oli suunnitellut uusien tilojen rakentamista, ja jo ennen sotaa yhtiössä oli puhuttu uusien tilojen rakentamisesta Kesäkadulle Töölöön. Sota kuitenkin hidasti rakentamishankkeita. 1950-luvun vaihduttua yhtiön oli tehtävä ratkaisuja. Vuonna 1950 haettiin rakennuslupaa Fabianinkatu 15:n viereiselle tontille korttelin toiselle puolelle Unioninkatu 16:een rakennettavalle uudisrakennukselle. Yleisradion uuden pääkonttorin suunnittelijoina toimivat arkkitehdit Jussi Paatela, Veli Paatela ja Reino Koivula. Parahiksi ennen vuoden 1952 Olympialaisia valmistunut rakennus tarjosi väliaikaisen helpotuksen Ylen tilanpuutteeseen. Fabianinkatu 15 säilyi Yleisradion studiotalona, kun taas Unioninkatu 16:een sijoitettiin pääasiassa yhtiön toimistotiloja. Rakennusten välillä oli kulkuyhteyksiä. Uudisrakennuksen julkisivuun oli kiinnitetty koko rakennuksen korkuinen teksti ”RADIO”.

Yleisradiolle valmistui uusi, arkkitehti Kurt Simbergin suunnittelema toimitalo osoitteeseen Kesäkatu 2 elokuussa 1968, ja Ylen studiot siirrettiin sinne. Myöhemmin Unioninkatu 16 ja Fabianinkatu 15 siirtyivät Suomen valtion ja sittemmin valtion omistaman Senaatti-kiinteistöjen omistukseen.

Unioninkatu 16 peruskorjattiin vuonna 1984, missä yhteydessä kulkuyhteyksiä Fabianinkatu 15:een avattiin lisää. Hanketta varten Unioninkatu 16:lle ja Fabianinkatu 15:lle laadittiin yhteinen asemakaava, joka astui voimaan vuonna

1982. Kaavassa myös Fabianinkatu 16 oli merkitty suojelluksi, kaupunkikuvan säilymisen kannalta arvokkaaksi rakennukseksi sr-2 -merkinnällä. Suojelluiksi määriteltiin katujulkisivun tyyli ja vesikaton perusmuoto. Sekä Unioninkatu 16 että Fabianinkatu 15 ovat nykyään Korkeimman hallinto-oikeuden käytössä.

KUVAUS

Unioninkatu 16:ssa on seitsemän kerrosta ja kaksi kellarikerrosta. T-muotoisen rakennuksen pihasiiven viereen jää sisäpiha sekä matala yksikerroksinen osa. Unioninkadulta on ajoyhteys sisäpihalle ja kellarikerrokseen. Rakennus on kokonaan toimistokäytössä. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne, jossa kantavat pilarit sijaitsevat ulkoseinien linjassa ja kohdilla, joilla alun perin olivat toimistokäytävien seinät.

Rakennuksen julkisivut ovat terrastirapatut. Katujulkisivun säännöllisesti sijoitettujen pystysuuntaisten ikkunaaukotusten alareunassa on aina vaakasuuntainen tuuletusikkuna, ja ikkunat ovat pääasiassa alkuperäisiä puuikkunoita. Ensimmäisessä kerroksessa on näyteikkunat. Katusiiven ylin kerros on sisennetty siten, että sen eteen jää kadunsuuntainen kattoterassi. Pihasiipi kapenee porrastetusti ylöspäin. Rakennuksen sokkeli on graniittia.

Rakennuksessa on kaksi porrashuonetta, joista molempia siipiä palveleva pääporrashuone sijaitsee tontin keskellä rakennuksen nivelessä ja toinen pihasiiven kärjessä. Pääporrashuone on osin alkuperäisessä asussaan kierreportaineen ja puisine porraskaiteineen. Portaan ja hissiaulan lattia on harmaata mosaiikkibetonia. Toimistotilat on saneerattu 2000-luvulla.

KESKEISET MUUTOKSET

Matalan yksikerroksisen osan katto ja kattoikkunat katettiin pellillä jo 1950-luvun puolivälissä. 1960-luvulla tehtiin huonejako- ja väliseinämuutoksia rakennuksen alimmissa kerroksissa ja kuudennessa kerroksessa. Viereiselle tontille Unioninkatu 14:ään alettiin rakentaa uudisrakennusta vuonna 1967, missä yhteydessä jouduttiin vahvistamaan myös Unioninkatu 16:n perustuksia. 1970-luvun alussa tehtiin muutoksia rakennuksen kaikissa kerroksissa. Esimerkiksi ullakkokerros muutettiin käyttökerrokseksi, johon sijoitettiin ravintola keittiö- ja kabinettitiloineen. Rakennus peruskorjattiin vuonna 1984, missä yhteydessä julkisivuvauriot paikkarapattiin ja koko julkisivuun tehtiin uusi terrastirappaus. Ensimmäisen kerroksen ikkunajakoa muutettiin ja katolle rakennettiin uusi IV-konehuonekerros, jonka pinta rapattiin. Myös kattoterassin kaide rapattiin. 1980-luvun jälkeen seuraava rakennuslupahakemus jätettiin vasta vuonna 2010, kun rakennuksen kaikissa kerroksissa tehtiin sisäisiä muutoksia ja kadunvarren kattoterassi lasitettiin. Muutosten yhteydessä esim. seitsemännen kerroksen ravintolatila muutettiin käsikirjastoksi.

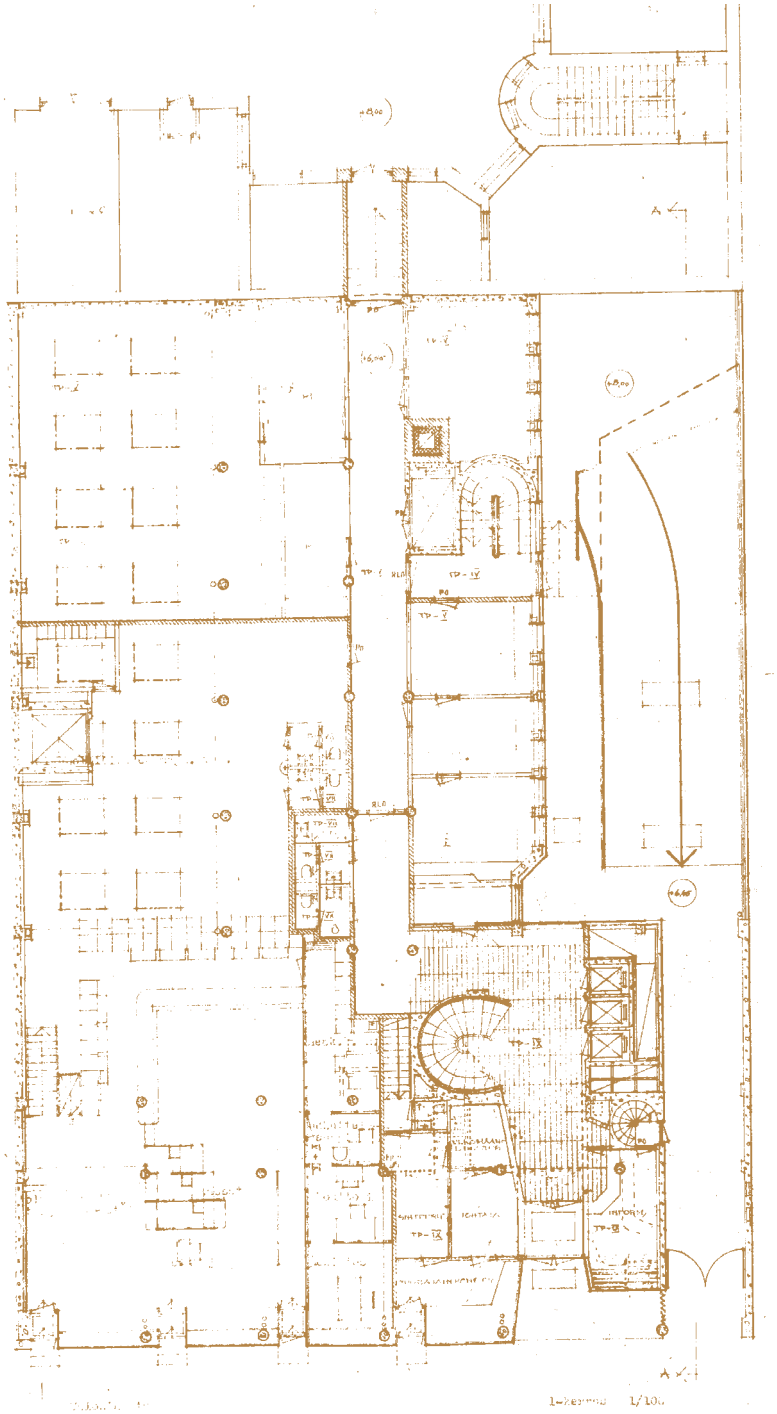

← ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on Yleisradioon ja Suomen valtioon liittyviä yhteiskunta- ja kulttuurihistoriallisia arvoja, jotka korostuvat, kun rakennus on ollut aina Suomen valtion omistuksessa. Rakennus edustaa aikansa tyypillistä, laadukkaasti toteutettua toimistotaloarkkitehtuuria. Julkisivut on peruskorjattu onnistuneesti alkuperäisarkkitehtuuria kunnioittaen.

Rakennuksen suojelu on ratkaistu asemakaavassa.

↓

UNIONINKATU 17 ON ALUN PERIN OY VICTOR EK AB:N 1960-LUVULLA RAKENNUTTAMA TOIMISTOTALO. RAKENNUS ON MUUTETTU HOTELLIKSI VUONNA 2007.
JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU UNIONINKADULLE. ARKKITEHTI JONAS CEDERCREUTZIN SUUNNITTELEMASSA TOIMISTORAKENNUKSESSA ON HYVIN PELKISTETTY JULKISIVU. VERHOJULKISIVUN JULKISIVUMATERIAALINA KÄYTETTIIN POLTTOMAALATTUA ALUMIINIA. RVVA.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 17
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1963
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0046-0002
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 415
SUUNNITTELIJA: JONAS CEDERCREUTZ & HELGE RAILO
RAKENNUTTAJA: OY VICTOR EK AB
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI
OMISTAJA: NORDEA HENKIVAKUUTUS SUOMI OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1985

UNIONINKATU 17

Unioninkatu 17 on Oy Victor Ek Ab:n 1960-luvulla rakennuttama toimistotalo. Vuonna 1885 perustettu linjamerenkulkuun ja muuttotoimintaan keskittynyt huolinta-alan yritys oli toiminut kaksi ensimmäistä vuottaan nykyisessä Eteläranta 6:ssa ja tämän jälkeen Eteläranta 16:ssa C. L. Engelin suunnittelemassa rakennuksessa, jossa nykyään toimii G.W. Sundmans- ja Sundmans Krog -nimiset ravintolat. Oy Victor Ek Ab osti Eteläranta 16:ssa olevan tontin Gösta Sundmanilta 450 000 markan kauppahintaan vuonna 1893. Rakennuksessa toimi aluksi myös muita yrityksiä, mm. Gustav Paulig ja M. E. Fazerin & Co., mutta vuonna 1913 Victor Ek otti koko kiinteistön omaan käyttöönsä. Kiinteistön sisäpihalla oli hevostalli ja vaunuvaja.

Victor Ek Oy:n toiminta kasvoi 1900-luvun kuluessa tasaiseen tahtiin. Huolintatoiminnalle oli kysyntää myös ensimmäisen maailmansodan aikana, joten sota-aika vaikutti Victor Ek Oy:n liiketoimintaan yllättäen suotuisasti. Yritys perusti 1910-luvulla siksi useita aluekonttoreita ja osti vuonna 1911 kaksi varastotonttia Katajanokan pohjoisrannalta. Yrityksen perustaja kauppaneuvos Victor Ek kuoli vuonna 1922, jonka jälkeen yrityksen toimitusjohtajaksi nousi Ekin vävy Hjalmar J. Procopé ja hallintoneuvoston puheenjohtajaksi toinen vävy Gustaf Cedercreutz. Procopé jätti työnsä yhteiskunnallisten tehtäviensä takia jo seuraavana vuonna. Talvisotaa edeltäneet vuodet olivat yritykselle menestyksen aikaa, mutta talvi- ja jatkosotien aikana yrityksen toiminta hetkellisesti hiipui. Jälleenrakennuskaudella yritys alkoi taas parantaa asemiaan yhtenä maan suurimmista huolinta- ja kuljetusalan yrityksistä. Vuonna 1950 yrityksen johtoon astui Victor Ekin tyttärenpoika Magnus Cedercreutz. Kymmenisen vuotta myöhemmin yritys rakennutti uuden toimitalon Eteläranta 16:n takana olevalle Unioninkatu 17:n tontille. Uudisrakennuksen suunnittelijana toimivat arkkitehti Jonas Cedercreutz, joka oli Magnus Cedercreutzin veli, sekä arkkitehti Helge Railo.

Unioninkatu 17:n rakennus valmistui vuonna 1963, ja se esiteltiin *Arkkitehti*-lehdessä seuraavana vuonna. Suunnittelijoiden mukaan uudisrakennus oli

tarkoitettu Unioninkadulta Etelärantaan ulottuvan tontin rakentamisen ensimmäiseksi vaiheeksi. Ajatuksena oli siis Sundmanin talon purkaminen ja korvaaminen Unioninkatu 17:n jatkeella myöhemmässä vaiheessa. Tämä ajatus heijastui myös uudisrakennuksen pohjakaavaan tontin sisäosassa olevan porrashuoneen ja hissiryhmän sijoittelussa siten, että yhteys porraskäytävään olisi jatkossa yhtä mutkaton myös suunnitellusta pihasiivestä. Toimistokerrokset asemoitiin samaan linjaan Unioninkatu 19:een kymmenen vuotta aiemmin valmistuneen, arkkitehti Ole Gripenbergin suunnitteleman rakennuksen kanssa siten, että naapurirakennuksen porraskäytävä saattoi palvella tarvittaessa Unioninkatu 17:n varauloskäyntinä.

Uudisrakennuksen kokonaispinta-ala oli valmistuessaan 4630 m^2. Unioninkadulle avautuvasta pääsisäänkäynnistä ensimmäisenä oli näyttelyhalli, Victor Ekin toimistotiloja ja huolintaosasto siten, että katukerroksesta oli suora yhteys Etelärannan puolella olevaan rakennukseen. Sisäpihan puolelle jäi paikoitusalue, lämpökeskus ja lastauspiha. Ylemmät kuusi kerrosta vuokrattiin heti valmistumisen jälkeen 25 vuoden vuokrasopimuksella toimistotiloiksi naapurissa olleelle Suomen Paperitehtaitten Yhdistykselle. Kellarissa oli varasto- ja teknisten tilojen lisäksi myös suojahuone. Rakentamisessa käytettiin osin kalliita materiaaleja, sillä julkisivuverhouksena oli alumiinilevyjä. Myös alkuperäisten kippi-ikkunoiden ulkokarmit oli päällystetty eloksoidulla alumiinilla. Toimistohuoneiden kevyet väliseinät olivat puurunkoisia. Teräsrunkoiset väliovet oli päällystetty alumiinilla, kuten julkisivukin. Sisäkatot olivat toimistohuoneissa kipsonit-leyvistä, kun taas käytävien katot oli päällystetty alumiinilevyin. Toimistotilojen lattioissa oli vinyylipinnat.

Victor Ek toimi Eteläranta 16:ssa ja Unioninkatu 17:ssä 1980-luvulle asti. Molemmat rakennukset peruskorjattiin Matti Vuorion suunnitelmien mukaisesti vuosina 1988–1989. Rakennus muutettiin hotelliksi vuonna 2007.

KUVAUS

Unioninkatu 17.ssä on seitsemän kerrosta, ullakkokerros ja kolme kellarikerrosta. Rakennus on suunniteltu alun perin toimistokäyttöön siten, että siitä oli suora kulkuyhteys viereisellä tontilla Etelärannan puolella olevaan nk. Sundmanin taloon. Nykyään Unioninkatu 17 on kokonaisuudessaan hotellikäytössä, ja rakennuksen ensimmäisen kerroksen läpi on yhteys Unioninkadulta Etelärantaan. Kantavana rakenteena on teräsbetonista valettu pilarirunko. Välipohjat ovat massiivilaattaa.

Rakennuksen ulkoasu on pelkistetty. Verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettua, profiloimatonta julkisivua hallitsevat säännölliset nauhaikkunarivit, joissa ikkunoiden moduulileveys oli alkujaan 1,56 m. Ylin kerros ja pääsisäänkäynti ovat sisäänvedetyt. Alin kerros oli alkujaan näyteikkunaa ja sisennetty, mutta se on rakennettu myöhemmin katulinjaan. Julkisivuverhouksena on käytetty toisesta kerroksesta ylöspäin palonkestävää polttomaalattua alumiinia. Katukerros on verhottu vuoroin kiiltävällä ja ristipäähakatulla tummanharmaalla graniitilla. Pihajulkisivu on rapattu, vesikatto on kuparia.

Rakennuksen sisätilat on saneerattu täysin 2000-luvulla. Ensimmäisessä kerroksessa on nykyään hotellin vastaanottotilat ja mm. ravintola. Rakennuksen sisäpihalle on rakennettu 1990-luvulla lisärakennus.

KESKEISET MUUTOKSET

Unioninkatu 17:ää on muutettu sen historian aikana useaan otteeseen siten, että sekä alkuperäinen käyttötarkoitus että sisätilojen ja julkisivujen ulkoasut ovat muuttuneet alkuperäisestä. Ensimmäinen peruskorjaus, joka vaikutti sekä rakennuksen sisätiloihin että julkisivuihin, tehtiin vuosina 1988–89. Peruskorjauksen yhteydessä mm. kellarikerroksiin johtanut autohissi siirrettiin ja ensimmäiseen kerrokseen tehtiin terveyshoitola. Lisäksi rakennusta laajennettiin kolmannella kellarikerroksella ja sisäpihan kohdalle ulottuvalla uudisosalla ja sen vesikattoa korotettiin. 1990-luvun alussa sisäpihan kohdalle tehtiin uuden kauppakujan Unioninkadun ja Etelärannan välille muodostava kahden kerroksen korkuinen lisärakennus. Samalla Unioninkadun julkisivua

muutettiin ensimmäisen kerroksen kohdalta ja mm. sisäänkäynnin päälle tehtiin uusi katos. 2000-luvun puolivälissä sisäpihan teräslasikate ja markiisikate purettiin ja niiden tilalle rakennettiin uusi teräskatteinen kylmä lasikate pihan kaksikerroksisten osien välille. Kate jätettiin auki reunoilta molemmista päädyistä siten, ettei se muodosta sisätilaa. Lisäksi ensimmäisessä kerroksessa tehtiin käyttötarkoituksen muutoksia. Vuonna 2007 haettiin rakennuslupaa toimistorakennuksen muuttamiselle hotelliksi. Hotellin aulatilat tulivat Unioninkadun tasolle rakennuksen toiseen kerrokseen, tonttia halkovan julkisen jalankulkureitin porras uusittiin ja katu- ja pihasisäänkäynteihin rakennettiin tuulikaapit. Julkisivun sisäänkäyntikatos ja valomainokset uusittiin ja katutason ikkunoiden ylle asennettiin markiisit. Ylimmän kerroksen sisäänveto rakennettiin hotellihuoneiden kattamattomiksi terasseiksi. Lisäksi mm. sisäpihan puolelle tehtiin muutamia uusia parvekkeita ja terasseja. Vuosikymmenen lopussa mm. osa kylpyläkäyttöön osoitetuista tiloista muutettiin kokoustiloiksi.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennus on rakennusteknisesti aikansa tyypillinen toimistorakennus. Tehdyt muutokset ovat hämärtäneet rakennuksen alkuperäistä olemusta ja arkkitehtuuria.

↓

ENSIMMÄISEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

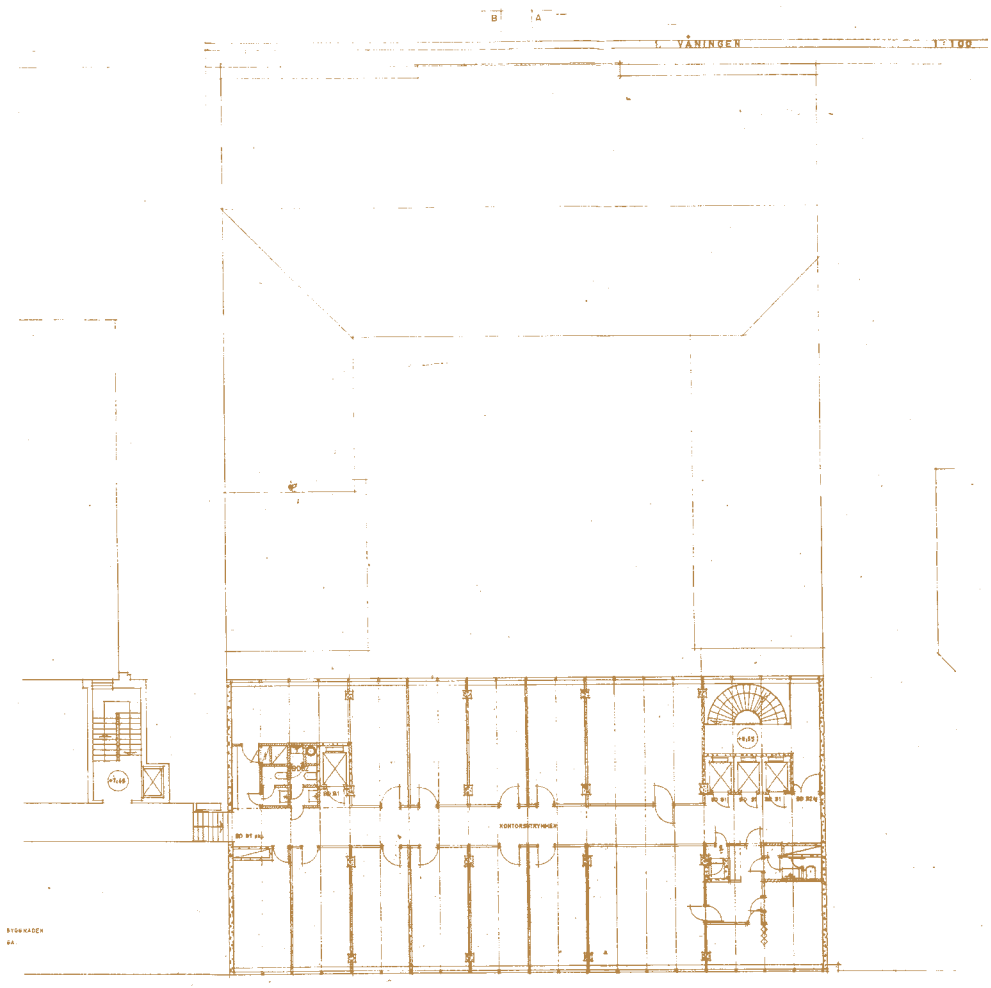

↓

POSTISÄÄSTÖPANKIN RAKENNUTTAMA UNIONINKATU 20 VALMISTUI VUONNA 1954 FABIANINKADUN JA POHJOISEN MAKASIINIKADUN KULMASSA SIJAINNEEN PÄÄKONTTORIN LAAJENNUSOSAKSI. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU POHJOISELLE MAKASIINIKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 20 – POHJOINEN MAKASIINIKATU 5
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1954
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0047-0003
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 422
SUUNNITTELIJA: ANTERO PERNAJA
RAKENNUTTAJA: POSTISÄÄSTÖPANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: PANKKIRAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1953

UNIONINKATU 20

Postisäästöpankin toiminta oli alkanut kehittyä nopeasti sodan päätyttyä. Se muuttui liikelaitoksesta liikeyritykseksi ja kutsuttiin vuonna 1949 rahalaitoksen neuvottelukuntaan. Kasvu näkyi luonnollisesti myös pankin tilantarpeissa. Postisäästöpankki oli rakennuttanut toimitalonsa Pohjoisen Makasiinikadun ja Fabianinkadun kulmaan (Fabianinkatu 19) jo sodan aikana, ja tätä arkkitehti Antero Pernajan Väinö Vähäkallion luonnosten pohjalta suunnittelemaa, vuonna 1943 valmistuneen toimitalon ns. vanhaa osaa laajennettiin vuonna 1945. Sen tarjoamat työskentelymahdollisuudet olivat kuitenkin pian taas riittämättömät.

Fabianinkatu 19:n ja Unioninkatu 20:n tontit yhdistävä asemakaavanmuutos vahvistettiin vuonna 1953, ja vuoden 1954 lopussa saatiin päätökseen pääkonttorin ns. uuden osan rakennustyöt. Pohjoisen Makasiinikadun ja Unioninkadun kulmatontilla aiemmin sijainneessa kivirakennuksessa oli vuosina 1909–1915 toiminut vuonna 1909 perustettu Högre Svenska Handelsläroverket (myöh. Svenska Handelshögskolan eli ns. Hanken). Vaikka laajennusosan suunnittelija oli sama kuin Fabianinkatu 19:n suunnittelija, arkkitehti Antero Pernaja, poikkesi uusi, kellertävillä lasilaatoilla verhottu laajennusosa uudenaikaisella arkkitehtuurillaan pankin vanhasta toimitalosta ja sen ensimmäisestä laajennusosasta. Uudisosaan tehtiin mm. uusi tilava pankkisali, jonne kassatoimisto muutti.

Postisäästöpankki laajensi toimitilojaan korttelissa edelleen vuonna 1969 osoitteeseen Unioninkatu 22 valmistuneeseen, Antero Pernajan ja N-H. Sandellin suunnittelemaan laajennusosaan. Pankin toiminnat levittyivät vähitellen myös viereisiin kortteleihin, mistä syystä naapurirakennusten ja -korttelien välille louhittiin maanalaisia jalankulkukäytäviä. Valtion liikelaitoksena toiminut Postisäästöpankki muuttui Postipankiksi vuonna 1970, ja 1980-luvulla pankkitoiminta kansainvälistyi nopeasti. Postipankin ulkomaanosasto harjoitti ahkerasti kansainvälistä liiketoimintaa ja teki tätä nimenomaan Unioninkatu 20:n rakennuksesta. Vuonna 1988 pankista tuli

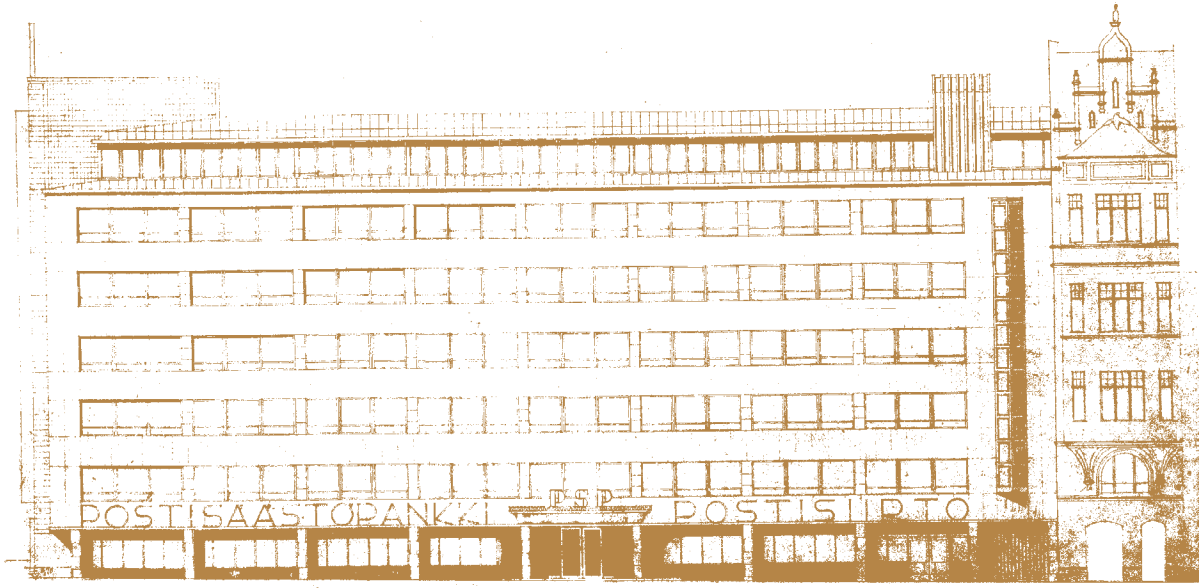

↗
JULKISIVU UNIONINKADULLE. RVVA.

→
2. KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

valtion omistama osakeyhtiö ja samalla yksityisten liikepankkien tavoin toimiva täyden palvelun pankki.

Pankki möi Unioninkatu 20:n ja 22:n sekä Fabianinkatu 19:n rakennusten muodostaman toimistorakennuskokonaisuuden Sponda Oyj:lle 1990-luvun lopussa. Se kuitenkin toimi kiinteistössä vuokralaisena vielä tämän jälkeen jonkin aikaa. Pankin toiminnot siirrettiin kiinteistöstä pois vaiheittain. Nykyään rakennuksessa on useiden vuokralaisten toimistotiloja sekä mm. Japanin suurlähetystö. Vanhassa pankkisalissa toimii ravintola Bank kokouskeskuksineen. Tilaa mm. vuokrataan erilaisiin tapahtumiin.

KUVAUS

Unioninkatu 20 on Fabianinkadun ja Pohjoisen Makasiinikadun kulmassa sijaitsevan, vuonna 1943 valmistuneen entisen Postisäästöpankin pääkonttorin laajennusosa. Tontin keskelle jää suuri valopiha, jonka kantena toiminut entisen pankkisalin pyramidinmuotoinen lasikatto on muutettu 2000-luvulla peltiharjakatoksi. Rakennus on Unioninkadun puolella seitsemänkerroksinen ja tontin sisäosassa kuusikerroksinen. Kellarikerroksia on kaksi. Rakennus on yhteydessä Fabianinkatu 19:ään ja Unioninkatu 22:een. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarirunko.

Verhorakenteena (*curtain wall*) toteutettua julkisivua hallitsevat linjakkaat nauhaikkunat sekä entiseen pankkisaliin johtanut pääsisäänkäynti katoksineen. Ensimmäinen ja ylin kerros ovat sisäänvedetyt. Alkuperäisten piirustusten mukaan katujulkisivuissa oli tarkoitus käyttää terrastirappausta. Toteutuneessa julkisivussa verhouksena on kuitenkin tšekkiläisiä, metallikehyksiin kiinnitettyjä kellertäviä lasilaattoja. Pihajulkisivu on vaatimattomampi ja rapattu. Rakennuksen sokkelissa ja katukerroksen verhouksessa on käytetty mustaa ja harmaata graniittia. Katto on peltiä ja bitumihuopaa. Pihan puolella on jäljellä joitakin alkuperäisiä tammiikkunoita.

Ensimmäisessä kerroksessa on entinen kahden kerroksen korkuinen pankkisali, joka nykyään toimii Tapahtumatalo Bankin ravintolatilana. Salissa on jäljellä alkuperäistä vaaleaa marmoriverhousta sekä taiteilija Yrjö Rosolan lasireliefi "Vihreä oksa" ja Matti Hauptin tekemiä veistoksia. Ylemmät kerrokset ovat pääasiassa konttorikäytössä, ja suurin osa toimistokerroksista on 2000-luvulla saneerattua avokonttoritilaa. Toimistotiloihin kuljetaan Unioninkatu 22:ssa sijaitsevan sisäänkäyntiaulan kautta. Unioninkadun puolella sijaitseva A-porras on osin alkuperäisessä asussaan. Rakennuksen pääporrashuoneena toimii entisen pankkirakennuskompleksin vuonna 1945 tehdyssä laajennusosassa Unioninkatu 20:n ja Fabianinkatu 19:n välissä sijaitseva B-porrashuone.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty vuosikymmenten mittaan useita muutoksia. 1970-luvun alussa Unioninkatu 20:n ja viereisessä korttelissa osoitteessa Unioninkatu 18 sijaitsevan rakennusten välille rakennettiin kadun alittava yhdyskäytävä. 1980-luvulla mm. muutettiin neljännessä kerroksessa sijainnut asunto toimistotilaksi ja lisättiin rakennuksen katolle uusi IV- konehuonekerros. Pankkisalin vanhan kattoikkunan uloin lasi vaihdettiin kaksinkertaisen eristyslasiin. 1990-luvulla mm. päällystettiin pääsisäänkäynnin takaseinän tiiliseinät harmaalla graniitilla ja tehtiin jalkakäytävään graniittilaatoitus. 2000-luvun puolivälissä entinen pankkisali ja siihen liittyvä parvikerros muutettiin ravintola- ja kokoontumistiloiksi ja seitsemännen kerroksen entinen henkilöstöravintola toimistotiloiksi. Julkisivussa tehtiin muutoksia Unioninkadun puoleisiin sisäänkäynteihin ja Pohjoisen Makasiinikadun puoleisiin näyteikkunoihin, esim. sisäänvedetyn pääsisäänkäynnin ulko-ovet siirrettiin julkisivun linjaan ja rakennettiin uusi sisäänkäyntikatos. Entisen pankkisalin valokate uusittiin korvaamalla uloin, vesikatteena toimiva lasirakenne peltikatolla. Uusin saneeraus korttelissa valmistui vuonna 2012, missä yhteydessä mm. rakennuksen julkisivun lasituslistojen kiinnitysruuvit ja kittaukset sekä lasitusten taustojen vaurioituneet puurakenteet ja rikkoutuneet julkisivulasit uusittiin. Kaikki julkisivulasit irrotettiin, sillä julkisivun teräsosat kunnostettiin ja lasituskiilat uusittiin. Kuudenteen kerrokseen rakennettiin saunaosasto ja keittiötila, seitsemännen kerroksen keittiö muutettiin toimistotilaksi. Lisäksi tehtiin taloteknisiä uudistuksia

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisten liikepankkien historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se edustaa aikansa tyypillistä toimistotaloarkkitehtuuria kantavine pilarirunkoineen ja kevytrakenteisine, lasilla verhottuine julkisivuineen. Julkisivujen korjaus on toteutettu alkuperäisarkkitehtuuria kunnioittaen rakennuksen ulkoasua muuttamatta.

↓

POSTISÄÄSTÖPANKKI RAKENNUTTI TOIMINNAN KASVAESSA 1960-LUVUN LOPULLA UNIONINKATU 22:N, JOKA YHDISTETTIIN KORTTELIN AIEMPIIN PANKIN TOIMITALOIHIN MM. MAANALAISIN YHTEYKSIN. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU UNIONINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: UNIONINKATU 22
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1969
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-003-0047-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 420
SUUNNITTELIJA: ANTERO PERNAJA & N-H SANDELL
RAKENNUTTAJA: POSTISÄÄSTÖPANKKI
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTOTALO
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTOTALO
OMISTAJA: SPONDA OYJ
KAAVOITUSTILANNE:
ASEMAKAAVA 1967

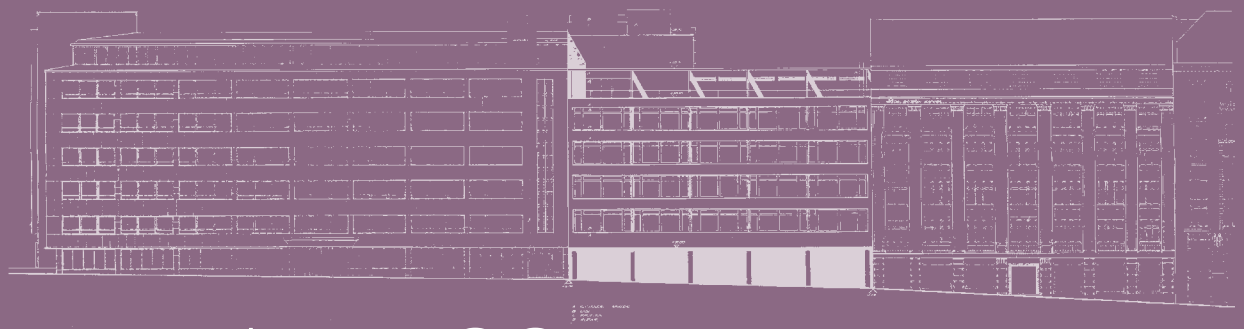

UNIONINKATU 22

Postisäästöpankin toiminta oli alkanut kehittyä nopeasti sodan päätyttyä. Se muuttui liikelaitoksesta liikeyritykseksi ja kutsuttiin vuonna 1949 rahalaitoksen neuvottelukuntaan. Kasvu näkyi luonnollisesti myös pankin tilantarpeissa. Postisäästöpankki oli rakennuttanut toimitalonsa Pohjoisen Makasiinikadun ja Fabianinkadun kulmaan (Fabianinkatu 19) jo sodan aikana, ja tätä arkkitehti Antero Pernajan Väinö Vähäkallion luonnosten pohjalta suunnittelemaa, vuonna 1943 valmistuneen toimitalon ns. vanhaa osaa laajennettiin vuonna 1945. Sen tarjoamat työskentelymahdollisuudet olivat kuitenkin pian taas riittämättömät, joten pankki jatkoi laajentumistaan korttelissa.

Fabianinkatu 19:n ja Unioninkatu 20:n tontit yhdistävä asemakaavanmuutos vahvistettiin vuonna 1953, ja vuoden 1954 lopussa saatiin päätökseen pääkonttorin ns. uuden osan rakennustyöt. Jo seuraavalla vuosikymmenellä haettiin asemakaavanmuutosta myös viereisille, Unioninkatu 22:n ja Fabianinkatu 21:n tonteille. Vuonna 1967 voimaan astunut asemakaava yhdisti kyseiset tontit yhdeksi kapeaksi, koko korttelin läpäiseväksi tontiksi. Muutosalue oli merkitty liikerakennusten korttelialueeksi, jolla rakennusoikeus oli nostettu 5 910 m^2:iin. Pankin toiminnat levittyivät vähitellen myös viereisiin kortteleihin, mistä syystä naapurirakennusten ja -korttelien välille louhittiin maanalaisia jalankulkukäytäviä.

Unioninkatu 22:een valmistui Antero Pernajan ja N-H. Sandellin suunnittelema uudisrakennus vuonna 1969. Rakennesuunnitelmista vastasi Insinööritoimisto Malmberg, rakennustöistä Kulutusosuuskuntien keskusliiton (KK) insinööriosasto. Rakennuksen tieltä purettiin 1900-luvun alkuvuosina valmistunut asuinrakennus, jossa oli toiminut myös mm. kahvila Orso. Uudisrakennus oli arkkitehtuurinsa puolesta ajalleen tyypillinen, pilarirunkoinen toimistotalo, jossa julkisivun kuorirakenne oli toteutettu betonielementein. Kattoterasseja korostavat teräspalkit antoivat rakennukselle konstruktivistisen ilmeen. Rakennus palveli kokonaisuudessaan

pankin omina toimistotiloina. Ylimmässä kerroksessa oli lisäksi pankin henkilökunnalle tarkoitettu ruokala. Paikoitustilaa oli runsaasti, sillä tontin oli tarkoitus tarjota paikoitustiloja myös pankin Fabianinkatu 19:ssä ja Unioninkatu 20:ssa työskenteleville työtekijöille. Esteettömyyden parantamiseksi rakennukseen tehtiin kynnyksiä vain poikkeustapauksissa, sillä tiloissa käytettiin paljon työntövaunuja.

Valtion liikelaitoksena toiminut Postisäästöpankki muuttui Postipankiksi vuonna 1970. Vuonna 1988 pankista tuli valtion omistama osakeyhtiö ja samalla yksityisten liikepankkien tavoin toimiva täyden palvelun pankki. Pankki möi Unioninkatu 20:n ja 22:n sekä Fabianinkatu 19:n rakennusten muodostaman toimistotalokokonaisuuden Sponda Oyj:lle 1990-luvun lopussa. Se kuitenkin toimi kiinteistössä vuokralaisena jonkin aikaa vielä tämän jälkeen. Pankin toiminnot siirrettiin kiinteistöstä pois vaiheittain. Nykyään rakennuksessa on useiden vuokralaisten toimistotiloja sekä mm. Portugalin suurlähetystö.

KUVAUS

Unioninkatu 22 on kuusi- ja seitsemänkerroksinen toimistorakennus, jossa on ullakkokerros sekä laajat kellaritilat kolmessa tasossa. Rakennus peittää kapean tontin U-muotoisesti siten, että tontin sisäosaan muotoutuu pitkä ja kapea, paikoitukseen tarkoitettu sisäpiha sekä rakennusmassan halkaiseva, Unioninkadulta Fabianinkadulle ulottuva, koko rakennuksen korkuinen valokuilu. Toimistotilat sijaitsevat kapeana nauhana valokuilun ja sisäpihan välissä sekä rakennuksen kadunsuuntaisissa siivissä. Rakennus on yhteydessä Fabianinkatu 19:n ja Unioninkatu 22:n rakennuksiin. Kantavana rakenteena on betonista valettu pilarirakenne.

Verhorakenteena toteutetussa julkisivussa on sekä Unioninkadun että Fabianinkadun puolella nauhaikkunat ja 6 cm paksuiseen kuorielementtiin kiinnitetty vaalea klinkkeriverhous. Ikkunoiden karmit on verhottu pronssilevyllä. Katukerrosta rajaavat pylväät on päällystetty tummanruskealla messinkilevyllä ja katolla oleva IV-konehuone kuparilevyin. Alin ja ylin kerros ovat sisäänvedetyt siten, että Unioninkadun puolella katutasoon muodostuu pylväin rajattu arkadikäytävä ja ylimmän kerroksen kohdalle kattoterassi, jota kehystävät konstruktivistiset teräsrakenteet. Fabianinkadun puolella on samanlainen kattoterassi sekä katukerroksessa leveä, sisäpihalle johtava porttikäytävä. Rakennuksessa on osin jäljellä alkuperäisiä puuikkunoita, jotka on kunnostettu 2000-luvulla. Pääsisäänkäynti sijaitsee Unioninkadun puolella, ja sitä korostaa myöhemmin lisätty kaareva lippa.

Rakennus toimii nykyään useiden vuokralaisten tiloja sisältävänä toimistohotellina. Unioninkatu 22:n sisäänkäyntiaula toimii myös Unioninkatu 20:n toimistotilojen sisäänkäyntinä ja vastaanottoaulana. Pääoven kautta astutaan avaraan ja valoisaan, korttelin toiselle puolelle osin ulottuvaan marmorilla verhottuun valopihaan. Toimistotilat on saneerattu ja valopihan toimistotiloja rajaavat alkuperäiset väliseinät on uusittu.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätilat on uusittu, mutta alkuperäisen tilaohjelman pääperiaatteet ovat säilyneet. Myös julkisivu on lähes alkuperäisessä asussaan. Rakennuksesta on avattu uusia yhteyksiä naapurirakennuksiin ja -kortteleihin. 1980-luvun lopussa erotettiin Fabianinkadun puoleisesta kattoterassista lasiseinin uusi Fabianinkatu 23:een johtava yhdyskäytävä ja sisäänkäyntien tuulikaappeja laajennettiin. Unioninkadulla pääsisäänkäynnin päällä oleva kaareva sisäänkäyntikatos rakennettiin vuonna 2006. Rakennuksessa tehtiin peruskorjaus 2010-luvun taitteessa, jolloin toimistotilat saneerattiin ja rakennuksen talotekniikka modernisoitiin täydellisesti. Julkisivujen elementtisaumaukset uusittiin ja näkyvien betoniterästen korroosiovauriot korjattiin. Pahiten vaurioituneet laatat uusittiin ja vaurioituneet saumat korjattiin. Ikkunoiden sisäpuitteisiin lisättiin eristyslasit ja ulkopuitteet ja karmit kunnostettiin. Unioninkadun puoleiselle kattoterassille vaihdettiin uusi, takaa lasitettu teräspinnakaide ja katolla olevaa IV-konehuonetta laajennettiin tontin sisäosaan päin. Fabianinkadun puolella terassin vuonna 1989 lisätty lasiyhdyskäytävä purettiin ja

terassia rajaava, julkisivulinjassa oleva palkki verhottiin uusilla klinkkereillä.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisten liikepankkien historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Se edustaa aikansa tyypillistä toimistotaloarkkitehtuuria kantavine pilarirunkoineen ja kevytrakenteisine julkisivuineen. Julkisivujen korjaus on toteutettu alkuperäisarkkitehtuuria kunnioittaen rakennuksen ulkoasua muuttamatta.

↓
LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

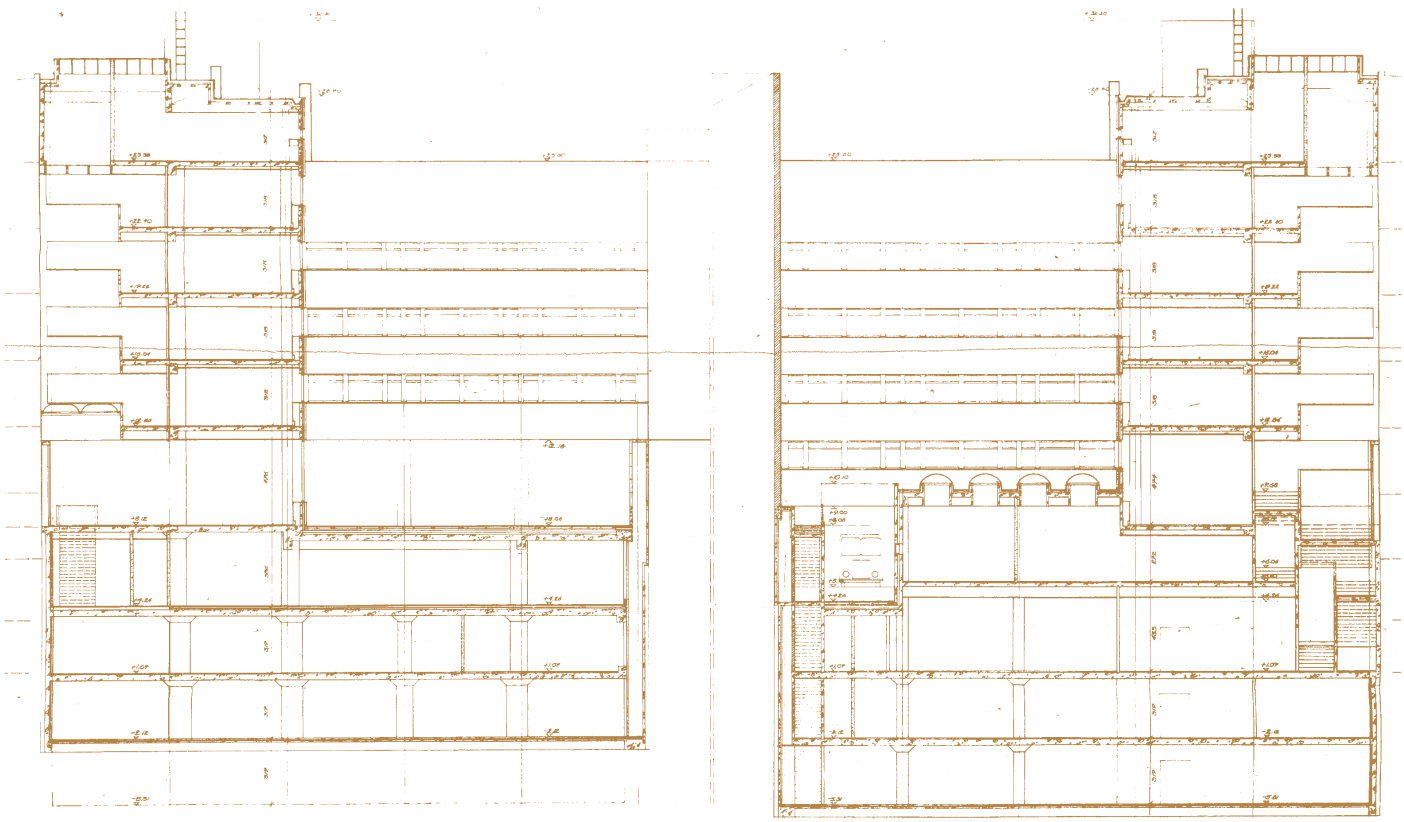

↗
TOIMISTOKERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RVVA.

←
UUSI HEIMOLAN TALO VALMISTUMISENSA JÄLKEEN KUVATTUNA KLUUVIKADULTA. KARI HAKLI/ HKM 1973.

KATUOSOITE: YLIOPISTONKATU 5 (ENT. HALLITUSKATU 15)
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1972
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-002-0002-0007
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 302
SUUNNITTELIJA: TOIVO KORHONEN
RAKENNUTTAJA: SUUR-HELSINGIN OSUUSKASSA
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTORAKENNUS
OMISTAJA: SPONDA OYJ,
SENAATTI-KIINTEISTÖT & VALION ELÄKEKASSA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 2009

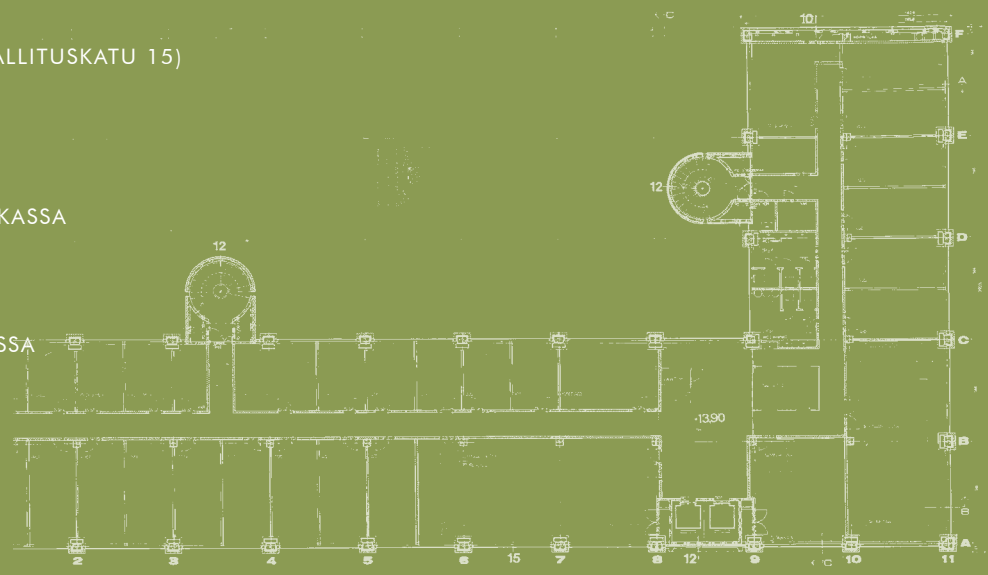

YLIOPISTONKATU 5

Yliopistonkatu 5:ssä sijaitseva, vuonna 1972 valmistunut arkkitehti Toivo Korhosen suunnittelema liike- ja toimistotalo on yksi tunnetuimmista 1960-luvulla Helsingissä tapahtuneesta kaupunkirakenteen modernisoinnista kertovista symboleista. Se sijaitsee tontilla, jolta vuonna 1969 purettiin arkkitehti Onni Tarjanteen suunnittelema, vuonna 1910 valmistunut jugendtalo, Heimola.

Vanha Heimola oli rakennettu alun perin liiketaloksi, jonka suureen juhlasaliin oli tarkoitus tehdä elokuvateatteri tai ravintola. Valmistuttuaan se kuitenkin päätyi palvelemaan politiikkaa, sillä eduskunta muutti taloon vuonna 1911 Hakasalmenkadulla (nyk. Keskuskatu) sijainneen edellisen istuntopaikan käytyä pieneksi. Vuonna 1917 Heimolassa kirjoitettiin Suomen itsenäisyysjulistus. Vuonna 1931 eduskunta muutti talosta pois, kun arkkitehti J. S. Sirénin suunnittelema Eduskuntatalo valmistui Arkadianmäelle. Tämän jälkeen Heimolassa toimi mm. hotelli, tanssiravintola sekä kaupunkilaisten suosimat elokuvateatterit, Suomen suurin 1200-paikkainen Aloha (1946–1969) sekä pienempi 351-paikkainen Arita (1926–1969). Rakennus vaurioitui Helsingin pommituksissa vuonna 1944, ja tanssiravintola lopetti toimintansa vuonna 1946. Itsenäisyyspäivänä 1956 rakennuksen seinään kiinnitettiin graniittilaatta, jossa oli teksti: “Tässä rakennuksessa kokoontui Suomen eduskunta vuosina 1911–1930 ja hyväksyi joulukuun 6. päivänä 1917 Suomen itsenäisyyden julistuksen”. Vuonna 1966 Heimola siirtyi Okopankin edeltäjälle Suur-Helsingin Osuuskassalle. Toukokuussa 1969 alkoi rakennuksen purkaminen, josta keskusteltiin paljon niin mediassa kuin eduskunnassa. Kaupunkilaisten vastustuksesta huolimatta rakennus kuitenkin hävisi katukuvasta kesän aikana.

Suur-Helsingin Osuuskassan paikalle rakennuttama uusi toimistotalo oli valmis jo kolmen vuoden päästä. Uuden toimistorakennuksen suunnitteli arkkitehti Toivo Korhonen, joka oli keväällä 1966 saanut tehtäväkseen laatia suunnitelman koko Kameelin korttelin uudistamiseksi. Korttelin uudisrakentaminen

oli tarkoitus tehdä vaiheittain niin, että ensimmäisessä vaiheessa olisi rakennettu Heimolan talon tontti ja sen viereiset Hallituskadun (nyk. Yliopistonkatu) ja Mikonkadun kulmatontti (Jussi ja Toivo Paatela 1928) sekä Lackmannin talon tontti (W.G. Palmqvist & Einar Sjöström, 1911). Kokonaissuunnitelmasta toteutui kuitenkin ainoastaan Heimolan talon tontin uudelleenrakentaminen. Uuden liiketalon suunnittelussa painottui ajatus kaupungin toiminnallisuuden sekä auto- ja jalankulkuyhteyksien parantamisesta. Korhonen huomio suunnittelussaan esim. silloiset paikoitusvaatimukset; suunnitteluajankohtana alueelle rakennettavilta liiketaloilta vaadittiin yksi autopaikka sataa kerrosalaneliömetriä kohden.

Toivo Korhonen kirjoitti *Arkkitehti*-lehdessä suunnittelutyötä ja rakennushankkeita vaikeuttavista ja hidastavista ongelmista. Hän totesi, että ajan kaupunkisuunnitteluun liittyy paljon ristiriitoja ja piti valitettavana, että eriäviä näkemyksiä ilmeni paljon myös oman ammattikunnan sisällä. Korhonen viittasi pitkälti myös Heimolan talon purkamiseen liittyneeseen kohuun, sillä tontin uudelleenrakentamista arvosteltiin näkyvästi myös arkkitehtien keskuudessa. Talon purkamista oli käsitelty esimerkiksi Vilhelm Helanderin ja Mikael Sundmanin vuonna 1970 ilmestyneessä *Kenen Helsinki* -pamfletissa.

Vanhan Heimolan talon purkaminen on jäänyt arveksi suomalaiseen kaupunkihistoriaan. Rakennus koettiin jälkeenpäin merkittäväksi, sillä se liittyi olennaisesti itsenäisen Suomen syntyhistoriaan merkityksiä sisältävänä ns. muistin paikkana. Sillä oli myös tärkeä rooli kaupunkikuvan kannalta, sillä Kluuvikadun varren rakennuskanta oli purkamisajankohtana vielä tyyliltään varsin yhtenäistä. Siksi sen paikalle rakennettuun moderniin lasijulkisivuiseen liikerakennukseen on jatkuvasti suhtauduttu kaupunkilaisten keskuudessa ristiriitaisin tuntein. Vuonna 2001 Helsingin seudun sotaveteraanit tekivät kaupunginhallitukselle esityksen Kluuvikadun nimen muuttamisesta Itsenäisyydenkaduksi ja itsenäisyysmuseon perustamisesta nykyiseen Heimolan taloon. Vanhan Heimolan talon symbolisesta merkityksestä paikalla nykyään seisovalle liiketalolle kertoo osaltaan se, että vanhan talon seinässä ollutta graniittilaattaa säilytetään yhä uuden toimistorakennuksen kahdeksannessa kerroksessa.

Vuonna 1988 Kaisaniemi Invest Oy järjesti suunnittelukilpailun Kameelin osakorttelin (38b) kehittämiseksi. Tarkoituksena oli löytää ratkaisu omaleimaisen, elävän ja menestyvän liiketoimintakeskuksen rakentamiselle. Kutsukilpailun voitti Arkkitehtitoimisto Helin & Siitonen suunnitelmallaan ”Rotonda”, jossa korostui korttelin jalankulku- ja huoltoliikenteen sekä pysäköintijärjestelyiden parantaminen. Suunnitelmassa korttelin rajaavien kadunvarsien julkisivut olisivat säilyneet ja keskelle olisi jäänyt pyöreä keskushallina toimiva valopiha. Suunnitelmaan sisältyi Heimolan kiinteistön diagonaalisesti lävistävä jalankulkuväylä Mikonkadun suuntaan ja Kaisaniemen metroasemalle johtava yhteys sekä liittyminen maanalaiseen huoltojärjestelmään. Sellaisenaan ostoskeskussuunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu, joskin rakennukseen ehdittiin tehdä suunniteltu läpikulkukäytävä, jonka kohdalla rakennuksen julkisivussa lasitornin vasemmalla puolella oli vino lippa.

Heimolan talossa on toiminut useita yrityksiä, ja se muistetaan myös yliopistorakennuksena, sillä siinä on toiminut mm. Helsingin yliopiston klassillisen filologian ja historian laitokset sekä opiskelijaravintola Pam Pam. Se toimi myös mm. Korkeimman oikeuden väistötilana vuosina 2008–2009, kun Korkeimman oikeuden Pohjoisesplanadi 3:ssa sijaitsevaa taloa peruskorjattiin. Nykyään rakennuksen alimmat kerrokset ovat myymälä- ja ravintolakäytössä. Kolmannesta kerroksesta ylöspäin rakennuksessa on toimistotiloja.

KUVAUS

Niin kutsuttu Uusi Heimolan talo on kahdeksankerroksinen toimistorakennus, jossa on kolme kellarikerrosta. Ylin kellarikerros on muutettu luonnonvaloa saavaksi ns. basement-kerrokseksi. Ylin kellarikerros sekä ensimmäinen ja toinen kerros ovat nykyään myymäläkerroksia. Niitä ylemmät kerrokset ovat pääsääntöisesti toimistokäytössä. Nykyään Yliopistonkadun puolella

↑

ARKKITEHTI TOIVO KORHOSEN SUUNNITTELEMA LIIKETALO YLIOPISTONKADUN JA VUORIKADUN KULMASSA. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

rakennuksen vasemmassa reunassa on yksi porttikäytävä, josta on käynti rakennuksen alemmille tasoille johtavaan ajoluiskaan. Kolmannen kerroksen paikoitusalue on muutettu toimistotilaksi. Kantavana rakenteena on betoninen pilarirakenne.

Rakennus sijaitsee näyttävällä paikalla Yliopistonkadun ja Vuorikadun kulmatontilla ja Kluuvikadun päätteenä. Muuta rakennusmassaa korkeampi lasitorni mukailee paikalta puretun jugendtalon, Heimolan talon, tornia ollen samalla julkisivun hallitsevin elementti. Sisätiloissa sen kohdalla ovat hissit ja toimistokerrosten hallitilat. Julkisivujäsentelyssä korostuvat lisäksi kantavien punatiiliverhottujen betonipilasterien muodostamat vertikaalilinjat, joiden välissä on yhtenäistä, ruudukkokuvioitua lasipintaa. Julkisivussa käytetyt ikkunalasit ja julkisivulasit, jotka olivat alun perin absorboivaa ruskeaa julkisivulasia, on kiinnitetty ruskeisiin, polttomaalattuihin alumiinikehyksiin. Kolme alinta kerrosta ovat nykyään näyteikkunaa.

Yliopistonkadun (ent. Hallituskatu) puolella oli alkujaan kadunsuuntainen

arkadi, josta oli käynti ensimmäisen ja toisen kerroksen myymälätiloihin. Katutasolta nousi ulkoliukuportaat sekä rakennuksen kulmalla tavalliset portaat toiselle tasolle. Arkadi rakennettiin umpeen vuosituhannen vaihteessa. Konttorikerrokset olivat alun perin täynnä pieniä, kevyin väliseinin muodostettuja toimistohuoneita, mutta sisätiloja on muutettu moneen otteeseen siten, että siellä on nykyään myös avokonttoritilaa. Samaten myymäläkerroksissa tilajärjestelyjä on muutettu useaan otteeseen.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen toimisto- ja liiketiloissa on tehty vuosikymmenten aikana useita muutoksia. Vuonna 1986 Yliopistonkadun puolella olleet ulkoliukuportaat korvattiin tavallisilla portailla. 1990-luvun muutoksia olivat mm. diagonaalisesti toteutettu yleinen jalankulkuväylä, jonka yhteydessä julkisivu oli lasitornin vasemmalta puolelta vedetty muusta rakennusmassasta särmikkäästi sisään. Muodostuneen syvennyksen päällä on kapea vino lippa. Vuonna 2000 valmistuivat rakennuksen laajennus- ja muutostyöt, joissa kolmannen kerroksen paikoitusalueelle johtanut porttikäytävä sekä paikoitusalue itsessään poistettiin. Paikoitusalueen tilalle tehtiin toimistotiloja. Muutostöissä myös mm. vaihdettiin kattoikkunat ja rakennettiin portti Yliopistonkadulle johtavaan ajoluiskaan. Katolle tehtiin uusi IV-konehuone, rakennukselle tunnusomaista valotornia korotettiin ja julkisivussa tehtiin ikkuna- ja ovijakomuutoksia. Esimerkiksi alimmissa kerroksissa muutettiin sisäänkäyntien sijaintia, kerrosväliä korostaneet alumiiniset ruskeat vaakalistat poistettiin ja näyteikkunapinnasta tehtiin yhtenäinen. Kluuvin pysäköintilaitoksen ja korttelin muiden osien välille tehtiin uusi jalankulkutunneli. Vuonna 2008 valmistui julkisivuverhouksen uusiminen 4.-8. kerroksissa, missä yhteydessä muutettiin myös ulkoseinä- ja ikkunarakenteita. Vuonna 2012 valmistuivat muutostyöt, joissa poistettiin tontin läpi kulkenut yleisen jalankulun väylä. Yliopistonkadun puolella julkisivuun rakennettiin uusi sisäänkäyntikatos ja olemassa olevaa katosta jatkettiin. Julkisivuun rakennettiin myös kolme uutta sisäänkäyntiä ja kadunpuoleisia ikkunoita uusittiin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on suomalaisen rakennussuojelun historiaan ja modernismin kaupunkisuunnitteluun liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sillä on keskeinen kaupunkikuvallinen asema Kluuvikadun päätteenä.

→

1.-2. KERROKSEN POHJAPIIRUSTUKSET. ENSIMMÄISESSÄ KERROKSESSA OLI ALUN PERIN KADUNSUUNTAINEN, SISÄÄNVEDETTY ARKADI, JOSTA OLI KÄYNTI ENSIMMÄISEN JA TOISEN KERROKSEN MYYMÄLÄTILOIHIN. RVVA.

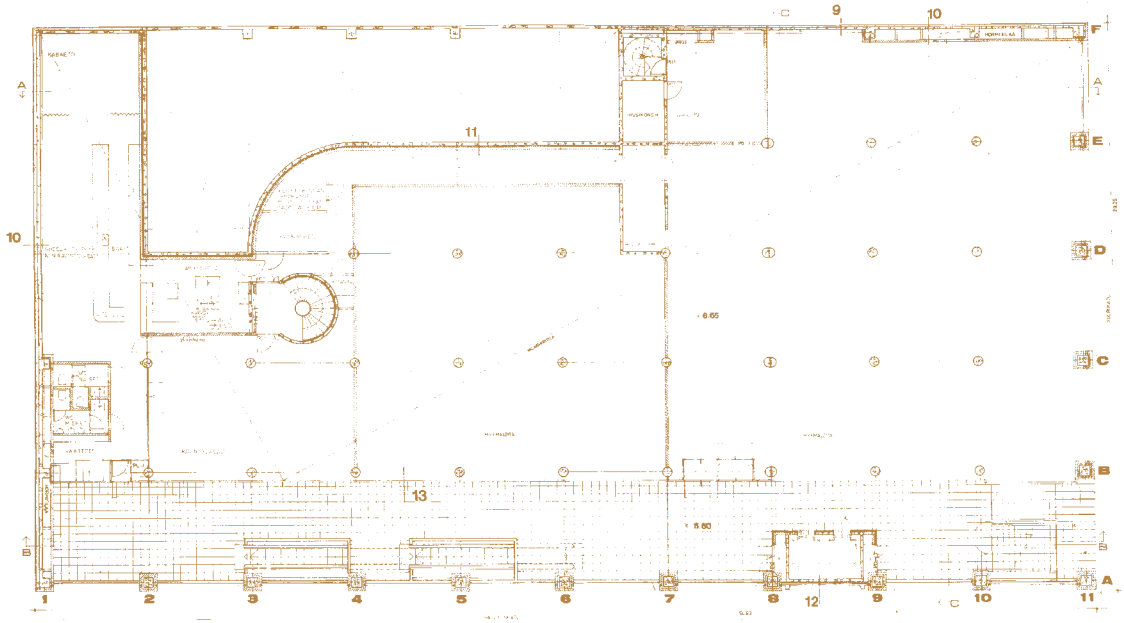

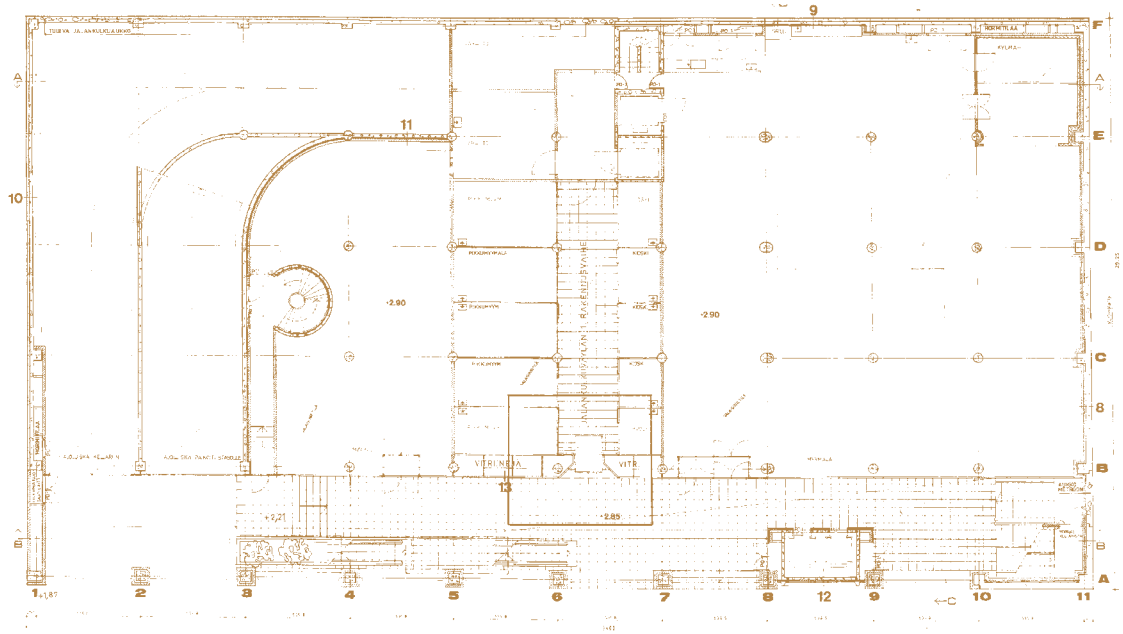
VITRINEA
VITR

↓

TEKNISKA FÖRENINGEN I FINLANDIN RAKENNUTTAMA TOIMISTO-, TEATTERI- JA LIIKETALO YRJÖNKADUN JA EERIKINKADUN KULMASSA. JUHO NURMI/ HKM 2014.

→

JULKISIVU EERIKINKADULLE. RVVA.

KATUOSOITE: YRJÖNKATU 30 – EERIKINKATU 2
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1962
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0067-0001
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 595
SUUNNITTELIJA: KARL-ERIK HAGNER, RURIK PACKALEN & PER-MAURITZ ÅLANDER
RAKENNUTTAJA: TEKNISKA FÖRENINGEN I FINLANDS STIFTELSE (TFIF)
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO-, TEATTERI- JA LIIKERAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: HOTELLI-, TEATTERI- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: TEKNISKA FÖRENINGEN I FINLAND (TFIF)
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1996

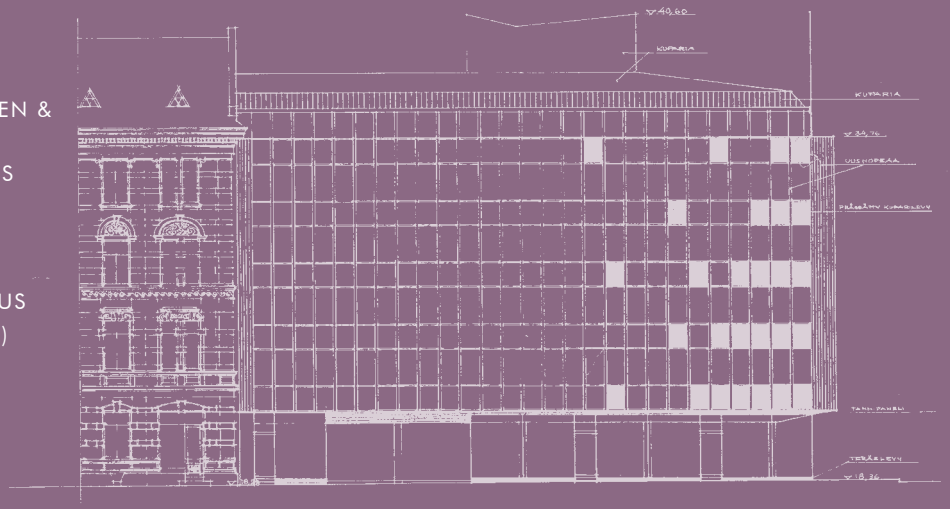

YRJÖNKATU 30

Ruotsinkielinen, vuonna 1880 perustettu ja siten Suomen vanhin diplomiinsinöörien, arkkitehtien ja tekniikan akateemisten yhdistys Tekniska föreningen i Finland (TFiF) oli odottanut kauan ennen kuin uskalsi ottaa taloudellisen riskin oman toimitalon rakentamisesta. Yhdistys oli toiminut vuodesta 1924 vuokratiloissa Aleksanterinkatu 16–18:ssa (Svenska Gården) ja vuodesta 1936 lähtien Ruotsalaisessa teatterissa (Svenska Teatern, Nya Teaterhuset AB), mutta sen tavoitteena oli oman, taloudellista tuottoakin tarjoavan kiinteistön rakennuttaminen Helsinkiin. Hanketta varten oli perustettu toimikunta ja kerätty rahaakin, mutta sodanaikainen inflaatio söi pääomaa vuosina 1939–1944. Yhdistyksen oli siksi vahvistettava asemaansa sekä taloudellista toimeentuloaan ennen toimitalohankkeen käynnistämistä.

Pian toisen maailmansodan jälkeen yhdistyksen taloudellinen tilanne alkoi kohentua. Yhdistys järjesti vuodenvaihteessa 1958 uuden kampanjan toimitalon rakentamiseksi ja etsi aktiivisesti tonttia, jolle rakennuksen voisi rakentaa. Viimein vuoden 1958 lopussa yhdistys solmi kaupat Yrjönkadun ja Eerikinkadun kulmatontista 53 miljoonan markan kauppahintaan. Tontti sijaitsi aivan Helsingin ydinkeskustassa, vain kahden minuutin kävelymatkan päässä Mannerheimintieltä. Kesäkuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1959 yhdistys järjesti jäsenistölleen kutsukilpailun uuden toimitalonsa suunnittelusta tontille. Tarkoituksena oli löytää ratkaisu ahtaalle ja siksi haastavalle tontille rakennettavaksi rakennukseksi, jossa voisi järjestää mm. erilaisia kongresseja sekä kurssitoimintaa. Kutsukilpailun voittivat arkkitehdit Karl-Erik Hagner, Rurik Packalen ja Per-Mauritz Ålander ehdotuksella, jonka eduksi luettiin mm. se, että siinä oli tilan säästämiseksi saatu mahdutettua kaksi porrasta samaan porraskäytävään.

Hanke eteni nopeasti ja rakennuslupa saatiin jo seuraavana vuonna. Uudisrakennuksen paikalta purettiin taidekauppias D. J. Niemelän rakennuttama asuintalo, jonka yläkerrassa oli ollut Sam Vannin käyttämä ateljee. Yrjönkadun ja

Eerikinkadun kulmauksessa oli toiminut myös yleinen sauna. Rakennushankkeen pääurakoitsijana toimi Juho L. Aalto. Uudisrakennuksen kustannukset olivat yhteensä 6,5 miljoonaa markkaa, ja hankkeen toteutumisen on sanottu mahdollistuneen hyvän yhteishengen ja jäsentenkin panostuksen ansiosta. Uusi toimitalo vihittiin käyttöön 16.9.1962 tasavallan presidentti Urho Kekkosen läsnä ollessa. Rakennus tarjosi ensimmäisen kerran TFiF:n 83-vuotisen historian aikana mahdollisuuden sijoittaa yhdistyksen kaikki toiminnot saman katon alle.

Rakennuksen katukerroksessa oli näyttely- ja liiketiloja, kun taas toinen, kolmas, neljäs ja puolet viidennestä kerroksesta oli vuokrattu ulkopuolisille tahoille toimistokäyttöön. Katutasossa näyteikkunaa reunustivat sisäpuolella leveät ikkunapenkit, joiden päällä saattoi istuakin. TFiF:n tilat sijaitsivat kuudennessa ja osin viidennessä kerroksessa siten, että kuudennessa kerroksessa olivat kokoussali, kabinetti, kirjasto, kerhohuone, kerhoruokasali, hallituksen huone ja keittiötilat. TFiF:n tiloissa oli alkujaan tammiparketti ja osin kokolattiamatto. Seinät oli päällystetty maalatulla juuttikankaalla. Ensimmäisen kerroksen liiketiloissa sekä osassa toimistotiloja sisäkatot oli verhottu mäntypaneelein, ja niissä oli upotetut ritilävalaisimet.

Uusi rakennus tarjosi räätälöidyt tilat myös TFiF:lle vuokralaiseksi tulleelle, Helsingin kaupunginteatterin osana toimivalle Lilla Teaternille, joka oli aiemmin toiminut pienessä takahuoneessa Kasarmikadulla sijaitsevan ruotsinkielisen kauppakillan tiloissa. Intiimisti sisustettu teatterisali oli varustettu uusimmalla näyttämötekniikalla. Teatterin valkeiden seinäpintojen vastapainona toimivat lämpiön ja portaikon lattiamateriaaliksi valittu kiiltäväksi vahattu punatiilipinta. Teatterin ja ravintolan tiloissa oli puolestaan tumma kokolattiamatto. Teatterin tuolien verhous ja esirippu olivat dramaattista punaista plyysikangasta. Oman säväyksensä teatterisalin sisustukseen toivat Ornon valmistamat kirkkaat messinkivalaisimet. Teatterin yhteydessä oli noin 90 asiakaspaikan grilliravintola “Orfeus”. Tämä tila on sittemmin muutettu TFiF:n kerhohuoneeksi.

Kellariravintolan, teatterisalin, kokoussalin ja klubiravintolan sisustukset olivat sisustusarkkitehti Olli Borgin suunnittelemat. Kiinteät kalusteet ja klubiravintolan pöydät teki Keravan Puusepäntehdas Oy, erikoisvalaisimet Metallitehdas Orno. Kellariravintolan ja klubisalin huonekalut valmisti J. Merivaara Oy, teatterituolit, klubituolit ja lepotuolit Heteka Oy.

Kiinteistö oli hyvä sijoitus TFiF:lle. Jo vuoden 1968 toimintakertomuksessa saatettiin jo todeta, että yhdistyksen talous oli saatu vakiinnutettua, ja 1970-luvun puolivälistä kiinteistö alkoi tuottaa yhdistykselle säännöllistä tuottoa. Rakennuksessa on ollut sen historian aikana eri yrityksiä. Vuokralla ovat toimineet mm. AGA Oy, Matkatoimisto Area sekä Insinöörilehdet Oy ja Tuote-Valinta Oy. Rakennuksen 2.-5. kerrokset muutettiin Omenahotelli-ketjun käyttöön vuonna 2010.

KUVAUS

Yrjönkatu 30 on suoralinjainen, kuusikerroksinen rakennus, jossa on kolme maanalaista kerrosta. Rakennus on L-muotoinen siten, että tontin keskelle jää suljettu mutta avara sisäpiha. Sisäpihan kohdalla oli alkujaan paikoitustilaa, mutta se muutettiin 2000-luvun alussa korkeaksi sisätilaksi ja katettiin lasikatolla. Ensimmäisessä kerroksessa on ravintola- ja liiketilaa sekä teatterin sisäänkäynti. Kerrokset 2-5 eli entiset toimistokerrokset ovat nykyään hotellikäytössä. Keskimmäisellä kellaritasolla sisäpihan kohdalla on kaksikerroksinen teatterisali (Lilla Teatern). Kantavana rakenteena rakennuksessa on betonista valettu pilarirunko, jossa pilarien jänneväli on pitkä, noin 14 metriä.

Rakennuksen pelkistettyjä julkisivuja hallitsevat säännölliset nauhaikkunat. Ikkunoita kannattavat julkisivussa paksut betonipalkit, mikä on mahdollistanut kantavien pilarien sijoittamisen harvaan. Ensimmäinen kerros on yhtenäistä näyteikkunapintaa. Julkisivumateriaalina ovat sekä kadun että sisäpihan puolella alkuperäiset, tehdasvalmisteiset 6 cm paksuiset valkobetonielementit, joissa betoniin on sekoitettu kalkkikivirouhetta. Ylinnä näkyy kaareva kattomuoto,

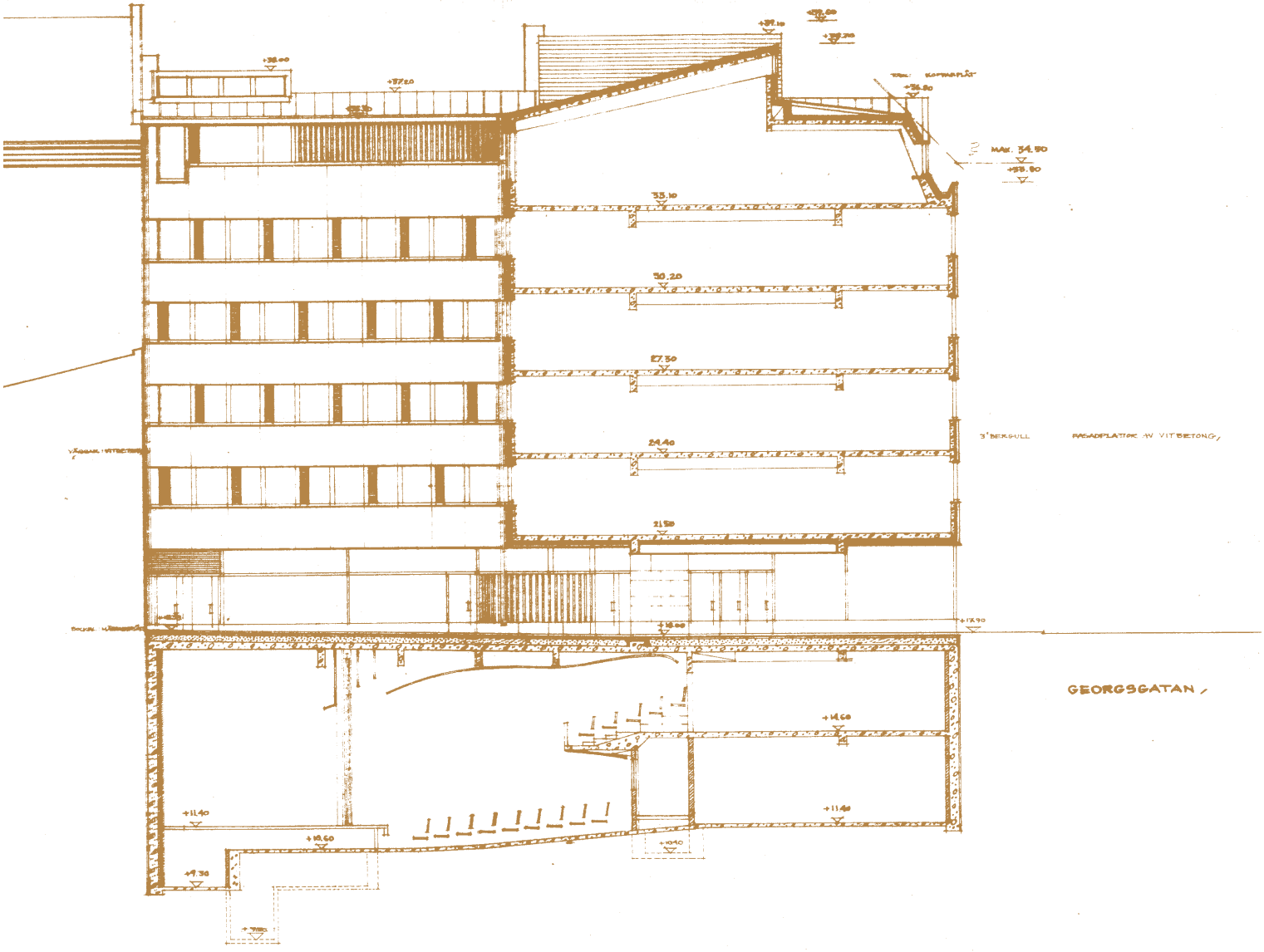

↑

LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

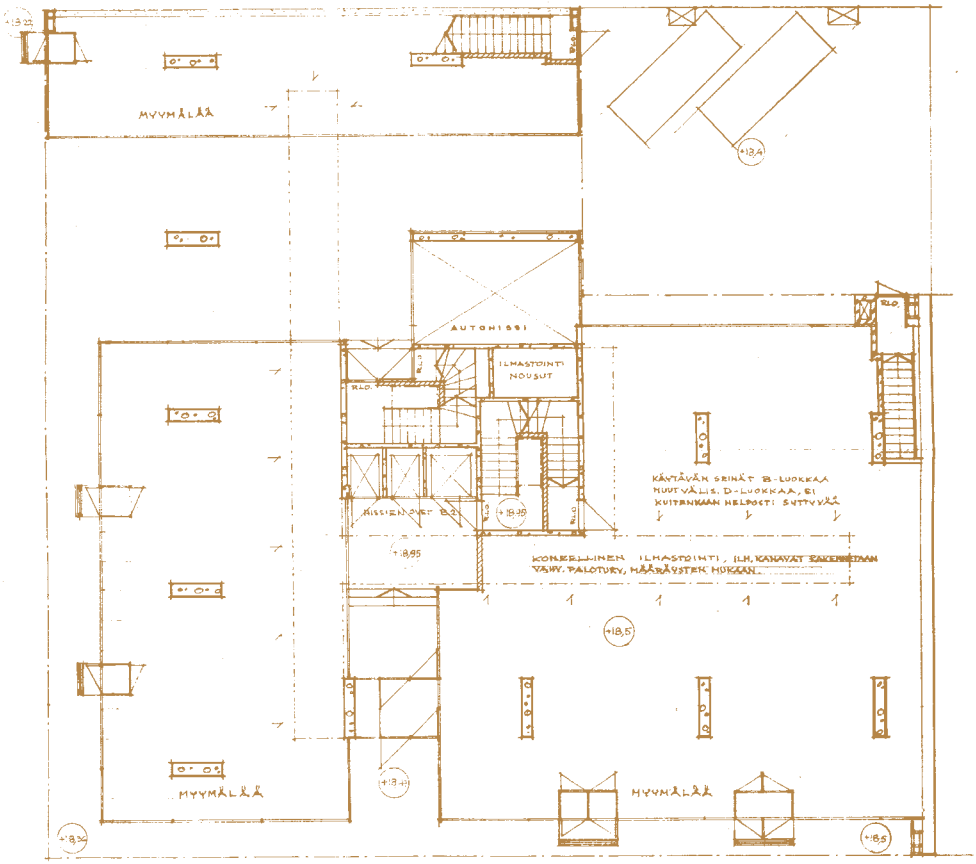

→

KUUDENNEN KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. TÄHÄN KERROKSEEN SIJOITETTIIN YHDISTYKSEN OMAT TILAT. RVVA.

←

POHJAPIIRUSTUS. ENSIMMÄISEEN KERROKSEEN SIJOITETTIIN VUOKRATTAVIA MYYMÄLÄTILOJA. RVVA.

joka kätkee sisäänsä mm. kuudennen kerroksen saliin valoa tuovat viistot kattoikkunat. Rakennuksen vesikatto on kuparipeltiä. Rauma-Repola Oy:n valmistamissa ikkunoissa ikkunapuitteiden ulko-osat ovat teakista, kun taas karmit ja tuuletusluukut on päällystetty messinkipellillä ja -ritilällä. Puuikkunat ovat alkuperäiset, ja niiden pinnassa on nykyään ruskea kuultomaali.

Entiset toimistotilat eli nykyiset Omenahotellin tilat sijaitsevat yhteisen sisääntulohallin ympärillä 2.-5. kerroksissa. Kuudennessa kerroksessa toimivan tilausravintolan tiloissa eli entisissä TFiF:n tiloissa on vanhaa tunnelmaa, joskin pintoja on uusittu. Esimerkiksi narikan seinien viilupinnat on uusittu vanhan mallin mukaisesti ja tilojen sisäkatto on ruskealla kuultomaalattua mäntypaneelia. Teatterin kiinteät sisustukset penkkeineen ovat pitkälti alkuperäisessä asussaan. Teatterin vieressä olleen entisen grilliravintola Orfeuksen tilat toimivat nykyään TFiF:n kerhohuoneena. Teatterin ja kerhohuoneen valkoisiksi slammatut seinät on muurattu epäsäännöllisesti limitetyin tiilin reliefimäisen vaikutelman aikaansaamiseksi. Lattiat ovat kiiltäväksi vahattua punatiiltä.

KESKEISET MUUTOKSET

Rakennuksen sisätiloissa on tehty useita pieniä muutoksia sen historian aikana aina käyttäjien tarpeiden mukaisesti.

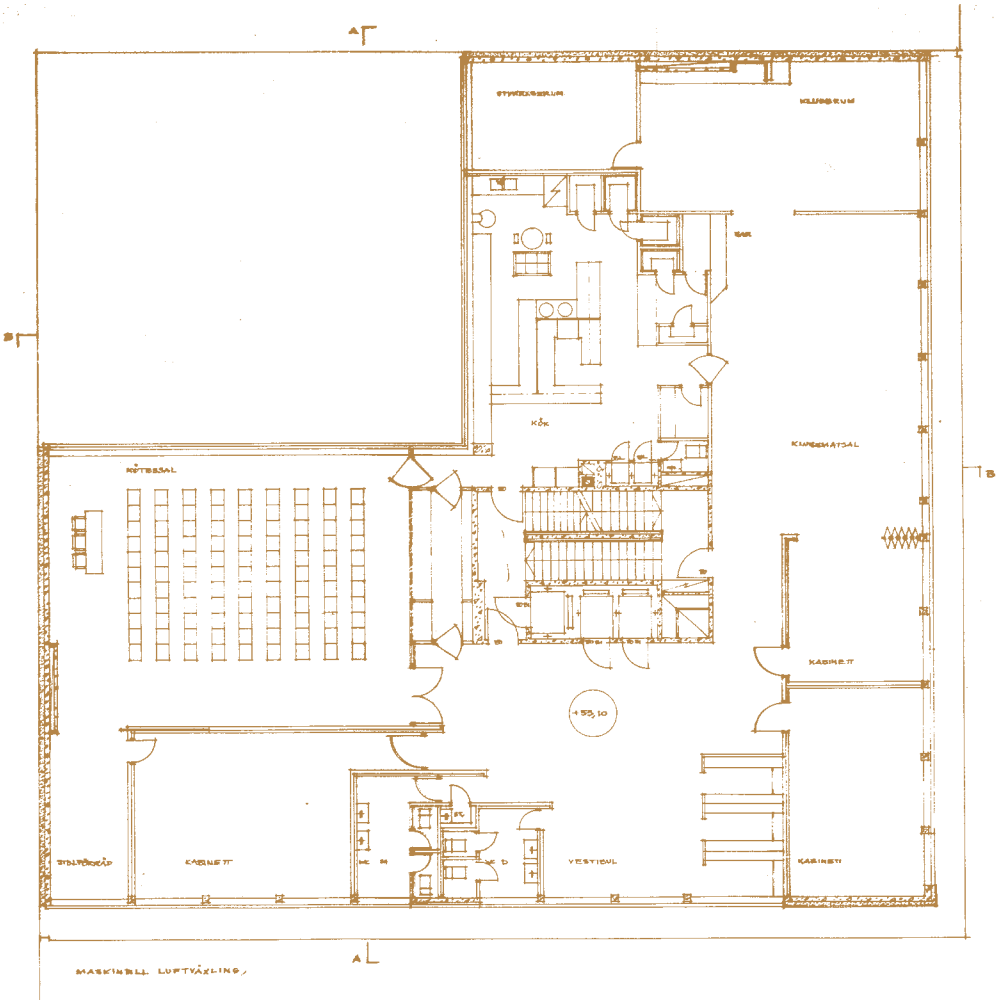

1980-luvun vaihteessa ensimmäisessä kerroksessa ollut myymälätila muutettiin ravintolatilaksi, missä yhteydessä mm. vaihdettiin entisen myymälän ikkunat kolminkertaisiksi lämpölasiikkunoiksi. 1980-luvun lopussa laajennettiin ullakolla olevaa IV-konehuonetta. Vuonna 1996 tontilla tuli voimaan uusi asemakaava, jonka mahdollistamana 2000-luvun alussa rakennusalaa laajennettiin pihalle ja porttikäytävälle, kun Yrjönkadun puoleinen porttikäytävä rakennettiin umpeen ja autopaikkakäytössä ollut sisäpiha katettiin uudella lasikatolla. Samalla pihakannen lattiaksi muutetun rakenteen ääneneristystä parannettiin. Ensimmäisessä kerroksessa ollut myymälätila muutettiin kahvilakäyttöön, sisäänkäyntien päälle rakennettiin lasiset sisäänkäyntikatokset ja kattokerroksen IV-konehuonetta laajennettiin. Myös ensimmäisen kerroksen näyteikkunaa uusittiin. 2000-luvun alussa tehtiin muutoksia mm. Eerikinkadun puolen sisäänkäynneille. Vuonna 2010 myönnettiin lupa rakennuksen 2.-5. kerrosten muuttamiselle itsepalveluperiaatteella toimivan Omenahotellin käyttöön. Tilaratkaisussa hyödynnettiin pilarirakenteen aikaansaamaa kerrosten avoimuutta siten, että hotellihuoneet ja keskikäytävät toteutettiin rankarakenteisin, kevyin väliseinäjaoin, ja huoneet saatettiin julkisivun nauhaikkunoiden jakoa seuraaviin muotoihin.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on rakennuttajaansa sekä Lilla Teaternin historiaan liittyviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Sen arkkitehtuuri on viimeisteltyä. Julkisivujen lisäksi myös osa rakennuksen sisätiloista on säilynyt pitkälti alkuperäisasussaan.

Rakennuksen julkisivujen sekä TFiF:n, Lilla Teaternin ja entisen ravintola Orfeuksen tilojen alkuperäisten kiinteiden sisustusten säilyttäminen on suositeltavaa.

↗
JULKISIVU YRJÖNKADULLE. RVVA.

←
YRJÖNKADUN KATUJULKISIVUSSA NÄKYY, MITEN 1980-LUVUN RAKENNUS SOPEUTUI 1900-LUVUN ALUN RAKENNUSKANTAAN YHTENEVÄLLÄ RÄYSTÄSKORKEUDELLA JA JUGENDTALOISTA LAINATUILLA ERKKERIAIHEILLAAN. JAANA MAIJALA/ HKM 2014.

KATUOSOITE: YRJÖNKATU 36
KÄYTTÖÖNOTTOVUOSI: 1980
KIINTEISTÖTUNNUS: 091-004-0068-0004
PYSYVÄ RAKENNUSTUNNUS: 610
SUUNNITTELIJA: ARKKITEHTITOIMISTO HÄNNINEN & HANSIO
RAKENNUTTAJA: MEIJERIVÄEN ELÄKEKASSA
ALKUPERÄISKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA ELOKUVATEATTERIRAKENNUS
NYKYKÄYTTÖ: TOIMISTO- JA LIIKERAKENNUS
OMISTAJA: VALION ELÄKEKASSA
KAAVOITUSTILANNE: ASEMAKAAVA 1979

YRJÖNKATU 36

Yrjönkatu 36:ssa sijaitseva toimisto- ja liiketalo on Yrjönkadun rakennuksista nuorin. Se rakennettiin paikalle, jolla aiemmin sijaitsi mm. tupakkatehtaana toiminut, vuonna 1863 valmistunut kivitalo. Kiinteistön omisti 1920-luvulta alkaen Helsingin suojeluskuntapiirin esikunta, mutta myöhemmin se siirtyi vuonna 1920 perustetulle Meijeriväen Eläkekassalle. Yhtiön tarkoituksena oli rakentaa paikalle moderni liikerakennus. Suunnittelutehtävä annettiin Arkkitehtitoimisto Hänninen & Hansiolle.

Uudisrakennusta varten laadittiin uusi asemakaava, joka astui voimaan vuonna 1979. Kaavassa määriteltiin, että tontille rakennettavassa liikerakennuksessa saa olla enintään 20 % myymälätiloja tontille rakennettavasta enimmäisalasta. Rakennuslupahakemuksiin liitetyt rakennuspiirustukset allekirjoitti arkkitehti Irja Hänninen. Rakennustöiden pääurakoitsijana toimi Karme Oy, ja rakennus valmistui vuonna 1980.

Yrjönkatu 36:n toimisto- ja liikerakennus on säilynyt saman omistajan omistuksessa sen koko historian ajan. Vuoden 1996 lopussa Meijeriväen Eläkekassa sulautui vuonna 1962 perustetun Osuusmeijerien Eläkekassan kanssa. Fuusion seurauksena syntynyt eläkevakuutusyhtiö nimettiin vuonna 2000 Valion Eläkekassaksi. Rakennuksessa toimi 2000-luvun alkuun asti elokuvateatteri Nordia. Elokuvateatterin tilat muutettiin 2000-alussa Seppo Koskisen omistamaksi yökerhoksi, joka joutui kuitenkin lopettamaan toimintansa jo vuonna 2004, kun sen anniskelulupaa ei enää jatkettu. Tämän jälkeen rakennuksen ensimmäinen kerros muutettiin suureksi myymälähuoneistoksi. Toimistotiloissa on nykyään mm. lääkärikeskus, Israelin suurlähetystö sekä Ranskan suurlähetystön kaupallinen osasto.

KUVAUS

Yrjönkatu 36:ssa on seitsemän kerrosta ja yksi kellarikerros. Ylin kerros on pinta-alaltaan muita kerroksia pienempi siten, että rakennus madaltuu porrastetusti Eerikinkadulle päin ja kadun puolella kaksi ylintä kerrosta ovat

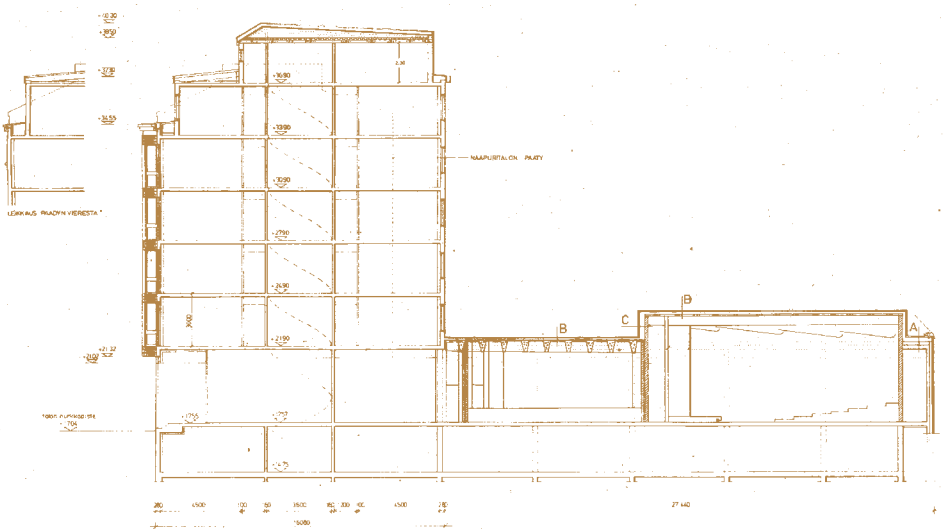

←

LEIKKAUSPIIRUSTUS. RVVA.

↓

1. KERROKSEN POHJAPIIRUSTUS. RAKENNUKSEN ENSIMMÄISEEN KERROKSEEN SIJOITETTIIN ALUN PERIN KOLMEN SALIN ELOKUVATEATTERI. RVVA.

→

TALO RAKENTEILLA VUONNA 1980. VOLKER VON BONIN/ HKM.

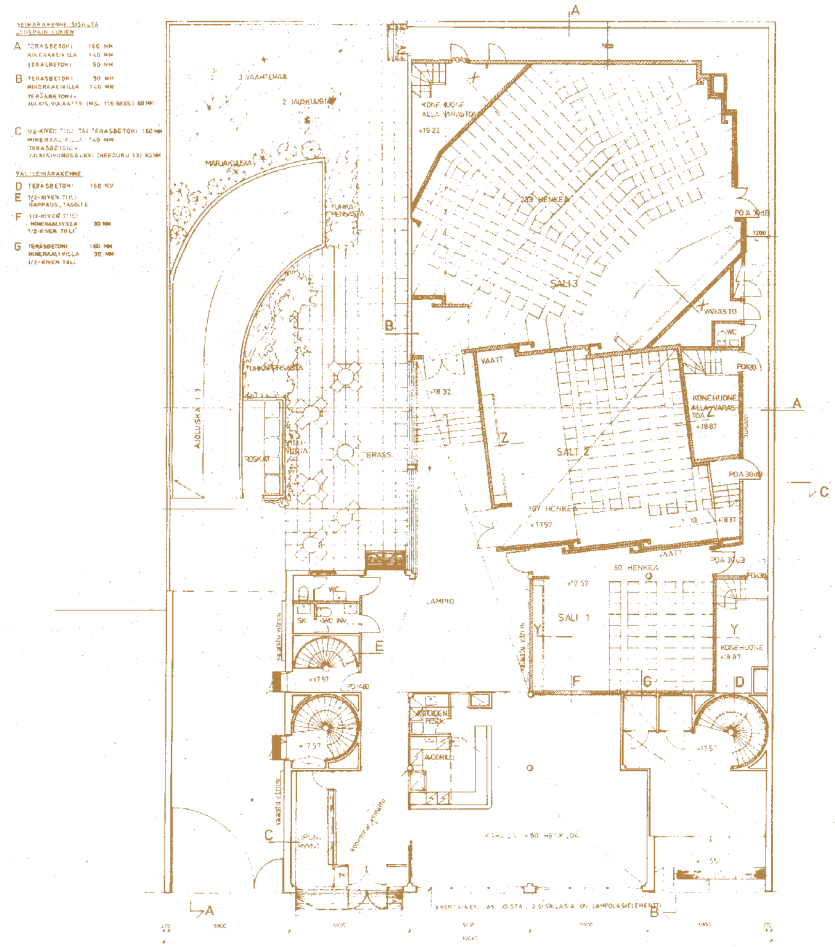

sisennetyt. Tontin sisäosaan työntyy matalampi yksikerroksinen pihasiipi, jonka viereen jää pieni sisäpiha. Kantavana rakenteena on pilari-laattarakenne, jossa kantavat betonipilarit on sijoitettu pääosin ulkoseinien kohdille.

Julkisivua jäsentää kaksi erkkeriä ja harvaan sijoitetut ikkuna-aukotukset. Julkisivu on verhottu betonielementtiin kiinnitetyillä, vaaleanbeigeillä julkisivulaatoilla. Ikkunoiden puitteet ovat harmaa-messinki -sävyyn eloksoitua alumiinia. Alimmassa kerroksessa on näyteikkunat, joiden väliin jäävät umpinaiset rakenteet on päällystetty vaaleanruskeaksi polttomaalatulla teräksellä. Katujulkisivun vasemmassa reunassa on sisäpihalle johtava porttikäytävä ja oikeassa reunassa porrashuoneeseen johtava, julkisivulinjasta sisennetty sisäänkäynti.

Ensimmäisessä kerroksessa oli alkujaan kolmen salin elokuvateatteri. Sen tilat muutettiin 2000-luvulla ensin yökerhoksi ja sitten myymälätilaksi. Myös toimistokerrokset ovat pääosin saneerattuja. Porraskäytävä on pitkälti alkuperäisasussaan tummine mosaiikkibetonilattioineen ja kierreportaineen.

KESKEISET MUUTOKSET

Yrjönkatu 36:n ensimmäinen muutostöitä koskeva rakennuslupahakemus jätettiin vasta vuonna 2000, kun katukerroksen elokuvateatteri muutettiin kokonaisuudessaan yökerhoksi. Tässä yhteydessä tehtiin mm. väliseinämuutoksia, kiinteät sisustukset uusittiin ja rakennuksen pihajulkisivusta peitettiin ikkunoita. Yökerhon tilat ja liikekonsepti uudistettiin vain vähän yli kahden vuoden toiminnan jälkeen, ja yökerho avattiin uusittuna vuonna 2003. Seuraavana vuonna tehtiin väliseinämuutoksia ja pintojen uusimisia rakennuksen kuudennessa kerroksessa. Vuonna 2004 haettiin rakennuslupaa ensimmäisen kerroksen liiketilojen muuttamiselle yökerhosta myymäläksi. Myös kellarikerroksessa tehtiin muutoksia. Vuonna 2012 haettiin lupaa ilmanvaihtoa koskeville muutoksille sekä mm. IV-konehuoneen laajennukselle.

ARVOTUS JA SUOJELUTARVE

Rakennuksella on kiinteistösijoittamiseen liittyvää liiketaloushistoriallista arvoa. Se on rakennustekniikaltaan ja tyyliltään tyypillinen ja aikaansa ilmentävä toimistorakennus. Julkisivut ovat säilyneet alkuperäisasussaan.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

JOHDANTO

Aalto, Alvar 1966. Helsingin keskustasuunnitelma. – Arkkitehti 3/1965, s. 30–31.

Heikkilä-Kauppinen, Marja 2012. Saanko luvan? 200 vuotta pääkaupungin rakennusvalvontaa – satavuotias rakennusvalvontavirasto. Helsingin kaupunki: Rakennusvalvontavirasto.

Helsingin rakentumisen vaiheet. Tutkielma Helsingin kaupunkirakenteen muodostumisesta ja väestörakenteen vaiheista. Julkaisu YB 1/80. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, yleiskaavaosasto, 1980.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kolbe, Laura & Helin, Heikki (toim.) 2002. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 3. Kunnallishallinto ja -politiikka. Kunnallistalous. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Konttoritalojen julkisivut. – Arkkitehti 2/1960, liites. 9-14.

Lahti, Juhana 2006. Arkkitehti Aarne Ervin moderni kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla. Taidehistoriallisia tutkimuksia 34. Helsinki: Taidehistorian seura.

Liikekeskustan kaavoitus- ja kehittämisperiaatteet. Julkaisu AB 4/86. Helsinki: Kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto, 22.1.1987.

Nikula, Riitta 2006. Focus on Finnish 20th Century Architecture and Town Planning. Helsinki: Helsinki University Printing House.

Harry Schulman, Panu Pulma & Seppo Aalto (toim.) 2000. Helsingin historia vuodesta 1945. Suunnittelu ja rakentuminen. Sosiaaliset ongelmat. Urheilu. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Standertskjöld, Elina 2011. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1960–1980. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, Rakennustietosäätiö RTS & Rakennustieto Oy.

Standertskjöld, Elina 2008. Arkkitehtuurimme vuosikymmenet 1930–1950. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, Rakennustietosäätiö RTS & Rakennustieto Oy.

Söderqvist, Lisbeth 2008. Att gestalta välfärd. Från idé till byggd miljö. Stockholm: Forskningsrådet Formas & Riksantikvarieämbetet.

Tuomi, Timo 2005. Kaupunkikuvan muutokset. Suomalaisten kaupunkikeskustojen suunnittelun tavoitteiden ja todellisuuden kohtaamisesta toisen maailmansodan lopusta 1960-luvun puoliväliin. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tuomi, Timo 2001. Modernismin arkkitehtuurin suojelu. –Irma Lounatvuori & Lauri Putkonen (toim.) Rakennusperintömme. Kulttuuriympäristön lukukirja. Helsinki: Ympäristöministeriö & Museovirasto, 192–193.

Tuominen, Laura 1992. 1900-luvun rakennusperintö: luettelointi- ja suojelukysymyksiä. Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusosasto, Selvitys 8/1992. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Unnerbäck, Axel 2003. Kulturhistorisk värdering av bebyggelse. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.

Vuorinen, Juha 2008. Vielä tunnistamattoman arvottamisesta – hajamietteitä uudemman rakennuskannan arvottamisen ja tunnistamisen sietämättömästä vaikeudesta. –Marja-Leena Ikkala (toim.) Museoviraston rakennushistorian osaston aikakauskirja 2. Helsinki: Museovirasto, 161–165.

ALEKSANTERINKATU 9

Bergholm, Jorma 1985. *Osuuskaupan kujanjuoksu*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Böök, Netta & Perkkiö, Miia 2008. *Entinen Elannon tavaratalo. Aleksanterinkatu 9 Helsinki*. Rakennushistoriallinen selvitys. Helsinki: Arkkitehtitoimisto Kari Hyvärinen Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Jaatinen, Martti I.; Havas, Heikki & Ruusuvuori, Aarno (toim.) 1959. *Suomen liikeelämän arkkitehtuuria*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliito.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Elanto rakensi komean tavaratalon Aasin kortteliin. – *Helsingin Sanomat* 16.9.2006.

Kauppakeskus Kluuvi. [WWW] www.kluuvi.fi (4.10.2013)

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Leistén, Veikko 1954. Osuusliike Elannon tavaratalo. – Arkkitehti 10/1954, s. 173–177.

Niskanen, Aino 2005. Päivänkakkaroiden merkeissä – elantolaista arkkitehtuuria. – Minna Sarantola-Weiss & al. (toim.) Kulman takana Elanto! Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.

Niskanen, Aino 1987. Osuusliike rakentaa. Ajankuvia arkkitehtuurista. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Pohjanvirta, Marja-Liisa & Saastamoinen, Maria Liisa 2000. Aleksanterinkatu: vallan vaiheita. MeritaNordbankenin julkaisuja – Suomen museoliiton julkaisuja 48. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Siipi, Jouko 1955. Puoli vuosisataa Elantoa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino Oy:n Syväpaino.

Suomi rakentaa. Nykyarkkitehtuurimme näyttely Ateneumissa 6.-15.11.1953. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto.

ALEKSANTERINKATU 40

Antilooppi-kortteli. [WWW] http://www.antilooppi.fi/index.php?page=etusivu (16.10.2013)

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Brondankulma. "Brondan talon" rakennushistoria ja säilyneisyys. Helsinki: Arkkitehtuuritoimisto Kari Hyvärinen Oy, 2011.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Järvenpää, Eeva 2006. Kämp palasi yli 30 vuoden jälkeen takaisin Antiloopin kortteliin. – *Helsingin Sanomat 20.5.2006*.

Korvenmaa, Pekka 1982. Pankkisalin historiaa Suomessa. – *Arkkitehti 7/1982*, s. 60–64.

Manninen, Antti 2004. *Puretut talot. 100 tarinaa Helsingistä*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kuisma, Markku 2004. *Kahlittu raha, kansallinen kapitalismi. Kansallis-Osake-Pankki 1940–1995*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 973. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Vesikansa, Jyrki 1989. *Sata vuotta kansallispankkia*. Helsinki: Kansallis-Osake-Pankki.

Lehtinen, Pekka 2008. Pankkisalit: Tilatyypin historiaa. – Museoviraston rakennushistorian osaston aikakauskirja 2. Helsinki: Museovirasto.

ALEKSANTERINKATU 48

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Savander, Sebastian 2008. *Aleksandersgatan 48. Byggnadshistorisk utredning*. Helsingfors: Arkitektbyrå Sarc Oy.

Sigrid Juseliuksen säätiö [WWW]. http://www.aleksi48.fi/ (23.10.2013)

Sigrid Juseliuksen säätiö. [WWW] http://www.sigridjuselius.fi/saatio/historia/ (23.10.2013)

Simberg, Kurt 1959. Toimistotalo Aleksanterinkatu 48. – *Arkkitehti 1959, nro 4-5*, s. 58–61.

ANNANKATU 21

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Arkkitehtuuritoimisto Valvomo Oy 2001. Vihreä nuudeli. Wrong Noodle Bar. – *Arkkitehti 6/2001*, s. 80–81, 93.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kontula, Olavi 1975. *Teknisten liitto 50 vuotta*. Helsinki: Teknisten liitto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

ANNANKATU 32

Arkkitehtitoimisto P. Mänttäri Ky. 1988. Kiinteistö-Oy Annankatu 32. – Arkkitehti 1/1988, s. 58–61.

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Eläke-Fennia. Kampin huippu – historia. [WWW] http://www.kampinhuippu.fi/historia.php (13.11.2013)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon rakennuskulttuuritietokanta.

Järvenpää, Eeva 2009. Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Kertomuksia keskustan kortteleista: Kampinkadusta tuli Urho Kekkosen katu presidentin syntymäpäivänä 1980. – Helsingin Sanomat 24.8.2008.

Kiviteollisuusliitto ry. [WWW] http://finstone.fi/press/kivipalkinto_heikki_sirenille.php (13.11.2013)

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

ANNANKATU 34

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Eläke-Fennia. Kampin huippu – historia. [WWW] http://www.kampinhuippu.fi/historia.php (17.9.2013)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2009. Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista. Helsinki: HS Kirjat.

Kastemaa, Matti J. 1985. Rautakirjalla on puolensa. Rautakirjan 75-vuotisjuhlakirja. Vantaa: Rautakirja.

Kastemaa, Matti J. 1970. Rautatiekirjakauppa Oy 1910–1970. Helsinki: Sanomapaino.

Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennia. [WWW] http://www.elake-fennia.fi/Tietoa-Elake-Fenniasta/Uutiset/2011/Kampin-Huippuun-rakentuu-Suomen-suurin-yksityinen-sairaala-ja-laakarikeskus (21.10.2013)

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

FABIANINKATU 29

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2007. Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Pankit levittäytyivät Dromedaarin kortteliin sata vuotta sitten. – Helsingin Sanomat 6.5.2006.

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. Fabianinkatu 27–29. Liike-elämän sydämessä jo 1800-luvulta. [WWW] http://vuokraus.ilmarinen.fi/toimitilat/fabianinkatu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=30 (3.2.2014)

Makkonen, Leena 2009. Alvar Aallon kädenjälki Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Schildt, Göran 1984. Alvar Aalto. The Early Years. New York: Rizzoli.

Schildt, Göran 1986. Alvar Aalto. The Decisive Years. Helsinki: Otava.

Schildt, Göran 1994. Alvar Aalto. A Life's Work – Architecture, Design and Art. Helsinki: Otava Publishing Company.

Trencher, Michael 1996. The Alvar Aalto Guide. New York: Princeton Architectural Press.

FABIANINKATU 32

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset III, Helsinki, Fabianinkatu 32, Työvoiministeriö.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Santakari, Esa (toim.) 1973. Evankeliumi liikkeellä. Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys satavuotias 1873–1973. Helsinki: Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys.

Yliopiston keskustakampuksen kirjasto ja KOy Fabianinkatu 32. Asemakaavan muutoksen selostus. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto, 27.11.2008.

FREDRIKINKATU 48

Autotalo. Kampin Autotalokortteli. [WWW] http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/E789A159-D6DF-44DB-9BAF-98E309F-F83C0/0/autotaloesite_021013.pdf (23.1.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Itkonen, Uolevi 2002. Tapiola-fuusio. Espoo: Tapiola-ryhmä.

Järvenpää, Eeva 2009. Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ruohisto, Raimo 1958. Osuustoiminnalliset vakuutuslaitokset Pohja-Yhtymä ja Kansa-Yhtiöt sekä niiden toiminta vv. 1945–56. Kansantaloustieteen laudatur-työ. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Saarinen, Sirkka 2002. Kampintornin marmorijulkisivu vaihdettiin hiottuun valkobetoniin. – Betoni 2/2002, s. 32–36.

ARKADIANKATU 6

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Uuden Kampin ensimmäinen talo rakennettiin Maitokeskuksen paikalle. – *Helsingin Sanomat 30.3.2008*.

Kuisma, Markku 2012. *Erehtymättömät: tarina suuresta pankkisodasta ja liikepankeista Suomen kohtaloissa 1862–2012*. Helsinki: WSOY.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Sponda Oyj. [WWW] http://www.sponda.fi/fi/tilatjapalvelut/Sivut/kohde.aspx?cp=k100 (13.2.2014)

Vilhola, Petri 2000. *Rahan ohjaaja. Yhdyspankki ja Merita 1950–2000*. Helsinki: Merita.

EERIKINKATU 6

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Haavikko, Raimo 2004. Arkkitehti vaikutti jälleenrakentamiseen. – *Helsingin Sanomat 18.1.2004*.

Haikari, Janne 2012. Teollisuusneuvos Arvo Westerlund (1902–1966) – *Suomen kansallisbiografia*. [WWW] http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=1004 (9.5.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

ETELÄESPLANADI 20

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Brondanku lma. *"Brondan talon" rakennushistoria ja säilyneisyys*. Arkkitehtitoimisto Kari Hyvärinen Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Ketonen, Oiva 1988. Keijo Petäjä ja tilan käsite. – *Arkkitehti 5/1988*, s. 29.

Kuisma, Markku 2004. *Kahlittu raha, kansallinen kapitalismi. Kansallis-Osake-Pankki 1940–1995*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 973. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Lilius, Henrik 1984. *Esplanadi 1800-luvulla*. Nyborg: Rungsted Kyst.

Maunula, Jarmo (toim.) 1976. *Suomi rakentaa 5*. Helsinki: F. G. Lönnberg Oy.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Pallasmaa, Juhani 1988. Keijo Petäjä 21.12.1919–9.5.1988. Puhe Keijo Petäjän muistotilaisuudessa 20.5.1988. – *Arkkitehti 5/1988*, s. 27–29.

Petäjä, Keijo 1977. Liiketalo Eteläesplanadi 20. – *Arkkitehti 5/1977*, s. 24–29.

SRV urakoi Brondankulman saneerauksen Helsingin keskustassa. – *Rakennuslehti 19.2.2012*. [WWW] http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/projektit/30222.html (8.1.2014)

Vesikansa, Jyrki 1989. *Sata vuotta kansallispankkia*. Helsinki: Kansallis-Osake-Pankki.

ETELÄINEN RAUTATIEKATU 4

Bergholm, Jorma 1985. Osuuskaupan kujanjuoksu. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Helsingin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2008. Uuden Kampin ensimmäinen talo rakennettiin Maitokeskuksen paikalle. – Helsingin Sanomat 30.3.2008.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Niskanen, Aino 2005. Päivänkakkaroiden merkeissä – elantolaista arkkitehtuuria. –Minna Sarantola-Weiss et. al. (toim.) Kulman takana Elanto! Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.

Niskanen, Aino 1987. Osuusliike rakentaa. Ajankuvia arkkitehtuurista. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

ETELÄINEN RAUTATIEKATU 6

Hanski, Jari 2011. *Hyödyllistä ja kaunistavaa*. Helsinki: Senaatti-kiinteistöt Oy / Edita Publishing Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kansallisarkisto, Rakennushallituksen urakkasopimuspiirustukset ja työselitykset (kokoelma).

Pietiläinen, Jukka-Pekka 1999. *Kirjapainosta viestinnän palvelutaloksi. Oy Edita Ab:n ja sen edeltäjien tarina 1859–1999*. Helsinki: Edita.

Wasastjerna, Hans R. 1959. *Valtioneuvoston kirjapainon historiaa 1858–1958*. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino.

ETELÄRANTA 10

Arkkitehtitoimisto SARC Oy 2009. Teollisuuskeskus. Eteläranta 10, Helsinki. Rakennushistorian selvitys.

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Janhunen, Petri 1999. Palacen julkisivujen saumoilla on ikää 50 vuotta – Betoni 3/1999, s. 54.

Järvenpää, Eeva 2009. Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Makkonen, Leena 2012. *Modernismia Helsingissä*. Helsingin kaupunki: Kaupunkisuunnitteluvirasto.

Mattila, Mirva 1999. The interior architects of the Teollisuuskeskus Building. – *Form function Finland 3/1999*, s. 20–23.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Putkonen, Lauri 2010. Viljo Revell ja uusi rakennustekniikka. – Didrichsen, Maria (toim.) Viljo Revell. "It was teawork you see". Helsinki: Didrichsen.

Rewell, Viljo 1954. Oy Teollisuuskeskus Ab. – Arkkitehti 3-4/1954, s. 33–50.

Sartti, Seija; Tanttu, Anna-Maija & Åberg, Veijo (toim.) 2002. Eteläranta 10. Helsinki: Palace hotel, Teollisuuskeskus.

Suhonen, Pekka 1966. Erään arkkitehtuurin hahmottuminen. – Arkkitehti 5-6/1966, 71–75.

Suomi rakentaa 1. Nykyarkkitehtuurimme. Näyttely Ateneumissa 6.-15.11.1953. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto, 1953.

Teollisuuskeskus. [WWW] http://www.teollisuuskeskus.fi/ (27.1.2014)

Tävlingen om Södra kajen 10. – Arkitekten 3/1949, s. 41–60.

Väisänen, Päivi (toim.) 2010. Betoni. Perustietoa arkkitehtiopiskelijalle. Aalto-yliopisto, Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtuurin laitos, Rakennusoppi.

Ålander, Kyösti (toim.) 1966. Viljo Revell. Rakennuksia ja suunnitelmia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan Kirjapaino.

ETELÄRANTA 18 - UNIONINKATU 19

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2007. Suomen Paperitehtaitten Yhdistys muutti Eteläesplanadin graniittilinnaan. – *Helsingin Sanomat 27.1.2007*. [WWW] http://www2.hs.fi/extrat/kaupunki/korttelisarja/62_3.html (20.3.2014)

KOy Eteläesplanadi 2. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto SARC Oy, 30.8.2013.

FABIANINKATU 8

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Suomen pankit ja osakeyhtiöt. Helsinki: Liiketieto, 1981.

FABIANINKATU 10

Danske Bank. Historia. Postisäästöpankista nykypäivään. [WWW] https://www.danskebank.fi/FI-FI/TIETOA-DANSKE-BANKISTA/DANSKE-BANK-LYHYESTI/Pages/Suomen-liiketoimintojenhistoria.aspx (1.4.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Herranen, Timo 2009. *Valtion raha vauhditti. Suomen erityisrahoituksen historia*. Helsinki: Edita.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

FABIANINKATU 23

Arpiainen, Anssi & al. 1984. *Kolme porrasta tulevaisuuteen. Juhlakirja Tukkukauppojen Oy:n täyttäessä 60 vuotta 16.4.1984*. Helsinki: Tukkukauppojen Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Sponda Oyj, *Fabianinkatu 23*. [WWW] http://www.sponda.fi/fi/tilatjapalvelut/Sivut/kohde.aspx?cp=k139 (10.4.2014)

Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto. Tuko Oy 1924–1997. [WWW] http://elma.elka.fi/elka/arkistohaku.html (1.4.2014)

Tukkukauppojen Oy 1924–1964. 40 vuotta itsenäisen tukkukaupan taloudellista työtä. Helsinki: s.l.

FABIANINKATU 29

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Pankit levittäytyivät Dromedaarin kortteliin sata vuotta sitten. – *Helsingin Sanomat* 6.5.2006.

Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. *Fabianinkatu 27–29. Liike-elämän sydämessä jo 1800-luvulta*. [WWW] http://vuokraus.ilmarinen.fi/toimitilat/fabianinkatu/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=30 (3.2.2014)

Makkonen, Leena 2009. *Alvar Aallon kädenjälki Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Schildt, Göran 1984. *Alvar Aalto. The Early Years*. New York: Rizzoli.

Schildt, Göran 1986. *Alvar Aalto. The Decisive Years*. Helsinki: Otava.

Schildt, Göran 1994. *Alvar Aalto. A Life's Work – Architecture, Design and Art*. Helsinki: Otava Publishing Company.

Trencher, Michael 1996. *The Alvar Aalto Guide*. New York: Princeton Architectural Press.

FABIANINKATU 32 VUORITALO

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset III, Helsinki, Fabianinkatu 32, Työvoimaministeriö.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Santakari, Esa (toim.) 1973. *Evankeliumi liikkeellä. Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys satavuotias 1873–1973*. Helsinki: Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys.

Yliopiston keskustakampuksen kirjasto ja KOy Fabianinkatu 32. Asemakaavan muutoksen selostus. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto, 27.11.2008.

FREDRIKINKATU 48

Autotalo. Kampin Autotalokortteli. [WWW] http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/E789A159-D6DF-44DB-9BAF-98E309F-F83C0/0/autotaloesite_021013.pdf (23.1.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Itkonen, Uolevi 2002. *Tapiola-fuusio*. Espoo: Tapiola-ryhmä.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ruohisto, Raimo 1958. *Osuustoiminnalliset vakuutuslaitokset Pohja-Yhtymä ja Kansa-Yhtiöt sekä niiden toiminta vv. 1945–56*. Kansantaloustieteen laudatur-työ. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Saarinen, Sirkka 2002. Kampintornin marmorijulkisivu vaihdettiin hiottuun valkobetoniin. – *Betoni 2/2002*, s. 32–36.

FREDRIKINKATU 61

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Särkiniemi, Seppo (toim.) 1988. *Hyvän paimenen hoidossa. Helsingin rauhanyhdistys 100 vuotta*. Oulu: Suomen rauhanyhdistysten keskusyhdistys.

KAISANIEMENKATU 9–11

Elinkeinoelämän keskusarkisto, Teollistamisrahasto Oy 1954–1996.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Herranen, Timo 2009. *Valtion raha vauhditti. Suomen erityisrahoituksen historia*. Helsinki: Edita.

Järvenpää, Eeva 2009. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

KAISANIEMENKATU 10

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kangas, Seppo 1970. *Helsingin NMKY sotien aiheuttamassa murroksessa 1940-luvulla*. Käytännöllisen teologian laudaturtutkielma. Helsingin yliopisto.

Kuujo, Erkki 1979. *90 vuotta NMKY työtä*. Saarijärvi: Ari-paino.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

KAIVOKATU 6–8, KESKUSKATU 6–8 CITY CENTER

Arkkitehtitoimisto Jauhiainen – Nuuttila 1985. City-korttelin rakennusten ja jalankulkumiljöön saneeraus. – *Arkkitehti 6-7/1985*, s. 72–77.

Helander Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970*. Helsinki: WSOY.

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, esityslista 06/2005.[WWW] http://www.hel.fi/hel2/ksv/hela/Kaupunkisuunnittelulautakunta/Esityslistat/050520114.htm (21.11.2013)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon rakennuskulttuuritietokanta, lausunnot ja muistiot.

Jauhiainen, Juhani 2003. *City-Center, Makkaratalo. Rakennushistoriallinen selvitys*. Helsinki: Arkkitehtitoimisto CJN Oy.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2001. Nostalgia for New Preservation Values for Modern Urban Heritage. – Anja Kervanto Nevanlinna (Ed.) *Dangerous Liaisons. Preserving Post-War Modernism in City Centers*. Helsinki: ICOMOS Finnish National Committee, pp. 140–152.

KAIVOKATU 10,

Ark-Byroo 2006. *Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kortteli kaupungin sydämessä*. Helsinki: HYY kiinteistöt.

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Heikinheimo, Marianna, Ark-Byroo (toim.) *2005. Kaivotalo 50 vuotta*. Helsinki: HYY Kiinteistöt, Kaivopiha Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsigin yliopiston ylioppilaskunta. *Vuoden 1957 toimintakertomukset*. Helsinki: Helsingin yliopiston ylioppilaskunta.

HYY Kiinteistöt.[WWW] http://www.kaivopiha.fi/?kiinteistot;kaivotalo (26.11.2013)

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Helsingin yliopiston ylioppilaskunta valtasi suuren osan Soopelin korttelista. – *Helsingin Sanomat 17.6.2006*.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2005. *Näköaloja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: SKS.

Salomaa, Pauli 1956. Kaivokatu 10, Helsinki. – *Arkkitehti 9/1956*, 133–142.

KAMPINKUJA 2

Aalto, Alvar & Aalto, Elissa 1974. Sähkötalo. Helsingin kaupungin sähkölaitoksen toimitalo. – *Arkkitehti 6/1974*, s. 42.

Aalto, Laura 2005. *Sähkötalo*. Helsinki: Helsingin Energia.

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Makkonen, Leena 2009. *Alvar Aallon kädenjälki Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Schildt, Göran 1994. *Alvar Aalto. A Life's Work*. HelsinkI: Otava.

Sippo, Hanni 2000. *Helsingin Energian toimitalo, ns. Sähkötalo. Rakennushistoriallinen selvitys ja arkkitehtoninen arvottaminen 1.3.2000*. Alvar Aalto -museo.

KANSAKOULUNKATU 8

Fennia-konserni. [WWW] https://www.fennia.fi/Fennia-konserni/Tietoa+Fennia-konsernista/ (26.3.2014)

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Jetsonen, Sirkkaliisa 2002. Malmio, Veikko (1918-2000). – *Suomen kansallisbiografia*. Helsinki: SKS.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Annantalo oli 120 vuotta sitten Helsingin nykyaikaisin koulutalo. – *Helsingin Sanomat 17.8.2008*.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

KANSAKOULUKUJA 3

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Annantalo oli 120 vuotta sitten Helsingin nykyaikaisin koulutalo. – *Helsingin Sanomat 17.8.2008*.

Liusvaara, Jouko 2006. *130 vuotta Helsingin Suomalaisen Klubin toimintaa*. Helsinki: Helsingin Suomalainen Klubi.

Niskanen, Aino 2005. *Väinö Vähäkallio ja hänen toimistonsa. Arkkitehdin elämäntyö ja verkostot*. Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia 2005/22. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Saarenheimo, Eero 1996. *Suomalaisuuden rakentajia. Suomalainen Klubi 120 vuotta*. Helsinki: Helsingin Suomalainen Klubi.

Saarenheimo, Eero 1976. *Suomalaisuutta rakentamassa. Helsingin Suomalainen Klubi 1876–1976*. Helsinki: Helsingin Suomalainen Klubi.

Virmavirta, Jarmo 2001. *Pojat suomalaisella klubilla. Kertomuksia Helsingin Suomalaisesta Klubista ja klubilaisista*. Helsinki: Otava.

KASARMIKATU 19A

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kansallinen audiovisuaalinen arkisto. Helsingin seudun elokuvateattereita 1900-luvun alusta lähtien. [WWW] https://kavi.fi/fi/kirjasto/aineistot/helsingin-seudun-elokuvateattereita-1900-luvun-alusta-lahtien (25.4.2014)

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

KASARMIKATU 21

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Simonen, Seppo 1978. *Helsingin kaupungin rakennusvirasto 100 vuotta*. Helsingin kaupungin julkaisuja 31. Helsinki: Yhteiskirjapaino Oy.

KESKUSKATU 3A, RAUTATALO

Aalto, Alvar 1955. Rautatalo. – *Arkkitehti 9/1955*, s. 128–137.

Hakasalmen Oy:n kutsukilpailu. – *Arkkitehti 11–12/1952*, s. 186–190.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Jaatinen, Martti I.; Havas, Heikki & Ruusuvuori, Aarno (toim.) 1959. *Suomen liikeelämän arkkitehtuuria*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliito.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2005. *Näköalo- ja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: SKS.

Makkonen, Leena 2012. *Modernismia Helsingissä*. Helsingin kaupunki: Kaupunkisuunnitteluvirasto.

Makkonen, Leena 2009. *Alvar Aallon kädenjälki Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Museovirasto, Kulttuuriympäristön rekisteriportaali. [WWW] http://kulttuuriymparisto.nba.fi/ (3.3.2014)

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Suomen elinkeinoelämän keskusarkisto, Hakasalmen Oy 1945–1976.

Suomi rakentaa 2. Näyttelyluettelo. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, 1958.

Schildt, Göran 2007. *Alvar Aalto. Elämä*. Jyväskylä: Alvar Aalto -museo.

Schildt, Göran 1994. *Alvar Aalto. A Life's Work*. Helsinki: Otava.

Tuomi, Timo 1998. Rautatalo. – *Alvar Aalto seitsemässä talossa. Tulkintoja arkkitehdin elämäntyöstä*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

KESKUSKATU 7

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Castrén, Heikki; Katainen, Juhani & Nurminen, Annikki 1967. Kiinteistö Oy Keskuskatu 7. – *Arkkitehti 1-2/1967*, 16–17.

Ervi, Aarne 1946. Ravintola Kestikartano. – *Arkkitehti 5/1946*, s. 52–58.

Hautala, Jorma 2001. *Pinnassa ja tilassa. Kirjoituksia vuosilta 1974–1999*. Helsinki: Jack-in-the-box.

Helander, Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970*. Helsinki: WSOY.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Marjamäki, Jouni 2000. *Helsingin Osakepankki rakennussuojelun murroksessa 1960- ja 1970-luvuilla. Helsingin Vapaaehtoisen Palokunnan talon merkitys*. Taidehistorian pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

KLUUVIKATU 1, MAXIM

Finnkino. Teatterit – Maxim. [WWW] http://www.finnkino.fi/cinemas/helsinki_maxim/ (3.3.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Pohjoismaiden suurin yksityistalo täytti puolet Yksisarvisen korttelista. – *Helsingin Sanomat 13.5.2006*.

Kansallinen audiovisuaalinen kirjasto. Helsingin seudun elokuvateattereita 1900-luvun alusta lähtien. [WWW] http://kavi.fi/fi/kirjasto/aineistot/helsingin-seudun-elokuvateattereita-1900-luvun-alusta-lahtien (3.3.2014)

Nurmio, Raija 1986. Eliel Muoniovaara – elokuvateatteriarkkitehti. – *Kinolehti 55(1986): 2*, s. 12–13.

KLUUVIKATU 7, ALEKSANTERINKATU 7

Bergholm, Jorma 1985. *Osuuskaupan kujanjuoksu*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hakola, Marja 2011. Kluuvin kauppakeskus. – Projektiuutiset 6/2011. [WWW] http://www.projektiuutiset.fi/fi/artikkelit/kluuvin-kauppakeskus (18.3.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin vanhan cityn uudisrakennussuunnitelmia. – *Arkkitehti 1-2/1967*, s. 13.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Suomi rakentaa 1. Nykyarkkitehtuurimme. Näyttely Ateneumissa 6.-15.11.1953. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto, 1953.

Ylihannu, Jouko 1967. Elannon tavaratalon laajennus. – *Arkkitehti 1-2/1967*, s. 24–25.

KORKEAVUORENKATU 32

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Baeckman, Woldemar 1958. Oy Vuoksenniska Ab. – *Arkkitehti 5/1958*, s. 73–75.

Blomgren, Christer (toim.) 1999. *Puuhiokkeesta rautaan ja teräkseen. Roiskeita ja sirpaleita Vuoksenniska-yhtiön ja sen edeltäjän Elektrometallurgiska Ab:n vuosikymmeniltä*. Imatra: Lappeenrannan Kirjapaino Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Jetsonen, Sirkkaliisa; Pakkala, Pekka; Laine, Leenamaija & Seeling, Maarit (toim.) 1997. Woldemar Baeckman 1911–1994. – *Arkkitehti 2/1997*, liite.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Oy Vuoksenniska Ab 1915–1965. Helsinki, 1965.

Suomi rakentaa 2. Näyttelyluettelo. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo, 1958.

KORKEAVUORENKATU 34

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Jetsonen, Sirkkaliisa; Pakkala, Pekka; Laine, Leenamaija & Seeling, Maarit (toim.) 1997. Woldemar Baeckman 1911–1994. – *Arkkitehti 2/1997*, liite.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Sormunen, Tapio 1984. *75 Sampovuotta. Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo 1909–1984*. Turku: Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo.

Toivonen, Panu 1959. *Keskinäinen Vakuutusyhtiö Sampo 1909–1958*. Helsinki: Kirja-Mono Oy.

KORKEAVUORENKATU 37

Elisa Oyj. Historia vuosikymmenittäin [WWW]. http://corporate.elisa.fi/elisa-oyj/elisa-oyj/historia/historia-vuosikymmenittain/ (22.10.2013)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Turpeinen, Oiva 1981. *Helsingin seudun puhelinlaitos 1882–1982*. Helsinki: Helsingin seudun puhelinyhdistys.

LAPINLAHDENKATU 1B

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Saarinen, Sirkka 2012. Lapinlahdenkatu 1:n toimistotalon peruskorjaus. Uudessa julkisivussa säilyi 70-luvun ilme. – *Betoni 2/2012*, s. 14–19.

MALMINKATU 16

Ervi, Aarne 1954. Voimatalo. – *Arkkitehti 10/1954*, s. 165–172.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto.

Jaatinen, Martti I.; Havas, Heikki & Ruusuvuori, Aarno (toim.) 1959. *Suomen liike-elämän arkkitehtuuria*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliito.

Jetsonen, Sirkkaliisa & Heikinheimo, Marianne 2000. *Voimatalo. Rakennushistoriallinen selvitys ja inventointi*. Arkkitehtitoimisto HNP Heikinheimo – Niskanen – Pietilä, Helsinki 15.12.2000.

Johansson, Eriika; Lahti, Juhana & Paatero, Kristiina 2010. *Aarne Ervi – Tilaa ihmiselle*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Lahti, Juhana 2006. *Arkkitehti Aarne Ervin moderni kaupunkisuunnittelu pääkaupunkiseudulla*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 34. Helsinki: Taidehistorian seura.

Malmberg, Joonas 2011. Voimatalon peruskorjaus. – *Arkkitehti 2/2011*, s. 40–43.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Saarinen, Sirkka 2011. Suojellun Voimatalon sisäpihalle uudet betonielementtijulkisivut. – *Betoni 4/2010*, s. 28–31.

Suomi rakentaa 1. Nykyarkkitehtuurimme. Näyttely Ateneumissa 6.-15.11.1953. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliitto, 1953.

MANNERHEIMINTIE 2

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Hällström, Jaana af; Kervanto Nevanlinna, Anja & Seppälä, Sauli (toim.) 2012. *Aikamatka Mannerheimintiellä*. Entisaikain Helsinki 19. Helsinki: Helsinki-Seura.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Heikinkatu sai alkunsa Riikinkukon korttelista. – *Helsingin Sanomat 24.2.2008*.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

MANNERHEIMINTIE 3-5

Ark-Byroo 2006. *Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kortteli kaupungin sydämessä*. Helsinki: HYY kiinteistöt.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan toimintakertomukset.

HYY kiinteistöt. [WWW] http://www.kaivopiha.fi/hyyKiinteistot.htm (10.2.2014)

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kaivopiha saa kasvojenkohotuksen. – *Vartti Kamppi 12.3.2012*.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. [WWW] http://kavi.fi/fi/kirjasto/aineistot/helsingin-seudun-elokuvateattereita-1900-luvun-alusta-lahtien (10.2.2014)

MANNERHEIMINTIE 4

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon rakennuskulttuuritietokanta.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Hoffman, Kai 2011. Kauppaneuvos Einar Wulff (1888–1978). SKS Biografiakeskus, Kansallisbiografia. [WWW] http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=593 (11.11.2013)

Hornborg, Harald 1940. *"Wulffin kulma" 50 vuoden aikana*. Helsinki: TH. Wulff Oy/Ab.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Kurjensaari, Matti 1965. *Kulma ja kaari. Ajankuvia Wulffin kauppahuoneen 75-vuotistaipaleelta*. Helsinki: Wulff.

Möttönen, Tuomas 2011. Kauppaneuvos Harry Wulff (1920–2007). SKS Biografiakeskus, Kansallisbiografia. [WWW] http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=1634 (11.11.2013)

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Wulff Oy Ab. [WWW] http://www.wulff.fi/fi/wulff-yhtiot+oyj/konserni/historia/ (4.11.2013)

MANNERHEIMINTIE 8

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Hällström, Jaana af; Kervanto Nevanlinna, Anja & Seppälä, Sauli (toim.) 2012. *Aikamatka Mannerheimintiellä*. Entisaikain Helsinki 19. Helsinki: Helsinki-Seura.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Heikinkatu sai alkunsa Riikinkukon korttelista. – *Helsingin Sanomat 24.2.2008*.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Koukkunen, Heikki & Kasanko, Mikael 1977. *Helsingin ortodoksinen seurakunta 1827–1977*. Helsinki: Helsingin ortodoksinen seurakunta.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Piiroinen, Petri (toim.) 2002. *Ortodoksisuutta eilen ja tänään. Helsingin ortodoksinen seurakunta 1827–2002*. Helsinki: Helsingin ortodoksinen seurakunta.

MANNERHEIMINTIE 9, SOKOS

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Herranen, Timo 2004. *Yhdessä eteenpäin: SOK 100 vuotta*. Helsinki: Edita.

Jaatinen, Martti I.; Havas, Heikki & Ruusuvuori, Aarno (toim.) 1959. *Suomen liikeelämän arkkitehtuuria*. Helsinki: Suomen Arkkitehtiliito.

Jokinen, Teppo 1993. *Erkki Huttunen 1901–1956 arkkitehti*. Abacus ajankohta 3. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Jokinen, Teppo 1992. *Erkki Huttunen liikelaitosten ja yhteisöjen arkkitehtina 1928–1939*. Jyväskylä Studies in the Arts. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Lähdeoja, V. 1969. *HOK 50. 1919–1969.* Helsinki: Simonpaino Oy.

MANNERHEIMINTIE 10

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Eronen, Ulla 1992. 30-vuotiaan Marskin Mau-mau-kerho oli Suomen ensimmäinen seurapiiriklubi. – *Helsingin Sanomat 1.2.1992.*

Eronen, Uula 1991. Hotelli Marski saa lisää tilaa Yrjönkadulta. – *Helsingin Sanomat 10.10.1991.*

Hakola, Liisa 1999. Scandic Hotel Marski uudistui. – *Projektiuutiset 12 (1999): 6,* s. 64–67, 69, 71–75.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Hällström, Jaana af; Kervanto Nevanlinna, Anja & Seppälä, Sauli (toim.) 2012. *Aikamatka Mannerheimintiellä*. Entisaikain Helsinki XIX. Helsinki: Helsinki-Seura.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Kertomuksia keskustan kortteleista: Kuohukerma koolla Marskin avajaisissa. – *Helsingin Sanomat 2.3.2008.*

Järvenpää, Eeva 2008. Pyyn korttelin vanhin talo sai väistyä Hotelli Marskin tieltä. – *Helsingin Sanomat 2.3.2008*.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2005. *Näköaloja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: SKS.

Maunula, Leena 1999. Ilmari Tapiovaara. Professori, sisustustaiteen veteraani. – *Helsingin Sanomat 31.1.1999.*

Manninen, Antti 2002. Vielä 1950-luvulla Mannerheimintiellä oli hohtoa. – *Helsingin Sanomat 9.9.2002.*

Mähönen, Juha 2004. *Hotelli Marski 40 vuotta Helsingin sydämessä.* Helsinki: Scandic Marski.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Scandic Marski. [WWW] http://www.scandichotels.fi/Hotels/Suomi/Helsinki/Scandic-Marski/?hotelpage=overview (10.9.2013)

Pasanen, Esko 1990. Lasiseinästä sisään Hotelli Marskiin. – *Helsingin Sanomat 23.10.1990.*

Seppälä, Jarmo 2011. Kauppaneuvos Aki Marte (1916–1995). – *Suomen Kansallisbibliografia*. [WWW] http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=1030 (10.9.2013)

Suuri liiketalo pääkaupungin keskustaan. – *Helsingin Sanomat 7.11.1958,* s. 4.

Teräsvirta, Einari 1962. Hotelli- ja liiketalo Marski. – *Arkkitehti 11/1962*, 221-233.

Turunen, Mervi 2011. Hotelli Marski saavutti kultaisen keski-iän. – *Rakennuslehti 28.2.2002*. [WWW] http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/2687.html (10.9.2013)

MANNERHEIMINTIE 14

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helander Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970*. Helsinki: WSOY.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Kauppakeskus Forum on ulottanut lonkeronsa valtaosaan Kukon korttelin taloista. – *Helsingin Sanomat 9.3.2008.*

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2001. Nostalgia for New Preservation Values for Modern Urban Heritage. – Anja Kervanto Nevanlinna (Ed.) *Dangerous Liaisons. Preserving Post-War Modernism in City Centers*. Helsinki: ICOMOS Finnish National Committee, pp. 140-152.

Lodenius, Erik 1976. *Helsingfors Sparbank IV. Bank och samhälle 1926–1976*. Helsingnifors: Nylands Tryckeri Ab.

Ravantti, Kaisa 2008. Forumin kauppakeskus laajeni. – *Projektiuutiset 2/2008* [WWW] http://www.projektiuutiset.fi/fi/artikkelit/mannerheimintie-14 (29.10.2013)

Räisänen, Kari 2005. Aktia-pankki myy osan pääkonttoristaan. – *Helsingin Sanomat 19.1.2005.*

Simberg, Kurt 1964. Kontorsbyggnad Helsingfors Sparbank. – *Arkkitehti 1-2/1964*, s. 14–23.

Tuppurainen, Elsa 2005. Forumin kauppakeskusta aiotaan laajentaa. – *Helsingin Sanomat 20.1.2005*.

MANNERHEIMINTIE 20 & YRJÖNKATU 29

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, asemakaavaosasto. *Forumin kauppakeskus ja Amos Andersonin museo. Asemakaavan muutoksen selostus. 27.9.2011*.

Hällström, Jaana af; Kervanto Nevanlinna, Anja & Seppälä, Sauli (toim.) 2012. *Aikamatka Mannerheimintiellä*. Entisaikain Helsinki XIX. Helsinki: Helsinki-Seura.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Mannila, Johanna 2011. Kauppakeskus Forum remontoidaan väljemmäksi. – *Helsingin Sanomat 23.9.2011*.

Marila, Risto 2011. *Forum, rakennushistoriaselvitys*. Arkkitehtitoimisto SARC.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Vehkasalo, Jussi 2011. Forumin Kukontoristа tulee terassien tyyssija. – *Helsingin Uutiset 27.9.2011*.

Viljanen, Kaisa 2013. Kukontori saa veistoksen. – *Helsingin Sanomat 26.1.2013*.

MIKONKATU 8

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helander, Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970*. Helsinki: WSOY.

Hellsten, Tanja. Kansallisbibliografia – Olga Aikala. – *Suomen kansallisbibliografia, osa 1*, s. 169–171. Helsinki: SKS.

Helsingin kaupunginmuseon rakennuskulttuuritietokanta.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto-Nevanlinna, Anja 2005. *Näköaloja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: SKS.

Mikkonen, Antti 2012. Tässä ovat Suomen historian 100 merkittävintä yritysjohtajaa. –*Talouselämä 30.11.2012*. [WWW] http://www.talouselama.fi/uutiset/tassa+ovat+suomen+historian+100+merkittavinta+yritysjohtajaa/a2156788 (7.10.2013)

Nurmio, Raija 1986. Eliel Muoniovaara – elokuvateatteriarkkitehti. – *Kinolehti 55(1986): 2*, s. 12–13.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Passi, Minna 2010. Ben-Hur jäi Bristolin viimeiseksi elokuvaksi. – *Helsingin Sanomat 20.12.2010*.

Tukkimäki, Paavo 1993. Arkkitehti Eliel Muoniovaara. – *Helsingin Sanomat 18.3.1993*.

PIENI ROOBERTINKATU 7

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

PIENI ROOBERTINKATU 9

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Elisa Oyj. Historia vuosikymmenittäin [WWW]. http://corporate.elisa.fi/elisa-oyj/elisa-oyj/historia/historia-vuosikymmenittain/ (22.10.2013)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Konttoritalojen julkisivut. – *Arkkitehti 2/1960*, liites. 9-14.

Simberg, Kurt. 1960. Helsingfors teleförenings kontorshus. Lilla Robertsgatan 9. – *Arkkitehti 2/1960*, s. 40–44.

Turpeinen, Oiva 1981. *Helsingin seudun puhelinlaitos 1882–1982*. Helsinki: Helsingin seudun puhelinyhdistys.

PIENI ROOBERTINKATU 16

ARRAK Arkkitehdit Oy 1999. Kiinteistö Oy Pikku-Yrjö. – *Puu 4/1999*, s. 18–20.

HOK 3/1965, s. 16.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Lähdeoja, V. 1969. *HOK 50. 1919–1969*. Helsinki: Simonpaino Oy.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Uusi liiketalo Yrjönkadulla valmistuu vuoden vaihteessa. – *HOK 5/1963*, s. 6.

Yrjön Grillin suosio kasvaa. – *HOK 3/1964*, s. 20.

Yrjönkulma. HOK:n uusi liiketalo. – *HOK 2/1964*, s. 8.

POHJOINEN MAKASIINIKATU 9

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2007. Ministeriöt ja virastot levittäytyivät Pyöriäisen kortteliin. – *Helsingin Sanomat 10.2.2007*.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 1963. Edellinen osa. Helsinki: Helsingin kaupungin tilastotoimisto, 1966.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 1964. Edellinen osa. Helsinki: Helsingin kaupungin tilastotoimisto, 1969.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 1967. Helsinki: Helsingin kaupungin tilastotoimisto, 1969.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Simonen, Seppo 1978. *Helsingin kaupungin rakennusvirasto 100 vuotta*. Helsingin kaupungin julkaisuja 31. Helsinki: Yhteiskirjapaino Oy.

POHJOISESPLANADI 29, KÄMP

Augustin, Andereas & Kolbe, Laura 2003. *Hotel Kämp Helsinki*. Wien: The Most Famous Hotels in the World.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Kämp palasi yli 30 vuoden jälkeen takaisin Antiloopin kortteliin. – *Helsingin Sanomat 20.5.2006*.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

POHJOISESPLANADI 39, AKATEEMINEN KIRJAKAUPPA

Aalto, Alvar & Aalto, Elissa 1974. Akateeminen kirjakauppa. – *Arkkitehti 6/1974*, s. 41.

Aalto, Alvar 1967. Kirjapalatsi. Pohjois-Esplanadi 39. – *Arkkitehti 1-2/1967*, s. 14–15.

Arkio-Laine, Leena & al. (toim.) 1998. *Alvar Aalto ja Helsinki*. Helsinki: WSOY.

Heimala, Aarne (toim.) 1964. *Rakennusmuistomerkkimme ja niiden suojelu*. Helsinki: WSOY.

Helander, Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970*. Helsinki: WSOY.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Järvenpää, Eeva 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kuisma, Markku; Finnilä, Anna; Keskisarja, Teemu & Sarantola-Weiss, Minna 2012. *Hulluja päiviä, huikeita vuosia. Stockmann 1862–2012*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Makkonen, Leena 2009. *Alvar Aallon kädenjälki Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Schildt, Göran 1994. *Alvar Aalto. A Life's Work*. Helsinki: Otava.

RUNEBERGINKATU 5

Autotalo. Kampin Autotalokortteli. [WWW] http://www.lahitapiola.fi/NR/rdonlyres/E789A159-D6DF-44DB-9BAF-98E309F-F83C0/0/autotaloesite_021013.pdf (23.1.2014)

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Itkonen, Uolevi 2002. *Tapiola-fuusio*. Espoo: Tapiola-ryhmä.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ruohisto, Raimo 1958. *Osuustoiminnalliset vakuutuslaitokset Pohja-Yhtymä ja Kansa-Yhtiöt sekä niiden toiminta vv. 1945–56.* Kansantaloustieteen laudatur-työ. Helsinki: Helsingin yliopisto.

SALOMONKATU 13

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kiviteollisuusliitto ry., 12.2.2004. *Kivipalkinto Heikki Sirenille.* [WWW] http://finstone.fi/press/kivipalkinto_heikki_sirenille.php (27.1.2014)

Kuisma, Markku 2004. *Kahlittu raha, kansallinen kapitalismi. Kansallis-Osake-Pankki 1940–1995.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 973. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Rautiainen, Arto 2006. Graniittitalo saneerataan käyttäjien ehdoilla. – *Rakennuslehti 12.1.2006.*

SALOMONKATU 17

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Autotalo. Rakennushistoriallinen selvitys 28.9.2011. Helsinki: Arkkitehtitoimisto Arkbyroo.

Bergqvist, Jaakko 1967. *Korpivaara Oy 1917–1967.* Helsinki: Korpivaara Oy.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Härö, Mikko 1994. *Kamppi-Töölönlahti -alueen rakennushistoriallinen selvitys.* Painamaton selvitys. Helsingin kaupunginmuseo (HKM).

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista.* Helsinki: HS Kirjat.

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta 58. 1945. Edellinen osa. Helsinki: Helsingin kaupungin tilastotoimisto, 1948.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4.* Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kynnös, Pentti & Räsänen, Antti 1992. *Itsenäisen Suomen ikäinen Korpivaara.* Vantaa: Korpivaara Oy.

UNIONINKATU 13

Elinkeinoelämän keskusarkisto, *Investa Ab 1929–.*

Elinkeinoelämän keskusarkisto, *Oy Esso Ab 1920–.*

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.* Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

UNIONINKATU 14

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista.* Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2007. Agronomit ostivat kahvipavuilla Lääkäreiden jugendtalon Kasarmitorin laidalta. – *Helsingin Sanomat 17.3.2007.*

Kaipia, Jouni 2000. Karhean kaunista betonia. – *Arkkitehti 6/2000, s. 66–67, 89.*

Manninen, Antti 2003. Varakkaiden kauppiaiden talo väistyi toimistojen tieltä. – *Helsingin Sanomat 11.9.2003.*

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.* Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

UNIONINKATU 16

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Endén, Rauno (ed.) 1996. *Yleisradio 1926–1996. A History of Broadcasting in Finland.* Helsinki: Finnish Historical Society.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista.* Helsinki: HS Kirjat.

Kansallisarkisto, Rakennushallituksen piirustukset III (kokoelma), Fabianinkatu 15 – Unioninkatu 16.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.* Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Ylen vuosikymmenet. Yle. [WWW] http://yle.fi/yleisradio/ylen-historia/ylen-vuosikymmenet (14.4.2014)

UNIONINKATU 17

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Cedercreutz, Jonas & Railo, Helge 1964. Konttoritalo "Victor Ek", Helsinki. – *Arkkitehti 1-2/1964*, s. 8-13.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Hoffman, Kai 2011. Kauppaneuvos Magnus Cedercreuz (1917–1982). *Biografiakeskus,* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. [WWW] http://www.kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/?iid=1080 (10.3.2014)

Järvenpää, Eeva 2007. Suomen Paperitehtaitten Yhdistys muutti Eteläesplanadin graniittilinnaan. – *Helsingin Sanomat 27.1.2007.*

KOy Eteläesplanadi 2. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto SARC Oy, 30.8.2013.

Oy Victor Ek Ab 1885–2010. Helsinki: Oy Victor Ek Ab. [WWW] http://victor-xml.koedomain.com/editor_files/file/victorek_historiikki.pdf (10.3.2014)

UNIONINKATU 20

Auer, Jaakko 1964. *Hyvinvoinnin rakennuspuita - Postisäästöpankki vuosina 1886–1961.* Postisäästöpankin julkaisu. Helsinki: Postisäästöpankki.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon lausunnot ja muistiot.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista.* Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2007. Engel suunnitteli hienostuneen empiretalon kenraalikuvernöörin virka-asunnoksi. –

Helsingin Sanomat 3.2.2007.

Korvenmaa, Pekka 1982. Pankkisalin historiaa Suomessa. – *Arkkitehti 7/1982,* s. 60–64.

Niskanen, Aino 2005. *Väinö Vähäkallio ja hänen toimistonsa. Arkkitehdin elämäntyö ja verkostot.* Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosaston tutkimuksia 2005/22. Arkkitehtuurin historia. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.* Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Poikolainen, Kirsi 1984. Unioninkadun kautta suureen maailmaan. – *Talouselämä 16/1984,* s. 34–36.

Postisäästöpankista nykypäivään. Daske Bank, Suomen liiketoimintojen historia. [WWW] http://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/danske-bank-lyhyesti/Pages/Suomenliiketoimintojenhistoria.aspx (30.9.2013)

Sponda. Tilat ja palvelut, Unioninkatu 20–22. [WWW] http://www.sponda.fi/fi/tilatjapalvelut/Sivut/kohde.aspx?cp=k125 (16.9.2013)

Tuomainen, Eero 1987. PSP 100: *Postipankki sata vuotta yhteiskuntaa rakentamassa.* Postipankki 1987.

UNIONINKATU 22

Auer, Jaakko 1964. *Hyvinvoinnin rakennuspuita - Postisäästöpankki vuosina 1886–1961.*Postisäästöpankin julkaisu. Helsinki: Postisäästöpankki.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista.* Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2007. Engel suunnitteli hienostuneen empiretalon kenraalikuvernöörin virka-asunnoksi. – *Helsingin Sanomat* 3.2.2007.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita.* Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

Postisäästöpankista nykypäivään. Daske Bank, Suomen liiketoimintojen historia. [www] http://www.danskebank.fi/fi-fi/tietoa-danske-bankista/danske-bank-lyhyesti/Pages/Suomenliiketoimintojenhistoria.aspx (30.9.2013)

Sponda. Tilat ja palvelut, Unioninkatu 20–22. [WWW] http://www.sponda.fi/fi/tilatjapalvelut/Sivut/kohde.aspx?cp=k125 (16.9.2013)

Tuomainen, Eero 1987. PSP 100: *Postipankki sata vuotta yhteiskuntaa rakentamassa.* Postipankki 1987.

YLIOPISTOKATU 5

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helander, Vilhelm & Sundman, Mikael 1970. *Kenen Helsinki – raportti kantakaupungista 1970.* Helsinki: WSOY.

Helin, Pekka & Ollila, Matti 1993. Rotonda-Kameeli–B -korttelin uudistamissuunnitelma. – *Teräsrakenne 1/1993*, s. 16–17.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirasto.

Järvenpää, Eeva & Räihä, Sirpa 2007. *Vanhinta Helsinkiä. Kertomuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista.* Helsinki: Helsingin Sanomat.

Järvenpää, Eeva 2006. Heimolan talosta jäi puhujapönttö. Historiallista rakennusta purettiin pikavauhtia toukokuisena yönä 1969. – *Helsingin Sanomat 11.11.2006.*

Manninen, Antti 2002. Puretut talot osa 6: Heimolan talossa eduskunta julisti Suomen itsenäiseksi. – *Helsingin Sanomat 3.3.2002*.

Kansallinen audiovisuaalinen arkisto, Helsingin seudun elokuvateatterit kautta aikojen. [WWW] http://www.kava.fi/museo/arkiston-aarteet/helsingin-seudun-elokuvateatterit (2.10.2013)

Kervanto Nevanlinna, Anja 2012. *Voimat jotka rakensivat Helsinkiä 1945–2010. Helsingin historia vuodesta 1945, osa 4*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Kervanto Nevanlinna, Anja 2005. *Näköaloja kadunkulmalta. Kaupunkihistorian kirjoituksia*. Helsinki: SKS.

Korhonen, Toivo 1967. Kortteli 38b ja Pukeva-tavaratalo. – *Arkkitehti 1-2/1967*, 22.

Korhonen, Toivo 1967. Ajatuksia Helsingin keskustan uudelleen rakentamisesta. – *Arkkitehti 1-2/1967*, 23.

Pyykkönen, Anna-Leena 2011. Veteraanit haluavat muuttaa Kluuvikadun Itsenäisyydenkaduksi. – *Helsingin Sanomat 5.12.2001*.

Sponda Oyj. [WWW] http://www.sponda.fi/fi/tilatjapalvelut/Sivut/kohde.aspx?cp=k143 (10.10.2013)

YRJÖNKATU 30

Arkkitehtuurimuseon arkisto.

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon rakennuskulttuuritietokanta.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.

TFiF 100 år. Tekniska föreningen i Finland 1880–1980. Helsingfors: Tekniska föreningen i Finland.

Teknisk tidskrift 1962, H. 1, s. 1146.

Tompuri, Vesa 2001. Tekniska Föreningen sai lasikatteen. – *Rakennuslehti 29.11.2001*. [WWW] http://www.rakennuslehti.fi/uutiset/lehtiarkisto/2354.html (20.1.2014)

Ålander, Per-Mauritz; Packalén, Rurik & Hagner, Karl-Erik 1962. Tekniska Föreningens hus. – *Arkkitehti 11/1962*, s. 246–256.

YRJÖNKATU 36

Helsingin kaupungin rakennusvalvontaviraston arkisto.

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto.

Järvenpää, Eeva 2009. *Ensimmäisiä esikaupunkeja. Kertomuksia Kaartinkaupungin ja Kampin kortteleista*. Helsinki: HS Kirjat.

Järvenpää, Eeva 2008. Kansanliike nousi puolustamaan Marinadin taloa Metson korttelissa. – *Helsingin Sanomat 13.4.2008*.

Ollila, Kaija & Toppari, Kirsti 1975. *Puhvelista punatulkkuun. Helsingin vanhoja kortteleita*. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö.